

Міністерство освіти і науки України
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки управління та права
Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(Україна)

«1 грудня 1918 р.» Університет Альба Юлія (Румунія)

Білостоцький технологічний університет (Польща)

Інститут транспорту та телекомунікацій (Латвія)

Університет Гренландії (Данія)

Університет Південної Богемії в Чеських Будейовіцах (Чехія)

Державна установа «Інститут економіки та прогнозування
НАН України» (Україна)

Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого
розвитку НАН України» (Україна)

Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Україна)

Київський національний університет будівництва та архітектури (Україна)

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого (Україна)

Сумський державний університет (Україна)

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна (Україна)

ЗБІРНИК

Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «СТАЛИЙ РОЗВИТОК: ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ РЕАЛІЙ»

(в рамках освітнього модуля Проєкту Жан Моне Ерасмус+ «Реформування екологічної, енергетичної, економічної та фінансової сфер України в умовах євроінтеграції (Проєкт 101085182-REEEFSUEIC))

15 червня 2023 року

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

**ПОЛТАВА
2023**

**Ministry of Education and Science of Ukraine
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic»
Educational and Research Institute of Finance, Economy, Management and Law
(Ukraine)
"1 Decembrie 1918" University, Alba Iulia (Romania)
Bialystok University of Technology (Poland)
Transport and Telecommunication Institute (Latvia)
Ilisimatusarfik – University of Greenland (Denmark)
University of South Bohemia in Ceske Budejovice (Czech Republic)
Public Institution «Institute for Economics and Forecasting of the National Academy
of Sciences of Ukraine» (Ukraine)
Public Institution «Institute of Environmental Economics
and Sustainable Development of the National Academy of Sciences of Ukraine»
(Ukraine)
Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine)
Kyiv National University of Construction and Architecture (Ukraine)
Yaroslav Mudryi National Law University (Ukraine)
Sumy State University (Ukraine)
V. N. Karazin Kharkiv National University (Ukraine)**

COLLECTION

International Scientific and Practical Internet Conference

**«SUSTAINABLE DEVELOPMENT: CHALLENGES AND
THREATS IN CONDITIONS OF MODERN REALITIES»**

(within the framework of the implementation of the EU Erasmus+ project
"Reformatting the environmental, energy, economic and financial spheres of Ukraine
in the European integration conditions" (Project 101085182-REEEFSUEIC))

June 15, 2023

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Poltava

УДК 330.34-021.87”363”:342.77

С 76

Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу
Національного університету імені Юрія Кондратюка заборонено

Редакційна колегія:

Онищенко С.В., д.е.н., професор;
Крекотень І.М., к.е.н., доцент;
Карпенко Є.А., к.е.н., доцент;
Глушко А.Д., к.е.н., доцент;
Глебова А.О., к.е.н., доцент;
Кульчій І.О., канд. держ. упр, доцент;
Птащенко Л.О., д.е.н., професор;
Чичкало-Кондрацька І.Б., д.е.н., професор;
Чижевська М.Б., к.е.н., доцент.

Сталий розвиток: виклики та загрози в умовах сучасних реалій : матеріали
С 76 Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, 15 червня 2023 р. – Полтава :
Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2023. – 387 с.

У збірнику матеріалів Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції розглянуто теоретичні, методологічні й практичні аспекти, виклики та загрози розвитку суб’єктів господарювання та держави в умовах сучасних реалій.

Досліджено теоретичні та практичні аспекти співпраці влади, менеджменту підприємства та громадських інституцій у контексті цілей сталого розвитку. Визначено проблеми та перспективи стабілізації фінансової системи як умова євроінтеграції України. Висвітлено сучасний стан та перспективи розвитку міжнародної економічної діяльності України. Досліджено особливості бухгалтерського обліку, аудиту, контролю й оподаткування суб’єктів господарювання в умовах сучасних реалій, а також окреслено перспективи соціально-економічного розвитку країни в контексті євроінтеграції

Збірник розраховано на фахівців із фінансів, економіки та менеджменту, працівників органів державної влади й місцевого самоврядування, науковців, викладачів, аспірантів і студентів.

УДК 330.34-021.87”363”:342.77

С 76

*Матеріали друкуються мовою оригіналів.
За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідають автори*

ISBN 978-966-616-186-7

© Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА СПІВПРАЦІ ВЛАДИ, МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА ТА ГРОМАДСЬКИХ ІНСТИТУЦІЙ У КОНТЕКСТІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Гришко В.В., д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту і логістики
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

**КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ
РЕАЛІЗАЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ В
УКРАЇНІ**

29

Olha Komelina, Doctor of Sciences (Economics), Professor,
Honored Education Worker of Ukraine
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic» (Poltava, Ukraine)

**MANAGEMENT IN EXTREME CONDITIONS: REGION, TERRITORIAL
COMMUNITY, ORGANIZATION**

30

Гришко В.В., д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту і логістики;
Павленко А., магістрантка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

**ДЕМОГРАФІЧНІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ 9 ЦІЛ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ «ІНДУСТРІЯ, ІННОВАЦІЇ ТА ІНФРАСТРУКТУРА» ШЛЯХОМ
СТВОРЕННЯ СТІЙКОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ, СПРИЯННЯ ІНКЛЮЗИВНІЙ І
СТАЛІЙ ІНДУСТРІАЛІЗАЦІЇ ТА ІННОВАЦІЯМ**

33

Javier L. Arnaut, Associate Professor of Economics,
Program Coordinator of Business Economics,
Department of Arctic Social Science and Economics
(Ilisimatusarfik - University of Greenland)

Byba Volodymyr, candidate of technical sciences, associate professor
National University Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic (Poltava, Ukraine)

**THE ROLE OF STAKEHOLDERS IN COOPERATION BETWEEN THE
AUTHORITY, COMPANY MANAGEMENT AND PUBLIC INSTITUTIONS**

34

Баля К.Р., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ПЕРСПЕКТИВИ АДМІНІСТРУВАННЯ ПЕРСОНАЛУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

36

Балясов М., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

**РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
ДЛЯ МІЛЕНІАЛІВ**

38

Bugaevsky M., student
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic» (Poltava, Ukraine)

HUMAN RESOURCES MARKETING AT THE ENTERPRISE

39

Васильченко М.І., к.е.н., доцент <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	
ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНИЙ ОРІЄНТИР ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	41
Власенко Д., Чернявська Є.А., студенти <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	
ТЕХНОЛОГІЯ АДАПТАЦІЇ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	43
Глебова А.О., к.е.н., доцент <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	
СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЯК ОСНОВА СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ЛОГІСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ	44
Гончаренко І., студентка; Христенко О.В., к.е.н., доцент <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	
ЕФЕКТИВНЕ ВИКОРИСТАННЯ ФАКТОРІВ ВНУТРІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ	46
Горчакова Т.А., студентка <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	
ОРГАНІЗАЦІЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ В ОРГАНІ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ	47
Gryshko V., Phd in Economics, Associate professor; Maesa Waleed, student <i>National University “Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic» (Poltava, Ukraine)</i>	
MODERN APPROACH TO MANAGEMENT	49
Дейнека Ю.П., магістрантка <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНОГО АУДИТУ	51
Жук Н.А., к.ю.н., доцент, старший науковий співробітник <i>НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України (м. Харків, Україна)</i> <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	
ЩОДО ДЕЯКИХ ЗАКОНОМІРНОСТЕЙ І ФАКТОРІВ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ У СВІТЛІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ (ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ)	53
Ісіченко А.К., студентка <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	
ІНОВАЦІЙНЕ ЛІДЕРСТВО В УМОВАХ КРИЗИ ОРГАНІЗАЦІЇ	55

Жук Н.А., к.ю.н., доцент, старший науковий співробітник НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України (м. Харків, Україна) Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)	
ГУМАНІЗМ ЯК ФІЛОСОФСЬКО-ЕТИЧНА ІДЕЯ ТА ПРИНЦИП ПРАВА: У РЕТРОСПЕКТИВІ ТА ПЕРСПЕКТИВІ З ОГЛЯДУ НА СУЧАСНІ РЕАЛІЇ РОЗВИТКУ ЛЮДСТВА	56
Захарченко С.І. Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)	
ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ	59
Калашник Є., студентка; Чайкіна А.О., к.е.н., доцент Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)	
СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ	62
Квачан А.С., магістрантка Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)	
ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ГАЛУЗІ	63
Кобильченко І.А., студент; Васильченко М.І., к.е.н., доцент Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)	
СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА	65
Козлова Ю.В. Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)	
ПРИНЦИПИ ПРОЗОРОСТІ, ПІДКОНТРОЛЬНОСТІ ТА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	67
Кудінов О.М., аспірант Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)	
ІНСТРУМЕНТИ ДІДЖІТАЛІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЕЛЕМЕНТ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	69
Кулакова С.Ю., к.е.н., доцент; Мільютін Д., студент Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)	
ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ У ВОЄННИЙ ЧАС	71
Лебедева А.С., студентка; Васильченко М.І., к.е.н., доцент Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)	
ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ТА ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ЗБУТУ ПРОДУКЦІЇ НА СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	73

<p>Логачов Р.С., Рохман Б., студенти; Чайкіна А.О., к.е.н., доцент <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i> ОСОБЛИВОСТІ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ДІЯЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ</p>	75
<p>Логвиненко Л., студентка <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i> УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИМИ ПРОЦЕСАМИ В ПЕРІОД КРИЗИ</p>	76
<p>Макуха М.О., Подріз А.Б., студенти; Чайкіна А.О., к.е.н., доцент <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i> СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ТА ЇХ РОЛЬ У ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ</p>	78
<p>Марченко О.В., к.е.н., доцент; Рохман Б.М., студент <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i> РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</p>	80
<p>Марченко О.В., к.е.н., доцент; Бич В.М., студент <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i> РОЗВИТОК СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ МЕНЕДЖМЕНТУ У КОМПАНІЯХ УКРАЇНИ</p>	81
<p>Марченко В.О., магістрантка <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i> РОЛЬ ЛОГІСТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІД ЧАС РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА</p>	82
<p>Марченко О.В., к.е.н., доцент <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i> РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ</p>	84
<p>Нестеренко В.О., студент <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i> АНАЛІЗ СУЧАСНИХ МЕТОДИК ОЦІНЮВАННЯ КОНФЛІКТІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ</p>	85
<p>Окара В.О., студент <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i> ЕКОЛОГІЧНІ ПРОЕКТИ ДЛЯ ВИРІШЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ ІЗ ЗАБРУДНЕННЯМ ПРИ ВИДОБУВАННІ НАФТИ ТА ГАЗУ</p>	87

Олексієнко Р.О., магістрант <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> (м. Полтава, Україна)	
СУЧАСНІ МЕТОДИ ПРОСУВАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ	89
Папка В.С., Ткач К.Ю., студентки <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> (м. Полтава, Україна)	
ПЛАНУВАННЯ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА ПІДПРИЄМСТВА	91
Окара В.О., студент <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> (м. Полтава, Україна)	
КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ В УМОВАХ ВІЙНИ	92
Пітель О., студентка; Чайкіна А.О., к.е.н., доцент <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> (м. Полтава, Україна)	
ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ	94
Плахотник О.О., студентка <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> (м. Полтава, Україна)	
ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	95
Пшенна М.В., студентка <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрі Кондратюка»</i> (м. Полтава, Україна)	
КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ЛОГІСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ	97
Редкін О.В., к.т.н., доцент; Чайкіна А.О., к.е.н., доцент <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> (м. Полтава, Україна)	
ОСОБЛИВОСТІ МОДЕЛЮВАННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ З АНТИКРИЗОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	98
Рохман В.В., студент <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрі Кондратюка»</i> (м. Полтава, Україна)	
ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЗАХОДІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ	100
Савченко А., студентка; Чайкіна А.О., к.е.н., доцент <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> (м. Полтава, Україна)	
ДІДЖІТАЛІЗАЦІЯ HR-ПРОЦЕСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ В УМОВАХ ДИНАМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА	101

- Солових Є.М., к.п.н., доцент кафедри міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки
Харківський національний університет імені Василя Назаровича Каразіна
(м. Харків, Україна)
ПРИВАТНО-ДЕРЖАВНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ 102
- Старокожко А.С., Коваленко М., студенти
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
ІННОВАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОКРАЩЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ЧЕРЕЗ ПОЛПШЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО СЕКТОРУ 104
- Трященко В.А., аспірант; Васильченко М.І., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СИСТЕМ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ АГРАРНИМ ВИРОБНИЦТВОМ В УКРАЇНІ 107
- Тулаєва З.М., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ 109
- Харченко Ю.А., к.т.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
НАПРЯМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІТ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я 111
- Чернявська Є.А., студентка; Чайкіна А.О., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ НЕСТІЙКОГО СЕРЕДОВИЩА 113
- Шара О.Р., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ДО УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ 114
- Шабіб Карім, студент; Чайкіна А.О., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
ЄВРОПЕЙСЬКІ ПІДХОДИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ КОРПОРАТИВНОЮ СОЦІАЛЬНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНОСТЮ ПІДПРИЄМСТВА 116
- Шара О., Гридін Д., студентки
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
УПРАВЛІННЯ КАДРОВИМИ РИЗИКАМИ 118

- Швацький В.А, студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
**ВПРОВАДЖЕННЯ ІНСТРУМЕНТІВ DIGITAL-МАРКЕТИНГУ ТА ЇХ ВПЛИВ
НА СТРАТЕГІЧНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА** 120
- Юдічева О.П., к.т.н, доцент, доцент кафедри товарознавства та комерційної діяльності
в будівництві
Київський національний університет будівництва і архітектури (м. Київ, Україна)
**ПЕРСПЕКТИВИ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У
КОНТЕКСТІ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПІСЛЯВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ** 122
- Яременко Я.В., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
**ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ ТА
ПОСАДОВИХ ОСІБ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ** 123
- Ярмоленко М., студентка; Чайкіна А.О., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ПОСИЛЕННЯ
КОНКУРЕНЦІЇ** 125
- Яцик Т.В., студентка; Христенко О.В., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНІМИ КОМУНІКАЦІЯМИ ПІДПРИЄМСТВА 127

СЕКЦІЯ 2

СТАБІЛІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ ЯК УМОВА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

- Kulyk Viktoriya, Doctor of Economic Sciences, Professor
University of South Bohemia in České Budějovice (České Budějovice, Czech Republic)
**BRIDGING THE GENDER PAY GAP IN THE IT SECTOR: INTERNATIONAL 129
EXPERIENCE**
- Dmytrenko A.V., Doctor of Economics, Associate Professor
National University "Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic" (Poltava, Ukraine)
**ENSURING FINANCIAL STABILITY OF THE UKRAINIAN ECONOMY IN THE 131
CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION**
- Skryl Vitaliia, PhD in Economics, Associate Professor
National University "Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic" (Poltava, Ukraine)
**INTEGRATION OF THE BANKING SYSTEM OF UKRAINE INTO THE 132
EUROPEAN BANKING COMMUNITY**

- Варналій З. С., д.е.н., професор
Київський національний університет імені Тараса Шевченка (м. Київ, Україна)
ЗМІЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ ЯК ЧИННИК СТАЛОГО РОЗВИТКУ 134
- Дмитренко А.В., д.е.н., доцент, Курило Б.В., Мозуль А.Р. студентки
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
СТАБІЛІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ, ЯК УМОВА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ 136
- Дмитренко А.В., доктор економічних наук, доцент
Лісна А.І., Кошляк Д.І., магістрантки
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ (ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ) 137
- Шаяхметова К. О., д.е.н., професор, Шоинбаева С.А., старший викладач; Атирбеков А.Ш., старший викладач; Тастемиров А.Н., магістрант
Університет «Туран-Астана» (Казахстан)
Карпенко Є.А., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ БАНКУ ЯК ОСНОВА БАНКІВСЬКОГО МЕНЕДЖМЕНТУ 139
- Белов О.В., к.е.н.,
ІСЕІ (м. Полтава, Україна)
Свистун Л.А., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ЦИКЛІЧНІ ФАКТОРИ У ДИНАМІЦІ ПОКАЗНИКІВ ЕКСПОРТУ ЧЕХІЇ 141
- Вовченко О.С., к.е.н., доцент; Рахівський П. Ю., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
РОЛЬ БАНКІВ У «ЗЕЛЕНОМУ» ВІДНОВЛЕННІ УКРАЇНИ 143
- Глушко А.Д., к.е.н., доцент; Сапсай Б.В., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ПІДТРИМКА СТІЙКОСТІ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 145
- Бура Я.А., студентка, Скриль В.В., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ТА ВІЙНИ 146

- Коба О.В., к. т. н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
МОДЕРНІЗАЦІЯ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ВІДПОВІДНО ДО ПРИНЦИПІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО РОЗВИТКУ 147
- Котенко Н.В., студентка; Карпенко Є.А., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
КЛАСИФІКАЦІЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ ЦІЛЕЙ ОБЛІКУ 149
- Лісна А.І., Кошляк Д.І., магістрантки; Карпенко Є.А., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
ЗМІНИ У СФЕРІ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ 150
- Леунова А. В., студентка; Кречотень І.М., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА 152
- Лоза А.В., студентка; Карпенко Є.А., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
ОФОРМЛЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ АУДИТОРСЬКОЇ ПЕРЕВІРКИ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ 153
- Маслій О.А., к.е.н., доцент, Добропас А.В., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ 155
- Маслій О.А., к.е.н., доцент, Ковальов В.В., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД 157
- Пантась В. В., Похиль Ю.В., магістранти; Свистун Л.А., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»,
м. Полтава, Україна
БЕНЧМАРКІНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ 158
- Ріжко А.А., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ 161
- Ріжко А.А., студентка; Карпенко В.С.; Карпенко Є.А., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
СУТНІСТЬ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ 163

- Свистун Л.А., к.е.н., доцент; Куряча К.П., ст. викладач; Хилюк О.І., студентка,
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»,
м. Полтава, Україна
- ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА** 165
- Скриль В. В., к.е.н., доцент; Кулинич А. О., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
- ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇНИ** 167
- Тацій М.М., студентка, Скриль В.В., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(Україна)
- УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ** 168
- Туз В. Ю., студентка; Вовченко О.С., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
- ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ КЛІЄНТІВ** 170
- Худолій Ю.С., к.е.н., доцент; Панарін О. В., Регеда Т. С., магістранти
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
- ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА ЯК СКЛАДОВА ЙОГО СТАЛОГО РОЗВИТКУ** 173

СЕКЦІЯ 3

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

- Шевченко Л. С., д.е.н., професорка
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
(м. Харків, Україна)
- ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР ФІРМИ ЯК ОБ'ЄКТ АНАЛІЗУ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ** 175
- Чичкало- Кондрацька І.Б., д.е.н., професор; Шаповал Т.С., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
- МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ** 176
- Коптева Т.С., доктор філософії (PhD), доцент
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди
(Харків, Україна)
- ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРИВОРІЗЬКОЇ ЛАНДШАФТНО-ТЕХНІЧНОЇ СИСТЕМИ ДЛЯ В'ЇЗДНОГО ТУРИЗМУ** 177

Александрова А., Семигаленко В.С., студенти <i>Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	
МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ «ТЕМНОГО» ТУРИЗМУ	179
Баїрамова К., студентка <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	
МЕХАНІЗМ ОРГАНІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНИХ ТУРІВ	180
Бакало Н. В., к.е.н., доцент, Запорожченко К., студентка <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	
СТАН ГОТЕЛЬНОГО РИНКУ: ПОСТПАНДЕМІЧНІ НАСЛІДКИ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД	182
Безрукова Н.В., к.е.н., доцент; Кудряшова Д.О., магістрантка <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	
БРЕНД-СТРАТЕГІЇ ТНК	184
Білоусова А.Ю., к.е.н., доцент кафедри; Гречкосій Д. А., студентка <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	
МОТИВАЦІЯ ТА РОЗВИТОК СПІВРОБІТНИКІВ В УМОВАХ ВІЙНИ	185
Буряк А.А., к.е.н., доцент, Белодед М.Ю., студент <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» Ширяєва А.О., студентка, Інститут транспорту та телекомунікацій (м. Рига, Латвія)</i>	
СТИМУЛЮВАННЯ НАДАННЯ ЛОГІСТИЧНИХ ПОСЛУГ ШЛЯХОМ КОНКУРЕНЦІЇ З ДЕРЖАВОЮ: ДОСВІД СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ	186
Бут М.М., магістрантка <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	
ПРОГНОЗ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ	189
Варченко З.О., студентка, Сидоренко К.О., студентка <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ІМПОРТНИХ ТА ЕКСПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	190
Василенко М.Р., Юницька В. В., студенти <i>Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	
ТЕНДЕНЦІЇ ВИРОБНИЦТВА ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ	191

Газдик Н.Р., Кастирова В.А., Куліш М.В., студенти <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> (м. Полтава, Україна)	
ТУРИЗМ ЯК СКЛАДОВА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН	192
Гергель А.Е., Тищенко С.Ю., студенти <i>Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> (м. Полтава, Україна)	
ПЕРСПЕКТИВИ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СФЕРІ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	193
Глушко М. О., студент <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> (м. Полтава, Україна)	
ЦИФРОВІЗАЦІЯ В МІЖНАРОДНОМУ ТУРИЗМІ	194
Дуброва К.О., студентка <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> (м. Полтава, Україна)	
ЛІДЕРСТВО В БІЗНЕСІ: ЗАГАЛЬНІСТЬ ТА СПІЛЬНІСТЬ У ПОБУДОВІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЧЕРЕЗ СПІВПРАЦЮ ВЛАДИ, КЕРІВНИЦТВА ПІДПРИЄМСТВА ТА ГРОМАДСЬКИХ ІНСТИТУЦІЙ	195
Івко Є. Г., Ус А.О., студенти <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> (м. Полтава, Україна)	
ІННОВАЦІЙНІ БІЗНЕС-МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ: КОНКУРЕНТНІ ПЕРЕВАГИ	196
Кастирова В., студентка <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> (м. Полтава, Україна)	
ОРГАНІЗАЦІЯ ДОЗВІЛЛЯ СТУДЕНТІВ ТА ШКОЛЯРІВ ЯК ПРОБЛЕМА НАШОГО СТОЛІТТЯ	198
Кулик А.О., студентка <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> (м. Полтава, Україна)	
АНАЛІЗ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ У СКАНДИНАВСЬКИХ КРАЇНАХ	200
Курило О.С., Шолох Д.В., студентки, <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> (м. Полтава, Україна)	
ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ	201
Левченко С.О., Шимко О.А., студенти <i>Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> (м. Полтава, Україна)	
УКРАЇНА В МІЖНАРОДНІЙ КІНОІНДУСТРІЇ	202

Levchenko I.V., PhD <i>National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic», (Poltava, Ukraine)</i>	203
EXPORT POTENTIAL OF UKRAINIAN ORGANIC MARKET	
Литвоченко М.Д., Семергей О.Р., Ольшанська А.М., студенти <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	205
ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ ОРГАНІЧНОГО СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА	
Маховка В. М., к.е.н., Білоусов П. С., студент <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	207
ОСОБЛИВОСТІ СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ	
Молдавець В.Є., Нешкародов І.А., Сахненко М.Ю., студенти <i>Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	208
СТИМУЛЮВАННЯ ЗБУТУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ	
Москаленко Д. П., Одинець Є. В., студентки <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	209
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ПРОГРЕС В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: РОЛЬ БІЗНЕС-МОДЕЛЕЙ У РОЗВИТКУ КРАЇНИ	
Мурейко В.В., Ткаченко А.В., студентки <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	211
МОТИВАЦІЯ ТА РОЗВИТОК КОМАНДИ	
Нагай Д.Р., Сергієнко Т.А., студентки <i>Національний університет «Полтавська політехніка ім. Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	212
ВИЗНАЧЕННЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВА	
Нечитайло А.Ю., Тристан М.Т., студенти <i>Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	213
АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОГО КІНОПРОКАТНОГО РИНКУ НА ПРИКЛАДІ MARVEL	
Пашенко А.Г., магістрант <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	214
ПАРТНЕРСТВО З КРАЇНАМИ ЄС: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ	

<p>Потькало К.О., Ширмовська Т.О., студентки <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i></p>	216
<p>ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ НА БІЗНЕС-МОДЕЛІ ПІДПРИЄМСТВ</p>	
<p>Бакало Н.В. к.е.н. доцент, Робоча К.О. студентка <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i></p>	217
<p>МУЗЕЇ ПІД ВІДКРИТИМ НЕБОМ</p>	
<p>Свічкарь В.А., к.е.н., доцент, Нестеренко В.Б., магістрант <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i></p>	218
<p>ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ТНК</p>	
<p>Титаренко Л.М., к.е.н., доцент, Варченко З.О., Сидоренко К. О., студентки <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i></p>	219
<p>ТРАНСФОРМАЦІЯ СТРУКТУРИ НАЦІОНАЛЬНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО РИНКУ ПРАЦІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</p>	
<p>Туз В. Ю., студентка <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i></p>	221
<p>ОЦІНКА ВПЛИВУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ</p>	
<p>Штокаленко М.Л., магістрант <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i></p>	222
<p>МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ</p>	
<p>Юхно В.П., Площик Н.М., студентки <i>Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i></p>	223
<p>ОСОБЛИВОСТІ ДІЛОВИХ ПЕРЕГОВОРІВ ІТАЛІЇ</p>	
<p>Яценко Н., студент <i>Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i></p>	224
<p>ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ</p>	

СЕКЦІЯ 4

ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

(в рамках освітнього модуля Проєкту Жан Моне Ерасмус+ «Реформування екологічної, енергетичної, економічної та фінансової сфер України в умовах євроінтеграції» (Project 101085182-REEEFSUEIC))

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Венгер В.В., д.е.н, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу секторальних прогнозів та кон'юнктури ринків
Державна установа «Інститут економіки та прогнозування НАН України» (Київ, Україна)

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА УКРАЇНИ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД 227

Обиход Г. О., д.е.н, с.н.с., завідувачка відділом природно-техногенної та екологічної безпеки, заступник директора з наукової роботи
Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України» (Київ, Україна)

ЕКОЛОГІЧНА РЕЗИЛІЄНТНІСТЬ ТЕРИТОРІЙ: ФОРМУВАННЯ ПЕРЕЛІКУ ПОКАЗНИКІВ ТА ЇХ ВИМІРЮВАННЯ ДЛЯ ПОСТРАЖДАЛИХ ТЕРИТОРІЙ 229

Kuzmenko O.K., Ph.D., Associate Professor; Ivanova S., Bachelor's degree student in «Economic Cybernetics and Analytical Economics program»
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnics» (м. Полтава, Україна)

SYNERGETICS IN THE MANAGEMENT OF SOCIO-ECONOMIC SYSTEMS 231

Lavrushko A.Yu., Shcherbak M. Master's degree student
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnics» (м. Полтава, Україна)

PROBLEMS AND DIRECTIONS OF PENSION SYSTEM REFORM IN UKRAINE 233

Баучадзе Бесік, PhD, Академічний доктор управління бізнесу,
Батумський державний університет імені Шота Руставелі, (м. Батумі, Грузія)
Чичуліна Ксенія, к.т.н., доцент; Калембет А.В., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ТЕНДЕНЦІЇ, ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ 234

Бабець В.А., студентка; Шевченко О.М., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)

БЛОКЧЕЙН-ТЕХНОЛОГІЯ: СУТЬ ТА ПЕРЕВАГИ ЗАСТОСУВАННЯ У ФІНАНСОВОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ 236

Безносьок О.І., старший викладач кафедри туризму
Національний університет фізичного виховання і спорту України (м. Київ, Україна), старший науковий співробітник
Всеукраїнський центр вишивки та килимарства (м. Решетилівка, Україна), аспірантка кафедри країнознавства та туризму
КНУ ім. Т. Шевченко (м. Київ, Україна)

НЕМАТЕРІАЛЬНА КУЛЬТУРА УКРАЇНЦІВ ЯК ФОРМОТВОРЧА ОСНОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ТА КРЕАТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ 238

Бут М.М., студентка <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i>	
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	240
Бут М.М., магістрантка; Чижевська М.Б., к.е.н., доц. <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i>	
ОБ'ЄКТНО-ОРІЄНТОВАНЕ ПРОГРАМУВАННЯ: ЕТАПИ РОЗВИТКУ	241
Бут Р.А., студент <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i>	
СТАБІЛІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ ЯК УМОВА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ	243
Бровко І.М., студент <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i>	
МАРКЕТИНГОВІ ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ БАНКУ	244
Бур'ян А.С., студентка <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i>	
ПРОСУВАННЯ ТОВАРІВ ПРЕМІУМ СЕГМЕНТУ НА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ РИНКУ	246
Валявський С.М., к.е.н., доцент <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i>	
ФОРМУВАННЯ ЛОГІСТИЧНОГО ЛАНЦЮГА ЕКСПОРТУ УКРАЇНСЬКОГО ЦУКРУ ДО КРАЇН ЄС	248
Васюта В.Б., к.т.н., доцент; Дзеркалій В.М., студент <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i>	
ЗЕЛЕНИЙ КУРС ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	250
Варнавська А.В., студентка; Шевченко О.М., к.е.н., доцент <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i>	
РОЛЬ ФІНАНСІВ ДОМОГОСПОДАРСТВ У РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ	251
Воронко О.Г., к.і.н., доцент <i>Національний університет "Чернігівський колегіум" ім. Т. Г. Шевченка</i> <i>(м. Чернігів, Україна)</i>	
Калінько І.В., к.т.н., доцент, <i>ПВНЗ «Фінансово-правовий коледж» (м. Київ, Україна)</i>	
Бирзул В.В. <i>Національний університет "Чернігівський колегіум" ім. Т. Г. Шевченка</i> <i>(м. Чернігів, Україна)</i>	
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	252

Гавриленко Б.Т., студентка; Шевченко О.М., к.е.н., доцент <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> (м. Полтава, Україна)	
МІЖНАРОДНА ЛОГІСТИКА: КЛЮЧОВІ ТРЕНДИ РОЗВИТКУ	254
Геращенко В.А., студентка; Шевченко О.М., к.е.н., доцент <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> (м. Полтава, Україна)	
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЇ РОБОЧОЇ СИЛИ	256
Гребцов В.О., студент <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> (м. Полтава, Україна)	
ЗАСТОСУВАННЯ ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНИХ МОДЕЛЕЙ В АНАЛІЗІ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА	258
Григор'єва О.В., к.е.н., доцент; Кононенко А.С., магістрант <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> (м. Полтава, Україна)	
ФАКТОРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	259
Григор'єва О.В., к.е.н., доцент; Сазоненко С.О., магістрант <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> (м. Полтава, Україна)	
АКТУАЛІЗАЦІЯ СТРАТЕГІЧНИХ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ У СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ	260
Девадзе Анзор, PhD, професор департаменту туризму, <i>Батумський державний університет імені Шота Руставелі, (м. Батумі, Грузія)</i> Чичуліна Ксенія, к.т.н., доцент; Разно Марія, студентка <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> (м. Полтава, Україна)	
ЗЕЛЕНЕ ПОВОСННЕ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ	262
Добрянська В.В., к.т.н., доцент <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> (м. Полтава, Україна)	
АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ COOL BRAND-ТЕХНОЛОГІЙ НА РИНКУ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ	264
Дроздов О.В., магістрант <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> (м. Полтава, Україна)	
ПЛАНУВАННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРОГРАМИ ПІДПРИЄМСТВА	266
Дубіщев В.П., д.е.н., професор <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> (м. Полтава, Україна)	
Островський І.А., к.е.н., доцент <i>Харківський національний університет міського господарства імені О.М.Бекетова</i>	
ЕВОЛЮЦІЯ ПРЕДМЕТУ ТА МЕТОДОЛОГІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ У ВИМІРАХ СВІТОВИХ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ	267
	269

Дубіщев В.П., д.е.н., професор; Жиленко К.С., студентка гр.101-ЕТ.
Національний університет «Полтавська політехніка імені Ю.Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ЕВОЛЮЦІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ НАУКИ

Дідечкіна А.Ю., студентка

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

МАРКЕТИНГОВИЙ ПІДХІД В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ 271

Дорош В. В. студентка; Шевченко О.М., к.е.н., доцент

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

СВІТОВИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ 272

Єрмоленко С.В., студентка; Шевченко О.М., к.е.н., доцент

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

КРАУДФАНДИНГ: СУТЬ ТА ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ 274

Жигилій В., магістрант

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ 276

Жовнір Н.М., к.е.н., доцент; Дубляк В.С., Ляшенко М.С., студенти

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

СПОЖИВАННЯ ДОМОГОСПОДАРСТВ 277

Жовнір Н.М., к.е.н., доцент; Лимар Д.О., Колегова Н.В., студентки

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

СУКУПНІ ВИТРАТИ І ВВП 279

Жовнір Н.М.; Михайленко І.І., Матуйзо В.О., студенти

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИНАМІКИ: ФАКТОРИ ВПЛИВУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ 280

Жовнір Н.М., к.е.н., доцент; Сидоренко К.О. Варченко З.О. студенти,

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ У СИСТЕМІ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ 282

Жовнір Н.М., к.е.н., доцент; Сокол М.В., Балко Є.В. студенти

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

РИНОК ПРАЦІ В УКРАЇНІ 283

<p>Жовнір Н.М., к.е.н., доцент; Геращенко В.А., Шевченко О.О. студенти, <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i></p>	285
<p>ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ В УКРАЇНІ</p>	
<p>Жовнір Н.М., к.е.н., доцент; Гавриленко Б.Т., Цибулько М.П. студенти, <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i></p>	287
<p>ІНФЛЯЦІЯ. ПРИЧИНИ, НАСЛІДКИ ТА АНТИІНФЛЯЦІЙНА ПОЛІТИКА</p>	
<p>Жовнір Н.М., к.е.н., доцент; Курило О.С., Шолох Д.В. студенти, <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i></p>	289
<p>ОСОБЛИВОСТІ ПРОДОВОЛЬЧИХ ТОВАРІВ</p>	
<p>Івасенко О.А., к.е.н., доцент <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i></p>	291
<p>SMM ЯК ДІЄВИЙ ІНСТРУМЕНТ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ У КОНТЕКСТІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ</p>	
<p>Кобець С.П., к.е.н., доцент <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i></p>	292
<p>ВИКОРИСТАННЯ КЛАСТЕРНОГО АНАЛІЗУ ПРИ ДОСЛІДЖЕННІ УРОЖАЙНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР</p>	
<p>Кудінов О.М., аспірант <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i></p>	294
<p>АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВО-АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ</p>	
<p>Кубрак Н.С., студентка <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i></p>	296
<p>МАРКЕТИНГ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ У КОНТЕКСТІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ</p>	
<p>Кузьменко О.К., к.е.н., доцент; Шевченко Т.К., студентка <i>Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i></p>	298
<p>ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМАМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</p>	
<p>Кулакова С. Ю., к.е.н., доцент; Горбунова М.Р., студентка <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i></p>	300
<p>РОЛЬ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА В ПРОЦЕСІ ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ</p>	

- Кулакова С. Ю., к.е.н. доцент; Калембет А.В., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА СИСТЕМУ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ 302
- Кулакова С. Ю., к.е.н., доцент; Пивоваров В.О., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ ВИТРАТАМИ: АВТОМАТИЗАЦІЯ, ОПТИМІЗАЦІЯ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ 304
- Кулакова С. Ю., к.е.н., доцент; Путря А.М., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
ОПТИМІЗАЦІЯ ВИТРАТ ЯК ЗАСІБ ОТРИМАННЯ ЦІЛЬОВОГО ПРИБУТКУ 305
- Ковальов Б.Л., к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки, підприємництва та бізнес-адміністрування
Сумський державний університет (м. Суми, Україна)
 Кулакова С. Ю., к.е.н. доцент; Чорновол Н. С., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
РОЛЬ ТА МІСЦЕ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ У КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ 307
- Кулакова С. Ю., к.е.н. доцент; Янко А.О., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МАРКЕТИНГУ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ 309
- Литвин О.М., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
ВТL ТЕХНОЛОГІЇ ПРОСУВАННЯ ТОВАРІВ І ПОСЛУГ 310
- Maican S., Associate Professor, Ph.D. in Marketing
University "1 Decembrie 1819" of Alba Iulia (Romania)
 Курило Б.В., Яковлева А.О., студенти; Галайда Т.О., старший викладач
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
ЕКОНОМІЧНЕ ТА ТОРГОВЕЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО УКРАЇНА-ЄС ЯК СКЛАДОВА СТАБІЛЬНОГО РОЗВИТКУ 312
- Манож Гупта, доктор, професор
Школа комп'ютерних наук та інженерії VIT-AP (SCOPE) Університету VIT-АП, (м. Амраваті, Індія)
 Чичуліна Ксенія, к.т.н., доцент; Путря А.М., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
КРЕАТИВНІ ІНДУСТРІЇ ЯК ГОЛОВНИЙ ПРІОРИТЕТ СМАРТ-СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ УКРАЇНИ ТА ЄС 314

- Максюта Н.С., Ph.D.
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ВИЗНАЧЕННЯ ІНДЕКСУ ЗАБРУДНЕННЯ АТМОСФЕРИ (НІМЕЧЧИНА) 316
- Максюта Н.С., Ph.D.
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ ПОРЯДКУ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО МОНІТОРИНГУ У ГАЛУЗІ ОХОРОНИ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ 318
- Міняйленко І.В., к.е.н., доцент; Давидов В.В., Хурса В.В., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО СЕКТОРУ 320
- Міняйленко І.В., к.е.н., доцент; Дяконенко К., магістрант; Горбунова М.Р., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
РОЛЬ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ПІДТРИМКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ 321
- Міняйленко І.В., к.е.н., доцент; Черкас М.Ю., Богдан Б., магістранти
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ 323
- Міняйленко І.В., к.е.н. доцент; Чорновол Н. С., Щур-Дунець О.І., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ 324
- Міняйленко І.В., к.е.н., доцент; Чорновол Н., студентка, Губаренко О., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
СМАРТ СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ ЯК ОСНОВНИЙ ДРАЙВЕР СТАЛОГО РОЗВИТКУ У СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ З ЄС 326
- Міняйленко І.В., к.е.н., доцент; Федорцова Н.Ю., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
ОСОБЛИВОСТІ МІЖРЕГІОНАЛЬНОЇ СПІВПРАЦІ РЕГІОНІВ У КРАЇНАХ ЄС 328
- Міняйленко І.В., к.е.н., доцент; Пивоваров В.О., студент, Карпович В. А., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
ВПРОВАДЖЕННЯ РОЗУМНИХ СПЕЦІАЛІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ 329

- Міняйленко І.В., к.е.н., доцент; Щербина Е.О., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ У СПІВПРАЦІ З ЄС 330
- Ноженко К., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ 331
- Оленич В.П., Варнавська А.В., студентки
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ 333
- Олійник О.С., к.е.н., доцент
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Міняйленко І.В., к.е.н., доцент; Дорошенко В., магістрант, Ткаченко А., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
ІННОВАЦІЙНІ ТРЕНДИ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЗМІН ЕКОНОМІКИ ЄВРОПИ ДЛЯ УКРАЇНИ, ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ 334
- Пащенко А.Г., магістрант; Кунатенко М.О., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
ВПЛИВ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ НА РОЗВИТОК МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ 336
- Передерій Ю.В., к.т.н., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 338
- Підошва Д.Г., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ 340
- Скриль В.В., к.е.н., доцент; Бура Я. А., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ТА ВІЙНИ 341
- Скриль В. В., к.е.н., доцент; Кулинич А. О., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇНИ 342

Скриль В. В., к. е. н., доцент; Никифорова А. В., студентка <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	
ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	344
Скриль В.В., к.е.н., доцент; Тацій М. М., студентка <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	
УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	346
Скрильник А.С., к.е.н., доцент <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	
ЄВРОПЕЙСЬКІ ПРІОРИТЕТИ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ	348
Сокол М.В., студентка; Шевченко О.М., к.е.н., доцент <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	
РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО ТРАНСФЕРТУ ТЕХНОЛОГІЙ У СВІТІ ТА УКРАЇНІ	350
Старокожко Д.В., студентка <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	
ПРОГНОЗУВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА	352
Тарасенко О. <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	
КОНЦЕПЦІЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	353
Тимошук М.С., студент <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	
МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЦІЛЬОВОЇ АУДИТОРІЇ РЕКЛАМИ	355
Токар О.О., студент, Шевченко О.М., к.е.н., доцент <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	
ЗАГРОЗИ ТА ОСНОВНІ ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	357
Хадарцев О.В., к.е.н., доцент; Степченков С.І., магістрант <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	
ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ВПЛИВ НА УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ	359
Хадарцев О.В., к.е.н., доцент; Глебов М.М., магістрант <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	
АКТУАЛЬНІ ДЖЕРЕЛА ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	361

Циган В.С., магістрант <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	
ОСНОВНІ ЗАДАЧІ ЩОДО ОПТИМІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ	363
Чижевська М.Б., к.е.н., доцент; Ананенко І.В., магістрант <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	
ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ БЛОКЧЕЙН	364
Чижевська М.Б., к.е.н., доцент; Долга А.І., магістрантка <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	
РОЛЬ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ДЛЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ	365
Чижевська М.Б., к.е.н., доцент; Колісник Л.І., магістрантка <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	
ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ: ЕКОНОМІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО	367
Чижевська М.Б., к.е.н., доцент; Товстун В.В., аспірант <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	
СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ МЕТАЛУРГІЙНОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ	369
Чижевська М.Б., к.е.н., доцент; Турков О.В., аспірант <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	
ПРІОРИТЕТНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ КОНКУРЕНЦІЇ В ГАЗОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ	371
Шахов В.О., магістрант <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	
ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА НАДІЙНІСТЬ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ	373
Шевченко О.О., студентка; Шевченко О.М., к.е.н., доцент <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	
ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ В СВІТІ	375
Шевченко О.М., к.е.н., доцент <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ БІЗНЕС-АНГЕЛІВ НА РИНКУ НЕФОРМАЛЬНОГО ВЕНЧУРНОГО КАПІТАЛУ	377
Шолох Д.В., студентка; Шевченко О.М., к.е.н., доцент <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	
ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ	378

- Штокаленко М.Л., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
**СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ** 381
- Щербініна С.А., к.е.н.
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
**СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ
ЖИТЛОВОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ** 382
- Ярмухаметова В.В., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ 384

СЕКЦІЯ 1

ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА СПІВПРАЦІ ВЛАДИ, МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА ТА ГРОМАДСЬКИХ ІНСТИТУЦІЙ У КОНТЕКСТІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

УДК 351:304

Гришко В.В., д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту і логістики
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ В УКРАЇНІ

Глобальні виклики такі як пандемія COVID- 19 та розгортання повномасштабного вторгнення Росії в Україну актуалізували питання сталого розвитку, оскільки сама військове забруднення посилює екологічні проблеми, що існували останніми десятиліттями. Концепція сталого розвитку та корпоративної соціальної відповідальності розвивалися паралельно, однак кожна мала свою специфіку і особливості. Концепція «сталого розвитку» з самого початку була пов'язана із екологічними дискусіями з 50хх років ХХ століття, то концепція «корпоративної соціальної відповідальності» була орієнтована на етичні аспекти бізнесу. Однак, у 80-х роках ХХ століття, ці концепції завдяки активному розвитку руху систем якості і міжнародних стандартів почали наближуватися і як результат у 2010 році було сформоване поняття «корпоративної соціальної відповідальності у ISO 26000 «Соціальна відповідальність», згідно якого соціальна відповідальність – це відповідальність це відповідність організації за вплив своїх рішень та діяльності на суспільство і навколишнє середовище, що реалізується через прозору і етичну поведінку, яка сприяє сталому розвитку та добробуту суспільства, враховує очікування зацікавлених сторін і відповідає чинному законодавству, інтегрована в діяльність усієї організації і узгоджується з міжнародними нормами поведінки [1].

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну, яке призвело до того, що майже третина держави має мінне забруднення, стихійні сміттєзвалища, складні виробництва їх та відходи, екологічні ризики та проблеми, які загострюються. Все це актуалізує питання сталого розвитку. Оскільки в основі розвитку повинна бути екологія, яка забезпечувати раціональне використання природних ресурсів, збереження природи її цілісності, біорізноманіття, відповідального ставлення до неї та поваги.

Оскільки результати господарювання та глобальних викликів призводять до деградації річок, погіршення якості та зменшення кількості прісних вод, забруднення океанів та зниження тваринного світу. Це має негативні наслідки і на якість життя людини, можливість організувати своє безпечне середовище. Тому в Україні нині склалася ситуація, коли в основі методології стратегування повинна бути концепція сталого розвитку, а корпоративна соціальна відповідальність сприятиме активізації свідомості підприємців та громадян щодо необхідності долучення до екологічних проблем своєї громади, де вони не тільки здійснюють підприємницьку діяльність, але і проживають. Адже, в Україні до цього часу відсутня низка стратегічних документів, зокрема Національна стратегія збалансованого розвитку, Національний план дій з охорони навколишнього середовища тощо.

Корпоративна соціальна відповідальність дозволяє демонструвати наміри менеджерів та власників щодо перспектив подальшого розвитку і впливає на їх інвестиційну привабливість.

Список використаних джерел

1. Керівництво з соціальної відповідальності (Міжнародний стандарт ISO/FDIS 26000) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://aop.nmu.org.ua/metodicki/specialist/opg/lzi/zakon/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D0%B D%D0%B4%D0%B0%D1%80%D1%82%20ISO%2026000.pdf>

UDC 330

Olha Komelina, Doctor of Sciences (Economics), Professor,
Honored Education Worker of Ukraine
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic» (Poltava, Ukraine)

MANAGEMENT IN EXTREME CONDITIONS: REGION, TERRITORIAL COMMUNITY, ORGANIZATION

The dynamism of innovative changes in organizations in response to global challenges, risks, dangers, as well as challenges of society regarding the establishment of sustainable development universal values require justification of innovative mechanisms of organizational sustainability strategic management. At the same time, the implementation of universal values of sustainable development becomes extremely difficult and even impossible in the conditions of extreme challenges, which quickly turn into systemic, large-scale, all-encompassing ones.

Extreme exogenous challenges due to the Russian invasion of Ukraine on February 24, 2022, call for an investigation into how Ukraine can achieve sustainable development in the conditions of war. In this quest, it appears beneficial, if not warranted, to combine the perspectives of regional development and sustainability in Ukraine [1-4] with the perspectives of organizational adaptation to crisis [5-7] and natural resource management and conservation [8]. The achievements of foreign colleagues regarding the joint development of scientific and research proposals in the field of open innovation with the involvement of practitioners (potential users of scientific developments) are extremely updated [9]. This is what we aim to pursue in a joint project – in collaboration with and/or advised by international colleagues from these disciplines (Andreas König, Carolin Häußler, and Christine Schmitt, University of Passau, Germany; Jonathan Bundy, Arizona State University, USA, and Alina Kasinska, Pylyp Orlyk International Classical University, Ukraine) – and generously supported by the Volkswagen Foundation (“Volkswagen Stiftung”, Germany).

Unfortunately, in the modern scientific literature on management, the problems of management in extreme conditions are little studied, or focused on the study of extreme events, primarily related to natural disasters, man-made accidents, emergency situations. The management of extreme crises is a very complex problem, which reduces the ability to quickly adapt to changes in the environment. Information overload, subjectivity, rapid dissemination, unreliability, bias, and uncertainty create an environment that challenges even the best management decision makers. The problem of leadership in extreme conditions from various aspects (moral, ethical, organizational, etc.) is ambiguous. Leaders and followers not only act in an extreme context without any restrictions, they are embedded in the organizational context [10-11], moreover, leadership is socially constructed in society and can vary significantly over time and in different organizations under different conditions [12-13]. These features are significantly enhanced in conditions of extreme crisis.

There is a lack of systematic research on management in extreme conditions and because they should be interdisciplinary (strategic management, risk management, cognitive management, information and communication management, social management, management psychology, regional management, etc.), provided with a serious methodological basis, accompanied by experimental research, as well as analysis of the best practices in this field, both domestic and global. In addition, it is extreme crises that become a strong stimulus (or impulse) for the unification

of scientists from different fields of science and different countries around the study of such strong by nature manifestation of processes, which are accompanied by large-scale destruction of infrastructure, loss of economic, human, natural, territorial resources, etc.

The systemic and large-scale manifestation of extreme crises requires accelerated innovations in the field of crisis management, management in extreme conditions, but at the same time, this is possible only on the basis of adherence to modern concepts of social development, where the concept of sustainable development has found strong support from the entire world community. It is imagined that this kind of approach in the conditions of an extreme crisis should provide a platform for uniting national and regional governing bodies, local self-government bodies, territorial communities, and organizations around the universal values of sustainable development. The practical implementation of this approach should be aimed at ensuring the effectiveness of management, as well as creating conditions for the formation of a quality management system and the introduction of new non-traditional tools in conditions of uncertainty, taking into account the best global practices. It becomes necessary to rethink the essence, content and tools of management in such complex conditions. So, we are talking about the expediency of reviewing sustainable management practices in crisis conditions at all levels (national, regional, local self-government, territorial communities, organizations), as well as implementing innovative mechanisms for their prevention, elimination, or overcoming the consequences.

From these positions, it seems necessary to propose a number of key areas of further theoretical research in the field of management, practical tools for their implementation, as well as areas of training and retraining of management specialists.

First, it should be paid attention to the study:

- (1) the concept of “extreme crises”, their identification and impact at different levels of management;
- (2) organization and management of development at the regional, local and organizational levels in extreme conditions;
- (3) modern aspects of strategic risk management of territories and organizations in extreme conditions;
- (4) concepts of the territories and organizations development as innovative ecosystems in extreme conditions;
- (5) systemic impact of extreme conditions on the effectiveness of the management system, the economic, social, and ecological state of territories and organizations.

Secondly, they require the development of:

- (1) methodology and methodical tools for diagnosis, monitoring and evaluation of the impact of extreme conditions on the sustainable development of territories and organizations;
- (2) tools for evaluating the response of territories and organizations to the impact of extreme challenges;
- (3) methodology and methodological toolkit of sustainable development assessment at higher, central, regional, local and organizational levels;
- (5) methodology and methodical approaches to assessing the current state of the territory and organizations (or damage, amount of damage and lost benefit) in conditions of extreme challenges.

Thirdly, the strategic management of the territories and organizations development in extreme conditions takes into account new tools for determining development goals, namely:

- (1) strategic risk management, strategic planning and projecting strategic goals for the development of territories and organizations (management, social, economic, environmental) in extreme conditions;
- (2) methodology of digital transformation and sustainable development of territories and organizations as innovative ecosystems;
- (3) a platform approach for establishing social interaction, cooperation between the territorial community and its potential stakeholders, as well as preventing or eliminating conflicts in conditions of extreme challenges;

(4) strategic management of projects and programs of territories sustainable development taking into account the best European practices and tasks of European and Euro-Atlantic integration of Ukraine.

For each organization, territorial community of the region, country in conditions of extreme crisis, these processes are unique, they require the use of non-standard management tools, rethinking of opportunities, resources, knowledge, experience, etc. to achieve the goals of organizational sustainability and making non-traditional decisions. At the same time, the implementation of the concept of sustainable development presupposes, first of all, awareness of one's own contribution (of the country, region, territorial community, organizations) to environmental protection, economic growth and social stability. Therefore, a strategic approach to ensuring the organization stability, the territorial community of the region, and the country in conditions of extreme challenges is important in the implementation of economic, ecological, and social development goals, which, as a rule, require new solutions, innovative technologies, and ethical compromises.

The complexity of the global operating environment combined with the pressure of global competition requires maximizing employee productivity. Very promising from both a theoretical and a practical point of view are studies on the employee's organizational commitment, as a carrier of organizational values and goals, as well as the employee's efforts to achieve these goals. These issues are especially relevant in the framework of the global strategies implementation, as well as in the development and implementation of transnational companies' strategies [14]. This is extremely relevant for Ukraine in the context of post-war recovery of its economy, deepening of European integration processes and future membership in the European Union, preservation of economic competitiveness and implementation of universal values of sustainable development.

World experience shows that no organization can cope with a systemic crisis alone, let alone an extreme crisis, which requires inter-organizational cooperation in risk assessment, planning, collective response to extreme events and recovery strategies with stakeholders, including support at the state level.

Reference

1. Komelina O., Krainiev V. Assessment of the business environment of Ukraine and strategic tasks of enterprise management in martial law. *Economics and Region* № 1 (84) 2022. C. 59-65.
2. Komelina O., Kasinska A., Komelina A. The scientific-methodical approach to the monitoring of national parks and their response to the impact of global challenges. XVI International Scientific Conference "Monitoring of Geological Processes and Ecological Condition of the Environment" 15–18 November 2022, Kyiv, Ukraine. <https://www.earthdoc.org/docserver/fulltext/2214-4609/2022/monitoring'2022/Mon-22-152.pdf?expires=1685520508&id=id&acname=guest&checksum=5E261E9A58E7DA39F4D7BB A73CB12B3A>
3. Komelina O., Kondratyeva G. Modern principles of sustainable spatial development of innovative territorial systems in Ukraine. Międzynarodową konferencję naukową "Rola nauki i edukacji w zapewnieniu zrównoważonego rozwoju", która się odbędzie 12-13 stycznia 2023 r. w Katowicach (Polska).
4. Komelina, O., Miniailenko, I., Komelina, A., Pluzhnyk, A. (2019). Methodical and Practical Aspects of the Spatial Development of Ukrainian Regions, Based on Smart-specializations. *Advances in Economics, Business and Management Research*. Vol. 99. (MDSMES 2019), 150-155.
5. Onishchenko, V.O., Redkin, O.V., Komelina, O.V., Tolkachov, D.M. (2017). Project management. Theory and practice of professional management of business projects and development programs: Manual. [3 parts]. Poltava. 800 p.
6. J. Bundy, MD Pfarrer, CE Short, WT Coombs, W. Timothy Coombs. (2017). Crises and crisis management: Integration, interpretation, and research development. *Journal of management*. 43 (6). 1661-1692. URI : <https://doi.org/10.1177/0149206316680030>

7. A. König, L. Graf-Vlachy, J. Bundy, L.M. Little. A blessing and a curse: How CEOs' trait empathy affects their management of organizational crises. (2020). *Academy of Management Review*. 2020, VOL. 45, NO. URL: <https://doi.org/10.5465/amr.2017.0387>
8. L. Schaedler, L. Graf-Vlachy, A. König. (2021). Strategic leadership in organizational crises: A review and research agenda. *Long Range Planning*, 10/5. URL: <https://doi.org/10.1016/j.lrp.2021.102156>
9. S. Brackhane, A. Reif, E. Zin, CB. Schmitt. (2020). Global Ecology and Conservation. Are natural disturbances represented in strictly protected areas in Germany? *Global Ecology and Conservation*. URI : <https://doi.org/10.1016/j.gecco.2020.e01436>
10. Experimenting with Open Innovation in Science (OIS) practices: A novel approach to co-developing research proposals. (2021). URL: <https://doi.org/10.23726/cij.2021.1328>.
11. Reichers, AE (1985). Review and reconceptualization of organizational commitment. *Academy of Management Review*, 10 (3), 465-476.
12. Schaedler, L., Graf-Vlachy, L., & König, A. (2022). Strategic leadership in organizational crises: A review and research agenda. *Long Range Planning*, 55(2), 102156.
13. Sean T. Hannah, Mary Uhl-Bien, Bruce J. Avolio, Fabrice L. Cavarretta. (2009). A framework for examining leadership in extreme contexts. *The Leadership Quarterly*, Volume 20, Issue 6, Pages 897-919. <https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2009.09.006>.
14. Richard N Osborn, James G Hunt, Lawrence R Jauch (2002). Toward a contextual theory of leadership. *The Leadership Quarterly*, Volume 13, Issue 6, Pages 797-837. [https://doi.org/10.1016/S1048-9843\(02\)00154-6](https://doi.org/10.1016/S1048-9843(02)00154-6). Ghoshal, S. (1987). Global strategy: An organizing framework. *Strategic management journal*, 8(5), 425-440.

УДК 338.242

Гришко В.В., д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту і логістики;
 Павленко А., магістрантка
 Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
 (м. Полтава, Україна)

ДЕМОГРАФІЧНІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ 9 ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ «ІНДУСТРІЯ, ІННОВАЦІЇ ТА ІНФРАСТРУКТУРА» ШЛЯХОМ СТВОРЕННЯ СТІЙКОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ, СПРИЯННЯ ІНКЛЮЗИВНІЙ І СТАЛІЙ ІНДУСТРІАЛІЗАЦІЇ ТА ІННОВАЦІЯМ

Україна прийняла і розробила проєкт «Про стратегію розвитку України до 2030», яка була сформована на основі розвитку 17 глобальних Цілей сталого розвитку. Згідно цього документу Україна зобов'язалася не тільки їх моніторити, але і реалізувати. Так, згідно досліджень ООН, щоби були опубліковані у 2020 році у аналітичній записці «Демографічні процеси» в Україні існує серйозна проблема щодо демографічної ситуації. Зокрема, низький коефіцієнт народжуваності, високий рівень смертності та постійне зростання масштабів зовнішньої міграції є основними причинами скорочення чисельності населення України. Населення України має найшвидший темп скорочення у світі, де основною проблемою є не скорочення кількості населення, а якість життя, що руйнує людський капітал. Така стрімка негативна тенденція пов'язана і із старінням нації. Відсутність у жінок поєднувати кар'єру й догляд за дітьми залишається призводить до того, що українські сім'ї не мають можливостей мати бажану кількість дітей. Наступною проблемою є те, що існує висока смертність серед чоловіків, де основною проблемою є неінфекційні хвороби, яким можна запобігти і тим самим покращити ситуацію. Однак, наявність на території України військового конфлікту на Сході України призвело до зростання не тільки зовнішньої міграції, але і внутрішньої, що посилювати негативні процеси та відповідно міграційні процеси будуть посилюватися. І як свідчить практика, станом на середину 2023 року саме міграція збільшилася суттєво і

станом на 1 січня 2023 року за межами України внаслідок розгортання повномасштабного вторгнення Росії в Україну кількість мігрантів зросла до 8 млн. осіб. Таким чином, соціальні проблеми, які були визначені ще на початок 2021 року не втратили актуальності і до цього часу. Саме вони є ключовими при розробці стратегії соціально- економічного розвитку не тільки підприємств, регіонів, але і країн. Так, за даними професора Мацея Душика з Центру досліджень міграції Варшавського університету, від початку війни біженці з України сплатили в Польщі 10 мільярдів злотих податків. Натомість на допомогу біженцям Польща витратила 3,5 мільярди злотих [1].

Як свідчить світова практика окремі негативні тенденції можна змінити і тим самим зменшити прискорення розгортання «кризи людського капіталу» в Україні. Для цього потрібно орієнтуватися саме на вирішення соціальних проблем, які забезпечують соціальні стандарти життя з дотриманням безпекових правил. Відсутність стабільності у соціальних стандартах призводить до того, щоб більшість молоді обирають країни для міграції, де є сформовані соціальні стандарти, а саме: наявність місць у дитячих садочках, доступ до школи, освіти, безпечне дозвілля, можливість працевлаштуватися. Таким чином, у результаті міграції відбувається потік не тільки молоді, але і фахівців. Негативні наслідки цього відбуває як промисловість, так і економіка в цілому. Тому на даному етапі необхідно приділяти увагу саме вирішенню проблем людського капіталу в Україні.

Список використаних джерел

1. Ukraińcy zapłacili 10 mld zł podatku w Polsce. "Mówienie o samych wydatkach jest nieuprawnione". URL: <https://www.money.pl/gospodarka/ukraincy-zaplacili-10-mld-zl-podatku-w-polsce-mowienie-o-samych-wydatkach-jest-nieuprawnione-6826405015774849v.html>

UDC 658.1

Javier L. Arnaut, Associate Professor of Economics,
Program Coordinator of Business Economics,
Department of Arctic Social Science and Economics
(*Ilisimatusarfik - University of Greenland*)

Byba Volodymyr, candidate of technical sciences, associate professor
National University Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic (Poltava, Ukraine)

THE ROLE OF STAKEHOLDERS IN COOPERATION BETWEEN THE AUTHORITY, COMPANY MANAGEMENT AND PUBLIC INSTITUTIONS

The topic of the role of stakeholders in cooperation between the government, enterprise management and public institutions to achieve the goals of sustainable development is very relevant in the modern world.

Stakeholders are groups or individuals who have interests, influence and interact with a certain organization or institution. In the context of sustainable development, stakeholders play an important role in the formation and implementation of strategies, policies and initiatives aimed at environmental, social and economic sustainability

Government, enterprise management and public institutions are key stakeholders who can cooperate to achieve the goals of sustainable development [1].

Let's consider the role of each in more detail.

Government bodies and regulators play a key role in shaping policy and creating the conditions for sustainable development. They establish legislation, regulate economic activity and provide directives for businesses. Governments can also promote infrastructure development, create favorable conditions for innovation, and support capital projects.

Enterprise management has a great impact on achieving the goals of sustainable development. They determine the company's strategy and make decisions that affect the economic, social and environmental aspects of operations. Management must take into account the interests of

stakeholders, including the authorities and public institutions, and implement sustainable practices in the operational activities of the enterprise.

Public organizations and other public institutions represent the interests of the community and protect general societal values. They can influence decision-making, monitor and provide recommendations. Public institutions can also promote conscious consumption, maintain social control, and promote public inclusion in decision-making processes [2].

Cooperation between the authorities, enterprise management and public institutions has the following advantages:

1. Ensuring greater legitimacy of decisions;
2. Expanding the scope of knowledge and expertise;
3. Ensuring balance of interests;
4. The possibility of joint implementation of projects;
5. Impact on policy and legislation;
6. Increasing image and competitiveness.

Let's consider these advantages in more detail:

1. Involvement of various stakeholders in the decision-making process ensures greater legitimacy and decision-making that takes into account a wide range of interests and needs of different groups. This strengthens confidence in the decisions made and promotes their implementation.

2. Cooperation between stakeholders allows combining different types of knowledge, experience and expertise. Authorities, business management and public institutions can contribute their unique knowledge and views, which will contribute to more intelligent and comprehensive decision-making.

3. Cooperation helps to balance the interests of various stakeholders. It encourages consideration of environmental, social and economic aspects in the decision-making process, which contributes to sustainable development and avoidance of negative consequences.

4. Cooperation between stakeholders allows joint implementation of projects and initiatives that one party would not be able to implement on its own. It supports the exchange of resources, expert support and joint investments, which contributes to the efficient use of resources and the achievement of common goals.

5. Cooperation between stakeholders can influence the formation of policies and legislation in the direction of sustainable development. It allows stakeholders to jointly make proposals, recommendations and influence decision-making processes.

6. Cooperation between stakeholders in the field of sustainable development helps to improve the image of the enterprise and provides competitive advantages in the market. The interest of manufacturers and other organizations in sustainable development and cooperation with authorities and public institutions demonstrates their social responsibility and capacity for innovation.

Successful cooperation between the authorities, enterprise management and public institutions to achieve the goals of sustainable development requires mutual understanding, openness, trust and willingness to compromise. It is a key tool for creating sustainable and balanced development that takes into account the needs of modern society and future generations.

In general, cooperation between the authorities, business management and public institutions is necessary to achieve the goals of sustainable development, such as reducing the impact on the environment, improving social responsibility and ensuring economic sustainability.

Also, for effective cooperation between stakeholders, the following aspects must be taken into account: dialogue and mutual understanding, definition of common goals, division of responsibilities, joint projects and initiatives, monitoring and evaluation, public involvement, continuous communication. In general, the role of stakeholders in the cooperation between the authorities, enterprise management and public institutions is to join efforts to achieve the goals of sustainable development. This requires mutual understanding, joint responsibility and the implementation of specific measures that will contribute to the balanced development of ecology, society and the economy.

References

1. Freeman R. E. Stakeholder Management: A Stakeholder Approach. Marshfield, MA: Pitman Publishing, 1984. – 704 p.
2. OSTROM E. Governing the commons. The Evolution of Institutions for Collective Action. Cambridge: University press, 1990. 280 p. https://www.actu-environnement.com/media/pdf/ostrom_1990.pdf

УДК 338.242

Баля К.Р., студентка
*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

ПЕРСПЕКТИВИ АДМІНІСТРУВАННЯ ПЕРСОНАЛУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

У минулі роки підприємства зосереджувалися на більш важливих проблемах, таких як доходи, конкуренція та економічна нестабільність, з очевидною недостатньою увагою до людських ресурсів. Однак зі зміною бізнес-моделей і галузей HR стає головним центром, оскільки керівники усвідомлюють важливість персоналу, його вплив на зростання й успіх бізнесу. Кожне підприємство, незалежно від галузі чи розміру, може зіткнутися з проблемами адміністрування персоналу. Адже, коли підприємства більше зосереджуються на покращенні досвіду та культури співробітників, обсяг і характер проблем адміністрування персоналу, продовжують збільшуватися. В сучасних умовах, багато проблем з персоналом можуть виникнути через цифрові збої, культурні зміни на робочому місці, економічні зміни, зміни політичного клімату тощо. Наприклад, в 2021 році кожне підприємство зіткнулося з проблемою щодо створення, вирішення та керування ефективними віддаленими робочими силами для бізнесу, продовжуючи успішно працювати в умовах пандемії. Аналогічна ситуація відбулася і в 2022 році, коли відбувся відкритий воєнний напад РФ на Україну. Отже, зараз потрібно оперативно вирішувати проблеми щоб мати перспективи в майбутньому періоді.

З огляду на конкурентний характер поточного ринку, залучення талантів є головним пріоритетом для адміністрування персоналу. Демографічні зміни, зростаючий попит на талановитих працівників та дефіцит відповідних кандидатів змушують підприємство постійно шукати та наймати найкращих талантів. Все ж із постійно зростаючим попитом на кваліфікованих працівників керівництву складно залучити кандидатів із відповідними навичками чи досвідом. Рішенням такої проблеми є конкурентоспроможна винагорода та пакети виплат працівникам, адже, це важливо для залучення кращих талантів на підприємство. Бренд роботодавця, заснований на найцінніших і унікальних здібностях своїх працівників, може допомогти донести таку цінність та залучити людей, які нею мотивовані.

Управління змінами ніколи не бувають легкими, але це природа бізнес-простору. Впровадження змін і розроблення довгострокових планів, які враховують ці зміни, є однією з найважливіших проблем адміністрування персоналу. Так, для ефективного управління змінами є часте й прозоре спілкування до, під час та після періодів змін. Працівників потрібно попередити та повідомити про майбутні зміни та забезпечити їх необхідними навичками, щоб вони могли реагувати на них і подолати їх. Тому слід залучати працівників до процесу прийняття рішень і повідомляти їх про обґрунтовані зміни, розробити альтернативні плани.

Перекваліфікація персоналу – складне завдання, яке потребує стратегічного планування. Для цього потрібно створити свій план підвищення кваліфікації, визначивши поточні потреби підприємства, прогалити в навичках працівників і що потрібно, щоб досягти цього. Слід подумати про кілька методів навчання персоналу, щоб заохочувати і пропонувати варіанти, які найкраще підходять для різних стилів навчання та допоможуть усунути

проблемні моменти. Підприємство може досягти успіху, використовуючи програмне забезпечення для навчання працівників, наприклад корпоративну платформу LMS, платформу цифрового впровадження або систему управління знаннями, щоб забезпечити ефективні програми перекваліфікації. Також важливим етапом є оцінка після навчання.

За останнє десятиліття цифрова трансформація поширилася в усіх підприємствах, оскільки всі оновлюють свої застарілі процеси та системи до нових хмарних технологій. Ці нові програмні додатки допомагають автоматизувати ручні процеси, стимулювати інновації та підвищувати ефективність і продуктивність працівників. Нові програмні додатки або технології призначені для підвищення ефективності, називаються цифровою вправністю. Незважаючи на те, що цифрова трансформація не є виключною відповідальністю окремого відділу, як і цифрова вправність, тягар створення навчального контенту для адаптації додатків, підвищення кваліфікації та курсів для розвитку цифрових навичок являється задачею підприємства. Розвиток цифрової вправності є страховим полісом підприємства для досягнення рентабельності інвестицій за допомогою цифрових технологій. Без навичок правильного використання програмних додатків інвестиції в технології не тільки не принесуть рентабельності інвестицій, але й зіткнуться з іншими серйозними наслідками, такими як неточні дані, недотримання законів щодо відповідності, недозволення цілей тощо. Для покращення цифрових навичок на робочому місці, потрібно створити більш масштабну стратегію впровадження цифрових технологій, яка забезпечить основу для впровадження протягом життєвого циклу цифрової трансформації.

Для утримання працівників доцільно: запропонувати гнучкий графік роботи; запропонувати оздоровчі програми; надавати позитивні відгуки для мотивації; побільше комунікувати; спрямовувати інвестиції в розумні процеси адаптації персоналу. Організації часто ігнорують потребу в навчанні та вихованні керівництва. Поширена помилкова думка, що лідери досягли стадії, коли їм не потрібно постійно навчатися. І навіть якщо вони це роблять, цього можна досягти шляхом самонавчання. Однак відсутність розвитку лідерства призводить до конфліктів між роботодавцем і працівником, розбіжностей на робочому місці, нездорового робочого середовища та звільнення працівників через погані стосунки з керівниками. Це впливає на моральний стан працівників, задоволеність і цілі підприємства. Навчанню та розвитку лідерів слід приділяти таке ж значення, як і іншим працівникам. Хоча технічні аспекти можуть вивчатися лідерами самостійно, надзвичайно важливо проводити тренінги з розвитку лідерства, щоб мотивувати менеджерів.

Коли на підприємство приймаються нові працівники, для кожного з них необхідно запровадити успішні програми навчання. Якщо початкове навчання є неузгодженим або зовсім відсутнім, новим працівникам буде важко розуміти та успішно виконувати свої обов'язки, і підприємство навіть може виявити, що втрачає працівників швидше, ніж зможе їх найняти. Потрібно ретельно розробити їх програму навчання, щоб допомогти їм розширити базу знань і вдосконалити свої навички, щоб швидко стати ефективнішими.

Вимірювання ефективності HR. Лідери підприємств усвідомлюють важливість відділів кадрів у створенні успішного підприємства. Однак вони часто не знають, як виміряти його ефективність. Дуже важливо розуміти, чи відділ кадрів забезпечує все максимально ефективним способом та чи продуктивно використовує ресурси (час та гроші). Щоб виміряти ефективність служби адміністрування персоналу, слід оцінити наступні показники: оцінка чистого промута співробітника; рівень залученості співробітників; швидкість плинності кадрів; коефіцієнт утримання співробітників; рівень прогулів працівників; дохід на одного працівника; витрати на навчання одного працівника.

Віддалене управління персоналом. Спалах COVID-19 приніс багато змін у світ, але найбільш очевидним впливом пандемії є прискорене впровадження культури віддаленої роботи, що стало нормою для роботодавців. Забезпечення своїм працівникам гнучкого режиму роботи дає підприємствам перевагу залучати найкращі таланти. Однак багатьом роботодавцям все ще важко підтримувати продуктивну дистанційну роботу працівників.

Ефективне дистанційне управління полягає у відкритому спілкуванні, підтримці

зацікавленості співробітників, моніторингу продуктивності та уникненні втрати ефективності. Усіх цих факторів можна досягти за допомогою правильних інструментів та знань.

Онбординг співробітників. Пошук потрібного кандидата на вакантну посаду в підприємстві може бути тривалим і виснажливим процесом. Після витрат незліченної кількості годин на пошук потрібних талантів, уся ця наполеглива робота йде нанівець, якщо новий найнятий працівник звільняється протягом наступних кількох місяців.

Отже, наведені сучасні шляхи вирішення проблем адміністрування персоналу можуть вимагати значних зусиль та ресурсів, проте отриманий результат допоможе забезпечити ефективну та продуктивну роботу персоналу та досягнення успіхів в перспективі.

УДК 338.242:336.6

Балясов М., магістрант;
Науковий керівник – Гришко В.В., д.е.н., професор
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЛЯ МІЛЕНІАЛІВ

Корпоративна соціальна відповідальність має багато форм. Навіть найменша компанія може вплинути на соціальні зміни, зробивши простий внесок у місцеву громаду. Деякі з найпоширеніших прикладів КСВ включають:

- Зменшення вуглецевого сліду.
- Удосконалення трудової політики.
- Різноманітність, справедливість та залучення.
- Всесвітня благодійність.
- Спільнота та віртуальне волонтерство.
- Корпоративна політика, яка приносить користь навколишньому середовищу.
- Соціально та екологічно свідомі інвестиції.

Для міленіалів і покоління Z соціально відповідальні компанії ще важливіші. Вони вважають, що компанії повинні інвестувати в покращення суспільства та шукати рішення, які сприятимуть цьому покращенню. Компанії повинні ділитися тим, як вони намагаються позитивно вплинути на світ, щоб громадськість могла побачити їхні просоціальні ініціативи. Демонстрація зусиль є ключовою, тому важливо навчитися продавати мілленіалам, оскільки ці зусилля вплинуть на вибір, який вони роблять як споживачі.

Міленіали також люблять брати участь у таких ініціативах, як волонтерська робота чи пожертвування. Оскільки все більше компаній починають помічати вплив їхніх соціально та екологічно свідомих зусиль на сприйняття споживачів, тим більше шансів, що вони розпочнуть власні ініціативи. Так, наприклад, бренд Coca-Cola приділяє величезну увагу екологічності. Ключовими сферами є клімат, упаковка та сільське господарство, а також водні ресурси та якість продукції. Їхнє послання — «світ без відходів», мета якого — збирати та переробляти кожен пляшку, робити упаковку придатною для переробки на 100% і замінювати всю воду, яка використовувалася для виробництва напоїв, назад у навколишнє середовище, щоб забезпечити безпеку води. Вони прагнуть до 2030 року скоротити свій вуглецевий слід на 25% .

У 2021 році Coca-Cola представила свою першу в історії пляшку для напоїв, виготовлену на 100% із пластику рослинного походження: *«Наша мета — розробити стійкі рішення для всієї галузі. Ми хочемо, щоб інші компанії приєдналися до нас і разом рухалися вперед. Ми не розглядаємо відновлюваний або перероблений вміст як сфери, де ми хочемо отримати конкурентну перевагу»*, — сказала Дана Брід, глобальний директор з досліджень і

розробок, упаковка та стійкість компанії Соса-Сола.

Компанія Bosch поставила перед собою амбітні цілі щодо захисту навколишнього середовища, щоб зменшити свій екологічний слід за допомогою кліматичних заходів, використання води та циклічної економіки.

Здається, ця амбіція виправдалася та проклала шлях для інших глобальних компаній, оскільки 400 її філій тепер кліматично нейтральні. Тепер компанія хоче скоротити викиди на початку (придбані товари та послуги) і вниз (використання продукції) на 15% у 2030 році. Таким чином, компанії самі обирають напрями розвитку корпоративної соціальної відповідальності, що дозволяє формувати лояльне ставлення у стейкхолдерів.

Список використаних джерел

1. 16 brands Doing Corporate Social Responsibility Successfully. URL: <https://digitalmarketinginstitute.com/blog/corporate-16-brands-doing-corporate-social-responsibility-successfully>

UDC 330

Bugaevsky M., student;
Supervisor – Gryshko V., Phd in Economics, Associate professor
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic» (Poltava, Ukraine)

HUMAN RESOURCES MARKETING AT THE ENTERPRISE

In the realm of Human Resources (HR) management, the concept of HR marketing has emerged as a powerful approach to attract and retain top talent. HR departments are increasingly adopting marketing techniques to strategically position their organizations as employers of choice, differentiate themselves from competitors, and effectively communicate their unique value propositions.

Traditionally, HR management focused on administrative tasks and employee relations. However, as the job market becomes increasingly competitive and talent becomes a valuable resource, HR departments must adapt their practices. Marketing principles and strategies have found their way into HR departments, enabling them to engage in proactive talent acquisition and create a compelling employer brand. By adopting a marketing mindset, HR professionals can effectively showcase their organization's culture, values, and career opportunities, attracting top talent and driving organizational success.^[1] There are several useful strategies to improve human resources marketing at the enterprise.

Employer Branding and Positioning: One of the fundamental strategies in HR marketing is developing a strong employer brand and effectively positioning it. This involves understanding the organization's unique value proposition and translating it into compelling messaging and visuals that resonate with potential candidates. HR professionals must conduct thorough research to identify the target audience's preferences, aspirations, and values. By aligning the employer brand with the desires of the target talent pool, organizations can differentiate themselves and create a powerful employer brand image. To build a robust employer brand, organizations should articulate their mission, vision, and values clearly. They should communicate the unique benefits and opportunities they offer to employees. This can be achieved through various channels, such as the company website, social media platforms, career websites, and employee testimonials. Consistent and authentic messaging helps in establishing a positive employer brand and attracting candidates who align with the organization's values and goals.^[2]

Targeted and Personalized Communication: To effectively market themselves to potential candidates, HR departments must craft targeted and personalized communication strategies. Mass messaging is no longer sufficient. This involves tailoring messaging and content to specific segments of the talent market. HR professionals can leverage data analytics and market insights to identify the most effective channels and mediums to reach their desired audience.

Personalization is a key aspect of HR marketing. Candidates should be addressed by their

names, and communications should be customized based on their skills, interests, and career aspirations. Automated email campaigns, candidate relationship management (CRM) systems, and artificial intelligence (AI) tools can help HR professionals deliver personalized content and engage candidates effectively.

Leveraging Digital Marketing Channels: The advent of digital marketing has revolutionized HR practices. HR professionals can leverage various digital channels, including social media platforms, job boards, and professional networking sites, to reach a broader audience and engage with potential candidates. Social media campaigns, sponsored content, and targeted advertisements can significantly enhance an organization's visibility and attract high-quality talent.^[3]

Organizations should establish a strong presence on social media platforms such as LinkedIn, Facebook, Twitter, and Instagram. They can create engaging content, share industry insights, showcase employee stories, and highlight the organization's culture and values. Additionally, optimizing websites and career portals for search engines ensures that the organization appears prominently in search results, increasing its visibility to potential candidates.

Employee Advocacy and Influencer Marketing: Employees can be powerful advocates for an organization's employer brand. Encouraging employees to share positive experiences and stories on social media platforms or through word-of-mouth can significantly enhance the organization's reputation. Employee advocacy programs, employee referral programs, and internal communication strategies that encourage employees to become brand ambassadors can amplify the organization's reach and attract candidates who value employee satisfaction and engagement.

Furthermore, organizations can collaborate with influential individuals within their industry, such as industry experts or thought leaders, who can endorse the organization's employer brand and expand its reach. These influencers can participate in webinars, speaking engagements, or social media campaigns to promote the organization's values, culture, and career opportunities.^[4] Their endorsement adds credibility and attracts the attention of potential candidates who admire and follow these influential figures.

Measuring and Analyzing Marketing Metrics: Just as marketing campaigns are measured for their effectiveness, HR marketing efforts should also be subject to measurement and analysis. HR professionals must establish key metrics to track the success of their marketing initiatives. These metrics can include the number of applications received, candidate conversion rates, time-to-fill positions, and employee retention rates.

By tracking these metrics, HR professionals can gain insights into the effectiveness of their HR marketing strategies. They can identify which channels and campaigns are generating the highest quality candidates, which messaging resonates the most, and where improvements can be made. Data-driven decision-making helps in continuously refining and optimizing talent acquisition processes, ultimately leading to better outcomes and higher-quality hires.

HR marketing has become an essential aspect of talent acquisition strategies for organizations seeking to attract and retain top talent. By adopting marketing principles and strategies, HR professionals can effectively position their organizations as employers of choice, differentiate themselves from competitors, and communicate their unique value propositions to potential candidates. Employer branding, targeted and personalized communication, leveraging digital marketing channels, employee advocacy, and influencer marketing are key strategies that organizations can employ to successfully market themselves.^[5] Furthermore, measuring and analyzing marketing metrics allows HR professionals to evaluate the effectiveness of their HR marketing initiatives and make data-driven improvements. By continuously refining their strategies based on insights gained from metrics, organizations can enhance their talent acquisition efforts and drive organizational success.

In today's competitive job market, HR marketing serves as a powerful tool for organizations to attract and engage top talent, establish a positive employer brand image, and create a robust talent pipeline. By embracing the marketing mindset and implementing effective HR marketing strategies, organizations can gain a competitive edge and position themselves as employers of choice in the eyes of talented professionals.

References

1. Backhaus K., Tikoo S. Conceptualizing and researching employer branding. Career Development International, 2004.
2. Cable D. M., Turban D. B. Establishing the dimensions, sources, and value of job seekers' employer knowledge during recruitment. Research in Personnel and Human Resources Management, 2001.
3. Dhanpat N., Bhagwat R. The role of employer branding in attracting talent. Global Business Review, 2017.
4. Eaton J. Employer branding: The most important element of integrated talent management. Journal of Brand Management, 2003.
5. Sengupta S., Chaudhuri B. B. Employer branding: An innovative approach to attract talent. The Journal of Business Perspective, 2018.

УДК 338.222

Васильченко М.І., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНИЙ ОРІЄНТИР ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Вже майже ціле десятиліття минуло з того часу, як у Нью-Йорку відбувся дійсно історичний Саміт ООН зі сталого розвитку [1], у результаті якого лідерами 193 країн світу було схвалено резолюцію «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» [2]. У цьому офіційному документі знайшли своє відображення 17 Цілей сталого розвитку і 169 завдань, які мають комплексний характер і спрямовані на стимулювання діяльності у всіх сферах, що є критично важливими для подальшої долі людської цивілізації і нашої планети, зокрема. У даному контексті мова йде, насамперед, про необхідність встановлення певної рівноваги між такими важливими складовими сталого розвитку, як економічне зростання, раціональне природокористування і соціальна відповідальність.

На державному рівні Україна відразу ж приєдналася до цього глобального процесу. Так, наприкінці 2017 року на широкий загал було представлено Національну доповідь «Цілі Сталого Розвитку: Україна» [3], підготовлену Міністерством економічного розвитку і торгівлі України. У ній було зазначено основні результати адаптації глобальних Цілей сталого розвитку з урахуванням специфіки соціально-економічного розвитку нашої держави. Поряд із цим у 2019 році в Указі Президента «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» [4] поняття «сталий розвиток» було визначено як єдино можливий шлях розвитку національної економіки і соціальних інститутів для забезпечення відповідного зростання рівня і якості життя громадян, дотримання конституційних прав і свобод кожної людини.

Відтак, глобальні завдання, визначені на рівні ООН, стали невід'ємною частиною чинного законодавства нашої держави, і Україна почала поступово виходити на траєкторію відновлювального зростання. Цю тезу підтверджує той факт, що у рейтингу країн світу за індексом сталого розвитку, який щорічно визначається експертами ООН та Фонду Bertelsmann, у 2022 році Україна посіла 37 місце зі 163 можливих позицій [5]. Найбільший прогрес тоді, незважаючи на виклики глобальної пандемії COVID-19 (спричиненої вірусом SARS-COV-2) та повномасштабну збройну агресію РФ проти України, наша держава показала в досягненні таких важливих глобальних цілей, як «подолання бідності у всіх її формах» і «скорочення нерівності».

Досвід розвинутих країн світу переконує нас у тому, що досягти цілей сталого

розвитку у національному масштабі навряд чи можливо без створення ефективної системи взаємодії органів державної влади, представників бізнесу і громадськості, що спроможна забезпечити відповідну інтеграцію економічної, соціальної і екологічної політики. Така система в Україні вже повністю сформована, що створює всі необхідні передумови для того, щоб у найближчій перспективі досягти позитивних змін в економічній і соціальній сферах нашої держави. Згідно результатів останніх досліджень [5], проведених експертами Європейської Бізнес Асоціації, у 2022 році близько 96 % підприємств великого, середнього і малого бізнесу, які наразі здійснюють свою діяльність у різних секторах національної економіки України, продовжують орієнтуватися у своїй діяльності на Глобальні цілі, задекларовані на рівні ООН. Водночас, загальний внесок сучасного бізнес-середовища в реалізацію вказаних цілей у 2022 році оцінюється на рівні 3,79 бали з 5 можливих, що є досить високим показником.

Зазвичай, кожний суб'єкт господарювання самостійно визначає перелік найбільш пріоритетних цілей, у досягнення яких ним може бути зроблено найбільший внесок. Це відбувається у процесі комунікації з усіма зацікавленими сторонами: діловими партнерами, постачальниками, співробітниками тощо. Однак в умовах воєнного стану в Україні, який було запроваджено 24 лютого 2022 року, і який триває до цього часу, бізнес миттєво сконцентрував свою увагу не на економічній чи екологічній, а на соціальній складовій сталого розвитку, обравши для себе такі пріоритетні напрями, як:

- підтримка працівників і членів їхніх сімей у питаннях релокації;

- виплата заробітної плати при вимушених простоях;

- підтримка військовослужбовців у складі Збройних Сил України і Сил територіальної оборони;

- надання гуманітарної підтримки внутрішньо переміщеним особам;

- адресна допомога закладам охорони здоров'я.

З огляду на це, вважаємо, що основними стимулами для досягнення прогресу в реалізації інших Цілей сталого розвитку, що мають винятково економічне чи екологічне спрямування, як на рівні держави в цілому, так і в сучасному бізнес-секторі, можуть стати:

- по-перше, відповідні регуляторні зміни (спрощення низки бюрократичних процедур на період дії правового режиму воєнного стану);

- по-друге, всебічна фінансова, організаційна і консультативно-інформаційна підтримка для інноваційних проектів;

- по-третє, фінансові інструменти підтримки бізнесу і держави (надання пільгових кредитів, грантова підтримка з боку державних фондів і авторитетних міжнародних організацій).

Враховуючи результати проведеного нами дослідження, можемо зробити висновок про те, що сталий розвиток – це наша об'єктивна реальність, тому бізнес просто не може залишатися осторонь від цього важливого процесу. Саме бізнес має виступати основним драйвером економічного зростання на всіх можливих рівнях, оскільки він створює робочі місця, генерує потоки фінансів, впроваджує нові технології та здійснює реалізацію інноваційних проектів. Окрім прямої економії, яку забезпечують інвестиції у сталий розвиток, імідж екологічної і соціально відповідальної компанії може сприяти створенню яскравого контенту для зовнішньої комунікації і зміцненню довіри до суб'єкта господарювання на потрібному для нього ринку. Загалом, взаємодія бізнесу і держави у напрямі досягнення Глобальних цілей має лише посилюватися, оскільки від спільних і злагоджених дій багато в чому залежить сталий розвиток України в цілому.

Список використаних джерел

1. Цілі сталого розвитку. URL: <https://business.dii.gov.ua/handbook/sustainable-development-goals/cili-stalogo-rozvitku/> (дата звернення: 18.05.2023).

2. Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/перетворення-нашого-світу-порядок-денний-у-сфері-сталого-розвитку-до-2030-року> (дата звернення: 18.05.2023).

3. Цілі Сталого Розвитку: Україна. Національна доповідь Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. 2017. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/natsionalna-dopovid-csr-Ukrainy.pdf> (дата звернення: 19.05.2023).

4. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019 р. № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019> (дата звернення: 19.05.2023).

5. Jeffrey D. Sachs, Guillaume Lafortune, Christian Kroll, Grayson Fuller. Sustainable Development Report 2022: From Crisis to Sustainable Development: the SDGs as Roadmap to 2030 and Beyond. URL: <https://s3.amazonaws.com/sustainabledevelopment.report/2022/2022-sustainable-development-report.pdf> (дата звернення: 19.05.2023).

УДК 330

Власенко Д., Чернявська Є.А., студенти
*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

ТЕХНОЛОГІЯ АДАПТАЦІЇ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Так, на сьогоднішній день технологія адаптації у системі управління підприємством є дуже актуальною. Завдяки зростанню конкуренції та змінам в економічному середовищі, підприємства повинні бути готові до швидкої зміни стратегії та бізнес-моделі для забезпечення успішності на ринку.

Адаптація в системі управління підприємством передбачає впровадження нових технологій та методів, які допомагають ефективно реагувати на зміни в економічному середовищі та швидко адаптуватися до нових вимог ринку. Наприклад, це можуть бути інструменти бізнес-аналітики, автоматизація бізнес-процесів, використання штучного інтелекту та машинного навчання для підвищення ефективності управління.

Також важливим елементом адаптації є гнучкість в управлінні та здатність до швидкої зміни стратегії та бізнес-моделі. Це передбачає створення гнучкої організаційної структури, здатної швидко реагувати на зміни в економічному середовищі.

Технологія адаптації у системі управління підприємством - це комплекс заходів, спрямованих на забезпечення ефективної реакції організації на змінні умови зовнішнього та внутрішнього середовища. Головна мета такої технології полягає в тому, щоб підприємство могло швидко адаптуватися до нових умов, зберігаючи свою конкурентоспроможність та стійкість.

Основні етапи технології адаптації у системі управління підприємством можуть включати:

1. Аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства для виявлення потенційних загроз та можливостей.
2. Визначення стратегії адаптації, яка може включати розробку нових продуктів або послуг, розширення ринків збуту, оптимізацію бізнес-процесів, зменшення витрат та ін.
3. Розробка та впровадження планів дій для реалізації обраної стратегії адаптації.
4. Моніторинг та оцінка результатів впровадження планів дій, коригування стратегії адаптації в разі потреби.

Одним з ключових факторів успіху технології адаптації є здатність підприємства до швидкої реакції на змінні умови. Це може бути досягнуто за допомогою гнучкої організації та управління, швидкої комунікації та використання сучасних технологій. Також важливо мати ефективну систему моніторингу та оцінки результатів адаптації для забезпечення постійного вдосконалення підтримки конкурентоспроможності підприємства.

Важливо пам'ятати, що технологія адаптації у системі управління підприємством повинна бути постійною та динамічною, оскільки зміни в середовищі завжди будуть

відбуватися. Тому підприємство повинно мати гнучкість та здатність до швидкого реагування на зміни, щоб забезпечити свою стійкість та конкурентоспроможність на ринку.

Отже, технологія адаптації у системі управління підприємством є важливим елементом успішності на ринку та забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Ринкове середовище постійно змінюється, тому важливо мати можливість швидко та ефективно адаптуватися до нових умов. Впровадження технології адаптації допомагає підприємству залишатися конкурентоспроможним, підтримувати свої позиції на ринку та розвиватися у змінних умовах.

Впровадження технології адаптації у системі управління підприємством допомагає зберегти конкурентні переваги, забезпечити стабільність та зростання підприємства. Крім того, це дозволяє бути більш гнучким та ефективним у прийнятті рішень, що є ключовим фактором успіху на ринку.

УДК 351.824.11

Глебова А.О., к.е.н., доцент

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

СТАЛІЙ РОЗВИТОК ЯК ОСНОВА СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ЛОГІСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Галузь логістики постійно змінюється та пристосовується до швидкого розвитку технологій і необхідності збереження навколишнього середовища. Збереження лідерських позицій та забезпечення конкурентоспроможності логістичних підприємств можливо за рахунок розвитку гнучкості, щоб відповідати останнім технологічним досягненням, новим процесам і стратегіям успіху. Адже технології логістики продовжуватимуть розширюватися та розвиватися, роблячи галузь логістики більш гнучкою та надійною. Так, гнучкість дозволяє підприємствам швидко й ефективно реагувати на коливання попиту та пропозиції, одночасно знижуючи витрати та підвищуючи ефективність, і тому є важливою частиною збереження конкурентоспроможності на сучасному ринку, що постійно змінюється.

Щоб залишатися успішними, логістичні підприємства повинні мати здатність швидко адаптуватися до змін потреб клієнтів, глобальних тенденцій і нових технологій. Підприємства з чудовою гнучкістю ланцюга постачання краще підготовлені адаптувати свої продукти та послуги відповідно до вимог клієнтів. Оскільки вона матиме можливість приймати швидкі рішення на основі нових тенденцій і вподобань клієнтів і швидко реагувати на невидимі збої. Крім того, гнучкість ланцюга постачання дозволяє організаціям краще керувати своїми запасами, мінімізувати витрати та збільшувати свої прибутки. Організації повинні придбати гнучкі та спільні стратегії для своєї діяльності, щоб досягти гнучкості ланцюга постачання.

Іншим важливим елементом гнучкості ланцюга поставок є можливість зменшити кількість збоїв у ланцюзі поставок. Для цього організація повинна прийняти проактивний підхід до управління ризиками, включаючи використання резервних планів, зміну постачальників та інші стратегії протидії неочікуваним збоєм. Компанії також повинні бути добре підготовлені до пошуку нових рішень у разі виникнення проблем, щоб вони мали мінімальний вплив на їх діяльність і потреби клієнтів. Крім того, інвестиції в нові технології та інновації важливі для гнучкості ланцюга поставок.

Одним із трендів розвитку ринку світової логістики у 2023 році є зелена логістика. це бізнес-ідея, яка заохочує підприємства мінімізувати забруднення навколишнього середовища та, водночас, підвищити ефективність своєї діяльності. Цілі екологічної логістики полягають у зменшенні викидів газів, збереженні ресурсів і впровадженні політики управління відходами, щоб допомогти зберегти навколишнє середовище, водночас задовольнити

клієнтів. Щоб йти в ногу з останніми тенденціями логістики, компаніям слід розглянути екологічну логістику, щоб зменшити свій вплив на навколишнє середовище.

Зелена логістика спрямована на зниження споживання енергії, утворення відходів і використання небезпечних матеріалів для зменшення впливу на навколишнє середовище. Оптимізація маршруту транспортування є одним із важливих елементів зеленої логістики. Щоб знайти найефективніші маршрути, необхідно використовувати високорозвинені системи управління транспортуванням, які аналізують схему руху, погодні умови, вагу та кількість вантажів. Вуглецевий слід від транспортування та використання палива можна зменшити, скоротивши відстань, яку мають долати товари.

Іншим значущим способом збереження навколишнього середовища екологічна логістика є використання електричних транспортних засобів та транспортних засобів на альтернативному паливі. Викопне паливо значною мірою впливає на забруднення повітря та води, а транспортна галузь — на викиди парникових газів. Вплив транспорту на навколишнє середовище можна значно зменшити шляхом переходу на альтернативні види палива, такі як біодизель, електричні та водневі транспортні засоби. Вплив на навколишнє середовище операцій зі зберігання та транспортування можна мінімізувати за допомогою енергоефективних об'єктів, переробки, ініціатив щодо зменшення кількості сміття та екологічних методів пакування.

Нарешті, екологічна логістика також передбачає навчання та залучення всіх зацікавлених сторін, від акціонерів до постачальників, клієнтів і співробітників. Це гарантує, що компанії розуміють і сприймають екологічну логістику та роблять стійкість важливою частиною своєї корпоративної культури, навчаючи співробітників важливості збереження навколишнього середовища. Таким чином, зелена логістика є одним із сучасних трендів ринку логістичних послуг 2023, який дозволяє не тільки формувати конкурентні переваги, але і забезпечувати стійкий розвиток, що можливо здійснити за рахунок реалізації концепції сталого розвитку, яка передбачає збалансування економічної, соціальної та екологічної складової. Так, ще у 1970-х роках минулого сторіччя почали проводити багато досліджень, що виявили вантажні перевезення як одними з основних джерел негативного впливу на природу. Саме з того часу почали впроваджувати перші системи екологічного менеджменту [1].

Діяльність логістичних підприємств, зокрема транспортних підприємств має вплив на різні компоненти довкілля: забруднює атмосферне повітря, водне середовище, знищує озоновий шар тощо. У Києві до пандемії ковіду до 90% викидів шкідливих речовин були від транспорту. Суміш із кисню та продуктів згорання бензину і дизелю – одна з причин серцево-судинних та респіраторних захворювань. Крім забруднення повітря, транспорт є джерелом приблизно 12% викидів парникових газів в Україні, що спричиняють зміну клімату. У країнах із вищим ВВП на душу населення частка викидів від автотранспорту ще вища, тож з економічним розвитком Україна може очікувати подальшого збільшення викидів від авто. Якщо говорити про ЄС, то транспорт генерує чверть всіх викидів парникових газів, 71,7% з яких – дорожній транспорт (легкові автомобілі, фури, автобуси тощо) [2]. Таким чином, зелена логістика нині є одним із ключових питань сталого розвитку нашого суспільства.

Зокрема, На основі обстеження компанії PE International (Великобританія) [3] визначено ключові переваги при впровадженні концепції зеленої логістики, до яких віднесено зниження рівня викидів в атмосферу (33% керівників і топ-менеджерів компаній); залучення нових клієнтів або розробка нових продуктів (26% респондентів). Тому впровадження принципів концепції зеленої логістики, а саме: застосування комплексного підходу до управління логістичними потоками; раціональне використання ресурсів (виробничі, фінансові, енергетичні, інформаційні); мінімальне використання сировини й упаковки, які не підлягають вторинній переробці; економічно обґрунтоване й екологічно безпечне транспортування та складування матеріальних ресурсів; максимальне використання відходів виробництва, тари й упаковки як вторинної сировини або їх екологічно безпечна

утилізація; оптимізація витрат на організацію процесів логістичної діяльності; мінімізація ризиків при функціонуванні транспортно-логістичних систем; підвищення рівня екологічної освіти й відповідальності персоналу; впровадження інноваційних технологій задля зниження екологічного навантаження на довкілля; застосування інформаційних систем і цифрових технологій у сфері охорони навколишнього природного середовища[4] сприятиме розвитку стійкості логістичних підприємств.

Список використаних джерел

1. Викиди від транспорту і як з ними боротися. URL: <https://ecoaction.org.ua/vykydy-vid-transportu.html>
2. Сало Я.В. «Зелена логістика» в Україні: проблеми та перспективи. *Економіка та суспільство*. Випуск № 47/2023. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2143/2072>
3. McKinnon A., Browne M., Whiteing A., Piecyk A. Green Logistics. Improving the Environmental Sustainability of Logistics. 3rd ed. London: Published by Kogan Page, 2010. 72 p.
4. Трушкіна Н.В. Трансформація транспортно-логістичної системи в Україні на засадах зеленої логістики. *Економічний вісник Донбасу*. 2019. № 2 (56). С. 151-161.

УДК 330

Гончаренко І., студентка; Христенко О.В., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ЕФЕКТИВНЕ ВИКОРИСТАННЯ ФАКТОРІВ ВНУТРІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

Умови здійснення господарсько-виробничої діяльності вітчизняних підприємств характеризуються впливом низки негативних факторів. Ускладнює усе ще й високий рівень невизначеності та волатильності зовнішнього середовища. Ці умови є складними, але на них підприємства не мають змоги впливати, а змушені лише пристосовувати до них. Як показує досвід великої кількості підприємств за рахунок розвиненого внутрішнього середовища підприємства мають змогу легше пережити будь-які кризи та складнощі. Для цього важливо проводити систематичну діагностику стану внутрішнього середовища, виявляти сприятливі та несприятливі фактори й вживати заходи направлені на їх ефективне використання з метою забезпечення довгострокового розвитку підприємства.

Однак, як показує практика більшості вітчизняних підприємств велика кількість підприємств систематично не здійснюються розвитком внутрішнього середовища. Внаслідок цього вони є досить вразливими до різних непередбачуваних ситуацій.

Ефективне використання факторів внутрішнього середовища має важливе значення для ефективного управління підприємством. Фактори внутрішнього середовища стосуються умов, ресурсів та інфраструктури всередині організації, які впливають на її роботу та продуктивність. Приклади факторів внутрішнього середовища включають організаційну культуру, стиль керівництва, комунікаційні процеси, технологічну інфраструктуру та людські ресурси [1].

Щоб ефективно використовувати ці фактори внутрішнього середовища в управлінні підприємством необхідно забезпечити наступне [1-2]:

створити сильну організаційну культуру, яка допоможе визначити цінності, переконання та поведінку, якими керуються дії співробітників. Це сприяє почуттю єдності та відданості цілям і завданням організації. Щоб створити сильну організаційну культуру, команда лідерів повинна спілкуватися та моделювати бажану поведінку та цінності, визнавати та винагороджувати працівників, які є їх прикладом, і активно залучати працівників до формування культури;

інвестувати у людські ресурси та пам'ятати, що співробітники є основою будь-якої організації. Інвестиції в їх навчання, розвиток і благополуччя можуть призвести до підвищення продуктивності, залученості та задоволеності роботою. Добре навчена робоча сила може допомогти створити культуру постійного вдосконалення та інновацій;

будувати ефективні комунікації, які мають вирішальне значення для успіху будь-якої організації. Це гарантує, що всі працюють для досягнення спільної мети. Використання різних каналів зв'язку, таких як зустрічі, електронні листи та платформи обміну миттєвими повідомленнями, може допомогти забезпечити своєчасний і точний обмін інформацією;

впровадження сучасних інформаційних технологій, які можуть підвищити організаційну ефективність і результативність. Застосування таких технологічних рішень, як програмне забезпечення для управління проектами, інструменти управління взаємовідносинами з клієнтами та аналітика даних, може допомогти оптимізувати роботу, підвищити продуктивність і покращити процес прийняття рішень;

використання демократичного стилю керівництва, який може мотивувати працівників, сприяти створенню позитивного робочого середовища та розвивати культуру інновацій. Хороший керівник має бути доступним, чуйним і відкритим до зворотного зв'язку. Вони також повинні забезпечувати чітке керівництво та встановлювати досяжні цілі, які відповідають цілям організації.

Підсумовуючи зазначимо, що ефективне використання факторів внутрішнього середовища має вирішальне значення для управління підприємством. Встановлюючи сильну організаційну культуру, інвестуючи в людські ресурси, використовуючи ефективні комунікаційні процеси, впроваджуючи інформаційні технології та сприяючи позитивному стилю лідерства, підприємства можуть створити середовище, яке сприяє продуктивності, інноваціям та успіху.

Список використаних джерел

1. Козлова І.М., Костіна О.М. Чинники внутрішнього середовища стратегічного розвитку підприємства. *Інтелект XXI*. 2019. № 3. С. 60-66.
2. Скриньковський Р.М., Семчук Ж.В., Гарасим Л.С. Діагностика внутрішнього середовища підприємства в контексті вивчення сильних і слабких його сторін. *Ефективна економіка*. 2016. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_3_41 (дата звернення: 14.04.2023)

УДК 340

Горчакова Т.А., студентка

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ В ОРГАНІ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Зі зміною реалій сьогодення виникає нагальна проблема прийняття оперативних управлінських рішень в органах публічної влади. Оскільки від їх своєчасності та ефективності, тобто від дієздатності системи державної влади залежать, без перебільшень, людські життя та подальша доля нашої країни. У зв'язку з постановкою нових завдань виникає різне ставлення та різні підходи до вирішення тих чи інших нагальних проблем. При нормальному режимі управління в сучасній світовій практиці процес державного управління, як правило, набуває характеру стратегічного, а при особливому правовому режимі він, забезпечується, в рамках чинних законів при обмеженні певних конституційних прав і свобод людини й громадянина, та зі значним звуженням вибору механізмів процесу регулювання [2]. При цьому зростає значимість прийнятих відповідних управлінських рішень, які безумовно повинні бути ситуативно адаптованими вирішенню проблем, що постали

перед державним управлінням. Зважаючи, що управлінське рішення – це вибір уповноваженого органу чи посадової особи найоптимальнішого варіанта з усіх можливих, враховуючи при цьому обмеженість ресурсів держави чи громади та потребу найефективнішого використання потенціалу людських ресурсів, воно має відповідати правовим нормам, бути своєчасним та повним, комплексним та цілеспрямованим, чітко сформульованим та реальним до виконання, за його реалізацією має бути встановлений контроль. Тобто управлінське рішення має прийматися тоді, коли цього вимагає конкретна проблема, затримка його прийняття може негативно вплинути на його результативність, призвести до втрати додаткових можливостей для оптимізації діяльності уповноваженого органу чи посадової особи. Рішення повинно мати чітку мету, що передбачає вибір такого варіанту вирішення, який відповідав би економічному критерію ефективності діяльності: максимум результату при мінімумі витрат, з врахуванням усіх найважливіших взаємозв'язків та взаємозалежностей при обранні варіантів для вирішення певної проблеми. Управлінське рішення має стисло і зрозуміло відображати зміст проблеми і способи її розв'язання, називати конкретних осіб, відповідальних за ті чи інші напрями та види діяльності, визначати конкретний термін, протягом якого проблему потрібно розв'язати. Тобто, форма його викладу повинна виключати непорозуміння або двоїстість у розумінні завдань, поставлених перед виконавцями. Важливе значення має також дієвий контроль виконання, оскільки сам факт прийняття рішення ще не гарантує якості та повноти його реалізації. Отже управлінське рішення виступає критерієм та показником належної державно-владної організації публічного управління, формування та реалізації державної політики з різних сфер суспільного життя.

Важливого значення набуває виявлення чинників, що визначають ефективність розв'язання проблеми, що необхідно враховувати в процесі розробки рішення, що має бути простим та стрімким, а не складним і затяжним. При прийнятті управлінських рішень уповноважені органи та посадові особи стикаються з низкою проблем, таких як заполітизованість, консервативність, поверхневність, імітаційність, некомпетентність, тощо. Також при реалізації публічного управління важливе значення має врахування обмеженого доступу до конфіденційної, таємної чи службової інформації [3].

Процес прийняття управлінських рішень в публічному управлінні передбачає врахування суспільних інтересів на різних рівнях управління країною, що вимагає від керівників всіх рівнів управління професіоналізму та зацікавленості в досягненні потрібного суспільству результату. Саме тому важливо займатися розробкою нових вдосконалених методик та процедур прийняття ефективних управлінських рішень.

Таким чином, управлінські рішення в особливих умовах мають свої особливості до яких можна віднести рішучість, відповідальність за наслідки, це діяльність, що обмежена в часі, ресурсах, інформації, на власний ризик. В цей складний час і самі громадяни мають в відповідних ситуаціях адекватно реагувати, виконувати чіткі вказівки, не панікувати і допомагати, а не заважати, спеціально уповноваженим особам в реалізації публічного управління. Відтак сьогодні аспект взаємодії держави і громадянського суспільства в державному управлінні є дуже важливим на відміну від традиційного бачення державного управління як організуючого і регулюючого впливу держави на суспільну життєдіяльність людей з метою її упорядкування, зберігання або перетворення, що спирається на її владну силу. [1] Саме тому можна констатувати, що публічне управління наповнюється новим змістом.

Список використаних джерел

1. Бакуменко В.Д. Надолішній П.І. Теоретичні та організаційні засади державного управління: навч. посіб. К.: Міленіум, 2003. 256 с.;
2. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text>;
3. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січня 2011 року № 2939-VI [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939->

MODERN APPROACH TO MANAGEMENT

The modern management theory offers guidance on practices you can apply within your organization to lead individuals and processes effectively. This theory provides several different approaches you can use to understand your business and how it operates. When you understand these approaches, you can use them to identify and work with the varying internal and external factors that affect businesses.

Management theories represent ideas that provide recommendations for management strategies, frameworks and tools that organizations can implement to aid their workforce or culture. Leaders can use these theories as guidance to meet organizational goals or motivate employees. They can also apply ideas from different theories rather than solely relying on one management theory. Modern management theory represents one of the numerous theories used by organizations. This theory recognizes that today's organizations face rapid change and added complexities, with technology serving as both a potential cause and solution for these factors.

There are some benefits of incorporating modern management theories: boosts productivity, aids decision-making, improves employee engagement, promotes objectivity, enables adaptability.

There are several different modern management approaches that managers can implement within an organization. Managers can choose to use a combination of these approaches as guidance for leading their teams and supporting organizational objectives.

The approaches of modern management are: Quantitative Approach, System Approach, Contingency Approach and Other Approaches (Decision Approach, McKinsey's 7-s Approach etc.).

The quantitative approach (Theory of Probability, Sampling Analysis, Correlation / Regression Analysis, Time Series Analysis, Ratio Analysis, Variance Analysis, Statistical Quality Control, Linear Programming, Game Theory, Network Analysis, Break-Even Analysis, Waiting Line or Queuing Theory, Cash-Benefit Analysis, etc.) to management makes some suggestions to solve different problems facing the managers [1]. It tells the managers to solve their problems with the help of the mathematical and statistical formulas. Some special formulas have been prepared to solve managerial problems.

Depending on the business area, managers may use techniques like computer simulations or information models to assess performance. This analysis enables them to understand what is working and what is not within the business, then develop solutions to solve or improve the issues they find. Managers can also use these techniques and data to determine the benefits or risks of different ideas. This approach can help managers make objective decisions based on data and facts, rather than personal opinions or feelings, that support the business.

The systems approach of management states that organizations represent a complex collection of various components that work together to reach a common goal. An organization is made up of numerous subsystems, such as different departments. Managers using this theory examine how these subsystems interact with and affect one another, rather than analyzing them separately. They must also consider their surrounding environment and external factors that influence or affect these systems. The systems approach further defines an organization by dividing it into different components. These components demonstrate how different parts of the organization work together toward a common goal: Inputs, Transformational process, Outputs and Feedback.

The following are the chief characteristics of the System Approach: Sub-Systems (in the context of a company, all its departments (e.g. purchase, sale, finance, production, personnel, research and development) happen to be its sub-systems); Holism (it clearly means that a decision taken with regard to a particular sub-system does influence or affect the other sub-systems); Synergy (it means that the whole is greater than the sum of its parts); Open System

(an open system means a system which remains constantly in touch with its environment and is influenced by it); System Boundary (this means a certain dividing line which separates a system from its environment)[2].

The contingency management approach states that there is not just one management approach that fits every organization. It believes that the optimal management style depends on the situation. Leaders who utilize this theory do not adopt a single management style and instead must identify and use different styles for different situations.

As a result, these leaders also develop additional traits and skills that ensure they can employ various management approaches effectively. The use of diverse styles can help make these leaders more flexible and adaptable in the workplace.

The following are the main features of the contingency approach:

1. The managerial action influences the environment.
2. The managerial action changes according to the situations.
3. There is essentially coordination between the organization and environment.

It can be said that this approach advises the managers to be alert and suggests that the approach and system of work should be suitably changed in view of the situations confronting them.

The Decision Theory Approach is the approach which helps the manager to take the effective decision in order to grow his business. Decision theory approach uses logical concepts to take the decision. When managers will calculate risks and uncertainties, that time he can take the positive decision that will affect his business. The managers should take the decision on the basis of facts as well as on the pros and cons. Because the facts help the managers to understand the risks level, if the risks level is high then the manager will not take that decision, if the risks level is low then the manager can take the decision.

The following are the chief characteristics of the decision theory approach:

- Decision is the soul of management.
- The study of various factors influencing decision is management.
- This approach lays stress on taking rational decisions.
- This approach considers decision-making as the centre of the study of management.
- Decision-making is a continuous process.
- The success of the organisation depends on the quality of the decisions.
- This approach recommends the use of quantitative methods in the process of decision-making.
- According to this approach, the system of communication has a vital role to play for the success of the process of decision-making.
- According to this approach, a manager is recognised as a person known for his problem solving capability.
- This approach lays stress on the study of the economic, political, social and practical aspects in case of decision making.

Decision theory provides a formal framework for making logical choices in the face of uncertainty. Given a set of alternatives, a set of consequences, and a correspondence between those sets, decision theory offers conceptually simple procedures for choice.

In conclusion, theories of management are the concepts and guidelines that a manager can use to manage different organizations for successfully running their operations. These theories offer different ways of managing modern organizations.

References

1. BokasTutor: URL: https://bokastutor.com/theories_of_management/ (дата звернення: 07. 05. 2023).
2. Villanova University: URL: <https://www.villanovau.com/resources/leadership/an-overview-of-management-theories/> (дата звернення: 07. 05. 2023).

ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНОГО АУДИТУ

До суспільних цінностей відносять ідеї, норми, процеси, відносини матеріального і духовного порядку, які мають об'єктивно позитивний зміст і можуть відповідати потребам людей. Така інтерпретація передбачає широке залучення громадян до розвитку суспільства та вдосконалення системи публічного управління в Україні в контексті оновлення ціннісних орієнтацій, пов'язаних із ствердженням ідеології, орієнтованої на людину, на зміну державно-орієнтованої.

Іншими словами, публічний аудит виконує функції специфічної діагностики, адже вивчає певну сферу діяльності, виявляє суперечності та проблеми, надає інформацію про досягнуті результати для суспільства.

Згідно зі змістом терміну «публічний аудит» розрізняють публічний аудит, як: суспільний інститут; вид фахової діяльності; процес оцінки; нову функцію публічного управління; інструмент участі громадськості в управлінні; напрям наукових досліджень. Водночас, публічний аудит для України є новою, недостатньо дослідженою сферою і перебуває на стадії становлення. Відповідно, термін «публічний аудит» в Україні ще не є загальноживаним і часто його ототожнюють із поняттям «контроль». Непродумане використання цих термінів нівелює принципові відмінності між державним контролем (самоконтроль держави) та незалежним наглядом суспільства за його діяльністю [1].

Поява публічного аудиту відбувається, насамперед, завдяки об'єктивним потребам суспільства мати більш повну і достовірну оцінку подій у різних сферах життя - економічній, політичній, соціальній тощо, а також якості державного управління. Відповідно до основних умов функціонування публічного аудиту слід врахувати високий рівень розвитку громадянського суспільства (суспільство визнає публічний аудит як механізм модернізації системи державного управління), до додаткових - систему поділу влади; змішаний або ліберальний характер економіки; визнання пріоритету прав і свобод людини і громадянина.

Головними причинами появи, а також розвитку соціального аудиту в Україні зводяться до наступного:

1. В умовах сучасного ринкового господарства збільшується роль соціального фактора, а також людського капіталу. Важливою характеристикою соціоекономіки є та обставина, що соціальний фактор на сьогоднішній день став визначальною умовою для відтворення людських ресурсів, які мають на меті стійкий, а також довготривалий розвиток.

2. Під впливом конкуренції економічна функція організації більше і більше визначається функцією соціальної, головною метою економічного розвитку стає не лише прибуток, але і конкурентоспроможність організації.

3. Ринкове господарство в сучасних умовах може характеризуватися зростаючою відповідальністю держави в соціальному плані, а також приватного бізнесу і найманих працівників.

4. Також важливо сказати, що на сьогоднішній день компанії в Україні все частіше стикаються з вимогами дотримання норм як українського, так і іноземного законодавства при виході на міжнародні ринки, а також ведення діяльності відповідно до загальноприйнятих принципів соціальної відповідальності з боку іноземних ділових партнерів, а також інших зарубіжних сторін, які в них зацікавлені. На сьогоднішній день перед усім національним підприємництвом стоять завдання забезпечення міцних позицій у зовнішній і внутрішній економіці, що забезпечує основу для стійкого розвитку держави. В умовах відкритості та глобалізації ринків дані можливості в істотній мірі безпосередньо залежать від рівня конкурентоспроможності компаній українського ринку.

5. Конкуренентоспроможність на сьогоднішній день визначається ефективністю використання як виробничих активів і фінансових ресурсів, так і нематеріальних активів організацій, а також і якістю управління нефінансовими ризиками.

Отож, на теперішньому етапі розвитку України відбувається складний і динамічний перехід до сучасного громадянського суспільства. Забезпечення незалежної діяльності інститутів громадянського суспільства, посилення їх впливу на прийняття суспільно значущих рішень дадуть змогу модернізувати й побудувати систему дієвого та прозорого державного управління.

Модернізація системи державного управління в Україні в контексті європейської інтеграції поновлює проблему створення повноцінного органу публічного аудиту діяльності органів публічної влади, що вже є важливим елементом системи публічного управління у багатьох розвинутих демократичних країнах світу. Особливо важливою проблема виступає в контексті реформування державної служби, основною метою якої є створення професійної, високоефективної, стабільної та надійної державної служби, здатної задовольняти потреби сучасності. Без вирішення цієї проблеми впровадження норм і цінностей демократії як основи подальшого розвитку держави та реального формування повноцінного громадянського суспільства в Україні взагалі не буде можливим, або буде фіктивним висвітленням зовсім іншого змісту та напрямів суспільних процесів.

В Україні створюються умови для переходу до нової філософії аудиту - публічного аудиту, що проводиться в інтересах суспільства - для забезпечення законного, ефективного та прозорого функціонування органів публічної влади. Такий підхід дозволяє відхилитися від радянських стереотипів, які обмежують поняття «аудит» виключно підприємницькою діяльністю у сфері бухгалтерського обліку та фінансової звітності компаній. Таким чином, аудит розглядається не тільки як інструмент для виявлення фінансових порушень, а і як засіб поліпшення системи управління в цілому, включаючи й державного [1].

Розглядаючи дану проблему, слід пригадати Міжнародну організацію вищих органів аудиту (INTOSAI), яка працює з 1953 р. і є незалежним керівним органом для вищих органів аудиту державних фінансів. Відомо, що фундаментальні принципи аудиту INTOSAI складаються з чотирьох керівних вказівок: ISSAI 100 «Основні принципи аудиту державного сектору»; ISSAI 200 «Основні принципи фінансового аудиту»; ISSAI 300 «Основні принципи аудиту ефективності»; ISSAI 400 «Основні принципи аудиту відповідності».

Іншими словами, в контексті публічних фінансів аудит бухгалтерського обліку та фінансової звітності є одним з чотирьох основних типів (напрямів) аудиту. Як свідчить світова практика, стан розвитку публічного аудиту є показником розвитку громадянського суспільства та демократичного характеру публічного управління, його здатності своєчасно та належним чином реагувати на виклики сьогодення, тобто публічний аудит – це нова філософія сприяння забезпеченню якості публічного управління справами суспільства на основі оцінювання результативності та ефективності діяльності органів публічної влади із застосуванням ідеології та принципів громадянського суспільства.

В умовах формаційної та цивілізаційної модернізації суспільства в Україні назріває необхідність створення повноцінного інституту публічного аудиту. Однак ідея створення цього інституту поки що має концептуальний характер, оскільки сама необхідність практичної участі виборців у прямому чи непрямому управлінні публічними фінансами, власністю, інтелектуальними та іншими ресурсами країни ще не стала невід'ємною складовою системи суспільних цінностей в Україні і, відповідно, не закріплена на законодавчому рівні [2].

Тому, в умовах сьогодення для забезпечення законної, результативної, ефективною та прозорою діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, у тому числі органів державного фінансового контролю, аудит розглядається не лише як інструмент виявлення фінансових порушень, але і як функція вдосконалення системи контролю та управління в цілому. Згідно з Лімською декларацією керівних принципів аудиту, аудит – це «невід'ємна частина системи регулювання, метою якої є виявлення відхилень від прийнятих

стандартів і порушень принципів законності, ефективності та економії витрачання матеріальних ресурсів». Аудит є соціальним феноменом, що має практичне значення. Його виникнення зумовлене необхідністю індивідів чи окремих груп отримувати або підтверджувати інформацію про діяльність, яка лежить в площині їх професійних чи адміністративних інтересів. Функція аудиту повинна розглядатися як функція суспільного контролю, що забезпечує механізм моніторингу за діяльністю і реалізацію принципу підзвітності.

Список використаних джерел

1. Мазаракі А. А., Волосович С. В. Домінанти інституційної модернізації фінансової системи України. – Вісн. КНТЕУ. 2016 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vknteu_2016_1_2
2. Обушна Н.І. Публічний аудит як модернізаційний механізм державного управління в Україні [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.e-ratr.academy.gov.ua/2015_1/8.pdf

УДК 340

Жук Н.А., к.ю.н., доцент, старший науковий співробітник
НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України
(м. Харків, Україна)
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ЩОДО ДЕЯКИХ ЗАКОНОМІРНОСТЕЙ І ФАКТОРІВ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ У СВІТЛІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ (ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ)

Проблема виявлення закономірностей у процесі виникнення, розвитку та функціонування будь-якого соціально значущого, зокрема, політико-правового, явища має особливе значення для будь-якої правової та політичної науки. Методологічне значення закономірностей, як об'єктивних, постійних і необхідних взаємозв'язків між предметами, явищами або процесами, що впливають з їх внутрішньої природи, сутності тощо [1] для пізнання суті будь-яких феноменів і процесів важко переоцінити, адже саме вони дозволяють встановити та зрозуміти причинно-наслідкові зв'язки між будь-якими явищами різного роду. В нашому випадку – між вступом країни до Європейського Союзу, як юридичним фактом, який спричиняє чимало юридично- та соціально-значущих наслідків практично у всіх сферах життєдіяльності суспільства, та цими наслідками.

В теорії держави і права прийнято виділяти декілька видів закономірностей: найбільш загальні (універсальні), які, з огляду на предмет дослідження, притаманні усім без винятку країнам, що стали часткою ЄС; загальні (для великих груп явищ), тобто ті, які притаманні країнам певної групи (наприклад, країнам «європейської шістки» - засновникам Європейської спільноти з вугілля та сталі у 1952 році (з 1993 року – власно Європейський Союз), або постсоціалістичним країнам, пострадянським країнам тощо); і, нарешті, специфічні закономірності, тобто ті, які є характерними для дуже вузького кола країн (наприклад, для країн певної хвилі розширення ЄС, тобто тих, що формально мали однакові передумови соціально-економічного розвитку) або навіть для однієї країни (зокрема, Польщі, яка за більшістю показників помітно виділяється як з-поміж дев'яти інших країн так званого «п'ятого розширення» ЄС у 2004 році, так і від інших постсоціалістичних країн, що вступили до ЄС в інші періоди). При цьому і найбільш загальні, і загальні, і специфічні закономірності можна вирізнити за характером притаманних ним наслідкам – позитивного або ж негативного змісту.

Природно, що ЄС представляє собою надзвичайно складне утворення, для якого

одним із пріоритетів проголошено розв'язання проблеми збалансованого розвитку її країн-членів. У контексті цього в ЄС запроваджено відповідні стратегії конвергенції (свого часу стратегії зростання «Європа 2020», нині - «Європа-2030» [2], та стратегії сталого розвитку для кожної з країн тощо, що має сприяти реалізації принципу «єдності у різноманітності».

До основних критеріїв оцінки соціально-економічного розвитку країни-членів ЄС здебільшого відносять обсяг ВВП країни та темпи його зростання; ВВП на душу населення; інвестиційну привабливість країни; інфляцію; торгівлю; критерій інноваційного потенціалу (згідно класифікації Summary Inovation Index) тощо. Отже, спираючись на ці критерії, можна виділити найбільш загальні закономірності соціально-економічного розвитку як позитивного, так і негативного спрямування. Серед таких закономірностей позитивного змісту: на перших етапах – стрімке економічне зростання (у тому числі, в частині річного ВВП) і його стабілізація; посилення внутрішнього споживчого попиту (у тому числі, за рахунок банківських кредитів, доступних на пільгових умовах); збільшення кількості працездатних іммігрантів (підкреслимо, що цей аспект розглядається виключно у контексті внутрішньоєвропейської міграції).

В числі політико-правових факторів, що сприяли цим позитивним змінам – насамперед, законодавче стимулювання у відповідних сферах - інвестицій, зайнятості тощо (зокрема, в сфері інвестицій - прийняття закону про заохочення інвестицій, яким визначалися чіткі умови надання преференцій інвесторам та пріоритетні райони та галузі для прямого інвестування (таке мало місце, наприклад, у Чехії в 2000 році)) та налагодження на міжнародному та внутрідержавному рівнях співпраці між міністерствами та комерційними агенціями, які надавали консультаційну та політичну підтримку інвесторам. В числі факторів економічного характеру - відкриття європейського ринку збуту та, відповідно, активізація підприємницької активності у певних сферах експортно-орієнтованої діяльності.

Серед закономірностей негативного змісту на себе звертають увагу ліквідація в нових країнах-членах власної промисловості і перетворення їх економік на ринки збуту задля «старих» економік ЄС (внаслідок формування єдиного ринку і зникнення митних бар'єрів, що супроводжувалося скасуванням інституцій державних монополій (у тому числі, природних), ліцензій, концесій та державних субсидій, переходом до вільного ціноутворення і забезпеченням незалежності національних банків (центробанків) від національних урядів); інтенсифікації еміграції в більш економічно привабливі країни ЄС і зменшення частки власного працездатного населення (15-45 років) в країні. Як наслідок – переважання на ринках цих країн імпортованих товарів, значне збільшення зовнішнього боргу країни, зростання рівня безробіття, скорочення іноземних інвестицій, високий рівень корумпованості влади тощо (яскравим прикладом такого є соціально-економічний занепад Греції після євроінтеграції [4], що загалом викликає сумніви в здатності ЄС запобігти внутрішньому дисбалансу й забезпечити ефективний розвиток його країн-учасниць.

Окремої уваги заслуговують специфічні закономірності з досліджуваного питання, тобто ті, які притаманні окремим країнам, що приєдналися до ЄС. Серед останніх особливе місце посідає Республіка Польща, яка сьогодні за правом вважається найуспішнішим прикладом євроінтеграції [5]. Ключовим фактором, який здійснив особливий вплив на структурні зміни та обумовив специфіку соціально-економічного розвитку Польщі після євроінтеграції можна вважати фактор внесків Європейських Структурних та Інвестиційних Фондів (у тому числі, Європейського фонду регіонального розвитку, Європейського соціального фонду, Фонду Гуртування, Європейського сільськогосподарського фонду для розвитку сільських регіонів, Європейського морського і фонду рибного господарства тощо), які фінансують заходи щодо вирівнювання регіональних диспропорцій серед країн-членів ЄС. Саме Польща стала найбільшим реципієнтом цих фондів, тобто країною, яка отримувала найбільше фінансування із них, у тому числі, на розвиток інфраструктури соціальної сфери і науки, транспорту та енергетики, на створення нових підприємств, підтримку людського потенціалу тощо [6; 7], що дало змогу підготувати їй ґрунт для подальшої реалізації і державних інвестиційних проєктів. Не менш важливим фактором стала безпрецедентна

міграція до Польщі українців (до цієї країни, за оцінками Bloomberg, лише впродовж 2015-2016 року прибули і залишилися 1,3 мільйона українців [8], і ще понад 2 мільйона українців – з весни 2022 року), що цілком здатне сповільнити старіння нації, забезпечити стабілізацію економіки Польщі (за рахунок стримання зростання заробітних плат та зміцнення Центробанком Польщі реальних відсоткових ставок на рівні 1,5%) та стати запорукою збереження економічного зростання в цій країні на подальші десятиріччя. Отже, в цьому випадку ми маємо ідеальне поєднання двох ключових ресурсів – фінансових і людських, що в сполученні з іншими сприятливими факторами й забезпечили Польщі соціально-економічне процвітання в умовах євроінтеграції.

Список використаних джерел

1. В.Свириденко. Закономірності (закони) динамічні та статистичні // Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (гол. редкол.) та ін. — Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. — 742 с.
2. Е-журнал ЄС, 20.03.2021. URL: <https://eufordigital.eu/uk/europes-digital-decade-setting-the-course-towards-a-digitally-empowered-europe-by-2030/>
3. Аракелян Д. В. Особливості вступу країн Балтії в ЄС / Д. В. Аракелян // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – № 65. – Ч. I. – К. : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут міжнародних відносин, 2006. – С. 83–90.
4. Стрілець Н.В. Аналіз соціально-економічних показників в республіці Греція в період кризового становища. URL: <http://global-national.in.ua/archive/8-2015/10.pdf>
5. Конвергенція економічних моделей Польщі та України: монографія / [Д. Лук'яненко, В. Чужиков та ін.]. – К.: КНЕУ, 2010. – 710 с.
6. European structural and investment funds. URL: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/PL>
7. 2017 European Semester: Country Report – Poland. URL: https://ec.europa.eu/info/publications/2017-european-semester-country-reports_en
8. Українці зупинили "старіння" Польщі і врятували її економіку. URL: <http://apostrophe.ua/ua/news/society/2017-03-07/ukraincy-ostanovili-stareniepolshi-i-spasli-eekonomiku--bloomberg/89144>

УДК 330

Ісіченко А.К., студентка

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

ІНОВАЦІЙНЕ ЛІДЕРСТВО В УМОВАХ КРИЗИ ОРГАНІЗАЦІЇ

Дослідження феномену лідерства є однією з провідних тем в галузі управління. За останні чотири десятиліття можна виокремити біля 17-ти основних теорій з лідерства, наприклад Situational leadership theory, Great man theory та інші[1] Навіть попри те, що жодна з даних теорій фактично не описує лідерство в цілому, саме їх поєднання дає змогу зрозуміти суть даного поняття. Проте в більшості випадків вчені розглядають лідерство за сталих умов, коли головним завданням лідера є мотивація членів колективу, налагодження робочого процесу, розробка стратегій для збільшення прибутків тощо. Однак напевно немає ситуації, де б лідерство було більш важливим, ніж в умовах кризи. Колись Пітер Друк сказав: «Management is doing things right; leadership is doing the right things». Цитата відомого менеджера демонструє різницю між лідером та керівником. Існує теза, що ідеальний лідер завжди є хорошим менеджером, і навпаки лише справжні лідери можуть стати відомими управлінцями. Проте це не так, оскільки робота керівників полягає в досягненні цілей шляхом делегування повноважень між підлеглими. Своєю чергою лідери головною задачею вбачають саме мотивацію підлеглих до роботи, вони зосереджуються на розвитку членів

свої команди.

В більшості випадків кризи розглядаються з точки зору антикризового управління, що полягає в аналізі та передбаченні кризових процесів, розробці сценаріїв швидкого реагування на кризу. Проте кризу, як і будь-яку іншу організаційну помилку, неможливо передбачити зі стовідсотковою точністю. [2] Тому дії лідерів, на відміну від менеджерів, є більш ефективними, адже вони здебільшого імпровізовані та адаптовані відповідно до ситуацій. На сьогодні кількість криз та їх складність значно зросла. В першу чергу це пов'язано з тим, що організації не існують ізольовано та перебувають під впливом великої кількості зовнішніх та внутрішніх факторів. Тому традиційні підходи до дослідження антикризового менеджменту, що ґрунтуються на плануванні, попередженні та стримуванні кризових процесів, на сьогодні потребують додаткового розвитку. Адже зростання частоти та унікальності кризових процесів ускладнюють створення планів для кожної кризи, яка може виникнути в компанії. Саме через це зараз стає актуальним дослідження та впровадження кризового лідерства.

Лідерство відіграє ключову роль у подоланні кризових процесів. Коли в організації виникає складна ситуація, але вже попередньо було розроблені певні алгоритми дій для вирішення даного критичного інциденту, то вистачить і діяльності антикризової команди. Проте в більшості випадків кризи мають непередбачуваний характер і потребують новітніх підходів для їх подолання, залученні ресурсів у короткий термін, правильності прийняття рішень, гнучкості та здатності до адаптації.

При правильному підході досвідчені лідери не тільки можуть швидко подолати кризи, мінімізувавши при цьому репутаційні та економічні збитки компанії, але й стати поштовхом для розвитку компанії. Адже криза впливає на всі сфери життєдіяльності компанії, тому вимагає від лідера цілковитого аналізу діяльності організації. Тому саме в кризових ситуаціях можна виявити певні організаційні проблеми, усунути чинники, які можуть спровокувати кризу в майбутньому, запровадити новітні системи управління.

Список використаних джерел

1. Mango, E. (2018) Rethinking Leadership Theories. Open Journal of Leadership, 7, 57-88
2. Ronald E. Riggio and Toby Newstead (2023). Crisis Leadership. Annual Review.10:201–224.
3. Crises and Crisis Management: Integration, Interpretation, and Research Development / Jonathan Bundy et al. Pepperdine University Pepperdine Digital Commons, 2017. 53 p.

УДК 340.13:172-42

Жук Н.А., к.ю.н., доцент, старший науковий співробітник
НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України
(м. Харків, Україна)
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ГУМАНІЗМ ЯК ФІЛОСОФСЬКО-ЕТИЧНА ІДЕЯ ТА ПРИНЦИП ПРАВА: У РЕТРОСПЕКТИВІ ТА ПЕРСПЕКТИВІ З ОГЛЯДУ НА СУЧАСНІ РЕАЛІЇ РОЗВИТКУ ЛЮДСТВА

Майже в усі часи своєї історії Людина вела запеклу боротьбу за волю і справедливість, за належне їй місце у Всесвіті, за визнання у неї права на сотворчість та права вважатися «дитиною Божою», а не «рабом Господа», за свою гідність та звільнення від пригноблення з боку будь-яких штучних надбудов та експлуататорських систем (церковних, станових, державних, корпоративних тощо).

Сьогодні політико-правове визнання людини найвищою соціальною цінністю позначається поняттям «гуманізм» (від лат. homo — «людина», humanus — «людський»), феномен якого пов'язується з прогресивним характером соціальних інституцій, а визнання цінності і гідності людини, її права на щастя та реалізацію своїх здібностей – поняттям

«принцип гуманізму», який є одним із основоположних принципів права (як загальнолюдського надбання) поряд із принципами свободи, рівності і справедливості [див.: 1].

Поява гуманізму як масштабного суспільного явища, яким у питанні пізнання і сприйняття світу особливого значення було надано критичному, раціональному та емпіричному мисленню, сформованому на основі античної літератури, на противагу католицькому догматизму та схоластичним забобонам, пов'язується з феноменом європейського Відродження. Гуманізм того періоду означав перенесення людини в центр світу (з огляду на що цей термін можна вважати синонімом слова «антропоцентризм» та протилежністю терміну «теоцентризм»), що обумовило дослідження людини такою, як вона є, «вивчення всього, що складає цілісність людського духу» з урахуванням «повноти та розділеності природи людини» [2]. Отже, оскільки ідеологічну основу європейського гуманізму склав світогляд, орієнтований на позитив людини при визнанні її негативу, який потребує контролю і обмежень, остільки, на відміну від сучасного розуміння гуманізму, гуманізм Ренесансу не означав захист прав людини.

Природно, що, як будь-яка нова історична епоха та супутній їй ідеологічний фундамент, класичний гуманізм супроводжувався відмежуванням від «темного минулого» Середньовіччя з притаманними йому ідеями, заснованими на людській жорстокості у міжлюдських стосунках, так і щодо природи. Знаменувався він і відчуттям приналежності людства до нової епохи, яка, втім, має встановити міцний культурний зв'язок з надпопередньою епохою античності та орієнтуватися на неї як на взірць в усіх сферах людської діяльності. У відповідності з цим в якості його основної ідеї було проголошено поліпшення людської природи через запровадження гуманістичної освіти на основі творів античних авторів – насамперед, Платона, Аристотеля, Полібія, стоїків, Цицерона тощо, в яких було відображено не лише соціально-політичну дійсність античності, але й основні античні цінності. Такими, зокрема, в галузі держави і права, були, безумовно, держава (яка розумілася як «загальна справа», «справа, що належить народу» (тобто «республіка»), народ (тобто «сполучення багатьох людей, пов'язаних між собою згодою в питаннях права і спільністю інтересів»), недоторканість особистої і державної власності (як вияв справедливості і права), змішана форма державного устрою («політія»), правова рівність громадян (рівність всіх імущих) тощо. І саме на цьому етапі людської історії завдяки течії гуманізму відбувається спроба нового ствердження принципу рівності між людьми у різних сферах їх взаємодії, який пізніше був розповсюджений на міжнаціональні, міжрасові та міждержавні відносини.

Аналогічне розуміння цілей гуманізму ми знаходимо в Німеччині в середині XVIII століття у вигляді феномену «неогуманізму» («другого Відродження»), представленого педагогічною течією на чолі з Вільгельмом Гумбольдтом, просвітителем та державним діячем [3; 4]. Ствердження ідеї всебічного розвитку та культу людини, звільнення класичної освіти від панування духовництва, розширення кола гімназійських дисциплін за рахунок мовних, точних, природознавчих та суспільних наук на основі – таким став підсумок захоплення представниками неогуманізму в Пруссії античною культурою та римським правом.

Втім жодна соціальна система не є раз і назавжди незмінною, у тому числі, в частині принципової основи її функціонування. Отже варто зважати на обставини, за яких такі зміни можуть є очікуваними та закономірними, аби розуміти їх перспективні напрямки. Так, наприклад, появі гуманізму на теренах міст-держав Італії сприяли фактори як внутрішнього, так і зовнішнього характеру. В числі перших - зміна соціально-економічного становища різних груп і станів в середині суспільств внаслідок росту ролі ремісничих цехів, розвитку банківської системи та розповсюдження громадських кредитів. В числі зовнішніх факторів, які викликали поширення серед італійських гуманістів ідей античної культури, філософії та демократії - арабське завоювання Іспанії, розвиток науки в арабській цивілізації, завдяки науковцям якої й було збережено величезну кількість текстів античних авторів, які зіграли велику роль у формуванні світогляду європейських гуманістів, та, нарешті, масова міграція грецьких науковців до міст Італії після падіння Константинополя у 1453 р.

Сьогодні ж, як і у часи європейського Відродження, серед факторів, які здатні здійснити суттєвий вплив на систему і зміст принципів засад суспільних систем, безумовно, є фактори глобалізації та інтеграції, деіндустріалізації та нового «великого переселення народів», інформатизації, цифровізації та соціальних мереж, глобальної гібридної та чисельних локальних війн, прецеденту глобальної «пандемії» та переходу до нового технологічного укладу тощо. Недаремно за останні декілька десятиріч ми спостерігаємо активні інтелектуальні та організаційні спроби просування різноманітних пропозицій щодо модифікації гуманізму в різних його аспектах на кшталт «трансгуманізму» [8; 9; 10], «постгуманізму» [8; 10] або «Нового гуманізму» авторства Ауреліо Печчеї, фундатора Римського клубу [наприклад, див.: 11] тощо.

І попри певні відмінності (у тому числі, в частині понятійно-категоріального апарату та шляхами досягнення поставлених цілей) між цими новими інтелектуальними начебто гуманістичними течіями, організаційно та інституційно оформленими відповідними «міжнародними культурними» рухами та структурами, загальним для всіх них є наступне: фактична відмова від ідеї антропоцентризму, притаманного класичному гуманізму; відсутність мети всебічного, у тому числі, інтелектуального та культурного розвитку людини на основі дійсно цінної літературної спадщини людства; зменшення акценту на позитиві в людини на фоні підкреслення негативу; стійке прагнення і намагання або тотально підкорити людину зовнішньому впливу через застосування до неї різного роду обмежень, у тому числі, неприродного характеру (як у випадку з «Новим гуманізмом»), або трансформувати людину в щось якісне інше («перехідну людину», постлюдину, надістоту, складову техносфери тощо), позбавивши її ключових природних людських якостей (як у випадку з рухами «трансгуманізму» та «постгуманізму»). Дослідники останніх справедливо підкреслюють, що вони тісно пов'язані із низкою небезпек антропологічної кризи, яка загрожує не окремим індивідам, а людині як родовій істоті внаслідок її «самовдосконалення» засобами новітніх технологій [див., наприклад: 7; 9], за чим стоїть не лише небезпека втрати контролю над процесом безмежного розширення людських надможливостей, але й втрата власної унікальної ідентичності. Про це знаний творець «кінця історії» Ф.Фукуяма відверто писав: «Біотехнологія надає нам засоби довершити те, що не зробили спеціалісти із соціальної інженерії. І тоді ми остаточно закінчимо з людською історією, оскільки ми відмінимо людські істоти як такі. І тоді почнеться нова історія, історія по той бік людського» [Цит. за: 10, с. 105].

Звісно, реалізація будь-якої з зазначених вище ідей передбачає і трансформацію принципу гуманізму (як принципу права), насамперед, в частині його змісту, як, напевно, і зміну решти діючих сьогодні основоположних принципів права, у тому числі, свободи і рівності. Адже про яку реальну свободу людини може йти мова у випадку втілення концепцій «поміркованого споживання» у вигляді переходу від ери «людини, що виробляє» до ери «людини поміркованої» (що фактично передбачає відлучення людини від участі у суспільно корисній праці, яка, нагадаємо, є однією з важливих сфер самореалізації людини) або концепції «екологічно-гуманітарної диктатури», у вигляді відмови держав від державного суверенітету із передачею ключових суверенних прав наднаціональним структурам, що передбачається концептом «Нового гуманізму» в якості обов'язкових шляхів його реалізації.

Отже, можна підсумувати, що будь-які течії, пов'язані з новим тлумаченням гуманізму або спробами його трансформації, можна вважати актуальними і цікавими напрямками філософських досліджень, які дозволяють не лише переосмислити сучасний стан людства, але й досягнути кордони досліджень природи людини.

При цьому, доки ці течії лишаться «маргінальними» у світлі збереження правового закріплення і забезпечення статусу людини на основі традиційного розуміння її природи, її прав, свобод, законних інтересів та обов'язків, у тому числі, з боку основоположних принципів права, людина може вважатися захищеною гарантіями гуманізму в усьому його комплексному розумінні.

Список використаних джерел

1. Погребняк С.П. Основоположні принципи права (змістовна характеристика). Видавництво «Право», 2008. 240 с.
2. Баткин Л. М. Італійське відродження: проблеми та люди. 1995 / Ел. ресурс/ <http://um.co.ua/1/1-1/1-100026.html>
3. Гаврищак І.І., Процівь О.Я. Лінгвофілософська система Вільгельма фон Гумбольдта: історико-біографічний аспект. МЕДИЧНА ОСВІТА. 2019. № 4. С. 127-133 / Ел.ресурс/ file:///C:/Users/Windows/Downloads/kovbasyuk_i,+127-133.pdf
4. Неогуманізм. В. Гумбольдт та його освітні проекти // <https://studfile.net/preview/2412626/page:25/>
5. Історія вчень про державу і право : підручник / за ред. проф. Г. Г. Демиденка, проф. О. В. Петришина. — Х. : Право, 2009. — 256 с.
6. Литвинов Володимир. Ренесансний гуманізм в Україні. — К.: Видавництво Соломії Павличко "Основи", 2000. — 472 с.
7. Цицерон М. Т. Про державу. Про закони. Про природу богів / Пер. з лат. В. Литвинова. — К. : Основи, 1998. — 476 с.
8. Мартинюк Ю. Трансгуманізм і постгуманізм: етична проекція / Юрій Мартинюк // Антропний принцип в контексті актуальних проблем філософії науки: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (Львів, 15-16 грудня 2016р.). – Львів, 2016. - С.155-161/
9. The Transhumanist Declaration, 2002. / Text / <https://itp.uni-frankfurt.de/~gros/Mind2010/transhumanDeclaration.pdf>
10. Озадовська Л.В. Людина в пошуках самої себе: людина, транслюдина, постлюдина. Що дали? / Ел.ресурс / <file:///C:/Users/Windows/Downloads/4984-9936-1-SM.pdf>
11. Сабадаш Ю. С. "Новий гуманізм" Ауреліо Печчеї / Ю. С. Сабадаш // Науковий потенціал світу '2004 : матеріали I міжнар. наук.-практ. конф., 1–15 листоп. 2004 р. – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2004. – Т. 74 : Філософія. – С. 23–26. / Ел.ресурс/ https://repository.mdu.in.ua/jspui/bitstream/123456789/683/1/novyi_gumanizm.pdf

УДК 340

Захарченко С.І.

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Вибраний Україною шлях до вступу в Європейський Союз передбачає не лише адаптацію українського законодавства до вимог європейського, але й виконання цілої низки кроків (заходів) в політичному, економічному, соціальному та екологічному напрямку.

Одним з таких кроків стало прийняття Верховною Радою України Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» від 21 грудня 2010 року № 2818-VI (далі – Стратегія 2020), яким передбачалось посилення дієвості екологічної політики, формування і розвиток державних і громадських екологічних інституцій, удосконалення законодавства України з метою гармонізації із європейським законодавством.

Стратегія 2020 була розроблена на виконання пункту 2 розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.10.07 № 880-р «Про схвалення Концепції національної екологічної політики України на період до 2020 року», пункту 84 «Плану дій Україна – ЄС», схваленого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2008 р. № 1072-р, з метою завершення формування засад національної екологічної політики, із врахуванням сучасних соціально-економічних та суспільно-політичних процесів на глобальному, регіональному і національному рівнях та повинна була відповідати на нові виклики, що стояли перед

українською державою.

Необхідність формування та запровадження стратегії національної екологічної політики також впливала з ряду міжнародних зобов'язань України. Реалізація ефективної екологічної політики є обов'язковою умовою досягнення Цілей розвитку тисячоліття (Світовий саміт тисячоліття, ООН, 2000 р.), виконання Плану впровадження рішень Всесвітнього саміту зі сталого розвитку (Йоганнесбург, 2002 р.), Екологічної стратегії для країн Східної Європи, Кавказу та Центральної Азії, прийнятої на Київській конференції міністрів охорони навколишнього середовища «Довкілля для Європи» (Київ, 2003 р.), а також положень міжнародних глобальних та регіональних конвенцій у природоохоронній сфері та протоколів до них, стороною яких є Україна.

Стратегічною метою національної екологічної політики є збереження природних екосистем, підтримка їх цілісності, поліпшення якості життя і здоров'я населення, забезпечення екологічної безпеки країни, впровадження збалансованої системи природокористування для сталого розвитку суспільства. Вона визначала пріоритетні напрямки фінансування природоохоронних заходів, та повинна була забезпечити найбільш ефективне та оптимальне використання кошів Державного бюджету України в рамках чинного фінансування природоохоронних потреб.

Реалізація Стратегії повинна була забезпечити дієвість екологічної політики, сприяти досягненню більш безпечного для здоров'я людини стану довкілля та впровадженню енергоефективних і ресурсозберігаючих технологій, маловідходних, безвідходних та екологічно безпечних технологічних процесів.

Відповідно до Стратегії 2020 передбачалось, що досягнення її цілей здійснюватиметься в два етапи.

До 2015 року передбачалось забезпечення стабілізації екологічної ситуації, уповільнення темпів зростання антропогенного навантаження на навколишнє природне середовище, створення умов для підвищення рівня екологічної безпеки населення, започаткування переходу до природоохоронних стандартів Європейського Союзу, розроблення відповідних нормативно-правових актів, підвищення громадської активності у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Для реалізації першого етапу Стратегії 2020 Кабінетом Міністрів України було прийнято розпорядження від 25 травня 2011 № 577-р «Про затвердження Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011-2015 роки», що передбачав здійснення центральними та місцевими органами виконавчої влади 278 заходів для реалізації семи цілей, зокрема: підвищення рівня суспільної екологічної свідомості; поліпшення екологічної ситуації та підвищення рівня екологічної безпеки; досягнення безпечного для здоров'я людини стану навколишнього природного середовища; інтеграція екологічної політики та удосконалення системи інтегрованого екологічного управління; припинення втрат біологічного та ландшафтного різноманіття і формування екологічної мережі; забезпечення екологічно збалансованого природокористування; удосконалення регіональної екологічної політики.

На період 2016-2020 років передбачалось здійснення поступового розмежування функцій з охорони навколишнього природного середовища та господарської діяльності з використання природних ресурсів, імплементацію європейських екологічних норм і стандартів, екосистемне планування, впровадження переважно економічних механізмів стимулювання екологічно орієнтованих структурних перетворень, досягнення збалансованості між соціально-економічними потребами та завданнями у сфері збереження навколишнього природного середовища, забезпечити розвиток екологічно ефективного партнерства між державою, суб'єктами господарювання та громадськістю, широке поширення екологічних знань.

Проте, Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища на 2016-2020 роки не було прийнято, попри наявність другого етапу Стратегії 2020 та усталену практику країн ЄС та міжнародних організацій природоохоронного спрямування щодо перегляду (коригування) кожні п'ять - шість років стратегічних цілей екологічних політик за

результатами аналізу ефективності їх впровадження, а отже, в даному періоді не були виконані заходи для стабілізації екологічної ситуації шляхом закріплення змін у системі державного управління, імплементації європейських екологічних норм і стандартів, удосконалення систем екологічного обліку та контролю, впровадження фінансово-економічних механізмів стимулювання екологічно орієнтованих структурних перетворень в економіці, впровадження механізмів стимулювання підприємств до енергоефективності, впровадження електронного урядування, поширення екологічних знань, а також підвищення екологічної свідомості суспільства, інформатизація сфери охорони навколишнього природного середовища та природокористування усіх рівнів.

Відповідно до Положення про Міністерство екології та природних ресурсів України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 21 січня 2015 року № 32 (зі змінами), в 2015-2019 роках Міністерство повинно було здійснювати моніторинг та вирішення вище зазначених екологічних проблем, як головний орган у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища та екологічної безпеки.

І попри не виконання в повній мірі Стратегії 2020, Верховною Радою України прийнято Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» від 28 лютого 2019 року № 2697-VIII (далі – Стратегія 2030), який враховує сучасні тенденції, зміни та пріоритети останніх років та середньострокові пріоритети Уряду, ввібрав обсяги напрацьованих змін, у тому числі за результатами консультацій з громадськістю, тощо.

Згідно Стратегії 2030 Кабінет Міністрів України повинен був у шестимісячний строк з дня набрання чинності Законом розробити та затвердити Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища, а також підготувати звіт про виконання Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» і подати його до Верховної Ради України.

Проте, Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року, затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 квітня 2021 року, що передбачає здійснення центральними та місцевими органами виконавчої влади 190 заходів для реалізації п'яти цілей, зокрема: формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва; забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України; забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України; зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення; удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління.

Повнота та ефективність реалізації Стратегії 2030 та Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року залежить від проведення належного фінансування природоохоронних заходів, своєчасного прийняття необхідних нормативно-правових актів, здійснення моніторингу та вирішення вище зазначених екологічних проблем центральними та місцевими органами виконавчої влади, тощо.

Список використаних джерел

1. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2818-17#Text>
2. Про затвердження Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011-2015 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
3. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>
4. Про затвердження Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/443-2021-%D1%80#Text>

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Соціальна відповідальність бізнесу є важливим аспектом незалежно від обставин, а особливо в період воєнного стану. У такі непередбачувані та складні часи, важливо, щоб підприємства виявили свою відповідальність перед суспільством і прийняли відповідні заходи для забезпечення безпеки, підтримки та допомоги.

Соціальна відповідальність є системою взаємовідносин між особою (організацією) та суспільством, яка базується на вільному волевиявленні та соціальних нормах, визначається певною поведінкою, спрямованою на безпеку, розвиток та узгодження інтересів сторін відносин. У процесі формування стійкого розвитку між членами суспільства формуються відносини через певні права та обов'язки. Сутність соціальної відповідальності полягає в обов'язку суб'єкта виконувати вимоги, що висуває йому суспільство, держава та індивіди, для забезпечення впорядкованості, стабільності соціальних відносин у різних сферах життєдіяльності [1].

В останні роки в Україні спостерігається зростаючий інтерес до принципів соціальної відповідальності підприємств, активізація яких набула актуальності з початком воєнної агресії росії проти України, які в основному характеризується волонтерською діяльністю, і повинні стати визначальними для бізнесу і в післявоєнний час [2].

З перших днів війни український бізнес проявив свою найкращу сторону - згуртувався та сконцентрувався на допомозі державі та людям. Приналежність до принципів сталого розвитку підтвердилась в активній реалізації як мінімум трьох принципів «No poverty», «Zero hunger», «Good health and wellbeing» та стала насправді ще ширше, концентруючись на допомозі всім людям під час війни [3].

Для більшості підприємств, установ та організацій люди стали головною цінністю, і фокус діяльності перш за все сконцентрувався на їхньому здоров'ї та житті, а також тих, хто щодня стоїть на варті безпеки нашої країни – воїнів ЗСУ та тероборони. Діяльність бізнесу в сфері соціальної відповідальності на сьогоднішній день в першу чергу спрямована на [2]:

- допомога тимчасово переміщеним особам (проживання, гігієна, одяг, речі);
- сприяння Збройним Силам України та територіальній обороні;
- соціальна кухня (організація харчування, роздача їжі безкоштовно).

Гуманітарна діяльність українських підприємств та міжнародних компаній в Україні є прикладом для всього корпоративного світу в реалізації цілей сталого розвитку та прихильності до гуманітарних цінностей. У нинішній ситуації бізнес-компанії покликані усвідомлювати свою значущість як соціально-політичного діяча. Будучи такими, компанії є частиною суспільства, роблячи свій внесок у вирішення нагальних соціальних проблем України. Бізнес є впливовим гравцем, у тому числі і у світовій політиці. [4]

Отже, соціальна відповідальність бізнесу завжди має великий вплив на репутацію компанії. Та під час війни потрібно внести певні корективи в цю політику. Серед прикладів того, як адаптується бізнес в нових умовах, можна виокремити такі:

- розробити бізнес-стратегію з урахуванням сталої допомоги армії;
- приділити увагу системного підходу до волонтерства;
- включити в комплекс заходів психологічну підтримку співробітників;
- співпрацювати з громадами та фондами на постійній основі;
- ініціювати проекти, спрямовані на посилення безпеки, післявоєнної відбудови тощо.

Війна призводить до гуманітарної кризи, економічних труднощів та загрози безпеці людей. У такому контексті, бізнес має зрозуміти свою роль і внести позитивний внесок у підтримку суспільства, стати надійним інститут в період воєнного стану, сприяючи гуманітарній допомозі, економічному відновленню та стабільності країни.

Список використаних джерел

1. Охріменко О.О., Іванова Т.В. Соціальна відповідальність. Навч. посіб. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут». 2015. 180 с.
2. Ткач В. Соціальна відповідальність бізнесу як інструмент управління підприємств сфери гостинності / В. Ткач. // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Управління розвитком сфери гостинності: регіональний аспект» (м. Чернівці, 5 травня 2022 р.) Чернівці: Технодрук, 2022. 352 с. – с.22–32.
3. Стойко І., Шерстюк Р., Долубовська О. Соціальна відповідальність бізнесу в Україні у воєнний і післявоєнний період. Соціально-економічні проблеми і держава. 2022. Вип. 2 (27). С. 93–106.
4. Підприємництво, торгівля, маркетинг: стратегії, технології та інновації [Електронне видання] : тези доп. V Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Київ, 27 травня 2022 р.) / відп. ред. А. А. Мазаракі. – Київ : Держ. торг.-екон. ун-т, 2022. – 170 с. – Укр., англ. мовами.

УДК 340

Квачан А.С., магістрантка
*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ГАЛУЗІ

Протягом останніх років в системі охорони здоров'я нашої країни відбулися вражаючі зміни, а саме: запроваджено програму медичних гарантій та програму реімбурсації «Доступні ліки», створено такі національні агенції, як Національна служба здоров'я України, Центр громадського здоров'я України. тощо. Принцип «гроші слідують за пацієнтом» став основою змін у фінансуванні системи охорони здоров'я, починаючи з первинної медичної допомоги, а згодом стаціонарної допомоги, а також основою покращення доступу до основних лікарських засобів. Хоча це й вагомі зміни, але на сьогодні перед системою охорони здоров'я все ще постає багато викликів.

4 березня 2023 року набрала чинності постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2023 року №174 «Деякі питання організації спроможної мережі закладів охорони здоров'я».

Відповідно до Порядку функціонування госпітального округів і госпітальних кластерів та встановлення їх меж (далі Порядку), затвердженого постановою, спроможна мережа закладів охорони здоров'я (далі спроможна мережа) – це мережа надавачів медичних послуг, що забезпечує медичне обслуговування у межах відповідного госпітального округу, зокрема під час надзвичайних станів чи воєнного стану, та дає змогу організувати належну якість такого обслуговування, своєчасність та доступність для населення, а також ефективне використання матеріальних, трудових та інших ресурсів.

У складі спроможної мережі визначаються: надкластерні заклади охорони здоров'я; кластерні заклади охорони здоров'я; загальні заклади охорони здоров'я; надавачі медичних послуг, які надають первинну медичну допомогу; центри екстреної медичної допомоги та медицини катастроф.

Критеріями віднесення до того чи іншого виду закладу охорони здоров'я є перелік мінімальних (базових) напрямків медичного обслуговування, які визначені Порядком. Так, надкластерний – це багатoproфільний лікарняний заклад, який надає медичну допомогу за 28 напрямками медичного обслуговування та визначається один на госпітальний округ.

Кластерний заклад повинен мати мінімум 20 напрямків надання медичної допомоги та створюється на території обслуговування не менше ніж 150 тис осіб. Загальний заклад охорони здоров'я надає медичну допомогу мінімум за 6 напрямками медичного обслуговування та обслуговує понад 40 тис. населення.

Госпітальні округи з поділом на госпітальні кластери функціонують з метою забезпечення територіальної доступності до якісної медичної та реабілітаційної допомоги населенню.

Межами госпітального кластеру, в якій він функціонує, є район.

Відповідно до постанови Уряду обласні військові адміністрації подають на затвердження в МОЗ власне бачення плану госпітального округу та формування спроможної мережі з урахуванням розвитку закладів первинної медичної допомоги та пунктів базування екстреної медичної допомоги.

Разом зі спроможною мережею медзакладів кожна область має сформувати план розвитку госпітального округу, який буде переглядатися раз на 3 роки. Це та дорожня карта з чітко визначеними кроками, за якою розвиватиметься госпітальний округ. Наразі реформа розпочалася на території 18 областей.

Таким чином, заклади охорони здоров'я Полтавської міської територіальної громади входять до Полтавського кластеру.

Полтавська міська територіальна громада (ПМТГ) – територіальна громада в Полтавському районі Полтавської області, з адміністративним центром у місті Полтава.

Полтавська міська територіальна громада є однією із 24 територіальних громад, які увійшли до складу Полтавського району Полтавської області.

Площа Полтавського району складає 10844,2 км² (37,8% від площі області), населення налічує 595,9 тис. осіб (2020 рік).

До складу Полтавського району входять 24 територіальні громади, у тому числі 5 міських, 8 селищних і 11 сільських громад.

Згідно до встановлених критеріїв у відповідності до напрямків медичного обслуговування сформовано проект моделі спроможної мережі. Для забезпечення необхідного переліку базових напрямків медичного обслуговування планується об'єднання міських закладів охорони здоров'я. Міські заклади охорони здоров'я розподілені відповідно до запропонованих критеріїв.

Після отримання відповідних розпорядчих документів щодо затвердження запропонованої спроможної мережі, з метою забезпечення розширення медичних послуг та покращення якості надання медичної допомоги, буде розпочата процедура реорганізації закладів шляхом приєднання, відповідно до затвердженої моделі.

Підсумовуючи, реалізація заходів реформи галузі охорони здоров'я, насамперед, спрямована на забезпечення доступності, якості та безоплатності медичної допомоги для всіх категорій населення.

Список використаних джерел

1. Трансформація системи охорони здоров'я як складової національної безпеки України / О.Є. Бурцева // Вісник економічної науки України. — 2020. — № 2 (39). — С. 123-127.

2. Деякі питання організації спроможної мережі закладів охорони здоров'я: Постанова Каб. Міністрів України від 28.02.2023 № 174 URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/174-2023-%D0%BF#Text>

3. Основи законодавства України про охорону здоров'я Закон України редакція від 28.05.2023 №2801-ХІІ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

В умовах постійного ускладнення бізнес-процесів і підвищення нестабільності зовнішнього середовища особливо важливого значення набуває стратегічне управління підприємством, що передбачає необхідність формування обґрунтованої стратегії його розвитку на основі глибокого осмислення економічних, технологічних, соціальних та інших перетворень. У зв'язку з цим очевидною є потреба у проведенні відповідних наукових досліджень у цій сфері.

Загальновідомим є той факт, що перші спроби використання стратегічного підходу до управління організаціями були зроблені ще у 20-30-і рр. ХХ ст., а починаючи з 1926 р. поняття «стратегія» почали ототожнювати із поняттям «управління ресурсами». Такий науковий підхід був яскравим відображенням економічної ситуації, що склалася в 70-х рр. ХХ ст., коли тиск на підприємства з боку конкурентів був менш відчутним, ніж сьогодні.

Подальша глобалізація економічних процесів та зростання рівня конкуренції між товаровиробниками, зрештою, обумовили широке визнання стратегічного мислення в управлінні підприємством і зробили стратегію невід'ємною складовою управління бізнесом.

За переконанням багатьох українських і зарубіжних вчених, стратегія – це і довгостроковий комплексний план розвитку підприємства, і ефективний механізм його реалізації, які ґрунтуються на сформованому потенціалі підприємства, використовують наявні можливості зовнішнього середовища, враховують інтереси усіх учасників ринку та спрямовані на формування стійких конкурентних переваг [1; 2; 3].

Саме стратегія відіграє важливу роль в управлінні діяльністю будь-якого сучасного підприємства, адже вона:

по-перше, дає змогу зосередити увагу на головних проблемах і відкинути другорядні;
по-друге, дозволяє скоординувати дії, пов'язані з реалізацією місії і цілей підприємства;

по-третє, допомагає визначити шляхи переходу суб'єкта господарювання на якісно новий рівень;

по-четверте, визначає конкретні способи використання необхідних для цього ресурсів.

Загалом, обґрунтована стратегія розвитку дозволяє не лише забезпечити підприємству конкурентні переваги у тих сферах, де є найбільші шанси на успіх, але й допомогти визначити конкретні види продукції, за допомогою яких цього можна досягти.

Розробка і реалізація такої стратегії – це і є головна сутність стратегічного управління, яке тісно пов'язує внутрішнє середовище сучасного підприємства із зовнішнім. Головне завдання такого довгострокового планування полягає у тому, щоб зробити підприємство більш гнучким і навчити його вище керівництво заздалегідь передбачати всі важливі зміни ситуації на цільовому ринку.

У сучасному науковому середовищі виділяють три наукові підходи до визначення стратегічного управління. Всі вони враховують різні складові цього непростого і багатогранного управлінського процесу, але можуть легко поєднуватися між собою.

Перший підхід називається «Аналіз середовища», тому його головна сутність полягає, насамперед, у тому, що якою б не була стратегія, вона має об'єднувати можливості підприємства з ризиками і перспективами зовнішнього середовища. Цей підхід, на думку таких вчених, як Д. Шендел і К. Хаттен, є досить простим і зрозумілим, однак важливим

його недоліком є те, що внутрішні ресурси підприємства в окремих випадках можуть використовуватися не повністю [1, с. 46].

Другий підхід, що має назву «Цілі і засоби», зустрічається у наукових працях А. Томпсона. На думку вченого, стратегічне управління спрямоване на досягнення корпоративних цілей підприємства, а сама стратегія – це план управління підприємством, що прагне зайняти певну позицію на ринку. Такий підхід охоплює довгострокові цілі підприємства і шляхи їх досягнення [1, с. 46].

Третій підхід – діяльнісний. Він включає послідовні дії підприємства, пов'язані з реалізацією обраної ним стратегії. Це може бути як аналіз поточної ситуації на підприємстві і в його зовнішньому середовищі, так і розробка і реалізація плану подальшого розвитку.

На практиці, як правило, застосовуються лише два підходи до стратегічного управління. Або підприємство використовує власні сильні сторони і можливості для стратегічного прориву на ринку, або ж самостійно розподіляє наявні ресурси і створює відповідне зовнішнє середовище, у якому можна вигідно розвиватися. Яскравим прикладом у даному випадку можуть бути монополії, які можуть створити штучний дефіцит на свій продукт, скоротивши при цьому виробництво, а згодом – завищити ціни і отримати надприбуток.

До основних об'єктів стратегічного управління найчастіше відносять не лише функціональні підрозділи і зони підприємства, але й стратегічний процес, який складається з трьох взаємопов'язаних етапів:

аналіз середовища, у якому здійснює свою діяльність підприємство;

планування (визначається місія підприємства, план дій і можливі альтернативи обраної стратегії);

впровадження стратегії і її подальше корегування (здійснюється розробка нової організаційної структури, оцінюються результати роботи і корегуються наступні кроки на шляху до поставленої мети).

Відповідно предметом стратегічного управління виступають ті проблемні аспекти діяльності підприємства, які пов'язані з основними цілями бізнесу, окремими інноваційними проектами і структурними підрозділами, чинниками зовнішнього середовища (соціальними, економічними чи політичними), які неможливо проконтролювати, але вони впливають на майбутній розвиток суб'єкта господарювання [2].

Таким чином, будь-яке підприємство, яке прагне до подальшого розвитку, не може обмежуватися у своїй господарській діяльності вирішенням тактичних завдань, поточним плануванням та оперативним управлінням. Для зміцнення існуючого стану та посилення досягнутих позицій на ринку особливої актуальності набуває вміння керівників використовувати стратегічний підхід до управління ключовими бізнес-процесами на підприємстві, передбачати можливі зміни конкурентного середовища та правильно обирати відповідні цілі і засоби, необхідні для досягнення поставлених довгострокових цілей. З огляду на це, перед суб'єктами господарювання все частіше постає необхідність вибору такої стратегії подальшого розвитку, яка здатна поєднати між собою всі можливі підходи до ведення бізнесу, від яких, зрештою, буде залежати вирішення важливих завдань у процесі управління підприємством.

Список використаних джерел

1. Emerson Wagner Mainardes, João J. Ferreira, Mário L. Raposo. Strategy and strategic management concepts: are they recognized by management students? *Ekonomie a Management*. 2014. Vol. 17(1). Pp. 43-61. DOI: 10.15240/tul/004/2014-1-004
2. Краснокутська Н.С., Кабанець І.А. Стратегічне управління: навчальний посібник. Харків. НТУ «ХПІ». 2017. 460 с.
3. Сумець О.М. Стратегічний менеджмент : підручник. Харків: ХНУВС. 2021. 208 с.

ПРИНЦИПИ ПРОЗОРОСТІ, ПІДКОНТРОЛЬНОСТІ ТА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

На сьогодні, можна сказати, що органи місцевого самоврядування України перебувають в активній фазі реформування у контексті євроінтеграції. Тому тема дослідження принципів діяльності органів місцевого самоврядування, на які відповідно до реформи децентралізації покладено вирішення всіх питань місцевого значення, є надзвичайно актуальною. Ефективне існування місцевого самоврядування неможливе без дотримання основних принципів – прозорості, підконтрольності та відповідальності. Вони покликані втілити у життя гуманістичну природу національної державності, демократичні ідеали та загальнолюдські цінності.

Так, прозорість передбачає наявність громадського контролю, підвищує відповідальність органів публічної влади, забезпечує зворотний зв'язок у напрямках «влада-громада», «громада-влада», спонукає до підвищення довіри до останньої. Тому прозорість – це важливий елемент у діяльності органів місцевого самоврядування [1, с. 15]

Реалізація принципу прозорості діяльності органів публічної влади базується на конституційному праві людини на свободу інформації. Стаття 34 Основного закону гарантує право на свободу думки і слова, вільне вираження своїх поглядів і переконань, право вільно збирати, поширювати інформацію усно, письмово а бо в інший спосіб.

«Відкритість», «гласність», «публічність» вживаються як синоніми прозорості та розкривають суть цього поняття. Розвитку принципів гласності слугував Закон України «Про доступ до публічної інформації». Він визначив порядок здійснення та забезпечення права кожної особи на доступ до інформації, що є у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, та інформації, що становить суспільний інтерес.

Щодо принципу підконтрольності, то згідно із ст. 4 Закону «Про місцеве самоврядування в Україні» одним із принципів місцевого самоврядування є підзвітність та відповідальність перед територіальними громадами їх органів та посадових осіб.

Стаття 75 передбачає, що органи місцевого самоврядування є підзвітними, підконтрольними та відповідальними перед територіальними громадами. Вони періодично, але не менш як 2 рази на рік повідомляють населенню про виконання програм соціально-економічного та культурного розвитку, місцевого бюджету, з інших питань, звітують перед територіальними громадами про свою діяльність.

З питань здійснення ними делегованих повноважень вони підконтрольні органам виконавчої влади.

Говорячи про державний контроль за діяльністю місцевого самоврядування, можна сказати, як право територіальної громади, воно не може бути об'єктом державного контролю. Об'єктом державного контролю є власне діяльність органів місцевого самоврядування. Різні державні контролюючі органи в межах своїх повноважень, контролюють серед іншого і діяльність органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб. Однак, органу, який би на постійній основі контролював законність діяльності муніципальних органів, в Україні немає. Так, у розвинених країнах самоврядуванню надано широкі повноваження, але запроваджено чітку систему державного контролю і здійснюють його. Ключовим завданням для досягнення ефективного, демократичного та результативного контролю є визначення його меж та підстав.

Щодо принципу відповідальності, то в першу чергу орган місцевого самоврядування відповідальний перед територіальною громадою - первинним суб'єктом місцевого самоврядування, що формує їх та в інтересах якого вони функціонують

Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», встановлюючи обов'язок органів та посадових осіб місцевого самоврядування періодичного, але не менш як два рази на рік звітування про виконання програм соціально-економічного, культурного розвитку, виконання та з інших важливих питань (ч.1 ст. 75), встановлює і відповідальність за порушення Конституції або законів України, обмеження права і свободи громадян, невиконання передбачених законом повноважень, у вигляді дострокового припинення повноважень органів і посадових осіб (ч.2 ст.75)

Також органи та посадові особи місцевого самоврядування несуть відповідальність у разі порушення чинного законодавства України.

Крім того органи та посадові особи місцевого самоврядування відповідають перед юридичними і фізичними особами. Шкода, заподіяна юридичним чи фізичним особам у результаті неправомірних дій чи бездіяльності органів місцевого самоврядування відшкодовується за рахунок коштів державного бюджету, а в результаті неправомірних рішень, дій чи бездіяльності посадових осіб МС – за рахунок їхніх власних коштів. Спори про поновлення порушених прав юридичних і фізичних осіб, що виникають унаслідок рішень, дій чи бездіяльності посадових осіб місцевого самоврядування, вирішуються у судовому порядку.

Отож у практиці діяльності ОМС виділяють конституційно-правову та майнову відповідальність органів та посадових осіб самоврядування.

Конституційно-правова відповідальність є застосуванням до органів та посадових осіб місцевого самоврядування заходів конституційно-правового характеру, як правило без залучення судової гілки влади, з боку компетентних органів державної влади. До основних санкцій конституційно-правової відповідальності можна віднести:

- 1) Дострокове припинення повноважень ОМС та їхніх посадових осіб.
- 2) Визнання неконституційними прийнятих актів чи їх окремих положень, призупинення їхньої дії.
- 3) Відкликання депутата місцевої ради виборцями.
- 4) Дострокове припинення повноважень депутата за рішенням представницького органу.[2, с 159]

Майнова або ж цивільно-правова відповідальність органів і посадових осіб місцевого самоврядування настає за їхні неправомірні рішення, дії або бездіяльність, якими вони завдають юридичним і фізичним особам матеріальної та моральної шкоди. Вона відшкодовується органами і посадовими особами ОМС в повному обсязі за рахунок коштів місцевого бюджету. Якщо вона обумовлена розумним ризиком, це один випадок. А коли некомпетентністю, особистими інтересами депутатів чи голови відповідної ради, ситуація зовсім інша. У таких випадках закон має встановити регресну відповідальність тих, хто заподіяв необґрунтовану матеріальну чи моральну шкоду, яка була компенсована за рахунок громади.

Важливою є і громадсько-політична відповідальність, що може виражатися у добровільній відставці і саморозпуску.

Підводячи підсумок, слід зазначити, що певні проблеми щодо реалізації в життя таких принципів діяльності органів місцевого самоврядування, як прозорості, підконтрольності та відповідальності, все ж існують.

Так діяльність органів місцевого самоврядування має бути більш відкритою та доступною. Звіти про діяльність органу і його посадових осіб мають бути інформативними та реальними, комунікація органів муніципальної влади з громадськістю має бути спрощена.

Поняття державного контролю за діяльністю взагалі відсутнє у законодавстві. Ця сфера потребує значного урегулювання. Так як має бути дотриманий баланс між самостійністю органів місцевого самоврядування та контролем за їх діяльністю.

Недостатнім рівнем систематизації та неврегульованості характеризується і сфера відповідальності. Практика демонструє досить низьку ефективність конституційно-правової, майнової та громадсько-політичної відповідальності цих органів і посадових осіб, що

обумовлено рівнем правової та політичної культури у суспільстві.

Як бачимо, в чинному національному законодавстві закладено принципи прозорості, підконтрольності та відповідальності діяльності органів місцевого самоврядування, однак все ж механізми їх реалізації потребують доопрацювання.

Список використаних джерел

1. Стретович, В. Забезпечення відкритості органів державної влади та місцевого самоврядування. Аспекти самоврядування. 2005. № 2. С. 13–17

2. Рижук І.В. Парламентарії як суб'єкти конституційно-правової відповідальності. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2013. Випуск 21. С. 159–161.

3. Конституція України. - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

4. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні». - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#n1039>

УДК 005.02:004

Кудінов О.М., аспірант

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

ІНСТРУМЕНТИ ДІДЖІТАЛІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЕЛЕМЕНТ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Сучасні інформаційно-комунікаційні технології дають можливість створювати глобальне інформаційне середовище, що дозволяє координувати та супроводжувати технологічні процеси і управлінську діяльність в режимі реального часу. У період активної Євроінтеграції України на основі підсумкового документу саміту ООН «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» затвердила власний документ «Стратегія сталого розвитку «Україна –2020», де визначено 17 стратегічних цілей розвитку регіонів. Однією із цілей є «Промисловість, інновації та інфраструктура» саме тому на сьогоднішній день особливо актуально при стратегічному плануванні звернути увагу на інноваційний розвиток підприємства.

Відповідно до показників світової організації інтелектуальної власності (ВОІВ) за глобальним інноваційним індексом 2022 року (Global Innovation Index 2022) Україна займає 57 місце із 132 країн світу, у 2021 році позиція була 49, а у 2020 – 45 місце. Тобто з 2020 року даний індекс країни погіршується, саме тому необхідно проводити ребрединг інноваційного розвитку країни. Найінноваційнішими країнами є Швейцарія, США, Швеція, Велика Британія, Нідерланди.

Одним із важливих інноваційних напрямків розвитку регіону є впровадження сучасних технологій управління підприємницькою діяльністю. На основі інноваційних технологій управлінець отримує оперативну і головне достовірну, повну та корисну інформацію щодо реального стану на підприємстві. Виходячи з отриманої інформації керівник може за допомогою управлінських інформаційно-комунікаційних технологій скоригувати виробничий процес компанії. Серед передових європейських компаній популярним є системи планування використання ресурсів, аналіз виробничої діяльності MRP (Material Resource Planning). В Україні дана практика застосовується в одиничних випадках. Логотипи передових інноваційних компаній України відображені на рисунку 1, причому деякі підприємства серед них використовують ІТ-системи власного виробництва (Kernel, ALFA Smart Agro та ін).

Рис 1. Логотипи передових інноваційних компаній в Україні.

Відповідно вищезазначені компанії є доволі успішними в Україні і мають високі прибутки, забезпечують працівників високими заробітними платами.

Серед ІТ-технологій планування матеріальних ресурсів можна виділити наступні:

- Система планування виробничих ресурсів MRPII (Manufacturing Resource Planning), дана система призначення для контролю повного виробничого циклу;
- Технологія планування ресурсів компанії ERP (Enterprise Resource Planning) , що призначена для роботи з фінансовою інформацією;
- Системи планування APS (Advanced Planning and Scheduling) є нащадком систем ERP та MRPII але виділяється більш деталізованим плануванням;
- Система планування ресурсів CSRP (Customer Synchronized Resource Planning). Дана система реагує на вимогу покупців і здатна змінювати внутрішню технологію в залежності від попиту;

- Технологія аналітичного оброблення даних OLAP (OnLine Analytical Processing) являє собою засоби багатофункціонального аналізу. Дані системи забезпечують оперативне реагування внутрішніх загроз, допомагають аналітикам та менеджерам швидко прийняти рішення. Окрім цього дані системи забезпечують чіткий план поповнення ресурсів у необхідний термін, забезпечують безперервну роботу підприємства.

- CASE-технологія (Computer-Aided Software/System Engineering). Дана система призначена для ведення технологічних засобів на підприємстві. Дозволяють створити оптимальне автоматизоване робоче місце, забезпечують інноваційну діяльність на підприємстві, налагоджують комунікацію між працівниками. До даних технологій можна віднести корпоративну пошту, корпоративну мережу. Вмілому система забезпечує компанію технологічними засобами та підтримує необхідне програмне забезпечення.

У період розвитку технологій зазначенні системи управління ресурсами є важливим компонентом для конкурентоспроможності підприємства. Вони забезпечують:

- Високий рівень комунікації та належної чіткої співпраці між співробітниками, керівником, адміністративно-управлінським персоналом;
- Високу організацію управління ресурсами. Керівник чітко знає скільки потрібно в даний момент часу запасів, яка оптимальна теологія виробничого процесу;
- Інформаційне забезпечення. Існує можливість швидко прийняти рішення при будь-яких ризиків та загроз;
- Дозволяють прогнозувати, аналізувати, монітори фінансово-економічні показники діяльності;
- інше.

У результаті наукового дослідження виявлено що в умовах розвитку технологій, для високої конкурентоспроможності підприємства, необхідно застосовувати інноваційні технології. Про це свідчить високий рейтинг передових інноваційних підприємств України та світу.

Нажаль багато підприємств в країні не мають високий рівень забезпеченості даними технологіями, однак при розробці стратегічного планування керівництву територіальних громад, необхідно рухатись в напрямку розвитку інновацій на підприємствах підпорядкованим даним ОТГ.

Технології забезпечують високий рівень управління фінансами, трудовими та матеріальними ресурсами, дозволяють оперативно приймати рішення в умовах реального часу.

Список використаних джерел

1. Диджиталізація: одинадцять порад для лідерів. 2017. URL: <http://www.management.com.ua/tend/tend922.html><http://www.management.com.ua/tend/tend922.html> (дата звернення: 20.04.2022)
2. Коробка С.В. Діджиталізація підприємницької діяльності. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Економічна». 2021. Вип. 100. URL: <https://periodicals.karazin.ua/economy/article/view/17619/16172> (дата звернення: 20.04.2022).
3. Виклики та тренди в HR 2020: огляд кейсів номінантів Премії HR-бренд. URL: <https://eba.com.ua/vyklyky-ta-trendy-v-hr-2020-oglyad-kejsiv-nominantivpremiyi-hr-brend/> (дата звернення: 20.04.2022)

УДК 005.932:339.137:339.14:355.4

Кулакова С.Ю., к.е.н., доцент; Мілютін Д., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Сьогодні дуже важко говорити про інвестиції. Після початку повномасштабної війни в усіх сферах привабливість інвестицій в Україну значно погіршилася через високі ризики та нестабільну прибутковість. Зокрема, за оцінками InVenture обсяг оголошених і завершених угод злиття та поглинання (M&A) в Україні склав \$305 млн у 2022 році, включаючи корпоративні та венчурні, в тому числі в технологічний сектор. Порівняно з 2021 роком загальний обсяг угод M&A у 2022 році скоротився у 9 разів: з \$2,7 млрд до \$0,3 млрд. Кількість угод злиття та поглинання на суму понад \$1 млн також зменшилась більш ніж удвічі: зі 120 угод у 2021 році до 54 угод у 2022 році (включаючи 21 угоду, укладену протягом в січня-лютого 2022 року).

Повномасштабна війна росії проти України фактично зупинила ринок інвестицій у 2022 році. Багато угод, над якими працювали у 2021 році, було скасовано або відкладено. Пріоритети інвесторів та власників бізнесу змістилися з України на залучення капіталу, захист активів, адаптацію до нових реалій та збереження великого, середнього та малого бізнесу.

У 2022 році більшість бенефіціарів найбільшого бізнесу України, яка історично виступала основним драйвером ринку M&A, суттєво втратили в капіталізації своїх активів і, як наслідок, у можливостях укладати нові угоди в коротко- та середньостроковій перспективі. Значна частина працездатного населення України повністю покинула країну.

Перш за все, втратили свій інвестиційний потенціал для нових угод M&A представники великих українських компаній металургійного, сільськогосподарського, роздрібного сектору,

будівництва, переробної та гірничодобувної промисловості. У той же час сектори нерухомості, ІТ, торгівлі та послуг загалом виявились більш стійкими.

Україна є великим експортером агропродовольчої продукції. За останні роки наша країна стала другим у світі експортером зерна та найбільшим постачальником соняшникової олії після США. Крім того, Україна постачає зерно, залізну руду та ряд товарів, чорні метали, комплекти горючого дроту, є потужним постачальником сировини. Але щоб продовжувати розвиватися та розвивати нові галузі державі потрібні прямі іноземні інвестиції. Проте повна війна, розпочата росією проти України, також спричинила серйозні проблеми для економіки країни.

Зокрема, станом на лютий 2023 року загальна сума прямих збитків, завданих економіці України, включаючи руйнування житлових і нежитлових будівель та інфраструктури, сягнула \$143,8 млрд (станом на лютий 2023-го), потреби у відновленні України становлять \$411 млрд (оцінки Світового банку). Загальні потреби у фінансуванні українського плану відбудови оцінюються урядом України в \$750 млрд на 2023-2032 роки.

Цілком природно, що іноземні інвестори, на думку вітчизняних інвесторів, ще більше відволікаються від своїх планів здійснити угоди M&A в Україні під час війни. За різними оцінками експертів, інвестиційні ризики досягають 40%. Тому неможливо говорити про інвестиції та їх безпосередню привабливість за відсутності страхування військових ризиків та певних гарантій. Проте багато інвесторів, які хочуть інвестувати в українську економіку, залишаються оптимістами та чекають закінчення війни.

Проте під час повномасштабної війни іноземні й українські компанії анонсували багато інвестиційних проєктів. Тому інвестиції є одним із ключових елементів розвитку економічної відбудови країни.

Прямі іноземні інвестиції важливі зараз для забезпечення стійкого розвитку національної економіки, створення нових робочих місць та забезпечення довгострокової стабільності. Наша держава має значний потенціал для приваблення інвестицій, включаючи розвинену інфраструктуру, доступ до ринків та розвинені технології.

Особливістю залучення інвестицій зараз є те, що наразі відбудова спрямована не лише на відновлення України, а й на трансформацію та модернізацію виробництв, залучаючи тим самим іноземний капітал та сучасні технології. Це закладе основи для довгострокового зростання та сприятиме інтеграції України у світову економіку. Присутність України у сфері впливу ЄС забезпечує доступ до європейських ринків, а також сприяє залученню іноземних інвестицій.

Також компанії, які готові інвестувати та виробляти в Україні, мають усвідомлювати, що мова йде не лише про український ринок, а й про ринок ЄС, адже Конституція України встановлює незворотність європейського шляху України.

У свою чергу, міжнародні приватні інвестиції можуть стати серцевиною відновлення України, створюючи можливості для отримання більшої кількості інвестиційних запитів і масштабування бізнесу.

Список використаних джерел

1. Ринок прямих інвестицій та m&a в Україні 2022: в очікуванні закінчення війни. URL: <https://inventure.com.ua/uk/analytics/investments/rinok-pryamih-investicij-ta-manda-v-ukrayini-2022:-v-ochikuvanni-zakinchennya-vijni>
2. Українська економіка під час війни. що далі? Офіційний сайт Європейської Бізнес Асоціації (11.08.2022). <https://eba.com.ua/ukrayinska-ekonomika-pid-chas-vijny-shho-dali/>
3. Інвестиційна привабливість: законодавчі рішення та ключові фактори для економіки України. Видавництво «Юридична практика» (19.04.2023). <https://pravo.ua/investytsiina-pryvablyvist-zakonodavchi-rishennia-ta-kliuchovi-factory-dlia-ekonomiky-ukrainy/>

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ТА ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ЗБУТУ ПРОДУКЦІЇ НА СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

В умовах сьогодення ключову роль у діяльності будь-якого підприємства, незалежно від сфери його діяльності, відіграє маркетинг, однією із головних функцій якого справедливо вважається збут продукції. Саме збут є завершальною і найбільш відповідальною стадією забезпечення споживача продукцією, він спрямований на формування конкретного механізму переміщення продукції від товаровиробника до споживача. Від збуту підприємство отримує основні доходи, розвиває власний діловий імідж та формує стійкі конкурентні переваги на обраному сегменті цільового ринку.

У вузькому розумінні слова «збут» являє собою певні умови реалізації продукції кінцевим споживачам. У широкому розумінні це поняття характеризується сукупністю управлінських рішень щодо формування попиту і стимулювання збуту продукції з метою максимального задоволення потреб споживачів в умовах невизначеності чинників внутрішнього і зовнішнього середовища для постачальника і споживача.

З огляду на це, доцільно розрізнити такі основні характеристики збуту: визначення лише тієї сфери, що належить до діяльності підприємства як товаровиробника; реалізація продукції, що виготовляється, з чіткою орієнтацією на обраний цільовий сегмент; діяльність із формування каналів розподілу продукції. Цю тезу підтверджують також Кирчата І.М. і Шершенюк О.М. [1], які у одній зі своїх наукових праць зазначають, що комерційний успіх сучасного суб'єкта господарювання багато в чому визначається тим, наскільки вдало ним було обрано канали реалізації виготовленої продукції, форми і методи її збуту, і чи достатнім є асортимент і рівень якості послуг, що супроводжують реалізацію такої продукції.

При формуванні системи збуту підприємство має орієнтуватися на споживача і створювати таку систему, максимально під нього адаптовану. Зрештою, така система покликана вирішувати низку стратегічних і тактичних завдань.

До стратегічних належать, насамперед, ті завдання, які пов'язані з формуванням, вибором та організацією каналів збуту, вибором прямого чи непрямого типу збуту продукції, визначенням кількості посередницьких ланок між товаровиробником і споживачем, логістикою і проведенням маркетингових заходів, що супроводжують продукцію на всьому шляху до кінцевого споживача.

Тактичні завдання, які вирішує система менеджменту збуту, пов'язані з залученням нових покупців, оптимізацією діяльності торгових представників, підтриманням належного рівня товарних запасів, презентаціями та іншими заходами, що стимулюють збут, а також з обліком і контролем обсягів продажів і рівня цін для отримання можливості оперативного реагування шляхом проведення необхідних маркетингових заходів.

З організаційної точки зору до основних суб'єктів сформованої системи менеджменту збуту на підприємстві належать, насамперед, наступні: відділи, структурні підрозділи підприємства і фахівці, які виконують управлінські функції у сфері збуту і сприяють як розробці, так і реалізації збутової стратегії підприємства.

У даному контексті вважаємо за доцільне зазначити, що якщо раніше збутові стратегії підприємств орієнтувалися винятково на інтереси підприємств, то сьогодні успіх може гарантувати лише орієнтація на платоспроможні потреби споживачів, адже конкуренція у всіх сегментах ринку є надто високою, щоб ігнорувати платоспроможні потреби споживачів.

Відповідно до об'єктів системи менеджменту збуту можуть бути віднесені: канали

збуту, які можуть бути прямими і непрямими, ціноутворення і споживчий попит.

Завдяки менеджменту збуту підприємства знижують витрати на розповсюдження своєї продукції та отримують великі прибутки. Цей процес дозволяє власникам бізнесу покращити комунікацію між учасниками своєї команди, налагодити відносини з потенційними та постійними клієнтами, ефективно виводити нові продукти на ринок та збільшувати виробництво товарів, що користуються великим попитом серед споживачів.

Ефективний менеджмент збуту дозволяє керівникам вищої ланки управління на підприємстві приймати обґрунтовані рішення у даній сфері. У свою чергу працівники, залучені до сфери продажів на підприємстві, використовують єдиний алгоритм, що включає набір принципів, інструментів, типових дій, які слід виконувати з метою збуту продукції, комунікації з потенційними клієнтами й максимізації продажу на цій основі.

До основних завдань менеджменту збуту на підприємстві належать наступні [2]:

- розробка загальної збутової стратегії;
- організація системи збуту продукції;
- формування єдиних принципів, методів та інструментів збуту;
- виявлення потреб цільового ринку;
- визначення каналів розподілу продукції;
- вибір форм та методів стимулювання збуту і витрат для цього.

Натомість, неефективний менеджмент збуту продукції негативно впливає на кінцеві результати діяльності підприємства, оскільки проблеми у даній сфері обов'язково впливають і на кінцеві результати інших бізнес-процесів підприємства.

Вивчення даного питання на основі узагальнення наукових думок провідних вчених [3] дозволяє нам визначити ключові проблеми організації менеджменту збуту продукції на підприємстві:

- відсутність стратегічного підходу до збутової діяльності;
- низька кваліфікація персоналу та недостатній рівень їх мотивації;
- недосконала система інформаційного забезпечення збутової діяльності;
- ігнорування можливостей цифрових технологій;
- орієнтація виключно на власні можливості, а не на поточну ринкову ситуацію;
- ігнорування сучасних методів та інструментів збуту продукції;
- нерозвиненість збутової мережі.

Таким чином, менеджмент збуту продукції є центральною та невід'ємною частиною маркетингу підприємства. Результативність та прибутковість діяльності суб'єктів господарювання залежить від ефективно побудованого та організованого менеджменту збуту продукції. Налагоджений менеджмент збуту продукції допомагає не лише досягти цілей продажів, але й контролювати процеси продажів, швидше укладати угоди, підвищувати ефективність продажів і процвітати у висококонкурентному середовищі. За допомогою менеджменту збуту підприємство може забезпечити якість процесу продажів та суттєво збільшити його загальний масштаб.

Список використаних джерел

1. Кирчата І.М., Шершенюк О.М. Організація збутової діяльності торговельного підприємства. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2021. № 1. С. 56-65.
2. Одарченко А.М., Одарченко М.С. Аналіз збутової політики підприємства та рекомендації щодо її удосконалення. *Scientific Journal «ScienceRise»*. 2015. № 2/3 (7). С. 70-73.
3. Терент'єва Н.В. Удосконалення управління збутовою діяльністю машинобудівних підприємств. Дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами». Запоріжжя. 2019. 250 с.

ОСОБЛИВОСТІ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ДІЯЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ

Ризик – це завжди вірогідність виникнення певної події або очікуваний вплив на діяльність фірми, а також невизначеність фінансових результатів у майбутньому. Основною метою системи ризик-менеджменту є не усунення власне факторів виникнення ризику, а створення механізму із забезпечення ефективної діяльності бізнесу в умовах ризиків та загроз, які відіграють істотне значення у процесі прийняття рішень. Ризик-менеджмент передбачає створення більш гнучкої системи оптимального використання всіх ресурсів підприємства у результаті раціонального та найбільш оптимального керівництва, що дозволить зменшувати негативний вплив від появи будь-яких ризиків, забезпечуючи сталий розвиток бізнесу.

Виходячи з цього, слід виділити основну властивість ризику – має місце лише по відношенню до майбутнього і нерозривно пов'язаний з прогнозуванням і плануванням. Слово «ризик» в буквальному перекладі означає «прийняття рішення, результат котрого невідомий» [1].

Факторна класифікація ризиків містить три категорії ризиків:
загальні ризики бізнес-середовища;
промислові ризики;
ризики на рівні підприємства.

До загальних ризиків відносять політичні, економічні, соціальні та екологічні.

Промислові ризики включають ризики пов'язані з витратами, товарами й конкурентами. Ризик витрат – це невизначеність щодо сукупності майбутніх витрат організації в процесі своєї діяльності. Товарний ризик передбачає зміну пропозиції на товар що виробляє організація. Ризики що пов'язані з конкурентним середовищем – це динамічний розвиток конкурентів що не дає змогу досконало враховувати місце на ринку з часом [2].

Ризики на рівні підприємства включають в себе конфлікти всередині організації, зацікавленість персоналу в роботі, брак сировини, безпека працівників, забруднення середовища тощо [3].

На сьогоднішній день теорія управління ризиком розглядається як цілісна система знань, що характеризуються логічною залежністю і взаємозв'язком між доходами і фінансовою стійкістю в певних межах ризику для досягнення цілей економічних суб'єктів.

До методології аналізу і оцінки ризиків мають містити наступні складові й повинні бути висвітлені такі питання:

визначення і оцінка можливих ризиків;
концепція управління ризиками;
шляхи мінімізації ризиків.

На першому етапі роботи необхідно визначити фактори, що обумовлюють певний рівень кожного виду ризику, який потребує оцінки, та ризикованість діяльності підприємства в цілому. Визначення ризик-факторів здійснюється на основі вивчення організації господарсько-фінансової діяльності з точки зору ймовірності виникнення ризикових подій.

Фактори господарського ризику – це такі характеристики ситуації прийняття господарського рішення, які впливають на шанси й величину небажаного відхилення від цілі господарської діяльності [1]. Тобто, ризик-фактори у вузькому розумінні –це небажане відхилення від запланованого результату.

На другому етапі роботи необхідно скласти фактор-карту оцінки ризиків, встановивши відповідність між характером дії факторів та рівнем ризику, що характеризує

рівень ризику якісно, описує дію кожного фактору при певному рівні ризику та встановлює кількісну (бальну) оцінку виявлених ризиків. Загальний ступінь ризику визначається як сума балів, якими оцінені всі фактори, що обумовлюють даний вид ризику [4].

На третьому етапі роботи, використовуючи розроблену попередньо фактор-карту, здійснюємо узагальнену оцінку дії усіх факторів ризику на даному підприємстві (по групах ризику, етапах робіт та сукупності ризик-факторів).

В результаті розробки концепції управління ризиками необхідно чітко визначити, які конкретно установки (ухилення, зменшення, оптимізація, прийняття, передачі, розподілу) будуть використовуватись підприємством для вибору дій, спрямованих на мінімізацію можливих ризиків [5].

Насамкінець необхідно додати, що запропонована процедура оцінки ризиків в бізнес-плануванні носить постійно діючий циклічний характер, що підтверджується наявністю зворотного зв'язку в запропонованому алгоритмі. Циклічність процедури оцінки є об'єктивною необхідністю в зв'язку з постійними змінами оточуючого середовища функціонування підприємства, які вимагають швидкого реагування (адаптації) на зміну ситуацій і вироблення адекватних дій.

Список використаних джерел

1. Семенова К.Д., Тарасова К.І. Ризики діяльності промислових підприємств: інтегральне оцінювання: монографія. Одеса: ФОП Гуляєва В.М., 2017. 234 с.

2. Грачов В.І., Коюда Т.П. Класифікація ризиків та управління ними. *Фінанси України*. 2002. № 10. С. 56–61.

3. Вербіцька І.І. Ризик-менеджмент як сучасна система управління ризиками підприємницьких структур. *Сталий розвиток економіки: Міжнародний науково-виробничий журнал*. 2013. № 5 (22). С. 282–291.

4. Фірма в умовах глобальної нестабільності: виклики, можливості та ризики нової економіки: монографія / В.А. Вергун, О.І. Ступницький, І.І. Черленяк [та ін.]; за заг. ред. д-ра держ. упр. І.І. Черленяка. Ужгород: ПП «АУТДОР – ШАРК», 2015. 460 с.

5. Старенька О. Оцінка ризиків як компонент системи внутрішнього контролю підприємства. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету. Одеса: Одеський національний економічний університет*. 2019. № 9–10 (272–273). С. 127–145. URL: <http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2019/272-273/pdf/127145.pdf>

УДК 330

Логвиненко Л., студентка

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИМИ ПРОЦЕСАМИ В ПЕРІОД КРИЗИ

Глобальні кризи створюють складні економічні та соціальні умови, що потребують використання інноваційних підходів у комунікаціях та менеджменті. При цьому динамічні процеси цифровізації сприяють розширенню інформаційного простору, створюючи нові інформаційні продукти, покращує співпрацю між різними організаціями, значно пришвидшуючи та спрощуючи пошук інформації та обмін нею. Зміни в господарських процесах, переорієнтація з виробництва товарів на надання послуг та глобалізація економіки – одні з найбільш фундаментальних ознак розвитку нового типу суспільства.

Інформаційні технології значно змінили спосіб взаємодії між людьми та організаціями. Успішний інформаційно-комунікативний менеджмент потребує розуміння нових технологій та їх впливу на спілкування. Сучасні інформаційні технології дозволяють комунікувати в режимі реального часу, сприяють збереженню інформації та зменшенню помилок в її

передачі. Крім того, вони забезпечують можливість віддаленої роботи, що дозволяє підтримувати бізнес-процеси в кризових ситуаціях. Zoom, Google Meet, Teams та інші подібні ресурси – зручні платформи для онлайн-взаємодії в реальному часі. Комунікація швидко перетворюється у центральний інструмент антикризового управління організації [1-3].

Специфіка інформаційно-комунікативного менеджменту в кризових умовах включає швидку реакцію на події, мінімізацію наслідків кризи і забезпечення точності передачі інформації. Особливості реалізації інформаційно-комунікативного менеджменту в умовах кризи полягають у забезпеченні зв'язку з різними сторонами, включаючи владні структури, військові формування, міжнародні організації, ЗМІ та громадськість, а також у забезпеченні захисту від дезінформації та пропаганди.

Ефективність інформаційно-комунікативного менеджменту в умовах кризи та нестабільності залежить від таких факторів, як політична та економічна ситуація в країні, соціальна напруженість, технологічні особливості тощо. Отже, забезпечення ефективності використання інноваційно-комунікативного менеджменту в управлінні організаціями в умовах кризи та нестабільності потребує розроблення рекомендацій щодо його оптимального застосування в конкретних умовах.

Ефективність комунікації може бути підвищена за допомогою використання різноманітних зовнішніх каналів для інформування зацікавлених сторін, пошуку підтримки, розвитку публічної присутності, реагування на кризи тощо використання різних інструментів та каналів зв'язку (соцмережі, месенджери тощо) [4]. Цифрові засоби комунікації надають все більше можливостей для кризового менеджменту. Веб-сайти і соціальні мережі мають різноманітні функції - від підтримки онлайн-розмов до моментального отримання новин та побудови відносин із зацікавленими сторонами [5], а також можуть допомогти зосередитися на питаннях, що залишаються поза увагою традиційних ЗМІ. Хоча соціальні мережі дозволяють організаціям більш оперативного реагувати на організаційні кризи, їх використання також може бути непередбачуваним і швидко змінюватися. Кім Ю. та Парк Х. відзначають негативні аспекти використання соцмереж для кризової комунікації, такі як переважаність і неточність повідомлень, можлива недостовірність джерел, хакерські атаки тощо [6]. Відомі платформи, такі як Twitter і Facebook, пропонують швидкий та ефективний спосіб комунікації з великою й різноманітною аудиторією. За останні роки кількість користувачів соцмереж істотно зросла у всьому світі.

Україна наразі долає випробування у вигляді війни і кризових ситуацій, що змусили багатьох фахівців в галузі інформаційно-комунікаційного менеджменту переглянути свої підходи та стратегії. Наявність ефективної інформаційно-комунікативної системи є життєво важливою для забезпечення стабільності та успішної діяльності організації в цих ситуаціях. До ключових факторів успішного антикризового управління зазвичай відносять:

- розроблення плану кризової комунікації;
- створення команди експертів з кризового менеджменту;
- лідерство та стиль поведінки керівників;
- ефективну роботу спеціаліста з комунікацій.

У сучасному інформаційному суспільстві фахівці відчують гостру потребу в інформації, і ця тенденція стрімко зросла під час війни в Україні. Збалансована та продумана інформаційно-комунікативна політика сприяє взаєморозумінню між владою і суспільством та підвищує згуртованість для спільної боротьби з ворогом.

Тож, управління інформаційно-комунікаційними процесами в період кризи є надзвичайно важливим. Необхідно враховувати особливості інформаційного потоку, швидко збирати, аналізувати та поширювати необхідну інформацію, а також підтримувати ефективний зв'язок із зацікавленими сторонами. Важливим елементом управління інформаційно-комунікаційними процесами під час кризи є забезпечення чіткості, достовірності та доступності інформації. Комунікаційні канали повинні бути відкритими та прозорими, аби забезпечити передачу важливих повідомлень та запобігти поширенню

недостовірної інформації.

Ефективне управління інформаційно-комунікаційними процесами в період кризи також вимагає грамотного використання технологій інформаційного зв'язку. Сучасні інструменти комунікації, такі як соціальні медіа, веб-сайти, електронна пошта та інші, можуть значно полегшити передачу інформації та забезпечити швидкий доступ до неї.

Список використаних джерел

1. Чуприна А. Роль соціальних мереж у кризовій комунікації в умовах війни - European Business Association. URL: <https://eba.com.ua/rol-sotsialnyh-merezh-u-kryzovij-komunikatsiyi-v-umovah-vijny/> (Дата звернення: 26.05.2023).
2. Мудрак Л. Як громадам протистояти викликам і успішно діяти в період кризи. Комунікація і криза. Київ, 2020. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/663/Комунікація_і_криза_-_посібник_Лари_Мудрак.pdf (Дата звернення: 27.05.2023).
3. Соціальні мережі як незамінний інструмент комунікації – Юридична газета. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/socialni-merezhi-yak-nezaminni-y-instrument-komunikatsiyi.html> (Дата звернення: 25.05.2023).
4. O'Neill M. (2009). Public confidence in charitable nonprofits. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 38(2), 237–269.
5. Pang A., Shin W., Lew Z., Walther J. B. (2018). Building relationships through dialogic communication: Organizations, stakeholders, and computer-mediated communication. *Journal of Marketing Communications*, 24(1), 68–82.
6. Kim Y., Park H. (2017). Is there still a PR problem online? Exploring the effects of different sources and crisis response strategies in online crisis communication via social media. *Corporate Reputation Review*, 20(1), 76–104.
7. Karpchuk N. Information and Communication Policy in Wartime: the Case of Ukraine. *Historia i Polityka*. Lutsk, 2022. P. 125–140. URL: <https://apcz.umk.pl/HiP/article/view/40573/33514> (Дата звернення: 25.05.2023).
8. Benabid M. Communication Strategies and Media Influence in the Russia-Ukraine Conflict. *Policy Brief*. 2022. 25 April. URL: https://www.policycenter.ma/sites/default/files/2022-04/PB_25-22_Benabid%20EN.pdf (Дата звернення: 25.05.2023).

УДК 330

Макуха М.О., Подріз А.Б., студенти; Чайкіна А.О., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ТА ЇХ РОЛЬ У ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Соціальні мережі потужний засіб комунікації та спілкування, саме тому вони мають великий вплив на сучасний бізнес. Сьогодні підприємці все частіше використовують соціальні мережі як стратегічний інструмент для реклами, залучення клієнтів, збільшення обігу, зміцнення бренду та взаємодії зі споживачами. Актуальним є аналіз ролі соціальних мереж у розвитку власного бізнесу та загалом підприємницької діяльності, а також ключові переваги при застосуванні підприємцями.

Сучасний бізнесовий ландшафт різко змінився під впливом технологічного прогресу та цифрової революції. У такому оточенні підприємці повинні використовувати нові інструменти та стратегії, щоб вижити та процвітати. Соціальні мережі вийшли за межі особистого використання та стали невіддільною складовою успішної підприємницької діяльності. Завдяки своїй масовості, соціальні мережі надають можливість підприємцям ефективно комунікувати з великою аудиторією та розширювати межі збуту своєї продукції, здійснюючи ефективну міжнародну діяльність. Соціальні мережі також надають розумний

аналітичний інструментарій, що дозволяє підприємцям збирати та аналізувати дані про свою аудиторію, розуміти їхні потреби та переваги, що створює унікальну можливість для персоналізації та співпраці з клієнтами.

У світі соціальних мереж кожен підприємець має можливість побудувати й зміцнити свій бренд, незалежно від розміру чи галузі його діяльності. Створення унікального стилю та образу, активна комунікація зі споживачами, публікація цікавого та цінного контенту допомагають підприємцям зайняти свою нішу та залучати увагу клієнтів. Взаємодія з аудиторією та підтримка зв'язку дозволяють підприємцю зберігати лояльність клієнтів, що є ключовим фактором успіху у сучасному конкурентному середовищі.

Розглянемо основні аспекти розвитку підприємницької діяльності через соціальні мережі.

1. Побудова бренду та свідомості. Соціальні мережі надають підприємцям унікальну можливість побудувати свій бренд та збільшити проінформованість про нього серед великої аудиторії. Вони дозволяють створювати профілі компанії, ділитися цікавими контентом, актуалізувати новини та ділитися відгуками клієнтів. Це допомагає залучати нових, підтримувати наявних користувачів та зміцнювати взаємодію з ними.

2. Залучення клієнтів. У процесі залучення нової аудиторії, соціальні мережі стали ефективним інструментом. Рекламні кампанії на платформах соціальних мереж дозволяють підприємцям точно налаштувати свою цільову аудиторію та розповісти про свої товари або послуги. Більш того, соціальні мережі надають можливість використовувати рекомендації та відгуки клієнтів для підвищення довіри до бренду та стимулювання продажів.

3. Взаємодія з клієнтами. Також, соціальні мережі дозволяють підприємцям встановлювати прямий контакт зі своїми клієнтами, що дає можливість отримувати швидкий фідбек, розуміти потреби клієнтів та пропонувати персоналізовані рішення. Багато компаній використовують соціальні мережі для вирішення запитань та незадоволень клієнтів, що покращує якість сервісу та сприяє розвитку лояльності.

4. Аналітика та вимірювання результатів. Неодмінною перевагою соціальних мереж став доступ до різноманітних аналітичних інструментів, які допомагають вимірювати ефективність їхньої діяльності в мережі. За допомогою цих інструментів можна визначити, які типи контенту найбільше привертають увагу клієнтів, які кампанії є найбільш успішними та як покращити взаємодію з аудиторією.

5. Партнерство та співпраця. Соціальні мережі відкривають можливості для підприємців у відносинах з іншими компаніями та фахівцями відповідної галузі. Платформи, такі як LinkedIn, створюють сприятливе середовище для встановлення бізнес-контактів та спілкування зі спеціалістами. Така форма взаємодії дозволяє реалізовувати спільні проекти, обмінюватись знаннями та підвищувати рівень професійного розвитку.

6. Рекрутинг та управління талантам. Все більш популярним інструментом для пошуку талантів та залучення нових працівників до підприємства стають соціальні мережі. Багато компаній публікують вакансії, пропонують спеціальні програми стажування та знаходять кваліфікованих кандидатів, що мають можливість реалізувати власний потенціал та забезпечувати сталий розвиток підприємству.

Отже, використання соціальних мереж в сучасному підприємстві дозволяє підприємцям покращувати конкурентні позиції, досягти успіху та проводити свою діяльність за межами власної країни. Інтеграція соціальних мереж у стратегію розвитку бізнесу відкриває безліч можливостей для залучення клієнтів, створення позитивного іміджу бренду та встановлення ефективної комунікації зі споживачами. Доведено, що соціальні мережі мають значний вплив на розвиток бізнесу, адже вони надають підприємцям широкі можливості для просування бренду, залучення нових клієнтів, взаємодії з аудиторією та розвитку партнерств. Крім того, соціальні мережі допомагають аналізувати результати та вдосконалювати стратегії розвитку бізнесу. Тому, використання соціальних мереж є важливим кроком для успішного підприємництва у сучасному цифровому світі.

Список використаних джерел

1. Похилько С. В., Єременко А. Ю. Соціальні мережі як майданчик для створення та розвитку бізнес-проектів. *Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка*. 2020. № 3. С. 130–139.
2. Данько Ю. Соціальні мережі як форма сучасної комунікації: плюси і мінуси. *Сучасне суспільство*. 2012. Вип. 2. С. 179-184.
3. Огляд методів аналітики в Instagram: метрики, інструменти, поради URL: <https://www.bizmaster.xyz/2019/03/oglyad-metodiv-analityky-v-211-instagram-metryky-instrumenty-porady.html>
4. Kaplan, A. M., & Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media. *Business Horizons*, 53(1), 59-68.
5. Kietzmann, J. H., Hermkens, K., McCarthy, I. P., & Silvestre, B. S. (2011). Social media? Get serious! Understanding the functional building blocks of social media. *Business Horizons*, 54(3), 241-251.
6. Qualman, E. (2019). *Socialnomics: How social media transforms the way we live and do business*. John Wiley & Sons.

УДК 004.9:(378+68)

Марченко О.В., к.е.н., доцент; Рохман Б.М., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрі Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Цифрова інфраструктура в Україні активно розвивалася до війни та в умовах воєнного стану спостерігається деяке затухання цифрового розвитку, хоча інтенсивність використання в українському бізнесі цифрових технологій простежується і сьогодні. До складу цифрової інфраструктури входять: цифрові консалтингові сервіси, які пропонують малому бізнесу інформаційні, консультативні, аудиторські послуги на основі кейс-консалтингу; низка онлайн-платформ на яких здійснюється взаємодія “бізнес-держава”, “бізнес-бізнес”, “бізнес-суспільство”; онлайн навчання – як для підприємців-початківців, так і з типових питань подальшого розвитку бізнесу; цифрові інформаційні сервіси з актуальними даними про оподаткування, бухгалтерську звітність, правила експорту тощо. Цифрова трансформація як процес переходу від оптимізації і традиційного бізнесу до відцифрованого бізнесу досить часто починається як реакція на змінні запити споживачів. Основна мета цього процесу оптимізація взаємодії з споживачами, більш швидке та повне задоволення потреб, формування бази інформації про клієнта, її обробка. Такого типу зміни поглиблюються, захоплюючи у процес трансформації бізнес-процеси та організаційну структуру підприємства.

Значну роль у цьому відіграла політика ЄС щодо створення різного виду фондів розвитку. В основі принципів всезагального доступу лежить розуміння того, що усі громадяни мають право на доступ до засобів зв'язку. У глобальній практиці це положення формулюється наступним чином: “Держава визнає, що доступ до різноманітних і необмежених джерел інформації та засобів зв'язку є фундаментальним правом усіх громадян” [1]. Інформаційну інфраструктуру держави не можна вважати повною, доки вона не буде доступною в усіх регіонах країни і для всіх її жителів та поки не буде забезпечено належний і недорогий доступ до усього спектру традиційних та новітніх інтелектуальних технологій і послуг, беручи до уваги потреби користувачів і враховуючи їх стать, вік, етнічні відмінності й особливі потреби.

Стрімкий розвиток цифрової економіки змінює світ. З одного боку, це серйозний

виклик, з іншого – нові можливості, могутні переваги для країн та бізнесу. Беззаперечно, не дивлячись на військовий стан, все ж на часі для економіки України – масштабна цифровізація всіх галузей економіки та базових сфер життєдіяльності, посилення інвестицій в розвиток інфраструктури, інновацій та сучасних технологій. Адже цифрові технології зменшують бар'єри для виходу на нові ринки, дозволяють автоматизувати величезний обсяг механічної роботи, модернізувати обладнання, оптимізувати управлінські процеси.

Список використаних джерел

1. Україна 2030E – країна з розвинутою цифровою економікою (2021). Український інститут майбутнього. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoju.html> (дата звернення: 02.04.2021).

УДК 004.9:(378+68)

Марченко О.В., к.е.н., доцент; Бич В.М., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрі Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

РОЗВИТОК СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ МЕНЕДЖМЕНТУ У КОМПАНІЯХ УКРАЇНИ

Розвиток сучасних технологій менеджменту в організаціях тісно пов'язаний з удосконаленням інформаційних технологій. Відбуваються зміни методів координації і контролю, зменшується роль особистого спостереження за роботою підлеглих і бюрократичних форм узгодження тих чи інших рішень. Новим явищем в організаціях стали “віртуальні офіси”, які підвищили самостійність працівників, а також дозволили розширити ділянки прямої роботи з клієнтами. Основними типами організацій, що використовують нову технологічну побудову структури становляться оболонні, мережеві, віртуальні організації.

Оболонні організації являють собою керуючу фірму, яка наймає невелику кількість менеджерів, що координують роботу сторонніх підрядників. Така організація бере на себе трансакційні витрати, залишаючи за собою лише функцію загального управління всім процесом, починаючи з розробки ідеї товару і закінчуючи продажом його кінцевому споживачеві. Така організація не вкладає кошти у виробництво, а інвестує в бренд товару. Суттєвим недоліком вказаної форми бізнесу є складності в організації належного контролю якості виробництва продукції.

Створення мережевих організацій як особливої форми взаємовідносин між членами даної організації та іншими компаніями сприяє реалізації можливостей, що отримує компанія від навколишнього середовища. Мережу можна визначити як рухливу, гнучку та компактну модель робочих взаємозв'язків, які перехрещують різні межі всередині організацій та між ними. Розвиток глобальної мережі Інтернет привів до створення динамічних віртуальних організацій, функціонування яких започатковується на активній взаємодії їх членів і підрозділів через глобальні комп'ютерні мережі великої кількості незалежних підрядників для розв'язання конкретної проблеми.

Віртуальні структури забезпечують серйозні конкурентні переваги через суттєве зниження витрат на основні та обігові кошти, а також різкого зниження бази оподаткування. Набирає силу тенденція стимулювання працівників за реальний поточний внесок в діяльності групи, відділу підприємства. При оплаті праці менеджерів і персоналу в цілому зростає значення преміювання за підсумками роботи, внутрішніх соціальних програм, автономних “підприємницьких центрів” в межах підприємств, які самі продають свої послуги внутрішнім чи зовнішнім клієнтам. Отримують нові якості такі функції, як постачання, виробництво і збут за рахунок вдосконалення управління цілями поставок, що дозволяє мінімізувати складські запаси.

Індивідуалізація послуг, розвиток електронної торгівлі, створення банків даних про

споживачів і розрахунки індексів їх задоволення перетворює клієнтів в одне із важливих завдань підприємства. Управління усіма аспектами якості (TQM) означає розповсюдження відповідальності за якість на всі ланки і етапи процесу виробництва товарів і послуг та доведення їх до споживання.

Організаційна культура вітчизняних компаній повинна допомагати пристосуватися до впровадженню сучасних технологій менеджменту за рахунок поліпшення роботи всіх складових управління, підвищення компетентності керівництва, стимулювання командного стилю роботи провідних менеджерів, скорочення до мінімуму ієрархічних рівнів та бюрократичного апарату.

Список використаних джерел

1. Сучасні технології менеджменту: матеріали Міжнар. наук.- практ. конф. 8 грудня 2020р. Відп. ред. проф. Л.М. Черчик. Луцьк 2020. 392 с.

УДК 656.078

Марченко В.О., студентка
Науковий керівник – Глебова А.О., к.е.н., доцент
*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

РОЛЬ ЛОГІСТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІД ЧАС РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасне бізнес-середовище характеризується як динамічне, складне та мінливе, воно здійснює неабиякий вплив на стан конкурентоспроможності підприємства, його фінансову стабільність та подальший розвиток. Саме тому управлінцям необхідно постійно адаптувати логістичну діяльність підприємства, враховуючи всі можливі ризики, які можуть виникнути під час його життєвого циклу. Варто зазначити, що процеси глобалізації розповсюджуються на всі стадії виробництва сучасного підприємства, здійснюючи суттєвий вплив на трансформацію матеріальних, товарних та інформаційних потоків. Саме тому логістичний менеджмент має сприяти підвищенню не лише ефективності діяльності підприємства, а й сформувати базис для фінансового зростання в майбутньому, зменшити сукупні витрати, забезпечити високий рівень обслуговування клієнтів, запровадити новітні системи постачання, складування та збуту, а також позитивно впливати на репутацію та бренд підприємства.

Логістичний менеджмент – це науково обґрунтована і практично орієнтована дисципліна у сфері управління, яка вивчає та розробляє принципи, методи і стратегії для ефективного планування, організації, координації та контролю руху матеріальних, фінансових та інформаційних потоків в рамках виробничих та логістичних систем з метою задоволення потреб споживачів, забезпечення оптимального використання ресурсів та досягнення стратегічних цілей підприємства [1, с. 9]. Головною метою логістичного підходу є інтеграція всіх складових підприємства. Вона полягає в тому, щоб всі потоки матеріалів, фінансів та інформації на технологічно самостійних етапах і стадіях були об'єднані в загальній системі управління. До основних завдань логістичного менеджменту входять: планування та координація, вдосконалення сервісу, мінімізація витрат, оптимізація матеріальних потоків, управління запасами, управління ризиками та прогнозування попиту [1, с. 457].

Роль логістичного менеджменту під час реалізації стратегії розвитку підприємства є значною. Це пояснюється тим, що [1, с. 10]:

–ефективне управління запасами та ланцюгами постачання дозволяє забезпечувати належну наявність ресурсів для виробництва, підтримувати стабільну та неперервну роботу підприємства, налагоджувати швидкий обмін інформацією, спільне планування та

співробітництво між партнерами тощо. Ефективний логістичний менеджмент ланцюга постачання може підтримати реалізацію стратегії розвитку шляхом поліпшення координації і взаємодії з постачальниками, партнерами та споживачами;

–ефективне управління складськими операціями та оптимізація логістичних мереж знижує витрати на зберігання запасів, мінімізує ризики пошкодження товарів, а також допомагає визначити оптимальну структуру та розміщення складів, дистрибуційних центрів та інших логістичних об'єктів. Це дозволяє забезпечити ефективний потік товарів від постачальників до клієнтів, скоротити транспортні витрати та знизити час доставки.

–ефективне управління логістичними послугами покращує задоволеність клієнтів, підтримує лояльність до бренду та сприяє не лише збільшенню обсягів продажів, а й допомагає розширювати географічне охоплення ринків і залучати нових клієнтів. Крім того, логістика може вплинути на стратегію ціноутворення, дозволяючи підприємству пропонувати конкурентоспроможні ціни на свої товари завдяки ефективним логістичним витратам. Крім цього, логістичний менеджмент може впливати на стратегію розвитку підприємства шляхом впровадження нових технологій та інновацій. Наприклад, автоматизація складських процесів, використання систем управління логістикою, впровадження електронної комерції можуть покращити ефективність логістичних операцій, знизити витрати та підвищити швидкість обробки замовлень [3, с. 654].

Логістичний менеджмент також впливає на стратегію розвитку підприємства шляхом управління ризиками. Завчасне виявлення потенційних загроз та розробка стратегій їх уникнення або зменшення ризику допомагають забезпечити стабільну та безперебійну роботу логістичних процесів. Це включає у себе планування альтернативних маршрутів доставки, диверсифікацію постачальників та резервування критичних ресурсів. Варто зазначити, що логістичний менеджмент сприяє розробці стратегічних планів в галузі логістики, які відповідають загальній стратегії розвитку підприємства. Це охоплює визначення ключових пріоритетів, таких як швидкість доставки, якість обслуговування, зниження витрат, інновації, і розробку планів дій для їх досягнення. У сучасних умовах конкурентного ринку більшість підприємств акцентують свою увагу на стратегії зниження внутрішніх витрат і підвищення якості надання послуг. Проте реалізація цієї стратегії призводить до численних проблем, які виникають через недосконалу організаційну структуру логістичного відділу, недостатній рівень розвитку самого підприємства, а також через відсутність необхідного фінансування та інформації. Крім того, ігнорування проблем екології, неефективна система планування та координації, відсутність політики управління запасами та замовленнями, а також недостатня організація транспортного обслуговування та складування створюють додаткові труднощі.

При реалізації стратегії розвитку логістичний менеджмент підприємств може зіштовхнутися з такими проблемами як: інфраструктурні обмеження (призводять до затримок у доставці товарів, обмеження вибору транспортних маршрутів та збільшення транспортних витрат), нестабільність економічної та політичної ситуації (впливають на логістичні процеси, на планування поставок, контроль запасів та взаємодію з партнерами), висока конкуренція та низький рівень автоматизації, адже багато підприємств в Україні ще не мають повного автоматизованого логістичного управління, що може призводити до помилок в процесі планування, контролю запасів, координації діяльності постачального ланцюга та викликати затримки у виконанні замовлень. Підприємства також можуть стикатися зі складнощами в обміні даними та недостовірністю інформації про стан запасів або виробництва. Це може призводити до неефективної координації діяльності постачального ланцюга та порушення поставок, що може негативно впливати на задоволення потреб клієнтів та загальну ефективність логістичних процесів. Одним із можливих рішень є впровадження сучасних інформаційних систем, які забезпечують автоматизацію та інтеграцію логістичних процесів з постачальним ланцюгом. Такі системи можуть поліпшити обмін даними з постачальниками, забезпечити точність інформації про запаси та стан виробництва, сприяти ефективній координації поставок та плануванні логістичних операцій.

До інших можливих рішень входить встановлення ближчих стосунків з ключовими постачальниками, побудова довгострокових партнерських відносин та спільне планування попиту та виробництва. Це може допомогти знизити негативні наслідки нестабільності та затримок у поставках, а також підвищити гнучкість та реагування на зміни у ринкових умовах.

Таким чином, логістичний менеджмент підприємства є важливою складовою для успішної реалізації стратегії розвитку. Він впливає на ефективність постачального ланцюга, управління запасами, доставку та задоволення клієнтів, що в свою чергу сприяє збільшенню обсягів продажів і досягненню стратегічних цілей підприємства.

Список використаних джерел

1. Хацер М.В. Карамушко А.С. Значення логістичного менеджменту підприємства в умовах глобалізації. *Підприємництво в аграрній сфері: глобальні виклики та ефективний менеджмент*: матеріали I міжнар. наук.-практ. конф., 12-13 лютого 2020 р. Запоріжжя: ЗНУ, 2020. С. 466-469.

2. Сохецька А.В. Логістичний менеджмент як інструмент забезпечення ефективної діяльності підприємства. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Сер. Економіка і управління*. 2020. № 2. С. 8 – 13.

3. М. Тверда. Сучасні складові логістичного менеджменту підприємства. *Менеджмент XXI століття: сучасні моделі, стратегії, технології*: зб. матер. IX Всеукраїнської наук.-практ. інтернет-конф., м. Вінниця, 06 жовтня 2022р. Вінниця, 2022. С. 651-657.

УДК 004.9:(378+68)

Марченко О.В., к.е.н., доцент

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрі Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Для розвитку інвестиційної діяльності на регіональному рівні інформаційні ресурси являються базисом будь якої інформаційної системи. З метою реалізації проєктної діяльності на рівні регіонів необхідно створювати якісне інформаційне забезпечення, що суттєво впливає на прийняття рішення про обсяги інвестицій

При реалізації інвестиційних проєктів в регіонах виникає ризик, пов'язаний з недостатністю інформації про умови їх реалізації. Це веде до можливих збитків інвесторів, зниження ефективності проєкту, зменшенню довіри для можливої його реалізації в подальшій перспективі.

До цілей інформаційного забезпечення регіональної інвестиційної політики відносяться формування сприятливого інвестиційного іміджу регіону, забезпечення всіх учасників інвестиційної діяльності необхідним обсягом інформації регіонального та національного значення, сприяння підвищенню привабливості інвестування в економіку регіону в частині її інноваційно-цифрового безпечного розвитку, створення і підтримка режиму інформаційної відкритості в регіоні, координація безпечної взаємодії інвесторів з вітчизняними виробниками регіону.

Досягнення вказаних цілей можливе за умови забезпечення функціонування безпечної системи організаційно-інформаційної підтримки інвестиційного процесу,

налагодження каналів безпечного доведення інвестиційної інформації до компанії-інвесторів, бізнес-спільноти, громадськості, забезпечення інвесторів джерелами достовірної інформації, створення якісної системи збору і оброблення інформації, відслідковування процесів функціонування системи забезпечення інформацією суб'єктів інвестиційної діяльності.

Потенційні інвестори не володіють такими фінансовими засобами і нормативною основою для збору інформації, які має держава. Суб'єкти регіонального інвестиційного ринку мають набагато менше джерел інформації, такі як офіційні сайти органів державного і регіонального управління, наукові публікації, інформація з торговельних і інших комерційних журналів, довідники, реклама в ЗМІ, інформація від фірм з дослідження ринку і продажу власної інформації, презентаційні заходи, виставки, дні відкритих дверей, кредитні і інвестиційні рейтинги регіонів, особисті зустрічі і знайомства персоналу фірми.

Інвестор приймає остаточне рішення стосовно можливості здійснення інвестиційного проекту в тому чи іншому регіоні виходячи з наявної в його розпорядженні інформації. Аналізується рівень інвестиційного потенціалу і інвестиційного ризику даної території.

В умовах віртуальної реальності інформаційне забезпечення формування інвестиційних ресурсів та договірних відносин є одним із шляхів формування додаткових ресурсів і можливостей для розвитку цифрового підприємництва. Успішне впровадження інформаційного забезпечення повинне ґрунтуватися на вдалому фінансуванні проектів запланованих державою, підтримці нею галузей економіки, сприятливій грошово-кредитній політиці, а також на узгодженій системі взаємозв'язків між цифровими підприємствами та іншими суб'єктами ринку.

Список використаних джерел

1. Децентралізація і формування політики регіонального розвитку в Україні: наук. доп.. [Шевченко О.В., Романова В.В., Жаліло Я.А. та ін.]. За наук. ред. д-ра екон. Наук Я.А. Жаліла. Київ: НІСД, 2020. 153 с.

2. Михайленко О.В., Данчук Ю.П., Черняк В.А. Інформаційне забезпечення інноваційної діяльності підприємства. *Причорноморські економічні студії*, 2020, Вип. 53. 105—108.

3. Наука. Офіційний вебсайт Міністерства освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/nauka>.

УДК 338.242

Нестеренко В.О., студент

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ МЕТОДИК ОЦІНЮВАННЯ КОНФЛІКТІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Оцінювання конфліктів на підприємстві є важливим елементом управління персоналом та допомагає забезпечити плавне функціонування підприємства. Спеціалісти з конфліктології у своїх дослідженнях використовують як універсальними методами, так і спеціальні. До універсальних методів відносяться: індукція, дедукція, спостереження, експеримент, бесіда, анкетування тощо. Серед спеціальних методів найбільш відомими є тестування та соціометрія.

Диференціація методів дослідження конфліктів базується на змісті когнітивно-перетворюючих дій, які реалізує дослідник під час професійної взаємодії з суб'єктом дослідження. На загал методи оцінювання конфліктів можна поділити на 3 основні групи:

- теоретичного дослідження;
- емпіричного дослідження;
- аналізу та тлумачення результатів дослідження.

Для оцінювання конфліктів на сучасних підприємствах можна використовувати різні методики, серед яких: анкетування, система обліку конфліктів, соціометричний метод, медіація, асертивність, тренінг, оцінювання ризику конфлікту. У кожному конкретному випадку може бути використаний один або кілька методів у поєднанні. Отже, для

ефективного використання потрібно ретельно дослідити наявні сучасні методики.

Анкетування може бути використано як один із методів оцінювання конфліктів на підприємстві. Цей метод полягає в тому, щоб створити анкету з запитаннями і запросити сторони конфлікту відповісти на них. За допомогою анкети можна дізнатися про думки і погляди сторін конфлікту, їхні очікування та інтереси, а також про причини, що спричинили конфлікт. Вона може містити запитання про те, як сторони бачать можливі шляхи вирішення конфлікту та які є обмеження у вирішенні проблеми. Проте, варто зазначити, що анкетування має свої обмеження. Зокрема, воно може бути недостатньо ефективним у випадку, коли сторони конфлікту не відчувають довіри до процесу вирішення проблеми або не бажають співпрацювати одна з іншою. Також, анкетування не дозволяє відслідковувати невербальні сигнали та емоції, які можуть бути важливими для вирішення конфлікту.

Система обліку конфліктів допомагає відстежувати кількість та характер конфліктів, що виникають на підприємстві, а також з'ясувати їх причини та наслідки. Така система надає можливість підприємству виявляти тенденції та проблемні місця відносин між працівниками, а також забезпечує можливість попередження виникнення подібних ситуацій у майбутньому. Крім того, вона допомагає керівництву підприємства приймати обґрунтовані рішення щодо вирішення конфліктів та покращення взаємин між працівниками. Але ця система може бути не досить ефективною, коли працівники не бажають реєструвати конфліктні ситуації.

Соціометричний метод – це метод оцінювання конфлікту, який використовується для визначення відносин між людьми та виявлення можливих джерел конфлікту на підприємстві. Основна його ідея полягає у вивченні міжособистісних відносин між людьми та визначенні рівня взаємодії між ними. Це може бути корисно для визначення потенційних конфліктів між певними співробітниками, а також для виявлення можливих ризиків конфлікту на підприємстві. Для проведення соціометричного дослідження можуть використовуватися різні методи, наприклад, метод «карти зв'язків», який полягає у визначенні кількості взаємодій між співробітниками та їх характеру. Також можуть бути використані анкети, які допомагають отримати більш детальну інформацію про відносини між людьми. Отримані результати соціометричного дослідження можуть бути корисними для визначення проблемних зон на підприємстві та розробки стратегій для попередження конфліктів та підвищення ефективності взаємодії між співробітниками. Також цей метод може допомогти управлінню підприємством у виявленні потенційних лідерів та створенні команд з рівними шансами на успіх.

Медіація – це метод вирішення конфлікту, при якому сторони конфлікту звертаються до незалежної третьої сторони – медіатора – з метою досягнення взаєморозуміння та вирішення конфлікту за взаємною згодою. Медіатор допомагає сторонам конфлікту встановити контакт між собою, вислухати думки і погляди іншої сторони, знайти компромісні рішення та встановити мирне співіснування в майбутньому. Медіація має кілька переваг перед іншими методами вирішення конфліктів. Зокрема, вона:

- забезпечує збереження взаємовідносин між сторонами конфлікту, оскільки вони самі приймають рішення щодо вирішення проблеми;

- допомагає досягнути більш ефективних та довготривалих рішень, оскільки вони приймаються за взаємної згоди сторін;

- дозволяє сторонам відкрито висловити свої думки та погляди, що сприяє розвитку взаєморозуміння та покращенню спілкування.

Проте, медіація не підходить для всіх типів конфліктів та не завжди призводить до успішного вирішення проблеми. Якщо одна зі сторін не хоче співпрацювати, медіація може бути некорисною. Крім того, медіатор не може нав'язувати рішення, і вирішення проблеми може зайняти більше часу, ніж за допомогою інших методів.

Асертивність може бути не стільки методом оцінювання конфліктів, скільки навичкою, яка допомагає ефективніше вирішувати конфлікти. Асертивність – це здатність висловлювати свої потреби, думки та почуття відверто та без агресії, а також захищати свої

інтереси без того, щоб вступати у конфлікти або зашкоджувати іншим. Така поведінка може бути корисною у вирішенні конфліктів, оскільки дозволяє працівникам відкрито обговорювати свої проблеми та шукати компромісні рішення, які задовольняють всіх сторін. Така поведінка також допомагає зменшити ризик ескалації конфлікту, оскільки працівники вчаться висловлювати свої думки та почуття без емоційного напруження та агресії. Асертивність можна оцінювати за допомогою спеціальних тестів та анкет, які визначають її рівень та допомагають виявити обмеження, які можуть ускладнювати вирішення конфліктів. Такі тести можуть включати в себе запитання про здатність висловлювати свої потреби, думки та почуття, про ставлення до конфліктів та можливості шукати компромісні рішення. Важливо зазначити, що асертивність не є універсальним методом вирішення конфліктів та не завжди може бути ефективним у випадках, коли існують серйозні розбіжності між сторонами чи негативні емоції переважають над розумінням.

Тренінг з комунікацій може бути корисним методом оцінювання конфліктів на підприємстві. Він полягає у навчанні працівників навичкам ефективної комунікації та співпраці з іншими. Це допомагає підвищити рівень розуміння між співробітниками та зменшити імовірність конфліктів. Під час такого тренінгу можуть бути використані різні методики, які допомагають оцінити рівень ефективності комунікації між співробітниками та виявити можливі проблеми, що призводять до конфліктів. До таких методик можуть належати рольові ігри та групові дискусії, оцінка навичок комунікації.

Таким чином, сучасні методи оцінювання конфлікту на підприємстві можуть включати такі підходи: медіація та альтернативні методи вирішення конфліктів; розвиток комунікації та співпраці між різними підрозділами та працівниками; використання систем обліку конфліктів та ідентифікації ризиків конфлікту; асертивний підхід; впровадження системи регулювання конфліктів на підприємстві; залучення зовнішніх експертів у випадках складних конфліктів. Одним із комплексних методів є метод ідентифікації, який, на відміну від інших дає змогу підвищити інформативність та обґрунтованість отриманих результатів, оптимізувати частоту проведення ідентифікування з урахуванням її економічної доцільності, чітко визначити основні причини.

Отже, для запобігання конфліктам необхідно спочатку визначити можливі причини їх виникнення в системі управління. Ранні стадії конфлікту є більш контрольованими й дають можливість приймати ефективні заходи для зупинення та мінімізації негативних наслідків.

УДК 330

Окара В.О., студент

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

ЕКОЛОГІЧНІ ПРОЕКТИ ДЛЯ ВИРІШЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ ІЗ ЗАБРУДНЕННЯМ ПРИ ВИДОБУВАННІ НАФТИ ТА ГАЗУ

Наш світ стикається із серйозними викликами, пов'язаними зі зміною клімату та забрудненням навколишнього середовища, викликаними цими галузями. Однак, я вважаю, що за допомогою розробки та впровадження екологічних проектів ми можемо знайти стійкі рішення, які б сприяли вирішенню цих проблем.

1. Необхідність розробки та застосування сучасних технологій для зниження забруднення при видобуванні нафти та газу.

Сучасна технологія може стати нашим надійним союзником у боротьбі із забрудненням при видобутку нафти та газу. Введення сучасних методів очищення викидів, таких як системи очищення повітря та води, допоможе суттєво знизити негативний вплив на навколишнє середовище. Крім того, розробка та використання інноваційних методів переробки відходів дозволить зменшити обсяг відходів та їх вплив на природні екосистеми.

2. Застосування альтернативних джерел енергії у видобутку нафти та газу.

Замість традиційного використання викопних палив у процесі видобутку нафти та газу ми повинні активно шукати альтернативні джерела енергії. Використання відновлюваних джерел енергії, таких як сонячна та вітрова енергія, може знизити викиди парникових газів та негативний вплив на клімат. Крім того, використання сучасних технологій, таких як геотермальна енергія та гідроенергетика, дозволить знизити залежність від нафти та газу у процесі видобутку.

3. Співпраця між державами, компаніями та громадськими організаціями для успішної реалізації екологічних проектів.

Досягнення успіху у вирішенні екологічних проблем, пов'язаних із видобутком нафти та газу, потребує співпраці між державами, компаніями та громадськими організаціями. Держави повинні ухвалити суворі нормативні акти, спрямовані на скорочення викидів парникових газів та захист екосистем. Компанії, у свою чергу, повинні усвідомити свою відповідальність та впроваджувати екологічно чисті технології та методи своєї діяльності. Громадські організації відіграють важливу роль в освіті та приверненні суспільної уваги до екологічних проблем та активної участі у проектах з охорони навколишнього середовища.

4. Фінансова підтримка та стимули для розвитку екологічних проектів.

Розвиток та реалізація екологічних проектів потребують значних фінансових ресурсів. Уряди, міжнародні організації та приватний сектор повинні надавати фінансову підтримку та стимули для розвитку екологічних проектів у сфері видобутку нафти та газу. Податкові пільги, державні гранти та інвестиції у дослідження та розробку допоможуть створити сприятливі умови для інноваційних рішень та екологічно сталого розвитку.

5. Моніторинг та оцінка впливу на довкілля при видобутку нафти та газу.

Ефективне вирішення екологічних проблем потребує постійного моніторингу та оцінки впливу на навколишнє середовище у процесі видобутку нафти та газу. Необхідно проводити систематичні та незалежні дослідження, аналізувати дані та регулярно оновлювати екологічні стандарти та нормативи. Тільки таким чином ми зможемо оцінити реальний вплив промислових процесів на навколишнє середовище та розробити ефективні заходи щодо їх зниження.

6. Залучення та навчання місцевого населення.

Міське населення, що проживає в районах видобутку нафти та газу, відіграє важливу роль у вирішенні екологічних проблем. Необхідно активно залучати місцеве населення до процесів прийняття рішень, навчати його екологічним принципам та забезпечувати доступ до інформації про вплив діяльності на навколишнє середовище. Така взаємодія дозволить створити партнерські відносини та співробітництво, які сприятимуть більш ефективному вирішенню екологічних проблем та покращенню якості життя в регіонах видобутку.

7. Підвищення відповідальності підприємств та зміцнення правової бази.

Компанії, що займаються видобутком нафти та газу, повинні відповідати за екологічні наслідки своєї діяльності. Важливо створити прозорі правові норми та механізми контролю, які б зобов'язували компанії дотримуватися екологічних стандартів, проходити сертифікацію та надавати звіти про свою діяльність. Порушники повинні нести покарання, а компанії, які демонструють високу екологічну відповідальність, мають отримувати заохочення та преференції.

8. Міжнародне співробітництво та обмін досвідом.

Екологічні проблеми, пов'язані з видобутком нафти та газу, мають глобальний характер. Тому міжнародне співробітництво та обмін досвідом є невід'ємною частиною вирішення цих проблем. Держави, компанії та наукові спільноти мають активно обмінюватися інформацією, передавати передові технології та кращі практики, а також спільно розробляти та реалізовувати проекти з охорони навколишнього середовища.

9. Дослідження та розвиток нових методів видобутку нафти та газу з меншим впливом на навколишнє середовище.

Для вирішення екологічних проблем, пов'язаних із видобутком нафти та газу, необхідне

активне дослідження та розвиток нових методів та технологій, які мінімізують негативний вплив на навколишнє середовище. Це може включати розробку більш ефективних систем очищення викидів, використання розчинників, що біорозкладаються, застосування сучасних методів реін'єкції відходів і багато інших інноваційних підходів. Постійне дослідження та розвиток дозволять нам знайти більш екологічно стійкі способи видобутку нафти та газу.

10. Економічна вигода та екологічна відповідальність – сумісні цілі.

Важливо розуміти, що економічна вигода та екологічна відповідальність не протилежні одна одній, а можуть бути сумісними цілями. Впровадження екологічних проектів у видобутку нафти та газу може призвести до підвищення ефективності та зниження витрат, наприклад, за рахунок використання енергозберігаючих технологій або повторного використання відходів. Крім того, екологічні інновації можуть стимулювати розвиток нових ринків та створення робочих місць у сфері екологічно чистих технологій. Таким чином, економічні вигоди та екологічна відповідальність можуть йти пліч-о-пліч, сприяючи сталому розвитку та процвітання.

Для успішного вирішення цих проблем потрібен комплексний підхід, що поєднує технічні, економічні та соціальні аспекти. Першим кроком є розробка та застосування нових екологічно стійких технологій у видобутку нафти та газу. Це може включати використання альтернативних джерел енергії, вдосконалення систем очищення викидів та розробку методів реін'єкції відходів.

Не менш важливим є залучення громадськості та підвищення екологічної усвідомленості. Освітні програми, інформаційні кампанії та широка громадська підтримка допоможуть створити розуміння та підтримку екологічних проектів.

Насамкінець, вирішення екологічних проблем, пов'язаних із забрудненням при видобутку нафти і газу, вимагає спільних зусиль усіх зацікавлених сторін. Шляхом застосування нових технологій, співробітництва, фінансової підтримки та освіти ми можемо досягти сталого розвитку та зберегти нашу планету для майбутніх поколінь.

УДК 330.341

Олексієнко Р.О., магістрант
Науковий керівник – Гришко В.В., д.е.н., професор
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

СУЧАСНІ МЕТОДИ ПРОСУВАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

Соціальні мережі стали частиною нашого повсякденного життя, де більшість громадян проводить свій час, а підприємці розміщують інформацію про продукцію та послуги. Тому відповідальний бізнес з метою розвитку корпоративної соціальної відповідальності повинен навчитися забезпечувати взаємодію із своїми стейкхолдерами, що дозволить отримати різноманітні вигоди (підтримку бренду, додаткові кошти, високі рейтингові показники тощо). Так, сучасні клієнти активно шукають бренди, які підтримують справи, у які вони вірять, і беруть активну участь у стимулюванні соціальних чи екологічних змін.

Саме тому інвестування у корпоративну соціальну відповідальність (КСВ) дозволяє створити конкурентну перевагу на ринку. З понад 4,2 мільярдами користувачів у всьому світі (за прогнозами Statista до 2027 року їх кількість зросте до 6 мільярдів), тому соціальні медіа є ефективною платформою для просування та залучення людей до зусиль КСВ.

Так, просування програм КСВ у соціальних мережах — чудовий спосіб повідомити громадськості про цінності компанії. Однак недостатньо просто опублікувати інформацію у соціальних мережах. Вам потрібно спілкуватися зі своїми підписниками в соціальних мережах і заохочувати їх до дій або принаймні до реакції. Це дозволить забезпечувати

зворотній зв'язок. Наприклад, компанія ECOS, яка зосереджується на стійкості та навколишньому середовищі. Вони створили карусель із публікацій в Instagram, щоб спонукати людей випробувати екологічні обміни кавою. Це не тільки інтерактивний прийом, щоб залучити нових клієнтів і підтримати інтерес у постійних споживачів, але і доволі простий спосіб інформування через прості та дієві поради щодо захисту навколишнього середовища.

Наступне, у програмі КСВ, що публікується у соціальних мережах важливо бути зосередженим. Те, що щось є популярним у соціальних мережах, не означає, що ви повинні пов'язувати з цим свої проблеми КСВ. Однак бувають моменти, коли важливо діяти та висловлюватися щодо проблем, які мають значення для вашої галузі та можуть завдати шкоди суспільству. У 2020 році групи соціальної справедливості започаткували рух #StopHateforProfit, який закликав компанії бойкотувати Facebook (та інші канали соціальних медіа) протягом одного місяця через його бездіяльність щодо ненависті та дезінформації. Спочатку багато компаній, які брали участь, були невеликими, але також зареєструвалися більші бренди, такі як BestBuy, North Face, Diageo, Walgreens і Adidas.

Цей бойкот став сигналом і призвів до того, що Meta здійснила кілька дій, зокрема найняла свого першого віце-президента з питань громадянських прав і провела навчання з прав громадян для працівників. Якщо проблема важлива для вашої галузі чи громадськості, подумайте, як ви можете на неї відповісти. Це може бути так само просто, як зробити пожертву у фонд або підписати петицію та заохотити своїх підписників зробити те саме. Саме з допомогою соціальних мереж можливо висловити позицію компанії щодо вирішення нагальної проблеми, але не збільшуючи при цьому кількість корпоративних конфліктів.

Позитивно сприймається аудиторією у соціальних мережах розповіді історій. Розповідь історій є важливою частиною ваших ініціатив корпоративної соціальної відповідальності. Вам потрібно сплести розповідь, щоб люди могли з нею пов'язатися та прагнули дізнатися більше на ваших каналах соціальних мереж.

Наприклад, публікація про ваше партнерство з місцевою благодійною організацією може не привернути увагу людей. Однак, якщо ви опублікуєте відгук про особу чи сім'ю, на яких ваш внесок позитивно вплине, це, швидше за все, спонукатиме до дій і реакції.

Соціальні мережі дозволяють двосторонній потік спілкування. Компанії повідомляють про свої ініціативи з КСВ, а зацікавлені сторони негайно надають відгуки. Соціальні медіа дозволяють клієнтам та іншим зацікавленим сторонам обговорювати свій досвід, задоволення чи незадоволення, виявляючи слабкі місця в процесі, комунікації чи реалізації ініціатив КСВ. Відповідно до відгуків зацікавлених сторін компанії можуть переосмислювати свої ініціативи та безпосередньо реагувати на відгуки.

Тому контентом соціальних мереж потрібно управляти. Будь-які ініціативи щодо КСВ, прийняті вашою компанією, також знайдуть відгук у інших компаній і матимуть далекосяжні наслідки. Це означає, що ймовірно будуть дослідження або розробки в таких сферах, як зміна клімату, які приваблять вашу аудиторію в соціальних мережах.

Щоб зміцнити свої ініціативи з КСВ, діліться публікаціями третіх сторін та інформацією, щоб висвітлити проблеми. Це не позбавить вашого бренду програм КСВ, а скоріше продемонструє вашу відданість справі, тому що ви дбаєте, а не тому, що це сприяє клікам. Одним із успішних методів у соціальних мережах є використання краудсорсингу, адже соціальні медіа дозволяють людям представляти концепції, проекти та ідеї для нових ініціатив. Ідеї краудсорсингу створюють масу можливостей.

Наприклад, кампанія General Electric «Ecomagination» є класичним прикладом успішних соціальних медіа та корпоративної соціальної відповідальності. Люди з усього світу представили ідеї зеленої та відновлюваної енергії. У результаті 75 000 людей взяли участь, надіславши ~ 4 000 заявок. Ці ідеї покращили екологічність і допомогли планеті.

Таким чином, соціальні мережі дозволяють забезпечити ефективну взаємодію із стейкхолдерами, сприятимуть підвищенню інвестиційної привабливості та зростанню лояльності клієнтів до компанії.

Список використаних джерел

1. 8 Ways To Promote Corporate Social Responsibility On Social Media. URL: <https://digitalmarketinginstitute.com/blog/8-ways-to-promote-corporate-social-responsibility-on-social-media>
2. 16 Brands Doing Corporate Social Responsibility Successfully. URL: <https://digitalmarketinginstitute.com/blog/corporate-16-brands-doing-corporate-social-responsibility-successfully>.

УДК 330

Папка В.С., Ткач К.Ю., студентки
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ПЛАНУВАННЯ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА ПІДПРИЄМСТВА

Будь-яка виробнича діяльність в ринкових умовах ефективна лише у тому випадку, коли вартість зробленого кінцевого продукту буде більше вартості початкових ресурсів або чинників, витрачених на виробництво і збут. Відповідно основна мета підприємства полягає в максимізації цієї різниці, враховуючи вплив об'єктивних економічних критеріїв, які задають оптимальні розміри випуску товарів і послуг при існуючих обмеженнях ресурсів [1, с. 20].

Важливим елементом планування є визначення альтернативи та вибору найкращого варіанту, який відповідає стратегії та меті підприємства. Адже основна мета бізнесу – досягнення прибутку для власників підприємства з допомогою надання послуг вищої якості по конкурентоспроможним цінам на великій кількості ринків. Планування є найважливішою функцією управління, поряд з контролем і регулюванням, що впливає на управління витратами підприємства [2].

Досліджуючи систему управління витратами, варто зазначити, що підприємство має створити детальну класифікаційну схему витрат. Одним з головних етапів системи управління витратами є процес планування витрат, що являє собою встановлення цілей організації та її підрозділів у формі визначення виробничих завдань і вибір шляхів їх досягнення. Процес планування діяльності підприємств має багато складових: виробництво і реалізація продукції, її собівартість забезпеченість трудовими, матеріальними і фінансовими ресурсами, фінансові результати роботи, фінансовий стан підприємства, його інвестиційна діяльність [3].

Зазвичай обґрунтування витрат діяльності підприємства здійснюють методом прямих техніко-економічних розрахунків за кожною статтею витрат. Загальний розмір витрат за видами діяльності підприємства в цілому визначають шляхом додавання планової суми витрат за кожною калькуляційною статтею. Саме на етапі планування витрат доцільно здійснювати їх регулювання для досягнення встановлених організаційних цілей, цільових планових індикаторів. Плануванню витрат передують всесторонній їх аналіз, при проведенні якого виявляють резерви зниження витрат [4].

Отримані дані використовуються при плануванні витрат на наступні періоди та розробці заходів із підвищення ефективності виробництва. Використання кошторисів за індивідуально розробленою для цілей управління структурою, на протигагу калькуляціям, на підприємствах може стати дієвим інструментом для удосконалення управління собівартістю продукції підприємства.

Отже, підприємству необхідно постійно планувати та аналізувати витрати своєї діяльності, адже вони напряду впливають на формування ціни продукції. Завищення витрат виробництва та реалізації може призвести до втрати конкурентних позицій підприємства, а також частки споживачів.

Список використаних джерел

1. Волонцевич С. О. Оптимізація структури витрат як фактор підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.07.01. «Економіка промисловості». Х., 2006.
2. Давидович І. Є. Управління витратами: Навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2008. 320 с.
3. Загородній А. Г. Фінансово–економічний словник. К. : Знання, 2007. 1072 с.
4. Іванюта П. В., Лугівська О. П. Управління ресурсами і витратами. Навч. посіб. 2-ге вид. К.: Центр учбової літератури., 2011. 320 с.

УДК 351.824.11

Окара В.О., студент

Науковий керівник – Глебова А.О., к.е.н., доцент

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ В УМОВАХ ВІЙНИ

Корпоративна соціальність відповідальність не втратила актуальності як в умовах пандемії COVID-19, так і в умовах війни. Зокрема, основними напрямками корпоративної соціальної відповідальності є наступні: діти, волонтери, внутрішньо переміщені особи, екологія, допомога ЗСУ, допомога. Так, орієнтири внутрішньої корпоративної соціальної відповідальності стосуються: безпечних умов праці; стабільності та гідного рівня зарплати; медичне і соціальне страхування співробітників; надання допомоги співробітникам у складних ситуаціях.

Зовнішня корпоративна соціальна відповідальність орієнтована на: спонсорство і благодійність; сприяння охороні навколишнього середовища; готовність допомагати у кризових ситуаціях. Такі напрями обумовлені тим, що в країні існує тотальний дефіцит коштів у державі і бізнес прийняв на себе значну частину відповідальності та зобов'язань. Так, у 2022 році був сформований 10 компаній, які працюють за внутрішніми та зовнішніми напрями КСВ, які зазначені вище.

На початок осені корпорація АТБ витратила на підтримку ЗСУ та постраждалих від війни мирних мешканців понад 200 млн грн. Лише за місяць разом з покупцями в Дніпрі зібрали для бійців понад 4 тис. т продуктів. 10 тис. додаткових наборів вирушило до бійців, що служать найгарячіших точках.

Київстар під час війни підтримує та допомагає своїм абонентам та бізнес-клієнтам. З 24 лютого компанія надала послуг і бонусів у сумі еквівалентній 577 млн грн, забезпечуючи безоплатними послугами зв'язку клієнтів мобільного та фіксованого зв'язку в Україні й за кордоном. Компанія забезпечує інтернетом бомбосховища (наразі таких понад 1400) та понад 700 модульних містечок для вимушених переселенців. У перші місяці повномасштабної війни Київстар надав бонуси на мобільний зв'язок лікарів у гарячих точках воєнних дій.

ПУМБ, з 24 лютого банк інвестував у підтримку співробітників понад 130 млн грн. Частина з них працює в небезпечних регіонах і отримує надбавку до зарплатні. Банк надає матеріальну допомогу у разі втрати чи пошкодження житла, поранення працівників та загибелі членів їхніх родин або виїзду родин з окупованих територій. Мобілізовані співробітники отримують повну зарплатню.

ПУМБ вже скерував на підтримку захисників 80 млн грн. Кошти пішли на закупівлю бронезилетів і шоломів, радіостанцій і тепловізорів, тактичного одягу та взуття, коптерів і машин, буржуйок і спальників. 40% броньованих машин банку захищають країну.

Банк ініціював проєкт "Ми однієї крові" — патріотичний мерч, що рятує життя військових і мирних мешканців. Проєкт вже зібрав 2 млн грн, які були перераховані ГО

ДонорUA та "Агенти крові" на доставку крові в гарячі точки та закупівлю кровоспинних засобів для захисників.

Фармак. У перші дні повномасштабного вторгнення підприємство передало на благодійність усю готову продукцію, що була в наявності. Згодом, у співпраці з міжнародними партнерами, привезло в Україну гуманітарних ліків на суму близько 1,8 млн євро. "Фармак" також підтримує проєкт "Мобільні лікарі", що надає доступ до безкоштовних медичних обстежень та ліків для людей на деокупованих територіях. У рамках корпоративної програми "Я працюю один день для армії" працівники "Фармак", відраховуючи частину червневої зарплати, зібрали близько 2 млн грн на допомогу військовим [1].

На фоні воєнних викликів «Фармак» продовжує працювати над сталим розвитком компанії. З 2019 р. «Фармак» входить до Мережі Глобального договору ООН в Україні та дотримується взятих на себе зобов'язань із впровадження принципів сталого розвитку у корпоративну культуру та бізнес-процеси. Щороку компанія готує звіт зі сталого розвитку, в якому розкриває інформацію у таких напрямках: довкілля, права людини, трудові відносини, протидія корупції, соціальні проєкти та благодійність [2].

Філіп Морріс Україна. спрямувала зусилля на підтримку працівників, гуманітарну допомогу українцям та організацію соціальних просторів "Сфери світла" під час блекаутів. Філіп Морріс у березні евакуювала понад 1600 колег та їх рідних, забезпечує проживання всім евакуйованим та членам їхніх сімей як в Україні, так і за кордоном.

Philip Morris International виділила \$10 млн на підтримку міжнародних гуманітарних зусиль, у тому числі на придбання 22 машин швидкої допомоги та рентгенівського апарату для лікарні в Івано-Франківську. Також компанія перерахувала кошти на купівлю двох реанімоблів, придбала спеціальні матраци для реанімації у лікарню на Дніпропетровщині та виділяє близько 1,5 млн грн на мобільний гінекологічний кабінет для обстеження та допомоги жінкам на деокупованих територіях Харківщини.

"Філіп Морріс Україна" профінансувала ремонт приміщень для переселенців. Компанія також стала донором проєкту RE: Ukraine Housing, який передбачає будівництво тимчасового модульного житла поблизу Бучі. Йдеться про дві житлові секції на 15 сімей.

Міжнародна група компаній фармацевтичної галузі Asino спрямувала на понад 65 млн грн, відвантаживши понад 200 тис. упаковок лікарських засобів загальною вартістю понад 57 млн грн. Допомогу отримали тисячі громадян через лікувально-профілактичні заклади, громадські організації і благодійні фонди. Ще 2 млн грн пішли на підтримку ЗСУ і 4 млн грн перераховано на забезпечення гуманітарних й медичних потреб МОЗ в рамках ініціативи UNITED24. Asino також виділила благодійному фонду "Нестримні" 2 млн грн на придбання чотирьох автівок (для перевезення гумдопомоги, переміщення та евакуації людей із зон бойових дій і окупованих територій) та десяти генераторів. Ще один пріоритет компанії — порятунк та підтримка співробітників і їхніх сімей, що опинилися у гарячих точках. З початку війни на це вже виділено понад 50 млн грн.

Moneuveo. Наразі найбільший напрям КСВ компанії — допомога військовим. З 2019 р. Moneuveo співпрацює з ОК "Північ", постачаючи розвідникам оргтехніку. А з 2020-го — із фондом Revived Soldiers Ukraine, який фінансує реабілітацію українських бійців в Next Step Ukraine. Компанія перерахувала 12 млн грн на користь ЗСУ і щомісяця закриває точкові потреби бійців у ліках, авто, одязі, "старлінках", техніці, екіпіруванні тощо.

Ще один важливий вектор допомоги — підтримка центру для проживання онкохворих дітей "Дача", Київського міського центру соціальної підтримки дітей та сімей, БФ "Сонях". Таким чином, бізнес прийняв на себе частину соціальних та фінансових зобов'язань

Список використаних джерел

1. КСВ воєнного часу. Топ-10 компаній. URL: <https://www.dsnews.ua/ukr/reitingi/ksv-voennogo-chasu-top-10-kompaniy-22122022-471409>
2. «Фармак» увійшов до рейтингу ТОП-10 компаній з кращими КСВ-програмами воєнного часу. URL: <https://farmak.ua/promo/farmak-uvijshov-do-rejtingu-top-10-kompanij>

ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Євроінтеграція України - це процес, який має вирішальне значення для подальшого соціально-економічного розвитку країни. Цей процес охоплює широкий спектр реформ і заходів, спрямованих на вирішення різних проблем, які перешкоджають розвитку країни і погіршують якість життя громадян.

Одним з основних викликів, з якими стикається Україна в процесі євроінтеграції, є необхідність впровадження реформ, які забезпечать демократію, правову державу, захист прав і свобод громадян, боротьбу з корупцією та економічну стабільність. Однак, ці реформи можуть бути складними та болісними для населення, яке не завжди готове до змін.

Також викликом є високий рівень бідності та безробіття в країні, що є наслідком низької продуктивності економіки, недостатньої інвестиційної привабливості, високих податкових та регуляторних бар'єрів, та інших чинників. У свою чергу, це перешкоджає здійсненню потенціалу економіки України і зменшує можливості для розвитку та підвищення рівня життя громадян [1].

Іншою проблемою, з якою стикається Україна в контексті євроінтеграції, є боротьба з корупцією та забезпечення правової держави. Корупція та недостатня реформа правової системи є серйозними перешкодами на шляху до досягнення економічного зростання та забезпечення соціальної справедливості. Проте, Європейський Союз надає значну підтримку в цій справі та надає фінансову допомогу для проведення реформ.

Іншим викликом є реалізація міжнародних стандартів у галузі екології та забезпечення сталого розвитку. Україна має значні проблеми з охороною навколишнього середовища, а також низький рівень енергоефективності. Проте, ці проблеми можуть бути вирішені за допомогою впровадження сучасних технологій та реалізації екологічних проєктів.

Крім того, євроінтеграція передбачає глибокі зміни у галузі митної та податкової політики, а також у системі забезпечення якості продукції та послуг. Україна має відповідати вимогам європейських стандартів та норм, що може вимагати значних зусиль та ресурсів. Європейська інтеграція України також надає багато можливостей для соціально-економічного розвитку країни, а саме: відкриття нових ринків, залучення іноземних інвестицій, підвищення рівня життя громадян, модернізація економіки та інфраструктури, розширення соціального захисту населення та підвищення рівня освіти та наукового розвитку [2].

Зокрема, українські компанії мають можливість вільно конкурувати на європейських ринках, що може стимулювати їхній розвиток та зростання. Іноземні інвестиції можуть допомогти залученню новітніх технологій та підвищенню продуктивності економіки. Підвищення рівня життя громадян може стати можливим за рахунок вільної торгівлі, збільшення зарплат та соціального захисту.

Україна також має можливість здійснити реформи у сфері освіти та наукового розвитку, що забезпечить підвищення кваліфікації населення та підтримку наукових досліджень. Це може стати додатковим стимулом для розвитку економіки та забезпечення стійкого розвитку [3].

Україна має численні можливості в умовах євроінтеграції, які можуть сприяти соціально-економічному розвитку країни. Основні можливості включають:

1. Залучення іноземних інвестицій. Євроінтеграція може сприяти залученню іноземних інвестицій у різні сфери економіки, включаючи промисловість, сільське господарство, туризм та інфраструктуру. Іноземні інвестиції можуть стимулювати розвиток

економіки, збільшення виробництва, створення нових робочих місць та забезпечення підвищення рівня життя громадян.

2. Вільна торгівля. Україна має можливість збільшити свій експорт до країн Європейського Союзу та залучити нових партнерів з інших країн, що може сприяти розвитку експортної галузі та забезпеченню зростання виробництва.

3. Модернізація економіки. Євроінтеграція може стимулювати модернізацію економіки України, зокрема за допомогою впровадження новітніх технологій та стандартів у виробництві, підвищення енергоефективності та охорони навколишнього середовища.

4. Розвиток інфраструктури. Євроінтеграція може сприяти розвитку інфраструктури країни, зокрема транспортної (автошляхи, залізниці, аеропорти), енергетичної (модернізація енергосистеми, підвищення енергоефективності) та комунальної (водопостачання, водовідведення, відходи) інфраструктури. Це може позитивно вплинути на якість життя громадян та стимулювати економічний розвиток різних регіонів країни.

5. Розвиток людського капіталу. Євроінтеграція може сприяти розвитку людського капіталу України, зокрема через доступ до європейських програм з освіти, науки та інновацій, залучення іноземних фахівців, створення нових робочих місць та підвищення кваліфікації працівників.

6. Підвищення конкурентоспроможності. Євроінтеграція може сприяти підвищенню конкурентоспроможності України, зокрема через доступ до нових технологій, стандартів та інновацій, розвиток експортної галузі, підвищення якості виробництва та надання послуг [4].

Отже, євроінтеграція може стати потужним інструментом для соціально-економічного розвитку України, забезпечуючи залучення іноземних інвестицій, розвиток інфраструктури, підвищення конкурентоспроможності та розвиток людського капіталу. Проте, для досягнення успіху в цих напрямках необхідно здійснювати ефективні реформи, зокрема у сфері правосуддя, боротьби з корупцією та удосконалення бізнес-середовища.

Список використаних джерел

1. Лисенко В. М., Ткаченко І. М., Федін І. В. Європейська інтеграція України: зміна вектору інтеграції. *Бізнес Інформ*. 2014. № 5. С. 326-331.

2. Ігнатенко О. В. Євроінтеграція та її вплив на соціально-економічний розвиток України. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 5. С. 7-14.

3. Шпарик О. І., Дорошенко Н. В. Євроінтеграція України: виклики та можливості. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: економіка*. 2018. Вип. 2. С. 138-143.

4. Шпарик О. І., Дорошенко Н. В. Євроінтеграція України: перспективи та виклики. *Економічний часопис-XXI*. 2018. № 1-2. С. 28-32.

УДК 338.242:336.6

Плахотник О.О., студентка

Науковий керівник – Гришко В.В., д.е.н., професор

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

(м. Полтава, Україна)

ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Розвиток сучасних соціально-економічних систем неможливий без збалансування екологічної, економічної та соціальної складової, що дозволяє забезпечувати довгостроковий розвиток в умовах динамічного зовнішнього середовища.

Тому прийнята Стратегія сталого розвитку України 2016-2020 роки [1] орієнтована на задоволення потреб нинішнього покоління без шкоди для можливості майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби, яка сформована на основі сімнадцяти Цілей сталого

розвитку і 169 завдань, що демонструють масштабність і амбітність цього нового всезагального Порядку денного (рис.1).

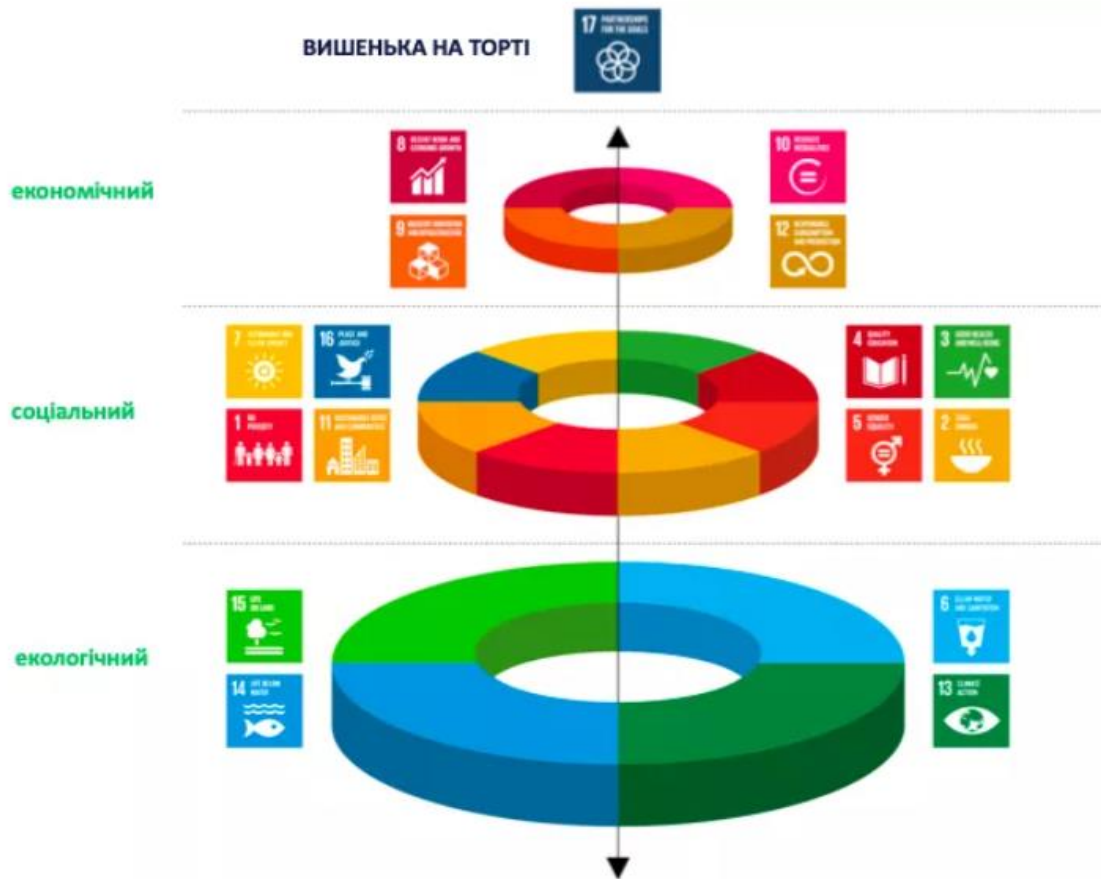

Рис. 1. Структура цілей сталого розвитку України [1]

Кожна ціль є важливою, але для досягнення усіх цілей необхідно партнерство.

Так, протягом 2000-2015 років Україна реалізовувала заходи щодо: подолання бідності, забезпечення якісної освіти впродовж життя, забезпечення гендерної рівності, зменшення дитячої смертності, забезпечення сталого розвитку довкілля, зменшення дитячої смертності.

Моніторинг Цілей сталого розвитку України у 2020 році, який був підготовлений Міністерством економіки України у 2020 році зазначено, що майже недосяжними цілями є наступні: інновації та інфраструктура, зменшення нерівності, боротьба зі зміною клімату, збереження морських екосистем, збереження екосистем суші. Має позитивну динаміку, але потребує прискорення: подолання голоду, розвитку сільського господарства; гідної праці та економічного зростання; мир, справедливість та сильні інститути; чиста вода та належні санітарні умови. Слабо розвинена динаміка: доступна та чиста енергія; відповідальне споживання та виробництво; сталий розвиток міст і громад; партнерство заради сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. Цілі сталого розвитку. URL: <https://business.diia.gov.ua/handbook/sustainable-development-goals/cili-stalogo-rozvitku>
2. Цілі сталого розвитку України 2020. Моніторинговий звіт. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/media/11481/file/SDG%20Ukraine%20Monitoring%20Report%202020%20ukr.pdf>

Пшенна М.В., студентка
Науковий керівник – Глебова А.О., к.е.н., доцент
*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрі Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ЛОГІСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Проблематика корпоративної соціальної відповідальності є актуальною останні 8 років для підприємств України, зокрема для логістичних підприємств. Більшість українських підприємств, які прагнуть вийти на міжнародні ринки прагнуть її інтегрувати у систему корпоративного управління. Тоді як міжнародні компанії мають досвід корпоративної соціальної відповідальності та стійкі переваги від її використання. Зокрема, ефективна взаємодія із зацікавленими особами (працівниками, бізнес-партнерами, акціонерами, споживачами, кредиторами, інвесторами, державними органами, місцевими органами влади тощо); зниження репутаційних ризиків та критичності сприйняття діяльності компанії; впровадження інновацій; залучення інвестицій та вихід на нові ринки; створення стійких відносин з органами влади; формування позитивної громадської думки інвесторів.

Внаслідок інтеграції сучасних тенденцій економічного розвитку в систему міжнародних відносин виникає необхідність структурних змін у функціонуванні транспортної логістичної системи країни, яка повинна бути зорієнтована на підсилення координації та взаємодії різних видів транспорту, задоволення потреб споживача щодо якості обслуговування, впровадження логістичних принципів управління в діяльність транспортних підприємств [1, с. 167]. Саме в умовах повномасштабного вторгнення Росії в Україну відбулася потреба у радикальній перебудові логістики не тільки підприємств, але і логістичних потоків.

До війни 75% зовнішнього українського товарообігу припадало на морські порти. З 24 лютого 2022 року всі вони заблоковані. Проте, це не стало вироком. Навпаки, ми бачимо, що компанії почали шукати альтернативні шляхи для налагодження логістичних ланцюгів.

В Україні буквально доводиться йти невідомими шляхами і відкривати нові. Безпека зараз є головним пріоритетом для українського експорту. Тому логісти щогодини стежать за ситуацією, тісно співпрацюючи з державними установами, щоб знайти шляхи обходу небезпечних ділянок і зруйнованих мостів. Очевидно, що маршрут стає довгим і непередбачуваним. Те ж саме стосується і міжнародних перевезень. Якщо раніше транспортування продукції здійснювалось морським транспортом чи авіаційним, то тепер залишається тільки автомобільний, залізничний та, частково, річковий, оскільки морські порти та аеропорти закриті від початку війни. Суттєвих змін зазнали і адресні маршрути доставки. Всі маршрути доставки, які були розроблені до війни, в якийсь момент стали неефективними і це вимагало негайного перегляду їх географічної конфігурації [2].

Для логістичних компаній, які будують свою діяльність на взаємодії та постійній необхідності оптимізації ресурсів та процесів саме корпоративна соціальна відповідальність дозволяє забезпечувати інвестиційну привабливість. Оскільки дозволяє продемонструвати не тільки стратегічні цілі розвитку, але і соціальну орієнтованість та клієнтоорієнтованість.

Список використаних джерел

1. Лук'янова О.М., Кривцун Д.Ю. Світовий досвід та перспективи розвитку транспортно-логістичної системи України. Економіка і суспільство, Мукачівський державний університет. 2018. Вип.18, С. 166—172.
2. Гринів Н. Т. Перебудова логістики в умовах воєнного стану в Україні. АКАДЕМІЧНІ ВІЗІЇ.13/2022. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/download/84/74>

ОСОБЛИВОСТІ МОДЕЛЮВАННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ З АНТИКРИЗОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Базовою умовою ефективного антикризового управління підприємства виступає застосування комплексного підходу, який ґрунтується на формуванні на основі цілей та завдань системи менеджменту безпосереднього бізнес-процесу антикризового менеджменту. Формування системи антикризового менеджменту передбачає врахування загальноприйнятих принципів та підходів, а також виконання низки функцій. Оскільки антикризове управління є важливим процесом, його реалізація потребує застосування діджитал-інструментів та інформаційних технологій, які були зазначені раніше, оскільки без них який якісний менеджмент неможливий.

В першу чергу для побудови моделі антикризового менеджменту необхідно виявити ключовий підхід до визначення бізнес-процесу. Пропонується бізнес-процес розглядати як логічний, послідовний, взаємопов'язаний набір заходів, що використовує ресурси на вході, створює цінність і на виході дає результат споживачу. Створення моделі антикризового менеджменту дозволить визначити як підприємство працює в цілому, яка відбувається взаємодія із зовнішнім середовищем, зокрема споживачами, замовниками, постачальниками, фінансовими та державними органами, а також як організована діяльність по кожному з бізнес-процесів. Тобто, побудова моделі бізнес-процесу антикризового менеджменту є ефективним засобом пошуку шляхів із забезпечення сталого функціонування, засобом прогнозування і мінімізації ризиків, що виникають на різних етапах життєвого циклу товариства.

Основою для побудови дієвої системи антикризового менеджменту є моделювання бізнес-процесів, що дає змогу через схематичне зображення об'єкта дослідження розкрити та вивчити особливості його функціонування, встановити взаємозв'язки і залежності розвитку.

Моделювання бізнес-процесів на підприємстві як елемент побудови дієвої системи антикризового менеджменту передбачає виконання завдань у межах представленої моделі (рис. 1):

визначення цілей та завдань моделювання за усіма рівнями управління та реалізації бізнес-процесів;

розкриття механізму антикризового менеджменту та сутності бізнес-процесів з урахуванням їх практичної реалізації;

визначення ресурсної бази об'єкта управління з обов'язковим забезпеченням процесу відтворення;

формування інформаційної бази як засобу підтримки практичної реалізації бізнес-процесів.

Детальне моделювання бізнес-процесів на підприємстві має виконуватись за конкретною моделлю і відображати необхідну деталізацію, що забезпечує однозначне уявлення про діяльність товариства. На сьогодні в бізнес-моделюванні можна виділити такі основні методології, які можна застосовувати на будь-якому підприємстві не залежно від виду його діяльності як:

SASD – структурного аналізу і проектування, що заснована на методології структурного проектування програмного забезпечення і ІС;

SADT – методологія, що передбачає структурний аналіз і проектування;

IDEF – дозволяє описувати не лише бізнес-процеси, але й функціональні блоки, різні об'єкти, а також стан і динаміку розвитку бізнес-одиниць. Дана методологія складається з таких компонент, як: IDEF₀ – моделювання функціональних блоків, IDEF₁ – моделювання

інформаційних потоків, IDEF₂ – моделювання динаміки розвитку підприємства, IDEF₃ – документування бізнес-процесів, IDEF₄ – опис різних об'єктів і дій над ними, IDEF₅ – опис поточного стану підприємства і тенденцій його можливих змін.

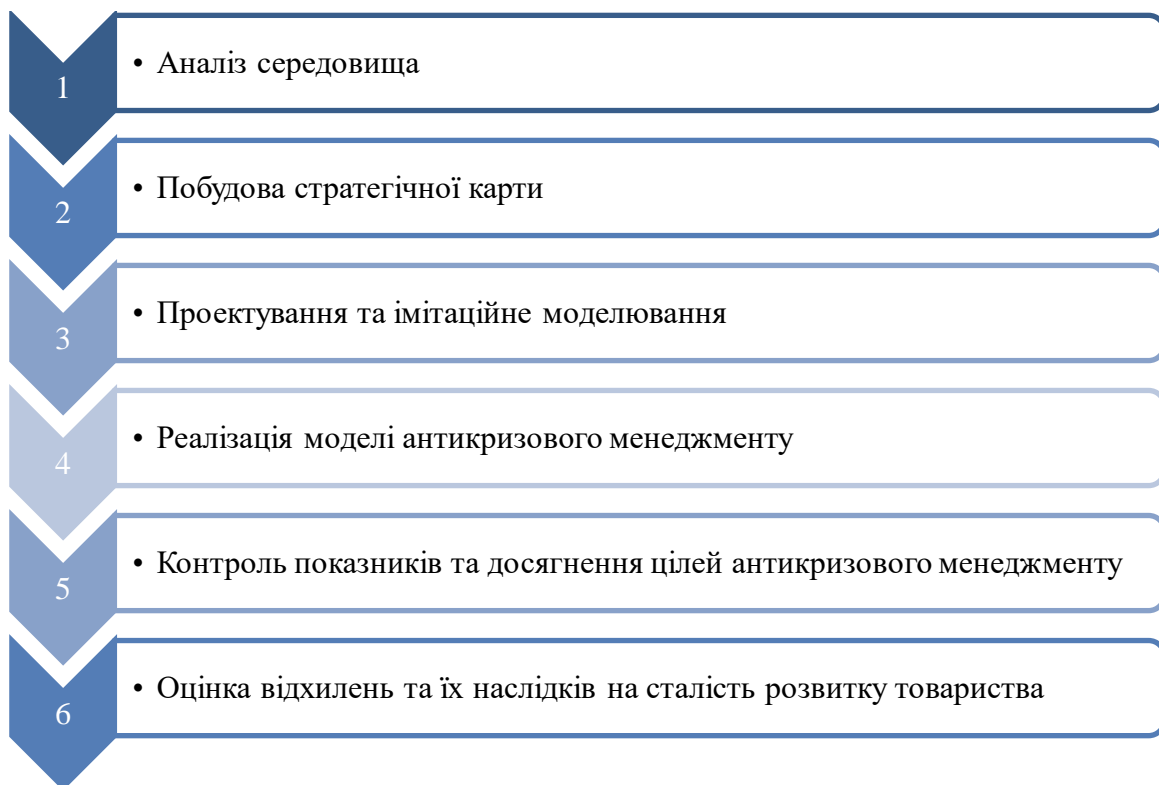

Рисунок 1 – Система моделювання бізнес-процесів на підприємстві як елемент побудови дієвої системи антикризового менеджменту

Менеджменту в сучасних умовах господарювання для покращення роботи підприємства можна рекомендувати застосування BPMN-систем як сучасного механізму управління всім товариством в цілому, так і окремими його відділами.

До компаній-лідерів, які займаються розробкою таких систем можна віднести Telelogic, IDS Scheer, Trough Technologies, Proforma, Mega, Casewise, Sybase, Fox Manager, Ramus, IBM, Oracle, Alphabet, Quadrant, IDS Scheer (продукт ARIS). Також слід звернути увагу на інструмент моделювання «Casewise», що пропонує компанія Corporate Modeler Suite.

Також можливо застосовувати для моделювання бізнес-процесів з антикризового менеджменту метод функціонального моделювання ARIS (від англ. Architecture of Integrated Information Systems), що спрямований на підвищення гнучкості бізнес-процесів, а також може бути застосований при реінжинірингу.

Процес моделювання в ARIS передбачає збір інформації про антикризовий менеджмент на підприємстві, документування отриманої інформації, представлення її у вигляді моделі та уточнення моделі за допомогою ітеративного рецензування. ARIS дозволить створити максимально реалістичну модель функціонування підприємства в умовах змін внутрішнього та зовнішнього середовища, включаючи до кризових процесів та ризиків, що можуть або вже наявні на підприємстві.

Варто зазначити, що модель ARIS досить гнучка, у будь-який момент можливо внести зміни та удосконалити її відповідно до наявної ситуації.

Рохман В.В., студент
 Науковий керівник – Глебова А.О., к.е.н., доцент
 Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрі Кондратюка»
 (м. Полтава, Україна)

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЗАХОДІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Прийняття рішення про реалізацію 17 глобальних цілей сталого розвитку в Україні обумовило необхідність оновлення системи стратегічного планування та прогнозування, формування нових цінностей і бачення «драйверів розвитку» економіки України. У 2019 році Міністерство економіки України разом із іншими центральними органами виконавчої влади провели аналіз ступені інкорпорації цілей сталого розвитку, що дозволило встановити 86 національних завдань, які спрямовані на виконання 1394 завдань та 4296 заходів (рис.1).

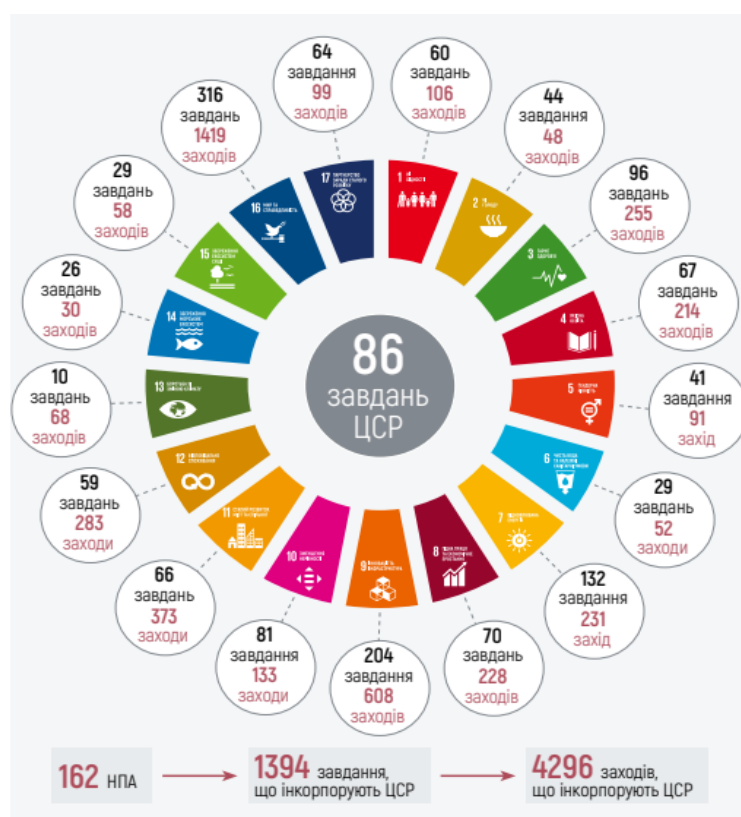

Рисунок 1. Ступінь інкорпорації ЦСР у документи стратегічного планування [1]

Однак, аналіз практики реалізації цілей сталого розвитку у 2016-2020 роках дозволив встановити, що навіть розробка такої великої кількості завдань призводить до дублювання функцій, завдань і заходів поміж органами виконавчої влади, великої кількості документів, які є слабкоскоординованими, низької відповідальності за недосягнення результату. Також було встановлено, що постійне реформування державної служби, зміна методології формування основних соціально-економічних показників негативно впливає на практику поширення цілей сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. Цілі сталого розвитку України 2020. Моніторинговий звіт [Електронний ресурс]. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/media/11481/file/SDG%20Ukraine%20Monitoring%20Report%202020%20ukr.pdf>

ДІДЖІТАЛІЗАЦІЯ HR-ПРОЦЕСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ В УМОВАХ ДИНАМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА

У сучасному динамічному середовищі, підприємства все частіше використовують цифрові технології, щоб оптимізувати свою діяльність. Однією зі сфер, яка зазнала значних цифрових змін є управління людськими ресурсами (HR). Цифровізація HR-процесів революціонізувала спосіб бізнесу залучати, розвивати та утримувати таланти, що призвело до підвищення ефективності, гнучкості та адаптації персоналу до різних змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі.

Сучасний HR-менеджмент заснований на поєднанні людських ресурсів із сучасними цифровими технологіями, цифровими компетенціями робочого персоналу. Взагалі, HR-процеси у компанії є доволі трудомісткими. Впровадження сучасних digital-технологій HR в компанію неможливе без повсякчасного моніторингу пропозицій програмного забезпечення.

Штучний інтелект (II), віртуальна реальність (VR) та доповнена реальність (AR) суттєво впливають на процеси залучення талановитих кандидатів та управління співробітниками. Розглянемо деякі з найбільш актуальних додатків AI, AR і VR, які можуть принести користь процесам найму.

Автоматичне зіставлення вакансій. Платформи автоматизованого зіставлення професійних навичок на базі штучного інтелекту можуть полегшити HR-фахівцям завдання пошуку відповідних вакансій для відповідних кандидатів без будь-яких помилок та затримок. Це забезпечує швидке та точне зіставлення кваліфікованих кандидатів із відкритими вакансіями. Механізм штучного інтелекту сканує резюме та порівнює їх з описом роботи та обробляє цю інформацію на основі релевантності, близькості, тривалості періоду повідомлення тощо [3].

Чат-боти для співбесід із персоналом. Програмні продукти на основі штучного інтелекту дозволяють взаємодіяти з людьми для покращення якості обслуговування клієнтів та встановлення зв'язку з ними. Наприклад, чат-боти можуть допомогти роботодавцям відбирати відповідних кандидатів з кращою кваліфікацією, ставлячи їм правильні питання та надаючи оптимальні умови для кандидатів.

Фільтри бази даних резюме. З купами резюме, що ллються щохвилини, фільтри бази даних резюме можуть скоротити задачі рекрутерів, які переглядають всі ці резюме та додатки. Одна з провідних платформ фільтрації баз даних, Naukri дозволяє роботодавцям фільтрувати резюме кандидатів на основі ключових слів та навичок, які вони шукають, що робить процес більш цілеспрямованим, простим та швидким.

Крім того, масове розсилання резюме кандидатів електронною поштою на основі відповідності ключових слів, що використовуються роботодавцями, є ще одним чудовим прикладом того, як ШІ може спростити процес найму [2].

Віртуальні тури робочими місцями. Пандемія зробила роботу з дому загальною тенденцією у всіх галузях та країнах. У цьому сценарії адаптація співробітників може бути непростим завданням; вони ніколи не побачать своїх нових робочих місць. Віртуальні тури робочими місцями можуть стати стимулом, схожим на реальне життя, який може допомогти їм познайомитися зі своїми новими офісами та робочим процесом.

Агрегатори вакансій з урахуванням ШІ. Ці віртуальні агрегатори вакансій поєднують вакансії з різних сайтів роботодавців у загальну базу даних. В результаті претенденти можуть безпосередньо заходити на ці сайти і знаходити потрібну посаду, використовуючи правильні ключові слова, що спрощує роботу рекрутерів [1].

Гейміфікація процесу найму. Гейміфікація процесу найму є новою тенденцією. Замість

того, щоб використовувати той самий старий процес відправки резюме поштою або участі в телефонних дзвінках як перший раунд оцінки, кандидатам дають інтерактивні ігри та головоломки, щоб заповнити свою заяву та пройти серію поведінкових, психологічних та особистісних тестів. Отже, не зважаючи на всі страхи та ризики, компанії для ефективної діяльності повинні розвивати й автоматизувати свої HR-процеси. Саме діджиталізація є актуальним варіантом покращення діяльності компаній та ведення діяльності у відповідності до умов XXI століття, тим паче що на сьогодні існує велика кількість сучасних інформаційних технологій, які дозволяють автоматизувати ряд HR-процесів.

Список використаних джерел

1. Балусєва О. В., Снопєнко Г. В. Трансформація функції управління персоналом: сучасні тренди. *Ефективна економіка*. 2020. № 12. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8441>
2. Бардадим С. А., Невмержицька С.М. Діджиталізація HR-процесів в організації. *Інноватика в освіті, науці та бізнесі: виклики та можливості*. 2021. №2. С. 54-59.
3. Брич В., Борисяк О., Білоус Л., Галиш Н. Трансформація системи управління персоналом підприємств: монографія. Тернопіль: ВПЦ “Економічна думка ТНЕУ”, 2020. 212 с.

УДК 351:304

Солових Є.М., к.п.н.,
доцент кафедри міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки
Харківський національний університет імені Василя Назаровича Каразіна
(м. Харків, Україна)

ПРИВАТНО-ДЕРЖАВНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Інститут приватно-державного партнерства активно розвивається в Україні та світі, як ефективний механізм взаємодії між державою, бізнесом та суспільством, особливо у країнах, що розвиваються (Китай, Індія, Бразилія).

У країнах ЄС за результатами дослідження впродовж 1990-2013 рр. було реалізовано майже 1700 проєктів ДПП, вартість залучених інвестицій склала понад 318 млрд. євро. З них майже двох третин інвестицій вклала Велика Британія (за даними 1990-2011 рр.), але у 2011 р. на перше місце вийшла Франція, якій належало 62 % від обсягів інвестування ДПП в ЄС. Кількісно ДПП продемонструвало іншу картину: друге місце Іспанії (10 %) та 2-5 % ДПП Франція, Німеччина, Італія і Португалія [1]. Впродовж 2010-2018 рр. в країнах, що розвиваються, найбільше проєктів ДПП реалізовано у сферах електроенергетики, будівництва автомобільних шляхів, модернізації водопостачання та водовідведення (табл. 1).

Таблиця 1

Секторальні пріоритети ДПП в країнах, що розвиваються, 2010- 2018 рр. [2]

Сектор економіки	Кількість угод (проєктів) ДПП		Обсяг інвестицій	
	од	%	млрд.грн.	%
1. Електроенергетика	2096	66,2	468,626	56,0
2. Автомобільні шляхи	450	14,2	182,585	21,8
3. Водопостачання та водовідведення	318	10,1	29,250	3,5
4. Порти (морські, річкові)	140	4,4	35,868	4,3
5. Газовидобування	82	2,6	30,624	3,7
6. Аеропорти	53	1,7	75,778	9,0
7. Інформаційно-комунікативні технології	28	0,8	14,479	1,7
Всього	3167	100,0	837,210	100,0

Таким чином, проекти державно-приватного партнерства стосуються реалізації об'єктів соціальної та критичної інфраструктури (водопостачання, водовідведення, електроенергетики тощо).

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну, яке спричинило руйнування не тільки житла громадян, соціальної та критичної інфраструктури, але і повне знищення сіл, міст актуалізує саме механізм державно-приватного партнерства для післявоєнної відбудови. Так, у Верховній Раді України на другому читанні знаходиться Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення механізму залучення приватних інвестицій з використанням механізму державно-приватного партнерства для пришвидшення відновлення зруйнованих війною об'єктів та будівництва нових об'єктів, пов'язаних з післявоєнною перебудовою економіки України [3].

Законопроект уточнює і розширює застосування ДПП. За напрямом транспортної інфраструктури з'явилися об'єкти:

- міської транспортної інфраструктури;
- радіотехнічного забезпечення залізниць;
- аеронавігаційного обслуговування аеропортів та аеродромів;
- а також пункти пропуску через державний кордон.

Оскільки у Законі України «Про державно-приватне партнерство» від 2010 року основними об'єктами було лише: виробництво, транспортування і постачання тепла та розподіл і постачання природного газу; будівництво та/або експлуатація автострад, доріг, залізниць, злітно-посадкових смуг на аеродромах, мостів, шляхових естакад, тунелів і метрополітенів, морських і річкових портів та їх інфраструктури; машинобудування; збір, очищення та розподілення води; охорона здоров'я; туризм, відпочинок, рекреація, культура та спорт; забезпечення функціонування зрошувальних і осушувальних систем; поводження з відходами, крім збирання та перевезення; виробництво, розподілення та постачання електричної енергії; надання соціальних послуг, управління соціальною установою, закладом; виробництво та впровадження енергозберігаючих технологій, будівництво та капітальний ремонт житлових будинків, повністю чи частково зруйнованих внаслідок бойових дій на території проведення антитерористичної операції; встановлення модульних будинків та будівництво тимчасового житла для внутрішньо переміщених осіб; управління пам'ятками архітектури та культурної спадщини; донорство крові та/або компонентів крові, заготівля, переробка, тестування, зберігання, розподіл і реалізація донорської крові та/або компонентів крові.

Передбачається новий напрям – житлова забудова, це: гуртожитки; соціальне житло; житло для військовослужбовців; учасників бойових дій та членів їхніх сімей; пошкоджене або зруйноване житло внаслідок надзвичайних ситуацій, бойових дій; а також установи виконання покарань та слідчі ізолятори [3].

Законопроект містить нові визначення і правила, які розширюють джерела й механізми фінансування проектів ДПП:

донори – іноземні держави, організації, муніципальні органи, МФО тощо;

гранти – кошти донорів для фінансування на безоплатній, безпроцентній і безповоротній основі підготовки та реалізації проектів ДПП, у тому числі фінансування капітальних витрат на будівництво[3].

Також він визначає додаткові види державної підтримки проектів ДПП:

співфінансування – часткове фінансування витрат приватного партнера, пов'язаних із будівництвом, завдяки грантам, коштом державного або місцевих бюджетів, підприємств державного сектору;

гарантування державним партнером здійснення платежів на користь приватного партнера, розрахованих із метою компенсації різниці між мінімально гарантованим та фактичним рівнем попиту на товари (роботи, послуги), що забезпечуються приватним партнером[3].

Таким чином, державно -приватне партнерство розглядається як один із інструментів розвитку соціальної відповідальності на макрорівні, що дозволить вирішити нагальні проблеми соціально-економічного розвитку країни у довгостроковій перспективі за рахунок активізації механізму співпраці, оскільки повномасштабні руйнування потребують не тільки великої кількості інвестицій, державних дотацій та фінансування, але і людських ресурсів. Проекти відновлення є складними, витрато та капіталоемними. Тому, удосконалення законодавства це лише один із необхідних кроків для післявоєнної відбудови України.

Список використаних джерел

1. Круглов В.В. Механізми державного регулювання розвитку державноприватного партнерства в Україні: дис. д-ра наук з держ. упр. : 25.00.02. Харків, 2020, 479 с.
2. PPI Project Database. The World Bank Group : веб-сайт. URL: <http://ppi.worldbank.org>.
3. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення механізму залучення приватних інвестицій з використанням механізму державно-приватного партнерства для пришвидшення відновлення зруйнованих війною об'єктів та будівництва нових об'єктів, пов'язаних з післявоєнною перебудовою економіки України [Електронний ресурс]. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39902>

УДК 330

Старокошко А.С., Коваленко М., студенти
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ІННОВАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОКРАЩЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ЧЕРЕЗ ПОЛПШЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО СЕКТОРУ

Кожна з нині існуючих країн пройшла певні етапи перш ніж завоювати свою незалежність, в тому числі вона сформувала конкретну конкурентоспроможну рису свого функціонування. Наприклад, країни учасники ОПЕК сильно орієнтуються на експорт нафти, Китай в свою чергу перемагає по масовості виробництва різної номенклатури продукції, Японія має високий рівень ВВП за допомогою створення інтелектуальної власності і розвитку технологій, США поєднує всі ці конкурентні національні переваги в собі акумулюючи їх за допомогою ефективного-раціонального управління державою. Згадуючи Україну, не можна заперечувати той факт, що найбільш розповсюдженою і типовою галуззю національної економіки можна вважати сільське господарство. За статистичними даними, частка продукту виробленого в сільськогосподарській промисловості в загальному складі ВВП для 2018 року складала 10,1 %, для 2019 – 9,0 %, а для 2020 – 9,3 %. Відповідно, с/г сектор займає в середньому третє місце по наповненню національного ВВП.

Отже, можна стверджувати, що в Україні аграрний сектор забезпечує в середньому 10 % ВВП і близько 40 % експортних надходжень. Зайнятість населення в сільському, рибному й лісовому господарстві — 17 % від усіх працівників (2020, оцінка). Станом на 01.01.2020 сільськогосподарські угіддя становили 41 310,9 тис. га (68,5 % від загальної площі земель). [1]

Зважаючи на значущість цієї галузі національного виробництва, можна зробити висновок, що при активному стимулюванні розвитку даного виду господарства, можна значно підвищити рівень збагачення країни саме шляхом експорту сільськогосподарських товарів. Так як уже на даний момент цей сектор ринку повністю перевищує потреби внутрішнього споживання, можна стверджувати, що Україна може принести вагомий внесок в розв'язання проблеми світового голоду.

Зважаючи на необхідність розвитку сільськогосподарського сектору саме інтенсивний шляхом, відмовляючись від екстенсивного, найбільш підходящим інструментом являються інновації. В свою чергу, інновації для збільшення ефективності функціонування підприємств сільськогосподарської галузі повинні впроваджуватись на більшості із суб'єктів цього сектору і забезпечуватись повною підтримкою від органів державного управління. Впровадження різних видів інновацій в діяльність сільськогосподарських підприємства призведе до збільшення обсягів збуту, зменшенню рівня витрат на виробництво, зростання фондів на всебічний розвиток, збільшення продуктивності праці, підвищення фінансово-економічних показників і забезпечення екологічного і соціального ефекту.

Для впровадження інновацій в сфері сільського господарства потрібно опрацювати всі особливості ведення інноваційного процесу, які все таки відмінні від більшості стандартних виробничих сфер господарської діяльності. До цих особливостей відносяться:

відмінності регіонів України за природно-кліматичними умовами;

тривалий процес розробки інновацій;

різноманітть продукції, що вирощується, та різниця у технології годівлі тварин тощо;

велика залежність технологій виробництва в сільському господарстві від природно – кліматичних умов, дорожно-транспортних мереж, віддаленості від постачальницьких центрів і ринків збуту продукції і інших факторів;

різний кваліфікаційно-освітній рівень робітників сільського господарства;

відособленість сільськогосподарських товаровиробників, віддаленість від інформаційно-консультаційних служб і організацій, які виробляють науково-технічну продукцію;

необхідність дослідження живих організмів та ін; [2]

Класифікувати інновації в сільськогосподарському секторі можна за наступними чинниками:

За предметом та сферою застосування інновацій, до них відносять: біологічні; технічні; технологічні; хімічні; економічні; соціальні; інновації в менеджменті; маркетингові інновації.

За ступенем новизни інновацій поділяються на: нові для підприємств; нові для галузі; нові для регіону; нові для області; нові для країни.

За глибиною змін, що вносяться: базові; поліпшуючі; модифікаційні; прикладні.

За формою реалізації інновацій: у формі продукту; у формі процесу.

За спрямованістю використання: прибуткові; неприбуткові; захисні; наступальні; руйнівні.

За періодом реалізації: довгострокові; середньострокові; короткострокові.

За походженням: зовнішні; внутрішні.

За величина витрат: інновації, що вимагають великих вкладень; інновації, що вимагають мінімальних витрат; інновації можливі без додаткових витрат.

За джерелами фінансування: власні кошти; бюджетні кошти; кредитні або інші позикові кошти; змішане фінансування.

За ступенем ризику: відсутність невизначеності; часткова невизначеність; повна невизначеність. [3]

Відповідно до опрацьованої класифікації інновацій для суб'єктів сільськогосподарського сектору, можна стверджувати, що все таки більшість інновацій пов'язані саме з виведенням нових сортів рослин, нових порід тварин, створенням нової сільськогосподарської техніки, нових матеріалозберігаючих технологій, все це сильно змінює характеристики виробленої продукції, проте не призводить до докорінних змін в структурі цих продуктів чи до створення нових їх видів.

Найбільш широкою класифікацією інновацій для суб'єктів сільського господарства можна вважати класифікацією за предметом і сферою застосування. Для чіткого усвідомлення цієї класифікації до кожної із категорій бажано навести приклад на практиці.

Наприклад, до біологічних інновацій відносять: нові сорти і гібриди сільськогосподарських рослин; нові породи, типи тварин і птиці; створення рослин і тварин, стійких до хвороб і шкідників, несприятливим факторам навколишнього середовища. Технічні інновації полягають в використанні нових видів техніки і обладнання. Технологічні інновації можуть включати: нові технології обробки сільськогосподарських культур; нові технології в тваринництві; науково-обумовлені системи землеробства і тваринництва; нові ресурсозберігаючі технології виробництва і зберігання сільськогосподарської продукції; екологізація землеробства. Хімічні інновації засновані на впровадженні нових добрив і їх систем, або створення нових засобів захисту рослин. До економічних інновацій потрібно відносити нові форми організації, планування і управління; нові форми і механізми інноваційного розвитку підприємства. До соціальних інновацій належать всі інновації пов'язані з забезпечення сприятливих умов для життя, праці і відпочинку сільського населення. Інновації в менеджменті проявляються через впровадження нових форм організації і мотивації праці або нових методів ефективного управління персоналом. Маркетингові інновації: вихід на нові сегменти ринку; удосконалення якості продукції та розширення асортименту; нові канали розподілу продукції. [4]

Якщо узагальнити весь інноваційний процес на сільськогосподарських підприємстві, то можна виділити такі етапи: розробка новацій, їх апробація та перевірка, відтворення новацій, а також впровадження їх у виробництво.

Розібравшись із класифікацією інновацій для впровадження саме для суб'єктів сільськогосподарського сектору, потрібно також відмітити, що без дієвого стимулювання з боку держави, місія по завоюванню високого і сталого місця експортера сільськогосподарської продукції на світовому ринку не буде досягнута.

Для якісного досягнення поставленої цілі потрібно сформувати чітку систему забезпечення інноваційного розвитку (СІЗ). Місією системи інноваційного забезпечення є забезпечення умов стійкого соціально-економічного розвитку сільськогосподарського сектору на основі використання інтелектуального потенціалу, створення, розповсюдження і реалізації нових знань, втілених в інноваціях з метою підвищення якості життя населення [5].

Головним суб'єктом розробки програми становлення, функціонування і фінансування СІЗ сільськогосподарських підприємств повинна виступати держава. У документах про положення функціонування СІЗ визначаються цілі та задачі, розподіляються повноваження і відповідальність, вказуються заходи і строки, джерела ресурсів. Механізм розвитку СІЗ включає регіональну політику, нормативно-правове забезпечення, форми регулювання, і базується на економічному потенціалі, інтеграції регіону, стані регіональних ринків тощо. [6]

Держава в процесі формування системи інноваційного забезпечення розробляє стратегію інноваційного розвитку економіки, визначає науково-технологічні пріоритети, створює сприятливі умови розвитку СІЗ, забезпечує підтримку розвитку інноваційної інфраструктури, розробляє і реалізує заходи зі стимулювання інноваційної діяльності в регіоні.

Основними напрямками організаційно-економічного механізму функціонування системи інноваційного забезпечення сільськогосподарських підприємств є:

- державна підтримка;
- формування ринку інновацій;
- організація впровадження інновацій;
- створення економічних умов;
- інноваційно-кадровий менеджмент;
- створення системи стандартів згідно із міжнародним рівнем розвитку;
- формування фондів фінансування і страхування;
- формування центрів наукового забезпечення і розповсюдження інновацій.

На сучасному етапі в реалізації важливих галузевих програм зростає значення державних і регіональних цільових програм. Необхідним є створення державою

інвестиційного фонду для фінансування наукових досліджень, здійснення державних цільових програм і важливих інноваційних проектів. Джерелами такого фонду могли б бути відрахування частини податку на додану вартість від реалізації сільськогосподарської продукції і мита на продукцію для сільського господарства.

Важелем створення сприятливих економічних умов для підвищення інноваційної активності виробників та споживачів інновацій є податкова система. Задача держави – вибірково послабити податковий тиск на пріоритетних напрямках інноваційної діяльності. Для формування ресурсної бази необхідно знижувати податки і надавати податкові пільги на розробку і практичну реалізацію науково-технічної продукції. Заходом, що стимулює науково-технічний прогрес, може бути звільнення від податку на прибуток доходів, спрямованих на освоєння ресурсозберігаючих технологій, модернізацію виробництва, підвищення кваліфікації і навчання персоналу інноваційним прийомам господарювання. [7]

Отже, проаналізувавши весь наведений матеріал, можна сказати, що Україна має в розпорядженні велику кількість ресурсів і можливостей для завоювання міцної позиції на світовому ринку сільськогосподарської продукції, що в сумі із ефективною стимуляційною політикою держави в сфері інноваційного забезпечення суб'єктів сільськогосподарської галузі може запустити велику хвилю стрімкого інноваційного розвитку цього сектору.

Список використаних джерел

1. Вікіпедія, стаття про "Сільське господарство України".
2. УДК 330.341.1, Руденко Г. Р. «Особливості впровадження інновацій у діяльність сільськогосподарських підприємств».
3. Шквиря Н.О. Особливості інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств / Н.О. Шквиря // Держава та регіони, 2007.
4. Кот О.В. Теоретичні аспекти інноваційного розвитку аграрного сектору економіки та його організаційно - економічне забезпечення / О.В. Кот // Проблеми науки. – 2008. - №9.
5. Володін С.А. Інноваційний консалтинг в інфраструктурі наукоємного ринку АПК / С.А. Володін // Агроінком. — 2005. — № 9—10.
6. Белебега І.О. Управління розвитком сільських територій на регіональному рівні / І.О. Белебега, В.В. Бакум // Економіка АПК. — 2006. — № 11.

УДК 004.04:338.242.2

Трященко В.А., аспірант; Васильченко М.І., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СИСТЕМ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ АГРАРНИМ ВИРОБНИЦТВОМ В УКРАЇНІ

Ефективність функціонування соціально-економічних систем різного рівня значною мірою визначається якістю управління ними. Інформаційна природа процесу управління обумовлює підвищені вимоги до якості інформації, що використовується для прийняття управлінських рішень. Сучасний рівень розвитку інформаційних технологій і засобів їх реалізації створюють всі необхідні передумови для формування якісно нового інформаційного середовища суб'єктів господарювання в аграрній сфері та інформаційного забезпечення управління аграрним виробництвом. Специфіка такого виробництва тісно пов'язана із галузевими особливостями аграрного сектору економіки та низьким рівнем інформатизації управління на переважній більшості сільськогосподарських підприємств. Відтак, проблема розвитку системи інформаційного забезпечення управління аграрним виробництвом у сучасних економічних умовах набуває особливо важливого значення.

Інформатизація діяльності суб'єктів господарювання аграрного сектору економіки

нашої держави передбачає, насамперед, комп'ютеризацію виробничих і технологічних процесів, розвиток системи інформаційного забезпечення управління, а також розширення можливостей інформаційного обміну між конкретним суб'єктом господарювання і тими суб'єктами, що формують зовнішнє середовище його функціонування [1]. Якщо комп'ютеризація виробничих і технологічних процесів пов'язана з «вбудовуванням» мікропроцесорних пристроїв у залучені до процесу виробництва машини та обладнання з метою підвищення ефективності їх використання і здійснення контролю за якістю виконання окремих робочих операцій, то розвиток системи інформаційного забезпечення управління передбачає необхідність розвитку інформаційних систем, що забезпечують реалізацію всієї сукупності завдань управління всіма сферами діяльності суб'єктів господарювання аграрного сектору економіки. При цьому розвиток системи інформаційного обміну передбачає формування надійних каналів зв'язку, широке використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій і перехід на технології електронного документообігу.

Існуюча диференціація суб'єктів господарювання за рівнем концентрації ресурсів, масштабами виробництва, рівнем територіальної розосередженості структурних підрозділів, рівнем складності виробничих систем та фінансовими можливостями об'єктивно передбачає необхідність використання різноманітних моделей розвитку систем інформаційного забезпечення управління (модель повної інформатизації, модель фрагментарної інформатизації, модель передавання частини функцій інформаційного забезпечення спеціалізованим інформаційним центрам на засадах аутсорсингу). Якщо модель першого типу орієнтована на інформатизацію всіх функцій управління на всіх рівнях організаційної структури, то модель другого типу – виключно на інформатизацію окремих функцій управління та управлінських завдань. На відміну від двох попередніх, модель третього типу передбачає формування системи регіональних інформаційних центрів, які реалізують функції інформаційного обслуговування сільгосптоваровиробників у межах реалізації конкретних управлінських завдань [2].

Серед основних функцій системи інформаційного забезпечення управління на рівні окремого суб'єкта господарювання аграрної сфери можна виділити, насамперед, наступні: формування єдиного інформаційного простору сільськогосподарського виробника; інтеграція суб'єкта господарювання в інформаційний простір систем більш високого рівня; розвиток інформаційної інфраструктури суб'єкта господарювання; моніторинг змін у його зовнішньому та внутрішньому середовищі; автоматизація окремих функціональних завдань управління (планування, облік, контроль, регулювання); автоматизація завдань тактичного і оперативного управління; формування систематизованих масивів інформації, необхідних для прийняття управлінських рішень; інформатизація аграрних технологій і технологічних операцій; оптимізація інформаційних потоків, інформатизація документообігу.

Як правило, у якості основного інструмента реалізації системи інформаційного забезпечення застосовуються автоматизовані інформаційні системи, орієнтовані на реалізацію інформаційних завдань певного типу. Великі сільськогосподарські виробники (інтегровані агропромислові формування), що характеризуються складною структурою, високою інтенсивністю інформаційних потоків, великими обсягами різнопланової інформації, що потребує подальшої обробки, а також широким спектром стратегічних, тактичних та оперативних завдань, у якості основного засобу інформатизації управління використовують корпоративні інформаційні системи, адаптовані під індивідуальні потреби з урахуванням їх специфіки. Вибір такої моделі комплексного інформаційного забезпечення потребує відповідних інвестиційних витрат, пов'язаних з придбанням апаратних і програмних засобів, організацією каналів комунікації, формуванням штату ІТ-фахівців та кваліфікованих користувачів програмного забезпечення, забезпеченням інформаційної безпеки, розробкою правового, нормативного і методичного забезпечення.

Натомість, представники малого і середнього бізнесу в аграрному секторі економіки України, що мають обмежені можливості придбання багатофункціональних корпоративних

систем і їх адаптації під специфіку своєї діяльності, використовують переважно моделі фрагментарної інформатизації, коли автоматизуються окремі функції чи управлінські завдання (бухгалтерський і податковий облік, формування звітності, моніторинг ринку сільськогосподарської продукції, розрахунок потреби в ресурсах і таке інше). Вибір моделі фрагментарної інформатизації, зазвичай, обумовлений відносно низьким рівнем ІТ-кваліфікації управлінського персоналу і відсутністю на ринку «полегшених» версій корпоративних інформаційних систем, адаптованих для вирішення усієї сукупності управлінських завдань, характерних для невеликих суб'єктів господарювання, що здійснюють свою основну діяльність в аграрному секторі національної економіки.

Отже, інформаційне забезпечення управління виробництвом на сільськогосподарських підприємствах нашої держави є досить складним і багатограним, оскільки воно включає в себе різні види інформаційних даних і алгоритмів їх перетворення. Удосконалення системи інформаційного забезпечення управління аграрним виробництвом дозволить сформувати достовірну інформаційну основу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень на всіх рівнях ієрархії, скоротити час на реалізацію окремих інформаційних процедур, забезпечити координацію діяльності всіх суб'єктів аграрного ринку у межах реалізації стратегії і тактики його розвитку. Основними критеріями розвитку такої системи можуть бути, насамперед, наступні: рівень розвитку апаратних і програмних засобів реалізації інформаційних процедур, інструментів і методів реалізації управлінських завдань; адекватність інформаційної моделі, що відображає напрями та інтенсивність інформаційних потоків; рівень автоматизації інформаційних процесів; рівень уніфікації усіх форм управлінських документів, що використовуються на підприємстві; рівень інтеграції в інформаційний простір територіальних і галузевих систем більш високого рівня.

Список використаних джерел

1. Мороз Т.О. Система інформаційного забезпечення аграрного сектору України // *Інфраструктура ринку*. Одеса. 2020. Вип. 42. С. 395–400.
2. Проценко Н.М., Бутенко Т.А. Стан та напрями розвитку системи інформаційного забезпечення аграрного виробництва і сільського населення // *Ефективна економіка*. Київ. 2016. № 12.

УДК 339.138

Тулаєва З.М., студентка
Науковий керівник – Васильченко М.І., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ

На сучасному етапі економічного розвитку, що характеризується нестабільністю бізнес-середовища і суттєвим посиленням конкуренції на внутрішніх і зовнішніх ринках, забезпечення стійкого функціонування підприємств та організацій потребує активізації їх маркетингової діяльності, що у свою чергу, передбачає необхідність проведення оцінки ефективності управління нею. За результатами такої оцінки можна не лише критично оцінити поточний стан маркетингової діяльності суб'єкта господарювання, але й визначити економічну доцільність окремих маркетингових заходів, виділити проблемні зони й на основі цього вжити заходів спрямованих на удосконалення даного процесу.

Наукова література багата напрацюваннями різних вчених щодо питання оцінювання ефективності управління маркетинговою діяльністю на підприємстві. Єдиного методичного підходу до проведення такої оцінки на рівні окремого суб'єкта господарювання на даний час

не існує. Більшість методик зводяться лише до проведення розрахунків одиничних показників, які характеризують різні аспекти багатогранного процесу управління маркетинговою діяльністю на підприємстві.

Відтак, об'єктами оцінки ефективності управління маркетинговою діяльністю на рівні підприємства найчастіше виступають: функції управління маркетингом; результати і мотиваційний механізм діяльності маркетологів; функції маркетингу; комплекс маркетингу, у тому числі товарна, цінова, збутова і комунікаційна політика; окремі маркетингові заходи (комерційна і комунікативна ефективність реклами, ефективність участі у виставково-ярмаркових заходах); процес планування; організаційна структура управління маркетингом, у тому числі й кваліфікація маркетологів; процес контролю виконання окремих функцій, логістична діяльність підприємства, довгострокові взаємовигідні партнерські відносини, системи маркетингового менеджменту, маркетингові стратегії, внутрішні зв'язки; процес контролю виконання окремих функцій маркетингу; маркетингова інформаційна система; системи управління маркетингом.

За переконанням таких вчених, як В.Ю. Нестеренко та В.К. Сідельнікова [3], головними індикаторами ефективності маркетингової діяльності підприємства можуть бути:

- збільшення обсягів попиту на продукцію;
- збільшення обсягів реалізації продукції;
- збільшення доходу від реалізації продукції;
- збільшення рівня задоволення платоспроможних потреб споживачів;
- збільшення частки ринку;
- збільшення рівня лояльності споживачів до підприємства тощо.

У одній зі своїх наукових праць В. Верба [1] наголошує на тому, що пріоритетним є оцінювання ефективності витрат, а не самої маркетингової діяльності, хоча за цього підходу витрати на маркетинг розглядаються лише як поточні витрати (а не як інвестиції). Такий підхід став логічним початком оцінювання ефективності маркетингової діяльності через аналіз рентабельності маркетингових інвестицій, який нині широко використовується західними компаніями, набуває стрімкої популярності й отримує подальший розвиток. Ще одним напрямом оцінювання ефективності управління маркетинговою діяльністю є оцінювання ефективності функціонування маркетингової служби підприємства.

Спираючись на результати попередньо проведених наукових досліджень у цій сфері, В.П. Мартиненко та І.В. Манько [2] запропонували власну систему показників оцінювання управління маркетинговою діяльністю підприємства, який вони рекомендують проводити за чотирма основними напрямками:

оцінювання ефективності стратегічного управління маркетинговою діяльністю (частка ринку, прибуток, імідж і репутація, рентабельність інвестицій, рівень конкурентоспроможності підприємства, лояльність споживачів до бренду, орієнтація на потреби ринку, технологічний рівень, обсяг інвестицій в нові товари/послуги, період беззбитковості);

оцінювання функціонування маркетингової служби (ступінь взаємодії служби маркетингу з іншими підрозділами підприємства, гнучкість організаційної структури служби маркетингу, час оброблення та виконання замовлення, частка витрат на маркетинговий персонал, дохід на одного працівника, коефіцієнт перенавчання персоналу, кількість висунутих пропозицій щодо вдосконалення на одного працівника);

оцінювання реалізації маркетингових програм (обсяг збуту, рентабельність маркетингових витрат, рентабельність товару, оборотність запасів, прибутковість товарного асортименту, прибутковість обраного сегменту ринку, кількість нових клієнтів, рівень конкурентоспроможності товару, кількість скарг і рекламацій, частка відшкодувань і знижок, своєчасність поставки, порівнянність ціни та якості товару/послуги, частота перегляду цін, рівень сервісного обслуговування);

оцінювання функціонування маркетингової інформаційної системи (рівень оснащеності

технічними засобами, частота проведення маркетингових досліджень, витрати на функціонування маркетингової інформаційної системи, наявність інформаційної бази даних, доступної іншим службам, наявність і використання методів обробки й аналізу інформації, зручність використання обробленої інформації).

Загалом, існує велика кількість інших показників, які можуть бути використані при оцінюванні ефективності маркетингової діяльності підприємства. Більшість вчених вважають, що найбільш узагальнену оцінку дає показник рентабельності маркетингових витрат або показник повернення маркетингових інвестицій. Це дійсно ключовий показник, але він дозволяє оцінити лише ефективність маркетингової діяльності підприємства в цілому.

Враховуючи викладене, можемо зробити висновок про те, що важливим питанням є оцінювання ефективності управління маркетинговою діяльністю на підприємстві. Всі існуючі методичні підходи до проведення такої оцінки, зрештою, зводяться до проведення розрахунків низки показників, які характеризують різні аспекти маркетингової діяльності підприємства. Зокрема, одними з найбільш важливих є наступні: рентабельність маркетингових витрат, частка ринку, обсяги збуту, темпи зростання обсягів збуту, рівень лояльності клієнтів до підприємства, рентабельність продажу, рівень маркетингових витрат на 1 грн. доходу тощо. Для визначення ефективності маркетингової діяльності на підприємстві доцільно проводити таку оцінку у динаміці.

Список використаних джерел

1. Верба В., Гребешков О. Сучасні методичні підходи до оцінки ефективності маркетингової діяльності підприємства. *Економічна організація та економічна освіта: взаємообумовленість стратегій розвитку: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., присвячена 100-річчю від дня народження Бухала Сергія Максимовича*. Київ: КНЕУ, 2007. С. 227-228.

2. Мартиненко В.П., Манько І.В. Методичні підходи до оцінювання управління маркетинговою діяльністю підприємства. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2018. Т. 29 (68). С. 62-66.

3. Нестеренко В.Ю., Сідельнікова В.К. Аналіз маркетингової діяльності підприємства: актуальні аспекти оцінювання ефективності. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва : зб. наук. пр.* Харків: Стиль-Издат, 2021. № 1. С. 89-97.

УДК 338.242

Харченко Ю.А., к.т.н., доцент

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

НАПРЯМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІТ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

За попередніми оцінками міністерства економіки України, інвестиційний потенціал індустрії інновацій та технологій становить близько \$11 млрд. Зокрема, сектор ІТ зазнав найменших втрат за час війни в 2022 році, він зберіг 95% обсягів контрактів та суттєво збільшив експортні надходження. Розвиток ІТ надає нові можливості всім сферам життя суспільства. В останнє десятиліття на світовому ринку значні кошти були спрямовані на розвиток ІТ в медицині. Складно зараз знайти медичну установу яка б не використовувала електронні медичні картки чи електронний документообіг. Медичні ІТ – це сукупність методів і засобів, які створюють, обробляють, передають і зберігають захищені медичні дані в цілісних системах. В Україні основними проблемами є незастосування міжнародних стандартів, відсутність узгодженої концепції та єдиних вимог до прикладного програмного забезпечення (ППЗ) для інформатизації галузі охорони здоров'я, а також бракує загального реєстру пацієнтів. Інтегрувати ІТ в галузь можливо завдяки створенню сучасного

корпоративного інформаційного простору на базі гібридної інформаційної інфраструктури з застосуванням «хмарних» технологій і оптиковолоконних каналів зв'язку між медичними установами і адміністративними центрами прийняття рішень. Впровадження ІТ в галузі охорони здоров'я підвищить якість надання медичних послуг з одночасним зменшенням фінансових витрат. ІТ надають можливість удосконалити облік пацієнтів, краще організувати робочий час спеціалістів, вести автоматичний облік заповнюваності ліжок, повністю контролювати призначення ліків та спростити отримання статистичних даних.

Щоб допомогти українським підприємцям підтримувати та розвивати свій бізнес під час війни, компанія Google у березні 2022 року оголосила про створення Фонду підтримки стартапів в Україні (Google for Startups Ukraine Support Fund) в розмірі \$5 мільйонів. Ці кошти будуть виділені протягом 2022 року у вигляді грошових грантів без участі в капіталі. Відібрані стартапи, що базуються в Україні, отримають до \$100 000 у бездольовому фінансуванні, а також програму менторської підтримки від Google, продуктову підтримку та кредити в Google Cloud. Першими одержувачами стали 17 стартапів в Україні, зокрема три в галузі Digital Health: Lab24 (маркетплейс цифрових медичних лабораторій, що підключає клієнтів до доступних послуг) пропонує періодичний контроль здоров'я (ЧекАпи) для чоловіків, жінок, дітей, скринінг на діабет, обстеження серцево-судинної системи, дослідження щитоподібної залози та ін.; Pleso therapy – платформа психічної допомоги, поєднує пацієнтів із психологами.

Технології для лікарень – це специфічний ринок, тут важливо враховувати синергію й створювати рішення, максимально сумісні з тими, що вже існують. Є робота, яка регламентована регуляторами, але її треба не просто переносити у цифровий формат, не діджиталізувати неефективні процеси, а максимально автоматизувати і спростувати. Це справжній виклик для розробників у медичній галузі. Наприклад, сервіс Кнопка сумісний з багатьма медичними ІС. Він спрощує роботу медсестр, так сповіщення про виклик надходять на закритий екран телефона. Це зручно, у медсестр руки зайняті, бракує часу відкривати програми та читати. Треба швидко навігувати та великим шрифтом писати завдання.

Однією з перших медичних ІС, що долучилася до першого етапу медичної реформи та розроблення центрального компонента eHealth була Medics. Початок роботи в системі можливий при наявності навіть одного комп'ютеру в медичному закладі. Поступове технічне забезпечення (ТЗ) та створення нових комп'ютеризованих робочих місць для лікарів дозволяє тільки покращити надання медичних послуг. Технічна команда компанії гарантує щоденну підтримку роботи системи при виникненні додаткових запитань, уточнень та пропозицій щодо покращення роботи ресурсу. Простота та логічність побудови системи надають змогу швидко розпочати реформу та ефективно працювати. Під час презентації мобільного додатку в ньому доступні такі функції: пошук медичної установи та лікаря, запис до нього; перегляд чинних та недійсних записів; ознайомлення з рецептами на ліки, аналізами та дослідженнями; перегляд та редагування власних персональних даних; додавання членів сім'ї та використання для них всіх перелічених функцій. Надалі планується додати нові функції.

Медичним сервісом Helsi за шість років існування користувалися понад 24,3 млн людей. Він радикально спростив доступ до державної медицини. Знайти лікаря, записатися на прийом чи отримати електронне направлення можна в Helsi. На кінець 2022 року в сервісі 1300 клінік, 37 тис. лікарів, 230 000 записів щодня. Усі дані – направлення, лікарняні, рецепти й сертифікати – автоматично завантажуються в кабінет користувача з центральної бази Єдиної системи електронного здоров'я, яку контролює держава. Перевагами розробленого сервісу є планування візиту до лікаря онлайн без черг, страхування дітей і дорослих, замовлення ліків та участь у державній програмі «Доступні ліки». Концепція Helsi була сформована наприкінці 2015 року менеджером ІТ-проектів А. Михайлюком з колегами – вона перша в Україні, що закрийє всі потреби пацієнта. За 8 місяців 2022 року сервісом скористалися 13 млн людей, вони фізично відвідували лікарів 4,4 млн разів на місяць. Стало

відомо - компанії «Київстар» та Helsi співпрацюють вже два роки. Телеком-оператор не рахує трафік медичному сервісу, допомагав абонентам вакцинуватися й залучав користувачів для стартапу. Після купівлі сервісу розраховують що українці частіше ходитимуть до лікарів, не через хвороби, а за профілактикою захворювань. Зараз людина записується на прийом 4-5 разів, а бажано досягти 24-х взаємодій за рік. Компанія ще не реалізувала весь потенціал у розробленні продукту, зазначають експерти ринку. Її мета – покрити всі потреби клієнтів: запис до лікаря, перегляд його призначень та результатів аналізів, метчинг пацієнтів із рідкісними захворюваннями з передовими клінічними дослідженнями. Згідно зі стратегією компанії, передплата має становити за два-три роки не більше 20%, а решту коштів отримувати від співпраці з аптеками, лабораторіями, страховими компаніями та іншими учасниками ринку. Якщо сервіс доробити, його можна масштабувати в межах усього холдингу, який працює на семи ринках.

Конкурентом є Health 24 - сервіс пошуку клінік і лікарів. Щоб отримати сьогодні якісні медичні послуги, не обов'язково простоювати в довгих чергах лікарень або клінік. Інтернет-портал Health 24 дозволяє будь-якому пацієнтові швидко записатися до лікаря будь-якого фаху й потрапити на прийом і консультацію в клініку, без істотних часових витрат. Запис до лікаря з Health 24 в Києві зручно, практично і ефективно. Головними відмінними і привабливими особливостями ресурсу є: зручний функціонал, запис до лікаря може бути виконано за допомогою вибору конкретної категорії, що полегшує пошук лікаря, для зручності кожного відвідувача на сайті широкий вибір клінік і лікарів України, в особистому кабінеті можна бачити історію своїх відвідувань і записів до лікаря; контакти, крім опису та інформації щодо окремих медиків або установ, на сайті представлені найбільш надійні і перевірені клініки, які користуються популярністю і довірою пацієнтів та вказані контактні дані і розташування; вартість послуг, тобто запис на прийом можна здійснити, орієнтуючись на актуальні діючі розцінки, порівнюючи пропозиції різних медичних установ, а також знижки, будь-який пацієнт зможе вибрати не тільки якісне, але й недороге лікування або діагностику.

ІТ-сервіс безкоштовного запису до лікаря h24.ua допоможе знайти лікаря або клініку будь-якої спеціалізації, а також ознайомитися з відгуками, вартістю прийому й дізнатися детальну інформацію про кваліфікацію лікарів провідних прийом. Все необхідне та найкраще об'єднано в одному сервісі: онлайн пошук лікарів; підбір найкращих клінік; онлайн запис на прийом; доступ до електронної медичної карти; порівняння цін пропозицій до послуг тощо.

Отже, на українському ринку в галузі охорони здоров'я є достатня кількість учасників і розробок. Медицина є однією з найбільш прогресивних сфер щодо впровадження ІТ, адже лікарська практика обслуговує велику кількість пацієнтів, проводяться складні діагностичні обстеження, обробляється значний обсяг медичних даних. Таким чином, без застосування комп'ютерних технологій складно надати якісну медичну послугу на сучасному рівні та неможливо інтегруватися в світовий інформаційний простір.

УДК 330

Чернявська Є.А., студентка; Чайкіна А.О., к.е.н., доцент
*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ НЕСТІЙКОГО СЕРЕДОВИЩА

В сучасних умовах реформування економіки України розробка і реалізація виробничих планів підприємства здійснюється у досить нестійкому зовнішньому середовищі. Активна

взаємодія підприємства з економічним середовищем безперервно змінює умови реалізації планових рішень та можливості їх реалізації. Для того, щоб ефективно управляти підприємством як системою виробничих ресурсів, потрібна достовірна інформація про особливості зовнішнього середовища, специфіку його елементів, можливості їх зміни.

Адаптація підприємства в умовах нестійкого середовища вимагає нових підходів і стратегій для забезпечення успіху на змінюючомуся ринку. Ось декілька сучасних підходів до проблеми адаптації підприємства:

1. Гнучкість та швидкість реагування: підприємства повинні бути гнучкими та швидкими у впровадженні змін. Це означає, що вони повинні мати агільну організаційну структуру, здатну швидко приймати рішення та впроваджувати нові ідеї. Комунікація та співпраця всередині підприємства також грають важливу роль у реагуванні на зміни.

2. Іновації та дослідження: підприємства повинні бути активними у впровадженні інновацій та досліджень. Це дозволяє їм прогнозувати майбутні тренди, розробляти нові продукти та послуги, а також забезпечувати конкурентну перевагу. Залучення зовнішніх джерел інновацій, таких як стартапи або університети, може допомогти підприємству ефективно адаптуватися до змін.

3. Співпраця та партнерство: умови нестійкого середовища можуть створювати нові виклики, які неможливо вирішити самотійно. Співпраця з іншими підприємствами, галузями або навіть конкурентами може допомогти у подоланні цих викликів. Створення стратегічних партнерств або участь у кластерах може сприяти обміну знаннями, ресурсами та інноваціями.

4. Постійне навчання та розвиток персоналу: умови нестійкого середовища вимагають, щоб персонал був готовий до змін і вмів адаптуватися. Підприємства повинні інвестувати в постійне навчання та розвиток свого персоналу, щоб забезпечити їм необхідні навички та знання для роботи у змінюючомуся середовищі.

5. Використання технологій та цифрові трансформації: Технології можуть бути потужним інструментом для адаптації підприємства. Впровадження цифрових рішень, таких як автоматизація процесів, аналітика даних та штучний інтелект, може сприяти швидкому прийняттю рішень і покращенню ефективності.

Отже, зазначенні підходи можуть допомогти підприємствам успішно адаптуватися до нестійкого середовища і залишатися конкурентоспроможними. Важливо зазначити, що кожне підприємство має вибрати ті підходи, які найкраще відповідають його потребам та характеристикам. Кожне підприємство має свої унікальні потреби і може знаходитися у різних стадіях розвитку. Тому важливо врахувати контекст і вибрати ті підходи, які найбільш ефективні та придатні для досягнення поставлених цілей. Додатково, аналізувати зміни на ринку, прогнозувати тенденції та виявляти можливі ризики також є важливими кроками у виборі підходів до адаптації, що допоможе підприємству бути більш прогнозованим у своїх діях та плануванні майбутнього розвитку.

УДК 330

Шара О.Р., студентка

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

(м. Полтава, Україна)

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ДО УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Одним із ключових факторів успіху підприємства є його персонал. Менеджер в процесі своєї професійної діяльності приймає безліч управлінських рішень, формує стратегію, політику та програму досягнення стратегічних цілей, що може бути ефективним та реалізованим лише за умови підтримки працівниками.

В Україні в сфері управління персоналом проводять дослідження такі фахівці: Г.А. Дмитренко, С.М. Кузьменко, В.П. Козоріз, А.А. Мазаракі, О.Г. Мельник, Г.Є. Мошек та інші. Серед числа іноземних дослідників даної теми виділяють: Г. Деслер, С. Паркінсон, Д. Кеннеді, А. Лоран, Ч. Джейкобс та інші. Не зважаючи на велику кількість наукових досліджень, необхідним є врахування європейського досвіду з удосконалення системи управління персоналом.

Стан вітчизняної системи управління персоналом не є задовільним і обумовлений тим, що країна знаходиться в кризовому періоді, спричиненому пандемією, а тепер ще й військовим станом. Основна характеристика такого етапу – практично повна відсутність будь-яких зв'язків між підприємствами та неузгодженість їх спільної діяльності, нестабільність законодавчо-нормативної бази та політичної стабільності, свобода господарської діяльності тощо. Україна знаходиться лише на старті свого розвитку, шлях розвитку ще до кінця не визначений, саме тому, аналізуючи іноземні моделі, з кожної варто використовувати кращі підходи, що забезпечить досягнення необхідного результату при мінімальних втратах [5].

З усіх моделей найпопулярнішою є саме американська, проте японська модель користується все більшою і більшою популярністю через успішність японського ринку. Варто звернути увагу на культурні розбіжності між країнами – саме це не дозволяє використовувати всі японські підходи в інших культурах. Японську та англійську моделі вважають «представниками» кардинально різних полюсів, в першу чергу – з точки зору орієнтації на індивідуалізм (США) і колективізм (Японія) [1].

Система управління персоналом США характеризується найбільш доцільною системою оплати праці. Постійною атестацією персоналу з метою кар'єрного зростання. Широке поширення в останні роки в американських корпораціях отримала система "Pay for Performance" – «плата за виконання» (PFP), яка передбачає використання будь-яких способів оплати праці, при яких винагорода, що одержується працівником, залежить від індивідуальних і групових відмінностей в їх діяльності [2].

Що стосується японської моделі – її особливістю є гнучка система групової відповідальності за кінцеві результати роботи, стимулювання працівників та система зв'язків, що здійснюється на горизонтальному рівні. На японських фірмах не існує розподілу працівників за кваліфікацією – всі новоприйняті робітники є некваліфікованими і в обов'язковому порядку мають підвищувати свою кваліфікацію [3]. Особливістю японської моделі також є специфічний психологічний клімат всередині компанії, зумовлений тим, що рядові працівники на рівні з керівництвом є представниками компанії. Японська модель базується на таких засадах як повага до старших, колективізм, загальна згода, ввічливість, відданість ідеалам фірми, довічний найм працівників великих компаній, постійна ротация, створення умов для ефективної колективної праці [4].

Європейську модель управління персоналом розглянемо на прикладі декількох країн. В Німеччині існує своєрідна система участі працівників в управлінні виробництвом. Вона включає: спільну участь у наглядових радах фірм представників капіталу й найманої праці; існування «робітника-директора»; виробничі ради на підприємствах, які складаються з робітників. Останні створюються на підприємствах, що мають не менше 5 постійних найманих працівників з правом голосу (вік понад 18 років, стаж роботи не менше 6 місяців). При цьому роботодавці зобов'язані надавати найманим працівникам і раді підприємства відповідну інформацію, приймати від них запити та пропозиції, вивчати й враховувати думку ради підприємства з питань соціально-економічного розвитку останнього.

У Франції через високу конкуренцію на ринку наявні високі вимоги до працівників. Особливо приділяється увага перепідготовці персоналу: просування по службі можливе лише при постійній перепідготовці та підвищенні знань працівника, навчання всіх без виключення працівників за окремими спеціалізованими на підприємствах програмами, працівники постійно інформуються про стан підприємства та нові внутрішні вакансії.

Узагальнюючи досвід зарубіжних підприємств можна сформулювати головну ціль системи управління персоналом: забезпечення кадрами, їх ефективне використання, професійний і соціальний розвиток. Саме по цій причині необхідно використовувати іноземні методики управління, але при цьому з не варто забувати про особливості кожної країни та не ігнорувати вітчизняний досвід.

Список використаних джерел

1. Базалійська Н. П. Світовий досвід управління трудовою діяльністю персоналу в країнах з розвинутою ринковою економікою. *Інноваційна економіка. Науково-виробничий журнал*. URL: http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/4995/3/inek_2015_1_26.pdf
2. Лібусь Т. Зарубіжний досвід управління персоналом. *VI Всеукраїнська студентська науково-технічна конференція «Природничі та гуманітарні науки. Актуальні питання»*. URL: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/9503/2/Conf_2013v2_Libus_T-Zarubizhnyi_dosvid_upravlinnia_62.pdf
3. Мороз М.М. Зарубіжний досвід управління персоналом. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. URL: [file:///C:/Users/Elizabeth/Downloads/zarubizhniy-dosvidupravlinnya-personalom%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/Elizabeth/Downloads/zarubizhniy-dosvidupravlinnya-personalom%20(3).pdf)
4. Романюк Л.М. Аналіз зарубіжного досвіду щодо формування стратегії розвитку персоналу та його використання на вітчизняних підприємствах. 2006. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/2424/1/20.pdf>
5. Ткаченко А.М. Зарубіжний досвід формування кадрового потенціалу. *Вісник економічної науки України*. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/87520/27-Tkachenko.pdf?sequence=1>

УДК 330

Шабіб Карім, студент; Чайкіна А.О., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ЄВРОПЕЙСЬКІ ПІДХОДИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ КОРПОРАТИВНОЮ СОЦІАЛЬНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Питання корпоративної соціальної відповідальності бізнесу останніми роками набуває все більшої актуалізації, адже європейські країни розширюють сприйняття суспільством бізнесу не лише з погляду його прибутковості, а й його впливу на життя суспільства.

На фоні затвердження стратегії сталого розвитку, склад механізму функціонування суб'єктів господарської діяльності доповнюється соціальним та екологічним елементом. При цьому незважаючи на стрімке поширення впровадження КСВ в західних компаніях, на вітчизняних підприємствах ці процеси перебувають у зародковому стані, що пов'язано з відсутністю в Україні науково-методичних засад, загальноприйнятих стандартів і моделей корпоративної соціальної відповідальності бізнесу.

Підприємства України застосовують частіше саме європейську модель соціальної відповідальності бізнесу адже європейське розуміння принципів корпоративної соціальної відповідальності формується із соціально відповідальних механізмів ведення бізнесу за значного впливу держави.

Вагомим чинником такої взаємодії є партнерські відносини, коли держава нерідко має представників в управлінні та пакети акцій у всіх структурах бізнесу.

Варто зазначити, що європейська модель орієнтована на три сфери реалізації соціальних технологій: економічний ріст, зайнятість населення і охорона навколишнього середовища.

Відповідно, соціальна відповідальність бізнесу розповсюджується на умови роботи, заробітну плату, якість товарів/робіт/послуг, охорону навколишнього середовища, зайнятість у конкретному регіоні. Реалізація усіх регіональних соціальних програм здійснюється на конкурсній основі разом з органами місцевого самоврядування [1].

Уряди країн ЄС займають активну позицію в просуванні корпоративної соціальної відповідальності, ними розроблений базовий документ «Green Paper» (2001), в якому представлена європейська рамкова політика з корпоративної соціальної відповідальності, згідно якої уряд розробляє національну політику, у тому числі механізми і інструментарій підтримки кращих практик, а також інноваційних ідей.

На додаток до нього були розроблені документи, які країни Європейського Союзу використовують при розробці національної політики по корпоративній соціальній відповідальності:

- «План ЄС щодо захисту довкілля»;
- «Політика інтегрованого продукту»;
- «Загальна система екоменеджменту і аудиту», EMAS;
- «Європейська ініціатива екологічної ефективності», EEEI;
- Резолюція Європарламенту «Стандарти ЄС для європейських підприємств, що здійснюють свою діяльність в країнах, що розвиваються: назустріч Європейському корпоративному кодексу поведінки» пропонує створення європейського типового корпоративного кодексу поведінки;

Стратегія «Європа 2020: стратегія розумного, стійкого і всеосяжного зростання», в якій представлені нові напрями розвитку КСВ в ЄС.

Одним з головних чинників зміцнення економіки в ЄС вважають саме стійке зростання, ґрунтоване на раціональному використанні ресурсів, екології і конкуренції, заохоченні бізнесу, населення і громадянського суспільства до соціально-відповідальної поведінки.

Для забезпечення реалізації корпоративної соціальної відповідальності Європейський Союз використовує різноманітні інструменти і механізми стимулювання: від м'яких форм регулювання і мотивації, до жорстко визначених законодавством вимог.

Можна виділити наступні напрями політики Європейського Союзу в області корпоративної соціальної відповідальності [2]:

інформування громадськості про роль КСВ в розвитку суспільства і кращі практики соціально-відповідального бізнесу;

- стимулювання і підтримка додаткових добровільних ініціатив бізнесу в області КСВ;
- навчання, дослідницька і методична підтримка;
- залучення до питань КСВ усіх стейкхолдерів; міжнародна співпраця з КСВ;
- об'єднання інтересів і прозорість діяльності соціально-відповідальних бізнесів;
- впровадження систем оцінки і звітності з КСВ;
- використання податкових і інвестиційних інструментів; спеціальне законодавство [3].

Що стосується перспектив розвитку КСВ для бізнесу в Україні, то можна визначити наступні тренди: залучення співробітників 2.0; новий підхід до КСВ – CSR 2.0; увага до викидів CO₂; енергоефективність; зелена економіка; циркулярна економіка; розумні міста (Smart city); законодавче регулювання КСВ; посилення нормативних вимог до не фінансової звітності; соціальні підприємці; соціально-відповідальне інвестування [4].

Отже, розвиток КСВ бізнесу неможливий без контролю з боку суспільства та соціальних інститутів, створення потужної вітчизняної соціальної моделі, яка ґрунтується на етичних принципах та нормах ділової поведінки, враховує успішний закордонний досвід. Важливу роль при впровадженні КСВ має відігравати комунікація та активний діалог між усіма стейкхолдерами з метою підвищення економічних показників, вирішення соціальних, екологічних, маркетингових, репутаційних та іміджевих проблем.

Список використаних джерел

1. Buckland H., Albareda L., Lozano J.-M. The Changing Role of Government in Corporate Responsibility. A report for practitioners. ESADE Business School Antonio Tencati, Francesco Perrini: Bocconi University and SDA Bocconi School of Management: Atle Midttun: Norwegian School of Management. 10 April 2006. 85 p.
2. Матвійчук Л.О. Генеза концепцій корпоративної соціальної відповідальності. *Гроші, фінанси і кредит*. 2016. № 6. С. 332-337.
3. Пільгуй С.С. Вплив корпорацій на розвиток суспільства шляхом впровадження корпоративної соціальної відповідальності. *Наук. вісн. Ужгородського ун-ту. Серія «Економіка»*. Ужгород, 2012. Вип. 2 (36). С. 194-200.
4. Чайкіна А.О., Калашник Є., Карпенко В. Реалізація корпоративної соціальної відповідальності в умовах війни в Україні. *Сучасні інноваційно-інвестиційні механізми розвитку національної економіки в умовах євроінтеграції: матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, 03 листопада 2022 р.* Полтава: Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», 2022. С. 44-46.

УДК 330

Шара О., Гридін Д., студентки
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

УПРАВЛІННЯ КАДРОВИМИ РИЗИКАМИ

Процес управління ризиками має велике значення в сучасних умовах. В основному, увагу приділяють дослідженню можливих ризикових напрямків в діяльності господарюючого суб'єкта та обґрунтування ефективних інструментів контролю та оцінки ризиків.

Будь-які тенденції розвитку організації напряму пов'язані з кадровим управлінням та кадровими ризиками.

Об'єктами кадрових ризиків є персонал, професійні групи, підприємство та держава.

Науковці виділяють найбільш розповсюджені ризики:

посадові ризики;

кваліфікаційно-освітні ризики;

ризики зловживань і недобросовісності;

ризики неприйняття персоналом нововведень.

Кожен менеджер стикається в своїй діяльності з тим, що всі ризики ліквідувати неможливо, саме тому необхідно мати навички управління ними. Головною метою управління кадровими ризиками як елемента забезпечення економічної безпеки підприємства є гарантування кадрової безпеки в процесі розвитку підприємства і запобігання та попередження можливих негативних впливів від персоналу.

Як і в будь-якій сфері, в кадровому управлінні немає плану дій при управлінні ризиками, тому варто кожному підприємству обрати стратегію управління. Існує процедура управління ризиками, яка дозволить визначитись зі стратегією: встановлення контексту ризику; оцінка ризику; обробка ризику; контроль та моніторинг ефективності.

Ідентифікація кадрових ризиків – це процес виявлення, встановлення кількісних, тимчасових, просторових і інших характеристик, необхідних і достатніх для розробки профілактичних і оперативних заходів, спрямованих на забезпечення якісного управління кадровими ризиками. У процесі ідентифікації визначається ймовірність появи, просторова локалізація, можливий збиток і інші параметри, необхідні для рішення конкретного завдання.

Моніторинг кадрових ризиків виконують власник процесу та фахівці, що мають необхідні знання у сфері управління кадрами. Підставою для перегляду кадрових ризиків є

зміни у трудовому законодавстві та управлінській діяльності підприємства, регулярний перегляд у рамках аналізу.

Ефективне управління кадровими ризиками неможливе без використання методів їх оцінки. Сучасні науковці відносять до числа інструментів і методів оцінки кадрових ризиків відносять карти ризиків, побудова кадрового профілю, побудова ризикового спектра системи управління персоналом, спіралі ризиків, метод аналізу ієрархій, аналогій, статистичну обробку апріорної інформації і т. д. Разом з тим, в теорії управління персоналом практично відсутні теоретичні та методичні підходи до їх побудови та використання.

Концептуальний підхід щодо управління кадровими ризиками в контексті забезпечення економічної безпеки підприємства передбачає постановку цілей, визначення завдань і обґрунтування функцій управління кадровими ризиками, вибір інструментів, що найбільш адекватно і комплексно оцінюють кадрові ризики підприємства.

В економічній літературі розглянуто безліч підходів до управління кадровими ризиками. Досить цікавою з позицій забезпечення економічної безпеки підприємства є методика, що запропонована О. Митрофановою. Так, до ключових напрямів управління кадровими ризиками в системі забезпечення економічної безпекою підприємства можна віднести наступні: обґрунтування видів кадрових ризиків; визначення ймовірності і рівня кадрових ризиків; виявлення потенційних втрат від реалізації кадрових ризиків; розробка заходів з управління кадровими ризиками; формування бюджету з управління кадровими ризиками; обґрунтування джерел фінансування заходів з управління кадровими ризиками; визначення термінів і відповідальних за реалізацію заходів з управління кадровими ризиками.

Виділені напрямки управління кадровими ризиками підприємства та відповідні їм методи можуть застосовуватися як в комплексі, так і окремо один від одного. Вибір методів управління кадровими ризиками з метою підвищення рівня кадрової безпеки підприємства залежить від основних «проблемних місць» підприємства, які потребують додаткового розгляду.

Таким чином, враховуючи те, що основним елементом у системі безпеки підприємства є людський фактор, здатний впливати на його функціонування та конкурентоспроможність, забезпечення економічної безпеки неможливе без комплексного управлінського впливу на реальні і потенційні кадрові ризики, що виникають в нестабільних умовах зовнішнього і внутрішнього середовища. Необхідність усвідомленого концептуального підходу до управління кадровими ризиками призводить до актуальності проведення аналізу та систематизації основних ризиків, чинників, що визначають виникнення і розвиток несприятливих ситуацій, а також показників, що сигналізують про появу ризику. Тому окремі процедури управління кадровими ризиками, які є малоефективними, необхідно замінити діючою системою управління кадровими ризиками, яка має відповідний функціонал та покликана контролювати різні ризиковані зони управлінської діяльності в менеджменті персоналу.

Список використаних джерел

1. Ганущак Т. В. Кадрова безпека підприємства. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2014. Випуск 7. Частина 2. С. 154–157.
2. Шаповал І.А. Моніторинг ризиків по процесам системи управління якістю. Збірник наукових праць Державного підприємства «Український науково-дослідний інститут вагобудування» Міністерства економічного розвитку і торгівлі України: серія «Рейковий рухомий склад». Вип. 12. Кременчук: ДП «УкрНДІВ», 2015. С. 29-36.В
3. Вітлінський В.В., Великоіваненко Г. І. Ризикологія в економіці та підприємстві: [монографія]. Київ : КНЕУ, 2004. 480 с.
4. Хитра О.В., Вндрюшко Л. М. Поняття, фактори і наслідки кадрових ризиків на підприємстві. Вісник соціально-економічних досліджень. 2013. № 1 (48). С. 163-167.

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНСТРУМЕНТІВ DIGITAL-МАРКЕТИНГУ ТА ЇХ ВПЛИВ НА СТРАТЕГІЧНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА

Подібно до того, як будь-яка зміна функціональності системи має бути обґрунтованою, зміни в системі управління повинні бути не тільки обґрунтованими, але й економічно ефективними. Єдиного загальноновизнаного та науково обґрунтованого методу розрахунку впливу змін корпоративного управління на кінцеві показники ефективності не існує. Існує стереотип, що про ефективність заходу можна судити лише за його прямими економічними вигодами, що також побічно підтверджується скромною готовністю компанії до реалізації своєї маркетингової стратегії. Тому першими заходами, які вживають нові маркетингові служби, мають бути заходи щодо стимулювання збуту.

Розставлення пріоритетів, організація та грамотна поведінка рекламної та збутової діяльності дозволять компаніям значно збільшити загальний дохід і відділи маркетингу – «виправдати» власні потреби та ефективність, а також покрити власні початкові витрати на формування та обслуговування.

Останніми роками на ринок вийшов новий інструмент інтегрованої комунікаційної системи – цільовий маркетинг. Цільовий маркетинг – це набір заходів, призначених для передачі рекламного повідомлення таким чином, щоб цільова аудиторія не здогадалася, що це реклама, а повідомлення вважалось правдою або навіть чисюсь думкою.

Основним завданням такої реклами є не тільки збільшення продажу товарів чи послуг на ринку, а головне – підвищення інтересу споживачів до товару, підвищення його популярності та створення чуток. Адже вчені довели, що споживачі більше довіряють чуткам і думкам відомих людей (друзів, знайомих, знаменитостей), ніж офіційній прямій рекламі.

Виділимо основні переваги та недоліки цього маркетингового інструменту для підприємства та зобразимо на рисунку 1. Успіх – досягається шляхом просування продукту без тиску на споживачів (наприклад, пряма реклама) та використанням простих методів. Швидкість поширення інформації – своєчасне просування інформації про товар дозволяє мільйонам людей щодня бачити бренд і миттєво його впізнати.

Спілкування безпосередньо зі споживачами – обирається найбільш ефективний канал комунікації для поширення інформації (радіо, телебачення, усна розмова тощо).

Зручність використання – інструменти стелс-маркетингу не вимагають великих фінансових вкладень і досягають приголомшливих результатів завдяки креативності, винахідливості та несподіваності.

Незважаючи на значні переваги цільового маркетингу, виділяємо такі недоліки для підприємства: низький відсоток прогнозованих очікуваних ефектів, а також можливість спричинення негативного ефекту, якщо споживач викриє «обман».

В цільовому маркетингу використовуються наступні інструменти: огляди споживачів, огляди продуктів, думки відомих людей та розміщення продуктів.

Огляди та відгуки споживачів є одним із найпопулярніших способів просування товарів і послуг. Є усні коментарі («сарафанне радіо») і письмові (у блогах, форумах, соцмережах). Коментування від імені звичайних користувачів є поширеним явищем, оскільки виявляється, що переважна більшість покупок здійснюється після «дослідження» коментарів.

Огляди продукції – це якісні фото та відеоогляди, які товарів впливають на свідомість споживачів і дають можливість найбільш ефективно розкрити продукт та його особливості.

Інфлюенсери – це інструменти безпосереднього впливу на споживачів, оскільки довіра до продукту автоматично підвищується або знижується через позитивні чи негативні

висловлювання від відомих людей (експертів, відомих блогерів, знаменитостей). Важливо вибрати сегментоване агентство впливу, чия аудиторія відповідає тематиці та інтересам рекламованого продукту.

Продакт-плейсмент – це форма реклами у відеоконтенті, яка демонструє продукти чи послуги бренду широкій аудиторії. У більшості випадків ця реклама з'являється у фільмах, телешоу, телешоу, відео YouTube. Найчастіше таким чином рекламують одяг, продукти харчування, косметику, транспортні засоби та обладнання. Apple, наприклад, заявила, що не хоче, щоб її технологія використовувалася в антигеройських фільмах. Відтоді на екрані поруч із відомим брендом можна побачити позитивного героя. Підсвідомо аудиторія хоче виглядати як персонаж, і в результаті зростає попит на використання продукції бренду. Найуспішнішими прикладами використання цих маркетингових інструментів є наступні бренди:

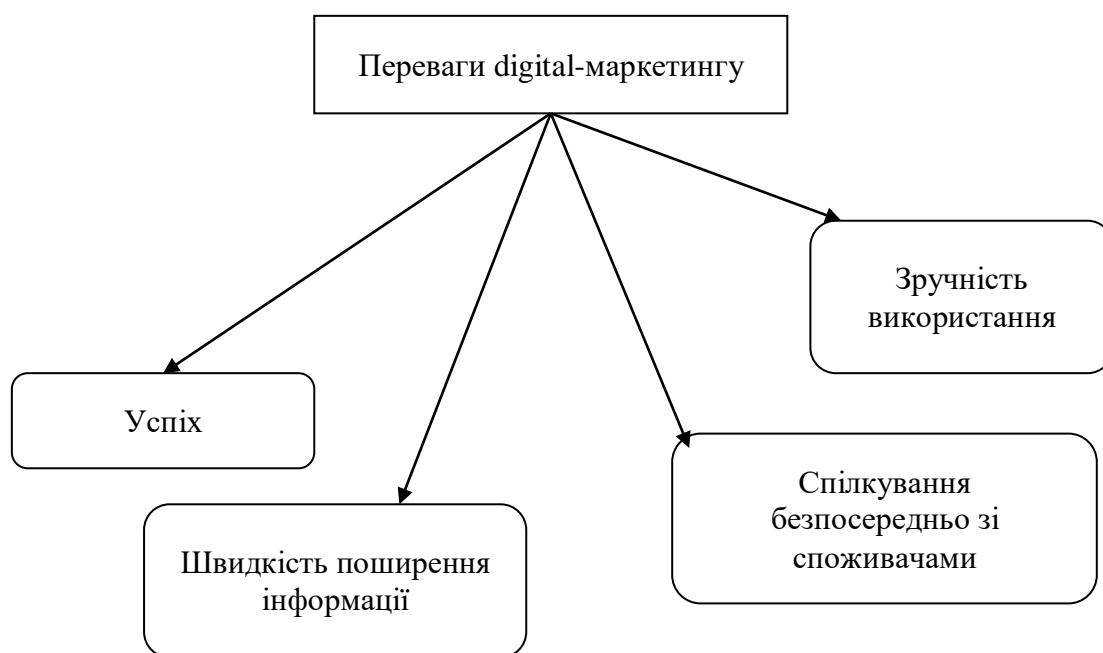

Рисунок 1 – Переваги digital-маркетингу для підприємства

Агентство нерухомості Rapid Realty підняло зарплату співробітникам, які мали татуювання з логотипом компанії. Знаменитий бренд Harley-Davidson також використовує цей метод, пропонуючи всім, хто має татуювання, знижку на покупку мотоцикла. Sony Ericsson найняла 60 акторів для просування свого нового телефону в 10 найбільших містах Сполучених Штатів. Акторам доводилося гуляти містом, час від часу дозволяючи перехожим фотографуватися на телефони. Тим часом актори роблять вигляд, що задовольняють споживачів, діляться власними позитивними враженнями та відгуками. Це підвищило інтерес потенційних споживачів до нової марки телефонів Sony Ericsson, оскільки вони розглядають коментарі актора як особистий досвід. Тоді, коли справа доходить до покупки, вже в роботі психологія людини.

Яскравим прикладом асоціації продукту з конкретною подією є компанія Coca-Cola, яка у свідомості споживачів асоціюється зі святкуванням новорічних та різдвяних свят у теплому та затишному сімейному колі.

Amazon успішно використав метод реклами з прихованою стрілкою на логотипі, щоб показати, що компанія продає абсолютно все — від А до Я (А до Я). На перший погляд логотип Toyota виглядає як звичайна графічна модель. Однак, якщо розбити його на частини, він нагадує літери, з яких складається слово Toyota. При цьому дизайн логотипу завжди нагадує споживачам назву бренду.

Тому, крім використання традиційних маркетингових інструментів, ТОВ «Домінік

Ко» потрібно створити позитивний імідж бренду через свідоме поширення чуток, висловлення думок на форумах, у соціальних мережах, обговорення продуктів, які приносять користь компанії, презентація бренду під час заходів, фільмів та відео. Багато людей навіть не помічають такої реклами, натомість, побачивши її, хочуть спробувати рекламований продукт. Це означає, що цільовий маркетинг - працює, і часто більше, ніж звичайна реклама, примножуючи прибуток компанії. З його допомогою бренд укріплює свої позиції на ринку, а також допомагає зміцнити довіру з аудиторією та покращити весь комунікаційний процес. Іншими словами, стратегії успішних брендів сьогодні обов'язково передбачають використання прихованих маркетингових прийомів.

На жаль, економічність створення нових підрозділів у компанії не може бути точно розрахована. Оскільки це досить тривала подія, і важко визначити показники ефективності. Однак, згідно з дослідженнями вітчизняних та зарубіжних вчених, можна зробити висновок, що вдосконалення системи управління підприємством може принести загалом зростання прибутку близько 20%.

Отже, найважливіше, що потрібно пам'ятати при використанні таких методів – це попередньо ретельно вивчити аудиторію соціальної мережі та вести аналіз показників реклами кожного дня, щоб при необхідності корегувати.

УДК 351:304

Юдічева О.П., к.т.н, доцент,

доцент кафедри товарознавства та комерційної діяльності в будівництві
Київський національний університет будівництва і архітектури (м. Київ, Україна)

ПЕРСПЕКТИВИ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У КОНТЕКСТІ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПІСЛЯВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ

Початок ХХІ століття супроводжується зростання кількості природних катаклізмів та катастроф. У 2019 році MunichRe зареєстрував 820 стихійних лих, які спричинили страхові збитки – утричі більше, ніж тридцять років тому. Ураган «Фіона» вразив десять країн і став найдорожчим штормом в Атлантичній Канаді, завдавши 660 мільйонів доларів США страхових збитків. Землетрус і цунамі в Японії 2011 року завдали найбільших економічних збитків понад 325 мільярдів доларів і продемонстрував результати негативного впливу на життя, пошкодження інфраструктури та екологічні проблеми [1]. З'являється все більше доказів, що підвищення глобальної температури впливає на кількість, частоту та тривалість стихійних лих. Однак складно оцінити точний вплив зміни клімату на конкретні екстремальні явища. Ці негативні наслідки посилюються глобальною пандемією COVID-19 і повномасштабним вторгненням Росії в Україну. Так, повномасштабне військове вторгнення призводить не тільки до руйнування інфраструктури, зниження міст, сіл, але і загострення екологічної ситуації. Оскільки на цих територіях знаходилися промислові об'єкти і оцінити наслідки руйнувань досить складно. Адже, це сховищ нафтопродуктів з відповідними наслідками для довкілля і підриви складів паливно-мастильних матеріалів. Це і авіаудари по підприємствах, які використовують небезпечні хімічні речовини у виробництві. Це і пошкодження та руйнування очисних споруд, і вилив стоків у наші водойми, а також пошкодження ґрунтового покриву, горіння лісів – особливо на територіях природно-заповідного фонду. Таким чином, під загрозою знищення сьогодні 2,5 млн га природоохоронної мережі Європи. Це 160 об'єктів Смарагдової мережі – територій існування видів і оселищ, що охороняються на загальноєвропейському рівні. А ще 17 Рамсарських об'єктів площею 627,3 тис. га – водно-болотних угідь, що мають міжнародне значення. Загалом від дій РФ в небезпеці залишаються 20% площі всіх заповідних територій України[2]. Зрозуміло, що післявоєнна відбудова повинна відбуватися на принципах сталого розвитку, а саме обов'язковому врахуванні екологічної складової. Так, у 2022 році було

проведено опитування щодо післявоєнної відбудови України.

За результатами опитування було встановлено, що для вирішення проблем екологічної відбудови України необхідно: збільшення енергоефективності промисловості; зменшення промислових викидів, які безповоротно забруднюють довкілля; підтримку сталих технологій, які модернізують виробництво. Адже станом на липень 2022 року загальні прямі втрати малого та середнього бізнесу оцінювалися у 87 млрд. доларів [3], станом на квітень 2023 року сягає \$147.5 млрд (за вартістю заміщення) [4].

Список використаних джерел

1. Disaster Forecast For 2023. URL: <https://disasterempire.com/risk-management/disaster-forecast-for-2023/>.
2. Руслан Стрілець. Бомба сповільненої дії : чому світ не може ігнорувати екологічні наслідки війни в Україні. URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2022/06/22/249216/>.
3. Стан та потреби бізнесу для екологічного післявоєнного відновлення: результати опитування. URL: <https://business.diiia.gov.ua/cases/novini/stan-ta-potrebi-biznesu-dla-ekologichnogo-pislavoennogo-vidnovlenna-rezultati-opituvanna>
4. \$147.5 млрд — загальна сума прямих збитків, завдана інфраструктурі України через війну на квітень 2023 року. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/147-5-mlrd-zagalna-suma-pryamih-zbitkiv-zavdana-infrastrukturi-ukrayini-cherez-viynu-na-kviten-2023-roku/>

УДК 340

Яременко Я.В., студентка

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ ТА ПОСАДОВИХ ОСІБ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Побудова демократичної, правової держави залежить від рівня взаємодії органів державної влади та громадянського суспільства. Громадянське суспільство – це система інститутів, які діють самостійно, без втручання держави. Їх завдання полягає в забезпеченні умов для реалізації інтересів і потреб як окремої особи, так і всіх членів суспільства. На сучасному етапі політичного розвитку України формування інститутів громадянського суспільства відбувається у рамках процесу модернізації, тобто комплексу соціальних, економічних, політичних, культурних, інтелектуальних трансформацій. Влада, суспільство в цілому мають необхідність в стратегії економічного і політичного розвитку. Мета інститутів громадянського суспільства полягає, в першу чергу, в реалізації представництва в суспільстві інтересів населення в цілому. За умов громадянського суспільства, наявності великої кількості інформації та її руху інтереси людей нерідко виявляються у різних площинах. Інститути громадянського суспільства мають забезпечувати зворотний зв'язок між державою і суспільством, здійснювати контроль за діяльністю державних органів та пропонувати їм свої програми вирішення кризових питань. В період розбудови демократичного суспільства саме громадські організації відіграють роль певної альтернативи державній владі.

Державний службовець — це громадянин України, що займає посаду державної служби в органі державної влади, іншому державному органі, його апараті (секретаріаті), одержує заробітну плату за рахунок коштів державного бюджету та здійснює встановлені для цієї посади повноваження, безпосередньо пов'язані з виконанням завдань і функцій такого державного органу, а також дотримується принципів державної служби.

Посадовою особою місцевого самоврядування є особа, яка працює в органах місцевого самоврядування, має відповідні посадові повноваження щодо здійснення організаційно-розпорядчих та консультативно-дорадчих функцій і отримує заробітну плату

за рахунок місцевого бюджету.

Співпраця громадськості та влади допомагає побудувати суспільство, де люди довіряють одне одному і здатні спільними зусиллями вирішувати соціальні проблеми. Про це слід пам'ятати усім: і політикам та посадовцям, і активістам та небайдужим громадянам. Ключовими кроками у досягненні успіху в співпраці влади та громадських інституцій є вміння працювати разом, створювати різні формати співпраці, влада має бути максимально відкритою, організаціям громадянського суспільства варто мати стратегічне бачення своєї діяльності, орієнтуватись на результат, кожному слід бути професіоналом своєї справи, постійно розвиватися, вдосконалюватися та бути компетентним в тих питаннях, які просуває та представляє. Для досягнення високого рівня професіоналізму та компетентності посадових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Завданням органів державної влади є постійне підвищення кваліфікації. Все це свідчить про те вагоме значення, яке набувають питання підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації службовців для забезпечення сталого місцевого і регіонального розвитку. Із набранням чинності Закону України «Про державну службу», запроваджено норми підвищення рівня професійної компетентності державних службовців. Державні службовці, вперше прийняті на державну службу, проходять підвищення кваліфікації протягом першого року роботи, потім у разі потреби перед оцінюванням або за результатами оцінювання службової діяльності, але не рідше ніж один раз на три роки. Підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування - навчання з метою оновлення та набуття умінь, знань, навичок і здатності виконувати завдання та обов'язки, необхідні для провадження професійної діяльності на державній службі та на службі в органах місцевого самоврядування. Потрібно відзначити, що сучасна система місцевого самоврядування в Україні вкрай потребує нових службовців, які мають відігравати ключову роль у здійсненні реформ на місцевому рівні. Саме вони повинні бути ініціаторами і головними проектувальниками демократичних перетворень у місцевому самоврядуванні. Дотримання вимог чинного законодавства, в частині проведення своєчасної та систематичної організації заходів направлених на підвищення професійної компетентності державних службовців, є пріоритетним напрямком на шляху реформи державної служби. Таким чином, кожен державний службовець під час проходження служби повинен удосконалювати свій досвід та навички, що дасть змогу якісно оновити систему державного управління та державної служби до європейських стандартів.

Метою підвищення кваліфікації працівників є їх професійний розвиток відповідно до державної політики у відповідній галузі та забезпечення якості освітнф.

Основними видами підвищення кваліфікації є:

- 1) навчання за програмою підвищення кваліфікації;
- 2) стажування (наукове стажування);
- 3) участь у семінарах, практикумах, тренінгах, вебінарах, майстер-класах тощо.

Разом з цим мета підвищення кваліфікації держслужбовців повинна бути спрямована на поглиблення і розширення знань, практичних навичок і вмінь а також оволодінню способами творчої діяльності та набуттю перспективного досвіду здійснення додаткових завдань, обумовлених індивідуальними здібностями, посадовими обов'язками конкретного працівника та потребами сучасного інформаційного суспільства. Рівень конкурентоспроможності особистості, організації та країни в цілому сьогодні у значній мірі визначається виваженістю добору і раціональним використанням відомостей, методів і засобів при здійсненні як повсякденної особистої, так і професійної діяльності фахівця. Загальна мета професійної освіти охоплює такі основні цілі: забезпечення всебічної соціалізації та ефективної адаптації тих, хто навчається, в соціально-економічних умовах суспільства, що розвивається, формування і розвиток професійно значущих якостей, конкурентоспроможної професійної компетентності, поглиблення розвитку особистості, способів продуктивного мислення і пізнання, вміння вчитися і самовдосконалюватись протягом усього життя, здатності до творчого наукового пошуку щодо вирішення завдань,

що постали, формування і розвиток цінностей особистісного розвитку фахівця. Високий рівень інтенсивності інформації у всіх сферах життєдіяльності суспільства потребує оновлення знань і вмінь, тісно пов'язаних із пошуком, аналізом, корегуванням, збереженням, поширенням та управлінням великого обсягу відомостей на базі інформаційно-комунікаційних технологій. Це потребує від держслужбовців постійного оновлення знань щодо перспективних тенденції розвитку його професійних якостей пов'язаних з його галузевою сферою, вмінь виважено добирати і раціонально використовувати їх у своїй професійній діяльності.

Висококваліфікований службовець повинен мати навички та відповідні знання для реалізації поставлених завдань та дотримання вимог законодавства про державну службу. Також значну роль в професійній діяльності відіграє вміння виявляти ознаки корупційних правопорушень та запобігати їх здійсненню, застосовувати ділову українську мову в діловому спілкуванні, дотримання засад етичної поведінки та доброчесності на державній службі, мати навички в організації ефективної взаємодії та роботи в команді, підготовки і ведення переговорів, регуляції власного емоційного стану та інші.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про державну службу» від 28 травня 2023 року № 889-VIII
2. Закон України «Про місцеве самоврядування» від 31 березня 2023 року №280/97-ВР. URL: <https://pdp.nacs.gov.ua/courses/pidvyshchennia-kvalifikatsii-dlia-vpershepryznachenykh-na-posady-derzhavnoi-sluzhby-katehorii-a-derzhavnym-sluzhbovtsiam-pro-derzhavnu-sluzhbu>
3. Теоретико-методологічні засади наукових досліджень в галузі державного управління: монографія / за заг. ред. проф. В. В. Корженка; авт. кол.: В. В. Корженко, Н. С. Корабльова, О. К. Чаплигін та ін.- Х.: НАДУ, 2012. - 492 с.

УДК 330

Ярошенко М., студентка; Чайкіна А.О., к.е.н., доцент
*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ПОСИЛЕННЯ КОНКУРЕНЦІЇ

Україна як країна зі значним потенціалом розвитку економіки та виробництва не може ігнорувати процеси глобалізації та посилення конкуренції на міжнародних ринках. Сучасна економічна ситуація вимагає від країни ефективної стратегії розвитку міжнародної економічної діяльності та управління, щоб забезпечити стає економічне зростання та підвищення конкурентоспроможності на міжнародних ринках.

Серед актуальних проблем та викликів, які стикається Україна в міжнародній економічній діяльності, можна виділити зростаючу конкуренцію на зовнішніх ринках, нестабільність у глобальній економіці, складність відновлення партнерських відносин з окремими країнами, високу залежність від енергоресурсів та зниження експортного потенціалу.

Для вирішення цих проблем потрібні ретельний аналіз міжнародного ринку, розробка стратегії розвитку та управління міжнародною економічною діяльністю, залучення інвестицій та підвищення ефективності виробництва, а також пошук нових ринків збуту та розвиток нових технологій.

Ще однією проблемою є низький рівень інвестиційної привабливості України. Недостатньо ефективна система захисту інвесторів, складність процедур інвестування, високий рівень корупції та непрозорість в управлінні державними ресурсами є перешкодами

для приваблення іноземних інвестицій. Це ускладнює розвиток економіки країни та знижує конкурентоспроможність її продукції на міжнародних ринках. Щоб покращити конкурентоспроможність України на зовнішніх ринках можна вжити ряд наступних заходів:

1. Розширювати асортимент експортованих товарів та послуг, а також підвищувати їх якість та інноваційність.

2. Розвивати та підтримувати високий рівень інфраструктури, що забезпечує транспортування та логістику товарів, а також підвищує рівень сервісу.

Розвиток інфраструктури є важливим фактором, який визначає конкурентоспроможність країни в глобальному економічному просторі. Інфраструктура пов'язана з багатьма галузями, включаючи транспорт, енергетику, зв'язок, житлово-комунальне господарство та інші. Розвиток інфраструктури може забезпечити ефективну роботу економіки, збільшення обсягів виробництва та продажів, зниження витрат на транспортування та зберігання товарів, покращення якості життя населення тощо.

Щоб підвищити рівень інфраструктури в країні, необхідно спрямувати достатній обсяг фінансових ресурсів на розвиток інфраструктури. Також необхідно вдосконалювати механізми управління інфраструктурними проектами, впроваджувати інноваційні технології та створювати сприятливе інвестиційне середовище для приваблення іноземних інвесторів. Важливо також забезпечити ефективну координацію діяльності між різними галузями і залучити до розвитку інфраструктури науковців та експертів, які можуть пропонувати інноваційні рішення.

3. Залучати іноземні інвестиції для розвитку промисловості та технологій, що сприятиме підвищенню якості продукції та зниженню її вартості.

4. Забезпечувати належний рівень освіти та кваліфікації робочої сили, що дозволить забезпечити високий рівень роботи та підвищити якість продукції та послуг.

5. Підтримувати діалог з іншими країнами та розширювати зовнішньоекономічні відносини з новими партнерами.

6. Запроваджувати програми та заходи, що стимулюють розвиток інноваційних технологій та наукових досліджень, що забезпечить зростання конкурентоспроможності продукції та послуг.

Існує безліч програм та заходів, які можна проводити на державному рівні для стимулювання розвитку інноваційних технологій. Нижче наведено кілька прикладів:

фінансова підтримка (виділення грантів, субсидій та інших форм фінансової підтримки наукових досліджень та розробок, що може значно збільшити інтерес до інноваційних технологій та залучити додаткові ресурси);

сприяння комерціалізації (забезпечення сприятливих умов для комерціалізації інноваційних технологій, наприклад, зменшення податків на інтелектуальну власність або створення спеціальних зон для інноваційного розвитку);

партнерство з приватним сектором (підтримка партнерства з приватним сектором, що може допомогти забезпечити додаткові ресурси та сприяти комерціалізації інновацій);

розвиток освіти (розроблення та впровадження програм розвитку освіти, що сприяють формуванню інноваційної культури та збільшують зацікавленість молоді в інноваційній сфері);

створення інноваційних кластерів (всєбічна підтримка створення інноваційних кластерів, що сприяють об'єднанню компаній та наукових установ для спільної розробки та комерціалізації інновацій).

7. Забезпечувати захист прав інтелектуальної власності, що виключить незаконне використання та копіювання продуктів та технологій.

Отже, у сучасних умовах глобалізації та посилення конкуренції, міжнародна економічна діяльність України зазнає значних проблем та викликів. Однак, на покращення конкурентоспроможності країни можна впливати різними способами, включаючи поліпшення інвестиційної та інноваційної політики, розвиток інфраструктури та логістики, підвищення якості освіти та науково-технічного потенціалу, підтримку експортерів та малих

та середніх підприємств. Для досягнення успіху в міжнародній економічній діяльності необхідно також вдосконалювати умови для бізнесу, підтримувати розвиток відкритих та прозорих ринків, забезпечувати стабільність макроекономічного середовища та ефективно управління державним сектором економіки. Враховуючи ці аспекти, Україна може досягти успіху в міжнародній економічній діяльності та збільшити свою конкурентоспроможність на зовнішніх ринках.

Список використаних джерел

1. Герасименко, О. С. (2021). Міжнародна економічна діяльність в умовах глобалізації та посилення конкуренції: проблеми та перспективи розвитку. *Економіка та держава*.
2. Лаврентьєва, І. О. (2020). Міжнародна економічна діяльність підприємств в умовах глобалізації економіки. *Світова економіка та міжнародні економічні відносини*.
3. Миколаїв, О. В. (2021). Стратегічні пріоритети розвитку зовнішньоекономічної діяльності України в умовах глобалізації економіки. *Економіка та держава*.
4. Омельченко, О. Ю. (2020). Міжнародна економічна діяльність підприємств України: тенденції та перспективи розвитку в умовах глобалізації економіки. *Економіка та держава*.
5. Тарновська, Т. М. (2021). Міжнародна економічна діяльність України: тенденції та перспективи розвитку в умовах глобалізації. *Світова економіка та міжнародні економічні відносини*.

УДК 330

Яцик Т.В., студентка; Христенко О.В., к.е.н., доцент
*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНІМИ КОМУНІКАЦІЯМИ ПІДПРИЄМСТВА

Ефективність сучасного підприємства прямо залежить від стану процесу управління зовнішніми комунікаціями. Кожне підприємство у процесі здійснення господарської діяльності взаємодії з великою кількістю зацікавлених сторін, використовуючи при цьому різні засоби та інструменти комунікації. Саме завдяки зовнішнім комунікаціям підприємства вибудовують свою діяльність, встановлюють взаємовигідні контакти з стейкхолдерами, просувають продукцію на ринок, залучають партнерів до співпраці тощо. Особливої актуальності це набуває в умовах воєнного стану, коли існує високий рівень невизначеності, ризиків втрати платоспроможності, порушення довгострокових відносин, а у інформаційному просторі багато неправдивої інформації. У таких умовах завдяки зовнішнім комунікаціям підприємства мають змогу висвітлювати достовірну про себе інформацію, анонсувати нові проекти, подальші плани реалізації та багато іншої важливої інформації

Однак як показує практика, більшість вітчизняних підприємств недооцінюють роль зовнішніх комунікацій й не займаються систематичною діяльністю щодо розвитку зовнішніх комунікацій. Саме зазначеним й обумовлена актуальність обраної теми.

Управління зовнішніми комунікаціями є важливим аспектом управління підприємством. Це передбачає планування, впровадження та моніторинг комунікаційної діяльності організації із зовнішніми зацікавленими сторонами, такими як клієнти, постачальники, партнери, інвестори, ЗМІ та широка громадськість. Ефективні зовнішні комунікації можуть підвищити репутацію організації, налагодити відносини та підтримати її бізнес-цілі [1].

Управління зовнішніми комунікаціями необхідне з метою [2-3]:

– створення позитивного іміджу бренду: зовнішні комунікації відіграють важливу роль у формуванні сприйняття підприємства серед зацікавлених сторін. Завдяки

ефективному управлінню цими комунікаціями підприємства можуть створити позитивний імідж бренду, який сприяє довірі, надійності та лояльності;

– взаємодії з клієнтами. Взаємодія з клієнтами та спілкування з ними є життєво важливими для підприємств, щоб зрозуміти їхні потреби, вирішити проблеми та побудувати довготривалі відносини. Ефективні зовнішні комунікації дозволяють компаніям передавати свої пропозиції, рекламувати продукти та послуги та надавати відмінну підтримку клієнтів;

– залучення та утримання інвесторів: інвестори мають вирішальне значення для розвитку бізнесу, і ефективні зовнішні комунікації можуть залучити та утримати їх. Прозорі та послідовні повідомлення, які демонструють чітке бачення, фінансову стабільність і стратегічний напрям, допомагають зміцнити довіру інвесторів і сприяють притоку капіталу;

– розвитку партнерства. Зовнішні комунікації є важливими для встановлення та підтримки міцних партнерських відносин із постачальниками, дистриб'юторами та іншими діловими партнерами. Чіткі та відкриті лінії спілкування зміцнюють довіру, заохочують співпрацю та підвищують ефективність роботи;

– управління репутацією та кризою: зовнішні комунікації відіграють вирішальну роль в управлінні репутацією підприємства як під час звичайних операцій, так і під час кризових ситуацій. Швидка та прозора комунікація може допомогти зменшити репутаційну шкоду, зберегти довіру зацікавлених сторін і мінімізувати негативний вплив на бізнес.

Підприємствам слід застосовувати багатоканальний підхід, щоб ефективно охопити цільову аудиторію. У той час як традиційні медіа залишаються актуальними, цифрові платформи, соціальні медіа, інформаційні бюлетені електронною поштою, блоги та інтерактивні веб-сайти пропонують додаткові можливості для взаємодії із зацікавленими сторонами.

Таким чином, зовнішня комунікація – це постійний процес, який вимагає здатності до адаптації та чуйності. Сучасним підприємствам необхідно бути в курсі галузевих тенденцій і нових каналів зв'язку, щоб ефективно охоплювати та залучати свою цільову аудиторію. Управління зовнішніми комунікаціями є критично важливим аспектом ведення успішного підприємства. Віддаючи пріоритет ефективним зовнішнім комунікаційним стратегіям, підприємства можуть створити позитивний імідж бренду, взаємодіяти з клієнтами, залучати інвесторів, підтримувати партнерські відносини та захищати свою репутацію. Завдяки комплексній комунікаційній стратегії, спеціальним повідомленням, узгодженості, прозорості та кваліфікованим професіоналам підприємства можуть налагоджувати значущі зв'язки зі своїми зацікавленими сторонами, прокладаючи шлях до довгострокового успіху в конкурентному бізнес-середовищі.

Список використаних джерел

1. Ангелко І.В., Лех І.А. Практичні аспекти застосування маркетингових комунікацій у діяльності суб'єктів господарювання. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020. № 5. С.11-14.

2. Вракіна К. П. Комунікативна культура в епоху інформатизації. *Радіоелектроніка та молодь у XXI столітті : матеріали 24-го Міжнар. молодіж. форуму, 7–9 квітня 2020 р.* Харків: ХНУРЕ, 2020. Т. 8. С. 138-139.

3. Колосок В.М., Лазаревська Ю.А. Розвиток цифрових комунікацій в сучасному менеджменті організацій. *Зб. наук. пр. Університетська наука : в 4 т. ДВНЗ «ПДТУ». Маріуполь*. 2020. Т. 3. С. 190-195.

СЕКЦІЯ 2 СТАБІЛІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ ЯК УМОВА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

UDK 658.3

Kulyk Viktoriya, Doctor of Economic Sciences, Professor,
University of South Bohemia in České Budějovice (České Budějovice, Czech Republic)

BRIDGING THE GENDER PAY GAP IN THE IT SECTOR: INTERNATIONAL EXPERIENCE

After the Second World War, women made their mark on the labor market. They began to position themselves as professionals whose work can be used in the economy and should be paid. However, since then, there has been a gender pay gap that, as noted at the World Economic Forum 2021, will take 268 years to close. There is a gender pay gap in all sectors of the economy worldwide. A study by the US Census Bureau found that for every dollar earned by men in the world, 82 cents are earned by women. That is, on average, women earn 18% less than men [1]. In the EU, the gender pay gap is 13%. According to the European Commission, women have to work an additional 1.5 months to compensate for the pay gap compared to men. Over the past 10 years, the gender pay gap has decreased by 2.8%. The smallest gender pay gap is observed in Luxembourg, Romania, and Slovenia (0.7%, 2.4%, and 3.1% respectively). Latvia, Estonia, and Austria have the highest values of this indicator among the EU countries (22.3%, 21.1%, and 18.9%, respectively) [2]. The gender pay gap in Ukraine has been showing a downward trend in recent years (2020 – 20.4%; 2021 – 18.6%). From 2015 to 2021, this figure decreased by 7.4% - from 26% in 2015 to 18.6% in 2021.

Women working in the IT industry are not immune to this problem. The situation is also complicated by the fact that the IT industry has always been considered a "male" field. Therefore, both employers and partners are often men who continue to hold on to gender stereotypes. In 2022, LinkedIn highlighted that only 28% of women in the world work in the tech sector, which is a significantly low percentage compared to 72% of men. According to the report, even in the most famous US companies, such as Amazon, Apple, Meta, and Microsoft, only 34.4% of women hold technical positions. In the UK, in 2022, the gender pay gap in the tech industry was 16%, which is 4.4% higher than the national average. But this does not mean that men and women receive different salaries for the same position. Such inequality is achieved because there are significantly fewer women managers, whose pay is always higher.

According to a study conducted within the Ukrainian IT industry in 2017-2020, the following trends in women's work were identified [3]. Three-quarters of IT professionals in Ukraine are men. The share of women in the IT sector is gradually increasing, in particular, in 2017-2020 it increased from 20% to 25%. Between 2017 and 2020, the share of women in development doubled (from 5% to 10%, mostly in the category of beginners), and one and a half times among project managers (from 25% to 39%) and other technical specialists (from 20% to 31%). In 2020, 36% of newcomers (i.e., those who have been working in the industry for less than a year) were women, while in 2017, they were only 26%. There are more women in IT in the east of the country than in the west. Three-quarters of female IT professionals are under 30 years old (men are slightly older, as they started working in IT earlier than women, and two-thirds of them are under 30). The youngest women in IT are in non-technical positions and among developers. Among women working in IT, there is a higher proportion of those with a university degree or even two (compared to men). Women working in IT declare better knowledge of English than men. Women make up the majority in non-technical positions (mainly in HR and marketing). However, in some technical positions, such as designers, business analysts, data analysts, and project managers, the share of women has increased to 40-50% over the past three years. More than a third of women work as QA specialists. At the same time, development, top management, and system administration remain "male" jobs: 90% of

those working in these positions are men. For 33% of women working in development, their specialisation is back-end, and for 30% of women - front-end (among men, these figures are 39% and 19% respectively). When it comes to the main programming languages, women developers are "concentrated" around JavaScript and C#/.NET (31% and 19% of women respectively use them as their main programming language, compared to 23% and 16% of men). Women working in IT are more loyal employees than men: they change companies less often and are somewhat more satisfied with their current jobs. Women IT professionals who have been working in the industry for more than three years are more likely to stay at the same job compared to men with similar experience.

To reduce the gender pay gap, a list of measures can be used at the level of the individual, company, society, and the state [4]. At the level of the individual. Researchers have found that women are less likely to be dissatisfied with their working conditions or the amount of their pay, so they are less likely than men to ask their employer for a pay rise. To resolve this situation, it is advisable to undergo psychological training to build adequate self-esteem and master negotiation skills. Sometimes, employers underpay their employees, relying on their lack of knowledge about the average salary in the industry or region. In order to avoid performing highly skilled work for little money, it is worth knowing what salaries employees in similar positions receive in companies in the same industry. Information on specialised job search websites can also be helpful. There you can find employers' requirements for potential employees and salaries. One possible solution is the 2022 EU Payroll Transparency Directive. The key measures are pay transparency for job seekers, the right to information for employees, reporting on the gender pay gap, joint pay evaluation, and better access to justice for victims of pay discrimination.

At the company level. In many companies, including those in the IT sector, there is a situation called the "motherhood penalty". It is related to the fact that women with young children are less likely to be promoted or fired first. This approach is unfair to women. Another problem is that women often agree to such company policies, relying on the income of the child's father and satisfying the society's demand for a "responsible attitude of a woman to her child". When a woman leaves her profession for 3-6 years, she loses the income she could have been earning; she does not develop professionally and, as a result, will be forced to work for the same or lower salary after her parental leave ends. To support motherhood, companies should offer women the opportunity to work part-time or remotely. Companies could invest in education and training on the gender pay gap and promote diversity and inclusion. Companies could conduct regular pay audits to identify and address any issues raised, and conduct regular pay audits to identify and address any issues raised. At the state level. To support responsible parenthood and women in their professional activities, the right to use parental leave should be enshrined at the state level for both women and men. For example, in Finland, fathers receive 7 months of paid parental leave, regardless of their gender identity.

Summing up the situation with the gender pay gap in the IT industry in Ukraine, it is worth noting that women in Ukrainian IT are satisfied with their jobs and are not going to change them. The number of women in IT in Ukraine will grow in the coming years, both in technical and non-technical positions, which will help achieve gender balance. The equalisation of incomes between women and men depends not only on women's acquisition of professional and soft skills, but also on social stereotypes and government policy in Ukraine.

References

1. The Gender Pay Gap In Tech Exists: Effects On Women's Salary. *Codecademy Blog*. URL: <https://www.codecademy.com/resources/blog/gender-pay-gap-in-tech/> (date of access: 11.05.2023).
2. Equal Pay? Time to close the gap! *European Commission*. URL: https://commission.europa.eu/system/files/2022-11/equal_pay_day_factsheet_2022_en_1_0.pdf (date of access: 11.05.2023).
3. Яблоновська Т. Жінки в IT: портрет, кар'єра і зарплата. Аналітика. DOU. URL: <https://dou.ua/lenta/articles/it-woman->(дата звернення: 11.05.2023).
4. Kulyk V.A. Directions for the development of e-business in Ukraine in the context of the war with the russian federation. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. Випуск 4(04). URL: <http://dees.iei.od.ua/index.php/journal/article/view/133>

ENSURING FINANCIAL STABILITY OF THE UKRAINIAN ECONOMY IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION

The full-scale military invasion of our northern neighbors has dealt a powerful blow to all parts of our country's economic system. The production of key products, including those that form the basis of Ukraine's export potential, has declined. In addition, ports are blocked, and thus the lion's share of foreign trade. The transport and logistics, social, marketing, and engineering infrastructure of entire regions is being destroyed. There is an outflow of personnel abroad and their partial redeployment to the west of the country, which temporarily throws hundreds of thousands or even millions of people out of active economic life. The domestic economy is increasingly becoming one of the priority fronts that will determine both the further course of the military operations and our country's ability to successfully rebuild after they end. The statements of some experts, often circulating in the media, about the allegedly inevitable post-war economic boom in Ukraine and our country's "doom" to EU membership and the rapid reconstruction of destroyed cities or modernization of infrastructure (or even about turning it into an innovative "Mecca" of the future Europe) require critical reflection. Indeed, the prerequisites for this exist [1].

The relevance in the context of European integration processes is determined by the need to form internal and external immunity to protect against destabilizing capital outflows and competitiveness in world markets, as well as the stability of the financial situation. The state, represented by its institutions of power, plays a crucial role among the security factors. The modern Ukrainian economy requires unbiased government decisions to regulate many aspects of the market economy, especially in the area of social and legislative protection of its subjects. The effectiveness of this mechanism largely determines other aspects, such as the level and quality of life, crime rate, and economic potential. Without effective functioning of state legal institutions, neither economic nor social development within a single mechanism is possible. The purpose of the state system is to support the effective functioning of the economy, identify threats and take adequate measures to prevent and neutralize them, protect the realization of economic interests of an individual, society, and family, and pursue a socially oriented economic policy.

Although the problems should be considered primarily within the framework of economic processes, deep catastrophic consequences are also manifested in the non-economic sphere. The greatest danger is posed by political upheaval in society due to the dissatisfaction of the masses with their economic situation, as well as direct large-scale destruction of production capacity, social infrastructure and the natural environment caused by economic reasons.

The NBU is doing everything necessary to ensure the continuity of both non-cash and cash payments and to maintain the smooth functioning of the banking system under martial law. The official exchange rate has been fixed and a number of temporary currency restrictions have been introduced [2]. Thus, the concept should be based on a variety of factors, including its main element - the growth of economic efficiency.

References:

1. Borshchevsky V. Economic individualism will resist the totalitarianism of the neighbor. Day. Access mode: <https://day.kyiv.ua/uk/article/ekonomika/ekonomichniy-individualizm-dast-opir-totalitarizmu-susida> // URL: <http://www.rada.gov.ua> (accessed: 20.04.2023).
2. The official website of the National Bank of Ukraine. The state of the financial sector of Ukraine and the NBU's measures to support its smooth functioning under martial law. Access mode: <https://bank.gov.ua/ua/news> // URL: <http://www.rada.gov.ua> (accessed: 20.04.2023).

Skryl Vitaliia, PhD in Economics, Associate Professor
National University "Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic"
(Poltava, Ukraine)

INTEGRATION OF THE BANKING SYSTEM OF UKRAINE INTO THE EUROPEAN BANKING COMMUNITY

The issue of European integration is constantly in the focus of attention of the National Bank of Ukraine. After all, according to our vision, we see the National Bank as a full member of the European community of central banks. Obtaining the status of a candidate state for EU membership brings us significantly closer to the realization of this goal, commented the results of the summit of the European Council, Head of the National Bank of Ukraine Kyrylo Shevchenko. - We will continue to adhere to the European course in the process of further transformation and development of the financial system of Ukraine. And as the central bank of a candidate country for EU membership, we will have much wider opportunities for its implementation.

The activity of the National Bank in the field of European integration was and remains aimed at the implementation of the Association Agreement between Ukraine and the EU. To this end, the NBU is constantly working on the implementation of EU legal acts into the national legislation of Ukraine, the implementation of international standards in the field of financial services, the implementation of decisions of bilateral bodies of the Ukraine-EU association and other international legal obligations and agreements in the field of European integration, as well as strengthening confidence in the National Bank as a central bank that adheres to European standards in its activities.

In order to ensure the maximum approximation of the regulation of the financial sector of Ukraine to EU standards and rules, the National Bank pays primary attention to the preparation of complex legislative changes and the improvement of the legal framework in the field of banking regulation and supervision, payment systems, insurance, credit cooperation, financial reporting, anti-money laundering money, digital market in accordance with the obligations under the Association Agreement between Ukraine and the EU.

Thanks to the joint efforts of the National Bank and the Verkhovna Rada of Ukraine, in 2021, the regulation of the financial sector of Ukraine came significantly closer to European standards, which made it possible to achieve the greatest progress in the implementation of the Association Agreement between Ukraine and the EU.

Basic laws of Ukraine have been developed and adopted, which are based on the norms of European Union law regarding financial services and implement key EU directives and regulations in this area. In particular:

in 2022, the Law of Ukraine "On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Regarding the Improvement of Issues of Organization of Corporate Governance in Banks and Other Issues of the Functioning of the Banking System" was adopted (Law No. 1587-IX). The law was developed with the involvement of experts from the International Monetary Fund. It provides for the approximation of banking legislation of Ukraine to EU legislation (takes into account the provisions of Directive 2013/36/EU and Regulation (EU) 575/2013).

A three-year period is provided for the implementation of certain provisions of Law No. 1587-IX, but its implementation and application have already actively begun. The National Bank has already developed and approved a number of legal acts, in particular, on the organization of corporate governance in banks, the process of assessing the adequacy of internal capital in banks and banking groups, supervision on a consolidated basis;

in June 2021, the Law of Ukraine "On Payment Services" (Law No. 1591-IX) was adopted, developed taking into account EU legal acts, in particular Directive (EU) 2015/2366 and Directive 2009/110/EU. Its implementation will make it possible to modernize the payment market of Ukraine, create a basis for its development and form a legal basis for the integration of the payment system of Ukraine with the EU payment system.

Currently, the National Bank is actively working on updating and developing regulations in the field of regulation of payment services. In particular, on the issues of non-cash settlements, opening and closing user accounts by payment service providers, conducting transactions with electronic money, performing interbank payment transactions, engaging commercial agents to provide financial payment services, authorizing the activities of payment service providers, registering payment systems, payment system participants and technological operators of payment services, payment infrastructure oversight, etc.;

in November 2021, the Verkhovna Rada of Ukraine adopted the Law of Ukraine "On Insurance" (Law No. 1909-IX), which takes into account the provisions of Directive 2009/138/EU and Directive (EU) 2016/97.

The law introduces a new regulatory model aimed at forming a solvent, stable, competitive insurance market in Ukraine with proper protection of the rights of consumers of insurance services. It includes, in particular, improvement of requirements for licensing insurers, assessment of their solvency and liquidity, construction of an effective corporate governance system, application of risk-oriented prudential supervision, withdrawal of insurers from the market and transfer of insurance portfolios, establishment of new requirements for insurance intermediaries.

Most of the provisions of the law enter into force on January 1, 2024. The National Bank is currently actively working on the development of the regulatory and legal acts necessary for its implementation.

Among other issues in the field of financial services, important for the realization of our European integration aspirations, on which the National Bank continues to work:

- support in the parliament of the draft Law of Ukraine "On Credit Unions" (registration number 5125), which is being prepared for the second reading;
- continuation, together with the experts of the World Bank and the Individual Deposit Guarantee Fund, of the development of a draft law on the settlement of bank insolvency in accordance with Directive 2014/59/EU, which establishes framework provisions for the recovery and rehabilitation of credit institutions and investment companies;
- preparation of a new edition of the Law of Ukraine "On Mandatory Civil Liability Insurance of Land Vehicle Owners" taking into account Directive 2009/103/EU on civil liability insurance in connection with the use of motor vehicles and ensuring the fulfillment of insurance obligations such responsibility;
- continuation of the implementation of currency liberalization steps, which are provided for in the Roadmap for the abolition of currency restrictions developed together with IMF experts - as soon as the situation in the country stabilizes and economic conditions are favorable.

References:

1. Official website of the National Bank of Ukraine. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/status-ukrayini-yak-kandidata-na-chlenstvo-v-yes-nablijaye-integratsiyu-nbu-v-yevropeysku-spilnotu-tsentrobankiv>
2. "Regarding the integration of the banking system of Ukraine into the banking system of the European Union". Analytical note. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/schodo-integracii-bankivskoi-sistemi-ukraini-do-bankivskoi-sistemi>.

Варналій З. С., д.е.н., професор
Київський національний університет імені Тараса Шевченка (м. Київ, Україна)

ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ ЯК ЧИННИК СТАЛОГО РОЗВИТКУ

В період війни важливою умовою сталого розвитку України є забезпечення фінансової безпеки держави, у тому числі фінансової безпеки суб'єктів підприємництва. В умовах глобальних викликів та високих ризиків кризового періоду, повномасштабної війни в Україні зусилля уряду (на макрорівні) та суб'єктів господарювання (на макрорівні) зосереджуються на вирішенні поточних проблем [1].

Стабілізація основних параметрів національної фінансової системи дає можливість здійснювати перехід до реалізації стратегічних цілей суб'єктів господарювання, що в значній мірі впливає на фінансову стабільність країни в цілому та на сталий розвиток. Головними компонентами сталого розвитку суспільства є: економічна, соціальна, природоохоронна. Сьогодні Україна в умовах війни зазнає значних матеріальних та фінансових збитків (економічна компонента), великих втрат у вигляді людських жертв (соціальна компонента), руйнування довкілля та екологічна катастрофа, зокрема, підрив Каховської ГЕС, загроза підриву Запорізької АЕС (природоохоронна компонента).

В умовах війни, як ніколи, актуалізується безпекознавча компонента сталого розвитку суспільства. Значно зростає роль і значення безпекології, зокрема, економічної безпекології. Економічна безпекологія, на нашу думку, це міждисциплінарна наука, яка вивчає сутність, закономірності захисту економічних інтересів від реальних та потенційних, ендегенних та екзогенних загроз [2].

Роль і значення безпекології в умовах війни полягає у тому, що вона вивчає безпеку в широкому спектрі контекстів, включаючи політичну, інформаційну, соціальну, економічну та військову безпеку. Вона досліджує природу загроз, ризиків та викликів, які впливають на безпеку і стабільність суспільства, організацій та держави. Безпекологія базується на міждисциплінарному підході, поєднуючи елементи політології, соціології, права, економіки, психології, військової науки та інших галузей науки. Безпекологія досліджує причини конфліктів, процеси формування загроз, стратегії забезпечення безпеки, методи прогнозування та запобігання кризовим ситуаціям. У контексті війни безпекологія відіграє важливу роль у розумінні воєнної стратегії, аналізі технологічних та тактичних аспектів, розвідці, прогнозуванні можливих загроз і розробці ефективних стратегій захисту. Також безпекологія сприяє плануванню та організації військових операцій, забезпечує контроль за рухами противника та допомагає уникнути непотрібних втрат та ризиків.

В грудні 2022-січні 2023 року з метою визначення найгостріших проблем фінансової безпеки суб'єктів підприємництва України в умовах війни та повоєнного відновлення та шляхів її зміцнення авторським колективом науковців кафедри фінансів економічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка (професор, науковий керівник проекту Варналій З.С., професор Чеберяко О.В., доцент Медведкова Н.С., аспіранти Бондаренко С.М., Мацур С.М., Мехед А.М., студент Алханішвілі Д.І.) спільно з фахівцями Асоціації платників податків України було проведено соціологічне дослідження «Фінансова безпека суб'єктів в умовах війни та повоєнного відновлення» [3].

В опитуванні взяли участь 225 респондентів практично з усіх регіонів України. Найбільш всього були представники Дніпропетровської області – 20%; м. Києва – 14%; Київської області – 13%; Львівської та Чернівецької областей – 9%.

Наведемо лише деякі результати соціологічного дослідження. Так, за результатами опитування виявлено, що найбільша частина опитаних респондентів (82,22%) вважає, що брак фінансових ресурсів є серйозною перешкодою для ведення підприємницької діяльності

в Україні; 9,78% опитаних відповіли, що не впливає. Серед сфер національної безпеки, що на сьогодні найбільш негативно впливають на стан фінансової та фіскальної безпеки суб'єктів підприємництва за даними опитування є: воєнна сфера (30%), економічна (23%), внутрішньополітична (18%) та зовнішньополітична (15%) сфери, які несуть чималі загрози. Менший вплив здійснюють соціальна та інформаційна сфери (по 5% кожна). Інші сфери – науково-технологічна, корупційна та екологічна також справляють незначний вплив (до 2%) на стан фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

Серед зовнішніх загроз фінансовій безпеці суб'єктів підприємництва експерти назвали: несприятлива політична ситуація – 21%; кризові явища в економіці – 19%; високий рівень корупції – 15%; тіньова економіка – 14%; високий рівень інфляції – 11%; погіршення інвестиційної привабливості – понад 6%; низький рівень реальних доходів населення – 6% тощо. Загрозами у сфері фіскальної безпеки суб'єктів підприємництва з податком на додану вартість (ПДВ) за даними опитування є: несвоєчасне відшкодування ПДВ – 19%; віднесення платника до категорії «ризикових» – 16%; «ручне» втручання в Систему моніторингу відповідності податкових накладних/розрахунків коригування критеріям оцінки ступеня ризиків (СМКОР) – 13% тощо.

За результатами опитування до основних податкових перешкод віднесено: недосконалість норм Податкового кодексу України (ПКУ) – 21%; недотримання податкового законодавства – 12%; недосконалість діяльності Державної податкової служби України (ДПСУ) – 12%; недосконалість норм Митного кодексу України – 12% тощо. До основних шляхів вдосконалення податкової системи України з метою зміцненню фінансової безпеки суб'єктів підприємництва респонденти віднесли: реформування Державної податкової служби України (16%); оновлення редакції Податкового кодексу України (14%); формування податкової культури платників податків (10%); вдосконалення адміністрування податків (10%); дотримання податкового законодавства (11%); реформування Державної митної служби України (10%); перезавантаження Бюро економічної безпеки України (9%) тощо.

Основними шляхами мінімізації загроз фінансовій безпеці суб'єктів підприємництва в умовах війни та повоєнної відбудови мають бути:

- формування дієвої системи управління фінансами, яка здатна забезпечувати захист фінансових інтересів суб'єктів підприємництва;
- впровадження систематичного моніторингу граничних значень індикаторів фінансової безпеки суб'єктів підприємництва;
- створення сприятливих умов для підвищення ефективності функціонування підприємств;
- організація оптимальної організаційної структури, залучення висококваліфікованих працівників;
- оцінювання рівня продуктивності та достатності матеріально-технічної бази, пошук варіантів їх покращення;
- забезпечення дієвого інституційно-правового захисту всіх напрямів діяльності суб'єктів підприємництва, слідкування за змінами нормативно-правових актів;
- досягнення реального захисту внутрішньої інформації суб'єктів підприємництва;
- підготовка фахівців нової генерації з питань безпекології, зокрема, фінансової безпеки.

Список використаних джерел

1. Варналій З. С., Мехед А.М. Загрози фінансовій безпеці суб'єктів підприємництва України та шляхи їх запобігання. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія Економіка. 2022. № 4 (221). С. 13-18.

2. Варналій З.С., Бондаренко С.М. Фінансова безпека підприємств України в умовах війни та повоєнного відновлення // Економічний вісник університету. Зб. наук. праць учених та аспірантів. 2023. Випуск 54. С.106-113. DOI.org/10.31470/2306-546X-2023-56-106-113.

3. Фінансова безпека суб'єктів підприємництва в умовах війни та повоєнного відновлення (науково-експертна та соціологічна оцінка): монографія. За ред. Варналія З.С та Катамадзе Г.Ш. К.: КМ-Букс, 2023. 240 с.

Дмитренко А.В., д.е.н., доцент;
Курило Б.В., Мозуль А.Р. студентки
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

СТАБІЛІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ, ЯК УМОВА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Останнім часом велика увага приділяється питанню відновлення економіки післявоєнної України. Фінансова система України працює з метою підвищення життєвого рівня населення, посилення економічної незалежності держави, розвитку стабільної підприємницької діяльності та підвищення активної участі країни в міжнародних фінансово-торговельних операціях. Через збройну агресію російської федерації проти України, стан фінансової системи перебуває у складному становищі. За оцінками національних та міжнародних експертних інститутів, втрати ВВП України у 2022 році внаслідок військової агресії РФ можуть становити від 30% до 50%. В абсолютних цифрах у цінах 2021 року це відповідатиме 1,6-2,7 трильйонів гривень (56-92 млрд доларів США) "невиробленої" продукції упродовж року. Тому ми маємо подумати про майбутнє вже сьогодні. Один з шляхів подолання залежності від радянських методів управління фінансовою системою – є зміна вектору розвитку у бік Європейського Союзу [1].

Якщо говорити про політику євроінтеграції, то на теперішній час, фінансова система країни не відповідає стандартам економічно розвинених країн ЄС. Вона не може ефективно забезпечувати повноцінну фінансову самостійність органів державної влади різних рівнів. Відсутність ефективної моделі бюджетного устрою країни, системи оцінки фінансового становища та якості управління фінансами - все це перешкоджає ефективному розвитку державної фінансової системи в умовах євроінтеграційного курсу України. Впровадження європейських підходів до регулювання фінансового ринку дозволить удосконалити інструменти захисту прав та інтересів споживачів, зокрема механізми гарантування на ринках небанківських фінансових послуг, підвищити стабільність та надійність фінансового сектору. Заходи, які вживає Національний банк України, також сприятимуть покращенню якості фінансових послуг, прозорості розкриття інформації про умови продуктів для споживачів фінансових послуг. Ось кілька причин, чому стабілізація фінансової системи є важливою для євроінтеграції України: *Макроекономічна стійкість*: Стабільна фінансова система сприяє макроекономічній стійкості країни. Вона допомагає уникнути фінансових криз, забезпечує ефективне функціонування банківської системи, підтримує низьку інфляцію та стабільний обмінний курс. Це важливо для збереження довіри національної та міжнародної спільноти до економічної політики України. *Виконання регуляторних вимог*: Європейський Союз має встановлені регуляторні вимоги для фінансових установ, що включають капіталовкладення, ліквідність, прозорість та управління ризиками. Стабілізація фінансової системи допоможе Україні виконати ці вимоги та наблизитися до європейських стандартів. *Регулюючий фреймворк*: Європейський Союз має високі стандарти регулювання фінансової діяльності [2].

Для євроінтеграції України необхідно впровадити ефективні та прозорі правила, нагляд та регулювання фінансового сектору, що забезпечує відповідність європейським стандартам. Отже, задля входження до Європейського союзу, Україні потрібно пройти не простий шлях відновлення фінансової системи задля ефективного розвитку. Відтак необхідним є вивчення досвіду високорозвинених європейських країн із реформування державної фінансової системи.

Список використаних джерел:

1. <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal> (дата звернення: 26.05.2023 р.).
2. <https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/> (дата звернення: 26.05.2023 р.).

Дмитренко А.В., д.е.н., доцент;
Лісна А.І., Кошляк Д.І., магістрантки
*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ (ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ)

Посилення глобалізації в умовах економічної кризи в Україні спонукає до сталого розвитку, який на сьогоднішній день є однією із важливих проблем. Поняття «сталий економічний розвиток» є офіційним українським відповідником англійського терміну «sustainable economic development» та передбачає визнання пріоритетності економічних і соціальних потреб, а саме зростання національної економіки, збільшення доходів на душу населення та покращення соціального забезпечення. Концепцію сталого соціально – економічного розвитку було сформульовано у 1987 році у звіті Світової комісії з навколишнього середовища та розвитку, яка була створена 1983 року [2].

Сталий економічний розвиток забезпечується за рахунок сталого економічного зростання. Базовими принципами сталого розвитку згідно міжнародного трактування є:

- увага, повага і турбота до всіх живих співтовариств;
- покращення рівня якості людського життя;
- збереження життєздатності і різноманіття видів на Землі;
- забезпечення сталого використання відновлюваних джерел ресурсів;
- зменшення виснаження невідновлюваних ресурсів;
- зміна індивідуальних позицій і діяльності [3].

Воєнний стан в Україні вимагає від держави переглянути підходи до реалізації особистої стратегії сталого соціально-економічного розвитку. Дослідженням цих проблем у нашій країні та висловленням різних точок зору щодо цього поняття займалися: В.В. Мельник, М.Р. Подольський, М.М. Мазурик, Д.В. Брик, М.В. Руда, А. Коваленко та ін. Праці були досліджені та випущені в умовах довоєнного часу, однак ті умови, у яких опинилася Україна внаслідок військових дій потребують проведення додаткових досліджень.

Із внутрішніми процесами, які займаються формуванням сучасної політики розвитку держави, забезпечуються національні інтереси, які пов'язані із євроінтеграційними процесами України. Формування механізмів регулювання економічного розвитку та заходів, які спрямовані на запобігання розгортанню цієї кризи є одним із пріоритетних завдань для України.

Необхідно виокремити низку причин, через які будь-яка національна економіка потребує сталого розвитку. Основною причиною для України, яка прагне до ЄС є державна безпека, завдяки якій відбувається не тільки зростання національної економіки, а і сталий розвиток національних соціально-економічних систем.

Необхідність підвищення конкурентоспроможності у реаліях сьогодення, коли відбувається зростання конкуренції між Китаєм та Північною Америкою, виокремлює ще одну причину чому Європейський Союз та Україна потребують сталого соціально-економічного розвитку.

Важливим етапом у сталому соціально-економічному розвитку відіграє система стратегічного планування, яка включає в себе: трирівневе планування та стратегії, які розроблені на національному, регіональному та місцевому рівнях.

Відсутність єдиного бачення системного підходу щодо управління та методичних основ формування сталого розвитку, технології розробки стратегій, методи оцінки ефективності

досягнення цілей – проблеми, які були в Україні і до війни. Незважаючи на це, у 2021 році Україна посіла 36 місце серед 165 країн у рейтингу сталого розвитку ООН, зафіксовано покращення у досягненні 10 із 17 цілей [4].

Процес євроінтеграції для України має адаптуватися до вимог екологічної та соціальної політики ЄС. Однак, дивлячись на досвід інших постсоціалістичних країн, які вже є членами Європейського Союзу, це завдання – найскладніше. Запланований вступ до ЄС окреслює гармонізацію внутрішнього законодавства України із Директивами ЄС, а також їх повне дотримання.

За мирних часів Україна адаптувала глобальний перелік завдань та показників до національних планів розвитку з урахуванням своїх особливостей, визначивши Цілі сталого розвитку України на період до 2023 року (затверджено указом Президента України №722/2019 від 30.09.2019) з їх конкретизацією у Національній економічній стратегії на період до 2023 р. [1].

Військова агресія росії проти України створила безліч непрямих перешкод на шляху до сталого розвитку нашої країни, однак не змогла зупинити прагнення до євроінтеграції. 23 червня 2022 року набувши статусу кандидата на членство в ЄС, Україна в умовах війни почала впевнено крокувати до поставлених цілей. Було ухвалено рішення щодо створення Офісу з реалізації цілей сталого розвитку, який буде займатися розробкою та впровадженням механізму включення ЦСР до національної та регіональної політики.

Війна на території України призвела до руйнування стійкості економічної системи, втрати ВВП (35-40%), погіршення інвестиційного клімату, зменшення доходів на душу населення, втрата робочих місць, руйнування логістичних ланцюгів, міграції населення, розвитку інфляційних процесів, спекулятивного ціноутворення, руйнування інфраструктури та ін.

Згідно з цим, на першому місці у повоєнний період в Україні будуть діяти такі ЦСР: 1. Подолання бідності; 16. Мир, справедливість та сильні інститути; 8. Гідна праця та економічне зростання; 9. Промисловість, інновації та інфраструктура.

Таким чином за результатами дослідження можна зробити наступні висновки: сталий розвиток України – це соціально-орієнтований процес економічного розвитку із забезпеченням економічної та соціальної безпеки. Завдяки євроінтеграції Україна зможе змінити пріоритети у державній політиці, цілі та шляхи досягнення сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. Про цілі сталого розвитку України на період 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019. № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (дата звернення 08.05.2023).

2. UN. Secretary-General. World Commission on Environment and Development (1987). Report of the World Commission on Environment and Development: note/by the Secretary-General.) URL: <https://digitallibrary.un.org/record/139811> (дата звернення: 07.05.2023).

3. Сталий розвиток як парадигма суспільного зростання XXI ст. URL: <http://www.geograf.com.ua/library/geoinfocentre/20-human-geography-ukraine-world/273-stalyi-rozvytok-yak-paradygma-suspilnogozrostannya-21-st> (дата звернення: 08.05.2023).

4. Sustainable development report. 2021. URL: <https://www.sdgindex.org/reports/sustainable-development-report-2021/> (дата звернення 08.05.2023).

Шаяхметова К. О., д.е.н., професор
Шоинбаева С.А., старший викладач; Атирбеков А.Ш., старший викладач;
Тастемиров А.Н., магістрант
Університет «Туран-Астана» (Казахстан)
Карпенко Є.А., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ БАНКУ ЯК ОСНОВА БАНКІВСЬКОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Здійснення стратегічного управління передбачає вибір стратегії та розробку плану заходів щодо її реалізації. Структура стратегічного управління може бути представлена такими організаційними етапами:

1. Діагностика поточного становища банку (ситуаційний аналіз).
2. Визначення стратегічного бачення діяльності банку.
3. Формулювання місії та стратегічних цілей.
4. Визначення стратегічного підходу та оцінка альтернативних стратегій розвитку банку.
5. Аналіз стратегічного вибору банку.
6. Затвердження та реалізація стратегії.
7. Оцінювання результатів впровадження стратегії та можливих коригувань стратегічного плану [1].

Вважаємо, що їх поступова реалізація забезпечить максимально ефективне стратегічне управління сучасним комерційним банком.

Стратегічний менеджмент є основою банківського менеджменту і включає розроблення стратегій ринкової поведінки банку, наведених на рисунок 1.

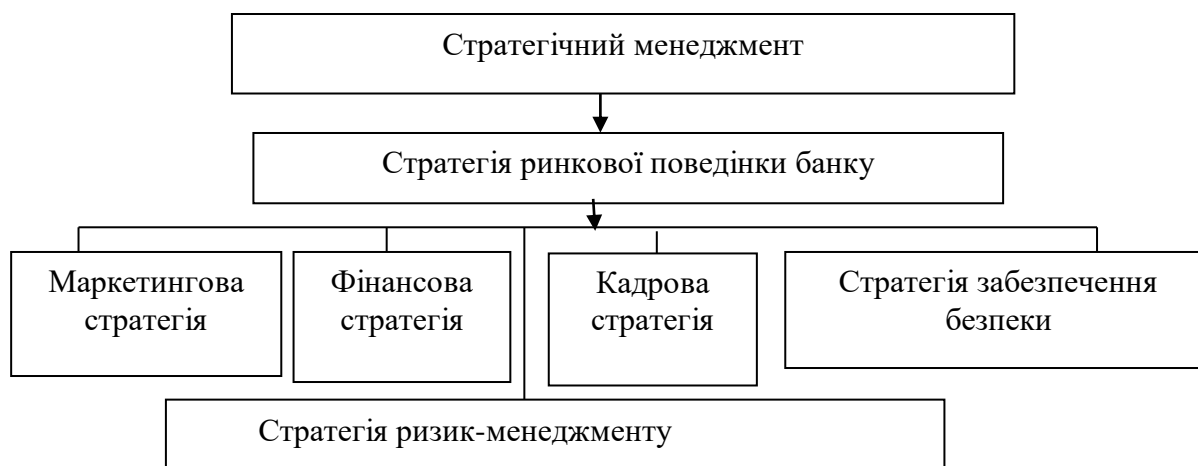

Рис. 1. Елементи стратегічного менеджменту

Особливості виконання кожного з етапів стратегічного менеджменту, як правило, закріплюються у внутрішньому банківському регламенті, метою якого є забезпечення функціонування ефективної системи стратегічного планування та управління банком, що включає шість етапів.

Перший етап передбачає стратегічний ситуаційний аналіз, який передбачає оцінювання зовнішнього та внутрішнього середовища діяльності банку. При оцінюванні зовнішнього середовища здійснюється: вивчення економічних, політичних, правових, соціально-демографічних та технологічних характеристик розвитку фінансового ринку та суспільства в цілому, визначення ймовірних сценаріїв зміни економічної ситуації під впливом зовнішніх

факторів; сегментація ринку банківських послуг, аналіз основних тенденцій попиту та пропозиції на обраних сегментах; оцінка поточної конкурентної позиції банку на обраних сегментах. При проведенні внутрішнього аналізу оцінюється фінансовий стан банку, якісні та кількісні характеристики банківських послуг, динаміка клієнтської бази та адекватність організаційної структури стратегічним та оперативним завданням банку.

Доволі поширеним методом при проведенні стратегічного ситуаційного аналізу банку є SWOT-аналіз. Він дозволяє визначити, які негативні зовнішні фактори можуть вплинути на досягнення конкурентних переваг банку та які можливості дозволяють банку зміцнити свої ринкові позиції.

Другий етап зорієнтований на визначення стратегічного бачення, яке конкретизує базові цінності банку та дозволяє надати відповідь на такі питання: як будуються відносини банку та внутрішніх і зовнішніх стейкхолдерів; як співвідносяться стратегічні цілі банку та розвиток перспективних напрямів його діяльності; у чому полягають основні засади політики банку щодо стилю управління кадрами, фінансами, маркетинговою діяльністю та інноваціями; які ціннісні орієнтири щодо етики, принципів та норм поведінки банківських працівників.

На третьому етапі відбувається формулювання місії та визначення стратегічних цілей банку. Типовими складовими місії універсального банку як в Казахстані, так і в Україні, є орієнтація банку на: сприяння розвитку юридичних та фізичних осіб-господарюючих суб'єктів; гарантування своїм клієнтам кваліфікованого банківського сервісу на рівні міжнародних стандартів; сприяння посиленню співпраці з закордонними бізнес-партнерами; сприяння розвитку домогосподарств та збереження вкладів населення. Відповідно до місії формується низка стратегічних цілей на плановий період, виконання яких у майбутньому дозволить максимально наблизити реальне становище банку до заявленого в місії.

Четвертий етап передбачає оцінку альтернативних стратегій задля визначення стратегічного підходу з врахуванням унікальних особливостей банку, виявлених у процесі стратегічного аналізу. В наукових колах виділяють три можливі стратегічні підходи, а саме: вибір основної стратегії банку, реалізація якої забезпечить конкурентоспроможність банку та надасть йому стійкі конкурентні переваги; вибір напрямку розвитку банку; вибір методу, за допомогою якого банк досягне успіху.

П'ятий етап призначений для аналізу стратегічного вибору банку. Цей етап є одним із найважливіших кроків стратегічного менеджменту, який здійснюється на підставі SWOT-аналізу. При цьому повинні бути обрані альтернативи, які: сприяють максимізації сильних сторін та мінімізації слабких; дозволяють банку використовувати максимум з наявних у нього можливостей; враховують спеціалізацію банку та дозволяють досягти стабільної конкурентної переваги.

Результати проведеного аналізу оформлюються спеціальним внутрішнім звітом, який має містити інформацію про відхилення від бажаного становища та причини цього. Такими причинами можуть бути: недобросовісні чи некомпетентні дії; недостача повноважень посадових осіб, а також фінансових, трудових, адміністративних та технічних ресурсів у структурних підрозділах; нові зовнішні фактори та форс-мажорні обставини.

Завершальним є шостий етап, на якому відбувається остаточне формування та затвердження стратегічного плану розвитку комерційного банку у плановому періоді.

Список використаних джерел

1. Yehorycheva, S. i Vovchenko, O. 2020. Financial Stability of Banks and its Monitoring In Ukraine. *Науковий журнал «Економіка і регіон»*. 2020, С. 69-77.

Белов О.В., к.е.н.,
 ІСЕІ (м. Полтава, Україна)
 Свистун Л.А., к.е.н., доцент
 Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
 (м. Полтава, Україна)

ЦИКЛІЧНІ ФАКТОРИ У ДИНАМІЦІ ПОКАЗНИКІВ ЕКСПОРТУ ЧЕХІЇ

Експорт країни є одним з важливих джерел, що забезпечують її сталий розвиток. У кожній країні структура експорту має особливі відмінності. Виробничий експорт складає значну її частину у розвинених країнах. В той час, як його ядро становить високотехнологічний експорт, що є індикатором рівня розвитку виробництва в країні і зацікавленості світового співтовариства у товарах країни, що відображує ступінь її конкурентоздатності. В той же час циклічні процеси мають вагомий вплив на динаміку цих показників. Метою нашого дослідження визначити обсяг їх впливу.

На сайті Світового банку приводяться статистичні дані щодо наступних показників: обсягів експорту хайтека та питомої ваги експорту хайтека у виробничому експорті країн, що дозволяє розрахувати обсяги виробничого експорту за період з 2007 по 2020 роки.

Здійснення моделювання виконаємо на прикладі Чехії, як однієї з розвинених країн Європейського Союзу. Для вирішення цього завдання використовується метод кореляційно-регресійного аналізу з включенням циклічної складової [1–3]. Модель має наступний вигляд:

$$y=a+b*x+c*x^2+d*\sin(e*x+f)+g*\sin(h*x+i)$$

Нелінійна модель з двома циклами (M5 – позначення на рис.1 та рис.2.). Вихідні дані для розрахунків взято з сайту Світового банку[4]. Щоб дослідити фізичні обсяги виробничого експорту і нівелювати вплив інфляційних процесів дані, які були у млрд дол. США у поточних цінах було перераховано у постійні ціни 2010 за допомогою інформації про індекси інфляції за цей період [5]. Отримані результати моделювання представлено на рис.1 та 2.

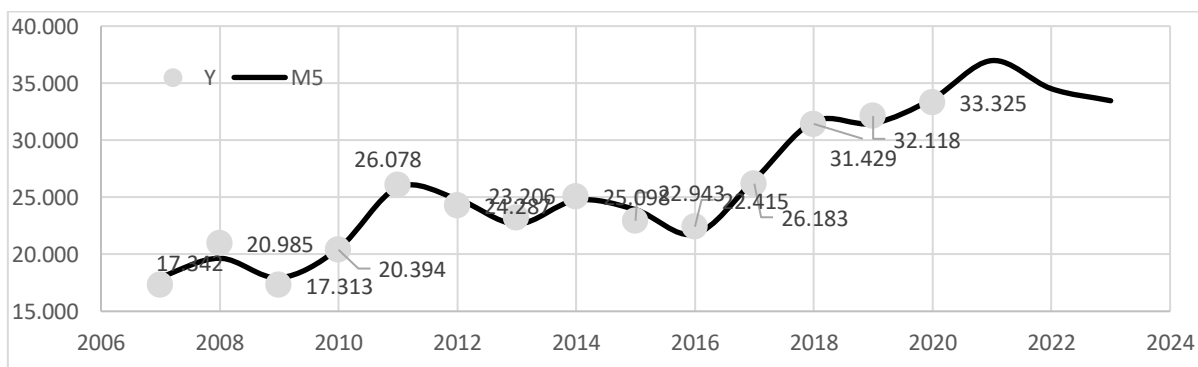

Рис.1. Модель оцінки динаміки експорту високотехнологічної продукції у Чехії

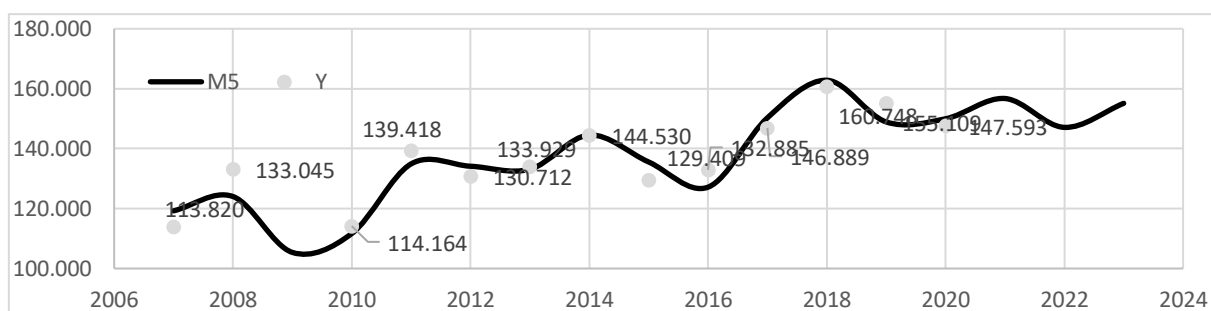

Рис2. Модель оцінки динаміки виробничого експорту у Чехії

Оцінку обсягів впливу циклічних факторів представлено на рис. 3 та рис.4.

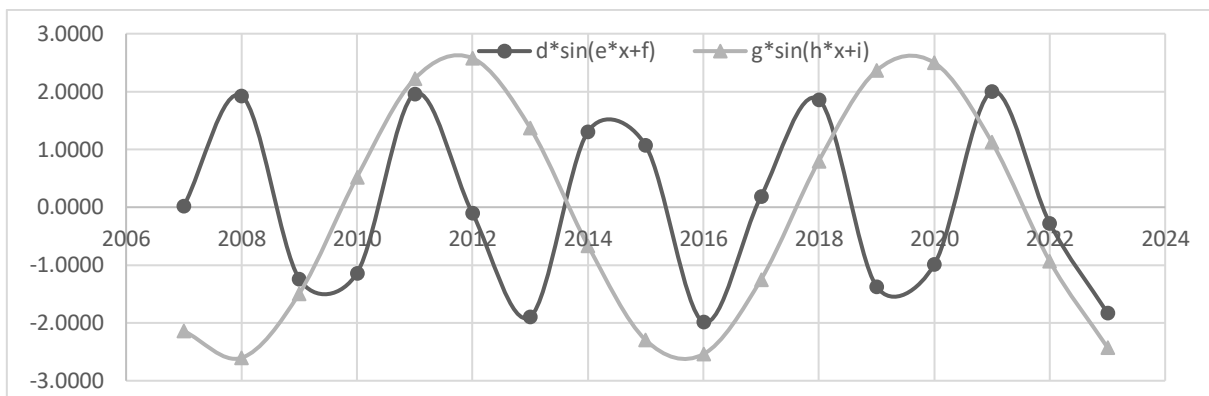

Рис.3. Обсяг впливу циклічних факторів на динаміку експорту хайтек у Чехії.

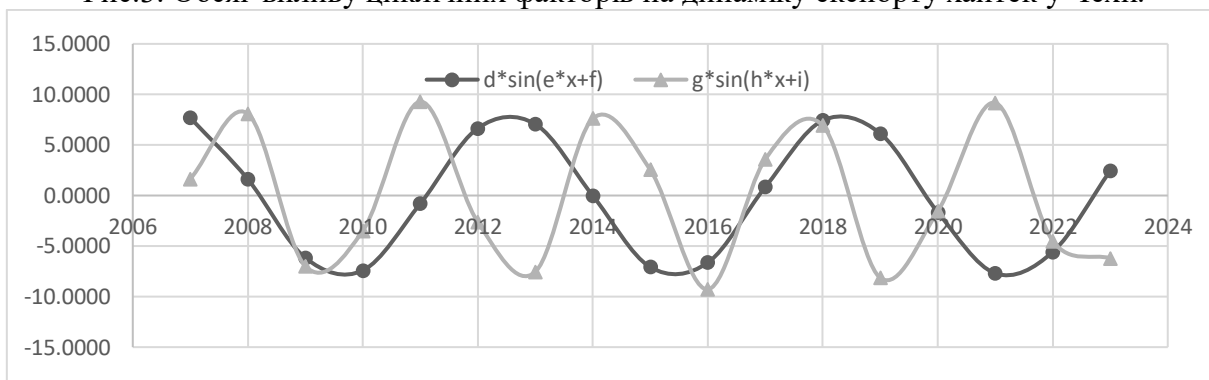

Рис. 4 Обсяг впливу циклічних факторів на динаміку виробничого експорту Чехії.

В результаті проведеного моделювання можна зробити наступні висновки:

1. Проведені розрахунки показали, що модель, яка враховує циклічні фактори досить точно описує фактичні дані, має високий коефіцієнт кореляції та може бути застосована для прогнозування експортних показників.

2. Встановлено що у динаміці високотехнологічного експорту Чехії циклічні фактори мають вплив, обсяг якого коливається у межах +/- 2 млрд дол. США у постійних цінах 2010 року, а у динаміці виробничого експорту у межах +/- 10 млрд дол. США у постійних цінах 2010 року.

3. Врахування циклічних факторів є необхідним при плануванні економічного діяльності економічних суб'єктів з метою забезпечення їх сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. Олійник О.В. Циклічність відтворювального процесу в сільському господарстві. Харківський національний аграрний ун-т ім. В.В.Докучаєва.-Х. : ХНАУ ім. В.В.Докучаєва. Харків, 2005. 322 р.

2. Belov A.V., Svystun L.A. Simulation of trends of real estate market cyclic development // Institutional Framew. Funct. Econ. Context Transform. Collect. Sci. Artic. Publ. House «BREEZE» Montr. Can. 2015. P. 268–271.

3. Belov O., Svystun L. Study of the high-tech exports cyclicity in Germany // Sci. J. «Economics Reg. 2022. № 4(87). P. 289–300.

4. World Development Indicators | DataBank [Electronic resource]. 2022. URL: <https://databank.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG/1ff4a498/Popular-Indicators#> (accessed: 25.12.2022).

5. The United States of America Annual and Monthly Inflation Tables [Electronic resource]. 2021. URL: <https://www.statbureau.org/en/united-states/inflation-tables> (accessed: 05.01.2023).

РОЛЬ БАНКІВ У «ЗЕЛЕНОМУ» ВІДНОВЛЕННІ УКРАЇНИ

Зелений банкінг є концепцією фінансової діяльності, яка зосереджується на забезпеченні сталого розвитку на основі екологічно відповідальних рішень. Сутність зеленого банкінгу полягає в тому, щоб фінансові установи, зокрема банки, сприяли екологічно збалансованому розвитку, фінансуванню проектів зеленої енергетики та виробництва екологічно чистих товарів і послуг.

Сучасні банки активно фінансують проекти, спрямовані на зменшення впливу на навколишнє середовище та збереження природних ресурсів, таких як фінансування будівництва сонячних електростанцій, вітрових ферм, енергоефективних будівель, реалізацію проектів з утилізації відходів та зеленого транспорту.

Зелений банкінг також має важливу роль у підтримці екологічно чистого виробництва. Банки можуть надавати фінансування підприємствам, які виробляють екологічно чисті товари і послуги, такі як відновлювана енергія, екологічно безпечні матеріали, електромобілі та інші екологічно орієнтовані продукти. Це сприяє розвитку зеленого сектора економіки, зменшенню забруднення довкілля та покращенню якості життя громадян.

Зелений банкінг також допомагає залучати інвестиції у сферу сталого розвитку. Банки можуть пропонувати спеціальні фінансові інструменти, такі як зелені облигації, зелені кредити та інші інвестиційні продукти, спрямовані на фінансування проектів, що сприяють збереженню довкілля. Це дозволяє залучати додаткові кошти для зелених проектів та стимулює розвиток інфраструктури зеленого банкінгу.

Окрім цього, зелений банкінг має потенціал для створення нових робочих місць і економічного зростання. Розвиток зеленого сектора економіки сприяє появі нових підприємств, збільшенню виробництва та споживання екологічно чистих товарів і послуг. Це може забезпечити додаткову зайнятість для громадян і зміцнити економіку країни в цілому.

Вітчизняні науковці разом із партнерами [1] обґрунтували 2 моделі «зеленого» відновлення країни після війни: амбітну та прагматичну, які покликані подолати руйнівні наслідки російської агресії та посилити позиції держави. Перша модель має загальну амбітну екологічну мету або рамку, наприклад, у сфері зміни клімату, конкретні зелені секторальні цілі та відповідні механізми та інструменти їх досягнення (український «зелений курс»).

Друга модель містить окремі цілі, принципи і механізми, які б сприяли зеленому зростанню і, щонайменше, не перешкождали такому зростанню в майбутньому; визначає «червоні лінії», передбачає зв'язок з трансформацією економіки та майбутнім «зеленим» розвитком, а також синергію з окремими елементами Європейського зеленого курсу («зелений мінімум»).

Як цілісна модель відновлення та розвитку, амбітна модель дозволяє створити загальні рамки та засади, до яких зацікавлені суб'єкти (міста, бізнес, міжнародні партнери) можуть додавати свої елементи, ініціативи чи проекти. Наприклад, розвиток зелених міст може бути таким елементом (стратегічним напрямом чи проектом) повоєнного відновлення. Окрім того, амбітна модель повоєнного відновлення передбачає не лише відбудову галузей та виробництв, але й побудову цілком нових. Її реалізація вплине на всі сфери життя, включаючи основні ринки та галузі (особливо енергетичну). Іншими словами, у довгостроковій перспективі амбітна модель передбачає трансформацію не лише економіки, але й усього суспільства. Тому реалізація такої моделі потребуватиме ефективної комунікації із суспільством, зміну багатьох поведінкових звичок та усталених уявлень домогосподарств.

Прагматична модель зеленого відновлення може бути використана у випадку, якщо загальна візія повоєнного відновлення (запропонована Україною та схвалена міжнародними партнерами) не передбачатиме зеленого розвитку як центрального елементу плану повоєнного відновлення. Її ключова функція – «озеленити» процес відновлення, запобігти довгостроковим негативним наслідкам з точки зору зеленого зростання України (build back better) та забезпечити реалізацію окремих, пріоритетних стратегічних ініціатив у цій сфері, включаючи поетапне відновлення довкілля від наслідків воєнних дій та інші стратегічні проекти чи програми (build back greener) [2].

Ключовими фінансовими інструментами механізму зеленого банкінгу, які поступово впроваджуються на українському банківському ринку, можна визначити:

- зелені кредити як джерело фінансування проектів зеленого будівництва, відновлюваної енергетики, енергоефективності, екологічних ініціатив тощо. Ці кредити мають спеціальні умови та стимули для позичальників, що сприяє розвитку сталого бізнесу та захисту навколишнього середовища;

- емісія зелених облігацій для залучення коштів на фінансування зеленої інфраструктури та екологічних проектів;

- соціальні та відповідальні інвестиції, які спрямовані на соціальні проекти, включаючи мікрофінансування, освіту, охорону здоров'я та інші сфери, що сприяють соціальному розвитку та підвищенню якості життя;

- ESG-інвестиції, які спрямовуються для вкладень у компанії з високими стандартами сталості;

- зелені рахунки та платіжні картки, які сприяють збереженню навколишнього середовища. Наприклад, такі рахунки можуть пропонувати можливість безготівкових операцій та електронного документообігу, що допомагає зменшити використання паперу та зменшити викиди CO₂. Платіжні картки можуть мати функцію компенсації викидів CO₂, де частка витрат за картою направляється на проекти з підтримки екологічних ініціатив або висадження дерев [3];

- екологічні стандарти та оцінка ризиків, які допоможуть виявити екологічні чинники у своєму портфелі та забезпечити фінансування екологічно стійких проектів. Зокрема, Європейський Союз встановив стандарти екологічного фінансування, які можуть бути використані як приклад для українських банків у визначенні власних стандартів та процедур.

Важливо зазначити, що впровадження зелених фінансових інструментів в банківському секторі є частиною стратегії сталого розвитку та відповідального фінансування. Ці інструменти сприяють розвитку зеленої економіки, зменшенню негативного впливу на довкілля та збереженню природних ресурсів. Участь банків у «зеленій» відбудові країни є надзвичайно важливим завданням, яке потребує комплексного і багатогранного підходу, а також може стати каталізатором для нових економічних можливостей, що базуються на сталому використанні природних ресурсів та зменшенні негативного впливу на навколишнє середовище. Це потребує співпраці та злагожденості зусиль держави, громадян та бізнесу, а продовження роботи у даному напрямку не тільки допоможе країні відновитись після війни, але й зробить її більш стійкою до майбутніх викликів.

Список використаних джерел

1. Белоусова К. Українська громадськість запропонувала 2 моделі "зеленого" відновлення після війни (2022). URL: <https://ecopolitic.com.ua/ua/news/ukrainska-gromadskist-zarporonuvava-2-modeli-zelenogo-vidnovlennya-pislya-vijni/>

1. "Зелене" повоєнне відновлення України: візія та моделі. Аналітична записка. Ресурсно-аналітичний центр «Суспільство і довкілля» (2022). URL: https://dixigroup.org/wp-content/uploads/2022/08/green_recovery.pdf

2. "Зелені" інвестиції у сталому розвитку: світовий досвід та український контекст. Аналітична доповідь. Центр Разумкова. Київ: "Заповіт". 2019. 315 с.

ПІДТРИМКА СТІЙКОСТІ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Військова агресія російської федерації стала найбільшою загрозою для фінансової системи України за період незалежності країни. Водночас ефективність й оперативність регуляторних заходів уряду, Міністерства фінансів України, Національного банку України, податкової та митної служби дозволили фінансовій системі адаптуватися до безпрецедентних умов та налагодити фінансові процеси в країні.

На початку 2022 року, з метою уникнення неконтрольованої девальвації й впливу капіталу, НБУ було тимчасово зафіксовано обмінний курс та запроваджено валютні обмеження. Фінансування потреб бюджету та поповнення міжнародних резервів НБУ стали можливими завдяки масштабній фінансовій допомозі країн-партнерів. Банки виявилися операційно стійкими, продовжували надавати послуги клієнтам у регіонах, де це було безпечно як для працівників, так і для клієнтів. Із середини червня 2022 року працювали близько 85% банківських відділень України [1].

Безумовно важливим є те, що фінансова система продовжує функціонувати. Це стало можливим завдяки своєчасним заходам. Так, від початку війни НБУ інтенсифікував зусилля на подолання панічних настроїв серед населення, збереження довіри до банківської системи, що дозволило утримати від різкого падіння курс валюти [2]. Доцільно виокремити кілька базових рішень, які дозволили стабілізувати фінансову систему України: обмеження на зняття готівки до 100 тис. грн на добу; фіксація курсу гривні по відношенню до іноземних валют; заборона вільного продажу валюти; мораторій на транскордонні перекази; збільшення облікової ставки з 10% до 25%; залучення грошової допомоги від міжнародних фінансових організацій; залучення внутрішніх ресурсів через продаж військових облігацій тощо [3].

Станом на сьогодні продовжується активне впровадження заходів підтримки фінансової стійкості країни та регулювання фінансового сектору. З квітня 2023 р. оновлено операційний дизайн монетарної політики, що передбачає зниження ставки за депозитними сертифікатами овернайт – із 23 до 20 % річних та запровадження нових лімітованих тримісячних депозитних сертифікатів під фіксовану ставку на рівні облікової ставки. Це дозволить захистити заощадження громадян від інфляційного знецінення, забезпечить подальше зниження цінового тиску, а також сприятиме розвитку культури строкових заощаджень у гривні.

Зазначені заходи спрямовані на посилення ринкових стимулів залучення банками строкових депозитів населення в національній валюті, зниження ризиків для валютного ринку та міжнародних резервів, а також є базисом для підтримки стійкості фінансової системи в умовах війни та підґрунтям розвитку у повоєнний період.

Список використаних джерел

1. Національний банк України. Фінансова система успішно протистоїть викликам війни – Звіт про фінансову стабільність, 21 червня 2022. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/finansova-sistema-uspishno-protistoyit-viklikam-viyni---zvit-pro-finansovu-stabilnist>
2. Маслій О. А., Глушко А. Д. Державне фінансове регулювання як інструмент мінімізації загроз економічній безпеці України в умовах воєнного стану. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2022. Вип. 2 (02). С. 125–130. URL: <http://dees.iei.od.ua/index.php/journal/article/view/78/75>
3. Гетманцев Д. В умовах війни робота держави з економікою має базуватися на військових законах. URL: <https://interfax.com.ua/news/interview/812130.html>

РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ТА ВІЙНИ

Зараз українська економіка стикається з безпрецедентними викликами у своїй історії. Повномасштабне військове вторгнення завдало серйозної шкоди кожній частині економічної системи держави. На сьогоднішній день, економічний фронт стає все важливішим для України. Без здобуття перемоги на цьому фронті, усі подальші військові успіхи нашої армії стануть складними. Ключовим шляхом до цієї перемоги є перехід України до європейських принципів управління економікою. Саме тому наближення економічної системи України до стандартів Європейського Союзу стає необхідною умовою для перемоги у війні з росією.

У воєнний час, формати співпраці між Україною та ЄС в значній мірі визначаються потребами України. Наприклад, спільні закупівлі зброї через Інститут підтримки миру дозволяють країнам-членам ЄС координувати свої зусилля для задоволення потреб Збройних Сил України на полі бою. Також, заходи, такі як скасування мит для українських товарів, покращення транспортних коридорів між Україною та ЄС, а також лібералізація перевезень, сприяють нашій економіці. "Дороги солідарності" для українських товарів також є заходом економічної безпеки, оскільки вони дозволяють українському експорту частково не залежати від морського транспорту та "зернової ініціативи".

На додаток до українських потреб, ініціативи підтримки з боку ЄС відображають структуру та динаміку процесів інтеграції всередині ЄС. Складні політичні дебати впливають на зовнішньополітичні та безпекові рішення, які потребують погодження всіх країн-членів. Наприклад, процес надання Україні статусу держави-кандидата у ЄС супроводжувався політичними дебатами та скептицизмом деяких держав, таких як Нідерланди та Данія. Погодження санкцій, зокрема щодо відключення банків країни-агресора від SWIFT, також було складним процесом. Однак, ініціативи, які можуть бути ухвалені євроінституціями самостійно, були швидко прийняті, що свідчить про залученість усіх або майже усіх директоратів Єврокомісії та успішну координацію між ними. Значну роль у цій координації відіграє Група підтримки України в Єврокомісії, яка виступає як зв'язуюче звено між різними структурами ЄС, що займаються співпрацею з Україною.

Слід відмітити, що Групу підтримки було створено в 2014 році, так само, як і багато інших інтеграційних форматів взаємодії між Україною та ЄС. Багато ініціатив допомоги Євросоюзу під час війни ґрунтуються на наявних форматах і механізмах співробітництва, які існували до початку повномасштабного конфлікту. Крім того, перед вторгненням в Україну вже діяли дві місії Євросоюзу, які займались питаннями безпеки: Консультативна місія ЄС та Місія ЄС щодо прикордонної допомоги Молдові та Україні. Після початку повномасштабної війни багато з цих проєктів були переорієнтовані на задоволення потреб у воєнний час. Наприклад, проєкт з децентралізації та регіонального розвитку U-LEAD почав збирати інформацію про гуманітарні потреби громад та розподіляти відповідну допомогу від ЄС та держав-членів. Мандат КМЕС був розширений, щоб місія могла підтримувати українських експертів у розслідуваннях воєнних злочинів, скоєних РФ.

Тому одним з факторів швидкого впровадження ЄС нових ініціатив у сфері державотворення та безпеки є наявні структури, фонди, працівники та мережі контактів, які вже працюють в Україні.

Список використаних джерел

1. Як повномасштабна війна змінила формати співпраці України та ЄС. URL: <https://www.euointegration.com.ua/articles/2022/11/8/7150040/>

МОДЕРНІЗАЦІЯ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ВІДПОВІДНО ДО ПРИНЦИПІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО РОЗВИТКУ

Будівельна галузь має вирішальне значення для економіки. У Європі її внесок у ВВП у середньому складає 5-7%. Повномасштабне вторгнення РФ в Україну завдало непоправного удару будівельному сектору економіки країни, тому у 2022 році частка будівельної галузі у ВВП країни становила лише 2,5 %.

Внаслідок зміни логістичних маршрутів, зростання витрат на енергоносії, перебоїв в постачанні електроенергії, підвищення цін на сировину і матеріали в середньому на 60 %, нестачі персоналу, браку оборотних коштів у будівельних підприємств, пошкодження інфраструктури, фізичних руйнувань об'єктів будівництва через обстріли окупантів, зниження попиту на продукцію учасники будівельного ринку змушені були сповільнити свою діяльність та обмежити запуск нових проєктів

Проте, незважаючи на всі складнощі воєнного стану, будівельна галузь з початку 2023 року поступово відновлює і нарощує обсяги своєї діяльності. Цьому сприяє завершення опалювального періоду, відновлення енергетичної системи, ефективна протиповітряна оборона, запровадження і реалізація програм з компенсації за зруйноване чи пошкоджене майно на державному та місцевому рівнях, програм по відновленню житла, відбудова зруйнованих і створення за рахунок інвестицій, в тому числі закордонних партнерів, нових потужностей з виробництва будівельних матеріалів. Для підтримки будівельного сектору урядом планується у 2023 році видати до 15 тисяч пільгових іпотек, що дозволить підтримати галузь, а з нею і економіку країни.

Перспективи будівельної галузі, перш за все, пов'язані із запровадженням принципів європейського розвитку. Це передбачає відновлення населених пунктів із застосуванням сучасних рішень і технологій. Для реалізації даного напрямку необхідно забезпечити розвиток міжнародного співробітництва з метою залучення ресурсів, технологій, ліцензій, фахівців тощо.

До сучасних будівельних технологій, впровадження яких вже розпочато в Україні, належить, зокрема, BIM (Building Information Modeling). BIM дає змогу оцифрувати процес будівництва – створити розрахункову модель об'єкта, поверхові плани та ескізи основних будівельних елементів, встановити послідовність монтажу і початку робіт з контролем за всіма учасниками, тобто створити цифрову модель будівництва з системою поточного щоденного контролю. Дана технологія цифрового моделювання, дозволяє знизити витрати матеріалів, оцінити рентабельність проєкту, швидко підготувати необхідні документи, скоротити терміни будівництва, мінімізувати складські запаси, розрахувати прибуток від будівництва [1].

Також передові будівельні компанії у світі широко використовують 3D-принтери для виготовлення деяких елементів будинку. У світі вже є кілька будинків, побудованих виключно за допомогою 3D-принтера. Дедалі більше компаній зводять будинки з сонячними батареями, за якими – майбутнє. Це дає незалежність від центрального енергопостачання міста, забезпечує економію коштів для мешканців.

Останнім часом все більше будівельних компаній застосовують у своїй діяльності дрони, адже це дозволяє визначити обсяги будівництва, знайти проблемні зони, оцінити інфраструктуру поблизу об'єкта, організувати його охорону.

Обертів набуває використання в будівництві віртуальної та доповненої реальності. Так,

режим віртуальної реальності дозволяє розглядати презентаційну модель об'єкта, перебуваючи в офісі, а функція доповненої реальності дає можливість оцінити повномасштабну модель у ландшафтному середовищі.

Збільшенню термінів служби будівель сприяє застосування у будівництві проникної гідроізоляції, тобто просочення бетону спеціальним розчином, який проникаючи в пори, кристалізується і блокує проникнення вологи.

Дуже популярним у світі є застосування незнімної опалубки, що зменшує витрати на будівництво і пришвидшує його темпи.

Дедалі частіше при зведенні стін та стелі об'єктів застосовують напружену арматуру, тобто потужну і здатну витримувати велике навантаження арматуру з загартованої сталі [2].

Крім застосування цих та інших сучасних будівельних технологій, розвитку будівельної галузі сприятиме впровадження у будівельному комплексі локальних і глобальних інформаційних баз даних, що забезпечить вихід на товарні ринки, в тому числі міжнародного рівня, розвиток науково-технічної та інноваційної складової діяльності дорожнього й технологічного машинобудування будівельного комплексу, який дозволить підвищити якість будівельної продукції, високі споживчі характеристики будівель і споруд, їхню надійність, безпеку, комфортність, екологічність.

Одним з напрямків модернізації діяльності будівельної галузі у відповідності до принципів європейського розвитку є декарбонізація будівель і систем життєзабезпечення. На будівлі, розташовані у великих містах, припадає від 40% до 70 % глобальних викидів вуглекислого газу. Їх декарбонізація шляхом підвищення енергоефективності та використання відновлюваної енергії зменшує викиди вуглецю та створює комфортні умови для здоров'я мешканців.

Важливим кроком на шляху запровадження європейських стандартів в діяльність будівельної галузі України є збільшення її інвестиційної привабливості, спрощення та скорочення термінів дозвільно-реєстраційних процедур, запровадження електронного містобудівного кадастру, реформування системи державного контролю, впровадження параметричного нормування [3].

Проблемним моментом сучасного стану будівельного сектора є забезпечення кваліфікованим персоналом, адже через відтік кадрів за кордон і мобілізацію працівників будівельні компанії відчувають гостру потребу у фахівцях. Тому вже зараз закладам освіти варто розпочати навчання спеціалістів будівельної галузі за сучасними програмами.

Вплив будівництва на стан навколишнього середовища відбувається не тільки при використанні у виробничому процесі природних ресурсів, території і простору, а й при викидах виробничих відходів. Тому утилізація будівельних відходів є одним з першочергових завдань модернізації будівельної галузі. Для його вирішення доцільним є запровадження європейського досвіду повторного застосування будівельних відходів, заміщення природної сировини виробничими й побутовими відходами при виробництві бетонів, розчинів, керамічних виробів та інших видів будівельних матеріалів; випуск високоякісних будівельних матеріалів і виробів нового покоління

Упровадження прогресивних і ресурсозберігаючих технологій дозволить скоротити кошторисну вартість об'єктів, підвищити ефективність інвестицій, знизити витрати, що сприятиме як розвитку будівельної галузі, так і економіки країни в цілому.

Список використаних джерел

1. Новітні технології в будівництві. URL: <https://riel.ua/blogs/novitni-tehnologiyi-v-budivnictvi> (дата звернення 28.05.2023 р.).
2. Нові технології в будівництві. URL: <https://blokbud.lviv.ua/novi-tehnologiji-v-bydivnutsyvi/> (дата звернення 28.05.2023 р.).

КЛАСИФІКАЦІЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ ЦІЛЕЙ ОБЛІКУ

Основні засоби відіграють важливу роль у сфері підприємництва, адже вони є основою для формування матеріально-технічної бази, відсутність якої унеможлиблює функціонування і ведення господарської діяльності.

Побудова обґрунтованої класифікації об'єктів обліку та аудиту є важливим процесом. Наявність відповідної класифікації основних засобів, яка враховує специфіку діяльності суб'єкта господарювання, полегшує поточний облік, спрощує складання звітності про наявність та рух основних засобів.

На основі дослідження наукової літератури з проблем обліку та аудиту [1, 2, 3] ми дійшли висновку, що науковці виділяють такі класифікаційні ознаки основних засобів: за функціональним призначенням (виробничі і невиробничі); за галузевою ознакою (основні засоби, що використовуються в промисловості, сільському господарстві, транспорті, торгівлі; за належністю (власні та орендовані); за ступенем використання (діючі та недіючі); за натурально-матеріальним складом (інвестиційна нерухомість, земельні ділянки, капітальні витрати на поліпшення земель, будинки та споруди, машини та обладнання, транспортні засоби, інструменти, прилади та інвентар, тварини, багаторічні насадження, інші основні засоби); за характером участі у господарському процесі (активні та пасивні).

Також для цілей обліку корисною є типова класифікація, на підставі якої встановлено норми амортизації та класифікація за Податковим кодексом України.

Слід відмітити, що згідно з Податковим кодексом України основні засоби - це матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 20000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що признаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 20000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік).

Список використаних джерел

1. Коба О. В., Федоренко С. Ю., Чубчик О. О. Відображення операцій з руху основних засобів бюджетних установ у відповідності з планом рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки.* 2017. Вип. 23(3). С. 131-134.

2. Луценко А. Ю., Носенко Д. О., Карпенко Є. А. Особливості обліку витрат на ремонт та поліпшення основних засобів. *Розвиток фінансового ринку в Україні: загрози, проблеми та перспективи* : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф., 25 лист. 2022 р. Полтава : НУПП, 2022. С. 120-121.

3. Плаксієнко В.Я., Верига Ю.А., Кулик В.А., Карпенко Є.А. Облік, оподаткування та аудит: навч. посіб. [для студ. Вищих навч. закл.]. Київ : ЦУЛ. 2019. 509 с.

4. Податковий кодекс України: Закон України від 02 грудня 2010 р. № 2755-VI. / Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 15.05.2022).

ЗМІНИ У СФЕРІ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

У зв'язку з військовою агресією росії проти України постраждали всі. Не стало винятком і функціонування аудиту через накладання на нього різних суттєвих обмежень, причиною яких є імовірність фізичної небезпеки для працівників. У період пандемії, яка вимагала від суспільства мобільності, інноваційних підходів та швидкої адаптації до непростих умов життя, більшість аудиторських фірм перейшли на дистанційну роботу, використовуючи ІТ-технології для надання рекомендацій своїм клієнтам щодо ефективного управління фінансовими ресурсами та зменшення ризиків фінансових збитків.

Це відіграло колосальну роль у діяльності аудиторських компаній на етапі сьогодення, оскільки працівники повністю пристосовані до таким умов праці. Однак, варто зауважити, що напрями роботи аудиторів сьогодні змінилися. Зміни в організації діяльності аудиторів та аудиторських фірм, які були спричинені зміною нормативних вимог, наведені у табл. 1 [2].

Таблиця 1

Перелік змін у вимогах до організації аудиторської діяльності під час воєнного стану

Зміна	Сутність
Сплата членських та інших внесків	аудитори, які не мають трудових відносин з фірмою, що надає аудиторські послуги, не повинні сплачувати членські внески до АПУ та відсотковий внесок Органу суспільного нагляду або АПУ з оплати за провадження послуг з обов'язкового аудиту під час дії воєнного стану та до закінчення другого календарного року, в якому він скасовується
Фіксований внесок з завдань обов'язкового аудиту	під час дії воєнного стану та до закінчення другого календарного року, в якому він скасовується, ставка фіксованого внеску за аудиторський звіт, що складається аудитором за результатами проведеної аудиторської перевірки з обов'язкового аудиту підприємства, яке становить суспільний інтерес, зменшується з 3 до 1 розміру мінімальної заробітної плати, встановленої відповідно закону на 1 січня звітного року, розмір фіксованого внеску з обов'язкового аудиту всіх інших компаній, зменшився з 0,3 до 0,1 розміру мін. заробітної плати
Кваліфікаційний критерій щодо працівників	у період дії воєнного стану не застосовуються вимоги закону про безперервне навчання аудиторів (120 годин протягом 3 років поспіль за накопичувальною системою та мінімум 20 годин на рік), також не вимагається від аудиторських фірм, які проводять аудиторські перевірки на підприємствах, що становлять суспільний інтерес, мати у своєму штаті двох сертифікованих аудиторів
Відповідальність та строки контролю	відповідальність за несвоєчасну сплату обов'язкових платежів, неподання звіту про прозорість, змін для внесення до реєстру аудиторською фірмою на період дії воєнного стану та протягом 3 місяців після його закінчення призупиняється; обов'язковий контроль за якістю наданих аудиторських послуг може проводитись рідше, ніж раз на 3 або 6 років; допускається перевищення строку розгляду дисциплінарних справ більше, ніж на 60 днів

Війна на території України спричинила руйнівні наслідки, які охоплюють всі сфери життя. Не стало виключенням виконання аудиторами своїх професійних обов'язків. Унаслідок цього до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» були внесені зміни, щодо забезпечення аудиторської діяльності на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки [1].

Стаття 22 була доповнена частинами дванадцятою і тринадцятою, які мають такий зміст:

«12. Не підлягають включенню до Реєстру аудитори, а також підлягають виключенню з нього аудитори, включені до Реєстру, якщо такі аудитори відповідають хоча б одному з таких критеріїв:

1) є громадянами країни, що здійснює збройну агресію проти України;
2) перебувають в публічних реєстрах аудиторів та/або є членами професійних організацій аудиторів та/або бухгалтерів країни, що здійснює збройну агресію проти України;

3) здійснюють аудиторську діяльність у складі аудиторських фірм, зареєстрованих на території країни, що здійснює збройну агресію проти України, засновниками (учасниками, акціонерами) та/або кінцевими бенефіціарними власниками (контролерами) яких є громадяни країни, що здійснює збройну агресію проти України, та/або суб'єкти господарювання, зареєстровані на території країни, що здійснює збройну агресію проти України, та/або які прямо чи опосередковано володіють частками в статутному капіталі та/або правом голосу в таких аудиторських фірмах незалежно від формального володіння чи входження до їх органів управління.

13. Не підлягають включенню до Реєстру суб'єкти аудиторської діяльності, а також підлягають виключенню з нього суб'єкти аудиторської діяльності, включені до Реєстру, якщо такі суб'єкти аудиторської діяльності відповідають хоча б одному з таких критеріїв:

1) мають у складі засновників (учасників, акціонерів) громадян країни, що здійснює збройну агресію проти України, та/або суб'єктів аудиторської діяльності, кінцевими бенефіціарними власниками яких є громадяни країни, що здійснює збройну агресію проти України, та/або суб'єктів господарювання, зареєстрованих на території країни, що здійснює збройну агресію проти України, та/або осіб, які перебувають в публічних реєстрах аудиторів та/або є членами професійних організацій аудиторів та/або бухгалтерів країни, що здійснює збройну агресію проти України, та/або у яких країні, що здійснює збройну агресію проти України, прямо або опосередковано належить частка в статутному капіталі;

2) є учасниками аудиторської мережі, зареєстрованої на території країни, що здійснює збройну агресію проти України, якщо така аудиторська мережа не повідомила у письмовій формі Орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю про початок процесу втрати статусу учасника відповідної аудиторської мережі аудиторською фірмою, що зареєстрована на території країни, що здійснює збройну агресію проти України, та не завершила цей процес до 31 грудня 2022 року.

Виключення таких суб'єктів аудиторської діяльності з Реєстру здійснюється за рішенням Ради нагляду, прийнятим за поданням Інспекції» [1].

Таким чином за результатами дослідження можна зробити наступні висновки: завдяки професійній та державній підтримці український аудит не відчуває у повній мірі нищівний вплив війни. Більше того, формуються нові шляхи розвитку незалежного аудиту у повоєнній економіці та здійснюється вирішення насущних проблем.

Список використаних джерел

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 р. №2258-VIII. Дата оновлення: 01.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#top>. (дата звернення: 20.05.2023).

2. Савицька Т.А. Особливості організації аудиту у воєнний час. *Економічні науки*. 2023. №15. С. 145-149.

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Підприємство – це складна економічна система, його стійкий розвиток створює формування фінансових ресурсів, для досягнення більш високих показників. Розвиток підприємства можливий тільки з надходженням фінансових ресурсів, які формуються з різних джерел, вони утворюють його економічний та ресурсний потенціал, забезпечують безперервність процесів реалізації продукції та виробництва, є основою фінансування соціально-економічного розвитку та збільшення ринкової вартості підприємства.

Фінансові ресурси завжди виступають у грошовій формі, утворюються в процесі розподілу та перерозподілу різних видів прибутку, сукупного суспільного продукту, що створюється у продовж певного часу, і використовуються в статутних цілях підприємства. Існує багато визначень поняття «фінансові ресурси», але однієї загальної точки зору серед економістів немає [1].

І. Балабанов, С. Мочерний, І. Бланк та інші автори які трактують фінансові ресурси підприємства як грошові кошти, що перебувають у розпорядженні підприємства. За словами І. О. Бланк ці кошти формуються з метою фінансового розвитку підприємства в майбутні періоди. Економіст Г. Кірейцев зазначає, що «грошові доходи і надходження підприємства, призначенні для виконання фінансових зобов'язань і фінансування витрат для забезпечення розширеного відтворення» [2].

Як вважають А. Д. Глушко та М. Ф. Філіп недостатній розмір фінансових ресурсів призводить до скорочення обсягу виробництва, зниження рівня використання виробничих потужностей, недостатнього забезпечення матеріальними, трудовими та іншими ресурсами і, як наслідок, до ще більшого скорочення фінансових ресурсів [3].

Західні економісти порівнювали поняття «капітал підприємства», «фінансовий капітал», «активи підприємства» як синоніми або близькі за економічним змістом поняттю «фінансові ресурси». Також вони вважали, що капітал є перетвореною формою фінансових ресурсів, у звітності підприємства фінансові ресурси представлені капіталом і зобов'язаннями підприємства, до капіталу відносили тільки власний капітал підприємства.

На капітал постійно можна впливати з метою отримання доходів та виконання своїх зобов'язань. Тобто, капітал є об'єктивним фактором виробництва, частиною фінансових ресурсів, які використовуються у своїй діяльності підприємством. Тому не можна рівняти поняття «фінансові ресурси» та «капітал».

Підводячи підсумок можна сформулювати уточнене висловлення, а саме: фінансові ресурси - це кошти, які наявні у розпорядженні підприємства, які розподіляються за такими ознаками: за етапами формування; за формою реалізації; за призначенням; за організаційно-правовою формою; за видами господарської діяльності; за матеріально-речовою структурою; за характером участі в господарському процесі; за ступенем ліквідності активів; за терміном погашення зобов'язань[4].

Також фінансові ресурси підприємства класифікують за рівнем деталізації.

Перший рівень деталізації – види фінансових ресурсів за джерелами їх утворення (власні, залучені).

Другий рівень деталізації – види фінансових ресурсів за термінами їх залучення (необмежені: власні фінансові ресурси; термінові: фінансові ресурси терміном залучення більше одного року та фінансові ресурси, термін залучення до одного року).

Третій рівень деталізації - види фінансових ресурсів за ознакою платності (безоплатні та платні)

Четвертий рівень деталізації - види фінансових ресурсів за найменуванням валюти [4].

Залежно від джерел формування фінансові ресурси поділяються на власні та позичені, перевищення питомо ваги власних коштів над запозиченими позитивно впливає на фінансову діяльність підприємства, тоді як висока частка запозичених свідчить про певні фінансові проблеми.

Зважаючи на економічне становище з'являється потреба в фінансових ресурсах, покращення процесів їх формування та використання. З метою підвищення ефективності функціонування, та забезпечення фінансової стійкості та підприємства варто здійснювати систематичну оцінку діяльності підприємства.

Аналіз фінансових ресурсів підприємства є важливим елементом загальної системи управління підприємством, це система способів опрацювання, трансформації та використання інформації для того, щоб забезпечити його конкурентоспроможність. [5]

Процес управління фінансовими ресурсами підприємства визначається через комплексну оцінку за допомогою системи взаємопов'язаних показників і коефіцієнтів, які відображають ефективність функціонування системи управління його фінансовими ресурсами на етапах їх формування, розподілу та відтворення.

Список використаних джерел

1. Яременко В. Г. Сутність, поняття та особливості класифікації фінансових ресурсів підприємства. *Вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Випуск 19, частина 3. С. 158-161.

2. Бланк І. О. Фінансове забезпечення розвитку підприємств : монографія / І. О. Бланк, Л. О. Лігоненко, Н. М. Гуляєва, Г. В. Ситник, Л. Л. Стасюк; ред.: І. О. Бланк; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. К., 2011. 343 с.

3. Глушко А. Д., Філіп М. Ф. Науково-методичні підходи до аналізу фінансових ресурсів підприємств. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського : *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Випуск 23. С. 470 – 474.

4. Козачок І. А. Формування та управління ефективним використанням фінансових ресурсів підприємства. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2013. № 47. С. 277 – 283.

5. Безбородова Т.В. Удосконалення механізму управління фінансовими ресурсами підприємства. *Держава та регіони*. 2008. №3. С. 21-23.

УДК 006.03:657.6

Лоза А.В., студентка; Карпенко Є.А., к.е.н., доцент

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

ОФОРМЛЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ АУДИТОРСЬКОЇ ПЕРЕВІРКИ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ

На завершальній стадії аудиторської перевірки розрахунків з оплати праці усі виявлені недоліки аудитор повинен систематизувати з метою їх оцінки та формування Звіту незалежного аудитора у робочому документі аудитор.

На основі дослідження наукової літератури з проблем обліку та аудиту розрахунків з оплати праці нами було виділено такі можливі порушення в обліку розрахунків з оплати праці (рис. 1).

Після того, як систематизовані всі виявлені під час аудиту помилки, команда з аудиту переходить до оформлення результатів аудиторської перевірки в офіційних документах.

Ця процедура включає такі етапи:

- узагальнення результатів аудиторської перевірки;
- складання Звіту незалежного аудиту та передача його замовнику (рис. 2) [1].

Рис. 1. Типові порушення в обліку розрахунків з оплати праці

Після узагальнення та групування виявлених порушень аудитор складає звіт незалежного аудитора, в якому висловлюється думка щодо достовірності та повноти відображення в обліку та звітності інформації про поточні зобов'язання. Спочатку аудитор складає проект звіту, погоджує його із замовником аудиторських послуг, потім збирається нарада, на якій аудитор розповідає про результати своєї перевірки. Наступним етапом узагальнення результатів аудиту є складання у письмовому вигляді звіту незалежного аудитора, його підписання і передача замовнику аудиторських послуг.

Загалом у Звіті незалежного аудитора, в залежності від виявлених помилок, аудитор може висловити позитивну думку, або думку відмінну від позитивної. В такому випадку звіт вважатиметься модифікованим.

В залежності від серйозності виявлених викривлень в обліку та звітності така модифікована думка може бути наступних видів: думка із застереженням; негативна думка; відмова від висловлення думки.

Відмітимо, що як серед ініціативних, так і серед обов'язкових аудитів найбільш типовим є тип Звіту незалежного аудитора, в якому висловлюється думка із застереження. Відсоток таких звітів становить 55,37% усіх звітів при обов'язковому аудиті і 35,59% звітів при

ініціативному. Слід відмітити, що при ініціативному аудиті більшість звітів є позитивними (63,2%) [2].

Рис. 2. Складові етапу оформлення результатів аудиту розрахунків з оплати праці

Незначною є кількість Звітів незалежного аудитора з негативною думкою або відмовою від висловлення думки (лише близько 1%), що підтверджує те, що в цілому в Україні облік ведеться на належному рівні та його дані відображають об'єктивну картину.

Список використаних джерел

1. Плаксієнко В.Я., Ю.А. Верига, В.А. Кулик. Є.А. Облік, оподаткування та аудит : навч. посіб. [для студ. Вищих навч. закл.] / В.Я. Плаксієнко., Карпенко. Київ : ЦУЛ. 2019. – 509 с.
2. Інформація про стан аудиторської діяльності в Україні у 2020 році. Аудиторська палата України URL : <https://www.apu.com.ua/wp-content/uploads/2021/06/>

УДК 336.131

Маслій О.А., к.е.н., доцент; Добропас А.В., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

На сучасну фінансову політику України суттєво впливають виклики, зумовлені широкомасштабною війною рф, а також процеси зростаючої фінансової глобалізації, під якою розуміється посилення взаємозв'язку країн усього світу внаслідок зростаючого обсягу й розмаїтості трансграничних трансакцій фінансових продуктів, послуг і міжнародних потоків капіталу, швидкої та широкої дифузії фінансових технологій [1].

Фінансова глобалізація має ряд переваг, зокрема, сприяє розвитку фінансового сектору національної економіки, підвищенню якості інституцій, макроекономічної політики та інші. Але одночасно фінансова глобалізація примушує фінансову систему України до функціонування за встановленими стандартами, регуляторами, механізмами, нормами й правилами, у розробленні яких Україна участі не брала. І далеко не завжди дотримання цих стандартів, регуляторів, механізмів, норм та правил відповідає національним інтересам України [2].

Проте прискорена євроінтеграція України зумовлює необхідність адаптації фінансової політики держави до вимог та стандартів Європейського Союзу. Варто враховувати, що фінансова інтеграція до ЄС, як правило, супроводжується скороченням кількості доступних інструментів фінансової політики з макроекономічної стабілізації, що може суттєво позначитися на ефективності протидії викликам і загрозам воєнного часу. Тому особливості формування та реалізації грошово-кредитної, фіскальної й валютної політики України в умовах широкомасштабної війни та євроінтеграції потребують окремих досліджень.

Для країн, що входять до ЄС, повноцінне використання інструментів грошово-кредитної політики для згладжування негативних наслідків економічної кризи є обмеженим, оскільки пріоритети фінансової політики визначаються виходячи з потреб усього об'єднаного співтовариства. Високий рівень економічної й фінансової інтеграції між країнами може сприяти згладжуванню негативних наслідків економічних коливань, адже завдяки відсутності обмежень на рух капіталу між країнами зростає ліквідність фінансової системи ЄС й доступність додаткових фінансових ресурсів для країн, що їх потребують [3]. Але, все ж таки, основним інструментом фінансової стабілізації в країнах-членах ЄС виступає фіскальна політика [4].

Зважаючи на це, варто зазначити, що систематичне використання податкової й бюджетної політики для макроекономічної стабілізації в рамках інтеграційних об'єднань призводить до зростання дефіциту державних бюджетів окремих країн. Для покриття бюджетного дефіциту традиційно використовується зміна податкового законодавства у напрямку збільшення податкових надходжень, додаткова грошова емісія, а також запозичення на внутрішньому або зовнішньому ринках. Перший спосіб не є ефективним на відносно коротких часових проміжках, адже вимагає досить тривалого періоду погоджень і затверджень. Другий призводить до зростання інфляційного тиску в економіці, тому використовується у виняткових випадках. Відтак, найбільш доступним у коротко- і середньостроковому періодах засобом фінансування бюджетного дефіциту є запозичення на зовнішньому й / або внутрішньому ринках [4], що, свою чергу, має пролонговані наслідки, адже зумовлює зростання державного боргу в окремих країнах-членах ЄС.

Тому, для формування ефективної фінансової політики України в умовах євроінтеграції важливо забезпечити узгодження її монетарної та фіскальної складових. Євроінтеграційний шлях розвитку України й можливість переходу національної економіки до інноваційного типу зміщує акцент у формуванні фінансової політики у бік бюджетно-податкового регулювання. При цьому ефективна фінансова політика, адаптована до умов глобалізаційних і євроінтеграційних процесів, з урахуванням особливостей функціонування національної економіки України в умовах війни, наявного значного дефіциту державного бюджету та державного боргу, необхідності мінімізації інфляційної та девальваційної загрози фінансовій безпеці України [5], а також важливість розвитку українського фінансового ринку як драйвера економічного зростання у повоєнний період, обумовлює розвиток реального сектора економіки, що приводить до розширення бази оподаткування і зміцнення стратегічних позицій України на міжнародній арені.

Список використаних джерел

1. Вовченко Н.Г., Фадєєва Н.В. Фактори розвитку та сучасні тенденції глобалізації. *Фінансові дослідження*. 2019. №13. С. 1-22.
2. Варналій З.С., Онищенко С.В., Маслій О.А. Загрози економічній безпеці України в умовах глобалізації. *Конкурентні стратегії безпеки розвитку України у глобальному середовищі*: монографія. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України»; за заг. ред. А. І. Мокія. Львів, 2019. С. 21-95.
3. Бурцев В.В. Основний конкурентний потенціал країни-системи в умовах фінансової транснаціоналізації. *Фінансовий менеджмент*. 2021. №6. С. 3.
4. Tanzi V. Fiscal Policy and Fiscal Rules in the European Union. *CESifo Forum*. 2021.
5. Маслій О.А., Глушко А.Д. Державне фінансове регулювання як інструмент мінімізації загроз економічній безпеці України в умовах воєнного стану. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2022. Вип. 2 (02). С. 125–130. <https://doi.org/10.32782/dees.2-21>

ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД

Посилення процесів інтеграції України до світового співтовариства і європейського економічного простору зумовлюють значні зміни в національній економіці й суспільстві. Інтеграція в світову економіку нерідко є фактором, що має вирішальне значення для забезпечення економічної ефективності та конкурентоспроможності національної економіки.

В умовах війни, що є структурним шоком для національної економіки України, міжнародна фінансова та військова підтримка відіграє надзвичайно важливе значення для підтримки макроекономічної стабільності. А в період повоєнного відновлення саме вступ України до ЄС має стати каталізатором стрімких змін в усіх сферах суспільного життя. Для прикладу, на мікрорівні, в процесі інтеграції в ЄС, щоб досягти успіху, будь-яке підприємство змушене ефективно використовувати наявні ресурси: матеріальні, фінансові та потенціал співробітників, а також аналізувати навколишнє середовище, в якому воно працює. Все це призводить до того, що підприємства постійно розвиваються, змінюють функції, цілі, завдання, методи організації і пристосування до мінливих умов господарської діяльності.

Разом із цим економічна інтеграція дозволить використовувати фонди регіонального розвитку ЄС, що пришвидшить досягнення рівня властивого іншим членам ЄС. Проте на цьому шляху можуть виникнути суттєві перешкоди, пов'язані з інституційними деформаціями й системними загрозами економічній безпеці України. Так, зростаючі темпи тіньового сектора економіки знижують рівень життя населення, провокують зростання бідності та безробіття, соціальної нерівності, а також зниження темпів економічного зростання. Тому в умовах прискореної євроінтеграції України назріла гостра необхідність розроблення механізмів ефективної протидії дестабілізуючим явищам та проведення системної детінізації національної економіки.

Україна має значний економічний потенціал. До військової агресії Україна постачала 10% світового експорту пшениці, понад 15-20% ячменю, понад 50% соняшникової олії. Таким чином, Україна є одним із найбільш світових експортерів за цими сегментами. Наразі економіка України знаходиться у кризовому стані через військову агресію з боку Російської Федерації. Згідно із даними НБУ темп зростання споживчих цін буде перевищувати майже 30%, відбувається процес масового безробіття, зниження попиту на деякі види товарів через виїзд великої кількості людей з країни [2]. Зважаючи на гостроту сучасної кризи євроінтеграційні кроки України можуть сприяти суттєвому покращенню ситуації, адже вступ до Європейського Союзу допоможе відкрити нові можливості, наприклад, доступ до відповідних фінансових фондів, а також статус кандидата для України суттєво підвищує рівень відповідальності ЄС за процеси в політичній, економічній, соціальній і гуманітарній сферах. Для вирішення існуючих проблем необхідно реалізувати такі кроки [3]:

- 1) перехід української економіки до європейських стандартів промислового і продовольчого виробництва (інноваційний розвиток промисловості);
- 2) повернення людей, які мігрували за кордон (необхідно для відновлення економіки та відбудови країни у післявоєнний період);
- 3) створювати умови для покращення інвестиційного клімату (заохочувати інвестиції та разом із партнерами обговорювати інноваційні ідеї);
- 4) збереження елементів навколишнього середовища для подальшого їх використання (необхідно встановити такі правила регулювання, які будуть враховувати інтереси усіх стейкхолдерів – держави, бізнесу та громадськості аби уникнути потенційної екологічної

кризи, яка пов'язана із швидким економічним зростанням; погіршення якості атмосферного повітря, проблему управління відходами та зменшення площ зелених насаджень).

В подальшому вирішальне значення матиме фінансування програм щодо захисту територіальної цілісності України, а також забезпечення економічного, військового та інформаційного захисту, що відрізнятиме пріоритети соціально-економічного розвитку України в контексті її євроінтеграції. Оскільки на сьогоднішній день головним напрямом розвитку економіки країни має бути відновлення України після військової агресії, то саме ця ціль і є пріоритетною та відіграє ключову роль для України. Очікується, що найбільшим попитом під час відновлення країни користуватимуться працівники, пов'язані із логістикою та відбудовою інфраструктури. Саме тому, людські ресурси мають підтримувати економічні процеси, а держава в свою чергу, має створити належне регулювання та залучення іноземних інвестицій у цій галузі.

Для національної економічної системи іноземний капітал є важливим джерелом фінансування, а саме захисту національних інтересів, розбудови та модернізації інфраструктурних об'єктів, освіти й науки, державного устрою, екологічних проєктів [4]. За сучасних умов військового часу необхідно більш раціонально використовувати бюджет, який виснажується постійними відновленнями певних об'єктів, що спричинені руйнуваннями завданими країною-агресором.

Разом з тим, необхідно визначити шляхи підвищення рівня розвитку вітчизняних підприємств із метою досягнення стратегічних пріоритетів України, які будуть помітними у системі поступової адаптації нашої економіки до змін світових глобалізаційних та євроінтеграційних процесів із урахуванням ризиків для економіки нашої держави. Основним механізмом підвищення конкурентних переваг України є використання внутрішніх реформ, таких як: антикорупційна реформа, податкова реформа, реформа у сфері зовнішньої торгівлі та зміна напрямку зовнішньо-економічної політики. Для подолання негативних впливів Україні потрібно витратити кошти на розвиток бізнесів, стартапів, покращення стану підприємництва та створення привабливого інвестиційного середовища в економіці країни в цілому.

Список використаних джерел

1. Варналій З.С., Онищенко С.В., Маслій О.А. Загрози економічній безпеці України в умовах глобалізації. Конкурентні стратегії безпеки розвитку України у глобальному середовищі: монографія. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України»; за заг. ред. А. І. Мокія. Львів, 2019. С. 21-95.
2. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/prosto-pro-ekonomiku-za-materialamiinfljatsijnogo-zvitu-za-lipen-2022-roku>.
3. Євроінтеграція та війна: економічний вимір. Громадський простір. URL: <https://www.prostir.ua/?news=evrointehratsiya-ta-vijna-ekonomichnyj-vymir>.

УДК: 336.5:658.62

Пантась В. В., Похиль Ю.В., магістранти; Свистун Л.А., к.е.н., доцент
*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»,
м. Полтава, Україна*

БЕНЧМАРКІНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

В ринкових умовах господарювання забезпечення та підвищення конкурентоспроможності підприємницьких структур стає необхідною умовою їх функціонування. Для цього суб'єктам підприємництва необхідно орієнтуватися на постійні зміни у зовнішньому середовищі та постійно підвищувати ефективність своєї господарської

діяльності, удосконалювати процес управління на підприємстві, використовувати нові підходи, методи та інструменти для визначення рівня їх конкурентоспроможності. Одним із таких інструментів є бенчмаркінг.

Володіння технологіями бенчмаркінгу та ефективне їх використання є невід'ємною передумовою ринкового успіху суб'єктів підприємницької діяльності. Його ключовою особливістю є творчий характер, орієнтація на кращі практики з подальшим синергуванням результатів. Це дає змогу не лише досягати рівня конкурентів, але і перевищувати його.

Метод бенчмаркінгу набув великого поширення у зарубіжній практиці. Вивченням теоретичних аспектів бенчмаркінгу займаються такі вчені, як Д. Аакер, Д. Маслов, Р. Рейдер, Т.Пілчер та інші. Бенчмаркінг давно й успішно використовується в практиці японських, американських, західноєвропейських і скандинавських бізнесменів і вчених. Прийнято вважати, що його батьківщиною є США. Першим практичним застосуванням теорії бенчмаркінгу став проект компанії Херох щодо порівняння якості виробленої нею продукції із успішнішими на той час японськими аналогами («Бенчмаркінг конкурентоспроможності»).

Процес еволюції бенчмаркінгу аналогічний класичній моделі «переходу від мистецтва до науки». Перше покоління бенчмаркінгу інтерпретується як ретроспективний аналіз продукту. Друге покоління, бенчмаркінг конкурентоздатності – розвивається як наука в 1976-1986 р., завдяки діяльності фірми Ксерокс. Третє покоління бенчмаркінгу розвивається в період 1982-1986 р., коли підприємства-лідери якості з'ясовують можливість повчитися більш просто в підприємств поза їхнім сектором чи галузі, чим досліджуючи конкурентів. Четверте покоління – це стратегічний бенчмаркінг, що розглядається як систематичний процес, спрямований на оцінку альтернатив, реалізацію стратегій і удосконалення характеристик продуктивності на основі вивчення успішних стратегій зовнішніх підприємств партнерів. П'яте покоління – глобальний бенчмаркінг розглядається майбутнім інструментом організації міжнародних обмінів з урахуванням культури і національних процесів організації виробництва.

Бенчмаркінг на сучасному етапі базується на механізмі порівняльного аналізу роботи однієї компанії з показниками діяльності іншої, яка є більш успішною на ринку. Основна мета бенчмаркінгу полягає у виявленні, дослідженні, запозиченні та адаптації досвіду економічно ефективніших підприємств-конкурентів [1]. В цілому бенчмаркінг полягає не стільки в тому, щоб визначити, наскільки інші підприємства виявились успішними, скільки знайти відповіді на питання що, як і чому роблять лідери для задоволення потреб споживачів, тобто виявити фактори і методи роботи, які дозволили б досягнути кращих результатів.

Бенчмаркінг може проводитися як всередині підприємства, так і поза його межами, стосуватися різних аспектів діяльності, тому на практиці розрізняють різні види бенчмаркінгу (рис. 1). Внутрішній бенчмаркінг дозволяє підприємству детально вивчити власну діяльність через призму порівняння якості, характеру та результатів роботи структурних підрозділів. Об'єктами внутрішнього бенчмаркінгу є відділи, філії, виробничі, допоміжні та обслуговуючі підрозділи, які займаються аналогічними видами діяльності.

Зовнішній партнерський бенчмаркінг проводиться кількома фірмами або підприємствами, які укладають договір про проведення спільних порівняльних досліджень діяльності кожного з учасників з метою надання допомоги один одному для подальшого успішного розвитку. Партнерський бенчмаркінг можна вважати одним із елементів ситуації, коли відбувається відмова від суперництва на користь співробітництва.

Функціональний бенчмаркінг, при якому аналізуються окремі процеси, функції, методи та технології в порівнянні з іншими підприємствами, які не є конкурентами. Фірми, що застосовують схожі методи, прийоми чи технології і не є конкурентами, охоче йдуть на взаємний обмін первинною інформацією та зацікавлені в реалізації спільних проектів, спрямованих на вдосконалення тих чи інших операцій, що порівнюються.

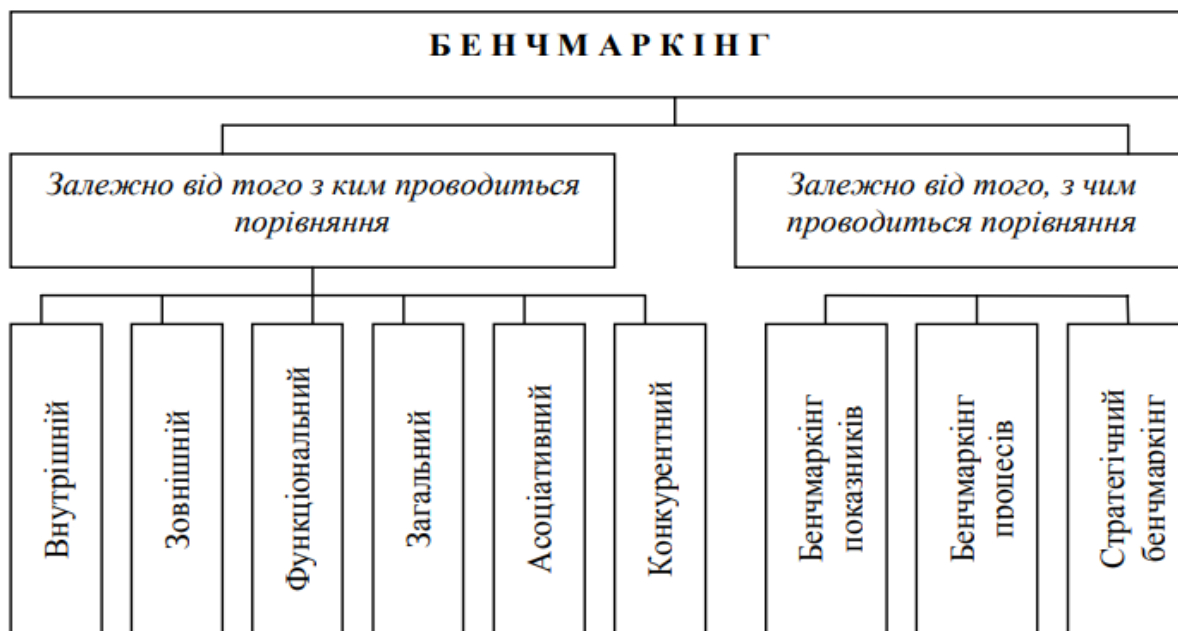

Рис. 1. Види бенчмаркінгу

Конкурентний бенчмаркінг передбачає порівняння діяльності даного підприємства, його продукції, бізнес-процесів, показників з діяльністю його прямих конкурентів, тобто підприємств, які конкурують між собою в одній галузі або на одному ринку.

Бенчмаркінг процесів полягає в усвідомленні механізму функціонування процесу, який цікавить, у порівнянні його показників з результатами аналогічного процесу у своїй організації. Дослідження проводиться на підставі взаємної згоди сторін, що регулюється «Кодексом поведіння» (у Європі це «The European Benchmarking Code of Conduct», розроблений Європейським фондом управління якістю – EFQM). Знання, одержані в процесі еталонного зіставлення, адаптуються й впроваджуються у власні процеси організації [2].

Бар'єрами використання бенчмаркінгу в Україні на даний час є:

- непрозорість середовища перебування підприємств;
- недоступність відкритої інформації для порівняння й обміну досвідом;
- нерозвиненість інфраструктури бенчмаркінгу в Україні;
- превентивна закритість компаній і власний комплекс «засекреченості»;
- існуючі системи фінансового обліку компанії й оподаткування не завжди дозволяють отримати реальні дані за тими або іншими показниками;
- відсутність «клубів» для пошуку партнерів з бенчмаркінгу;
- відсутність програм бенчмаркінгу, які фінансуються державою;
- економічна та політична ситуація в країні (пандемія COVID-19 та воєнні дії на території України).

Список використаних джерел:

1. Тюріна Н.М. Антикризове управління: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 448с.
2. Морщенок Т.С. Бенчмаркінг як інструмент підвищення конкурентоспроможності підприємницьких структур. *Економіка і суспільство*. 2017. №9. с. 527-534.

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Виробничі запаси є найбільш важливою і значною частиною активів підприємства, оскільки забезпечують разом із засобами праці виробничий процес підприємства. Їх розглядають як частину ресурсів, наявність яких у передбачених розмірах на підприємстві є об'єктивною умовою діяльності організації.

Облік виробничих запасів на підприємстві регламентується Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» [1]. Згідно з п.4 НП(С)БО 9 запасами є активи, які: утримуються для подальшого продажу; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством [1].

До запасів належить сировина, основні й допоміжні матеріали, паливно-мастильні матеріали, запасні частини, тара; поточні біологічні активи; товари; продукція сільськогосподарського виробництва; інвентар, господарське приладдя, інструменти, оснащення та пристрої, змінне обладнання, спеціальний (захисний) та фірмовий одяг і взуття, тимчасові споруди та пристрої; готова продукція.

Облік запасів на підприємстві, як правило, є досить трудомістким, оскільки до їх складу можуть входити десятки та сотні видів найменувань, а отже, цей процес потребує багато часу та значних витрат праці.

Важливе значення для правильного обліку запасів має порядок їх оцінки. В обліку придбані або виготовлені власними силами запаси зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю. При цьому, надходження запасів на підприємство можливе шляхом придбання їх за плату, виготовлення власними силами, внесення до статутного капіталу, безкоштовного одержання підприємством.

Проблеми виникають при оцінці запасів на дату балансу. Відповідно до НП(С)БО 9 «Запаси», виробничі запаси на дату балансу слід оцінювати за найменшою з двох оцінок: собівартістю або чистою вартістю реалізації. Сума, яка перевищує первісну вартість запасів над чистою вартістю реалізації запасів має списуватися у склад витрат за звітний період. Однак величина чистої вартості реалізації є досить суб'єктивною, оскільки на практиці навіть оцінювачам важко достовірно визначити очікувані ціни та витрати, пов'язані з продажем запасів.

Також до важливих питань організації бухгалтерського обліку, яким потрібно приділяти велику увагу, належить обрання методу оцінки запасів при їх вибутті, від чого залежить об'єктивність усієї бухгалтерської інформації. Методи оцінки при вибутті запасів по різному впливають на показники звітності. Використання невиправданого методу частіше є зоною шахрайства й перекручення інформації про фінансовий стан підприємства. Тому обирати необхідно оптимальну оцінку вибуття запасів, яка б не завищувала або не занижувала собівартість продукції, була виправдана в умовах інфляції, відповідала процесу виробництва і враховувала не лише поточні, але і стратегічні завдання діяльності підприємства.

Підприємство може самостійно обирати метод оцінки вибуття запасів. П(С)БО 9 «Запаси» передбачено застосування таких методів оцінки:

- метод ФІФО;
- метод ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів;

- метод нормативних витрат;
- метод ціни продажу;
- метод середньозваженої собівартості.

До вибору методу оцінки запасів підприємство повинно підходити дуже виважено і враховувати при цьому вид діяльності, який воно здійснює, мету та завдання, що стоять перед ним, стратегію розвитку підприємства, трудомісткість застосування методу, вид запасів, що підлягає оцінці. Неврахування будь-якого з цих чинників в майбутньому може призвести до неправильного визначення собівартості продукції, вартості залишків запасів, викривлення результатів діяльності підприємства.

Ще однією проблемою на підприємстві є відображення інвентаризаційних різниць виробничих запасів: надлишків чи нестач. Нестача запасів на будь-якій стадії виробництва та обігу веде до порушення безперервності та ритмічності поточних процесів. Надлишки запасів сприяють зростанню витрат, спрямованих на їх зберігання, та заморожуванню оборотних засобів підприємства.

Бухгалтерський облік виробничих запасів має бути спрямований на вирішення проблем бізнесу та сприяти забезпеченню контролю за своєчасністю постачання, виявленням надлишків та нестач, раціональним використанням ресурсів у цілому шляхом своєчасного та повного надання необхідної інформації для ефективного управління запасами.

Одним із основних заходів, що дозволяють покращити якість обліку виробничих запасів на підприємстві, є проведення внутрішньої перевірки (внутрішнього аудиту) із залученням кваліфікованих фахівців добре ознайомлених зі специфікою його діяльності. Це дозволяє провести всебічну оцінку виробничої та фінансово-господарської діяльності підприємства, а також інших об'єктів господарської діяльності щодо виконання виробничих та фінансових планів, витрачання матеріальних та трудових ресурсів, результатів комерційної діяльності за певний період, забезпечення збереження власності, виявлення резервів, підвищення ефективності виробництва.

Важливим аспектом обліку виробничих запасів є також забезпечення розрахунків з постачальниками. Для ефективного управління запасами, безперебійного їх надходження на підприємство має бути забезпечено суворе дотримання розрахункової дисципліни та чітке виконання умов договорів з постачальниками..

Поліпшенню обліку виробничих запасів також сприятиме:

1. Підвищення оперативності інформаційного забезпечення управління виробничими запасами підприємств за рахунок запровадження інформаційних технологій обробки економічної інформації;
2. Удосконалення первинної облікової документації та обґрунтування раціональних методів проведення інвентаризації виробничих запасів;
3. Узгодження механізмів бухгалтерського і податкового обліку виробничих запасів.
4. Якісне формування облікової політики підприємства в контексті вибору методу оцінки запасів.

На сучасному етапі організація обліку виробничих запасів відіграє стратегічну роль в управлінні діяльністю суб'єктів підприємницької діяльності, тому описані вище проблеми потребують вирішення. Це дозволить підприємству підвищити результативність його фінансово-економічної діяльності.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 №246 / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text> (дата звернення 28.05.2023 р.).

СУТНІСТЬ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ

В умовах, коли світова економіка орієнтується на стратегію інноваційного розвитку, нематеріальні активи являються однією із основних передумов для зростання конкурентоспроможності підприємства [1]. Тобто існування будь-якого сучасного інноваційного підприємства не можливе без використання у своїй діяльності об'єктів нематеріальних активів, які відображаються у його обліку. Отже, сутність нематеріальних активів повинна бути конкретизована та однозначна.

Визначення нематеріальних активів зустрічається у низці нормативних документів: МСБО 38 «Нематеріальні активи», НПС(Б)О 8 «Нематеріальні активи», Податковий кодекс України, Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку нематеріальних активів.

Синтезуючи визначення нематеріальних активів, наведене у національному законодавстві можна стверджувати, що нематеріальним є актив (ресурс), який підприємством контролюється за результатами минулих подій, і використання якого, як очікується, приведе у майбутньому до надходження економічних вигод, а також який не має матеріальної форми, може бути ідентифікований підприємством та утримується ним з метою, щоб використовувати його більше одного року для здійснення фінансово-господарської діяльності.

Якщо розглянути міжнародний досвід по питанню трактування такого поняття, як нематеріальні активи, то відповідно до МСБО 38 "Нематеріальні активи" [2] поняття нематеріального активу визначається як ідентифікований негрошовий актив, що не має фізичної форми. В міжнародному обліку часто нематеріальні активи порівнюють з діловою репутацією і характеризують як перевищення вартості компанії над вартістю її активів.

У працях багатьох вчених також проводиться дослідження сутності нематеріальних активів і до сьогодні відсутня єдина позиція з цього питання.

Лишиленко О.В. розрізняє такі поняття, як нематеріальні активи та нематеріальні ресурси. Тобто, він вказує, що нематеріальними активами являється доступ до прав власності автора, які в свою чергу захищено правами, і вони самі по собі і являються нематеріальними активами. А от нематеріальні ресурси являються певною складовою частиною потенціалу підприємства, які можуть на протязі певного тривалого періоду здійснювати забезпечення економічної користі для підприємства [3, с. 62].

Бутинець Ф.Ф. наголошує, що особливістю нематеріальних активів є відсутність фізичної субстанції [4, с.164]. У працях Гамової О.В., Козачок І.А. та Данько Е.С. зазначено, що «нематеріальні активи - це фактор, який разом із матеріальними і фінансовими активами впливає на формування вартості підприємства і знаходиться під контролем даного підприємства» [5].

Акцент на відсутності фізичної форми робить і Безкоровайна Л.В., яка зазначає, що «нематеріальні активи фізичної субстанції не мають, але в той же час являються на підприємстві одним з видів ресурсів, які відображають певні переваги і права та надають дозвіл власнику для отримання економічних вигод проводити підприємницьку діяльність. Так як у нематеріальних активів відсутня матеріальна форма, то вони стають відчутними тільки при здійсненні реалізації продукції чи виробництва, а також при проведенні управлінської діяльності. Тільки разом із предметами і засобами праці, а також робочою силою, може проявитися ефект від використання нематеріальних активів» [6]. На думку Медведя Я.Я. та Куцика В.І. [7] нематеріальні активи являються такими активами, які матеріально-речової форми не мають, але в той же час підприємству приносять додатковий прибуток або ж здійснюють створення умов для отримання додаткового прибутку.

Такі вчені, як Плаксiєнко В.Я., Верига Ю.А. [8] нематеріальні активи розглядають з точки зору Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 38 та Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 8. Але в даних законодавчих актах при визначенні поняття не враховано те, що велика частина нематеріальних активів створюється за результатами творчої діяльності людини, тобто за результатами її інтелектуального капіталу. Саме тому здобутки даної людини повинні бути захищені правами власності автора, до яких можна віднести авторські свідоцтва, ліцензії, патенти та інше.

Тому, на нашу думку, самим повним визначенням буде те, яке акцентує увагу на тому, що нематеріальний актив є немонетарним активом, який не має матеріальної форми. Об'єктами даного нематеріального активу є права інтелектуальної власності, інші об'єкти права власності зі строком корисного використання більше одного року.

У відповідності до описаних підходів до трактування сутності нематеріальних активів пропонуємо процес прийняття рішення з приводу віднесення активу до складу нематеріальних активів, наведений на рис. 1.

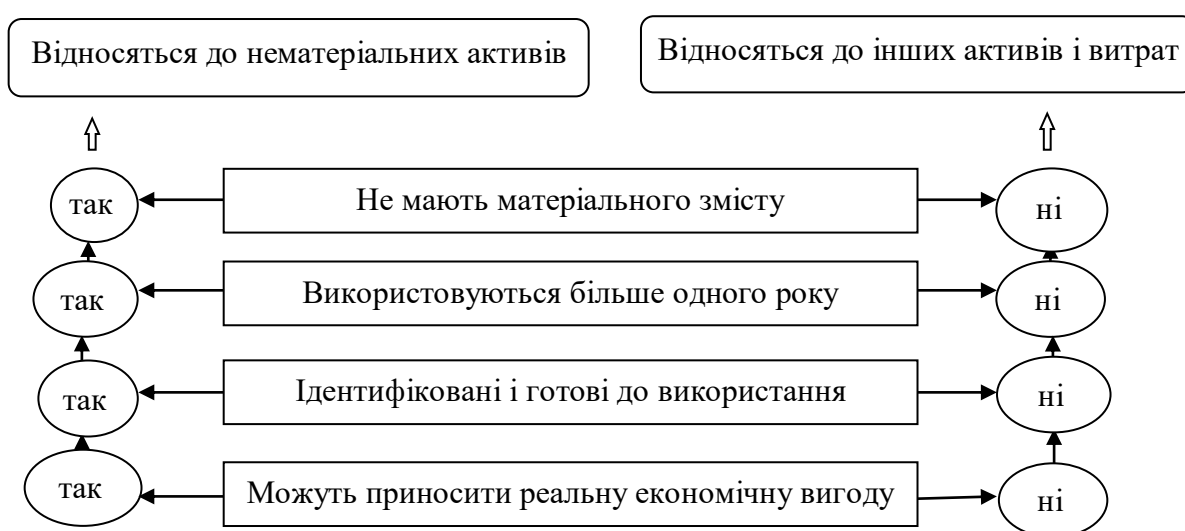

Рис. 1. Ознаки нематеріальних активів

Список використаних джерел

1. Onyshchenko S., Maslii O., Ivanyuk V. The impact of the external environment on the economic security of Ukrainian business. *Economics and Region*. 2020. Т. № 1(76). С. 22-29.
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 "Нематеріальні активи" / Міністерство Фінансів України. URL: http://www.gaap.ru/biblio/gaap-ias/compare_rus2/232.asp (дата звернення: 31.04.2023).
3. Лишиленко О.В. Бухгалтерський облік: Підручник. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 670 с.
4. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів. 6-е вид., доп. I перероб. Житомир: ПП «Рута», 2010. 708 с.
5. Гамова О.В., Козачок І.А., Данько Е.С. Шляхи вдосконалення обліку та аудиту нематеріальних активів на підприємстві. *Ефективна економіка*. 2019. № 1. С. 16-21.
6. Безкоровайна Л.В. Проблема ідентифікації та оцінки нематеріальних активів. *Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова*. 2018. Т.24, 1 (74), С. 109-113.
7. Куцик В.І, Медвідь Я.Я. Особливості формування активів торговельного підприємства в сучасних умовах. *Вісник НЛТУ*. 2018. № 18. С. 169.
8. Плаксiєнко В.Я., Верига Ю.А., Кулик В.А., Карпенко Є.А. Облік, оподаткування та аудит : навч. посіб. [для студ. Вищих навч. закл.]. Київ : ЦУЛ. 2019. 509 с.

ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних умовах підприємствам притаманні самостійність, власна відповідальність за результати фінансово-господарської діяльності, але разом з цим, виникає об'єктивна потреба постійного контролю, аналізу, коригування й прогнозування змін фінансового стану та оцінки фінансових можливостей на майбутнє. Одним із механізмів фінансового управління, який дозволяє керівництву своєчасно реагувати на несподівані зміни зовнішнього та внутрішнього середовища, аби підтримувати стабільний розвиток підприємства, є ефективне фінансове планування. Процес фінансового планування впливає на всі сторони діяльності підприємства через вибір об'єктів фінансування, скерування коштів, сприяє раціональному використанню фінансових ресурсів.

Метою фінансового планування є економічне обґрунтування потреби підприємства в капіталі для забезпечення виконання прогнозованих бізнес-планом обсягів операційної та інвестиційної діяльності, ув'язування її з наявним та реально можливим до залучення капіталом з таким розрахунком, щоб підприємство, забезпечуючи безперервний рух капіталу, могло виконувати заплановані обсяги діяльності і отримати чистий прибуток в розмірі, достатньому для економічного і соціального розвитку підприємства в поточному і наступному періодах. Основним завданням фінансового планування є ресурсне збалансування видатків, передбачених планом з усіх напрямів діяльності, забезпечення передумов рентабельної роботи підприємства, фінансової стійкості, платоспроможності, кредитоспроможності та ліквідності боргових зобов'язань впродовж планового періоду.

В процесі фінансового планування використовуються найчастіше такі методи, як нормативний, розрахунково-аналітичний, оптимізацій, балансовий, економіко-математичного моделювання, експертних оцінок, коефіцієнтів, програмно-цільовий [1]. Вибір того чи іншого методу планування визначається багатьма факторами, а саме: тривалістю планового періоду, вихідною інформаційною базою, цілями і завданнями плану, класифікацією фінансових менеджерів, наявністю програмних продуктів і технічних засобів управління.

В системі завдань забезпечення стабільного розвитку підприємства за умови значного впливу політичних, економічних та безпекових швидко змінюваних зовнішніх чинників діяльності, рекомендуємо вітчизняним підприємствам у процесі поточного планування використовувати метод економіко-математичного моделювання.

Сутність методу економіко-математичного моделювання полягає у тому, що воно дає змогу знайти кількісне вираження взаємозв'язків між фінансовими показниками і визначеними чинниками. Цей зв'язок виражається через економіко-математичну модель, яка є точним описом економічного процесу. До моделі включаються тільки основні чинники. Будуватися модель може за функціональним або кореляційним зв'язком [2]. Функціональний зв'язок виражається рівнянням виду:

$$Y = f(x), \quad (1)$$

де Y – залежна (результуюча) змінна;

x – незалежна змінна (фактор).

Підприємство може застосовувати фінансові моделі у плануванні, що дасть змогу здійснювати багатоваріантні розрахунки й обирати найбільш ефективний і адекватний з огляду на стратегічні потреби варіант фінансового розвитку підприємства (табл. 1) [1].

Моделі, що застосовуються у фінансовому плануванні

Модель	Коротка характеристика
Моделі на основі лінійного програмування	
Модель лінійного програмування Карлетона	Передбачає вибір цільової функції, змінних та системи обмежень. Цільова функція моделі – максимізація приведеної вартості власного (акціонерного) капіталу (модифікація моделі Гордона).
Аналітична модель Швайма	Базується на методах лінійного програмування з врахуванням видів продукції, незмінності цін продажу та цін на ресурси, лінійній однорідності виробничих функцій. Передбачає синхронну оптимізацію виробничої, інвестиційної програм та програми фінансування активів.
Модель зустрічного цільового планування прибутку Цвікена	Дає змогу реалізовувати концепцію «управління за цілями»: пов'язує генеральні цілі підприємства з базовими цілями підрозділів. Передбачає три етапи планування: згоди донизу, знизу догори та зустрічне планування.
Моделі на основі регресійного аналізу	
Модель Спайса на основі регресійного аналізу	Базується на п'яти рівняннях множинної регресії, що дають можливість здійснювати аналіз взаємопов'язаних рішень щодо інвестицій, залучення капіталу та дивідендів, що відтворюють траєкторію фінансових рішень.

На сьогоднішній день побудова економіко-математичних моделей та їх практичне застосування здійснюється за допомогою програмних засобів, серед яких найпоширенішими є Microsoft Excel, Stata, Statistica та ін. Процес побудови економіко-математичної моделі складається з етапів (рис. 1).

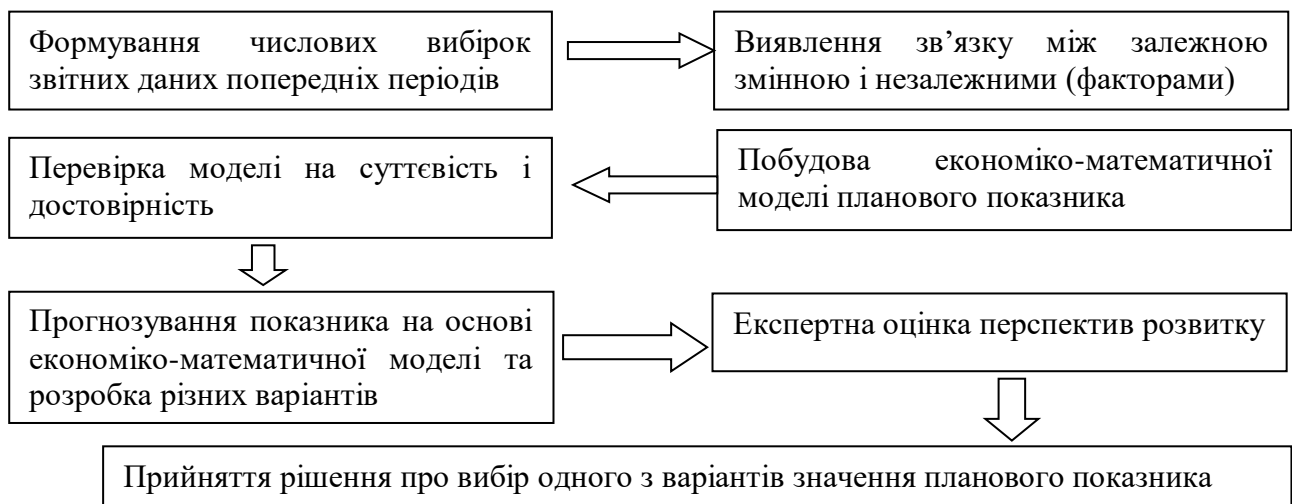

Рис. 1. Етапи визначення планового показника за допомогою економіко-математичного моделювання *Складено автором за [3]*

Отже, процес фінансового планування на підприємстві має всі шанси стати успішним інструментом підвищення ефективності його діяльності в майбутньому в умовах євроінтеграції України.

Список використаних джерел

1. Свистун Л.А. Перспективи використання сучасних інформаційних технологій при здійсненні фінансового планування на підприємстві. *Економіка і регіон: зб. наук. праць*. 2016. №3. С.13-21.
2. Бондаренко О.С. Компаративний аналіз моделей фінансового планування: переваги і недоліки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. №13. С.73-79.
3. Геллер Є.Б. Аналіз основних методів процесу бюджетування на підприємстві. *Агросвіт*. 2013. №19. С.60-64.

Скриль В. В., к.е.н., доцент; Кулинич А. О., студентка
*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇНИ

Євроінтеграція відкриває перед країною широкі перспективи соціально-економічного розвитку. Цей процес включає в себе різні аспекти, які сприяють покращенню якості життя громадян і стимулюють економічний зріст. Однією з основних переваг євроінтеграції є доступ до великого європейського ринку, що створює нові можливості для зовнішньої торгівлі та інвестицій. Інтеграція у європейські економічні структури сприяє залученню іноземних інвесторів, що сприяє створенню нових робочих місць і розвитку бізнесу.

Крім того, процес євроінтеграції передбачає гармонізацію законодавства країни з європейськими стандартами. Це сприяє покращенню правової системи, зміцненню прав людини і захисту інвестицій. Інтеграція з Європейським Союзом також включає співпрацю у сфері освіти, науки та культури, що сприяє розвитку громадянського суспільства і розширенню можливостей міжнародного співробітництва [1].

Зокрема, у контексті євроінтеграції можна очікувати такі переваги:

- Економічний зріст: Вхід до європейського ринку дозволяє підприємствам країни збільшити свої можливості збуту, залучити нових клієнтів і інвестиції. Інтеграція з ЄС стимулює розвиток торгівлі, зокрема експорту, і сприяє модернізації та конкурентоспроможності економіки.

- Покращення життєвого рівня: Європейські стандарти дозволяють підвищити якість товарів і послуг, забезпечити високі стандарти охорони навколишнього середовища, охорони праці та соціального захисту. Це сприяє покращенню якості життя громадян.

- Розвиток інфраструктури: Євроінтеграція надає можливості для отримання фінансування та технологічної підтримки для розвитку інфраструктури. Це охоплює будівництво та модернізацію доріг, залізниць, енергетичних систем, інформаційних технологій та інших галузей.

- Розширення можливостей освіти та науки: Європейська інтеграція надає можливостей для студентів, науковців та інтелектуальної еліти країни отримати доступ до європейських освітніх і наукових програм, обміну досвідом та співпраці з колегами з інших країн.

Україна має значний потенціал для соціально-економічного розвитку, особливо в контексті євроінтеграції. Вступ до Європейського Союзу (ЄС) відкриває нові можливості для України в багатьох сферах, включаючи торгівлю, інвестиції, технологічний обмін і суспільні стандарти [2].

Одним з головних переваг євроінтеграції є підвищення конкурентоспроможності української економіки. Вхід до європейського ринку дозволить українським підприємствам отримати доступ до більш широкого кола споживачів і розширити експортні можливості. Це сприятиме зростанню виробництва, залученню нових інвестицій та створенню нових робочих місць. Євроінтеграція також стимулює модернізацію економіки та підвищення якості життя громадян. Україна зобов'язана впроваджувати європейські стандарти в таких сферах, як охорона навколишнього середовища, енергоефективність, охорона прав споживачів, медицина, освіта та багато інших. Це сприятиме покращенню якості продукції та послуг, а також підвищенню рівня життя громадян. Україна також може скористатися фінансовою підтримкою та інвестиціями з боку ЄС. Європейські програми та фонди надають можливості для залучення коштів на реалізацію інфраструктурних проєктів, розвиток малих і середніх підприємств, підтримку науково-дослідницької діяльності та інновацій.

Важливо також зазначити, що євроінтеграція не є лише процесом, який відбувається на рівні держави. Вона також вимагає залучення та підтримки громадськості та громадянського суспільства. Свідоме сприйняття європейських цінностей, активна участь у громадських ініціативах та розвиток громадського сектору є важливими складовими успішної євроінтеграції.

Однак, виклики та перешкоди також існують. Проведення необхідних реформ, боротьба з корупцією, підвищення конкурентоспроможності, адаптація до європейських стандартів - усі ці завдання потребують часу, зусиль та визначеності. Важливо, щоб Україна продовжувала впроваджувати необхідні зміни і реформи для досягнення поставлених цілей [3].

Отже, євроінтеграція відкриває перед країною значні перспективи соціально-економічного розвитку. Входження до європейського ринку дозволяє залучити нових інвесторів, збільшити зовнішню торгівлю та створити нові робочі місця. Гармонізація законодавства з європейськими стандартами сприяє покращенню правової системи та захисту прав людини. Крім того, євроінтеграція включає співпрацю у сфері освіти, науки та культури, що сприяє розвитку громадянського суспільства та міжнародному співробітництву. Процес євроінтеграції також вимагає проведення реформ, зміцнення правової системи та боротьби з корупцією. Загалом, успіх залежатиме від належної реалізації реформ, підтримки населення та впровадження кращих європейських практик у всіх сферах суспільства.

Євроінтеграція не обмежується лише торгівлею, вона також передбачає прийняття нового світогляду та нульову терпимість до корупції, що означає не лише уникання отримання хабарів, але й від їх надання. Також вона сприяє рівності прав та можливостей для жінок і чоловіків, повагу до один одного, гідність та загальні для всіх закони – це норми, які характеризують життя за європейськими стандартами. Вдосконалення інфраструктури, забезпечення безпечних продуктів та відповідальне управління є результатами цього світогляду. Євроінтеграція передбачає зміну світогляду, відмову від "радянщини" як основи життя, і встановлення відповідальності, поваги до один одного, закону та гідності як нових стандартів українського суспільства.

Список використаних джерел

1. Про Євроінтеграцію простими словами. URL: <http://www.drs.gov.ua/yevrointegratsiya/pro-yevrointegratsiyu-prostymy-slovamy/>
2. Ставська Ю. В., Дмитренко І. А. Переваги та ризики євроінтеграції для АПК України: *Збірник наукових праць ВНАУ*. Вінниця, 2013. URL: <http://socrates.vsau.org/repository/getfile.php/9552.pdf>
3. Український центр економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова, (2020). Секторальна інтеграція України до ЄС: передумови, перспективи, виклики. Київ: Заповіт. 100 с.

УДК 338.242.4

Тачій М.М., студентка; Скриль В.В., к.е.н., доцент

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (Україна)

УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Ст. 1 Основного закону визначає Українську державу як соціальну, а у ст. 13 зазначено про соціальну спрямованість її економіки [1]. Щодо управлінських аспектів, то основні стратегічні напрями державного управління процесами, які відбуваються в суспільному житті України, визначено в Стратегії реформування державного управління

України на період до 2021 року [2], схвалений відповідно до Розпорядження Кабінету Міністрів України “Деякі питання реформування державного управління України” № 474-р від 24.06.2016 р. Ця Стратегія покликана покращити систему державного управління, яка повинна забезпечити неперервний та прогресивний поступ у сфері соціально-економічного розвитку.

Зважаючи на реалії сьогодення та тенденції цифровізації економічних процесів як на національному, так і на міжнародному рівнях, Кабінет Міністрів України Розпорядженням №831-р від 21.07.2021 р. схвалив Стратегію реформування державного управління України на 2022 – 2025 роки та затвердив План заходів з її реалізації [3], у якій акцентовано увагу на забезпеченні побудови в Україні спроможної сервісної та цифрової економіки. Це своєю чергою, повинно забезпечувати захист інтересів громадян на основі європейських стандартів та досвіду, оскільки саме на території Європейського Союзу активно впроваджуються технології у сфері цифровізації, які є основою усіх економічних процесів у державі.

Ефективна економічна політика держави прямо впливає на соціальний розвиток та життя громадян. Так, зростання рівня добробуту населення, соціальний захист, забезпечення рівних прав і можливостей всіх громадян, права на власність, працю та заробіток, гідне соціальне забезпечення, освіти, охорону здоров'я тощо є наслідком результативності управління економічними процесами в державі. Відповідно, це дає змогу реалізовувати такі основні завдання соціальної політики, як: покращення якісних показників життєдіяльності населення; підвищення його зайнятості; забезпечення можливості кожному громадянину реалізовувати свій потенціал для задоволення його потреб щодо розвитку його особистості; покращення оплати праці працівників в усіх сферах; забезпечення наявності достатньої кількості об'єктів соціальної інфраструктури в державі. Необхідно зазначити, що стандарти соціально-економічного розвитку в Україні відрізняються від своїх аналогів у розвинених європейських країнах. Зважаючи на євроінтеграційні прагнення Української держави, необхідно забезпечувати неперервні та результативні трансформаційні перетворення, які стосуються зазначеної сфери, та покращувати інституційне забезпечення цього процесу, що б відповідало основним принципам, стандартам та нормам Європейського Союзу.

На сьогодні складно говорити про достатність державно-управлінських дій у сфері соціально-економічного розвитку Української держави, які б відповідали європейським стандартам. Свідченням цього є неефективність управління державними фінансами, незавершеність децентралізаційних перетворень, недосконалість нормативно-правового забезпечення процесів в економічній та соціальній сферах.

Зокрема, до 6,4 трлн грн. може вирости державний борг України за підсумками 2023 року. За останніми даними Міністерства фінансів, у кінці серпня 2022 року ця сума становила 3,9 трлн грн. Накопичення державою боргів має низку ризиків, один з найбільших – валютний. Уже зараз більша частина запозичень – зовнішні. У 2023 році їхній обсяг може зрости, адже 95% дефіциту бюджету уряд планує покривати саме зовнішнім фінансуванням [4].

Таким чином, сфера державних фінансів потребує суттєвої уваги в контексті покращення соціально-економічного розвитку. Окрім того, його основою повинен бути регіональний розвиток, спеціалізація кожного територіального формування та децентралізація владних повноважень на місцях. Адже саме врахування регіональних особливостей дає змогу окремим територіям розвиватися у напрямі покращення економічних показників їх функціонування та підвищення якісного рівня життя населення. Це своєю чергою призведе до всебічного розвитку людського потенціалу як окремих регіонів, так і країни загалом. Проте децентралізація, яка активно розпочалася у 2014 р., все ще потребує значної уваги з боку державних органів влади, оскільки у цій сфері є ще багато невирішених питань, які безпосередньо впливають на соціально-економічний розвиток як окремих регіонів, так і держави загалом. Тому напрацювання шляхів подальшого поступу у досліджуваній сфері вимагає врахування потреби

грунтовних децентралізаційних перетворень у країні. Зважаючи на ці та інші проблеми, які існують на сьогодні в сфері соціально-економічного розвитку, а також потребу врахування євроінтеграційного аспекту Української держави, необхідно вирішувати це питання за допомогою комплексного підходу. Він має базуватися як на оцінці внутрішнього потенціалу України та особливостей її розвитку в історичному періоді часу, так і на специфіці застосування позитивного досвіду провідних країн Європейського Союзу.

У напрямі застосування Україною цього досвіду необхідно здійснити такі дії:

– уніфікувати нормативно-правову базу в контексті врегулювання регіонального соціально-економічного розвитку. Зокрема, йдеться про врахування реального стану та чинників, які позитивно чи негативно впливають на процеси економічного та соціального розвитку в окремих регіонах, а також закріплення на цій основі інструментів, механізмів та засобів реалізації прогресивних регіональних трансформацій;

– переформатувати ресурсний розподіл у державі з тим, щоб кожна територіальна одиниця мала змогу максимально використовувати свій потенціал. Важливу роль при цьому повинна відігравати спеціалізація регіонів, тобто їх функціонування та бази розвитку тих видів діяльності, які притаманні певній територіальній одиниці;

– акцентувати увагу на вдосконаленні фінансових потоків а контексті покращення перерозподілу фінансових ресурсів між регіонами із урахуванням їх спеціалізації та вдосконаленні механізмів перерозподілу податкових платежів та міжбюджетних трансфертів. Цей підхід сприятиме зменшенню рівня розбіжностей між регіонами щодо використання фінансових ресурсів держави;

– диференціювати державну підтримку регіонів за прикладом країн Європейського Союзу, відповідно до чого необхідно розробити та впровадити в життя національну стратегію соціально-економічного розвитку та регіональні стратегії.

Отже, підсумовуючи зазначене, потрібно зауважити, що успішний соціально-економічний розвиток держави потребує злагоджених управлінських дій із урахуванням позитивного європейського досвіду реформування зазначеного сектора. Окремий акцент повинен ставитися на підвищення якості соціально-економічного розвитку на регіональному рівні, тобто на потребі здійснення децентралізаційних перетворень в українському суспільстві.

Список використаних джерел

1. Конституція України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254-vr>.
2. Висновки Рахункової палати про результати аналізу річного звіту про виконання Закону України “Про державний бюджет України на 2020 р.”. Київ, 2021. 87 с.
3. Стратегія реформування державного управління України на 2022 – 2025 роки. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KR210831?an=10>.
4. Державний борг України перевищить 100% ВВП. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/10/25/692991/>.

УДК 336.711

Туз В. Ю., студентка; Вовченко О.С., к.е.н., доцент
*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ КЛІЄНТІВ

У період дії воєнного стану банки мають проводити процедури фінансового моніторингу, але для проходження ідентифікації клієнтам необов'язково йти у відділення – можна пройти перевірку банку дистанційно. Дистанційна ідентифікація клієнтів є складовою

фінансового моніторингу, який здійснюється банками під час відкриття рахунків і під час безпосереднього обслуговування, в процесі якого банки перевіряють актуальність даних клієнтів, дійсність документів, наданих ними при відкритті банківського рахунку (або при проходженні аналогічних перевірок).

На сьогоднішній день питання дистанційної ідентифікації клієнтів залишається актуальним. Великі корективи у сам процес ідентифікації вніс 2020 рік, адже COVID-19 став головним рушієм для переходу на віддалену роботу банківських установ. У зв'язку з повномасштабним вторгненням багато клієнтів банківських та фінансових установ були змушені покинути не лише стіни рідного дому, а й виїхати за кордон. І для того щоб не втрачати фінансові зв'язки зі своїми клієнтами, фінансові установи все частіше використовують дистанційну ідентифікацію.

Особливості дистанційної ідентифікації клієнтів банків включають використання нових сучасних інструментів для дистанційної ідентифікації та верифікації клієнтів. Національний банк України пропонує банкам велику кількість варіацій доступних механізмів для розвитку дистанційних каналів отримання банківських сервісів. Банки зможуть самостійно обирати необхідну їм модель відповідно до власних бажань, можливостей доопрацювання програмних комплексів та відповідної оцінки ризиків такої діяльності (рис. 1).

Повноцінні безлімітні моделі	Спрощені моделі (зі встановленими лімітами)
<ul style="list-style-type: none"> ✓ верифікація за допомогою Системи BankID НБУ та КЕП; ✓ відеоверифікація – спілкування клієнта та працівника/агента банку через відеотрансляцію 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ верифікація за допомогою Системи BankID НБУ; ✓ верифікація за допомогою КЕП; ✓ платіж на окремий рахунок банку з особистого рахунку клієнта (із супроводженням його ПІБ); ✓ дистанційне зчитування клієнтом даних з чипу свого біометричного документа за допомогою смартфона та мобільного додатку банку; ✓ верифікація даних про бюро кредитних історій (з підтвердженням через надсилання паролю з фінансового телефону клієнта).

Рис. 1. Моделі дистанційної ідентифікації клієнтів

Джерело: побудовано за матеріалами [1]

Перші спрощені механізми здійснення фінансового моніторингу, у зв'язку із введенням в Україні воєнного стану, були запроваджені постановою Правління НБУ "Про заходи у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення в зв'язку із введенням воєнного стану" від 27.02.2022 [2].

Норми цієї постанови передбачали, що банки не здійснюватимуть заходи з перевірки джерел походження готівкових коштів, передбачені Законом України "Про запобігання та протидію (легалізації) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення" [3] та нормативно-правовими актами НБУ, у випадках проведення фінансових операцій із зарахування таких коштів на рахунки Збройних Сил України для надання допомоги Збройним Силам України та

спеціальний рахунок, відкритий Національним банком України, для надання допомоги Збройним Силам України. У подальшому перелік таких фінансових операцій розширювався, зокрема на підставі постанови Правління НБУ "Про особливості виконання окремих вимог законодавства у сфері фінансового моніторингу, валютного нагляду, нагляду з питань реалізації і моніторингу ефективності персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) протягом дії воєнного стану" [4].

Зокрема, спрощена ідентифікація фізичних осіб здійснюється на підставі копій документів, отриманих засобами: дистанційних систем обслуговування; електронної пошти із застосуванням кваліфікованого електронного підпису/удосконаленого електронного підпису; інших дистанційних каналів зв'язку в межах технічних можливостей банку.

НБУ також передбачає кілька варіантів здійснення дистанційної ідентифікації клієнтів під час видачі банками кваліфікованих сертифікатів шляхом комбінування таких методів:

- здійснення відеоверифікації з дотриманням вимог Положення про здійснення банками фінансового моніторингу [5];
- використання Системи BankID НБУ;
- використання Єдиного державного вебпорталу електронних послуг (Портал Дія);
- використання віддаленого кваліфікованого електронного підпису «Дія. Підпис» («Дія ID»);
- використання кваліфікованого електронного підпису клієнта або удосконаленого електронного підпису клієнта, що базується на кваліфікованому сертифікаті відкритого ключа, виданому кваліфікованим надавачем електронних довірчих послуг;
- фотофіксація клієнта.

Дистанційна ідентифікація клієнтів, як один із етапів надання банківських послуг та проведення фінансового моніторингу, набула широкої популярності в розвинутих країнах та активно захоплює український фінансовий-кредитний сектор. Виявлені особливості дистанційної ідентифікації пояснюються низкою переваг дистанційного обслуговування як для банківських установ, так і для споживачів їх послуг.

Список використаних джерел:

1. Банки отримають нові провідні сучасні інструменти для дистанційної ідентифікації та верифікації клієнтів. Офіційне Інтернет-представництво НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/banki-otrimayut-novi-providni-suchasni-instrumenti-dlya-distantsiynoyi-identifikatsiyi-ta-verifikatsiyi-kliiyentiv>.

2. Про заходи у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення в зв'язку із введенням воєнного стану: Постанова Правління НБУ від 27.02.2022 № 25. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0025500-22#Text>.

3. Про запобігання та протидію (легалізації) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019 № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#n336>.

4. Про особливості виконання окремих вимог законодавства у сфері фінансового моніторингу, валютного нагляду, нагляду з питань реалізації і моніторингу ефективності персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) протягом дії воєнного стану. Постанова НБУ від 25.03.2022 № 60. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0060500-22#Text>.

5. Про затвердження Положення про здійснення банками фінансового моніторингу: Постанова Правління НБУ від 19.05.2020 № 65. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0065500-20#Text>.

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА ЯК СКЛАДОВА ЙОГО СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Видобуток і використання природних ресурсів продовжує зростати в абсолютному вираженні, що зумовлено масштабами зростання виробництва, пов'язаного, головним чином, з надмірним споживанням і надмірним використанням природних ресурсів. Тому суспільство та організації потребують інноваційних систем, орієнтованих на сталий розвиток, які дозволяють все більш раціонально споживати. Інновації розглядаються як важливий інструмент досягнення сталого розвитку.

Перш за все варто відзначити, що інноваційний розвиток підприємства є складною, багатогранною проблемою, що відображає весь комплекс відносин щодо дослідження, виробництва, реалізації. Під інноваційним розвитком підприємства доцільно розуміти стійкі зміни внутрішніх властивостей суб'єкта господарювання, що обумовлені впровадженням нововведень та зумовлюють такі зміни його функціональних властивостей, внаслідок яких відбувається зростання економічного потенціалу підприємства з подальшою реалізацією додатково набутих підприємством його економічних можливостей [1].

Що стосується сталого розвитку, то він має важливе значення для задоволення людських потреб у довгостроковій перспективі. Лише в останні три десятиліття було усвідомлено, що неконтрольована індустріалізація може негативно вплинути на навколишнє середовище і, своєю чергою, на суспільство. Люди та організації почали розуміти важливість сталого розвитку для збереження довкілля в цілому [2]. Відповідно підприємство та інновації є важливими у багатьох різних контекстах сталого бізнесу.

Розглянемо деякі ключові переваги сталого розвитку.

Енергоощадження. Сталі практики у повсякденному бізнесі та стратегічному плануванні зменшують витрати на енергію та заощаджують її. Вони включають такі дії, як скорочення надлишкового споживання енергії, перехід на сталі енергетичні ресурси, підвищення ефективності виробництва та ланцюгів постачання. Уряди кількох країн світу пропонують значні податкові стимули для використання екологічно чистих варіантів, таких як електромобілі (EV).

Здоровіше довкілля. Люди усвідомлюють важливість здорового довкілля лише тоді, коли рівень забруднення зростає до загрозово високого рівня. Зменшення споживання енергії та перехід на більш стійкі джерела енергії призводять до зменшення забруднення природних ресурсів, таких як повітря, вода та земля, роблячи навколишнє середовище більш придатним для життя. Коли більше компаній і людей усвідомлюють свій вуглецевий слід і вплив на навколишнє середовище, воно стає здоровішим для всіх.

Краще майбутнє для всіх. Життя на Землі взаємопов'язане. Наприклад, глобальний рівень біорізноманіття впав до 75% порівняно з доіндустріальним рівнем, тоді як для підтримки важливих екологічних процесів, що мають вирішальне значення для виживання людства, необхідний рівень у 90%. Застосовуючи сталі практики, ми робимо свій внесок у побудову кращого майбутнього для всіх [4].

Традиційно вважається, що бізнес зосереджується лише на кінцевих результатах, тобто на чистому прибутку. Однак зі зростанням обізнаності про сталі практики з'явився підхід потрійного результату, який фокусується на прибутку, людях і планеті. Наприклад, згідно з нещодавнім опитуванням IBM, 49% споживачів стверджують, що за останні дванадцять місяців вони платили премію за продукти, марковані як стійкі або соціально відповідальні. Розглянемо кілька прикладів інноваційного розвитку підприємств, що забезпечують сталий розвиток.

Екологічне біопаливо. Завдяки сталим інноваціям компанії можуть винаходити та пропонувати нові продукти або послуги, які безпосередньо сприяють досягненню сталого розвитку. Наприклад, британський стартап Bio-bean розробив екологічно чисте біопаливо з кавових відходів, яке використовується для живлення двоповерхових автобусів у Лондоні. Компанія Bio-bean використовує матеріал, який раніше вважався відходами, роблячи свій внесок у циркулярну економіку, приносячи приблизно 10 мільйонів доларів США річного доходу у 2020 році [5].

Смартфони зі справедливими джерелами постачання. Fairphone, голландське соціальне підприємство, кардинально змінило процес виробництва смартфонів, зробивши його більш відповідальним і сталим. Вони використовують перероблені та відповідально видобуті матеріали. Оскільки приблизно 80% викидів смартфонів припадає на виробництво, Fairphone розробляє свої телефони так, щоб вони були довговічними. Вони мають модульну конструкцію, що полегшує ремонт та модернізацію, тим самим значно зменшуючи кількість електронних відходів [5].

Пилосос для смогу. Вежа Smog Free Tower заввишки майже 7 метрів всмоктує забруднене повітря, очищаючи його за допомогою процесу іонізації перед тим, як знову випустити назвні. На піку своєї продуктивності вежа очищає 30 000 м³ повітря на годину. Завдяки дизайну Roosegaarde, навіть можна носити кільця, виготовлені зі спресованих частинок смогу, зібраних вежею. Купуючи каблучку Smog Free Ring, ви робите свій внесок у збереження чистого повітря на площі понад 1000 квадратних метрів [5].

Сонячне скло. Сонячне скло може змінити спосіб, у який нині створюються будинки та комерційні будівлі. Дослідники з Мічиганського університету розробляють сонячне скло – екологічний інженерний проєкт. Сонячне скло буде здатне вловлювати та зберігати сонячну енергію. За даними дослідницької групи, існує від 5 до 7 мільярдів квадратних метрів корисного віконного простору, що достатньо для забезпечення 40% енергетичних потреб США за допомогою сонячного скла [5].

Зелені будівлі. Лідерство в енергетичному та екологічному дизайні або LEED® – це міжнародний символ досконалості сталого розвитку та лідерства у сфері зеленого будівництва. Перевернений і цілісний підхід LEED допомагає практично всім типам будівель знизити викиди вуглецю, зберегти ресурси та зменшити експлуатаційні витрати, надаючи пріоритет екологічно раціональним практикам. Канада є однією з провідних країн у світі за рівнем сертифікації LEED [5].

Отже, інноваційний розвиток підприємства як складова його сталого розвитку вимагає чітко визначених цілей, які можуть включати – збільшення кількості впроваджених технологій, що сприяють розв'язанню екологічних проблем та охороні навколишнього середовища; – зменшення, запобігання або усунення негативного впливу підприємства на навколишнє природне середовище шляхом створення ідей та впровадження екологічних сталих інновацій, – збільшення частки прибутку від реалізації екологічних інновацій, зниження витрат діяльності та покращення економічних результатів, – розвиток та формування конкурентних переваг підприємства, – розвиток підприємництва шляхом екологічно чистих технологій, – покращення іміджу підприємства в навколишньому середовищі та підвищення екологічної свідомості працівників.

Список використаних джерел

1. Yemelyanov O. Innovative development of enterprises: essence, sequence of evaluation and obstacles on its way. *Efektivna ekonomika*. 2020. No. 11. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.11.7> (date of access: 05.06.2023).
2. Why is sustainability important and how to achieve it. Emeritus Online Courses. URL: <https://emeritus.org/blog/sustainability-why-is-sustainability-important/> (date of access: 05.06.2023).

СЕКЦІЯ 3

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

УДК 334.722:[005.32:316.77]

Шевченко Л. С., д.е.н., професорка
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
(м. Харків, Україна)

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР ФІРМИ ЯК ОБ'ЄКТ АНАЛІЗУ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ

Інформація є основою прийняття управлінського рішення. Її пошук, оброблення, накопичення і використання є специфічним предметом управлінської праці. З огляду на це особливої актуальності набуває аналіз інформаційного простору фірми – експертиза корисності інформації з метою зменшення невизначеності у прийнятті управлінського рішення через відсутність, неповноту, асиметрію і навіть недостовірність інформації.

Відсутність інформації зазвичай супроводжує появу на ринках нових фірм, які тільки-но входять у бізнес, застосування менеджерами нових систем і прийомів управління, впровадження нових бізнес-моделей. Але брак інформації може бути й наслідком незнання менеджерами нових методів діагностики бізнесу, відсутності досвіду прогнозування розвитку фірми.

Неповнота інформації пов'язана з нестабільністю економічної кон'юнктури, обмеженнями у веденні бізнесу (у тому числі законодавчими), наявністю інформаційних бар'єрів, подолання яких вимагає часу та спеціальних дій. Неповна поінформованість може стати однією з причин невизначеності та непередбачуваності подальшого розвитку бізнесу, ухвалення ризикованого рішення.

Асиметрія інформації – це ситуація, за якої частина учасників (одна сторона) ринку володіє такою інформацією, до якої інші зацікавлені особи не мають доступу. До виникнення асиметрії управлінської інформації ведуть: недосконалість і навіть неспроможності (провали) ринку інформаційних послуг; умисне ненадання контрагентові повної інформації; відсутність досвіду аналізу інформаційних ситуацій.

Недостовірність інформації є одним із методів ведення недобросовісної конкуренції, тобто будь-яких дій у конкуренції, що суперечать торговим та іншим чесним звичаям у господарській діяльності. В умовах цифрового суспільства недостовірність інформації використовується як метод інформаційних воєн (кібервоєн), під час яких одна інформація використовується як засіб атаки на іншу інформацію.

Не менш важливим завданням аналізу інформаційного простору фірми є запобігання потраплянню управлінців в інформаційні пастки. Останні, на думку дослідників, можуть бути пов'язаними з: а) передозуванням інформації, коли менеджер або консультант не встановлюють обмеження на збір інформації, що може значно ускладнити її оброблення та виокремлення релевантної інформації; б) появою «якірної» інформації, яку вважають найважливішою і через це відхиляють інші оцінки, прогнози та ширші альтернативи; в) недостатньою увагою до якоїсь ділової інформації через переоцінку власних знань і досвіду та недооцінку ризиків; г) прагненням використовувати ту інформацію, яка підтверджує наявну точку зору, залишаючи поза увагою альтернативну інформацію та ін. [1; 2]. Наслідками потрапляння в інформаційну пастку є викривлення реальної ситуації, загроза економічній безпеці підприємства, дискредитація бізнесу, фірми або підприємця.

Список використаних джерел

1. Snow B. 6 common decision-making traps and tips to avoid them. URL: <https://www.advantageperformance.com/6-traps/>
2. The 8 Traps of Decision Making. URL: <http://www.workingresources.com/professionaleffectivenessarticles/the-8-traps-of-decision-m.html>

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Міжнародна економічна діяльність країни посідає особливе місце в складній системі світогосподарських зв'язків. Вона відображає взаємну економічну залежність товаровиробників різних країн світу. Актуальність розвитку міжнародної економічної діяльності зростає.

Слід зазначити, що наразі в Україні сформувався досить несприятливий клімат для ефективної експортно-імпоротної діяльності, обумовлений військовими діями, економічною кризою, спричиненою пандемією COVID-19, несприятливими умовами інвестиційного клімату, недосконалістю податкової та законодавчої системи тощо.

Одними з основних причин виходу підприємств на міжнародний ринок є підвищення престижу, збільшення прибутку, розширення обсягів виробництва.

Займаючись міжнародною діяльністю підприємства відкривають багато перспектив:

- розширення ринку продажів та внаслідок цього збільшення прибутку;
- отримання доступу до дефіцитних ресурсів, які можуть бути в більшому обсязі та дешевшими ніж на національному ринку;
- підвищення іміджу фірми шляхом присвоєння їй статусу міжнародної;
- окупність вкладених коштів на освоєння нового виробництва через великі обсяги продажу, що характерні світовому ринку;
- зменшення залежності від вітчизняного ринку та подій, які можуть статися в середині цієї країни;
- можливість продажу товарів, що мають сезонність, закордон в період не сезону в даній країні.

Не дивлячись на велику кількість перспектив, все одно багато підприємств не ризикують займатися міжнародною діяльністю.

Зовнішньоекономічна діяльність є важливим фактором розвитку міжнародних економічних відносин, яка сприяє посиленню міжнародної конкурентоспроможності підприємств у їх боротьбі на світових ринках.

Для розкриття сутності економічного потенціалу зовнішньоекономічної діяльності потрібно зосередити увагу на експортних та імпорتنих можливостях, а також на міжнародній співпраці підприємств України.

Показником економічного розвитку країни є перевага експорту товарів над імпортом, а інтенсивність цього розвитку залежить від співвідношення обсягів експорту та імпорту. Україна у 2021 році посідала 84 місце серед 148 країн за рівнем глобальної конкурентоспроможності, 162 місце серед 178 країн світу за рівнем економічної свободи і вважається країною з несвободною економікою, 89 місце серед 174 країн світу за рівнем інвестиційної привабливості, 83 місце серед 144 країн світу за рівнем людського розвитку, 47 місце серед 187 країн за рівнем глобалізації, 84 місце за рівнем слабкості серед 178 країн та належить до країн з рівнем стабільності нижче за середній - високий рівень ризиків [1].

Не зважаючи на значні економічні та політичні здобутки економіку України не можна вважати відкритою через значні ускладнення. Міжнародна економічна діяльність передбачає торгівлю будь-якої країни з іншими країнами, що складається з оплачуваного ввозу (імпорту) й оплачуваного вивозу (експорту) товарів і послуг.

Аналіз статистичних даних свідчить, що у 2021 році експорт товарів становив 49212 млн. дол. США або 98%, порівняно із 2020 роком, імпорт товарів у 2021 році становив 54091 млн. дол. або 89%, порівняно з 2020 роком. Негативне сальдо склало 4878 млн. дол. (у 2021

р. також негативне сальдо – 10745,6 млн. дол.).

Коефіцієнт покриття експортом імпорту становив 0,92 (у 2021 році – 0,84) [2]. Значною мірою скорочення, за підсумками 2022 року, було сформоване меншими надходженнями від експорту металів та виробів з них. Так, поставки товарів цієї групи скоротилися на 1,3 млрд. дол. США, що було на 11,7 % нижче від показника попереднього року. Також скоротився експорт паливно-енергетичних матеріалів (на 307 млн дол. США або на 35,6 %) і машин, устаткування та транспорту (на 98 млн дол. США або на 1,8 %) [1].

За підсумками 2022 року сформувалось негативне сальдо зовнішньої торгівлі товарами України, його обсяги зменшилися майже вдвічі порівняно з 2021 роком. Скорочення торгівлі з країнами ЄС відбулося на тлі збільшення торгівлі з іншими країнами, що за умови збереження позитивного сальдо у торгівлі з ними, сприяло покращенню платіжного балансу України. Найбільша питома вага в українському експорті у 2020 році належить продукції АПК та харчової промисловості – 44,8%, продукції металургійної галузі – 19,8%, менше – продукції машинобудування – 10,7%, мінеральним продуктам – 10,5% [1].

Темпи зниження експорту у 2022 році спостерігаються саме у галузях з високою часткою доданої вартості, в експорті переважає сировинна складова. А от, в імпорті переважає саме високотехнологічна продукція, яка свідчить про відсутність стратегії техніко-технологічного розвитку, що призводить до деіндустріалізації країни, а це є суттєвою загрозою для економіки України в цілому та для її міжнародної економічної діяльності.

Для покращення стану економічної діяльності України необхідно впроваджувати політику, орієнтовану на збільшення обсягів товарного експорту шляхом впровадження інноваційних розробок для підвищення якості вітчизняної продукції, яка повинна відповідати світовим нормам та стандартам, що є необхідним для створення достатнього рівня конкурентоспроможності вітчизняних товарів на світових ринках. А також метою повинно бути зменшення обсягів імпортової продукції на українському ринку, принаймні тої, яка має вітчизняні аналоги.

Отже, можна зробити висновок що, міжнародна економічна діяльність є потужним чинником розвитку економіки країни, вона має значний природний, ресурсний та кадровий потенціал, однак проведене дослідження виявило проблеми і негативні тенденції.

Список використаних джерел

1. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=7e82c6e6-e65b-44ae-8a9a-48b6851f6d47&tag=Infografika-import> (дата звернення: 17.05.2023)
2. Зовнішньоекономічна діяльність. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 16.05.2023)

УДК: 911.3

Коптева Т.С., доктор філософії (PhD), доцент
*Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди
(Харків, Україна)*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРИВОРІЗЬКОЇ ЛАНДШАФТНО-ТЕХНІЧНОЇ СИСТЕМИ ДЛЯ В'ЇЗДНОГО ТУРИЗМУ

Криворізька ландшафтно-технічна система (КЛТС) – унікальна і неповторна система, яка безперервно видозмінюється внаслідок дії гірничодобувної промисловості. КЛТС сформувалась на території міста Кривого Рогу Дніпропетровської області. У результаті дії гірничопромислової промисловості на території КЛТС з кожним роком збільшується площа гірничопромислових ландшафтів, які істотно впливають на ландшафтну організацію системи. Як наслідок уздовж залягання покладів залізної руди Криворізької структури

повністю знищені північно-степові ландшафти, річища Саксагані та Інгульця [2]. Натомість утворилися та активно розвиваються антропогенні, переважно селитебні й промислові ландшафти, які зараз є фоновими у межах КЛТС і мають двоярусну будову.

Тому, площі гірничопромислових ландшафтів збільшується і привертає увагу не тільки науковців, а й туристів. Криворізька ландшафтно-технічна система має велику кількість об'єктів, які є цікавими для промислового туризму і це безпосередньо впливає на в'їздний туризм, тому що такі гірничопромислові об'єкти не в кожній державі наявні.

Криворізька ландшафтно-технічна система має велику кількість гірничопромислових об'єктів, які варті для в'їзного туризму, зазначемо деякі з них:

1. Кар'єр Південного гірничозбагачувальний комбінату – є одним з найбільших кар'єрів світу, кар'єр засновано 1955 року, за такий час має глибину більше 400 м., довжину – 3 м, ширину -2,5 км, має круглу форму, а саме у вигляді «серця». Даний кар'єр використовують для видобутку залізної руди і є працюючим (рис.1).

Рис.1. Кар'єр Південного гірничозбагачувального комбінату

2. Жовтневий гранітний кар'єр - розміщується у Покровському м. Кривий Ріг, на схід від села КРЕСу. У ході видобутку граніту на кар'єрі утворились 5 кар'єрних терас. Природні екзогенні чинники стали рушійною силою для схилів кар'єру, і це спричинило міграцію уламків породи на дно кар'єру. Морфометричні характеристики кар'єру на кінець 1990 р. були такі: довжина – 0,6 км, максимальна ширина – 0,45 км, глибина – 110 м, довжина контуру по бровці – 1,8 м, площа – 0,22 км. кв. (22,25 га). Кар'єр має типову структуру – днище (затоплене) і борта. Борта складаються з берм – уступів висотою 10–12 м. З 1990 р. припинилися роботи з видобування граніту, і це зі свого боку призвело до стрімкого затоплення чаші кар'єру тріщинними підземними водами [1]. На 2003 р. глибина техногенного озера становила 28,5 м, але вже на кінець 2018 р. глибина сягала 40 м. І донині кар'єр продовжує наповнюватися для місцевих жителів Жовтневий гранітний кар'єр є рекреаційним об'єктом, але на сьогодні кар'єр ще є необлаштований для розвитку рекреаційно-туристичного напрямку, але знаходиться на стадії розробки.

3. Бурщітський відвал – найвідвідуваніше місце туристів, відвал є рекультивованим і привертає все більшої уваги, розташований у місті Кривий Ріг, в Інгулецькому районі, поблизу сіл Гданцівки і Шевченково, розташований над річкою Інгулець. Відноситься до Новокриворізького гірничозбагачувального комбінату. Висота Бурщітського відвалу становить 80 м, крутизна схилів – 35–45° [3]. Відвал надає можливість туристам зробити огляд міста Кривого Рогу, побачити промислові підприємства, насипні смуги-відвалів, які з

кожним роком зростають, переконалися, що на території КЛТС є Гран-каньйон, у якому протікає річка Інгулець (рис.2).

4. Шахта «Козацька» – одна з найбільших та найпотужніших шахт Європи у якій видобуток залізної руди на шахті почався в 1964 році з глибини 552 метри. За такий проміжок часу із надр землі видобули біля 100 мільйонів тонн руди. На сьогодні відомо про 126 мільйонів тонн запасів руди з вмістом заліза понад 60 % на глибині до 1990 метрів. Поки видобуток ведеться на рівні 1190 метрів, а глибші горизонти наразі на етапі розроблення. За підрахунками за умови проєктного видобутку руди масою 2 мільйонів тонн її має вистачити на наступні 40 років. Шахта «Козацька» привертає увагу туристів, тим що в ній можна відвідати виробничу шахту з дотриманням певних вимог.

Отже, Криворізька ландшафтно-технічна система має великий потенціал для розвитку в'їзного туризму, гірничопромислові об'єкти маю потужні перспективи, але даний напрям потрібно розвивати і підтримувати оптимізаційними заходами задля покращення стану і запобігання деградації, постмайнові системи заповідати і облаштовувати для заохочування іноземних туристів.

Список використаних джерел

1. Коптева Т. С. Жовтневий гранітний кар'єр: історія формування та перспектива розвитку. *Проблеми безперервної географічної освіти і картографії*. 2021. № 33. С. 78–83. DOI: <https://doi.org/10.26565/2075-1893-2021-33-09>

2. Коптева Т. С., Денисик Г.І. Криворізька ландшафтно-технічна система: розвиток, сучасний стан, шляхи оптимізації. *Фізична географія та геоморфологія*. 2021. № 105–107. С. 25–29. DOI: <https://doi.org/10.17721/phgg.2021.1-3.03>

3. Koptieva T. S. (2022) Soil and vegetation cover of mining landscapes of Kryvyi Rih landscape technical system (on the example of Burshchytskyi, Shymakivskyi and Stepovyi dumps. Publishing House “Baltija Publishing”, 2022,178-203. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-212-8-9>

УДК 338.56

Александрова А., Семигаленко В.С., студенти
Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ «ТЕМНОГО» ТУРИЗМУ

«Темний» туризм визначається як високоцінний «відпочинок», який ретельно перевіряється та має не аби який попит серед відвідувачів. Існуючі медіа, включаючи фільми, фотографії та газетні звіти про аварії та катастрофи, дозволяють світовій спільноті пережити віддалені події так, ніби вони відбуваються локально [1].

Помпеї та Геркуланум є одними з найстаріших туристичних районів стихійних лих, де туристи можуть дізнатися про історію та аспекти вулкана, побачити унікальні пам'ятки та побачити колекції людських останків і вулканічного попелу. Інші стихійні лиха набули світової популярності, зокрема ураган Катріна, який входить до п'ятірки найбільш смертоносних ураганів в історії США; Чилійський землетрус 1960 року – найсильніший землетрус, коли-небудь зареєстрований поблизу Вальдівії, забрав життя 6000 людей. Велика повінь 1931 року в центрі Китаю з найстрашнішим стихійним лихом [2].

Говорячи про катастрофу на Юдіні, слід згадати Чорнобильську катастрофу в Україні в 1986 році. Їх аварія була найстрашнішою ядерною катастрофою за вартістю та жертвами. Масштаби події відображаються в наступних смертях, а також у подальшій вартості X і довгострокових наслідках радіації та інших збоїв. Серіал «Чорнобиль» суттєво вплинув на туризм у Прип'яті: потік іноземних туристів до міста зріс у п'ять разів [1-3].

Завдяки темному туризму колишні в'язниці та в'язниці є популярними туристичними

враженнями, наприклад, як закриті в'язниці перетворили на музеї чи пам'ятки культури. За останнє десятиліття кілька старих в'язниць було відремонтовано та перетворено на туристичні об'єкти. Найвідоміші в'язниці світу – Алькатрас і острів Роббен. Відвідування в'язниці є пізнавальним і розважальним. Ці місця все ще знаходяться в центрі уваги туристів і фіксують зростання кількості відвідувачів. Старі в'язниці по всьому світу знайшли друге життя як туристичні об'єкти, музеї та навіть готелі, пропонуючи все – від вечірніх екскурсій при свічках до ночівлі в камерах. Темний туризм відбувається на могилах відомих людей. Для багатьох кладовища асоціюються зі смутком, тому все більше людей доглядають за ними. Туристів на кладовищі можуть зацікавити історичні аспекти кладовища або історичне значення його мешканців. Серед найвідоміших кладовищ світу – паризьке кладовище Пер-Лашез, де поховані такі особистості, як Джим Моррісон, Едіт Піаф, Оскар Уайльд, Марсель Пруст, Ежен Делакруа, Мольєр та інші. Не менш відомий, ніж Cimitero Acttolico в Римі, відомий як Кладовище поетів і художників. В Європі також є кладовища, які варто відвідати, наприклад, цвинтар Сан-Амаро в Іспанії, цвинтар св. Матт у Німеччині та багато інших. Багато кладовищ із кладовищами, які сформували світову історію в різних аспектах (література, філософія, музика тощо), призвели до створення ASCE, Асоціації важливих кладовищ Європи [2].

Нас сьогоднішній день України переживає тяжкі часи, і враховуючи не легку долю людей у майбутньому туристичний бізнес зможе зробити на цих подіях чудові маршрути, які ми надіємося дадуть змогу передати весь біль українського народу.

Список використаних джерел

1. Маховка В. М. (2022). Сутність «темного» туризму як перспективного напрямку розвитку туристичних дестинацій: міжнародний досвід. 2022, 10. <https://nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/661> . <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.10.25>.
2. Грабар М.В., Кашка М.Ю., Іваниця С.М. (2021). Сучасні перспективи розвитку «темного» туризму. 2021, 2. 18-21. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/45398/1/5.pdf>
3. Levchenko I. (2022). Influence marketing in the promotion of enterprises in the tourism industry. 2022, 10. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.10.22> URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/658/665> .

УДК 338.48

Баїрамова К., студентка

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

МЕХАНІЗМ ОРГАНІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНИХ ТУРІВ

Створення туристичних пакетів передбачає співпрацю з іншими місцевими туристичними підприємствами для створення нових угод. Успішні пізнавальні тури підвищують клієнтський досвід, збільшують витрати клієнтів та тривалість перебування.

Туристичні підприємства, малі та великі, можуть отримати конкурентну перевагу, працюючи з партнерами для створення пізнавальних пакетних турів. До таких партнерів можна віднести підприємства, які допомагають розповсюджувати туристичний продукт, наприклад, туристичні агенти в Інтернеті, торгові та оптові торговці та інші місцеві підприємства. Співпраця з іншими місцевими підприємствами для створення нового пакету – це стратегія, щоб створити посилення привабливості для ідеального клієнта та полегшити потенційним гостям більше зрозуміти досвід призначення. Пакет повинен бути розроблений для покращення досвіду клієнтів, збільшення витрат клієнтів та тривалості перебування та збільшення доходу.

Пакет можна визначити як комбінацію двох або більше товарів, представлених у

вигляді одного продажу, тому замовник отримує перевагу порівняно з придбанням таких елементів окремо.

Туристичні фірми роблять це співпрацюючи з іншим бізнесом, щоб розробити пакет. Пакет повинен бути розроблений відповідно до потреб та інтересів потенційних клієнтів, щоб він миттєво приваблював їх. Це означає, що фірмам потрібно створити пакет, орієнтований на людей та ринок. Це може бути проживання та угода в ресторані, екскурсія з додатковим бонусом, знижка на проживання до або після події в поєднанні з квитками на події. Можливості обмежуються лише наявним продуктом та фантазією.

Основним об'єктом досліджень туристичної поведінки є аналіз та розуміння ключових елементів, пов'язаних з певним туристичним ринком та пунктом призначення. Як правило, багато туроператорів вважають, що влаштувати всі речі для всіх людей дуже важко.

Припустимо, є людина, яка бажає зайти в туристичну сферу і відповідно зосередиться на визначенні сфери її інтересів та спеціалізації, тому туроператор буде досліджувати не лише тури, які, здається, відповідають цим напрямкам інтересів та спеціалізації, але також на потенційному ринку, що стосується цих напрямків.

Деякі туроператори починають з туристичного продукту, а потім шукають його на ринку. Їх туристичним продуктом є зона призначення, що складається з туристичного потенціалу, туристичної привабливості, проживання та інших послуг, які передбачає пізнавальний тур. Концептуально туроператор виконує такі кроки перед виходом на ринок туризму рис. 1:

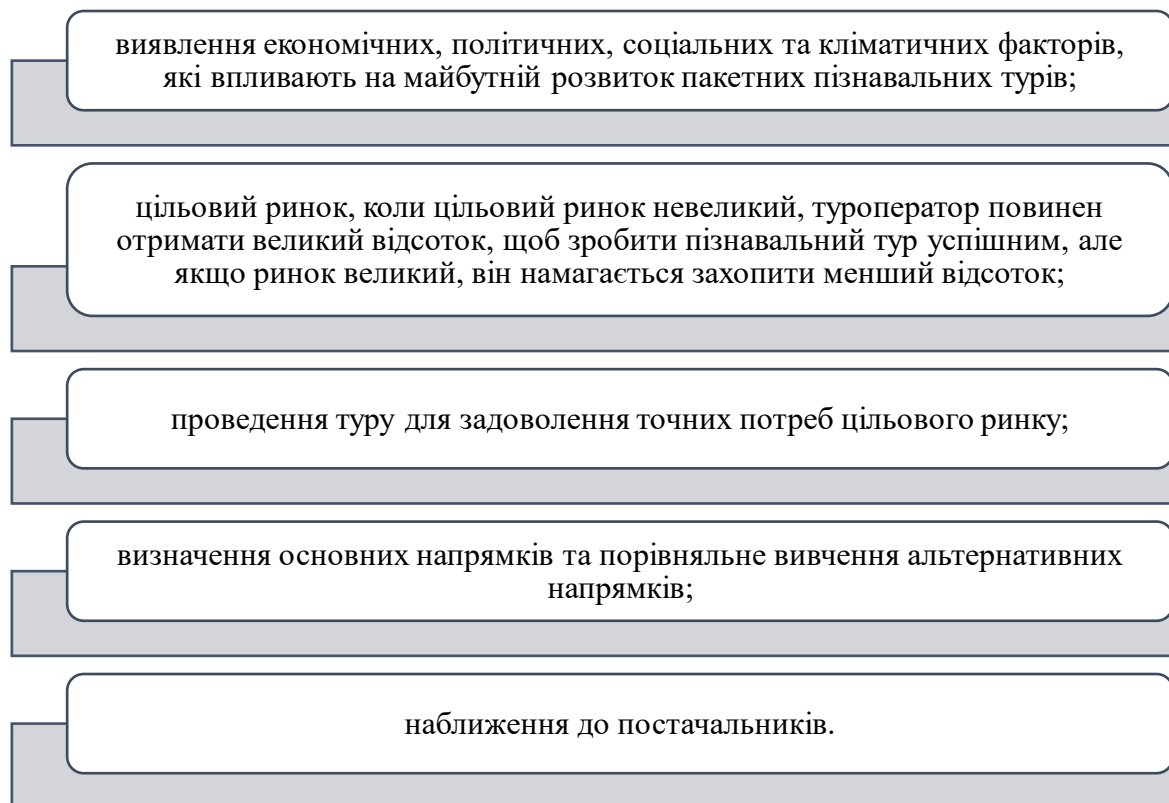

Рис. 1. Кроки туроператора перед виходом на ринок туризму

В основному, позитивний прогресивний підхід, який слід застосувати туроператорам, для створення пізнавальних турів, ґрунтується на дослідженні як туристських потреб, так і ринку, тобто клієнтури, конкуренції та туристичних ресурсів у районі призначення.

СТАН ГОТЕЛЬНОГО РИНКУ: ПОСТПАНДЕМІЧНІ НАСЛІДКИ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

Аналізуючи тенденцію розвитку готельного господарства України, можна відзначити, що туристичний потік, починаючи з 2019 р. падає з року в рік у зв'язку з коронавірусом, а зараз з війною.

Зрозуміло, що у військовий час економіка України дестабілізована. На початку квітня український уряд заявив, що очікує скорочення ВВП до 16% у першому кварталі та до 40% наприкінці року.

Аналізуючи вплив війни на готельне господарство України, виділимо такі напрямки негативного впливу рис. 1.

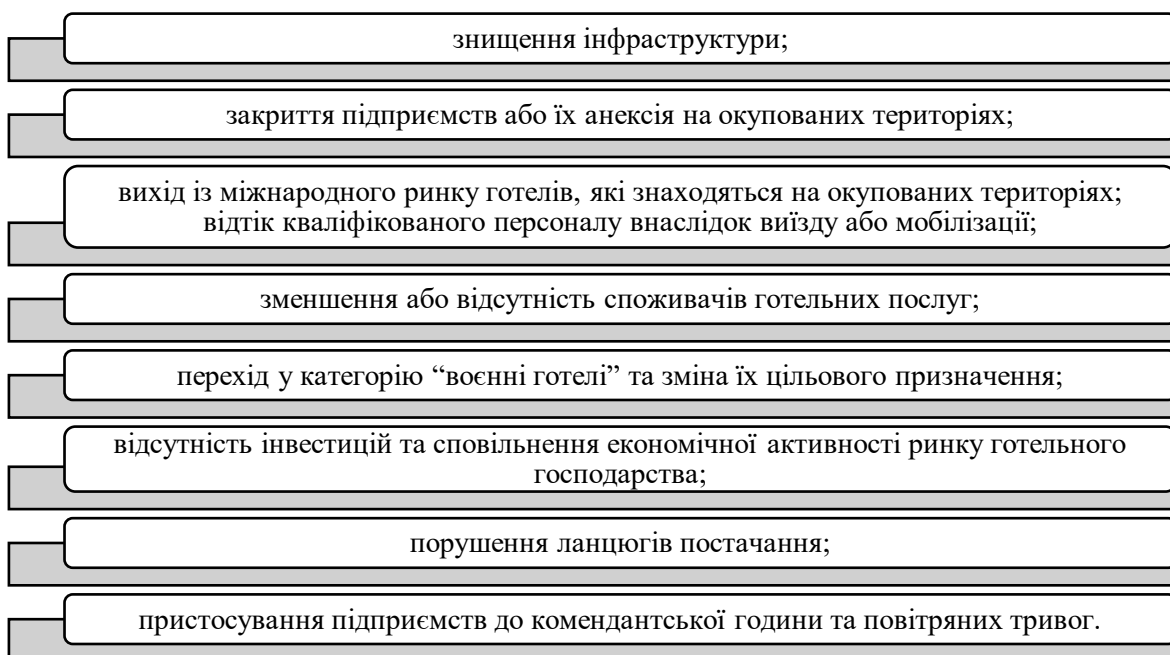

Рис. 1. Напрямки негативного впливу війни на готельне господарство [1]

Реалії війни спонукали готельєрів впроваджувати нові послуги та підвищувати соціальне значення готельних підприємств. Особливо це простежувалось у період забезпечення потреб внутрішньо переміщених осіб. Певна категорія готелів брали на себе витрати на проживання таких категорій, розширювали свої житлові приміщення. А деякі розглядали можливість надання додаткових послуг для такої категорії споживачів

Протягом останніх 5 років на ринку уклали понад 10 інвестиційних угод. Дохідність була низькою – до 5%, але сьогодні ситуація змінилася через значні руйнування та постійні обстріли з боку росії.

Нині є сенс вкладатися в смарт-апартаменти, які частково належать до житлової нерухомості й частково – до готельної.

На них буде запит у регіонах України зі стабільною безпечною ситуацією, оскільки люди переміщуються всередині країни та шукають нове житло на 3-6 місяців або до року. Власникам готельного бізнесу довелося сильно попрацювати над оптимізацією витрат, щоб утримати об'єкт на плаву. Цей період вимагав переосмислення процесів. Зазначимо такі способи економії рис. 2:

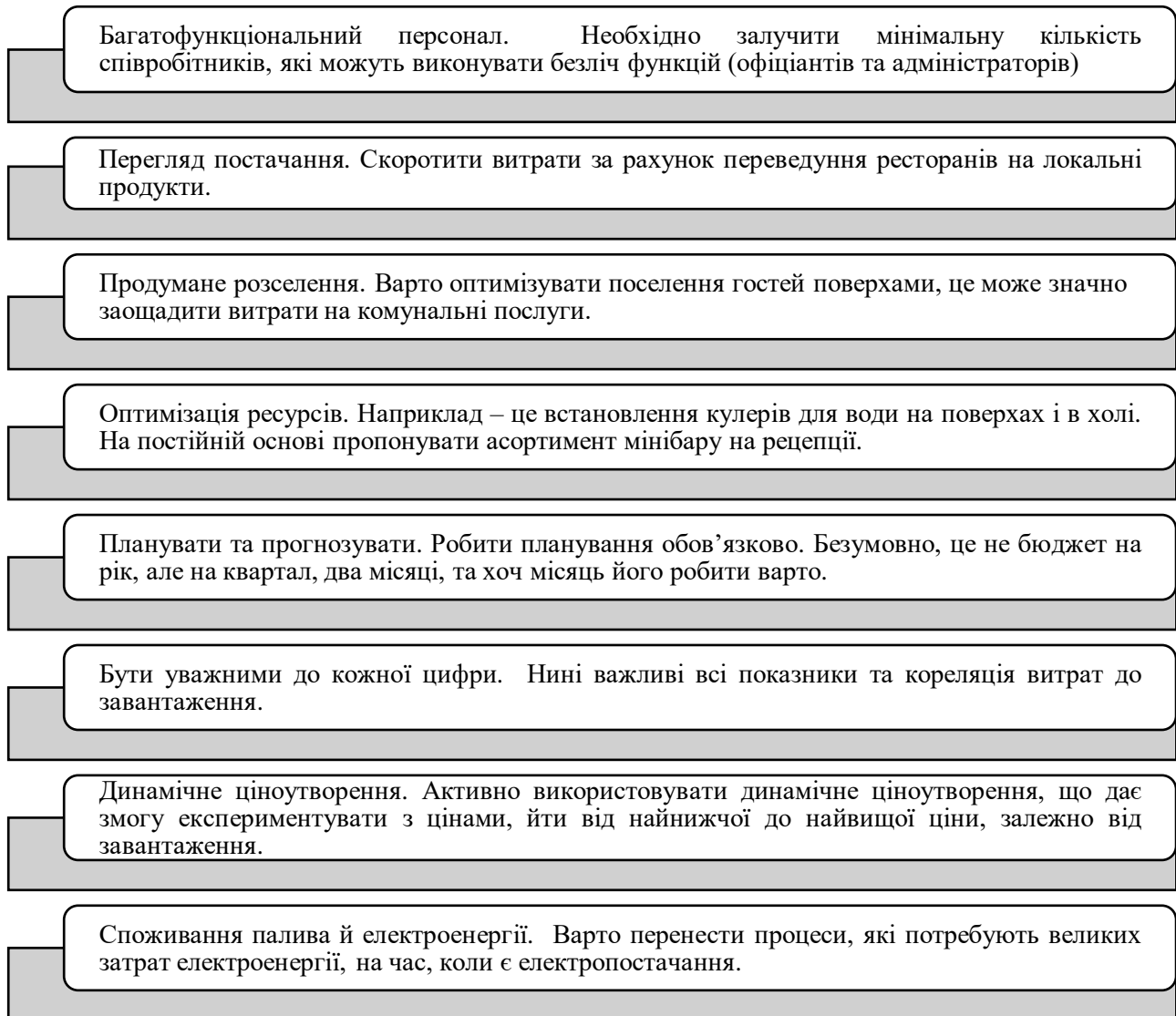

Рис. 2. Напрями оптимізації витрат [2]

Щодо внутрішнього туризму, вважаю, що він міцно закріпиться на заході України, бо навіть після нашої перемоги Приазов'я та Причорномор'я будуть певний час закритими через мінування акваторії. Також популярними стануть заміські готельні комплекси, куди можна доїхати за дві-три години на машині. Звісно, ситуація на півдні та сході абсолютна протилежна.

У Києві більшість інвесторів взяли паузу й не беруться закінчувати почате, якщо вклали менше 50% коштів. Вони чекають на закінчення бойових дій, щоб зрозуміти нову кон'юнктуру ринку і, можливо, зробити свій готель простішим за рівнем або, навпаки, дорожчим.

Список використаних джерел

1. Безручко Л. С., Білоус С. В., Філь М. І. Готельне господарство України в умовах війни: сучасний стан та перспективи розвитку / "Економіка та суспільство" Випуск № 47 / 2023. С.
1. Лупашко А. У якій ситуації опинився готельний бізнес під час війни <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/09/28/691984/>

БРЕНД-СТРАТЕГІЇ ТНК

У наш час бренди увійшли у буденне життя майже кожної людини, яка бере участь у процесі купівлі та продажу товарів. Вони використовуються торговими фірмами всіх країн, як засіб для ідентифікації своїх товарів та послуг. Тому мільйони їх змагаються за увагу споживачів. Ринок став глобальним. Кожний товар повинен мати товарний знак, який відповідає його природі, щоб, побачивши товарний знак, весь ринок, тобто весь світ, зміг би впізнати та зрозуміти, що представляє собою цей товар.

Зародження брендингу пов'язують з появою індустрії пакування у ХІХ ст., що, в свою чергу, внаслідок модернізації виробничих процесів було викликано їх централізацією у межах кількох спеціалізованих фабрик. Проблеми подібних фабрик були пов'язані з продажем їхніх товарів споживачам у інших регіонах, що викликало велику конкуренцію з місцевими, і тому звичними для покупців, товарами. Виробники у такий спосіб хотіли заручитися довірою місцевих жителів до свого продукту.

Торгова марка – це знак, символ, кольорова гамма або їх поєднання, що вказують на виробника товару чи компанію, яка надає послуги, а також чітко відмежовують товар чи послугу від конкурентів, захищаючи власника торгової марки від недоброчесної конкуренції. На відміну від торгової марки, бренд формується і зберігається у свідомості споживача, і належить клієнту. Тобто торгова марка може бути скопійована чи частково відтворена конкурентом, бренд є настільки багатограним як людські емоції, і скопіювати його, скоріш за все, нереальне завдання.

За характером формування бренди слід поділяти на створені хаотично та створені цілеспрямовано. Цікавим є той факт, що менеджери можуть навіть не усвідомлювати, що формують бренд, вигадуючи ті чи інші ключові повідомлення для потенційних споживачів. Або ж бренд був створений самими споживачами (це перші в історії бренди). Будь-який бренд, промоцією якого займались системно, розробляючи відповідну тактику і стратегію управління брендом вважається створеним цілеспрямовано.

За методом управління слід виділити індивідуальний, об'єднаний або родинний бренд та кобренд. До групи індивідуальних можна віднести бренди, які охоплюють як одну категорію товару, так і кілька її різновидів.

Об'єднаний або родинний бренд за своєю суттю є ширшим, ніж товарний. Він охоплює низку продуктів або послуг однієї компанії. Однак, цей бренд не є корпоративним, оскільки не поширюється на всю компанію. Кобрендинг є формою співпраці між мінімум двома брендами, що полягає в об'єднанні бюджетів двох брендів однієї компанії чи брендів двох окремих компаній для досягнення синергії у: створенні абсолютно нового товару під існуючими брендами (зубна щітка „Braun Oral-B ProfessionalCare”); об'єднанні зусиль двох брендів вже існуючих товарів з метою їх посилення з одночасною економією на витратах при більш ефективному створенні нової ідеї, спільної для двох брендів, або посилення індивідуальних ідей. За охопленням цільової аудиторії доцільно виділити бренди товарів широкого вжитку, ексклюзивних товарів/послуг та нішеві бренди. Бренд для ексклюзивних товарів абсолютно відрізняється за емоціями, які викликає, від бренду товарів широкого вжитку: доступність змінюється на недоступність для багатьох, або можливість володіти одиницям, оскільки ексклюзивний бренд матиме дуже високу ціну, недоступну навіть для середнього класу.

При створенні нішевого бренду всі зусилля маркетингу зосереджені на маленькому, специфічному, добре визначеному сегменті споживачів.

МОТИВАЦІЯ ТА РОЗВИТОК СПІВРОБІТНИКІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Мотивація та розвиток співробітників є невід'ємними факторами розвитку та успіху діяльності підприємства, оскільки якість продукції, якість послуг мають пряму залежність від мотивації та розвитку співробітників. В складних умовах війни мотивація та розвиток співробітників стають ще більш затребуваними та необхідними. Нижче наведемо причини, чому слід приділяти додаткову увагу питанню мотивації та розвитку співробітників в умовах війни: високий рівень стресу; збереження мотивації та високої продуктивності: умови війни вимагають від працівників великої енергії, наполегливості та високої продуктивності; умови війни часто вимагають нових навичок, знань і технологій; забезпечення високої моральної духовності : створення сприятливих умов для розвитку особистості, психологічна підтримка, визнання досягнень та важливості ролі в захисті країни; забезпечення ефективності та координації дій; єдність заради досягнення спільної мети і формування сильної та злагодженої команди; зниження втрат та підвищення безпеки; підтримка та відновлення населення після війни: кваліфіковані та вмотивовані працівники можуть надавати допомогу, відновлювальні послуги, медичну допомогу та інші засоби підтримки населенню, сприяючи стабілізації ситуації та відновленню нормального життя; забезпечення стійкого розвитку та світу : спеціалісти, які постійно розвиваються, можуть здійснювати вплив на вирішення конфліктів, відновлення постраждалих регіонів, розбудову мирного суспільства та запобігання подальшим конфліктам. Їхні знання, навички та мотивація сприяють створенню стійкого світу та безпеки.

Задля ефективності економіки та існування держави загалом, бізнес повинен існувати, розвиватися та навіть «виживати» та адаптуватися. Як результат, необхідністю стає питання удосконалення реалізації функції мотивації персоналу в сучасних підприємствах.

Стимулювання мотивації співробітників у складних умовах війни вимагає особливого підходу та використання конкретних методів. Ось кілька можливих методів, які можуть бути ефективними:

1. Лідерство та комунікація. Ефективне керівництво та відкрита комунікація важливі для підтримки мотивації. Лідер повинен бути прикладом для своїх співробітників, надихати їх та створювати відчуття єдності та спільної мети. Чітка та прозора комунікація дозволяє співробітникам розуміти важливість їхньої ролі та цінність їхнього зовнішнього середовища;

2. Подяка та визнання. Важливо показати вдячність та визнання співробітникам за їхню працю та здатність, особливо в умовах війни, коли зусилля можуть бути особливо напруженими та досягнутими. Публічні слова вдячності, нагороди, а також монетарні або нематеріальні стимули можуть бути використані для підтримки мотивації та підвищення самооцінки співробітників;

3. Професійний розвиток та навчання. Забезпечення можливостей для професійного розвитку та навчання є фактором стимулювання мотивації співробітників. Надання доступу до спеціалізованих тренінгів, семінарів та програм підвищення кваліфікації розвитку знань та навичок, що дозволяє співробітникам відчувати себе компетентними та впевненими у своїх можливостях;

4. Гнучкі робочі умови та підтримка балансу між роботою та особистим життям. В умовах війни, коли робота може бути виключно напруженою та вимагати великих зусиль, важливо підтримувати співробітникам гнучкі робочі графіки та баланс між роботою та особистим життям;

5. Підтримка та безпека. Важливо забезпечити співробітникам відповідну підтримку та безпеку в умовах війни. Це охоплює забезпечення належного медичного обслуговування,

психологічної підтримки та інших ресурсів, які допомагають зберегти фізичне та психологічне благополуччя співробітників. Відчуття підтримки та безпеки стимулює їх мотивацію та готовність працювати в складних умовах;

6. Участь у прийнятті рішень. Залучення співробітників до процесу прийняття рішень по важливих питаннях посилює їх мотивацію. Це може включати збір ідей та пропозицій від співробітників, проведення наради та обговорення для залучення різних поглядів та думок. Така участь надає співробітникам відчуття власної цінності та впливу на прийняття важливих рішень, що спонукає їх до активної участі та відданості організації;

7. Визначення цілей та планування. Ясне визначення цілей та планування дій є менш важливими методами для стимулювання мотивації співробітників в умовах війни. Однак, все одно співробітники повинні мати чітке уявлення про мету своєї роботи та відчувати, що їхні дії спрямовані на досягнення цих цілей. Планування робочих завдань та завдань співробітникам бути організованими та систематичними сприяє досягненню поставлених цілей;

8. Створення командного духу та співробітництва. Важливим аспектом стимулювання мотивації співробітників в умовах війни є створення командного духу та підтримка співпраці. Зміцнення командного духу включає розвиток єдності, взаєморозуміння та довіри між співробітниками. Спільне навчання, розваги та спільні заходи можуть допомогти зміцнити зв'язок між співробітниками та створити сприятливу атмосферу для співпраці та спільних зусиль;

9. Постійний моніторинг та зворотній зв'язок. Постійний моніторинг та надання зворотного зв'язку сприяють стимулюванню мотивації співробітників – це означає виявлення потреб та проблем співробітників, їхніх досягнень і труднощів, а також надання відповідного відгуку. Регулярні бесіди, оцінювання та зворотній зв'язок допомагають співробітникам відчувати свою важливість та допомагають адаптуватися до складних умов;

10. Психологічна підтримка та допомога. В умовах війни співробітники можуть зазнавати психологічне напруження, стрес та втоми. Надання психологічної підтримки та допомоги є аспектом стимулювання їхньої мотивації. Це може включати консультування психолога, тренінги з управління стресом та методи релаксації, а також створення позитивної робочої атмосфери, де співробітники відчуваються підтриманими та знаходять підтримку один в одному.

Отже, мотивація та розвиток співробітників у складних умовах війни є обов'язковими факторами для успіху організації. Забезпечення мотивації та розвитку сприяє підвищенню продуктивності, збереженню та залученню талантів та залученню нових співробітників. Шляхи стимулювання мотивації включають лідерство та комунікацію, подяку та кваліфікацію, професійний розвиток та навчання, якісні робочі умови та підтримку балансу між роботою та особистим життям, підтримку та безпеку, участь у прийнятті рішень, визначення цілей та планування, створення командного духу та співпраці, постійний моніторинг та зворотній зв'язок, психологічну підтримку та допомогу. Усі ці методи допомагають забезпечити мотивацію, ефективність та благополуччя співробітників в умовах війни.

Список використаних джерел

1. Мотивація персоналу: додайте бізнесу ефективності. ТОВ "Академія навичок", 2019. С. 1-
2. URL : <https://eduhub.in.ua/news/motivaciya-personalu-dodayte-biznesuefektivnosti> .
2. Мотивація персоналу як інструмент управління якістю праці. С. 1-3. URL : <https://blog.agrokebety.com/motyvatyapersonalu-yak-instrument-upravlinnya-yakisty-pratsi> .
3. Мироненко Т. 2022. HR під час війни. Як підтримувати та спрямовувати тисячі співробітників під час кризи. URL : <https://forbes.ua/inside/hr-pid-chas-viyni-yak-pidtrimuvati-taspryamovuvati-tisyachi-spivrobotnikiv-pid-chas-krizi-keys-trokhvelikikh-ukrainskikh-kompaniy-21042022-5566> .

Буряк А.А., к.е.н., доцент; Белодєд М.Ю., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Ширяєва А.О., студентка,
Інститут транспорту та телекомунікацій (м. Рига, Латвія)

СТИМУЛЮВАННЯ НАДАННЯ ЛОГІСТИЧНИХ ПОСЛУГ ШЛЯХОМ КОНКУРЕНЦІЇ З ДЕРЖАВОЮ: ДОСВІД СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ

Конкурентоспроможність – це здатність підприємства, продукту, галузі або країни ефективно конкурувати на ринку і досягати успіху в порівнянні з іншими учасниками.

Основними факторами конкуренції є:

- якість продукту або послуги: висока якість товару або послуги є ключовим фактором конкурентоспроможності. Це означає, що продукт повинен відповідати вимогам і очікуванням клієнтів, бути надійним, функціональним і ефективним;
- цінова політика: ціна грає важливу роль у конкуренції на ринку. Підприємство повинно пропонувати конкурентоспроможні ціни, які відображають якість продукту або послуги, а також здатні забезпечити необхідний прибуток;
- інноваційність: підприємство, яке постійно впроваджує нові ідеї, технології та методи виробництва, має більшу конкурентну перевагу. Інновації можуть стосуватися вдосконалення продукту, процесів виробництва, маркетингових стратегій і т.д.;
- ефективність виробництва: здатність ефективно виробляти товари або надавати послуги за допомогою оптимального використання ресурсів (людських, матеріальних, фінансових) є важливим фактором. Це може включати удосконалення процесів виробництва, оптимізацію ланцюга постачання, зменшення витрат і т.д.;
- маркетингові стратегії: розробка ефективних маркетингових стратегій, включаючи сегментування ринку, позиціонування бренду, рекламу і просування продукту, допомагає залучити клієнтів і зберегти їх лояльність;
- репутація бренду: сильна репутація бренду сприяє конкурентоспроможності. Якщо бренд має відмінну репутацію за якість, надійність, інноваційність або інші позитивні характеристики, це забезпечує перевагу на ринку і довіру споживачів;
- доступ до ресурсів: Наявність доступу до необхідних ресурсів, таких як кваліфікована робоча сила, технології, сировина, капітал і інфраструктура, може вплинути на конкурентоспроможність. Підприємство, яке має легкий доступ до цих ресурсів, може бути більш ефективним і конкурентоспроможним;
- гнучкість і адаптивність: здатність швидко адаптуватися до змін у ринкових умовах, зміні потреб клієнтів або технологічних зрушень є важливою для конкурентоспроможності. Гнучкість у виробництві, маркетингу та прийнятті рішень допомагає підприємству залишатися конкурентоспроможним;
- інфраструктура: якість інфраструктури, такої як транспортна система, енергетика, телекомунікації й технічна підтримка, також може впливати на конкурентоспроможність [1].

Добре розвинута інфраструктура сприяє ефективному виробництву, постачанню та розповсюдженню продукції.

Основна суть будь-якої конкуренції – це бажання мати більше благ, шляхом надання кращого продукту споживачу. Стимулювання цих процесів найчастіше відбувається шляхом присутності на ринку декількох або багатьох компаній.

Водночас, існують державні компанії, які за відгукami користувачів надають послуги не тієї якості, яку б хотіли мати споживачі таких послуг. Наприклад, 88% українців впевнені, що «Укрзалізниця» терміново потрібна реформа [2]. І хоча під час війни ця компанія вивезла тисячі людей з прифронтових територій, кожен знає, що умови для подорожей здебільшого їх не задовільняють.

Залізничні перевезення у Сполучених Штатах Америки є цікавим прикладом конкуренції між державною компанією та приватними підприємствами. В США функціонує державна залізнична компанія, відома як «Amtrak», яка забезпечує пасажирські перевезення по всій країні. Однак, наряду з «Amtrak» існують також приватні залізничні компанії, які пропонують свої послуги в окремих регіонах.

Ця конкуренція між державною та приватною залізничною компаніями створює сприятливу ситуацію для поліпшення якості та ефективності перевезень. Коли існує конкуренція, кожна компанія змушена прагнути залучити більше клієнтів та задовольнити їх потреби. Це стимулює їх до вдосконалення сервісу, покращення розкладу руху поїздів, використання новітніх технологій та розвитку інфраструктури.

Приватні залізничні компанії, виступаючи конкурентами «Amtrak», можуть внести свої унікальні ідеї та інновації, що сприяють змінам у галузі залізничних перевезень. Наприклад, вони можуть пропонувати нові маршрути, розширюючи мережу перевезень, або запроваджувати нові технології для зручності пасажирів, такі як бездротовий інтернет у поїздах або покращені системи бронювання квитків.

Конкуренція також створює можливість для пасажирів обирати найкращий варіант перевезення, залежно від їх потреб та вподобань. Конкурентні ціни та різноманітність послуг спонукають пасажирів ретельніше розглянути свої варіанти та зробити інформований вибір. Це примушує компанії покращувати свої послуги, забезпечувати більший комфорт та зручність для пасажирів, а також залучати їх своїми конкурентними перевагами.

Компанія «Amtrak» також відчуває конкуренцію від приватних залізничних перевізників. Це змушує її постійно вдосконалюватися та пристосовуватися до змін на ринку. Наприклад, «Amtrak» може впроваджувати нові послуги, які були популярні у приватних компаній, або пропонувати конкурентні ціни для залучення більшої кількості пасажирів.

Для України це може означати два варіанти:

1. Акции компанії «Укрзалізниця», що належать державі, частково викуповують великі приватні компанії, для яких створені належні соціально-економічні, законодавчі умови заходу на ринок з таких позицій.

2. Підготовка законодавчої бази задля належного функціонування системи, при якій залізничні перевезення можуть здійснювати й приватні компанії.

Від цього зможуть отримати переваги не тільки приватні компанії, що будуть отримувати прибуток, а й держава, яка буде вимушена підвищувати рівень якості послуг на ринку, щоб максимізувати прибуток та наповнювати бюджет. Соціальна складова питання генерує задоволення громадян наявністю вибору та якості їх подорожей саме за допомогою конкуренції.

Отже, конкуренція у будь-якій галузі в Україні з державними компаніями, а саме у залізничних перевезеннях, сприяє покращенню якості перевезень, розширенню мережі маршрутів, впровадженню нових технологій та забезпеченню більшого вибору для пасажирів. Конкуруючі компанії мають стимул інноваційно працювати та надавати якісні послуги, що сприяє загальному покращенню галузі залізничних перевезень в країні, її розвиток та підвищення репутації на міжнародній арені.

Список використаних джерел

1. Мануйлович Ю.М. Дослідження сутності та трактування поняття конкурентоспроможності підприємства / Ю.М. Мануйлович // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2013. – № 4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.

2. Опитування Gradus: <https://www.railinsider.com.ua/majzhe-90-ukrayincziv-vvazhayut-shho-reforma-uz-krytychno-neobhidna/>

ПРОГНОЗ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

Міжнародна економічна діяльність є фактором розвитку сучасних країн, у тому числі і для України. Глобалізація та зростаюча взаємозалежність країн створюють нові можливості та виклики для української економіки. У цій рефераті будуть представлені прогнози щодо міжнародної економічної діяльності України, включаючи торгівлю, інвестиції та інтеграцію у світову економіку.

Торгівля є одним із ключових аспектів міжнародної економічної діяльності України. Прогнозується, що українська зовнішньоторговельна діяльність буде продовжувати зростати в наступні роки. Очікується, що Україна буде розширювати свої торговельні зв'язки з країнами Європейського Союзу, а також з країнами Східної Європи та Азії [1].

Розвиток торгівлі сприятиме збільшенню обсягів експорту українських товарів та послуг, що сприятиме зростанню валютних надходжень у країні. Значна увага приділяється також диверсифікації експортного портфелю України, щоб зменшити залежність від товарів та ринків. Прогнозується, що Україна буде активно працювати над покращенням торговельного середовища, сприянням підприємництву та зниженням торговельних бар'єрів.

Інвестиції є активним стимулом для розвитку економіки України. Прогнозується, що українська економіка продовжуватиме привертати іноземні інвестиції в наступні роки. Політична та економічна стабілізація в країні, реформування та покращення інвестиційного клімату сприяють залученню більшого обсягу прямих іноземних інвестицій [2].

Прогнозується, що іноземні інвестиції будуть спрямовані на розвиток ключових галузей економіки, таких як інфраструктура, енергетика, сільське господарство та інноваційні сектори. Україна буде працювати над покращенням інвестиційного клімату, сприяти створенню сприятливих умов для бізнесу та залучати іноземних інвесторів через реалізацію реформ та захист прав власності [3].

Україна продовжувати підтримувати активну політику інтеграції до світової економіки. Прогнозується, що Україна продовжить співпрацювати з міжнародними організаціями, такими як Всесвітня торгова організація (ВТО), Європейський союз (ЄС) та Європейський економічний союз (ЄАС), для забезпечення доступу до нових ринків та підвищення конкурентоспроможності українських товарів і послуг.

Прогнозується, що Україна буде активно працювати над гармонізацією своїх законодавчих та регуляторних стандартів зі стандартами ЄС та іншими міжнародними нормами. Це сприятиме покращенню якості продукції, підвищенню стандартів безпеки та якості життя населення.

Україна також буде продовжувати розширювати мережу білаторальних та багатосторонніх торгових угод з іншими країнами та регіональними блоками. Прогнозується, що підписання нових торговельних угод та розширення торговельних відносин сприяють збільшенню обсягів торгівлі, стимулюванню економічного зростання та розширенню ринків збуту для українських товарів і послуг.

Прогноз міжнародної економічної діяльності України забезпечує позитивні перспективи. Зростання торгівлі, привабливість для іноземних інвесторів та активна інтеграція до світової економіки є ключовими чинниками, які сприяють розвитку української економіки. Проте, для досягнення цих прогнозів необхідно забезпечити реформи, покращити інвестиційний клімат, забезпечити стабільність та впроваджувати міжнародні стандарти.

Україна має потенціал стати сильним гравцем на міжнародній арені та забезпечити стійкий економічний розвиток. Для цього важливо продовжувати реформи, підтримувати стабільність та сприяти підприємницькій активності. Перед Україною стоять виклики, але з

правильними стратегіями та реалізацією ефективної політики країна може досягти успіху в міжнародній економічній діяльності.

У висновку слід підкреслити, що прогноз міжнародної економічної діяльності України є перспективним і швидким для розвитку країни. Протести для досягнення цих прогнозів необхідно зосередити на реалізації реальних реформ, покращенні інвестиційного клімату, створенні сприятливих умов для підприємницької діяльності та забезпеченні стабільності та правової безпеки. Україна має потенціал стати сильним гравцем на міжнародній арені, але це потребує постійного зусиль, стратегічного планування та впровадження ефективних політик.

Міжнародна економічна діяльність України має велике значення для її розвитку та інтеграції у світову економіку. Перед Україною стоять виклики, але відповідно до прогнозів країна може досягти успіху шляхом реалізації своїх потенціалів, розвитку торговельних зв'язків, залучення іноземних інвестицій та активної інтеграції у світову економіку.

Список використаних джерел

1. Мазаракі А. А., Мельник Т. М., Гончаренко О. В. та ін. Міжнародна економічна діяльність України : підручник. Київ : Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2021. 704 с.
2. Міжнародна економічна діяльність України : навчальний посібник / С. В. Бестужева. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. 268 с.
3. Прогноз економічного і соціального розвитку України на 2021 – 2023 роки. URL : <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=98c3a695-56bb-42ba-b651-60ce1f899654&title=PrognozEkonomichnogoISotsialnogoRozvitkuUkrainiNa2021-2023-Roki>

УДК 330.101

Варченко З.О., Сидоренко К.О., студентки
*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ІМПОРТНИХ ТА ЕКСПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

У сучасних умовах питання імпорту та експорту є одним з найголовніших проблем України під час воєнного стану, який був впроваджений 24 лютого 2022 року. Через окупацію південних регіонів (частина Херсонська, Запорізької області), перекриття морських транспортних шляхів, пошкодження і знищення логістичних вузлів, зупинку багатьох підприємств, зорієнтованих на експорт і імпорт товарів, постала велика проблема в стабілізації та підтримки урядом економіки України. Для постачання критичних товарів, товарів для забезпечення цивільних іжею, ліками та іншою гуманітарною допомогою, ЗСУ та ТрО додатковим захисним та військовим спорядженням, а також полегшення становища в країні уряд впровадив велику кількість нормативно- правових актів, які передбачають заходи щодо імпорту, експорту та ведення логістики під час воєнного стану.

Одним з перших шляхів для мінімізації економічної кризи НБУ були прийняті постанови, які регламентують роботу банків України у період воєнного стану. Вони визначають імпорт критичних товарів, що включає в себе перелік певних видів продуктів та послуг [1]. Їх можна класифікувати на чотири підгрупи: сектор енергетики, сектор безпеки та оборони, забезпечення життєдіяльності населення та забезпечення функціонування виробничих підприємств. Основна ідея полягає в тому, що такі товари є сировиною для виробництва критично важливих товарів, належать до дефіцитних товарів, є необхідними для енергетичної безпеки і задоволення потреб військових та цивільних або є лікарськими засобами. Таким чином, держава фактично заборонила експорт певних товарів. Також цікаво знати, що після опублікування КМУ постанови No 426 вводиться повна заборона ввезення на митну територію України в митному режимі імпорту товарів з Російської Федерації [2].

Разом з цим Мінекономіки спростили процес ліцензування експортних товарів, що діє до звернення воєнного стану. Тепер для отримання ліцензії на експорт необхідно подати в Мінекономіки заявку на отримання ліцензії за затвердженою формою, лист-звернення щодо оформлення ліцензії та копію зовнішньоекономічного договору або іншого документа, що використовується в міжнародній практиці замість нього [3].

Підсумовуючи сказане вище, імпорт і експорт Україна проходить через дуже великі зміни і корегування для втримання економіки країни на плаву. Ми вважаємо, що такий важкий досвід допоможе нашій країні вступити до ЄС, адже не кожен уряд певної країни може похизуватись вмінням вести економіку країни під час воєнного стану. Щоб не припустити зупинки економіки України необхідно намагатися створювати умови для розвитку малого, середнього і великого бізнесу (переміщення бізнесу з окупованих територій на території підконтрольні Україні, надання фінансової підтримки підприємствам, податкових пільг, сприянню створення робочих місць), покращувати та налагоджувати більш міцні стосунки з нашими західними партнерами.

Список використаних джерел

1. [Електронний ресурс] : Верховна рада України / Національний банк України - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text>
2. [Електронний ресурс] : Верховна рада України / Кабінет Міністрів України – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/426-2022-%D0%BF#Text>
3. [Електронний ресурс] : Верховна рада України / Міністерство Економіки України – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0321-22#Text>

УДК 338.433:339.564

Василенко М.Р., Юницька В. В., студенти
*Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

ТЕНДЕНЦІЇ ВИРОБНИЦТВА ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

За останні десятиліття міжнародний природничий рух, відомий лише кільком ентузіастам півстоліття тому, перетворився на спосіб життя багатьох людей. Асортимент органічних продуктів харчування, косметики, засобів гігієни, текстилю, одягу та інших товарів постійно розширюється.

Україна, яка має всі умови для ефективної роботи центрів органічного виробництва, успішно долучилася до цього руху. Розробка органічних продуктів є актуальною, оскільки попит на безпечні та високоякісні продукти продовжує зростати в усьому світі. Для українських аграріїв виробництво органічної продукції та сировини – це корисний досвід і можливість розширити ринок збуту своєї продукції та швидко інтегруватися у світову економіку. Про результати останніх досягнень органічного виробництва в Україні регулярно звітують такі організації, як Федерація органічного руху України, Міжнародна Громадська Асоціація учасників біовиробництва «БіоЛАН Україна», Клуб органічного землеробства, Спілка учасників органічного агровиробництва «Натур-продукт». Учасники виробництва «натуральних продуктів», орган сертифікації «Органік Стандарт» та ін [1].

Органічне землеробство пережило значне економічне зростання в останнє десятиліття. Збільшення попиту в основному пов'язане зі зростаючим інтересом споживачів до безпеки харчових продуктів традиційного виробництва. Водночас сільгоспвиробники визнали, що споживачі готові платити вищу ціну за продукцію органічного землеробства.

У всьому світі 2,3 мільйона виробників у 172 країнах практикують органічне землеробство, 40% в Азії, 26% в Африці, 15% в Європі, 17% в Латинській Америці, 1% в Північній Америці та 1% в Океанії. Органічне землеробство займає 43,7 млн га, з них

Океанія – 40%, Європа – 27%, Латинська Америка – 16%, Азія – 8%, Африка – 2%, Північна Америка – 3%. 13 Світовий споживчий ринок органічних продуктів оцінюється в 60 мільярдів людей. З них 43% знаходяться в США, 40% в Європейському Союзі і 6% в Китаї [1, 2].

В останні роки в країні почали переробляти сировину і виробляти крупи, борошно, молоко і м'ясо, соки, сиропи, джеми, мед, олії та лікарські трави, і ця продукція потрапила на ринок країни. Основними каналами збуту органічної продукції в Україні є супермаркети мереж Wacan, Сільпо, Ашан, Мегамаркет тощо [2, 3].

Завдяки своєму природно-кліматичному та ґрунтовому потенціалу Україна має унікальні можливості зайняти лідируючі позиції у виробництві органічної продукції. Це потребує вдосконалення законодавчої бази, фінансової підтримки органічних виробників, налагодження міжнародної співпраці у сфері органічного виробництва та визнання органічного виробництва як способу покращення продовольчої безпеки країни.

Список використаних джерел

1. С. М. Рогач , А. А. Семінський. (2018). Електронний ресурс. Режим доступу: http://ir.polissiauniver.edu.ua/bitstream/123456789/9239/3/Organik_2018_13-17.pdf .
2. І., Novytska. (2019). Organic products promotion management through distribution channels. 5 (73). 156-161. <http://reposit.pntu.edu.ua/handle/PolNTU/6606> .
3. І., Novytska (2021). Scientific and Theoretical Approach to the Management of Organic Products Promotion, 3 (82). 84-90. <http://reposit.nupp.edu.ua/handle/PolNTU/10470> , [https://doi.org/10.26906/EiR.2021.3\(82\).2370](https://doi.org/10.26906/EiR.2021.3(82).2370) .

УДК 338.48

Газдик Н.Р., Кастирова В.А., Куліш М.В., студенти
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ТУРИЗМ ЯК СКЛАДОВА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Туризм є важливою складовою міжнародних економічних відносин та виконує соціальні функції. По-перше, розвиток міжнародного туризму вирішує проблеми безробіття, підвищує рівень життя працівників цієї сфери. По-друге, сприяє задоволенню індивідуальних і колективних потреб, зокрема потреб у нових враженнях, зміні місця перебування, а також наданню економічних благ і послуг відповідно до вимог і бажань клієнтів. Сучасний етап розвитку світового господарства характеризується домінуванням сфери послуг як у структурі національного виробництва більшості країн світу, так і в системі міжнародних економічних відносин.

Аналітики сфери туризму відносять міжнародний туризм до найперспективніших галузей економіки, в конкурентоспроможності у світі, прискорює процеси її інтеграції у світову економіку, забезпечує перехід індустріальної та постіндустріальної економіки, до розвитку економіки на основі сфери послуг.

В Україні в довоєнний період серед всіх галузей туризм за обсягами доходу займав третє місце, прибуток складав вагомую долю бюджету [1]. Наразі саме туризм може бути поштовхом до розвитку різноманітних частин інфраструктури, включаючи підприємства торгівлі. Збереження бізнесу необхідне як для економічної підтримки країни в умовах війни, так і для майбутнього відновлення туристичної галузі після перемоги, України, а в повоєнний період туризм стане невід'ємною частиною довгострокового економічного відновлення країни.

Розвиток міжнародного туризму допомагає у згладжуванні розбіжностей у способах запобігання конфліктам у суспільстві. У цілому соціальний ефект від міжнародного туризму виражається в раціоналізації вільного часу населення, розширенні світогляду, розвитку

духовних і фізичних здібностей, підвищенні культурного рівня [2]. У взаємозв'язку з соціальною функцією виявляється й гуманітарна функція міжнародного туризму, яку можна розглядати як стимулятор розширення світогляду та інтелекту шляхом забезпечення доступності до освіти й культурних надбань та цінностей у світовому масштабі.

Експерти доводять, що комунікативна функція туризму визначається як можливість учасників подорожі спілкуватися один з одним у неформальних обставинах без виробничої субординації, без огляду на соціальний стан, вік, національність, громадянство та інші ознаки, що розділяють людей, а також виступає в ролі способу хоч короткочасної, проте ефективної психологічної реабілітації

Отже, країни, що хочуть жити не лише сьогоднішнім днем, вже під час війни повинні прогнозувати механізм відновлення міжнародного туризму. Відбудувати, налагоджувати діяльність важливих економічних секторів та сферу туристичних послуг – це можливість швидше повернутися до повноцінного життя. Тобто міжнародний туризм має нові перспективи відновлення і розвитку. Крім того, важливо вже сьогодні починати перемовини зі світовими готельними мережами й пропонувати їм виходити в Україну, розбудувати стратегії розвитку після війни. Тільки за умови планування заздалегідь можливо дійсно скористатись моментом, коли інтерес до України ще буде високим, а бойові дії нарешті завершаться.

Список використаних джерел

1. Туризм в умовах війни. <https://www.synevir.info//>
2. Як туріндустрія намагається працювати під час війни. <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3586986-ak-turindustria-namagaetsa-pracuvati-pid-cas-vijni.html>

УДК 338.487

Гергель А.Е., Тищенко С.Ю., студенти

*Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

ПЕРСПЕКТИВИ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СФЕРІ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Туристичний маркетинг, який у своєму розвитку значно відстає від інших форм маркетингу, в останні роки набув рангу соціального явища. Його швидкі темпи розвитку та високі валютні надходження позитивно впливають на всі галузі економіки, що також сприяє появі туризму. Близько 7% світових інвестицій, кожна 16-та робота, 11% світових споживчих витрат і більше витрачається на туризм. Розмір і стабільність темпів зростання роблять туризм одним із пріоритетних напрямів діяльності. Питання стосується ролі України на світовому ринку туристичних послуг, який поєднує в собі всі умови для інтенсивного розвитку туризму: географічне положення та особливості рельєфу, приємний клімат, багату природу, історію, пам'ятки культури та туристично-рекреаційний потенціал. Стан розвитку туризму вимагає активного пошуку шляхів подолання кризових явищ, посилення виробництва туристичного продукту та забезпечення необхідної якості. Використання інструментів маркетингу туристичних послуг як маркетинг послуг стає все більш актуальним [1, 2]. Характеристики ринку послуг також мають значний вплив на засоби просування організації та маркетингову комунікаційну політику. Методи маркетингу та просування на ринку послуг практично такі ж, як і на товарному ринку: реклама, персональний продаж, прямий маркетинг, паблік рілейшнз, але специфіка послуги ускладнює її інформування та представлення потенційним споживачам [3].

Туристичний маркетинг – це система дослідження туристичного ринку, яка впливає на клієнта в усіх напрямках і спрямовує його потреби таким чином, щоб забезпечити туристичні продукти найвищої якості та отримати прибуток для туристичних компаній [3]. Охарактеризуємо етапи життєвого циклу турпродукту: 1) дослідження туристичного ринку,

пошук партнерів та побудова відносин; 2) фаза впровадження (активна рекламна діяльність, спрямована на залучення потенційних клієнтів; 3) зростання споживачів і потенційних клієнтів; 4) період зрілості (продукція характеризується постійністю клієнтів і високою лояльністю до туристичних послуг); 5) Період спаду (зниження попиту на даний вид туристичних послуг, у конкуруючих компаній з'являються вдосконалені варіанти таких послуг). За своїми основними рисами туризм суттєво не відрізняється від інших форм надання послуг та господарської діяльності в цілому. Таким чином, усі основні принципи сучасного маркетингу можна застосувати до туристичної індустрії. Іманентні характеристики туристичних продуктів.

Наша країна одна з них тих, що мають великий, але нереалізований туристичний потенціал через, застарілу матеріально-технологічну базу, до якої входять тур-фірми та туристичні компанії.

Список використаних джерел

4. Телетов О., та ін. (2012). Особливості та перспективи маркетингу туристичних послуг в Україні. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 1. 21-34. https://mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/mmi2012_1_21_34.pdf (Дата звернення 23.03.2023)

5. Який туристичний потенціал має Україна? URL: <http://pravda.press/chronicle/analytics/yakiy-turistichniy-potentsial-ma-ukraina--28158/> (дата звернення: 04.05.2023 р.)

6. Levchenko I. Influence marketing in the promotion of enterprises in the tourism industry / I.Levchenko and others // *Ефективна економіка*. – 2022. – № 10. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.10.22> URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/658/665> (дата звернення: 17.05.2023 р.)

УДК 338.48

Глушко М. О., студент

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

ЦИФРОВІЗАЦІЯ В МІЖНАРОДНОМУ ТУРИЗМІ

Більше половини світових продажів туристичних послуг здійснюється через онлайн-канали. Розвиток нових технологій також є чудовим місцем для туризму. Важливим елементом оцифрування є постійна оптимізація, тобто оновлення інформації про наявність транспорту/готелів у реальному часі. Нові технології дозволяють підприємцям економити час і фінансові ресурси. Цифровізація визначається як використання цифрових технологій для управління та розвитку бізнесу, що, окрім продажу товарів і послуг онлайн, включає збір та інтерпретацію великих даних, які можуть допомогти розробити нові види діяльності або змінити існуючі. Після COVID-19 запровадження цифровізації сприяє туристичному бізнесу бути більш гнучким і стійким до викликів зовнішнього середовища.

Стрімкий темп інновацій в ІТ за останнє десятиліття, який часто називають цифровою революцією, повністю змінив спосіб роботи компаній. Туризм був одним із перших секторів, який охопив цифровізацію, продаючи авіаквитки та готельні номери онлайн. Зростання ОТА (онлайн-туристичних агентів) є одним із найяскравіших прикладів цифрової трансформації каналів розподілу в туристичному секторі. ОТА – це технологічно просунуті платформи електронної комерції, які охопили приблизно 40% усього світового туристичного ринку. Найбільші ОТА – це веб-сайти-агрегатори, такі як Booking.com і Expedia, які пропонують порівняння цін і можливості бронювання в різних постачальників. ОТА, які спеціалізуються на продажу подорожей, турів і вражень, є ще однією сферою зростання, і включають Viator, компанію TripAdvisor, і GetYourGuide. Споживчий попит на цифрові послуги в туристичному

секторі також швидко зростає. За оцінками, більше 90% мандрівників зараз шукають інформацію для подорожі в Інтернеті.

Підсумовуючи, зазначимо, що цифровізація змінює спосіб ведення бізнесу компаніями. Європейські туроператори та інші туристичні компанії покладаються на ряд цифрових процесів, щоб бути ефективними та конкурентоспроможними, і шукають постачальників із хорошим рівнем цифровізації. Пандемія COVID-19 прискорила потребу в цифрових бізнес-практиках, оскільки мандрівникам потрібні цифрові комунікації, онлайн-продажі та безконтактні рішення.

УДК 658.3

Дуброва К.О., студентка

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

(м. Полтава, Україна)

ЛІДЕРСТВО В БІЗНЕСІ: ЗАГАЛЬНІСТЬ ТА СПІЛЬНІСТЬ У ПОБУДОВІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЧЕРЕЗ СПІВПРАЦЮ ВЛАДИ, КЕРІВНИЦТВА ПІДПРИЄМСТВА ТА ГРОМАДСЬКИХ ІНСТИТУЦІЙ

У сучасному світі, коли ми стикаємося з необхідністю ефективного вирішення проблем сталого розвитку та збереження навколишнього середовища, важливо встановити зв'язок між різними суб'єктами, які мають спільну мету. Саме тому, співпраця між владою, керівництвом підприємства та громадськими інституціями виявляється ключовим фактором у побудові сталого розвитку.

Лідерство є необхідною складовою успішного розвитку будь-якого підприємства чи організації. Лідери здатні впливати на свою команду, мотивувати її досягати високих результатів, вирішувати складні проблеми та виробляти стратегічні рішення. Інтегруючи ці лідерські якості зі спільними цілями сталого розвитку, влада, керівництво підприємства та громадські інституції можуть створити сильний альянс, спрямований на підтримку сталого розвитку.

Влада, представлена урядом, має ключову роль у встановленні політичних, правових та регуляторних рамок, які сприяють сталому розвитку. Вона володіє можливістю створити ефективні законодавчі акти, розробити стратегії та політику, спрямовану на підтримку сталого розвитку. Однак, успіх цих ініціатив значною мірою залежить від співпраці з іншими суб'єктами.

Керівництво підприємства, у свою чергу, відіграє важливу роль у впровадженні сталого розвитку на практичному рівні. Від лідерів підприємств залежить вироблення стратегічних рішень, спрямованих на оптимізацію виробничих процесів, зменшення негативного впливу на навколишнє середовище та соціальну відповідальність. Співпраця з владою та громадськими інституціями дозволяє підприємствам зберігати баланс між економічними, соціальними та екологічними аспектами, а також сприяє створенню бізнес-середовища для сталого розвитку.

Громадські інституції, такі як неприбуткові організації, активістські групи та громадські об'єднання, також відіграють важливу роль у становленні сталого розвитку. Вони здатні створювати свідомість та мобілізувати громадськість для зміни практик індустрії, а також впливати на урядові політики та вимагати сталого розвитку як пріоритетного завдання.

Співпраця з владою та громадськими інституціями стає мостом між керівництвом підприємства та суспільством. Цей взаємозв'язок допомагає забезпечити врахування соціальних та екологічних факторів у стратегічному управлінні підприємством. Підприємства, які розуміють важливість сталого розвитку, виявляють більшу відповідальність і готовність до співпраці зі всіма зацікавленими сторонами.

Загальна мета сталого розвитку, яка включає економічний прогрес, соціальну справедливість та екологічну збалансованість, вимагає інтегрованого підходу та спільних зусиль. Лідери в бізнесі повинні бути готові виступати ініціаторами співпраці та відкрито спілкуватися з владою та громадськими інституціями. Це може включати обмін знаннями та досвідом, спільне вирішення проблем, сприяння у створенні ефективних політичних рамок та стимулювання інноваційних проєктів.

Однак, успішна співпраця вимагає від усіх сторін гнучкості, відкритості до діалогу та взаєморозуміння. Різні стейкхолдери мають свої унікальні цінності, потреби та очікування, і саме завдяки взаємодії вони можуть знайти спільну мову та розробити стратегії, що враховують різні інтереси.

Список використаних джерел

1. Лідерство в бізнесі. URL : <https://uk.economy-pedia.com/11040869-business-leadership>
2. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ президента України від 30.09.2019 р. № 722/2019. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/JH6YF00A?an=332>

УДК 338.22

Івко Є. Г., Ус А.О., студенти

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

ІННОВАЦІЙНІ БІЗНЕС-МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ: КОНКУРЕНТНІ ПЕРЕВАГИ

«Бізнес-модель» вважається новою економічною категорією, в основу якої покладено логічний шаблон схематичної побудови моделі ведення та розвитку бізнесу, притаманною рисою якого є можливість швидкої адаптації бізнес- моделі до динамічного середовища ведення бізнесу та внесення змін до бізнес-моделі. Бізнес-модель – це основа для пошуку систематичного способу розкриття довгострокової цінності для організації, одночасно надаючи цінність клієнтам і отримуючи цінність за допомогою стратегій монетизації. Бізнес-модель – це цілісна основа для розуміння, проектування та перевірки бізнес-припущень власників бізнесу на ринку [1].

Інноваційна бізнес-модель відноситься до стратегічного підходу управління підприємством, який передбачає створення нових форм, методів і підходів у діяльності компанії з метою отримання конкурентних переваг та створення інноваційних продуктів або послуг. Це комплексна система, що охоплює такі аспекти, як ціннісні пропозиції, структуру бізнесу, спосіб взаємодії з клієнтами, ключові ресурси та партнерство.

Сьогодні спостерігається все більше конкурентних новацій, які можуть радикально змінити ринок і витіснити застарілий бізнес зі свого шляху. Важливо розуміти, що бізнес-інновації суттєво відрізняються від інноваційних продуктів або технологій. Основний ключ до успіху не полягає в науковому відкритті самого продукту або технології, а в самій підприємницькій ідеї [2].

Основні особливості інноваційних бізнес-моделей: фокус на створенні та постійному вдосконаленні унікальних цінностей для клієнтів, що відповідають їхнім потребам та вимогам; використання новаторських підходів до організації бізнесу, що дозволяють впроваджувати нові ідеї, процеси та технології; гнучкість та адаптивність до змін, що дозволяє ефективно реагувати на зміни в зовнішньому середовищі та ринкові умови; використання партнерства та співпраці для досягнення спільних цілей та забезпечення взаємовигідних відносин з іншими компаніями та організаціями; постійне вдосконалення та інновації у всіх аспектах діяльності підприємства.

У сучасному світі технології стають суттєвим фактором для розвитку підприємств.

Штучний інтелект і машинне навчання: використання алгоритмів та систем штучного

інтелекту та машинного навчання дозволяє автоматизувати процеси, прогнозувати та оптимізувати роботу підприємств, а також покращувати взаємодію з клієнтами.

Інтернет речей (IoT): підключення різних фізичних пристроїв до Інтернету дозволяє збирати, обробляти та аналізувати великі обсяги даних, що відкриває нові можливості для управління та оптимізації бізнес-процесів.

Блокчейн та криптовалюти: технологія блокчейн дозволяє забезпечити безпеку, прозорість та недоступність до змін даних, що має значення для багатьох галузей, включаючи фінансовий сектор, логістику та управління ланцюгом постачання.

Розширена реальність (AR) та віртуальна реальність (VR): використання AR та VR дозволяє створювати нові взаємодії з клієнтами, покращувати процеси навчання та тренування персоналу, а також створювати іммерсивні віртуальні середовища для візуалізації та моделювання.

Технології мають значний вплив на розвиток підприємств і їх конкурентоспроможність. Технології дозволяють автоматизувати та оптимізувати бізнес-процеси, що призводить до збільшення продуктивності та зниження витрат. Наприклад, впровадження системи управління виробництвом (ERP) дозволяє ефективно координувати всі аспекти діяльності підприємства.

До основних переваг використання технологій у бізнесі відносяться: розширення ринків та зростання прибутків, інновації та конкурентні переваги.

Технології надають підприємствам можливість проникнути на нові ринки та залучити нових клієнтів. Наприклад, розробка електронної комерції дозволяє підприємствам продавати свої товари та послуги в Інтернеті, що розширює їхню аудиторію та збільшує прибуток.

Впровадження новітніх технологій дозволяє підприємствам створювати інноваційні продукти та послуги, що виділяють їх на ринку та забезпечують конкурентну перевагу. Наприклад, використання штучного інтелекту та аналізу даних допомагає підприємствам розробляти персоналізовані рішення та пропозиції для клієнтів.

Успіх інноваційних бізнес-моделей відображається у досягненнях ряду відомих компаній, які змогли зробити суттєвий прорив завдяки своїм новаторським підходам.

Airbnb – компанія створила унікальну платформу, де користувачі можуть здійснювати бронювання помешкань, які пропонують приватні власники. Ця модель дозволила компанії швидко вийти на глобальний простір та змінити традиційну галузь готельного бізнесу.

Tesla – компанія впровадила інноваційну бізнес-модель, що спрямована на революцію в автомобільній промисловості шляхом створення високоефективних електромобілів. Компанія також розробляє енергетичні рішення, такі як сонячні батареї, що дозволяють забезпечувати домогосподарства чистою енергією.

Amazon – ключовими компетенціями цієї компанії щодо просування інноваційних бізнес-моделей є електронна комерція, хмарні послуги, стрімінгове відео, штучний інтелект. Amazon розпочав як інтернет-магазин, але з часом розширив свою присутність у різних галузях. Вони розвинули хмарні послуги (Amazon Web Services), що дозволяють підприємствам зберігати та обробляти дані в хмарному середовищі. Крім того, компанія активно інвестує в штучний інтелект і стрімінгове відео, що дозволяє їй залишатись конкурентоспроможною на ринку.

Uber – підприємство розбило інноваційну бізнес-модель, що дозволяє користувачам замовляти транспортні послуги через мобільний додаток. Цей підхід забезпечив зручність та доступність транспорту для мільйонів людей. Крім того, Uber також впроваджує технології автономного водіння для подальшого розвитку своєї бізнес-моделі.

Ці успішні приклади демонструють, як інноваційні бізнес-моделі можуть перетворити не лише певне підприємство, а й галузь та створити значну конкурентну перевагу для компаній. Шлях до успіху включає розуміння потреб ринку, виявлення ніш та впровадження новаторських підходів, що дозволяють підприємствам вирішувати проблеми та задовольняти потреби клієнтів в недосяжний для конкурентів спосіб.

Список використаних джерел

1. Gennaro Cuofano. 70+ Business Models Patterns In 2023. FourWeekMBA. The Leading Source of Insights On Business Model Strategy & Tech Business Models. 2023. URL: <https://fourweekmba.com/what-is-a-business-model/>.
2. Федулова Л. Бізнес-моделі інноваційного розвитку підприємств торгівлі. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2017. № 3. С. 48–64. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vknteu_2017_3_6.
3. Єршова О. О., Гончаренко І.М. Сучасні моделі управління розвитком бізнесу : сутність, види, інноваційні бізнес-моделі. *Журнал стратегічних економічних досліджень*. 2022. № 2(7). С. 75-85. URL : https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/19893/1/JSED_2022_N2%287%29_P075-085.pdf

УДК 338.48

Кастирова В., студентка
*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

ОРГАНІЗАЦІЯ ДОЗВІЛЛЯ СТУДЕНТІВ ТА ШКОЛЯРІВ ЯК ПРОБЛЕМА НАШОГО СТОЛІТТЯ

Питання дозвілля та ліцензій у нашій країні не втрачає своєї актуальності. Навпаки, ця проблема стає все більш суперечливою і прискорюється. Ці суперечності в основному зумовлені невідповідністю характеру культурного дозвілля та дозвілля існуючим формам та методам дозвілля.

Дозвілля – це ряд заходів, які вони проводять у вільний час для задоволення конкретних фізичних, інтелектуальних, соціальних та культурних потреб.

Можна вивести наступні основні характеристики дозвілля молоді рис. 1:

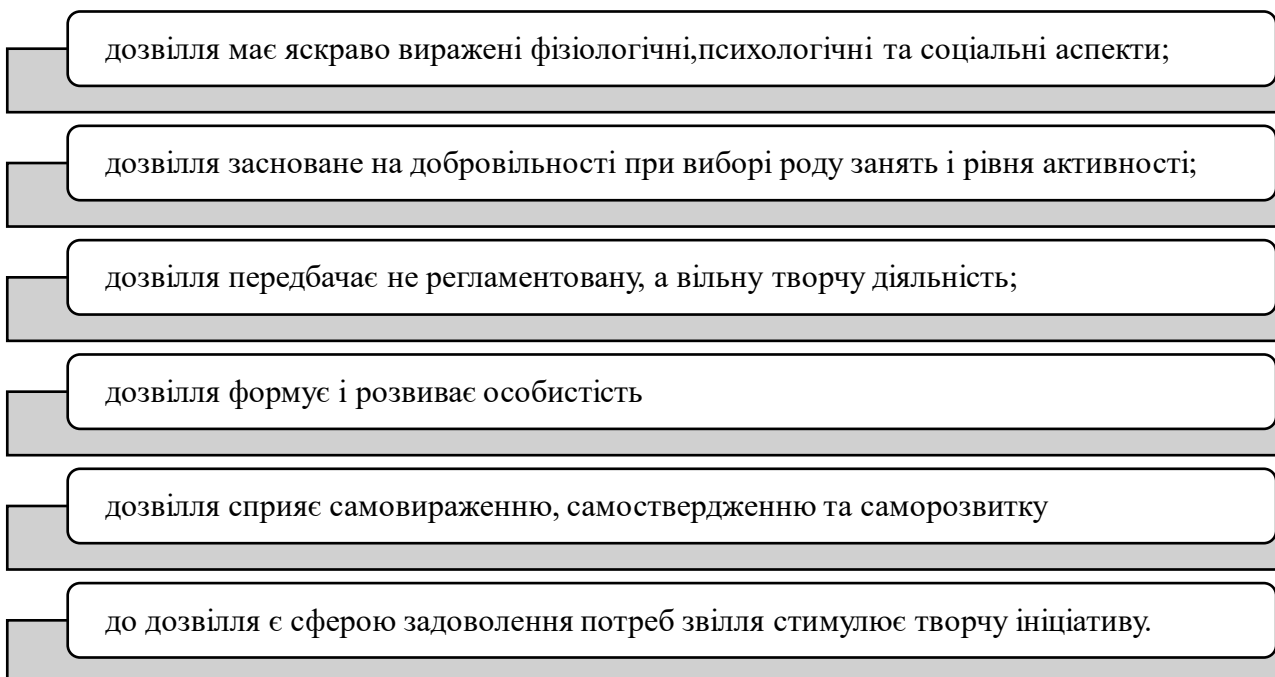

Рис. 1. Основні характеристики дозвілля молоді

Одним з найважливіших об'єктивних факторів, що впливають на вільний час, є державна соціальна політика, спрямована на створення належних умов життя людини. В Україні багато не вирішених проблем пов'язані з реалізацією соціальної політики. В основному це стосується подолання «елементарного принципу» боротьби з дозвіллям і культурою загалом.

До категорії дозвілля належать такі категорії людей: молодь та молодь, літні люди, інваліди та сім'ї.

Робота з молоддю – це прозора система взаємодії дітей, молоді та молодіжних організацій, культурних центрів, ділового середовища, культурних, мистецьких та релігійних установ.

Виховним пріоритетом при роботі з молоддю повинен бути індивідуальний підхід, цілеспрямована орієнтація у вільний час та акцент на внутрішньому світі особистості. Такий підхід гарантує створення простору, необхідного для неформальної комунікації, взаємодії між представниками різних віків, створення культурно-розважальних програм, які є не лише сучасними, але й конструктивними, творчий, відповідний рівень естетичного та емоційного забарвлення та позитивно впливають на духовний світ людини.

Різні форми навчання молоді використовуються в контексті оздоровчих заходів. Вони визначаються послідовністю і системністю освіти. Підхід різних соціально-демографічних груп і людей, залучення молоді в суспільно-корисну діяльність, стимулювання і регулювання самоосвіти і особистісного розвитку молоді, вирішення їхніх соціокультурних проблем, реалізація соціально-економічних ініціатив, використання творчого потенціалу, особистість; оптимальне поєднання теоретичних знань і практичної роботи.

У розважальних закладах оптимально поєднуються різні види роботи з молоддю: культура і відпочинок, розваги, соціальні та профілактичні заходи, робота, спорт і благополуччя.

У вільний час з молоддю пріоритетними є програми, спрямовані на організацію важливих оздоровчих заходів для підлітків і молоді та розвиток творчого і духовного потенціалу молоді через їх зовнішність і їх особистий розвиток для запобігання і запобігання злочинності та негативних явищ запобігання життя молодих людей і молоді, підтримка талановитої молоді, сприяння профорієнтації та працевлаштування.

Стан і зміст позашкільних оздоровчих заходів в даний час мають особливе значення. Форми відпочинку, створені в культурно-спортивних об'єктах (секційних клубах), охоплюють невелику частину цієї вікової категорії. Недостатній розвиток соціокультурного простору, його матеріально-технічної бази і, перш за все, нестача кадрів і фахівців, спеціально підготовлених для дошкільної освіти, викликає економічні проблеми через економічну скруту. Деякі моральні аспекти дитячого дозвілля також актуальні.

Ігрові автомати і комп'ютерні ігри широко використовуються. Програми зазвичай імітують політ літака, рух корабля або танка, запуск ракет і скидання бомб. Такий підхід формує у гравця підхід до війни як до розваги, а людське життя – як до тривіального фактору. Мабуть, соціологи, психологи, педагоги та культурологи повинні брати участь в розробці гуманітарних аспектів ігрових програм. Гра як основна діяльність дитинства повинна плекати не тільки розум, але і серце.

На жаль, рівень відпочинку дітей і молоді в даний час такий, що він практично важливий з точки зору чутливих етапів розвитку людини, етапи освоєння культурної спадщини. Це робить духовний розвиток проблематичним в найближчі століття. Молоді люди піднімають культуру навчання на більш високий рівень з недостатньо розвиненим естетичним смаком, що означає, що культура спілкування і необхідної поведінки повністю «беззбройна». Як наслідок, порушується безперервність створення і розвитку культурних благ. В результаті більшість проблем, пов'язаних з молодіжною культурою, часто є результатом більш ранніх періодів соціалізації.

АНАЛІЗ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ У СКАНДИНАВСЬКИХ КРАЇНАХ

Глобальна індустрія подорожей і туризму тільки почала виходити з кількох складних років. Протягом карантину кордони були закриті, рейси припинені, а готелі та інші місця, що пропонують гостинність і пам'ятки, закриті. У той час галузь змогла озирнутися назад на десять років безперервного зростання та гарний початок 2020 року. Вона пройшла шлях від 1,5 мільярдів транскордонних поїздок, нового рекорду в 2019 році, до значного падіння на 73 % наступного року, 2020 рік став найгіршим для міжнародного туризму. У 2021 році подорожі та туризм дещо активізувались, збільшившись на 4 % порівняно з попереднім роком. Проте кількість поїздок була на 72 % нижчою за рівень 2019 року.

Протягом останніх десяти років доходи від міжнародного туризму зростали щорічно на 25%. Так, якщо у 2010 році доходи від міжнародного туризму у світовому платіжному балансі становили 979 млрд. дол., то у 2019 році – 1478 млрд. дол. Загалом доходи від міжнародного туризму становлять 6,9% від загального обсягу експорту товарів і послуг. За даними ОЕСР, у 2018 році частка зростання ВВП у країнах ОЕСР від доходів зі сфери туризму у середньому становила 4,2%, відбулося зростання рівня зайнятості на 6,9% і 21,7% становило зростання за показником експорту туристичних послуг [1].

Згідно з даними ВТО, обсяг витрат на туристичні подорожі за період 2000–2019 рр. зріс майже удвічі у глобальному вимірі, становивши 7% від глобального експорту товарів та послуг [2].

Таблиця 1

Доходи від міжнародного туризму, млрд дол США

№	Країна	2010	2017	2018	2019	2020 (%)
1	Данія	5,9	8,5	9,1	8,8	- 13
2	Швеція	8,3	14,1	14,9	15,2	-8,6
3	Норвегія	4,7	5,3	5,4	4,96	- 20,3

За січень – жовтень 2020 року у зв'язку з пандемією Covid-19 прибуття міжнародних туристів зменшилося на 70% за аналогічний період 2019 року, що означає на 900 мільйонів менше прибутків міжнародних туристів порівняно з аналогічним періодом 2019 року та втрату 935 мільярдів доларів США від експорту міжнародного туризму, що в 10 разів більше, ніж у 2009 році під впливом світової економічної кризи. Така негативна динаміка, за попередніми підрахунками експертів, може призвести до економічних збитків у 2 трлн дол. у світовому ВВП.

Щорічно до 2020 року зростання сфери туризму становило 4% на рік, зберігаючи таку ж тенденцію протягом останніх 8 років.

Поряд зі зростанням обсягів туризму зростає кількість туристичних маршрутів, які реалізуються в межах концепції сталого розвитку, екологічності та збереження довкілля. Такі програми активно фінансуються урядами низки країн, незважаючи на те, що нормативно-правові акти в цих країнах щодо сфери туризму мають рекомендаційний характер і лише погоджувальну та інформаційну дію.

До таких країн відносять країни Скандинавії, до яких входять Швеція, Норвегія, Данія. Саме ці країни, які активно розвивають сферу туризму згідно з концепцією сталого розвитку, є об'єктом цього дослідження.

Обсяг туристичних потоків [2]

№	Показник	Швеція		Норвегія		Данія	
		2015	2019	2015	2019	2015	2019
1	Прибуття туристів до регіону, млн	5660	7440	5361	5979	10424	13285
	з них: із країн Європи	4410	5304	4346	4462	9023	11028

Протягом останніх років, як свідчать дані таблиці 2, скандинавські країни стали досить популярним туристичним напрямом. Так, за даними інформаційного агентства Swedish Tillväktsverket та даними ВТО, у Швеції у 2019 році доходи від туризму становили 15,2 млрд дол., обсяг зайнятих у цій сфері – 170 тис. осіб, що на 7% більше за попередній 2018 рік. Обсяг експорту туристичних послуг оцінено у 120 млрд шведських крон, що становить 6% відобсягу експорту загалом [3].

Станом на 2019 рік Норвегія посідає 22 місце у звіті Всесвітнього економічного форуму про конкурентоспроможність подорожей і туризму.[4] Туризм у Норвегії є сезонним, більше половини загальної кількості туристів відвідує Норвегію в період з травня по серпень.

Список використаних джерел

1. Tourism statistics [Electronic resource]. – Access mode: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Tourism_statistics.
2. UNWTO World Tourism Barometer. Vol. 18, no. 7. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/abs/10.18111/wtobarometerrus.2020.18.1.7>
3. Statistic OECD. URL: https://stats.oecd.org/Index.aspx?ThemeTreeId=10&DatasetCode=tourism_rec_exp
4. Norway Tourism Statistics 1995-2022, URL: <https://www.macrotrends.net/countries/NOR/norway/tourism-statistics>.

УДК 339.92

Курило О.С., Шолох Д.В., студентки,
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Економічна інтеграція є одним з найважливіших аспектів сучасного світового господарства. Вона сприяє зміцненню економічних зв'язків між країнами, підвищенню ефективності виробництва, збільшенню обсягів торгівлі та залученню іноземних інвестицій. Україна, як країна з великим потенціалом та розташуванням на перехресті європейських та азійських шляхів, також прагне досягти успіху в галузі економічної інтеграції. Однак, несвідоме розуміння проблем та недоліків економічної інтеграції може негативно позначитися на розвитку країни.

Аналітики зазначають, що головні проблеми економічної інтеграції України полягають у недостатній конкурентоспроможності внутрішнього ринку, відсутності ефективного регулювання зовнішньоекономічних відносин, а також у корупції та недостатній прозорості економічних процесів [1]. Перш за все, недостатня конкурентоспроможність внутрішнього ринку України є серйозним викликом. Країна стикається з високою залежністю від імпорту, що негативно впливає на виробництво та зайнятість.

Перспективи розв'язання проблем економічної інтеграції України є ключовими для досягнення стабільного та сталого економічного розвитку країни. В 2022 році Україна суттєво просунулася на шляху до європейської інтеграції, виконує критерії, встановлені для

країн-кандидатів [2]. Враховуючи важливість економічної інтеграції, експерти визначають потенційні шляхи та заходи, які можуть сприяти подоланню цих проблем та забезпечити успіх в цій сфері.

По-перше, залучення іноземних інвестицій має велике значення для покращення економічної інтеграції України. Необхідно створити сприятливе інвестиційне середовище шляхом впровадження реформ, спрямованих на спрощення процедур та зниження бюрократичних бар'єрів. По-друге, посилення конкурентоспроможності внутрішнього ринку. Україна повинна зосередитись на підвищенні якості продукції, впровадженні сучасних технологій та інновацій, а також підтримці малого та середнього підприємництва. По-третє, удосконалення регулювання зовнішньоекономічних відносин, що має великий велике значення в гармонізації інтересів. Це стосується узгодження національного законодавства з європейськими стандартами, сприяння розбудові ефективної системи митного контролю. По-четверте, боротьба з корупцією та покращення прозорості економічних процесів.

Як висновок можна зазначити, що необхідною умовою є постійна політична воля, рішучість та спільні зусилля всіх зацікавлених сторін. Вона має потенціал стати активним учасником світової економічної економіки, але для цього потрібно вирішувати проблеми, стояти перед викликами та використовувати можливості, які надає економічна інтеграція. Зусилля, спрямовані на вирішення цих проблем, сприятимуть розвитку країни, зміцненню її позицій на міжнародній арені та покращенню життя громадян.

Список використаних джерел

1. Шутова О.А, Тригубова А.В. Напрями та проблеми інтеграції України у світовому економічному просторі. URL: <https://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/147367/82-83.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
2. Економічна інтеграція з ЄС: чи може Україна досягти планки, необхідної для вступу <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/02/13/696918/>

УДК 338.112

Левченко С.О., Шимко О.А., студенти
*Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

УКРАЇНА В МІЖНАРОДНІЙ КІНОІНДУСТРІЇ

Кіноіндустрія – це складне системне явище зі специфічними механізмами створення доданої вартості, Розповсюдження та споживання специфічних культурних продуктів за його освітньою роллю. Незалежно від того, національна чи регіональна, кіноіндустрія має велике політичне та соціальне значення. Якщо галузь не визначена в державі, говною метою буде реалізувати розважальну функцію комерційних театрів. За останні 30 років концепція національного кіно у світі змінилася. Зараз кіно розглядається як вираження географічно зосереджених національних культур. Але ця «державна» система створює проблеми для внутрішніх територій і регіонів, де цього немає. Просторова організація, що належить території країни культурне господарство. 80-ті роки етнічний кінематограф починають аналізувати як інструмент підтримання та просування національної гегемонії [1].

Українська кіноакадемія та Дім Європи, програма, що фінансується Європейським Союзом, об'єдналися з Netflix, щоб підтримати професіоналів української кіно- та телеіндустрії, яка продовжує зазнавати тиску від повномасштабної російської агресії. Європейська дипломатична служба, українці й надалі отримуватимуть підтримку в роботі, підвищенні кваліфікації та розвитку творчих проєктів. Зокрема, ініціативи, підтримані Netflix Creative Capital Fund, пропонуватимуть фінансову допомогу українським творцям у їхній роботі та пост-продакшні проєктів, які вже розробляються. Крім того, партнерство

включатиме двох нових партнерів – European Audiovisual Entrepreneurs (EAVE) і New York Film Academy, що надасть додатковий доступ до навчання сотням професіоналів, які обіймають різні посади в галузі [2].

Згідно з прес-релізом, минулого року ці програми підтримали 100 творчих професіоналів стипендіями, понад 400 отримали доступ до цифрової освіти, а 48 творчих команд із двох осіб отримали гранти на розробку сценаріїв та онлайн-сесії з міжнародними експертами галузі. Дев'ять із цих проектів уже знайшли іноземних партнерів та співпродюсерів, чотири знайшли міжнародні донорські кошти, а один отримав нагороду «Найкращий проект» на ко-пітчингу Series Mania, що є «безпрецедентним успіхом для українського проекту [2].

Цього року з метою сприяння розвитку майстерності українських кіно- та телевізійників та підтримки їхніх творчих проектів ініціатива запропонує ще 100 стипендій для творчих професіоналів усіх рівнів. Крім того, відбудеться серія цифрових майстер-класів для продюсерів і лінійних продюсерів, підготовлених мережею міжнародних експертів EAVE, які забезпечать комплексне розуміння всіх етапів життєвого циклу проекту з точки зору копродукції, адаптованої до українська AV-індустрія.

Українська кіноакадемія також надаватиме підтримку передовим проектам у вигляді грантів на пост-продакшн у розмірі 10 000 доларів США для українських повнометражних або документальних фільмів і дводенного семінару з цифрового пост-продакшну, який проводить Нью-Йоркська кіноакадемія.

Список використаних джерел

1. Проскуріна М.О. (2018). Кіноіндустрія як сфера економічної діяльності. http://market-infr.od.ua/journals/2018/15_2018_ukr/7.pdf.
2. Українці почали частіше дивитись українське кіно: топ фільмів за останній рік | Українська правда _Життя. (2023). <https://life.pravda.com.ua/culture/2023/04/21/253955/>

УДК: 338.433:339.564:631.95

Levchenko I.V., PhD

National University

«Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic», (Poltava, Ukraine)

EXPORT POTENTIAL OF UKRAINIAN ORGANIC MARKET

Since the start of Russia's full-scale invasion of Ukraine on February 24, the Ukrainian organic sector, like the entire agricultural sector, suffers from Russian aggression. Among the problems of occupied lands, mined fields, destroyed farms, warehouses and infrastructure, lack of fuel and vehicles, and a sharp drop in demand for organic products in the domestic market. After the liberation of the northern regions and some regions of the southern regions of Ukraine, organic operators began to resume their activities in these regions, and some moved their enterprises to other regions of the country. Organic producers in areas where there was no active hostilities did not stop their activities or did so for a very short period.

Over the past few years, Ukraine has become the most important supplier of organic products to Western markets among non-tropical countries. According to the latest report on the import of organic agro-food products to the EU in 2021, Ukraine exported 189,200 tons of organic agro-food products to the EU [1, 2].

According to "Organik Standart" LLC, in 2020 the total value of exported organic products is 77.5 million dollars USA (61,400 tons) is the value of products with higher added value [1].

Although free trade agreements with the countries of the European Free Trade Association (EFTA), the EU, the United Kingdom and Canada provided certain advantages, Ukrainian exporters experienced export restrictions due to the continuation of additional control measures applied to organic products imported from Ukraine to the EU, from 2015 to 2022. In recent years, Ukraine

remains among the five leading countries importing organic products to the EU and has a variety of organic products in its portfolio [1].

During the week from July 26 to 29, 2022, 32 Ukrainian companies revealed the export potential of Ukraine and presented their products at the world's largest exhibition of organic food products "BIOFACH 2022", which took place in Nuremberg (Germany), which was held for the first time since the beginning of the COVID-19 pandemic in an offline format in an unconventional period for the event, in the summer, and gathered more than 24,000 visitors from 137 countries of the world. On February 14, 2023, Ukraine was represented at the event by a large-scale National Pavilion with a total area of 188 m². This was the 10th anniversary of the participation of Ukrainian companies in the largest international event of the industry. 23 participating companies of the Pavilion revealed the export potential of Ukraine [1, 2, 3].

The range of products presented by the companies consisted of organic cereals, nuts, frozen and freeze-dried berries, concentrated fruit juices and purees, sunflower oil, lozenges, organic baby food, healthy snacks, dry breakfasts, auxiliary biological preparations. Organic production remains one of the priority areas of agricultural production in Ukraine and is supported at the state level. In particular, organic production can play an important role in adapting to and mitigating the impact of climate change, as was noted during the International Conference on the Restoration of Ukraine (2022), which took place on July 4-5, 2022 in Lugano (Switzerland) [4, 5].

Thanks to the active involvement of key participants of the organic market in export promotion activities, the encouragement of state authorities to promote the development of the organic market, the constant presence of Ukraine at key trade exhibitions of organic products, as well as the construction of reliable international partnerships at the business level, in the last few years Ukraine remains among the five leading countries exporting organic products to EU countries [6, 7]. The development of the organic sector of Ukraine is also supported by various countries through international technical assistance programs and projects [6]. Over the past few years, the organic sector of Ukraine has received support from: Swiss-Ukrainian program "Development of trade with higher added value in the organic and dairy sectors of Ukraine" (QFTP), implemented by FiBL in partnership with SAFOSO AG with the support of Switzerland; Swiss-Ukrainian program "Organic Trade for Development in Eastern Europe" (OT4D), implemented by IFOAM-Organics International together with HELVETAS Swiss Intercooperation and FiBL with the support of Switzerland; The project "German-Ukrainian cooperation in the field of organic agriculture" (COA - Phase II), implemented by AFC/IAK and financed by the Federal Ministry of Food and Agriculture of Germany (BMEL); The EU project "Support for the implementation of the Association Agreement between Ukraine and the EU" (Association4U), implemented by the organization "Corporate & Public Management Consulting International OU"; The project "Eastern Partnership: Readiness for Trade": the EU4Business initiative implemented by the International Trade Center (ITC) with the financial support of the European Commission; Germany of the IPD, which is implemented by the Federation of Wholesale and Foreign Trade and Services of Germany (BDG) and sequa gGmbH with the financial support of the Federal Ministry for Economic Cooperation and Development of Germany (BMZ); EU4SmallFarms project (Institutional and political reform of small-scale agriculture in Ukraine (IPRSA); United Nations Development Program project "Supporting green recovery in Ukraine"; USAID programs for agricultural and rural development (AGRO) and the Project "Competitive Economy of Ukraine" (KEU); The project "Strengthening MSME membership business associations in Ukraine", Phase II, implemented by the United Nations Development Program with the support of Switzerland [5].

Organic production must maintain its position, because its activity will ensure not only the support of the economy in the post-war period, but also the restoration of the ecosystem, namely the soil cover of our land.

References

1. *Analiz Ukrayinskoho orhanichnoho sektoru 8 misiatsiv vid pochatku povnomasshtabnoi viyny v Ukraini. (2023). <https://organicinitiative.org.ua/news/analiz-ukrayinskoho-orhanichnoho-sektoru-8-misiatsiv-vid-pochatku-povnomasshtabnoi-viyny-v-ukraini/>.*

2. *Extra-EU trade in agricultural goods - Statistics Explained* (2023). https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Extra-EU_trade_in_agricultural_goods#EU_trade_in_agricultural_products:_surplus_of_.E2.82.AC331.
3. B., Kuzniak, I., Novytska, E., Khaustova. (2018). *Features of the application of digital strategy and customer journey mapping to promote organic products*. 3 (70), 71-79. [https://doi.org/10.26906/EiR.2018.3\(70\).1246](https://doi.org/10.26906/EiR.2018.3(70).1246).
4. *OrganicSectorAnalysis* (2022). file:///C:/Users/User/Downloads/OrganicSectorAnalysis_Oct2022_UA-new.pdf
5. MEMU (2022). https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2023/01/IER_Results_2022.pdf
6. I., Novytska. (2019). *Organic products promotion management through distribution channels*. 5 (73). 156-161. <http://reposit.pntu.edu.ua/handle/PolNTU/6606>.
7. I., Novytska (2021). *Scientific and Theoretical Approach to the Management of Organic Products Promotion*, 3 (82). 84-90. <http://reposit.nupp.edu.ua/handle/PolNTU/10470>, [https://doi.org/10.26906/EiR.2021.3\(82\).2370](https://doi.org/10.26906/EiR.2021.3(82).2370).

УДК 911.3

Литвоченко М.Д., Семергей О.Р., Ольшанська А.М., студенти
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ ОРГАНІЧНОГО СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Розвиток органічного виробництва приносить багато очевидних екологічних, економічних і соціальних переваг. Вимоги органічного землеробства включають не лише питання чистоти продукту щодо органічних стандартів, а й екологічні аспекти. Вони забезпечують збалансований стан екосистеми, що є запорукою сталого розвитку всієї соціально-економічної та соціальної сфери. Органічні продукти харчування не мають негативного впливу на навколишнє середовище та здоров'я населення, а навпаки, сприяють цьому [1]. Органічне землеробство є економічно ефективнішим за звичайне, оскільки воно дозволяє уникнути втрат сільськогосподарської продукції в замкнутому циклі виробництва та вивільнити великі запаси природи без зменшення споживання.

Органічне виробництво – це цілісна система управління харчовими продуктами та виробництва, яка поєднує передовий досвід у сфері захисту навколишнього середовища, біорізноманіття, збереження природних ресурсів, високі стандарти відповідного тваринництва та методи виробництва, які відповідають конкретним вимогам до продукції. Виготовлено з використанням природних речовин і процесів [1].

За останні десятиліття роль органічного виробництва у світі значно зросла, як і попит на його продукцію. Світовий ринок органічних продуктів наразі оцінюється в понад 60 мільярдів євро. Вчені прогнозують розвиток світового ринку органічних продуктів у найближчому майбутньому [2]. Австралія, Аргентина, Китай і Бразилія є світовими лідерами за площею земель для органічного землеробства. Регіонами з найбільшими площами органічного землеробства є Австралія та Океанія (понад 12 млн га), Європа (понад 8 млн га) та Латинська Америка (понад 8 млн га). Фолклендські острови (37%), Ліхтенштейн (30%) та Австрія (16%) мають найбільшу частку органічно оброблених земель по відношенню до загальної сільськогосподарської площі [1]. Україна має великий потенціал для виробництва, експорту та споживання органічної сільськогосподарської продукції на внутрішньому ринку, а також досягнуто певних успіхів у розвитку органічного виробництва в країні. У результаті площа сертифікованих сільськогосподарських угідь для органічного землеробства зросла у 2013 році до 368,9 тис. га, що ставить Україну на 16 місце у світі. Сертифікована екологічна площа становить близько 0,9% від загальної сільськогосподарської площі України. Зараз

Україна займає перше місце у Східній Європі за сертифікованими органічними орними землями, де переважно вирощують зернові, бобові та олійні культури. Крім того, державою сертифіковано 530 тис. га диких троянд [2, 3].

З точки зору екологічної структури сільськогосподарських угідь 76,4 % займають рілля, 21,3 % — пасовища, 1,8 % — перелоги та 0,5 % — багаторічні ліси. Водночас слід зазначити, що Україна є світовим лідером з виробництва органічного меду та посідає лідируючі позиції за сертифікованими площами: зернові культури – 4 місце, соняшник – 5 місце, олійні культури – 5 місце, овочі – топ. дев'ять [3] Завдяки розвитку власної переробки органічної сировини, останніми роками спостерігається тенденція активного наповнення вітчизняного ринку власною органічною продукцією. Це каші, соки, сиропи, варення, мед, м'ясні та молочні продукти. Дослідники підрахували потенційне споживання органічних продуктів на душу населення в Україні на рік за видами продукції та потенційний розмір ринку органічних продуктів харчування в період до 2022 року, який становитиме приблизно 41 млрд грн. При цьому споживання органічної продукції становило 12,9% від загального обсягу споживання, за видами органічної продукції – хліба та хлібобулочних виробів – 11,8%, м'яса та м'ясопродуктів – 10,6%, молока та сиру – 17,4%; яйця - 12,6; Жири - 6,5; овочі та картопля - 14,6; Цукор і мед - 11,6%. Найбільша частка споживання органічної продукції припадає на категорію плодів та ягід – 24,9% [1-4].

Виробництво органічної продукції в Україні має регіональну специфіку. Найбільше українських органічних господарств розташовано в Одеській, Херсонській, Київській, Полтавській, Вінницькій, Закарпатській, Львівській, Тернопільській та Житомирській областях. Сертифіковані органічні ферми в Україні мають різні розміри – від кількох гектарів (як у більшості європейських країн) до кількох тисяч гектарів ріллі. Більшість органічних ферм не є спеціалізованими і орієнтовані на виробництво одного-двох продуктів. Рослинництво перевищує виробництво тваринництва – на нього припадає 73% і 27% українського органічного ринку відповідно. Без обмежень відносно високої екологічної продукції та вартості продукції розвиток ринку екологічної продукції може розвиватися швидше. Ціни на органічні продукти зазвичай набагато вищі, ніж на звичайні. Наприклад, за європейськими стандартами на органічну продукцію та товари виправдана надбавка в 20-30%, тоді як в Україні та деяких інших країнах світу вартість органічної продукції іноді може бути на 50-300% вищою, ніж неорганічної. аналогії [1-4]. Розвиток органічного виробництва гальмується недостатньою нормативно-правовою базою, яка б чітко визначала державну політику в цій сфері. Серед інших причин — переважання експорту сертифікованої органіки та нерозвиненість внутрішнього ринку, обмежений асортимент продукції (переважно зернових та олійних культур), а також те, що оптова та роздрібна торгівля сертифікованою органікою все ще перебуває в зародковому стані. Крім того, брак інформації серед споживачів про переваги органічної продукції, недостатня кількість дистриб'юторських мереж з продажу органічної продукції, відсутність інвестицій в органічне виробництво та середній споживчий кошик цієї продукції. Перехід до органічного землеробства можливий лише для виробників сільськогосподарської продукції, якщо вони визнають переваги органічного виробництва порівняно з традиційним. Органічне виробництво приносить користь суспільству в цілому, а не окремим виробникам органічної продукції[1-4].

Тому для забезпечення ефективності органічного виробництва держава повинна дотувати землекористувачів і землевласників з метою створення економічних стимулів для органічного землеробства шляхом надання податкових і кредитних пільг і пільг підприємствам за їх рахунок. Запровадження органічного сільськогосподарського виробництва та переробки органічної продукції, звільнення власників та користувачів земельних ділянок, які виробляють органічну продукцію, від сплати плати за землю та землю, організація уповноважених органів сертифікації для виробництва або переробки сертифікованої органічної продукції відповідно до державних сертифікатів, визнаних національній органічної продукції, забезпечення продовольчої безпеки в Україні, підвищення загального добробуту громадян держави.

Список використаних джерел

1. Сосницька Я., Суровцова Ю., Цуз О., (2016) Органічне сільське господарство та його розвиток в Україні: суспільно-географічні аспекти. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. РОЗДІЛ II. Економічна і соціальна географія.* 14 (339), 68-72. <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/15229/1/11.pdf>.
2. В., Kuzniak, I., Novytska, E., Khaustova. (2018). *Features of the application of digital strategy and customer journey mapping to promote organic products.* 3 (70), 71-79. [https://doi.org/10.26906/EiR.2018.3\(70\).1246](https://doi.org/10.26906/EiR.2018.3(70).1246).
3. I., Novytska. (2019). *Organic products promotion management through distribution channels.* 5 (73). 156-161. <http://reposit.pntu.edu.ua/handle/PoltNTU/6606>.
4. I., Novytska (2021). *Scientific and Theoretical Approach to the Management of Organic Products Promotion,* 3 (82). 84-90. <http://reposit.nupp.edu.ua/handle/PoltNTU/10470>, [https://doi.org/10.26906/EiR.2021.3\(82\).2370](https://doi.org/10.26906/EiR.2021.3(82).2370).

УДК 796

Маховка В. М., к.е.н.; Білоусов П. С., студент,
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ

Туризм пропонує широкий спектр переваг, включаючи економічні вигоди для країн, що залучають велику кількість відвідувачів, завдяки грошам, які вони витрачають не тільки на своє власне перебування, а й на місцевий бізнес. Туризм, спорт та оздоровлення взаємопов'язані і доповнюють один одного. Спортивно-оздоровчий туризм – один з найбільш швидкозростаючих секторів туристичної сфери. Все більше туристів цікавляться спортивно-оздоровчими заходами під час своїх поїздок, незалежно від того, чи є спорт основною метою подорожі чи ні. Спортивні заходи різних видів і масштабів приваблюють туристів, оскільки учасники або глядачі та організатори намагаються додати їм місцевий колорит, щоб виділитися і подарувати автентичний місцевий досвід.

Спортивно-оздоровчий туризм стосується тих, хто шукає гострих відчуттів та бажає активно провести своє дозвілля чи зайнятися рекреаційними видами спорту. Такі заняття залучають постійні потоки туристів протягом року. Події, які можна вважати спортивно-оздоровчими, включають піші прогулянки, катання на каное, лижах та інші види відпочинку та екстремального спорту.

Спортивно-оздоровчий туризм розвивається як невід'ємна складова туристської галузі і спрямований на зміцнення здоров'я, розвиток фізичних, морально-вольових та інтелектуальних здібностей людини шляхом залучення її до участі у спортивних походах різної складності та змаганнях з техніки спортивного туризму, самодіяльних туристських подорожах, мандрівних подорожах активного туризму.

Разом з тим, спортивно-оздоровчий туризм сприяє розвитку та поширенню активних форм відпочинку, а отже, має ще й рекреаційні, пізнавальні, виховні, економічні та інші функції. Розвиваючись на межі спорту та активного дозвілля в природному середовищі, спортивно-оздоровчий туризм сприяє розвитку внутрішнього туризму шляхом пропаганди відносно дешевого і одночасно ефективного відпочинку, що в умовах не високих матеріальних доходів значної частини населення країни надає йому соціально-пріоритетного значення для відповідних державних, громадських та комерційних організацій.

СТИМУЛЮВАННЯ ЗБУТУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ

Сьогодні ринок органічної продукції є дуже перспективним як у світі, так і в Україні. Це може задовольнити зростаючий попит населення на високоякісну продукцію, даючи виробникам конкурентну перевагу та стабільний дохід, а також можливість розширити виробництво органічної продукції. Проте органічний ринок в Україні є ринком продавця, оскільки на внутрішньому ринку низька конкуренція між виробниками, обмежена пропозиція органічної продукції, майже не використовуються внутрішні розчинники для цієї продукції та попит з боку іноземних споживачів. необхідно розробити дієві заходи щодо створення внутрішнього ринку органічної продукції, підвищити рівень знань про органічну продукцію серед населення України [1, 2].

Органічні магазини «Natur Boutique», «Eco-Club» та ТМ «Біо Ера» набирають популярності в Україні та пропонують своїм покупцям широкий асортимент сертифікованих органічних продуктів харчування, а також вітчизняної та імпортової органічної косметики, товарів для дому та товарів для дітей [3]. Також є можливість замовити продукцію через їхній інтернет-магазин. Крім того, такі компанії, як «Торговий Дім», «Органік Ера», «Натур Бутік», «Еко-Шик», «Glossary» пропонують органічні продукти харчування. Також, в Україні вже є екологічна садиба «Мезон Бланш», сертифікована міжнародною екологічною програмою Green Key, яка включає еко-готель, кафе, СПА та магазини. Еко-ферма спроектована з використанням натуральних матеріалів, кімнати прибираються біологічно, гостям доступна екологічна косметика [3]. Це призвело до позитивних зрушень у розвитку ринку органічної продукції в Україні, але необізнаність населення щодо органічної продукції гальмує цей розвиток.

На практиці в розвинутих країнах світу існує три основні способи реалізації органічної сільськогосподарської продукції, основними учасниками якої є виробничо-споживча кооперація. Основними перешкодами для розвитку органічного виробництва є [4]: законодавча база не створена; відсутність у сільгоспвиробників досвіду виробництва органічної продукції; недостатня інформація та довіра споживачів до природи органічної продукції; відсутність державних коштів на підтримку органічного виробництва; ексклюзивне виробництво органічної продукції від великих виробників; недостатні інвестиції в підприємства з виробництва та переробки органічної продукції; недостатній розвиток роздрібних мереж органічної продукції, труднощі зі зберіганням та реалізацією на оптових ринках; відсутність маркетингового досвіду продажу органічної продукції; високі ціни на сертифіковану органічну продукцію; високі ціни на послуги сертифікованих компаній; обмеженість пропозиції вітчизняної органічної продукції не дозволяє вітчизняним виробникам збільшити пропозицію цієї продукції; низька купівельна спроможність населення.

Проте, все це не зупиняє розвиток органічного ринку в Україні, який з кожним днем лише зростає.

Список використаних джерел

1. I., Novytska. (2019). *Organic products promotion management through distribution channels*. 5 (73). 156-161. <http://reposit.pntu.edu.ua/handle/PoltNTU/6606>.
2. B., Kuzniak, I., Novytska, E., Khaustova. (2018). *Features of the application of digital strategy and customer journey mapping to promote organic products*. 3 (70), 71-79. [https://doi.org/10.26906/EiR.2018.3\(70\).1246](https://doi.org/10.26906/EiR.2018.3(70).1246).
3. X. I. Штурхун (2015). *Маркетингова підтримка стимулювання збуту органічної продукції в Україні*. 3(3). 161-170. <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/63094/58503>

УДК 327.7:061

Москаленко Д. П., Одинець Є. В., студентки
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ПРОГРЕС В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: РОЛЬ БІЗНЕС-МОДЕЛЕЙ У РОЗВИТКУ КРАЇНИ

У сучасному взаємопов'язаному світі процес європейської інтеграції став вирішальним рушієм соціально-економічного прогресу для багатьох країн. Інтеграція створює численні можливості та виклики, що вимагають стратегічного планування та ефективного використання ресурсів. Одним із ключових аспектів, який відіграє вирішальну роль у розвитку країни в контексті європейської інтеграції, є прийняття та впровадження інноваційних бізнес-моделей. Тож, розглянемо значення бізнес-моделей та їх внесок у соціально-економічний прогрес країни в умовах європейської інтеграції.

Процес європейської інтеграції передбачає гармонізацію економічної політики, законів і правил між країнами-членами. Європейська інтеграція може призвести до позитивних економічних зрушень, таких як прискорення темпів економічного зростання, зниження інфляції, зростання зайнятості та інших [5]. Відповідно європейська інтеграція сприяє прискореному руху товарів, послуг, капіталу та людей, створюючи єдиний ринок.

До позитивних факторів євроінтеграції можна віднести те, що підприємства мають вільний доступ до найбільшого в світі ринку товарів і послуг. Працюючи з такими ринками підприємства мають змогу набувати досвід роботи компаній, що знаходяться в високорозвинених країнах, чим збільшують свою конкурентоспроможність і інвестиційну привабливість. Це, в свою чергу, дасть змогу модернізувати виробництво і переорієнтації сировинної економіки (в більшості) на високотехнологічну [1]. Європейська інтеграція надає країнам платформу для розширення торгівлі, приваблювання прямих іноземних інвестицій та підтримки економічного співробітництва. Крім того, вона сприяє соціальному та культурному обміну, сприяючи загальному прогресу націй. Таким чином, європейська інтеграція впливає на бізнес-моделі підприємств, що працюють в країні. Наприклад, дерегуляція є важливою передумовою запровадження в країні європейської бізнес-моделі [2].

Бізнес-моделі відіграють важливу роль у русі соціально-економічного прогресу. Бізнес-модель використовується як засіб, за допомогою якого підприємство створює цінність для клієнтів і створює власні прибутки. Бізнес-модель охоплює стратегії, види діяльності та ресурси, що використовуються організацією для отримання прибутку та надання продуктів чи послуг. Ефективні бізнес-моделі мають потенціал для позитивного впливу на різні аспекти соціально-економічного розвитку [3]. Визначаючи та використовуючи ринкові потреби та можливості, бізнес може впроваджувати нові продукти чи послуги, які вирішують суспільні проблеми та покращують життя людей. Бізнес-моделі також впливають на розподіл багатства та ресурсів у суспільстві. Вони можуть сприяти інклюзивному зростанню, забезпечуючи справедливий і рівний доступ до товарів, послуг і зайнятості [4]. Соціально відповідальні бізнес-моделі надають пріоритет етичним практикам, сталому розвитку та корпоративній соціальній відповідальності, сприяючи захисту довкілля та соціальному добробуту. Однак вплив бізнес-моделей на соціально-економічний прогрес не є виключно позитивним. Деякі бізнес-моделі можуть надавати перевагу короткостроковій вигоді над довгостроковою стійкістю, експлуатувати ресурси чи робочу силу або сприяти соціальній нерівності. Важливо, щоб бізнес-моделі відповідали суспільним цінностям, дотримувалися

етичних стандартів і заохочували відповідальні практики.

Бізнес-моделі слугують ефективним інструментом для сприяння економічному зростанню. Вони забезпечують структуровані рамки, які спрямовують бізнес у визначенні можливостей, створенні цінності та отриманні прибутку. Стратегічне використання бізнес-моделей сприяє прискореному розвитку економіки та зростанню добробуту. Вони сприяють економічному зростанню різними способами. Перш за все, вони сприяють підприємництву та інноваціям. Підприємці використовують бізнес-моделі для виведення на ринок нових ідей, продуктів та послуг. Це сприяє конкуренції, стимулює технологічний прогрес і підвищує продуктивність, що важливо для сталого економічного зростання. Бізнес-моделі також дозволяють ефективно розподіляти ресурси. Узгоджуючи ресурси, можливості та види діяльності, підприємства можуть оптимізувати свої операції, зменшити витрати та підвищити продуктивність. Ця покращена ефективність призводить до збільшення обсягів виробництва, створення робочих місць та загального економічного зростання. Крім того, бізнес-моделі сприяють залученню інвестицій та формуванню капіталу. Вони надають підприємствам план залучення фінансування, забезпечення фінансування та демонстрації життєздатності для інвесторів. Надійна та чітко визначена бізнес-модель підвищує довіру інвесторів, що призводить до притоку капіталу та розширення бізнесу. Це, в свою чергу, стимулює економічне зростання через збільшення зайнятості, розвиток інфраструктури та підвищення ринкової конкурентоспроможності [4].

Однак важливо зазначити, що ефективне використання бізнес-моделей для економічного зростання вимагає відповідної політики, інфраструктури та сприятливого бізнес-середовища. Уряди та політики відіграють важливу роль у створенні сприятливої екосистеми, яка заохочує підприємництво, інвестиції та розвиток бізнесу.

Наш світ змінюється досить швидко, і з технологічним прогресом, що йде вперед з кожним днем, підприємствам, компаніям та країнам необхідно ретельно передивлятися бізнес-моделі, адже реакція бізнесу - адаптація та внесення змін до бізнес-моделі перехід на нову бізнес-модель має вагомий вплив на стійкість діяльності підприємства. Розробка та вдосконалення бізнес-моделей є необхідністю, оскільки вони дозволяють швидко відповідати на зміни в контексті європейської інтеграції. Інновації та адаптивність відіграють важливу роль у досягненні сталого соціально-економічного прогресу в розрізі європейської інтеграції. Для підприємств є ключовими факторами конкурентоспроможності впровадження новітніх технологій, діджиталізація та постійний розвиток їх бізнес-моделей. Це включає в себе впровадження проривних технологій, дослідження нових ринкових сегментів та диверсифікацію джерел доходу. Крім того, розвиток інноваційної культури та підприємництва в організаціях сприяє розвитку креативності, гнучкості та стійкості [3].

Отже, у динамічному полі європейської інтеграції бізнес-моделі відіграють вирішальну роль у формуванні соціально-економічного прогресу країни. Ефективне використання інноваційних бізнес-моделей дозволяє країнам скористатися можливостями, які надає інтеграція, стимулюючи економічне зростання та соціальний розвиток. Щоб процвітати в цьому середовищі, країни повинні створити сприятливу екосистему, заохочувати бізнес та постійно впроваджувати інновації. Таким чином, вони зможуть впоратися з викликами і розкрити весь потенціал європейської інтеграції на благо своїх громадян і зацікавлених сторін.

Список використаних джерел

1. Дергачова Г. М., Смольникова В. Д. Вплив євроінтеграції на стратегічний розвиток підприємств. URL : <http://confmanagement.kpi.ua/proc/article/view/230861>
2. Поліпшення бізнес-клімату. URL : <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/ekonomichne-zrostannya/polipshennya-biznes-klimatu>
3. Company Business Models and Country GDP. URL : <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/us/Documents/finance/company-business-models-country-gdp-opportunity-or-threat%20.pdf>.

4. Stephen Tallman, Yadong Luo, Peter J. Buckley. Business Models in Global Competition : URL : <https://core.ac.uk/download/pdf/232794294.pdf>.
5. European Union. URL : https://european-union.europa.eu/index_en.

УДК 331.108

Мурейко В.В., Ткаченко А.В., студентки
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

МОТИВАЦІЯ ТА РОЗВИТОК КОМАНДИ

Посилення мотивації та розвиток команди є ключовими факторами в досягненні успіху організації та підвищенні її ефективності. Забезпечення високого рівня мотивації серед працівників сприяє їхній більш ефективній роботі та виконанню поставлених завдань. Крім того, розвиток співробітників дозволяє підвищити потенціал організації та забезпечити розвиток її як команди. Для досягнення цих цілей, менеджерам та керівникам варто займатись розвитком корпоративної культури, підвищенням комунікаційних навичок, постійним вдосконаленням інструментів мотивації, які дозволяють стимулювати співробітників до більш продуктивної роботи та зростання їхнього професійного рівня.

На забезпечення мотивації та розвитку співробітників відбувається багато процесів, у тому числі навчання, тренінги, випробування та системи стимулювання. Крім того, застосування інструментів мотивації, таких як фінансові бонуси, премії, винагороди тощо, важливо зберігати у правильній пропорції і враховувати індивідуальні потреби кожного працівника та успішність їхньої роботи. В цілому, розвиток і вдосконалення системи мотивації та розвитку команди може принести значний внесок у покращення ефективності та досягнення цілей організації. Одним із важливих аспектів забезпечення мотивації та розвитку команди є також забезпечення адекватного рівня оплати праці, який відповідає рівню кваліфікації та вкладу працівника в організацію.

Для забезпечення ефективності та розвитку команди, менеджери та керівники повинні займатись організацією та плануванням робочих процесів, а також враховувати інтереси та потреби співробітників. Важливість комунікації при збереженні засад корпоративної культури та підвищенні мотивації співробітників не може бути переоцінена і повинна бути одним із найважливіших елементів під час проведення планування, виконання та оцінювання проектів. В цілому, забезпечення мотивації та розвитку команди є складною та багатогранною задачею, яка потребує постійного удосконалення та випробування нових інструментів та методів. Досягнення цієї мети можливе тільки в результаті поєднання зусиль керівництва та усіх співробітників організації.

Коли компанія зацікавлена в зростанні та розвитку команди, це дає впевненість у лояльності керівництва до співробітників. Грамотний підхід до мотивування може дати наступні переваги: підвищення якості виконуваної роботи і продуктивності компанії в цілому; формування позитивної і доброзичливої атмосфери в колективі; довгострокове співробітництво з кращими працівниками; підвищення лояльності і відповідальності з боку персоналу; формування стійкої корпоративної культури [1].

Правильна система мотивації, тобто та, яка дає результати, передбачає поєднання двох видів мотивації колективної і особистої. Чудово, коли колектив стає командою однодумців, які дружно йдуть до єдиної мети, і кожен при цьому цю саму мету усвідомлює. Але ніякі глобальні цілі не надихають так, як особисті. І якщо керівництву вдається вникнути в систему потреб своїх підлеглих і гармонійно пов'язати особисту мотивацію з колективною, то можна сказати, що позитивний результат гарантований [2].

Отже, мотивація та розвиток команди є невід'ємною складовою успішної діяльності підприємства.

Список використаних джерел

1. Як ефективно впровадити систему мотивації для персоналу. URL : <https://blog.agrokebety.com/yak-efektyvno-vprovadyty-systemu-motyvatysiyi-dlya-personalu>
2. Мотивація співробітників – як підвищити мотивацію персоналу. URL : <https://bigenergy.com.ua/fnansi/bznes-dlya-pdpri/973-motivaciya-spivrobitnikov--poradi-yak-pidvishhiti-motivaciyu-prikladi.html>

УДК 336.7

Нагай Д.Р., Сергієнко Т.А., студентки
Національний університет «Полтавська політехніка ім. Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ВИЗНАЧЕННЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Бізнес-процесу – це стандартизована послідовність дій та операцій, які використовує підприємство для виконання рутинної діяльності з метою досягнення певної мети. Бізнес-процеси мають вирішальне значення для підприємств, оскільки вони допомагають забезпечити узгодженість та ефективність роботи. Визначаючи та керуючи бізнес-процесами, підприємства можуть підвищити якість, зменшити витрати та підвищити задоволеність клієнтів. Бізнес-процеси спрямовані організувати діяльність підприємств. [1]

Бізнес-процеси важливі з кількох причин. По-перше, вони забезпечують узгодженість і стандартизацію в тому, як виконується робота всередині підприємства, що допомагає поліпшити якість і зменшити помилки. Маючи чітко визначений процес, усі співробітники точно знають, що їм потрібно робити і як їм це робити, що призводить до більш послідовного результату. По-друге, бізнес-процеси дають можливість підприємствам визначити області для поліпшення та оптимізації. Аналізуючи існуючі процеси, компанії можуть виявити вузькі місця, надмірності та неефективність, а також впровадити зміни для оптимізації та вдосконалення процесу. Нарешті, добре продумані бізнес-процеси можуть дати підприємствам конкурентну перевагу. Оптимізуючи свої процеси, підприємства можуть підвищити свою швидкість, якість та економічну ефективність, що може допомогти їм перевершити своїх конкурентів.

Класифікація бізнес-процесів може проводитися за різними критеріями, такими як функціональна залежність, розподіл власності та контролю, створення значної вартості, рівень наочності тощо. Класифікація бізнес-процесів залежить від цілей підприємства, але загалом можна виділити процеси управління, виробництва, маркетингу та фінансів. Ця класифікація бізнес-процесів пропонується багатьма експертами та економістами, тому є загально визнаною і використовується в різних сферах діяльності підприємств.

Управлінські процеси включають планування, координацію та контроль дій на різних рівнях управління на підприємстві. Ці процеси важливі для успішного функціонування підприємства, оскільки їх виконання дозволяє забезпечити ефективну організацію робочого процесу, визначення напрямків розвитку та планування діяльності на майбутнє.

Виробничі процеси зосереджені на виготовленні продукції або наданні послуг покупцям. Ці процеси дозволяють забезпечити якість продукту та покращити ефективність виробництва, що в свою чергу призводить до збільшення прибутку та підвищення іміджу підприємства.

Маркетингові процеси включають маркетинговий дослідження, планування продажів та просування продукту на ринку. Ці процеси дозволяють підприємству зосередитися на конкретному сегменті ринку, підвищити впізнаваність бренду та збільшити продажі.

Фінансові процеси зосереджені на управлінні фінансовими ресурсами підприємства та забезпеченні фінансової стабільності. Ці процеси включають бухгалтерський облік, планування бюджету та контроль витрат підприємства.

Логістичні процеси в бізнес-процесах охоплюють діяльність, пов'язану з управлінням рухом товарів, послуг та інформації від постачальників до кінцевих споживачів. Ці процеси включають планування, координацію, контроль та виконання різних етапів постачання товарів або надання послуг.

Список використаних джерел

1. What Is a Business Process? Definition, Importance and Examples. URL : <https://www.villanovau.com/resources/bpm/what-is-a-business-process/>

УДК 338.112

Нечитайло А.Ю., Тристан М.Т., студенти

*Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОГО КІНОПРОКАТНОГО РИНКУ НА ПРИКЛАДІ MARVEL

Глобальний ринок кінопрокату – це сектор економіки, де чітко простежуються тенденції позитивного зростання. До цього процесу залучені багато промислово розвинених країн світу.

Кінопрокат – ефективна система популяризації кінематографу та форма відпочинку громадян. На відміну від інших розвинених країн світу, в Україні кіно прокатують Це не галузь, для якої колекції є основним джерелом фінансування. Залишаються невирішеними організаційні, економічні та правові питання для того, що прижитися та створити труднощі у розвитку українського кінопрокатного ринку.

Стимулювати виробничо-господарську діяльність усе більш невизначеному бізнес-середовищі стає все важче [1]. Є проблеми у побудові системи ринкових відносин, з одного боку — виробники та розповсюджені фільмів, з іншого — споживачі кінопродукції. Проблеми сучасного кінопрокату та майбутнього кінопрокату вивчені недостатньо

Фільми кіностудії Marvel, а саме «Месники: Завершення» оновив історичний рекорд за касовими зборами, подолавши рубіж в 2,9 мільярдів доларів. «Месники: Завершення» (англ. «Avengers: Endgame») – американський супергеройський фільм, заснований на коміксах видавництва Marvel Comics про команду супергероїв Месників, спродюсований Marvel Studios з Walt Disney Studios Motion Pictures у ролі дистриб'ютора [2].

На фінальну картину, що завершила історію супергероїв, було витрачено 356 мільйонів доларів. У кінотеатрах проект зібрав більше 2,9 млрд доларів і став найбільш касовим у світі кіно, на що знадобилося близько чотирьох місяців прокату. Картина вийшла у прокат практично у всіх великих містах по всьому світу, тільки за перший тиждень глядачі заплатили за фільм 1,2 мільярда доларів. Прем'єра фільму «Месники: Завершення» відбулася 25 квітня в Україні, 26 квітня 2019 у Великій Британії, 26 квітня у Сполучених Штатах Америки і 28 квітня з українським дубляжем у кінотеатрах Польщі [2].

Звісно, на такі показники вплинула рекламна кампанія кіностудії. Було опубліковано тизер-постер у грудні 2018 року (у світі локалізовано у лютому 2019 року), повноцінний постер 14 березня 2019 року (локалізовано 24 березня того ж року), а також було створено 32 персональних постери, які присвячено персонажам кінострічки. Дебютний тизер-трейлер був випущений у грудні 2018 року разом з тизер-постером і став найпопулярнішим трейлером на момент свого виходу, перевершивши рекорд попередніх частин. Не можливо оминати і цікаві колаборації фільму Marvel з відомими компаніями. Серед них: колаборація з відеогрою Fortnite, Adidas та Coca-Cola. До прем'єри фільму компанія Adidas випустила обмежену кількість кедрів у стилі образів головних героїв фільму, а Coca-Cola випустила обмежену кількість металевих пляшок (0.3 мл) з більшістю персонажів кінострічки.

Список використаних джерел

1. Шеремета Б. О. (2019). Аналіз кінопрокатного ринку України та напрями його розвитку. <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/apr/16490/semi12019-55-61.pdf>.
2. Месники: Завершення дивитись онлайн українською. (2019). <https://kinogoua.com/filmy/266-avengers-endgame.html>.

УДК 330.101.8

Пащенко А.Г., магістрант

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

ПАРТНЕРСТВО З КРАЇНАМИ ЄС: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

Партнерство з країнами Європейського Союзу (ЄС) представляє значні виклики та перспективи для міжнародної економічної діяльності України. У цій роботі ми розглянемо основні аспекти цього питання, звертаючи увагу на виклики, з якими стикається Україна, а також на потенційні переваги та можливості, які відкриваються у зв'язку з партнерством з ЄС.

Перш за все, слід зазначити, що вступ України до ЄС не є найближчою перспективою, проте партнерство з ЄС має велике значення для розвитку української економіки та зміцнення її інтеграції з європейським ринком. Запровадження асоціації між Україною та ЄС у 2014 році стало важливим кроком у зміцненні взаємовідносин між сторонами та стимулюванні економічного співробітництва [1].

Одним із викликів для України є необхідність впровадження реформ у різних сферах, що вимагає значних зусиль та часу. Реформи в сфері законодавства, судустрою, банківського сектору, податкової системи та багатьох інших галузях є необхідними для наближення до європейських стандартів і забезпечення конкурентоспроможності українських компаній на європейському ринку. Однак ці реформи також є складними і можуть потребувати значних змін в структурі та управлінні країною [2].

З іншого боку, партнерство з ЄС надає Україні широкі можливості для розвитку та розширення міжнародної економічної діяльності. Передусім, це пов'язано з вільним доступом на великий європейський ринок з його мільярдами споживачів. Українські підприємства можуть експортувати свою продукцію без митних обмежень та використовувати переваги вільної торгівлі, що сприяє збільшенню обсягів експорту та розширенню ринків збуту [3].

Крім того, партнерство з ЄС сприяє притоку іноземних інвестицій до України. Європейські компанії зацікавлені у співпраці з українськими партнерами, оскільки це дозволяє їм отримати доступ до дешевої робочої сили, розширити свої ринки та скористатися іншими перевагами, які надає український ринок. Іноземні інвестиції сприяють модернізації українських підприємств, впровадженню нових технологій та створенню нових робочих місць [4].

З партнерством з ЄС також пов'язані перспективи для українських підприємців та стартапів. Україна може використовувати програми та фонди підтримки з боку ЄС для розвитку інноваційних проектів, підтримки малого та середнього бізнесу та сприяння підприємницькому середовищу. Це відкриває нові можливості для розвитку технологій, відкриття нових ринків та прискорення економічного зростання [5].

Однак, партнерство з ЄС також має свої виклики. Наприклад, вимоги ЄС щодо якості продукції, стандартів безпеки, екологічних норм та інших аспектів можуть вимагати значних витрат та змін українських підприємств. Важливо впроваджувати необхідні реформи та модернізувати виробництво, щоб відповідати європейським стандартам і бути

конкурентоспроможним на європейському ринку [6].

Узагалі, партнерство з країнами ЄС надає Україні можливість прискорити свій економічний розвиток, зміцнити торговельні відносини та привернути іноземні інвестиції. Проте це вимагає реформ, модернізації та адаптації української економіки до європейських стандартів. Виконання цих завдань може відкрити нові можливості для українських підприємств, забезпечити стабільний економічний розвиток та підвищити добробут громадян [1].

Однією з переваг партнерства з ЄС є сприяння у впровадженні сучасних стандартів управління, правил конкуренції та захисту прав інтелектуальної власності. Це сприяє покращенню бізнес-клімату в Україні, зменшенню корупції та підвищенню довіри як внутрішніх, так і зовнішніх інвесторів. Такі зміни створюють сприятливі умови для розвитку підприємництва, залучення іноземних інвестицій та стимулюють зовнішню торгівлю [4].

Партнерство з ЄС також сприяє зміцненню соціальних стандартів та підвищенню якості життя українських громадян. Шляхом адаптації до європейських норм та цінностей, Україна отримує можливість покращити соціальну захищеність, рівень зайнятості та розвиток освіти та охорони здоров'я. Заходи з гармонізації законодавства з ЄС також сприяють розвитку демократії, правової держави та забезпеченню прав людини в Україні [6].

Крім того, партнерство з ЄС надає можливості для залучення технологічного та інноваційного досвіду з європейських країн. Це сприяє перенесенню знань, розвитку науково-технічного потенціалу та стимулює інноваційність в українській економіці [1].

Загалом, партнерство з країнами ЄС відкриває багато перспектив для міжнародної економічної діяльності України. Це вимагає впровадження реформ та модернізації економіки, але одночасно надає можливість розширити ринки збуту, залучити іноземні інвестиції та покращити якість життя українських громадян. Залежно від успішності впровадження необхідних реформ, Україна може стати сильним гравцем у світовій економіці та забезпечити стабільний економічний розвиток у майбутньому [5].

Незважаючи на потенційні переваги партнерства з країнами ЄС, є деякі виклики, з якими Україна може зіткнутися. Одним з них є конкуренція на європейському ринку. Українським підприємствам доведеться конкурувати з вже встановленими європейськими компаніями, які мають більший досвід, ресурси та розпізнаваність на ринку. Це вимагатиме від українських компаній підвищення якості своїх товарів і послуг, вдосконалення маркетингових стратегій та постійного інноваційного розвитку [2].

Іншим викликом може бути адаптація до європейських стандартів та вимог. Це охоплює введення нових норм і правил у різних сферах, таких як екологічні стандарти, захист прав споживачів, забезпечення якості продукції тощо. Українським компаніям потрібно буде вкласти зусилля та ресурси у впровадження необхідних змін та покращення своєї виробничої бази [2].

Отже, партнерство з країнами ЄС має як перспективи, так і виклики для міжнародної економічної діяльності України. Шлях до успіху вимагає впровадження необхідних реформ, підвищення якості продукції та послуг, адаптації до європейських стандартів, диверсифікації ринків та залучення іноземних інвестицій.

Список використаних джерел

1. Федоришина О.О. Проблеми інтеграції України до Європейського Союзу. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1103>.
2. Тодощук А.В. Україна в інтеграційних процесах: ризики та переваги. URL : <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/5/168.pdf>.
3. Українці назвали головні перешкоди до євроінтеграції. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2495901-ukraincinazvali-golovni-pereskodi-dla-evrointegracii.html>.
4. Пріоритети допомоги ЄС Україні: взаємовигідний рух назустріч. URL : http://www.ier.com.ua/ua/publications/regular_products?pid=5989.
5. Багатеренко А.О. Проблеми та перспективи європейської інтеграції України. URL : <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/IMV/article/viewFile/5915/6665>.

6. Деліні М.М. Проблеми інтеграції України в світове співтовариство в сучасних умовах. URL : <http://global-national.in.ua/archive/2-2014/12.pdf>.

УДК 327.7:061

Потькало К.О., Ширмовська Т.О., студентки
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ НА БІЗНЕС-МОДЕЛІ ПІДПРИЄМСТВ

Євроінтеграція відіграє важливу роль у формуванні бізнес-моделей підприємств. Вступ до Європейського Союзу (ЄС) або іншого об'єднання країн сприяє змінам в економічному, правовому, соціальному та політичному середовищі підприємств. Ця трансформація може мати як позитивні, так і негативні наслідки для ведення бізнесу підприємствами. Однією з головних переваг євроінтеграції є доступ до великого європейського ринку з більш ніж 500 мільйонами споживачів. Це відкриває нові можливості для підприємств: розширити свої ринки збуту та залучити нових клієнтів. Бізнес-модель в даному випадку має бути переглянута з метою адаптації до нового ринкового середовища, наприклад, шляхом збільшення обсягів виробництва, покращення якості продукції або впровадження нових маркетингових стратегій.

При вступі до ЄС підприємства зобов'язані відповідати стандартам та регуляціям ЄС, що часто є більш жорсткими, ніж в національному законодавстві. Це може вимагати великих зусиль та інвестицій для впровадження нових технологій, підвищення якості продукції або дотримання екологічних стандартів. Однак, це також створює можливості для розвитку та вдосконалення бізнес-моделей розвитку підприємств. Впровадження нових стандартів і регуляцій ЄС може сприяти покращенню якості продукції та послуг, що надаються підприємствами. Підприємства можуть використовувати ці стандарти як конкурентну перевагу, що дозволяє їм залучати більше клієнтів та забезпечувати їхню відданість. Наприклад, підприємства, продукція яких відповідає стандартам екологічної безпеки та сталого розвитку, можуть мати більший попит на ринку та залучати екологічно-свідомих споживачів. Крім того, нові стандарти та регуляції можуть стимулювати інновації в бізнес-моделях підприємств. Підприємства шукатимуть нові способи виробництва, упакування та постачання продукції, що відповідатимуть новим екологічним вимогам. Це дозволяє підприємствам не лише відповідати новим стандартам, але й створювати нові конкурентні переваги та виходити на нові ринки. [1]

Входження в ЄС може сприяти залученню іноземних інвестицій. Багато іноземних компаній шукають можливості для розширення своєї діяльності в європейському просторі, і входження країни в ЄС може зробити її більш привабливою для таких інвестицій. ЄС активно сприяє співпраці в галузі науки та інновацій. Вступ до ЄС надає підприємствам можливість брати участь у міжнародних дослідницьких проектах, отримувати доступ до фінансування розвитку інноваційних рішень та співпрацювати з іншими інноваційними партнерами у всьому ЄС. Використання європейських стандартів та правил може допомогти підприємствам уникнути негативного впливу недобросовісної конкуренції та непрозорих практик.

Вплив євроінтеграції на бізнес-моделі підприємств може бути як викликом, так і можливістю. Для успішного впровадження змін необхідно бути готовим до адаптації, інновацій та постійного вдосконалення. Підприємства, які зможуть адаптуватися до нових умов, використати можливості євроінтеграції та побудувати конкурентоспроможні бізнес-моделі, матимуть перевагу на ринку та зможуть досягти стабільного росту і успіху.

Список використаних джерел

1. Вплив євроінтеграції на стратегічний розвиток підприємства. URL : <http://confmanagement.kpi.ua/proc/article/view/201151>

Бакало Н.В. к.е.н. доцент; Робоча К.О. студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)

МУЗЕЇ ПІД ВІДКРИТИМ НЕБОМ

Однією з найпоширеніших та найефективніших форм етнографічних музеїв є музеї під відкритим небом (музеї просто неба, скансени), що здійснюють комплексне зберігання та демонстрацію побуту та культури людських спільнот у природному середовищі. Музеї просто неба визначаються як «група музеїв, створюваних на основі нерухомих пам'яток та архітектурно-ландшафтних комплексів, утворених пам'ятниками та їх природним оточенням, як місце зберігання та експонування таких об'єктів виступає музейна територія». Деякі дослідники ототожнюють музеї під відкритим небом з етномузеями [1].

Музеї просто неба open air – спосіб експонування, який дає можливість демонструвати пам'ятки матеріальної і духовної культури в умовах, максимально наближених до природних, відтак вони репрезентують одну з найцікавіших музейних форм, оскільки, за спостереженнями фахівців, це дозволяє реалізувати більш образний і всебічний показ музейних матеріалів і робити це без відриву від реальних умов існування [2].

Найбільш популярні музеї під відкритим небом в світі рис. 1:

Скансен, Швеція;
 Колоніальний Вільямсбург;
 Національний музей Астра;
 Нідерландський музей під відкритим небом;
 Платація Плімута (США);
 Сад Таро (Італія);
 Корейське національне село епохи Чосон;
 Музей Мейдзі-Мура (Японія);
 Ферма Гіббса (Нова Зеландія);
 Музей під відкритим небом в Хаконе;
 Арт-центр Король Шторму (США).

Рис. 1. Світові музеї під відкритим небом

На сьогодні у світі існує багато різноманітних музеїв під відкритим небом, проте найбільш відомі з них зосереджені в Європі та США. Це не випадково, оскільки саме Європа є родоначальницею таких музеїв.

Перший музей просто неба на території України засновано у 1964 р. в Переяславі-Хмельницькому на Київщині. Згодом скансени з'явилися в Ужгороді (1965), Львові (1966), Києві (1969), Чернівцях (1977).

Найбільш відомі музеї під відкритим небом в Україні рис. 2.:

Можна стверджувати, що музеї-скансени мають потенціал для реалізації рекреативного, розвиваючого, морального, естетичного дозвілля.

Закарпатський музей народної архітектури та побуту (Ужгород);

Чернівецький музей народної архітектури та побуту (Чернівці);

Національний музей народної архітектури та побуту України в Пироговому;

Музей історії сільського господарства Волині;

Шевченківський Гай (Львівщина);

Музей архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини та інші.

Рис. 2. Відомі музеї під відкритим небом в Україні

Отже, скансени починають «осучаснюватися» та розвиватися, формуючи духовні та сімейні цінності і традиції. Таким чином, вони позиціонують себе унікальними соціально-культурними та педагогічними комплексами, що розвиваються та «йдуть у ногу з часом».

Як бачимо, скансени – це тип музею, що має великий потенціал для розвитку у сучасних умовах. Зростання мережі скансенів – це світова тенденція, що проявляється і в Україні. Сьогодні музеї скансенівського типу значно розширили традиційні методи своєї роботи. За останні роки такі музеї викликають все більший інтерес суспільства. Можна зробити висновок, що при їхній правильній організації, професійному підході та умілому менеджменті за такими музеями - перспективне майбутнє.

Список використаних джерел

1. Методичні рекомендації щодо формування та розвитку етнографічних музеїв під відкритим небом. URL: <https://talci-irkutsk.ru/files/uploads/tihinov-metodicheskie-rekomendacii.pdf>.

2. Петраускас А.В., Петраускене А.О., Коваль О.А. Створення музею-скансену «Древлянський Град» / Археологія і давня історія України, 2013, вип. 10. С. 124-132

УДК 347.191

Свічкарь В.А., к.е.н., доцент; Нестеренко В.Б., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ТНК

Геополітичні зміни, що розпочалися на початку 1980-х років, зруйнували світовий порядок та посилили процеси глобалізації у світі. З подальшим посиленням процесу глобалізації, зумовленого інтеграцією та регіоналізацією світової економіки, швидко змінюються й умови ділової активності. Якщо в епоху торгівлі функціонували окремі торговельні компанії, то в майбутньому утворилися великі промислові компанії масового виробництва.

У сучасних умовах у центрі уваги вже не одна велика промислова компанія, а інтеграція компаній, які утворюють міжнародний бізнес у всьому світі. Кінець 20 - початок 21 століття. Спостерігається інтенсивне зростання зовнішньоекономічної діяльності, де транснаціональні корпорації (ТНК) виступають трейдерами, інвесторами,

розповсюджувачами сучасних технологій і стимуляторами міжнародної трудової міграції. Ці компанії відіграють провідну роль в інтернаціоналізації виробництва, а також у розширенні та поглибленні виробничих зв'язків між компаніями різних країн.

На початку третього тисячоліття міжнародне виробництво товарів і послуг у ТНК становило 7% світового ВВП. ТНК займають провідні позиції у світовому виробництві в електронній, автомобільній, хімічній та фармацевтичній промисловості. З діяльністю ТНК пов'язані надії і розчарування більшості країн світу, оскільки ці компанії створили розвинену мережу виробничої, науково-технічної, інвестиційної, торгової та культурної взаємозалежності країн і заклали основу світової економіки.

Сьогодні у світовій економіці немає жодного суттєвого процесу, який би відбувався без участі транснаціональних корпорацій. Вони як прямо, так і опосередковано беруть участь у світових економічних процесах. Незважаючи на те, що ТНК здійснюють свою діяльність на міжнародному рівні, їхній вплив поширюється на всі країни і всі сфери життя, включаючи політичну, що дозволяє розглядати ТНК поряд з державами та міжнародними організаціями. Тому феномен ТНК досі є дискусійним питанням як серед науковців, які досліджують сучасні міжнародні відносини, так і серед керівників держав та бізнесу.

Сьогодні 500 найбільших ТНК продають 95% фармацевтичних товарів, 80% електроніки та хімікатів і 76% машинобудівної продукції. За даними Організації Об'єднаних Націй, зараз у світі налічується понад 65 000 ТНК, які контролюють понад 850 000 афілійованих іноземних компаній у всьому світі та надають роботу понад 74 мільйонам людей. При цьому на території розвинутих країн розташовано понад 80% материнських компаній і близько 33% асоційованих компаній, у країнах, що розвиваються, - відповідно 19,5 і майже 50, у колишніх соціалістичних країнах - близько 0,5 і 17%.

Сумарна виручка 500 компаній, досліджених журналом «Fortune» у 2021 році становила 33,3 трлн. дол. США, а їх сукупний прибуток склав 2,1 трлн. дол. США. Включені в рейтинг компанії з різних країн порівнюються за виручкою, отриманою за фінансовий рік, що завершився 31 березня 2020 року або раніше, так що рейтинг майже не відображає зниження або зростання виручки компаній під час кризи, спричиненою пандемією COVID-19 по всьому світу. Особливістю рейтингу 2021 року стало очевидне переважання у ньому китайських компаній (три з п'ятірки лідерів рейтингу). У 2022 році сумарна виручка 500 компаній з рейтингу «Fortune 500» становила близько 37,8 трлн. дол. США, що на 19,2% перевищує показник 2021 року. Це найбільше зростання в історії рейтингу. Такий сукупний дохід перевищує третину від загального обсягу світового ВВП і дорівнює сумі ВВП Китаю та США.

УДК 331.9

Титаренко Л.М., к.е.н., доцент, Варченко З.О., Сидоренко К. О., студентки
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ТРАНСФОРМАЦІЯ СТРУКТУРИ НАЦІОНАЛЬНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО РИНКУ ПРАЦІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах війни в Україні суттєво постраждали ринок праці та сфера зайнятості. Воєнні дії стали причиною структурних деформацій та появи нових тенденцій на ринку праці. Змінилися поведінкові практики роботодавців і працівників, переформулювалися потреби ринку праці. Відбулася масова міграція громадян за кордон і переміщення працівників у межах країни. Через специфіку воєнного стану зовнішніми мігрантами стали переважно жінки з дітьми, частка непрацездатного населення (інваліди та пенсіонери), а в межах країни передислокацію здійснили і жінки, і чоловіки.

Так, переважна більшість біженців (83%) - це жінки, чоловіки становлять лише 17%.

Найбільшу групу біженців становлять жінки від 30 до 39 років (37%), 26% - ті, кому від 40 до 49 років, тобто люди активного, працездатного віку. Виїхали за кордон жінки переважно з вищою або незакінченою вищою освітою (76%), 18% - із середньою спеціальною освітою, і лише 6% - із загальною середньою освітою. Найбільш представленими соціальними групами є висококваліфіковані фахівці (26%), підприємці (20%) та кваліфіковані робітники (17%) [1].

Релокація та вимушена внутрішня та міжнародна міграція призвели до зміни структури ринку праці, а також структури пропозицій та насиченості фахівцями у розрізі регіонів. У регіонах, які найбільше відчували на собі військову агресію РФ, зменшилася кількість робочих місць і зросла конкуренція [2]. Переміщення підприємств у безпечні регіони України, внутрішня та зовнішня міграція фахівців спричинили те, що у західних областях кількість пропозицій роботи є меншою внаслідок збільшення чисельності пошукачів.

Одночасно зіткнувшись зі збільшеною конкуренцією на робочі місця, відчуваючи проблеми з працевлаштуванням, фахівці почали скорочувати свої зарплатні очікування, стали пропонувати свої кандидатури на вакансії нижче за свій рівень кваліфікації. Суттєво зменшилась пропозиція у категорії топ-менеджмент, також не надто затребувані керівники та директори

Структурні зміни національного ринку праці відбулися також внаслідок міграції українців до Європи та мобілізації чоловіків. Біженцями та переселенцями стали не лише наймані працівники, а й багато представників малого та середнього бізнесу. За прогнозами аналітиків більше всього країна втратила жінок-підприємців, особливо у країні ЄС виїхало багато фахівців сфери послуг, а це переважно жінки. В країні перебування таким фахівцям простіше відкривати власний бізнес. Певна частина їх уже реалізувала таку можливість.

Експерти відзначають, що вплив фактору тимчасово переміщених осіб/біженців на ринок праці як України так і країн Європейського Союзу потребує подальшого детального дослідження, зокрема аналізу структури пропозицій робочих місць у європейських країнах та конкретних спеціалістів, які виїхали за кордон, втікаючи від військової агресії. [2]. Це пояснюється тим, що проблема з біженцями може загостритися в майбутньому і суттєво вплинути на післявоєнний ринок праці та економіку, що відновлюється.

Аналітики доводять, що отримання актуальної інформації щодо тенденцій на ринку праці в країні, де йде війна - зміна чисельності та складу робочої сили - є не простим завданням, особливо з урахуванням того, що навіть з виїздом декількох мільйонів працездатних громадян, в Україні залишаються високий рівень безробіття.

Водночас в країні відбувається перерозподіл працездатного населення - через збільшення задіяних осіб в оборонних та силових структурах. В результаті зменшується кількість цивільних видів діяльності, де створюється валова додана вартість. А за визначенням експертів, військова справа - це специфічний вид діяльності, а не економіка у чистому вигляді. Отже чим більше людей буде залучено до оборонних та силових структурах, тим менше їх залишатиметься у реальному виробництві. Через негативну демографічну ситуацію в Україні, за прогнозами аналітиків, цілком може скластися така ситуація, коли основою робочої сили будуть жінки.

Згідно даних Державної служби зайнятості, на 1 квітня 2023 року статус безробітного мали 137 тисяч, із них майже три чверті – жінки. Крім того, майже половина зареєстрованих безробітних - люди старше 45 років, При цьому 43% безробітних р вищою освітою [1].

Експерти Міжнародної організації праці наголошують, що російська агресія в Україні чинить додатковий тиск на європейський ринок праці та системи соціального захисту. На ці процеси європейські держави відреагували законодавчими змінами на новими проектами. Так в європейських країнах популярна практика, коли місцеві служби зайнятості переходять від надання послуг виключно безробітним громадянам до роботи з уже працевлаштованими, організовуючи підвищення кваліфікації для працівників діючих підприємств. В 2022 році Європейська Комісія розробила новий онлайн-інструмент із сприяння у пошуку роботи громадянами України, який допоможе українцям, які користуються механізмом тимчасового

захисту, знайти роботу в країнах Європейського Союзу (ЄС).

Європейська Комісія допомагає людям, які прибувають з України, набути необхідних навичок для виходу на ринок праці ЄС. Підтримка може фінансуватися за рахунок фондів «Політики згуртованості» і нової програми «Заходи згуртованості для біженців у Європі» (CARE), а також Фонду притулку, міграції та інтеграції. Це може включати таку допомогу, як мовні курси, консультування або базова підготовка. [3].

Державні служби зайнятості європейських країн відіграють ключову роль у активній політиці на ринку праці, спрямованій на використання навичок новоприбулих, та виступють у ролі посередників на ринку праці. Забезпечення швидкої та ефективної інтеграції у ринок праці є важливим як для приймаючих громад, так і для тих, хто рятується від війни.

Новий проект є спільною ініціативою Єврокомісії та Європейського управління праці за участі та підтримки Європейської міграційної мережі. Пілотний проект EU Talent Pool, доступний англійською, українською мовами, реалізується через портал EURES, - портал пошуку роботи (EURES portal), яким керує Європейське управління праці. Він об'єднує національні служби зайнятості, приватні агентства з працевлаштування та роботодавців у всьому ЄС. EURES містить інформацію про понад 3 мільйони вакансій і 4000 роботодавців. Шукачі роботи також можуть переглядати всі вакансії, опубліковані на порталі EURES. [3].

Отже, зміни на ринку праці в Україні та ЄС внаслідок широкомасштабної війни є одними з найсерйозніших викликів сьогодення. За умов російської агресії кількість робочих місць різко зменшилася, а пропозиція робочої сили в окремих регіонах різко зросла. Навіть враховуючи позитивну динаміку пропозицій робочих місць у деяких професійних сферах, попри інвестиції та допомогу європейських держав на підтримку національного та європейського ринку, рівень безробіття залишається високим.

Список використаних джерел

1. Як змінився ринок праці під час і що буде після неї. <https://www.bbc.com/ukrainian/>
2. Ринок праці в умовах війни: основні тенденції та напрями стабілізації <https://razumkov.org.ua/images/2022/07/18/2022-ANALIT-ZAPIS-PISHULINA-2.pdf>
3. Європейська Комісія представила новий онлайн-інструмент із сприяння у пошуку роботи громадянами України <https://www.msp.gov.ua/news/22298.html?PrintVersion>

УДК 330.4:216.2

Туз В. Ю., студентка

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

(м. Полтава, Україна)

ОЦІНКА ВПЛИВУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ

Глобалізація має значний вплив на зовнішньоекономічну діяльність України. До позитивних наслідків глобалізації можна віднести збільшення обсягів міжнародної торгівлі, сприяння розвитку інфраструктури в країні, залучення іноземних інвестицій. З іншого боку, негативними наслідками можуть бути соціальна дезорганізація, екологічні проблеми, порушення права праці та зниження конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на міжнародному ринку.

Також глобалізація має вплив на структуру експорту та імпорту України. Змінюється структура промисловості нашої країни і з'являються нові експортні напрямки, такі як інформаційні технології, високотехнологічна продукція та інші. В умовах глобалізації Україна відкривається для зовнішніх інвестицій, що у своєму разі може стимулювати збільшення обсягів експорту та зменшення дефіциту.

Станом на 2022 рік Україна обмінюється товарами та послугами з більш ніж 200 країнами світу [1]. Загалом, обсяг зовнішньої торгівлі України зріс на 24,5% у 2021 році

порівняно з попереднім роком, склавши 102,5 млрд. доларів США. Товари з високою доданою вартістю, спрямовані на ЄС та США, становлять значний експорт експорту з України. На сьогоднішній день Україна експортує на світовий ринок в основному продукти сільськогосподарського і харчового секторів, метали та металопродукцію, хімічні речовини, машини та обладнання, а також транспортні засоби. У 2022 році Україна експортувала товарів на суму 57 мільярдів доларів США.

Однак індекс конкурентоспроможності України за 2021 рік склав всього 64,4 бала (за шкалою від 0 до 100), що менше на 0,8 бала порівняно з роком 2020 року. Індекс включає оцінку рівня доходів на душу населення, індекс інновацій, рівень освіти та інші показники [2].

Сприятливий вплив глобалізації на зовнішньоекономічну діяльність України полягає у збільшенні належних інвестицій з-за кордону. На сьогоднішній день, приблизно 90% іноземних інвестицій в Україну поступають із країн Європейського Союзу [3].

У зв'язку зі змінами на міжнародному ринку, Україна розширила свій експорт машин та обладнання, а також програмного забезпечення і IT-послуг. У 2022 році експорт програмного забезпечення та IT-послуг становив 6 мільярдів доларів США.

У рамках співпраці зі світовими економічними системами, Україна активно працює над вільною торгівлею та взаємним інвестиційним партнерством з Європейським Союзом та США. Україна підписала Угоду про асоціацію з ЄС, яка стала суттєвим кроком у поліпшенні торговельних відносин між Україною і ЄС.

Отже, можна сказати, що вплив глобалізації на зовнішньоекономічну діяльність України передбачає збільшення інвестицій з-за кордону, розвиток сфери програмного забезпечення та IT-послуг, зміну структури ВВП, а також збільшення обсягів зовнішньої торгівлі та активний інноваційний розвиток.

Список використаних джерел

1. Global Report on Food Crises 2022. 277 p. [Електронний ресурс]: vfp.org/publications/global-report-food-crises-2022
2. 2022 Index of economic Freedom. Country Rankings. The Heritage Foundation. [Електронний ресурс]: https://www.heritage.org/index/pdf/2022/book/2022_IndexOfEconomicFreedom_FINAL.pdf
3. Офіційний сайт Міністерства фінансів. [Електронний ресурс]: <https://minfin.com.ua/ua/2022/02/10/80801573/>

УДК 330.101.8

Штокаленко М.Л., магістрант

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Міжнародна економічна діяльність – це цілісна система господарських зв'язків між національними економіками різних країн, належних до них або утворених ними суб'єктами господарського життя, а також міжнародними організаціями, яка має характерні лише для себе взаємозв'язки, закономірності та реалізує ті специфічні інтереси, які пов'язані з використанням переваг міжнародного співробітництва. Міжнародна економічна діяльність країни має значний вплив на процеси відтворення та загальне суспільне життя. У випадку України, регулювання механізмів співробітництва з іншими державами світу стає важливою умовою для побудови ефективної національної економіки та проведення структурних реформ.

Міжнародна економічна діяльність України під час війни має свої особливості і виклики, оскільки війна впливає на економічне середовище та зовнішньоекономічні зв'язки

країни. Незважаючи на складні умови, Україна прийняла ряд заходів для забезпечення економічної стійкості та посилення співробітництва з міжнародними партнерами. Ось деякі аспекти міжнародної економічної діяльності України під час війни:

1. Диверсифікація ринків: Україна активно працює над розширенням своїх економічних зв'язків з іншими країнами та ринками. Це включає пошук нових експортних ринків, розвиток торговельних відносин з ЄС, Азією та іншими регіонами.

2. Енергетична безпека: Україна зосереджується на розширенні альтернативних джерел постачання енергії та розбудові енергетичної інфраструктури. Країна активно співпрацює з іншими країнами для диверсифікації постачання газу, розвитку власної виробництва енергії з альтернативних джерел та підвищення енергоефективності.

3. Привабливість для іноземних інвестицій: Уряд України здійснює реформи та заходи для покращення інвестиційного клімату та забезпечення привабливості для іноземних інвесторів. Це включає спрощення бізнес-процедур, зменшення бюрократичних перешкод, боротьбу з корупцією та впровадження законодавчих змін, спрямованих на стимулювання інвестиційного потоку в країну.

4. Міжнародна фінансова підтримка: Україна отримує фінансову допомогу та підтримку від міжнародних фінансових організацій, таких як Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Світовий банк. Ці кошти використовуються для підтримки економіки, реформ, соціального захисту населення та відновлення після військових дій.

5. Санкції проти РФ: Україна активно співпрацює з міжнародними партнерами для введення та підтримки санкцій. Ці санкції спрямовані на обмеження торговельних, фінансових та інших видів співробітництва з країною-агресором і мають на меті впливати на її поведінку та зупинити агресію проти України [1].

Ці заходи спрямовані на забезпечення економічної стійкості та розвитку України під час воєнного конфлікту.

Водночас, війна має значний негативний вплив на економіку країни, зокрема шляхом зруйнування інфраструктури, збитків у виробництві та зменшення зовнішньої торгівлі.

"Економіка України скоротилася на понад 35% у 2022 році через масове руйнування інфраструктури, зокрема залізничного та інших сполучень із сусідніми країнами, дорожньої мережі та мостів. Порушено виробничу та торговельну діяльність, є великі втрати робочої сили через міграцію або призову до армії", – йдеться у звіті Організації Об'єднаних Націй [2].

Однак, завдяки активним зусиллям та підтримці міжнародних партнерів, Україна продовжує працювати над відновленням та розвитком своєї економіки.

Список використаних джерел

1. Сайт Верховної Ради України. URL : <https://www.rada.gov.ua/>
2. Сайт Організації Об'єднаних Націй в Україні. URL : <https://ukraine.un.org/uk>

УДК: 327.2:341.76]:316.77(07)

Юхно В.П., Площик Н.М., студентки

*Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ДІЛОВИХ ПЕРЕГОВОРІВ ІТАЛІЇ

Ділові переговори – це процес між двома або більше сторонами, які прагнуть знайти точки дотику та досягти угоди. Мета залежить від конкретної ситуації. Переговори з клієнтом – це зазвичай продаж ваших товарів чи послуг, з партнером – вирішення будь-якої ситуації з бізнесом, з інвестором – залучення коштів або їх повернення. Складність переговорів залежить від специфіки та масштабу діяльності.

Італійці - народ, в характері якого домінує експресивність, є схильність повністю піддаватися своїм емоціям і відверто висловлювати їх. Стимування емоцій вони вважають

чимось неприродним і ототожнюють це з лицемірством [1].

Будучи європейською країною, включеної в глобальний бізнес, Італія дотримується загальноприйнятих норм ділової поведінки. В Італії, важливо починати ділові переговори з обміну візитними картками, тому рекомендується забезпечити достатню кількість візиток з написом інформації на італійській та англійській мовах. Важливо заздалегідь дізнатися про трудову біографію, посаду та вік ділових партнерів, з якими будуть проводитися переговори, оскільки в ділових колах Італії важливо, щоб переговори велися між людьми рівного стану.

В італійській культурі зазвичай не вживають прізвища під час звернення до співрозмовника, а натомість використовують титули "синьйор", "синьйора" або "сіньоріта". Однак, титули мають важливість. Після закінчення університету до людини автоматично звертаються як "доктор" або "докт-ресса". Італійці звикли спілкуватися у живій та невимушеній атмосфері. Під час ділової зустрічі важливо мати запас вільного часу.

Дружнє неформальне спілкування відіграє важливу роль у побудові міцних ділових відносин. Італійці дуже пишаються своєю історією. Знання італійського мистецтва та історії підкреслить вашу близькість до італійців і створить теплу атмосферу [1, 2].

У разі виникнення розбіжностей італійці схильні шукати компроміс і лише у виняткових випадках звертаються до суду.

Бізнесмени більш енергійні та активні на початкових етапах переговорів, не зволікають з вирішенням організаційних та формальних питань і охоче погоджуються на альтернативні рішення. Навіть у бізнесі не всі знають англійську мову. Якщо ви не володієте італійською, без перекладача не обійтися. Італійці проводять ділові зустрічі в ресторанах, а не вдома. Вони вважають такі неформальні стосунки важливими, оскільки вірять, що вільна атмосфера усуває протиріччя [2].

Італійські бізнесмени також надають особливого значення переговорам з людьми, які мають зразковий і стабільний статус у діловому світі та суспільстві. На ділових зустрічах нормою є класичні костюми. В Італії рідко можна побачити жінок на керівних посадах. Соціальні традиції тримають жінок вдома більше, ніж в будь-якій іншій європейській країні. Нарешті, італійські бізнесмени легко йдуть на контакт, але після того, як вони підписали спільний діловий документ, з ними важко підтримувати зв'язок. Італійці також не дуже організовані і розгублені з часом. Якщо вас не зустріли в аеропорту, не впадайте у відчай. Це не означає грубість, а просто прояв неупорядкованості [2].

В цілому, італійські бізнесмени досить чутливі до дотримання основних правил ділової етики. Це слід враховувати при організації і веденні переговорів.

Список використаних джерел

1. Інтернет ресурс. Режим доступу: <https://indigo.co.ua/ua/blog/pravila-vedeniya-delovyh-peregovorov-s-klientami-partnerami-i-investorami>
2. Інтернет ресурс. Режим доступу: <https://jak.bono.odessa.ua/articles/osoblivosti-vedennja-peregovoriv-v-italii.php>

УДК: 338.487

Яценко Н., студент

*Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Відношення до екологічного туризму у пересічних українців досить різне – від цілковитого несприйняття цього виду відпочинку до величезного захоплення його екологічністю та економічністю. Проте значна частина населення залишається зовсім необізнаною з даною формою туризму, тому перед Україною стоїть надзвичайно важливе завдання – пропагувати ідеї екологічного туризму у напрямку розвитку заповідних територій

в цілому та ознайомлювати громадян з основними його принципами.

Інтенсивність впливів туризму на довкілля залежить здебільшого від масштабів та видів туристичної діяльності на тій чи іншій території. Звичайно, окремих турист здійснює незначний вплив на навколишнє середовище, однак екологічні проблеми з'являються при збільшенні числа туристів або при зміні ступеня використання ресурсів. Різкі темпи збільшення кількості туристів та поява нових видів туризму можуть поставити під загрозу найбільш вразливі в екологічному сенсі райони, включаючи парки, які є загальногромадською спадщиною.

Проблемою як для екологічного туризму в цілому, так і для розвитку туризму є сьогоденна війна. Адже, найбільш цінні та унікальні заповідники розташовані вздовж державного кордону та Азово-Чорноморського узбережжя. Йдеться не лише про 100-річний Асканію-Нову або Чорноморський біосферний заповідник, які є об'єктами охорони ЮНЕСКО, а й про десятки інших унікальних заповідників та національних парків [1].

Адміністрації заповідників, які перебували в тимчасовій окупації, упускали всі можливості для охорони територій, що охороняються; самі робітники ризикують загинути від снарядів та зіткнуться з гуманітарною кризою. Тварини, які у реабілітаційних центрах, зоопарках і розплідниках, без їжі гинуть. Українська природоохоронна група запустила ініціативу «Збережемо природу разом у дні війни», до якої можуть приєднатися віддані своїй справі люди з усього світу [2]. Значна частина того, що десятиліттями перебувала під особливою охороною держави, особливо на окупованих територіях, характеризується сьогодні відсутністю безпеки. Більше того, там знаходиться значна кількість унікальних природних місць, які не мають жодного статусу охорони. Серед них можна відзначити давні болотисті ліси на півночі країни, степи на сході та півдні, крейдяні гори Слобожанщини, а також всі прибережні екосистеми.

Із врахуванням агресивності та нераціональності дій російських окупантів, наявні у противника ресурси вилучаються чи знищуються безпідставно. Зважаючи на негативний приклад Криму, можна не сумніватися, що під час окупації може розпочатись незаконне освоєння чи безпосереднє знищення природних багатств. Із лісами ще гірше: на окупованих територіях пожежі, які масово спалахують у районах дії реактивної артилерії, ніхто не гасить. Вже втрачено сотні гектарів лісу на як Поліссі, так і на Слобожанщині [2, 3]. Відобразимо результат PEST-аналізу в підсумковій матриці, розмістивши фактори за зменшенням рівня впливу на функціонування заповідників, табл. 1. Серед факторів зовнішнього середовища найбільше загроз знаходиться серед економічних факторів. Через коливання курсу валют та інфляцію гривні, збільшення податкових ставок, зміна ціни на сировину та товари, і скорочення платоспроможності населення, а від так заповідники в Україні не здатні забезпечувати догляд за інфраструктурою, утримувати необхідний штат працівників та розвиватись за допомогою інвестиційного наповнення. Підвищувати вартість товарів, відмовляти від частини асортименту, якщо він не відповідає цінній стратегії підприємства [4].

Найменший вплив на стан функціонування заповідників зі сторони зростання середнього віку населення та трендів суспільства. Оскільки дане підприємство має розгалужений асортимент продуктів та товарів, відповідно має гнучку вікову політику. Серед можливостей для функціонування заповідників є збільшення мобільності туристів, тобто підвищення активності користування сайтом. В карантинних умовах цей захід є позитивним, адже гарантує позиціонування бренду як такого, що піклується про безпеку та здоров'я покупця. В цілому, незважаючи на кількість нерозвинених або слабозвинених територій, стан навколишнього середовища на території України навіть за межами найбільших промислових центрів далеко не благополучний. Така ситуація зумовлена відсталими технологіями як у промисловості, так і в сільському та лісовому господарствах, а також слабким контролем над компаніями-монополістами, які видобувають сировину, як правило, у віддалених районах [3, 4].

Матриця PEST-аналізу

Політичні фактори	Вага	Економічні фактори	Вага
Зміни в законодавстві в сфері регулювання торговельної діяльності, праці, митного режиму	1,44	Воєнний стан	2,24
Прогнозування політичних змін	0,8	Зміна ціни на сировину, товари, послуги	1,5
Посилення корупції та бюрократії в питаннях регулювання діяльності гравців ринку	0,66	Погіршення рівня платоспроможності населення та безробітності	1,4
Соціально-культурні	Вага	Технологічні	Вага
Загальні демографічні показники	1,26	Збільшення кількості покупок через інтернет	2,08
Тренди в суспільстві	0,92	Сучасні тренди в обслуговуванні	1,2
Міграційні показники	0,44	Вплив digital-технологій	1,1

На нашу думку, вітчизняний екологічний туризм в заповідниках стикається в своєму розвитку з рядом серйозних проблем. Одним з обмежень для розвитку екотуризму є висока чутливість багатьох екосистем до антропогенних впливів, їх крихкість і особливо в районах, привабливих для туристів через «дику» природу та відсутність відповідної інфраструктури. Узагальнюючи оцінку екологічного туризму в Україні, можна зробити висновок, що в цілому він знаходиться на початковій стадії розвитку, є об'єкти, можливості та бажання місцевого населення як основних споживачів екотуристичних послуг. Існуюча система ведення екологічного туризму в Україні показала слабку готовність заповідних територій до зміни підходів до розвитку туризму та формування екологічного туристичного продукту (відсутність зеленої сертифікації тощо). Разом з тим, розвиток екологічного туризму в заповідниках України потребує комплексної взаємодії всіх суб'єктів господарювання, які створюють комплексні туристичні продукти та забезпечують зростання туристичних потоків (і, як наслідок, фінансів), що є кінцевою метою всіх учасників зокрема.

Список використаних джерел

1. Аналітична звітність Національної туристичної організації України «USAID»
URL: https://www.ntoukraine.org/nsts_analytics_ua.html (Дата звернення 23.03.2023)
2. Українська організація екологічного та активного туризму URL: <http://www.uaeta.net/> (Дата звернення: 06.03.2023)
3. Який туристичний потенціал має Україна?
URL: <http://pravda.press/chronicle/analytics/yakiy-turistichniy-potentsial-ma-ukraina--28158/> (дата звернення: 04.03.2023 р.)
4. Levchenko I. Influence marketing in the promotion of enterprises in the tourism industry / I.Levchenko and others // Ефективна економіка. – 2022. – № 10. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.10.22> URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/658/665> (дата звернення: 17.05.2023 р.)

СЕКЦІЯ 4

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ (в рамках освітнього модуля Проєкту Жан Моне Ерасмус+ «Реформування екологічної, енергетичної, економічної та фінансової сфер України в умовах євроінтеграції» (Project 101085182-REEEFSUEIC))

УДК 338

Венгер В.В., д.е.н, с.н.с.; Романовська Н.І., к.е.н., доцент
Державна установа «Інститут економіки та прогнозування НАН України» (Київ, Україна)

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА УКРАЇНИ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

Вторгнення росії вже спричинило значні збитки Україні загалом, та її реальному сектору зокрема. Так, за даними Київської школи економіки, за рік з початку повномасштабного російського військового вторгнення загальна сума прямих задокументованих збитків житловій та нежитловій нерухомості, іншій інфраструктурі склала близько 144 млрд дол. США. Поряд із повномасштабним вторгненням російські військові не лише нищать інфраструктуру та вбивають людей, а й намагаються позбавити українців власного бачення майбутнього. Незважаючи на це, Україна має стати найбільш вільною, найбільш сучасною і найбільш безпечною країною Європи. Водночас відбудова України – це не лише про те, що маємо зробити після перемоги або в наступні роки, а й те, що потрібно робити вже просто сьогодні.

Виходячи із світового досвіду та враховуючи безпрецедентну фінансову, військову і політичну підтримку зовнішніми партнерами, для України сьогодні важливо визначити пріоритети економічного розвитку, що дозволить залучити необхідний розмір фінансування та направити ресурси в ті види промислової діяльності, відновлення яких посилять можливості обороноздатності та піднесення економічного розвитку країни. На наш погляд, такі пріоритети мають формуватися на основі розвитку стратегічно важливих видів промислової діяльності, які інтегровані в глобальний світ, і мають мультиплікативний ефект в забезпеченні енергонезалежності та формуванні напрямів технологічних проривів на засадах використання в першу чергу внутрішніх ресурсів для таких видів промислової діяльності, як наприклад видобування й глибока переробка титану. Стимулювання розвитку виробництва титановмісних руд і концентрату, а також виготовлення всередині країни титанової продукції для кінцевого використання, може значно покращити бізнес-клімат. Це у свою чергу, буде сприяти залученню іноземних інвестицій в країну, приходу великих гравців ринку титану для побудови виробничого ланцюжка з високою доданою вартістю [1]. Проте це стане можливим за умови створення в Україні принципово нових виробничих потужностей з випуску металевого титану, вироби з якого застосовуються у будівництві авіаційної і ракетобудівної техніки, а також морського суднобудування [2], тобто у випуску продукції з високою доданою вартістю.

Поточна кон'юнктура світового ринку виробів з металевого титану, а також середньострокові тренди дають можливість вітчизняній галузі поліпшити структуру експорту. В першу чергу це стосується збільшення експорту титанових сплавів для авіаційної та ракетобудівної індустрії. Водночас авіація, порівняно з іншими сферами застосування титану висуває підвищені вимоги до технічних характеристик, проте й ціна на титанові сплави майже вдвічі вища. Однією з основних вимог до титанових сплавів з боку провідних світових компаній, які представляють авіаційну галузь є переробка титанових напівфабрикатів у вакуумно-дугових печах в комплексі із застосуванням електронно-променевого плавлення. Більше того, виробництво з виготовлення деталей авіаційного призначення, зокрема дисків газотурбінних двигунів для літаків за такою технологією обов'язково має пройти відповідну сертифікацію. В Україні ж, при виготовленні продукції з металевого титану застосовують лише технологію електронно-променевої плавки з проміжною ємністю. Це свідчить про об'єктивну необхідність та економічну доцільність модернізації виробничих потужностей з метою розширення асортименту напівфабрикатів з титану та виробництва титанових виробів кінцевого споживання для авіаційної промисловості, ракетобудування та медицини.

Так, ще до спалаху COVID-19 експерти авіаційної галузі прогнозували як збільшення виробництва літаків, так і збільшення в їх конструкції питомої ваги з титану. Зокрема, до 2035 р. кількість лише комерційних літаків сягне 50 тис. шт. і збільшиться вдвічі порівняно з 2014 р. [3], а титанові сплави і в перспективі залишаться основним матеріалом для компресорів реактивних двигунів [4]. Тому для виходу продукції титанової галузі України на світовий ринок титанових виробів авіаційного призначення вкрай необхідно організувати вітчизняне виробництво зливків вакуумно-дугового переплаву. Це дасть змогу не лише ввійти у глобальні ланцюги доданої вартості, а й повністю замінити російську компанію «ВСМПО-Авісма» на світовому ринку титанових виробів для авіаційної галузі. За різними оцінками лише американський «Boeing» щорічно купував у російській компанії близько 35–40% необхідних титанових виробів, бразильський «Embraer» – усі 100%, а європейський «Airbus» до сьогодні купує близько 65% [5].

Проте ринок титанових виробів це не лише «критичні» товари для світової авіаційної промисловості, а й здатність виробляти боєприпаси. У ракетах, які майже щодня летять в Україну та руйнують об'єкти критичної інфраструктури, дуже високий вміст титану. Для обмеження виробництва високоточної зброї необхідно повністю обмежити експорт титанової сировини в РФ та купівлю російських титанових виробів світовими виробниками. Для цього Україна повинна якнайшвидше розробити та запровадити державну програму розвитку титанової галузі України, визначитися з її перспективними напрямками повоєнного відновлення та потенційними інвесторами («Boeing», «Airbus» та ін.), зацікавленими у довгостроковій співпраці. При цьому, маючи потужну сировинну, виробничу та науково-технічну базу, Україна може повністю замінити російську компанію на європейському та світових ринках титанових виробів. Для цього необхідно побудувати сучасний завод з переробки титанових сплавів та виробництва титанових виробів і напівфабрикатів. Вартість будівництва такого заводу – від 400 млн дол. США. Проте, на думку експертів, навіть і без будівництва заводу Україна може постачати значну кількість титану на західні ринки вже протягом кількох місяців після закінчення війни, коли б це не сталося. Цього можна досягти двома основними способами: 1) перефільюванням наявних виробничих потужностей вакуумно-дугових печей під потреби титанової галузі. Проте цей спосіб не матиме швидкого успіху в частині виходу на світовий ринок, оскільки потребуватиме відповідної сертифікації, яка може тривати роками; 2) закупівлею сучасних спеціалізованих вакуумно-дугових печей у провідних виробників з ЄС, США, КНР і організацією виробництва титанових злитків.

На наш погляд, в Україні виробництво титанових виробів для авіаційної галузі доцільно проводити з використанням саме таких сертифікованих європейських або американських інноваційних технологій. Виробнича потужність такого обладнання повинна складати від 4 до 12 т/добу готової продукції.

Список використаних джерел

1. Григоренко Ю. Титанічні зусилля: як запустити титанову галузь України / GMK Center. URL: <https://gmk.center/ua/posts/titanichni-zusillya-yak-zapustiti-titanovu-galuz-ukraini/>
2. Стратегія титанової галузі України 2030. Український інститут майбутнього. URL: <https://uifuture.org/reports/strategiya-tytanovoyi-galuzi-ukrayiny-2030/>
3. Titanium Demand and Trends in the Airframe Market / ATI Relentless Innovation. October 5, 2015. URL: <https://cutt.ly/1wtCJCnd>
4. Status of Titanium Alloy Industry for Aviation in the World and Development Strategy of Chinese Enterprises. URL: [file:///C:/Users/Admin/Downloads/Status_of_Titanium_Alloy_Industry_for_Aviation_in20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/Status_of_Titanium_Alloy_Industry_for_Aviation_in20(1).pdf)
5. Україна може зайняти місце РФ та Китаю у виробництві титанових виробів для західних країн. DEFENSE EXPRESS. URL: https://defence-ua.com/weapon_and_tech/ukrajina_mozhe_zajnjati_mistse_rf_ta_kitaju_u_virobnitstvi_titanovih_v_irobiv_dlja_zahidnih_krajn-4954.html

УДК 330.15 : 504.062

Обиход Г.О., д.е.н., с.н.с., доцент

Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України» (м. Київ, Україна)

ЕКОЛОГІЧНА РЕЗИЛІЄНТНІСТЬ ТЕРИТОРІЙ: ФОРМУВАННЯ ПЕРЕЛІКУ ПОКАЗНИКІВ ТА ЇХ ВИМІРЮВАННЯ ДЛЯ ПОСТРАЖДАЛИХ ТЕРИТОРІЙ

Термін резилієнтність часто вживається у значенні «спружинити назад» і означає те, як швидко можете повернутися до нормального функціонування, коли сталося щось погане. Концепція резилієнтності передбачає досягнення гнучкості, адаптивно специфічної властивості системи повертатися до стабільного стану після проходження точок біфуркації; здатність її до відновлення через власні ресурси та фактори розвитку. За цих умов сталє природокористування в умовах трансформації відносин власності і системи повоєнної безпеки займає особливе, домінуюче місце, оскільки не лише суттєво впливає на регулювання процесу використання ресурсів, але й сприяє екологізації простору життєдіяльності, досягнення потенціалу самовідтворення (відновлення) національної соціо-еколого-економічної системи, з урахуванням неминучості її змін під впливом зовнішніх викликів та ризиків. Обраний напрям дослідження входить до загального мейнстріму для України та пов'язується із питаннями адаптації існуючої національної практики господарювання до стандартів, що притаманні економікам із розвиненими ринковими відносинами та відповідним інституційним середовищем. Резилієнтність – це гнучкість, пружність, життєстійкість, кризостійкість [1]. Резилієнтність людей, організацій, народів, екосистем – це здатність зустрічати кризи, виживати та розвиватися за посткризових умов. Останнім часом про резилієнтність все частіше говорять у контексті екологічних проблем. Концепція сталого розвитку так і не була реалізована за останні 30 років і людство стрімко наближається до порогових впливів на середовище, за якими на нас чекають екологічні кризи різного масштабу.

Для України у повоєнний період відновлення буде вкрай важливо враховувати можливості резилієнтності, факторів пружності в усіх сферах, розуміючи під цим здатність швидкого повернення економічної, екологічної та соціальної системи у вихідний стан у відповідь на системний збій – військові події та їх наслідки. Багато українських провідних науковців та дослідників вже звернулися до вивчення економічної та інших видів резилієнтності [2], використовуючи традиційно економічні показники – ВВП, зайнятість та безробіття, економічні втрати тощо. Планування та оцінка резилієнтності території є

складним завданням, оскільки вона відбувається у складних соціо-еколого-економічних системах. Крім того, замість простої оцінки можливостей території до відновлення, важливо визначити рівень такого відновлення. Одним із способів комплексної оцінки резиліентності є індикатори — багатооб'єкційний інструмент підтримки або уточнення процедури прийняття рішень, оскільки вони можуть бути розроблені для ефективного та всебічного узагальнення поведінки системи, навіть якщо існує значна невизначеність. На практиці вибір індикаторів вимагає навігації в багатому та часто суперечливому інформаційному ландшафті рецензованих і не рецензованих документів і наборів даних, здебільшого створених для інших цілей.

Перш-за-все, з метою встановлення можливості резиліентного відновлення територій, зарубіжні публікації орієнтують нас на показники та індикатори досягнення Цілей сталого розвитку [3-5]. Разом з тим, чимала кількість досліджень орієнтує у визначенні резиліентності територій спиратися на громади та їх ресурси. Незважаючи на те, що запропоновано багато різних визначень резиліентності громад, вони загалом відображають здатність протистояти потрясінням і стресам, зберігаючи основні функції. Однак, у своїй основі концепція резиліентності втілює принцип надання населенню та системам кращої здатності справлятися з потрясіннями/стресами/втратами/збитками за допомогою низки методів. Існує припущення, що з часом перелік показників, інструментарій їх збору та обробки зазнаватимуть трансформацій. Проте, на сьогодні, у контексті дослідження резиліентності громад та територій найкращим визнано набір інструментів «Аналіз резиліентності громад до катастроф», практичний набір інструментів, розроблений міжнародною організацією допомоги GOAL протягом десяти років практики [6].

Для оцінки резиліентності території необхідні кількісні показники, що достатньою мірою враховують проблемні аспекти екологічної безпеки природокористування в усіх їх проявах. При цьому їх значення змінюються під впливом багатьох чинників. Подібний індикативний аналіз враховує гранично допустимі (порогові) значення індикаторів, вихід за межі яких свідчить про виникнення загрози для резиліентності. Проведений попередній аналіз методичних засад розробки та застосування систем показників для оцінки резиліентності як соціально-економічного явища доводить, що в контексті напряду дослідження та поставлених завдань доцільно виокремити такі їх групи: соціальні, економічні, екологічного та природно-антропогенного навантаження. Інтегральна оцінка резиліентності у динаміці може бути визначена за даними, що об'єднані в окремі блоки: водні ресурси, атмосферне повітря, стан земель та ґрунтів, лісові ресурси, відходи тощо.

Поняття резиліентності є комплексним, охоплює усі складові природокористування. Достатня інформаційна база для визначення резиліентності може бути сформована з урахуванням надлишкової інформативності, аналогічно до універсального показника — досягнення цілі сталого розвитку. Це є гарантією його незмінності. До запропонованих груп показників можливо вносити логічні зміни та доповнення, пов'язані із зрушеннями в державі, громаді та вдосконаленням методології статистичних обстежень. Для порівнянності динамічного ряду є можливим проведення ретроспективних розрахунків. Подібно до запропонованого, відкритою для доповнень були і попередні експертні оцінки.

Для формування переліку показників екологічної резиліентності територій та екосистем можуть бути використані два принципово різних підходи. За першим резиліентність визначають, як рекомендовано провідними дослідницькими та аналітичними організаціями світу, бальним методом, проводячи перед цим опитування експертів та представників місцевих громад. Думка громади є важливим базисом для процесу «знизу – догори» в управлінні територією та її ресурсами. Другий підхід передбачає аналітико-інформаційну оцінку згідно матриці показників за усіма сферами природокористування. Перелік показників та індикаторів для другого варіанту може бути узгодженим із матрицями оцінки досягнення Цілей сталого розвитку та містити ідентичні/варіативні групи соціальних, економічних та екологічних показників.

Список використаних джерел

1. Maddi S.R. On hardiness and other pathways to resilience // *American Psychologist*. 2005. V. 60. No 3. P. 261–262.
 2. Сергій Пирожков, Єгор Божок, Назіп Хамітов. Резильєнтність: Стратегія виживання в умовах гібридних загроз : URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3265105-rezilentnist-strategia-vizivanna-v-umovah-gibridnih-zagrozh.html> (дата звернення: 01.06.2023).
 3. Kenney, M.A., Gerst, M.D. Synthesis of Indicators, Datasets, and Frameworks Available to Establish Resilience and Adaptation Indicators: Case Study of Chesapeake Bay Region, USA. *Curr Clim Change Rep* 7, 35–44 (2021)
 4. Graveline, МН., Germain, D. Disaster Risk Resilience: Conceptual Evolution, Key Issues, and Opportunities. *Int J Disaster Risk Sci* 13, 330–341 (2022).
- Upadhyay, A., and A. Sa-ngiamwibool. 2021. A systematic literature review of community disaster resilience: Main and related research areas and agendas. *Continuity and Resilience Review* 3(2): 192–205

УДК 330

Kuzmenko O.K., Ph.D., Associate Professor; Ivanova S., Bachelor's degree student in «Economic Cybernetics and Analytical Economics program»
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnics»

SYNERGETICS IN THE MANAGEMENT OF SOCIO-ECONOMIC SYSTEMS

Modern socio-economic systems are evolving in conditions of crises, recessions, declines, and upturns, leading to uneven development. These systems are characterized by stochasticity, uncertainty, turbulence, and intensified regimes. The nonlinear, non-equilibrium, irreversible nature of economic processes has necessitated the development of a new paradigm in economic theory based on the theory of self-organization, rooted in Haken's synergetics.

Synergetic economics is based on the interaction of linearity and nonlinearity, stability and instability, constancy and structural changes in contrast to the properties of linearity, stability, continuity, and constancy [1, p. 216]. Unlike traditional economics, nonlinearity and instability in synergetic economics are regarded as sources of diversity and complexity in economic dynamics, rather than sources of noise and random phenomena.

The methodology of synergetics enables the identification and study of irregular effects in economic reality and the ability to influence the course of economic processes. Synergetics has indeed brought changes to the theory and practice of management, leading to the formulation of new approaches to managing socio-economic systems [1, p. 218]: socio-economic systems are self-organizing systems; it is impossible to impose development paths on complexly organized socio-economic systems; effective management of complex systems is only possible through nonlinear management, taking into account the inherent development trends of these systems. In this approach, a small "correct" action has a greater impact on the system's evolution than a stronger action that is organized in a manner inconsistent with its own tendencies.

the nonlinearity of a complex system lies in the fact that even a minor influence, under conditions of instability, can lead to unpredictable consequences and chain reactions, the development of which follows its own laws; every nonlinear system contains elements of self-organization, regeneration, stability, and developmental goals; for complex systems, it is not possible to use time extrapolation; a complex system has not a single but a multitude of development paths that correspond to its internal tendencies; the diversity of a system provides it with flexibility, the ability to quickly respond to changing external conditions, and adapt to them; closedness of a system impedes its evolution.

Thus, taking into account synergy, the management of social-economic systems' development refers to the process of managing the emergence of synergistic effects. In economics,

the synergistic effect is the result of the coordinated action of the components of an economic system, which leads to a change in the qualitative state of the economy and its development trajectory, as well as maintaining the economy on a sustainable development path despite exogenous influences and endogenous fluctuations [2].

Scientists identify the following methodological principles of synergy in modern management theory [1, p. 219]:

the system's movement should occur in a nonlinear region of the phase space; the system must be open, implying an exchange of energy, matter, and information with the external environment;

there should be cooperation and coherence of behavior among the components of the system; the presence of a nonequilibrium thermodynamic situation where the energy received by the system from the outside is sufficient not only to compensate for the growth of entropy but also to reduce it, contributing to the establishment of order in the system;

the system has multiple paths of evolution in its final stages, which are described by equations regarding the parameters of order.

To apply the ideas of synergy in the management of social-economic systems, conditions must be created in which the system satisfies the requirements of self-organization, with openness and nonlinearity being the key factors. In this context, management should aim to transition from the unpredictable behavior of the system to its development along desired attractors, which determine the goals of the social-economic system's behavior.

When managing complex social-economic systems with consideration for synergy, researchers propose using nonlinear dynamic models, which exhibit the following distinctions [3, p. 195]: violation of the principle of superposition; the possibility of multiple equilibrium positions; the existence of multiple stable and unstable regimes under the same system parameters and external influences; the presence of stable self-oscillations with limited amplitude; interaction of different types of oscillations in nonlinear systems; bifurcation of solutions due to changes in system parameters and/or external influences; the possibility of catastrophes, characterized by discontinuous changes in system behavior due to continuous parameter variations; the existence of solutions in nonlinear models that resemble those of linear models, as well as more complex stable and unstable solutions; the possibility of chaotic solutions in deterministic models; the presence of attractors; and self-organization in dynamic systems.

Therefore, in the context of nonlinearity, it is necessary to study any social-economic processes, consider methods for managing economic efficiency, crisis management techniques, and make management decisions at any level. When making such decisions, it is not sufficient to rely solely on linear comparisons between the previous and subsequent states. It is essential to consider the complexity and nonlinearity of the process, think in terms of holistic information blocks, think in alternatives, understanding the possibility of unexpected (emergent) changes in the direction of process unfolding, and compare the real course of the process after decision-making with the probabilistic course under alternative decisions. Thus, by incorporating the categories and principles of synergy, we can comprehend the laws of development in a complex, nonlinear world, understand the course of socio-economic processes, anticipate potential consequences of actions, and make informed management decisions.

Literature

1. Коломієць С.В. Управління соціально-економічними – системами: синергетичний підхід. *Причорноморські економічні студії*. Вип. 51, 2020. С. 215–220. – URL : http://bses.in.ua/journals/2020/51_2020/36.pdf.

2. Шевцова Г. Синергетичний менеджмент підприємств: монографія. Київ: НАН України, Інститут економіки промисловості, 2016. 454 с.

3. Коломієць С.В. Категорія синергетики в економічних дослідженнях: нелінійність соціально-економічних систем. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія: Економіка і управління. Том 31 (70). № 3, 2020. С. 191–197.

PROBLEMS AND DIRECTIONS OF PENSION SYSTEM REFORM IN UKRAINE

For Ukraine, the problem of pension provision is extremely urgent, because at this stage such a process as "the aging of the nation" is taking place, which leads to an increase in the number of people of retirement age and an increase in the pension burden on working people. As a result, we have an imbalance of income and expenses of the Pension Fund.

Almost 20 years ago, in July 2003, the law "On mandatory state pension insurance" was adopted in Ukraine. This document marked the beginning of a long and unsuccessful history of pension reform in the country, namely the introduction of mandatory accumulative pension accounts.

Over the years, the state made many attempts to introduce accumulative pensions, but all of them ended in nothing. The last time pension reform was discussed was at the end of 2021, a few months before the start of the great war.

At the beginning of November 2022, the relevant draft law again unexpectedly appeared on the agenda of the parliament. However, just as unexpectedly, the Verkhovna Rada refused to consider it.

It seems that the authorities are determined to implement one of the most anticipated economic reforms. Although not everyone is delighted with such determination. War and record inflation are not the best time for investments, without which it is impossible to guarantee the effectiveness of accumulative pensions.

And the situation in the country has changed radically over the past ten months: from the state of public finances, which allows the government to spend only on defense, to the demographic situation, which cannot be assessed until the end of hostilities.

So, the key theses "for" and "against" the pension reform, and whether the war is an excuse to postpone the reform once again.

By law, the pension system of Ukraine has three levels.

The first is joint: pensioners receive payments made from the contributions of those who work.

The second is accumulative: every Ukrainian has his own accumulative pension account, where he must make deductions from income. Accumulated funds are invested and multiplied.

The third is voluntary: it involves the opening of additional savings accounts in non-state pension funds (NPF), where a person can save for old age at his own will.

Currently, two of the three levels are working in Ukraine: the first and the third. Accordingly, to simplify, the pension reform involves the introduction of mandatory accumulative pension accounts.

Minister of Finance Serhiy Marchenko presented his vision of the reform to the people's deputies at a meeting of the "Servant of the People" faction in early November 2021.

It seems that the authorities are determined to implement one of the most anticipated economic reforms. Although not everyone is delighted with such determination. War and record inflation are not the best time for investments, without which it is impossible to guarantee the effectiveness of accumulative pensions.

And the situation in the country has changed radically over the past ten months: from the state of public finances, which allows the government to spend only on defense, to the demographic situation, which cannot be assessed until the end of hostilities.

Who, how much and where will save for old age? The government finally showed a model of pension reform

If Marchenko's ideas were to become law, the accumulative level of the pension system would be operational from 2023.

In the first three years, pension accounts of Ukrainians would be opened in the State Savings Fund created within the framework of the reform. After that, depositors would have the right to transfer these accounts to one of the NPFs.

It was planned that the employer and the state were to transfer the funds for savings accounts per employee on a parity basis.

The amount of the contribution during the first year of the reform was supposed to be 2% of the salary (1% due to the reduction of the social security contribution, which the employer pays for the employee, and 1% from the state budget). During the second year - 3% (1.5% + 1.5%), from the third year onwards - 4% (2% + 2%).

People who had not reached the age of 55 at the time of its launch were to take part in the reform, and self-employed persons and self-employed persons - on a voluntary basis.

So, "for" and "against" the pension reform. In recent years, great hopes were placed on the pension reform. It was supposed not only to help solve the problem of financial security for future pensioners, but also to become a source of long-term investments in the economy.

However, when the draft law on pension reform appeared on the agenda of the Verkhovna Rada in early November, some experts criticized the initiative.

Their arguments related to the fact that the country is not ready for reform in the conditions of war and, ultimately, ordinary Ukrainians will not benefit from it. Although the state is not ready for pension reform, the demographic and fiscal situation leaves the government with no alternatives.

Most of the experts polled by the European Parliament believe that it is irrational to launch the second level in the conditions of war.

At the same time, it is possible to carry out preparatory work for the functioning of pension accounts: carry out judicial reform, improve regulation of the stock market, create infrastructure.

If this is not done, then after the war, the state will have to direct the majority of expenses to pay pensions instead of investing them in the reconstruction of the destroyed country.

УДК 330.3

Баучадзе Бесік, PhD, Академічний доктор управління бізнесу,
Батумський державний університет імені Шота Руставелі, (м. Батумі, Грузія)
Чичуліна Ксенія, к.т.н., доцент; Калембет А.В., студентка
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ТЕНДЕНЦІЇ, ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Креативна економіка – це галузь економіки, що базується на творчому потенціалі та інтелектуальних ресурсах людей. Вона охоплює широкий спектр секторів індустрії, включаючи медіа, музику, театр, кіно, видавництво, дизайн, архітектуру, моду, ігри, рекламу та інші культурні та творчі сфери. Основна особливість креативної економіки полягає в тому, що вона ставить акцент на творчий процес, інновації, унікальність продукту або послуги і естетичну цінність. Креативні працівники використовують свої навички, фантазію та творчість для створення нових ідей, продуктів та послуг, які можуть мати комерційну цінність. Цей сектор економіки сприяє інноваціям, стимулює розвиток інтелектуального потенціалу суспільства, та є джерелом зростання робочих місць і доходів; також сприяє культурному розмаїттю, втілює культурні цінності і допомагає зміцнювати ідентичність та суспільну єдність. Наразі, за оцінками ООН, індустрія креативної економіки генерує дохід у розмірі 2,25 трильйона доларів США щорічно, працює понад 50 млн. людей по всьому світу.

В Європейському Союзі креативна економіка є важливим аспектом економічного розвитку і сприймається як потужне джерело росту та зайнятості. ЄС активно підтримує і розвиває креативну економіку через різні ініціативи та програми. У 2010 році була запроваджена стратегія "Європа 2020", яка визначила креативну економіку як одну з ключових сфер для досягнення інноваційного та стійкого зростання. Мета полягала в забезпеченні підтримки креативних індустрій, сприянні підприємництву в цьому секторі, створенні нових робочих місць та підвищенні культурної розмаїтості. Крім того, були запроваджені спеціальні програми та ініціативи для розвитку креативної економіки. Наприклад, програма "Креативна Європа" сприяє культурній співпраці та мобільності в галузі медіа, кіно, музики, літератури та інших секторів культури. Ця програма надає фінансову підтримку проектам, залучає експертів та стимулює обмін досвідом та знаннями. Також існують різні ініціативи та фонди, що надають фінансову підтримку креативним підприємствам і стартапам. Наприклад, Європейський фонд з розвитку регіонів і Європейський соціальний фонд надають фінансування для створення інкубаторів, акселераторів та підприємницьких центрів, що сприяють розвитку креативних індустрій. Крім того, ЄС активно сприяє цифровій трансформації креативної економіки та розвитку цифрових навичок серед креативних працівників. Це включає підтримку цифрових інновацій, створення сприятливого середовища для електронної торгівлі та захисту інтелектуальної власності в цифровому середовищі. Усі ці заходи спрямовані на створення сприятливих умов для розвитку креативної економіки в ЄС, залучення інвестицій, створення нових робочих місць та забезпечення стійкого економічного зростання. Креативна економіка є перспективним сектором розвитку України. Цей розвиток набув особливо помітної динаміки з 2016 року, коли галузі креативної економіки почали стрімко нарощувати вагу в українській економіці за більшістю ключових макроекономічних показників.

Україна представляє ізольований та невеликий ринок порівняно з ринками Європи, а тому економічний вплив креативних індустрій є дуже незначним. В Україні всього 16,9 млн. економічно активних громадян. У 2016 році у сфері креативної економіки, за оцінкою експертів, працювало приблизно 470 тисяч, це 2,8 % працюючого населення. Вони принесли країні близько 105 млрд. гривень, це приблизно 4,4 % ВВП. Для порівняння, у Великобританії станом на 2016 рік у сфері креативної економіки працювало приблизно 6 % від усіх працевлаштованих. А заробили вони в 2016 році приблизно 80 млрд. фунтів.

Основним виробником доданої вартості у секторі креативної економіки України є ІТ галузь, на яку в 2019 році припало 24,6% усієї доданої вартості, створеної індустріями креативної економіки України. Понад три чверті внеску ІТ-сектору зроблено за рахунок комп'ютерного програмування (КВЕД 62.01). [1]

Ключові глобальні тренди розвитку креативної економіки наведені на рисунку 1.

Загальнодержавна та місцева політики розвитку креативної економіки мають ґрунтуватися на усвідомленні їх міждисциплінарної природи (синтезу економічної, культурної, соціальної, технологічної та екологічної складових). В Україні спостерігається асиметричний розвиток індустрії креативної економіки.

Високий потенціал заробітку в ІТ-секторі, який зараз стрімко розвивається завдяки легкому доступу до робочих місць через аутсорсинг, є рушійною силою прискореного розвитку комп'ютерних та інформаційних послуг в Україні та визначає позитивну динаміку сектору креативної економіки в цілому.

Однак інші сектори креативної економіки України розвиваються досить повільно. Це пов'язано з низкою причин, серед яких низький попит на товари та послуги креативної індустрії, географічна нерівномірність, брак фінансових та людських ресурсів, а також прогалини у сфері захисту інтелектуальної власності та авторських прав. Для того, щоб покращити цю ситуацію, необхідна більш цілеспрямована та комплексна державна політика розвитку креативної економіки України.

Глобальні тренди розвитку креативної економіки	Ринок праці майбутнього потребуватиме м'яких, когнітивних, адаптивних та творчих навичок
	Постійний доступ до контенту (доступ до інформації в режимі онлайн) збільшить потенціал продажу креативної продукції
	Розвиток електронної комерції збільшить масштаби креативного бізнесу
	Сектор інтернет-реклами, що демонструє стрімке зростання, стане одним з головних каналів продажу креативної продукції
	Цифровізація креативної економіки потребуватиме належного захисту цифрових прав людини
	Посилення впливу цифровізації та технологій призведе до появи нових "відтінків" індустрій креативної економіки та способів її просування

Рис. 1 Глобальні тренди розвитку креативної економіки

Зокрема, першочерговим є запровадження наступних механізмів розвитку креативної економіки: запровадження безповоротної фінансової підтримки стартапів у сфері креативної економіки (наприклад, через Український фонд стартапів); розбудова мережі креативних хабів; здешевлення кредитів для суб'єктів на господарську діяльність у сфері креативної економіки [1].

Україна має величезний потенціал для розвитку креативної економіки. Особливо помітною динаміка стала з 2016 року, коли креативна сфера почала стрімко нарощувати вагу за більшістю ключових макроекономічних показників. Додана вартість, створювана креативними індустріями України, починаючи з 2016 року зросла на 32,7% і, за прогнозами аналітиків, продовжить зростання і надалі навіть більш швидкими темпами.

Список використаних джерел

1. Галасюк В., Гужва І., Серебрянська Д., Іванов Є., Комендо І., Митник О. Креативна економіка: нова економічна епоха XXI ст. С. 31-68. URL: https://creativeeconomy.center/wp-content/uploads/2021/12/2_5332503104040474153.pdf

УДК 336.74

Бабець В.А., студентка; Шевченко О.М., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

БЛОКЧЕЙН-ТЕХНОЛОГІЯ: СУТЬ ТА ПЕРЕВАГИ ЗАСТОСУВАННЯ У ФІНАНСОВОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

В умовах сьогодення фінансова система, як і інші складові економічного процесу України, все більше прискорює темпи свого розвитку, це стає можливим завдяки покращенню цифрових технологій як рушійної сили. З цієї причини зростає кількість учасників системи фінансового сектору України, які впроваджують у свою діяльність технологію – блокчейн. Важливо відмітити, що, особливо в умовах воєнного стану в Україні, гостро постає проблема ефективного здійснення фінансових та банківських операцій, це і спричиняє додаткове прагнення до більш широкого застосування системи блокчейн у фінансовій та банківській сферах [1].

Суть даної технології полягає у існуванні бази даних, яка складається з послідовних блоків інформації, в яких кожен наступний пов'язаний з попереднім. Всі затверджені блоки

транзакцій поєднуються в ланцюжок – з початкового до останнього доданого. Вона має відкритий початковий код, який забезпечує відстеження всіх транзакцій, також база даних одночасно зберігається на багатьох серверах (у всіх учасників) системи. Розглядаючи від найпростішого, можна сказати, що блокчейн-технологія – це публічний обліковий запис, що реєструє транзакції. Кожного разу, під час їх проведення, дані про транзакцію будуть записані у вигляді інформаційного блока, це відобразиться та збережеться на кожному комп'ютері, який підключений до серверів системи. Саме через це, дані неможливо змінити або вкрати, адже у будь-який момент оригінальні записи можна буде відновити з інших джерел [2]

Блокчейн – це інструмент для побудови різних баз даних, що можуть використовуватися у різноманітних системах та сферах, особливо економіки. Він має велику кількість переваг, які безпосередньо стосуються фінансового сектору, зокрема [1, 3, 4] :

1. Прозорість транзакцій. Відкритий доступ, так що всі учасники можуть відстежити будь-які транзакції, які були проведені через систему. Це сприяє збільшенню довіри як бізнесу, так і держави до використання зазначеної технології.

2. Швидкість транзакцій. Блокчейн дозволяє замінити численні моделі узгодження даних і таким чином суттєво прискорити будь-які процеси. Наочним прикладом є проведення міжнародного акредитива між S7 Airlines та «Альфа Банком» у вигляді транзакції через блокчейн Ethereum за 23 секунди замість звичайних 14 днів.

3. Безпечність платежів. Для проведення операцій необхідний унікальний ключ доступу, у кожного користувача їх два - один для шифрування, інший для дешифрування. Це важливо насамперед для клієнтів та надавачів послуг банківської системи.

4. Надійність та здатність протистояти шахрайствам. Так як система має безліч копій інформації на різних серверах, то при внесенні змін вона перевіряє та порівнює дані з попередніми копіями, якщо вони не будуть однаковими, то спробу буде відхилено. Для легальної зміни даних потрібен спеціальний унікальний код, виданий і підтверджений системою. Тому це унеможливорює фальсифікацію або злом даних.

5. Конфіденційність. Уся інформація зберігається зашифрованою, у вигляді захищеного цифрового реєстру. Користувач може прослідкувати за будь-якими транзакціями, але не має можливості ідентифікувати (а також дізнатися конфіденційну інформацію) одержувача або відправника інформації, якщо він не знає номер гаманця. Ця потреба усувається завдяки одному з основних принципів блокчейну – довірі, взаємодіяти з іншими учасниками, не знаючи ніякої інформації про них.

6. Відсутність посередників у транзакціях. Замість того, щоб звертатися до третіх осіб, наприклад, фінансово-кредитних організацій, як посередників під час проведення транзакцій, вузли блокчейн-мережі використовують спеціальний протокол консенсусу для узгодження вмісту реєстру, разом з ними і криптографічні алгоритми хешування та електронно-цифрові підписи для забезпечення цілісності транзакції і передачі її параметрів.

7. Обмежений вплив людського фактору на здійснення транзакції. Важливою особливістю блокчейну є використання алгоритмів математичного обчислення, тому при прийнятті рішення відбувається виключення людського фактору.

8. Економія витрат. Впровадження систем, які будуть мати в основі технології блокчейн дозволяє суттєво знизити витрати як на її підтримку, так і зменшити численні ризики. Відсутність посередників дозволяє заощадити кошти всім сторонам, що взаємодіють. Також завдяки впровадженню даної технології можна підкреслити відсутність додаткових витрат у вигляді комісій на проведення транзакції.

9. Децентралізоване розташування файлів. У системі блокчейн не існує головного серверу, в якому б були усі дані, інформація зберігається у кожного учасника системи. Тобто якщо хтось залишить мережу, решта користувачів, незалежно від цього, володітимуть доступом до блокчейну та обмінюватимуться даними один з одним. У той момент, коли в ланцюг додається новий блок, інформація розповсюджується через мережу, для того, щоб кожен міг оновити свою власну копію реєстру.

10. Універсальність. З допомогою технології блокчейн можна створювати громадські бази даних: земельні реєстри, відкриті ресурси для реєстрації прав власності, зокрема інтелектуальної, управління енергетичними потоками, голосування через Інтернет. Все більше розповсюджуються розумні контракти – трансакції, які автоматично виконуються при запрограмованому спочатку наборі умов

11. Збільшення прибутку. За рахунок удосконалення різних сфер діяльності у фінансовому секторі, наприклад, торговельної й інформаційної, за допомогою впровадження новітньої технології, можна прослідкувати додатний приріст у прибутках.

12. Незалежність від системи міжбанківських переказів SWIFT. Для міжнародного або будь-якого переказу коштів не потрібно користуватися платіжними системами, трансакцію можна зробити швидше та безпечніше за допомогою блокчейн-технології.

Таким чином, у сучасному світі використання блокчейн-технології є важливим процесом у розвитку фінансового сектору України, адже це саме те, що забезпечить стрімке зростання ефективності. Дана технологія має безліч переваг, таких як безпечність, прозорість, швидкість тощо. Блокчейн має великий потенціал, щоб впровадити простоту й ефективність у фінансову сферу та її основні інструменти за рахунок створення нової інфраструктури фінансових сервісів.

Список використаних джерел

1. Стащук О. В., Теслюк С.А., Кузьмич І.В. Перспективи використання технології блокчейн у фінансовому секторі. *Економіка та суспільство*. 2022. № 40. URL: <http://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/1562/1503>.

2. Солодовнік О. О., Докуніна К. І. Технологія блокчейн: суть і перспективи використання в системі державних фінансів України. *Бізнес Інформ*. 2021. № 3. С. 126-131.

3. Жадько К.С., Носова Т.І., Горященко Ю.Г. Проблеми впровадження передових світових технологій в умовах цифрового бізнесу. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2022. №1 (77). С.51-60.

4. Воробець В. Переваги використання блокчейн технології в умовах цифровізації фінансових інструментів. *Світ фінансів*. 2020. 2(63). С.49-61.

УДК 311. 3:318

Безносюк О.І.,

старший викладач кафедри туризму

Національний університет фізичного виховання і спорту України (м. Київ, Україна),

старший науковий співробітник

Всеукраїнський центр вишивки та килимарства (м. Решетилівка, Україна),

аспірантка кафедри країнознавства та туризму

КНУ ім. Т. Шевченка (м. Київ, Україна)

НЕМАТЕРІАЛЬНА КУЛЬТУРА УКРАЇНЦІВ ЯК ФОРМОТВОРЧА ОСНОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ТА КРЕАТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ.

Що є відображенням етнокультури?

На це питання можна знайти багато відповідей. Вагомим можна вважати таке визначення культури, яка стала результатом творчості окремої етнічної спільноти: її світосприйняття, мова, спосіб побутування, мистецтво, промисли, ритуали, символіка [1].

Частиною етнокультури є матеріальний культурний спадок у вигляді архітектурних споруд, одягу, вжиткових речей, а її живим проявом – нематеріальна культура: обряди, співи, виконавське мистецтво, усна творчість і перекази, ремесла, світогляд.

В чому важливість прояву етнокультури для українців?

Підступна агресія росії проти України висвітила, що українці об'єднані як нація, захищаючи своє життя, захищають і свою національну культуру. В межах українського народу існує багато живих етносів, об'єднання та співіснування яких стало нашою спільною національною особливістю.

Зацікавленість Україною в світі значно виросла, тому можемо сподіватись на вагомий потік відвідувачів країни в повоєнний час. Обізнаність про нашу країну різко зросла в світі: в результаті опитування компанією Brand Finance населення 10 ключових держав світу, відзначено, що обізнаність про Україну, порівняно з 2021 роком, стрімко зросла і вже в березні 2022 року складала 71% (порівняно з 51% наприкінці 2021 року), а сьогодні, за тим самим джерелом, 79% населення світу в курсі новин з України [3]. Тепер ця обізнаність є наслідком війни: кожен день на виклики трагічних подій протидією лягають прояви героїчності українців. Ми стали не просто відомі світу, а цікавими, насамперед, в чому джерело нашої сили, як ми вистояли та що захищали.

Переживаючи страшні втрати, ми стаємо свідками зростання сили національної свідомості, самопізнання, які не розривні з національною культурою. Саме це ми і будемо розкривати світу, який приїде до України після нашої перемоги.

Важливим позитивним фактором сьогодення стало позбуття національної меншовартості, яку агресор нав'язував та зрощував в нас протягом століть. Тепер хочеться безліч разів бачити та надивлятися на рідне, слухати його, вивчати, виконувати, відшивати в вишиванках, відтворювати в орнаментах килимів та посуду, вслуховуватись та насолоджуватись особливими проявами регіональних діалектів української мови.

Українці, як ніхто в світі, сьогодні розуміють, що можна втратити матеріальне, але завдяки існуванню нематеріальної культури, етнос відбудується. Якщо є майстри, носії традиційних ремесел, вчителі, як носії світоглядних основ побутування народу, люди, які тримаються традицій, дотримуючись та відтворюючи обряди, спосіб життя спільноти, то матеріальне знову набудеться.

Сьогодні формується поняття «бренд України». В повоєнний період він має включити в себе такі показники, як зростання ВВП, інвестиційну і туристичну привабливість, політику і торгові правила, соціальні аспекти та інше. Сьогодні бренд України – це героїзм і національне єднання.

Підкресленою увагою до нематеріальної культурної спадщини стало проведення 25 - 26 травня 2023 року Стратегічної сесії з напрацювання заходів промоції народних художніх промислів (НХП) в Україні та за кордоном [2]. Велику частину НХП складають елементи нематеріальної культурної спадщини (ремесла): кераміка, писанкарство, вишивка, різьбярство, ткацтво, гутництво.

На Стратегічній сесії поновлено напрацювання Концепції Державної цільової національно-культурної програми розвитку народних художніх промислів на перспективу 2024-2027 років, яку було затверджено розпорядженням КМУ від 15 грудня 2021 р. (№ 1677).

Метою Стратегічної сесії визначено оновлення економічної моделі НХП (ремесел) в якості окремого сектору креативних індустрій. Це в післявоєнний час має сприяти реалізації їх підприємницького та туристичного потенціалів. При цьому розкриття змістів традиційної культурної спадщини має відбутися новими сучасними способами з забезпеченням сталих умов існування.

Через заплановані процеси: внесення змін до Закону України «Про народні художні промисли», в результаті заходів формування українського бренду елементів НКС, в результаті вироблення правил маркування виробів, які є продуктом побутування та життєдіяльності елементів НКС, їх промоції на внутрішньому та зовнішньому ринку, підвищення рівня впізнаваності – популяризації елементів, можна та необхідно забезпечити туристичну й інвестиційну привабливість регіонів і України в цілому. Окремо, названі процеси мають посилити позитивний образ України в світі.

Список використаних джерел

1. Лісовий В. С. Енциклопедія Сучасної України / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін. Київ, 2016. [Електронне видання]. URL: <https://esu.com.ua/article-51456>
2. Укрінформ. Міністерство культури та інформаційної політики разом із майстрами та PR-експертами розробляє план заходів промоції народних художніх промислів (НХП) в Україні та за кордоном. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3714553-mkip-iz-majstrami-ta-prekspertami-rozroblaut-plan-promocii-narodnih-hudoznih-promisliv.html>
3. BRAND UKRAINE. Звіт про сприйняття України у світі 2022. URL: https://brandukraine.org.ua/documents/27/UA_Ukraines_Global_Perception_Report_2022_WEB_28_02_2023.pdf

УДК 330.101.8

Бут М.М., студентка

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Розвиток Європейського Союзу є однією з вихідних тем сучасної політики та економіки. Створений із забезпеченням миру, стабільності та економічного розвитку в регіоні, ЄС зіткнувся з різними проблемами на своєму шляху. Водночас він має великі перспективи в розширенні впливу та досягненні своїх цілей. У цьому рефераті розглянемо основні проблеми з якими стикається Європейський Союз, а також перспективи його подальшого розвитку.

Однією з ключових проблем ЄС є економічна нестабільність. Фінансова криза 2008-2009 років та її дослідження негативно вплинули на економіку країн-членів. Зростання безробіття, зниження економічного зростання та зростання державного боргу стали серйозними викликами для ЄС. Хоча й були прийняті заходи для подолання кризи, економічна ситуація залишається нестабільною в деяких країнах [1].

Політична неоднорідність є ще однією важливою проблемою ЄС. У складі Союзу знаходимо країну з усіма політичними системами, інтересами та цінностями. Це створює складнощі при досягненні консенсусу та прийнятті спільних рішень. Разом із тим, націоналістичні тенденції в деяких країнах можуть підірвати єдність та солідарність ЄС.

ЄС також має проблеми міграції. Великі потоки біженців та мігрантів з країни поза ЄС призводить до серйозних викликів у сфері безпеки, економіки та соціального добробуту. Країни-члени ЄС змушені розв'язувати питання щодо прийняття, розміщення та інтеграції мігрантів, що вимагає великих зусиль та координації. Недостатня узгодженість політики міграції може призвести до напруги між країнами-членами та підриву довіри єдності Союзу.

Ще важливою проблемою є втрата довіри до інституцій ЄС. Деякі громадяни країн-членів почуваються віддаленими від процесів прийняття рішень та вважають, що політика ЄС не відповідає їх інтересам. Це призводить до зростання євроскептицизму та популістських рухів, які ставлять під сумнів довіру до ЄС.

Проте, Європейський Союз має значний потенціал для подальшого розвитку. Одним з потенціалів є перспектива укріплення єдності серед країн-членів. ЄС може зміцнити свою політичну та економічну інтеграцію [2].

Іншою перспективою є розширення ЄС. Вхід нових країн-членів може збільшити вплив та географічну присутність Союзу. Це може сприяти стабільності та економічному розвитку в розширеному регіоні.

Ще однією перспективою розвитку ЄС є зміцнення його ролі на міжнародній арені. Шляхом поглиблення спільної зовнішньої політики та забезпечення єдності в міжнародних питаннях ЄС може стати сильним гравцем у глобальному контексті.

Це дасть можливість Союзу впливати на світові події, спільно розв'язувати глобальні проблеми та змінювати міжнародну архітектуру.

Також важливою перспективою є зміцнення економічної інтеграції та створення спільного ринку, що сприятиме зростанню та конкурентоспроможності країн-членів. Поглиблення економічного співробітництва, спільна інфраструктура та взаємна підтримка можуть сприяти подальшому розвитку ЄС.

Із метою розподілу проблем та досягнення поставлених цілей, важливо звернути увагу на реформи внутрішніх структур ЄС. Прозорість рішень, більша участь громадян у процесі їх прийняття, а також укріплення фінансових механізмів та розподілу ресурсів - усе це може підвищити ефективність та роботу ЄС [3].

У підсумку Європейський Союз стикається зі своїми внутрішніми та зовнішніми викликами, але має великий потенціал для подальшого розвитку. Забезпечення стабільності, економічного зростання та зміцнення єдності серед країн-членів, розширення ЄС та поглиблення його ролі на міжнародній арені є великими кроками. Втілення реформ, спрямованих на зміцнення демократії, прозорості та участі громадян, також є ключовим аспектом.

Для досягнення успіху в розвитку ЄС необхідне активне співробітництво між країнами-членами, здатність до компромісу та пошук спільних рішень. Також важливо забезпечити потреби та інтереси різних регіонів та громадян ЄС, забезпечуючи рівність та справедливість у розв'язанні питань.

Проблеми, з якими стикається Європейський Союз, не можна розглядати окремо від його досягнень. За останнє десятиліття ЄС сприяв зміцненню світу, стабільності та економічного розвитку в країнах. Він став визначальною політичною та економічною силою, що забезпечує своїм членам спільність цінностей, законодавства та взаємної підтримки.

У подальшому розвитку ЄС слід приділяти увагу таким аспектам, як створення стійкого економічного фундаменту, сприяння інноваціям та розвиток цифрової економіки, забезпечення енергетичної безпеки та сталих енергетичних джерел, боротьба зі зміною клімату та екологічними проблемами, а також зміцнення ролі ЄС у світі через активну зовнішню політику.

Європейський Союз має великий потенціал для подальшого розвитку та розв'язання своїх проблем.

Список використаних джерел

1. Булана О. Державна підтримка підприємств реального сектора економіки в Україні в умовах її інтеграції у СОТ і ЄС. *Економіка України*. 2011. № 2. С. 68-79
2. Саблук П., Власов В., Біленький О. Регіональна інтеграція: К. ННЦ ІАЕ, 2010. 365
3. Євроінтеграція: основна робота ще попереду. *Експрес*. 2012. № 60

УДК 330.101.8

Бут М.М., магістрантка; Чижевська М.Б., к.е.н., доц.

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

ОБ'ЄКТНО-ОРІЄНТОВАНЕ ПРОГРАМУВАННЯ: ЕТАПИ РОЗВИТКУ

Об'єктно-орієнтоване програмування (ООП) є однією з найбільш важливих парадигм програмування, яка була розроблена на початку 1960-х років. З того часу ООП пройшло довгий шлях розвитку, змінилося багато технологій та підходів, які використовуються для розробки програмного забезпечення [1].

ООП є парадигмою програмування, що базується на понятті об'єкта, який має властивості та методи. Об'єкти можуть взаємодіяти один з одним, щоб виконувати різні

функції. ООП дозволяє розробляти програмне забезпечення, яке легко розширювати та підтримувати.

Однією з найбільш важливих мов програмування, яка використовує ООП, є Smalltalk. Вона була розроблена в 1970-х роках та стала однією з перших мов, які використовують ООП. Smalltalk має простий синтаксис та високу експресивність, що дозволяє розробникам швидко створювати програмне забезпечення.

У 1980-х роках стали популярними мови програмування, які використовують ООП, такі як C++ та Objective-C. C++ була створена як розширення мови C та мала вбудовану підтримку ООП. Objective-C була розроблена компанією NeXT Computer та також мала підтримку ООП [2].

У 1990-х роках було створено багато мов програмування, які використовують ООП, такі як Java, Python, Ruby та C#. Java була розроблена компанією Sun Microsystems та має вбудовану підтримку ООП.

Наступним великим кроком в розвитку ООП було створення мови Java в 1995 році компанією Sun Microsystems. Java стала дуже популярною завдяки своїй можливості працювати на будь-якій платформі, що відкрило нові можливості для створення розподілених додатків. Java також була повністю об'єктно-орієнтованою мовою, що забезпечило її широку популярність серед програмістів.

Після Java з'явилася мова C#, яка була створена корпорацією Microsoft. C# була розроблена зі зваженням на те, що багато програмістів, які працювали з Java, можуть перейти на неї з поміркованими зусиллями. C# стала дуже популярною в середовищі розробки Windows і отримала підтримку від Microsoft Visual Studio, що зробило її ще більш популярною серед програмістів [3].

Останнім великим кроком в розвитку ООП став появою мови Python, яка вийшла у світ в 1991 році. Python є дуже простою інтерпретованою мовою, що забезпечило її широку популярність серед програмістів.

Python змогла вийти за межі світу науковців та дослідників, які використовують мову для аналізу даних, і знайшла застосування в багатьох сферах, таких як веб-розробка, машинне навчання, наукові дослідження, ігри тощо.

Python також є об'єктно-орієнтованою мовою, що забезпечує її зручне використання у розробці програм.

Одна з найбільш важливих тенденцій розвитку ООП у 2000-2020 роках - це збільшення застосування мов програмування, які підтримують ООП, таких як Java, C++, Python та ін. Крім того, в цьому періоді було розроблено нові мови програмування, такі як Kotlin та Swift, які базуються на принципах ООП.

Іншою важливою тенденцією розвитку ООП є застосування ООП-принципів в архітектурі програмного забезпечення. Це означає, що програмне забезпечення розбивається на окремі модулі, кожен з яких є об'єктом з внутрішнім станом і може взаємодіяти з іншими модулями. Такий підхід дозволяє зменшити складність програмного забезпечення та зробити його більш ефективним.

У сучасному світі ООП залишається основним підходом до розробки програмного забезпечення та продовжує розвиватись. Нові мови програмування, такі як Go, Rust та Swift, намагаються знайти баланс між швидкістю та безпекою. Також стає популярним використання ООП в розробці блокчейн-додатків та децентралізованих систем [4].

Отже, об'єктно-орієнтоване програмування є однією з найбільш ефективних та зручних парадигм програмування, яка пройшла значний шлях розвитку в історії програмування. Від початку свого становлення як окремої парадигми у 1960-х роках, об'єктно-орієнтоване програмування розвивалося та вдосконалювалося на різних етапах розвитку комп'ютерної технології. ООП не є універсальним рішенням для всіх задач програмування, тому розробник повинен уважно вибирати технологію для розв'язання конкретної задачі.

Список використаних джерел

1. Armstrong, D. J.: The Quarks of Object-Oriented Development. Communications of the ACM 49 (2) (2006), 123-128.
2. Robert Lafore, Waite Group. Object Oriented Programming in C++ Subsequent Edition. URL: <https://cutt.ly/fwtCZXop>
3. Що таке об'єктно-орієнтоване програмування: світ і невеликі чоловічки. URL: <https://kiev.itstep.org/blog/what-is-object-oriented-programming-the-world-and-little-men>
4. Ivar Jacobson, Magnus Christerson, Patrik Jonsson, and Gunnar Overgaard. Object-Oriented Software Engineering: A Use Case Driven Approach. URL: <https://cutt.ly/1wtCZ4gB>

УДК 336.02

Бут Р.А., студент

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

СТАБІЛІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ ЯК УМОВА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Стабільна фінансова система є необхідною передумовою для успішної євроінтеграції України. Вона забезпечує ефективне функціонування економіки, залучення інвестицій та розвиток підприємництва. Реформи у фінансовому секторі є однією з пріоритетних завдань для України на шляху до євроінтеграції. Це включає модернізацію банківської системи, розвиток ринків капіталу та страхування, зміцнення нагляду та регулювання. Україна повинна забезпечити фінансову стабільність, зменшити ризики та забезпечити довіру як внутрішніх, так і зовнішніх інвесторів. Це може бути досягнуто шляхом зміцнення банківської системи, впровадження ефективної регуляторної політики та забезпечення прозорості та незалежності фінансових інституцій. Розробка та впровадження механізмів фінансової стабільності є важливим елементом для забезпечення умов євроінтеграції. Це може включати створення резервних фондів, розробку системи раннього попередження фінансових криз, а також забезпечення ефективного моніторингу та аналізу фінансових ризиків.

Стабілізація фінансової системи вимагає ефективного управління державним боргом та фіскальної дисципліни. Україна повинна раціоналізувати свою бюджетну політику, зокрема, шляхом зниження дефіциту бюджету та підтримки сталого рівня державного боргу. Контроль над публічними фінансами, включаючи ефективне управління податками, видатками та державними інвестиціями, допоможе забезпечити стійкість фінансової системи. Розвиток фінансового ринку та залучення приватних інвестицій є важливими чинниками для стабілізації фінансової системи України. Потрібно сприяти розвитку ринку капіталу, включаючи фондову біржу та інвестиційні фонди, а також покращувати умови для приватного сектору та малого підприємництва. Співпраця з міжнародними фінансовими організаціями, такими як Міжнародний валютний фонд та Світовий банк, є важливою для стабілізації фінансової системи та підтримки євроінтеграції України. Це може включати отримання фінансової підтримки, технічної допомоги та експертного консультування з питань реформування фінансового сектору. Забезпечення прозорості, регулювання та незалежності фінансових органів і наглядових органів є важливими аспектами стабілізації фінансової системи. Необхідно розвивати ефективні механізми контролю за фінансовим сектором та запобігати конфліктам інтересів.

Розвиток і впровадження ефективних механізмів боротьби з корупцією в фінансовій системі є невід'ємною частиною стабілізації фінансової системи та підтримки євроінтеграції України. Необхідно забезпечити прозорість та відповідальність у використанні фінансових ресурсів, а також ефективну роботу правоохоронних органів та антикорупційних інституцій. Важливо залучати експертів та консультантів з міжнародного рівня для розробки та

впровадження ефективних стратегій стабілізації фінансової системи. Досвід країн-членів Європейського Союзу та інших успішно євроінтегрованих країн може бути корисним у визначенні оптимальних шляхів реформування фінансового сектору. Політична стабільність і незалежність судової системи є важливими факторами для стабілізації фінансової системи. Необхідно забезпечити правову державу, дотримання законів та захист прав власності, що сприятиме розвитку довіри та привабливості інвесторів.

Список використаних джерел

1. Забедюк М.С. Особливості формування та функціонування фінансових систем зарубіжних країн. *Економічний форум*. 2015. № 1. С. 202-207.
2. Фінанси зарубіжних країн: навчальний посібник / [Кізіма Т. О., Кравчук Н. Я., Горин В. П. та ін.]; за ред. О. П. Кириленко. Тернопіль: Економічна думка, 2013– 287 с

УДК 339.138:659.1

Бровко І.М., студент

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

МАРКЕТИНГОВІ ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ БАНКУ

Підвищена увага до питання формування позитивного іміджу банку не є випадковістю. Позитивний корпоративний імідж стає необхідною умовою досягнення ділового успіху, адже він надає банкові певної ринкової сили, а це означає, що він захищає від атак конкурентів. І нарешті – полегшує доступ банку до різного роду ресурсів: фінансових, інформаційних, людських. Сучасний банківський ринок характеризується перевищенням попиту над пропозицією, в цьому середовищі комерційні банки ведуть боротьбу за увагу кожного окремого клієнта. Сьогодні вже не достатньо відповісти на три питання економіки: «Що?», «Як?» і «Для кого?». Умови ринку вимагають чогось більшого, руху. Існує цілий ряд необхідних умов для досягнення успіху. Серед них і імідж банківської установи. Кожна організація функціонує в економічному просторі, де склалися певні моральні устої, принципи, культура. Тому маркетологи банків повинні будувати свої стосунки з клієнтами, підлеглими, партнерами, враховуючи стереотипи їх сприйняття навколишньої дійсності. Сильний імідж банку і його послуг говорить про унікальні ділові здібності, які дозволяють підвищувати пропоновану клієнтам цінність банківського продукту.

Проблема формування іміджу банківської установи заключається у тому, що необхідно для кожної ринкової ситуації, для кожної групи клієнтів вивчати умови середовища та основні мотиви поведінки людей, обирати відповідно до цього унікальні акценти комунікацій та використовувати технології. Головною метою цієї роботи є визначення проблем формування іміджу банку, проблематики реалізації запропонованих заходів, що поширені в сучасному ринковому середовищі вітчизняних фінансових установ на сучасних ринках. Позитивний імідж банку, підкріплений засобами стимулювання збуту, дозволяє займати лідируючі позиції на ринку. Клієнт віддає перевагу тому, до чого виявляє довіру, а фінансова установа зі стабільним позитивним іміджем є саме таким прикладом.

Кожна фінансова організація виконує безліч ролей, тому її імідж формується на різних рівнях: соціокультурному, галузевому, на рівні установи і банківського продукту. Репутація банку дуже уразлива, її потрібно постійно підтримувати. Лише деякі банки сформували такі сторони свого іміджу, які викликають однозначну довіру. Але навіть відносно невеликі його зміни можуть складатися в довгострокову тенденцію, яка буде обнадійувати чи викликати тривогу. Імідж банку формується не тільки спрямованими на це акціями і заходами. Відношення персоналу до свого роботодавця, клієнтури і власної діяльності має значення для іміджу банку ще більш важливе, ніж реклама і презентації.

Сприятливий образ-імідж повинен бути адекватним, оригінальним, пластичним і мати точну адресу. Бути адекватним – значить відповідати реально існуючому образу чи специфіці

даної фінансової установи. Бути оригінальним – значить відрізнитися від образів інших банків. Бути пластичним – значить не застарівати, не виходити з моди, змінюючись, здаватися незмінним. Мати точну адресу – значить бути привабливим для визначеної цільової аудиторії, тобто для дійсних і потенційних клієнтів.

Етапи створення іміджу:

- визначення цільової аудиторії, вивчення її віку, роду занять і т.п;
 - розробка концепції іміджу. Концепція іміджу – це головні принципи, мотиви і цінності, характерні для банку і його послуг, а також значимі для клієнта;
 - формування, впровадження і закріплення позитивного іміджу у свідомості персоналу банку.
 - формування, впровадження і закріплення позитивного іміджу у свідомості клієнта.
- [2, с. 21].

Основні засоби формування іміджу банку: фірмовий стиль – основа іміджу, головний засіб його формування; візуальні засоби – дизайнерські прийоми формування іміджу, які включають оформлення приміщень, офісів, фірмового одягу персоналу, розробку макетів оголошень; оригінал-макети можуть бути різними, але один елемент (деталь), що постійно є присутнім у всіх позиціях, робить цілу серію макетів пізнаваними. Важливу роль грає також колір; вербальні (словесні) засоби – спеціально підібрана стилістика спілкування персоналу, орієнтований на потреби клієнтів, виявлення чуйності; рекламні засоби – використані в кожному конкретному випадку рекламні засоби, що сприяють формуванню сприятливого відношення; PR-заходи – продумані, сплановані, постійні зусилля по встановленню і зміцненню взаєморозуміння між банком і громадськістю. Це – презентації, прес-конференції, спонсорські заходи. При проведенні PR-заходів необхідно, щоб специфіка діяльності банку та його клієнтури відповідала проведеному заходу. Не менш важливим є відношення цільових груп до проведених PR-акцій, масштаб аудиторії акції, що спонсується.

Прикладом втіленого іміджу є бренд. При його формуванні рекламодавець повинен врахувати, що назва банку може породжувати безліч асоціацій. Можуть бути асоціації, пов'язані з використанням послуг, з образами людей, що користуються цими послугами. Від першого враження на клієнта залежить, наскільки будуть завойованими його симпатії та переваги, наскільки реальним стане укладення тої чи тої фінансової угоди. Складовими зовнішнього іміджу є банківський продукт, його якість, та усе, що супроводжує продукт на ринку, – реклама, спосіб пропонування, зовнішній вигляд персоналу та об'єктів обслуговування. Якість продукту є найважливішим елементом ділової репутації, оскільки доведено, що жодна, навіть надзвичайно ефективна реклама не врятує від низької якості. Внутрішній імідж банку формують відносини персоналу і керівництва, їх загальне спрямування, атмосфера. У дещо ширшому розумінні – це і фінансове планування, і кадрова політика банку, і орієнтація, і тренінги співробітників тощо. Формуванню внутрішнього іміджу сприяють такі цілеспрямовані програми, як підвищення кваліфікації, спеціалізоване навчання персоналу, програми заохочення співробітників.

Зазначимо, що фірмовий стиль опосередковано гарантує високу якість фінансових послуг. Фірмовий стиль створюється кольорографічними, вербальними, пластичними рішеннями, тобто певними елементами. Це зокрема: товарний знак, або зареєстроване в установленому порядку умовне позначення, призначене для розрізнення однорідних фінансових установ; логотип – оригінальне графічне накреслення повної або скороченої назви банку. Товарний знак і логотип разом утворюють фірмовий блок; фірмові кольори; фірмові шрифти; формати видань; слоган - головне рекламне гасло банку; інші елементи фірмового стилю [3, с.114].

Будь-якій роботі над іміджем і фірмовим стилем банку передують ретельне вивчення цільових груп клієнтів для виявлення їхніх уподобань, звичок, поведінки та інших чинників, здатних сформувати сприйняття образу банку. Розробивши фірмовий стиль, формують відповідну комунікативну політику або вносять корективи в існуючу, оскільки створений фірмовий стиль реалізується через усі види комунікацій – рекламу, стимулювання збуту, паблік рилейшнз, персональні продажі, спонсорство, прямий маркетинг.

Саме фірмовий стиль допомагає банкам сформувати усталену єдність корпоративної філософії і культури із зовнішніми її проявами через комунікативну маркетингову діяльність і досягти справжнього позитивного іміджу.

Список використаних джерел:

1. Балабанова Л. В. Маркетинг: Підручник. К.: Знання Прес, 2018. 645 с.
2. Вандермейкер Дж. Вимір ефективності іміджу. К.: Либідь, 2011. 69 с.
3. Гаврилішин І. П. Проблеми формування іміджу компаній в Україні: Зб. наук. праць. К.: Либідь, 2012. 246 с.
4. Коптєв С., Кларк М., Ткачов В., Аракелова Ю., Сьоміна Н., Романіні Є. Людський маркетинг. К.: Медіадім, 2013. 184 с.

УДК 339.138:659.1

Бур'ян А.С., студентка

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

ПРОСУВАННЯ ТОВАРІВ ПРЕМІУМ СЕГМЕНТУ НА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ РИНКУ

Преміум сегмент (преміальний сегмент, premium) – ринковий ціновий сегмент дорогих товарів і послуг, орієнтованих на людей з досить високими доходами. З точки зору маркетингу преміум сегменту, чим більше покупець платить за послугу, тим сильніше він буде слідувати не скільки прямий масовій рекламі, скільки «експертним» породам. Продукт в преміальному сегменті для покупця так само важливий, як і послуга і сервіс, його супроводжують. Секрет успіху марок сегмента преміум в умінні продавати не тільки продукт, але і статус, підкреслений якістю, послугою, сервісом. Особливості товарів преміум сегменту [2]: в кінцевому товарі присутні технологічні новинки останнього покоління; найякісніші та найсучасніші матеріали; високоякісна підтримка спеціалістів; персоналізований продаж; товари обов'язково супроводжуються послугами високого класу.

Психологія, потреби, способи та методи здійснення покупок цільової аудиторії преміум сегменту значно відрізняється від клієнтів нижніх сегментів. При виборі нового для себе товару, постачальника за однакової кількості всіх умов ціна є підсвідомим мірилом якості. Причому якщо не єдиним критерієм, то значним. Ціна преміум є критерієм якості, ексклюзивності і інших споживчих переваг. Категорій покупців товарів і послуг преміум сегменту [3, с. 95]:

– перманентно забезпечені люди, кількість яких не перевищує 50% від покупців сегмента. Сюди входять чиновники, ділова, і творчу еліту і члени їх сімей;

– «нувориші» – недавно піднялися з середнього класу, число яких наближається до 35%. До них відносяться ті, хто в недалекому минулому був представником середнього класу, але зумів забезпечити достаток і готовий забезпечити себе і свою родину представленими товарами і послугами преміум сегменту. Розмір цієї групи змінюється в залежності від економічної ситуації, але не знижується більше ніж на 20-25%. Саме для цих людей роблять глобальні рекламні кампанії для просування товарів преміального споживання;

– «псевдо-забезпечені» – випадкові або рідкісні покупці, прагнуть стати багатими – не більше 25%. До цієї категорії відносяться всі ті, хто цікавиться новинками, високотехнологічними товарами, ті, кому так само, як і представникам другої групи важлива причетність до нового і «дорогого».

Цільових споживачів продукції класу преміум порівняно небагато. В основному вони проживають у великих містах, мають схожий спосіб життя і споживчі переваги. Це дає можливість сформулювати єдині вимоги до роздрібною торгівлі даною продукцією, що дозволяють «клонувати» торгові точки. Зауважимо, що остання обставина відкриває шлях до

розвитку франчайзингових форм роздрібної торгівлі та таким чином дає можливість заощадити на витратах, пов'язаних з її організацією [1].

Сьогодні, на нашу думку, основне завдання гравців ринку преміум – встигати за новими непередбачуваними бажаннями своїх кінцевих споживачів. Це дуже нелегко. Комплексний підхід, в якому поєднуються PR, спеціальні заходи, пряма реклама, акції по просуванню продукції в роздрібних точках, є запорукою успіху в цій складній боротьбі за споживача. Також, люди, які віддають перевагу товарам і послугам преміум-класу, завжди мінливі в смаках, а отже, необхідно регулярно пропонувати їм оновлену філософію бренду, більш яскраві емоції. Важливо відчутти момент, коли це буде потрібно, прогнозуючи на кілька кроків вперед, говорити зі своїм клієнтом на одній мові, чуйно вловлювати його інтереси.

Ціновий сегмент преміум має високу комерційної привабливістю з кількох причин. Основна з них - пропозиція поки відстає від попиту, що дозволяє встановлювати і утримувати високу преміальну націнку при продажу товару, а попит в сегменті мало залежить від ціни і дає «право на життя» вельми дорогим продуктам. Важливу роль відіграє і той факт, що за способом зберігання преміум-товари мало чим відрізняються від товарів інших цінових категорій. Відповідно, відносна частка витрат на їх зберігання практично та ж.

Побудова стратегії просування у преміум сегменті:

1) Формування любові до бренду – шлях до серця споживачів преміум-сегмента непростий і тернистий, але якщо товар його зайняв, то це надовго. Якщо аудиторія з преміум-сегмента вибрала бренд, вона довіряє йому повністю. Тут лояльність до продукту дуже висока, але і ціна помилки висока. Тому варто направляти всі сили на побудову лояльності до бренду.

2) Сервіс – наше все. Завжди пропонуйте більше, ніж від вас чекають. Якщо продасте дороге взуття, то організуйте безкоштовну доставку на будинок з можливістю поміряти кілька моделей в різних розмірах. Просуваєте інноваційні гаджети - запропонуйте сервісну підтримку на певний час або консультацію 24/7. Ви завжди повинні знаходитися в точці виникнення потреби у клієнта. Продавайте не просто товар, а вирішення проблеми.

3) Продавайте історію. У 21 столітті ніхто не купує просто товар, купують історію, яка стоїть за ним. І емоцію, яку дарує бренд від володіння ним. Тобі не пропонують просто машину, тобі пропонують статус, свободу, владу. Тобі не продають телефон, тобі продають тренд і безмежні можливості.

4) Ви не мас-маркет. Продукт преміум сегменту кожним елементом повинен буквально кричати споживачеві, що він - не мас-маркет. По-перше, якість. Звичайно, ви можете продати продукт в красивій упаковці, але з поганим змістом. Але не чекайте повторної покупки. А в преміум-сегменті дуже важливо надійно вкоренитися в репертуарі продуктів аудиторії. По-друге, упаковка, мінімалізм дуже доречний в цьому плані. По-третє, комунікаційні канали також відрізняються. Аудиторія преміум сегменту читає зовсім інші медіа, ходить зовсім в інші місця, витрачає гроші зовсім по-іншому.

У кожному вузькому сегменті преміум-ринку є безліч своїх нюансів, про які можна говорити нескінченно довго. Але в будь-якому разі не можна забувати про елементарну етику спілкування з клієнтом. З споживачем товарів і послуг класу преміум потрібно завжди бути тактовним - його можна переконати, зацікавити, але не змусити. Він не звик до того, що йому диктують правила. І якщо ви просто подружитесь зі своїми клієнтами, вони винагородять вас відданістю й довірою. На наш погляд, у цьому і є головна відмінність преміум-сегмента від мас-маркету. На нашу думку, при просуванні преміум-брендів не потрібна велика і агресивна рекламна кампанія. Навпаки, вона може відлякувати цільового споживача, зробивши бренд занадто відомим, а отже, занадто доступним. В цьому випадку втрачається принцип ексклюзивності пропозиції, який є основоположним при позиціонуванні будь-якого продукту класу преміум. Досить просто поінформувати потенційного споживача про новинку. Тут на перше місце виходить PR. Якщо організація поставиться з належною увагою до всіх деталей і елементів маркетингу, то успіх не змусить себе довго чекати.

Список використаних джерел

1. Інформаційний ресурс ІТС Group Бізнес-школа – URL: <https://www.itctraining.ua/biblioteka/marketing/premium-segment/> вільний.
2. Інформаційний сайт Записки маркетолога – URL: http://www.marketch.ru/marketing_dictionary/marketing_terms_p/premium_segment/ вільний.
3. Могилова А.Ю. Особливості позиціонування товару на ринку. Дн.: *Економічний простір*. 2020. 273с.

УДК 338.58:005

Валявський С.М., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ФОРМУВАННЯ ЛОГІСТИЧНОГО ЛАНЦЮГА ЕКСПОРТУ УКРАЇНСЬКОГО ЦУКРУ ДО КРАЇН ЄС

За сезон 2021/2022 у світі було вироблено 183,2 млн тонн цукру, при цьому експорт становив майже третину загального виробництва. Абсолютно схожа тенденція спостерігається в Україні – третина українського цукру вивозиться за межі України. Станом на початок війни експорт цукру з України було заборонено у зв'язку з початком воєнних дій. Проте з 5 червня 2022 року було ухвалено постанову Кабінету Міністрів України про дозвіл експорту цукру за виданими Міністерством економіки України ліцензіями. За період 2021/2022 МР було експортовано 55 тис. т цукру. Починаючи з 1 вересня 2022 року до 28 березня 2023 року Україна наростила експорт у 4,8 раза до 265 тис. т.

Враховуючи військові дії географія експорту змінилася. Згідно з рішенням Європейського Союзу, Україна має можливість відвантажувати цукор без тарифних квот та мит. У Європі минулого року була посуха та неврожай цукрових буряків. Також там була набагато вища, ніж в Україні, вартість природного газу. Отже, в Європі цукру виробили менше і він був дорожчим за український.

Вітчизняні експортери цукру повинен визначитися з алгоритмом підготовки експортної партії та вимогами, оскільки переважна більшість експортованого цукру за якістю відноситься до трьох категорій: рафінований 45 ICUMSA (колір – не вище 45 ICUMSA; поляризація – 99,8%; вологість – макс. 0,06%); кристалічний 150 ICUMSA (колір – не вище 104 ICUMSA; поляризація – 99,7%); кристалічний 104 ICUMSA (колір – не вище 150 ICUMSA; Поляризація – 99,7%).

Що стосується упаковки, то мішок місткістю 50 кг є загальноприйнятим стандартом в Україні і є еталоном упаковки цукру у світі. Обов'язковою умовою для поліпропіленового мішка з поліетиленовим вкладишем є його вага – 160 грам.

Наступна умова – відповідне англійське маркування (виробник/producer, продукт/product, походження/origin, дата виробництва/production, термін придатності/expiration, вага/weight, якість/quality). Окрім 50-кілограмових мішків, у світовій практиці для експорту бурякового білого цукру можуть використовуватися 25-кілограмові, однокілограмові та Біг-Беги.

Основну роль в експорті цукру відіграє транспортна система України, а саме залізниця та морський транспорт. У світовій структурі логістичних перевезень цукру лівова частка припадає на контейнерні перевезення – понад 55%, залізничні та автомобільні перевезення – 17%, судна BreakBulk – 15%, судна Bulk VIBO – 2%, контрабанда – 10%.

В Україні значна частина транспортування цукру здійснюється залізницею. На цукрових заводах мішки з цукром завантажують у спеціально підготовлені криті вагони, один такий вагон вміщує близько 67 тонн. Решта цукру надходить до іноземних споживачів морем: у контейнерах або в трюмах. Лівова частка відвантажуються в мішках по 50 кг у 20-

футових контейнерах ємністю 26 тонн цукру, які прямують від цукрових заводів залізницею до портів, обладнаних контейнерними лініями, що є найзручнішим для відвантаження цукру на експорт (зокрема Одеського та Миколаївського). Безпосередньо в порту оператори контейнерних ліній завантажують контейнер на судно та доставляють цукор до порту клієнта. У випадках, коли у торгових компаній є клієнти, які бажають купити велику партію цукру в Україні, використовуються кораблі BreakBulk. Це морські судна, в які мішки з цукром завантажують прямо в трюм, що дозволяє компаніям фрахтувати судно та експортувати без використання контейнерів, зменшуючи таким чином витрати на логістику. Перед завантаженням у трюм у вітчизняній практиці мішки по 50 кг укладають у Біг-Беги, а потім кранами завантажують їх у трюм.

Таким чином, транспортна система України може забезпечити експорт цукру на рівні близько 1 млн тонн. Якщо розглядати географію експорту, то ми бачимо, що ми експортуємо цукор залізницею в країни СНД (до початку воєнних дій) та ЄС, а портова інфраструктура дозволяє експортувати на ринки Африки та Азії. Однак транспортна інфраструктура та технології в Україні залишають бажати кращого.

У країнах ЄС спеціалізовані термінали для його відвантаження є ключовими в експорті цукру. Загалом «цукрових» терміналів три: Антверпен (Бельгія), Гавр (Франція), Росток (Німеччина), а також розпочато будівництво потужного терміналу в Гданську (Польща). Сьогодні Антверпен є найбільшим спеціалізованим харчовим цукровим терміналом. Складські потужності порту дозволяють зберігати 380 тис. тонн цукру, мають акредитацію IFS і HACCP. Крім того, на терміналі є лінії фасування цукру (Біг Беги і мішки по 50 кг), повністю автоматизована станція завантаження мішків в контейнер, ВІВО.

Варто звернути увагу на останню абревіатуру, яка характеризує один із найцікавіших та найефективніших на сьогодні механізмів морського транспортування цукру – спеціалізована система ВІВО (Bulk In Bags Out). Наразі у світі існує лише три таких унікальних спеціалізованих судна, всі вони належать британській компанії «ED&F Man». Швидкість завантаження суден ВІВО на «цукрових» терміналах Європи становить 650 т/год. Цукор засипають в ізольований відсік з нержавіючої сталі, де забезпечуються умови зберігання і вентиляції. Такі умови завжди забезпечують відмінну якість збереження вантажу. Унікальною особливістю цих суден є те, що після прибуття вантажу в порт замовника, цукор можна фасувати в мішки з необхідним маркуванням прямо на судні і вивантажувати його з трюму конвеєрами в кузов автомобіля. Все це при швидкості пакування та розвантаження 250 т/год.

Специфічним і цікавим прикладом є інфраструктура «транспорту цукру» Австралії, де ключову роль відіграє компанія STL, яка була створена в 1960 році для реформи дерегуляції цукрової промисловості. Саме тоді було побудовано шість терміналів для відвантаження цукру (Cairn, Murilian, Lucinda, Townsville, Mackay, Bundaberg), які в змозі робляють 4,6 мільйона тонн, або 90%, австралійського цукру-сирцю, з яких 4 мільйони тонн насипом. Складські потужності терміналів дозволяють одночасно зберігати 2,5 млн. тонн сировини, а також 0,5 млн. тонн інших сипучих речовин (гранули, гіпс, пісок).

Один із потужних «цукрових» терміналів розташований у Південно-Африканській Республіці в порту Дурбан. Африканські товари набувають конкурентоспроможності, попит породжує зростання виробництва та якості цукру. Портові потужності можуть зберігати 0,5 млн тонн цукру, який можна відправляти покупцям з інших країн. Біля Дурбанської затоки, у місті Мапуту (Мозамбік), є втричі менший африканський порт, який працює з цукром – місткість сховищ становить 175 тис. тонн. Україна вже понад 20 років є провідним експортером олії, шроту та зерна, українські порти мають сучасні спеціалізовані термінали для їх зберігання та відвантаження. Позиціонуючи себе як експортер цукру цукрова промисловість отримала виклик – експорт цукру є драйвером розвитку цукрової галузі.

Список використаних джерел

1. www.ukrsugar.com
2. info@ukrsugar.com

ЗЕЛЕНИЙ КУРС ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Європейський Зелений курс (далі ЄЗК) – це дорожня карта заходів, спрямованих на перетворення ЄС на ефективну, стійку та конкурентоспроможну економіку до 2050 року. Ця карта є стимулюванням економічного розвитку, покращенням здоров'я та якості життя, перетворенням кліматичних та екологічних викликів на можливості в усіх секторах та політиках ЄС, а також забезпеченням справедливого та всеохоплюючого зеленого переходу. Цей курс був представлений в Європарламенті у 2019 році [1].

До основних ключових напрямів ЄЗК входять: чиста енергія, будівництво та реновація, стійка мобільність, кліматична дія та інші. ЄЗК стосується зеленої концепції модернізації економіки, адже зелений курс є об'єднуючим елементом, що підвищить стійкість вразливого світу. Завдяки тому, що ЄЗК створює виклики та можливості для українського та європейського бізнесу, він матиме важливий вплив на торгівлю та економічну співпрацю з ЄС. Слід звернути увагу на майбутній механізм прикордонного вуглецевого коригування (СВАМ), який наразі обговорюється в ЄС. Уряд України запропонував, щоб Україна розглядалася разом з ЄС при впровадженні цього механізму, оскільки наша країна вже взяла на себе зобов'язання імплементувати відповідне законодавство ЄС.

Енергетичний перехід є одним з найбільших викликів, що стоять перед суб'єктами малого та середнього підприємництва [2]. На думку бізнес-організацій, підприємці повинні отримати потужну підтримку в цьому переході. Комісія також повинна ретельно вивчити сукупний вплив на МСП нових (інвестиційних) зобов'язань, що випливають з ЄЗК. Бізнес-організації та їхні члени повністю підтримують "зелені" цілі Комісії, але вимагають, щоб фінансово-економічне становище МСП було враховано при розробці нових інструментів "зеленої" політики, які впливають на велику кількість МСП. Окрім органічного землеробства, Україна, як одна з провідних ІТ-країн, зосереджує увагу на "розумному" землеробстві. Слід ініціювати співпрацю з ЄС у цій сфері та залучити українські ІТ-компанії до розробки та надання відповідних ІТ-платформ фермерам ЄС. Національна економічна стратегія визначає зобов'язання України досягти кліматичної нейтральності до 2060 року. Україна має на меті бути "раннім рушієм" у реагуванні на Європейський зелений курс. Крім того, пріоритетами України в рамках ЄЗК є боротьба із забрудненням Чорного моря, захист біорізноманіття та підтримка і відновлення функцій екосистем.

Впровадження «Зеленого курсу» в Україні має позитивно вплинути на енергетичний баланс та призвести до розвитку сектору, зокрема, в частині [2]:

- створення повноцінної конкуренції на енергетичному ринку України;
- заміщення теплової генерації відновлюваними джерелами енергії та повної конверсії вугільних родовищ;
- забезпечення пропорційних тарифів для споживачів;
- збереження високої частки атомної енергетики з урахуванням необхідності дотримання термінів експлуатації, безпеки та запобігання технічним ризикам.

Список використаних джерел

1. Європейський Зелений Курс URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/galuzeve-spravrobitnictvo/klimatyevropejska-zelena-ugoda>
2. Європейський Зелений Курс: можливості та загрози для України URL: <https://www.rac.org.ua/uploads/content/571/files/european-green-dealufinal.pdf>

РОЛЬ ФІНАНСІВ ДОМОГОСПОДАРСТВ У РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Фінанси домогосподарств є одним з ключових елементів національної фінансової системи, адже пов'язують різні сектори національної економіки в процесі формування, розподілу та використання фінансових ресурсів. Нині залишається актуальним питання фінансів домогосподарств, оскільки їх роль в економічній системі країни поступово підвищується.

Під домогосподарством розуміється господарство невеликої групи людей, як правило, об'єднаної родинними або дружніми зв'язками, котрі проживають в одному помешканні, повністю або частково об'єднують свої доходи і майно, спільно ведуть домашнє господарство (виробництво й споживання певних товарів та послуг). Фактично в домогосподарства об'єднане все населення країни, оскільки ця первинна, або базова, клітина організації господарської діяльності охоплює господарства не лише родин, а й одинаків.

Фінанси домогосподарств є одними із основних елементів відтворювального циклу і є основними індикаторами соціально-економічного розвитку кожного регіону країни. Також вони формують основу для функціонування окремого індивіда і водночас є основою споживчого попиту, який слугує рушійною силою сталого розвитку економіки, і тому фінанси домогосподарств є базовою і найменшою ланкою фінансової системи країни і відіграють вагомую роль у створенні валового внутрішнього продукту (ВВП) країни.

Домогосподарства вступають у фінансові відносини з комерційними організаціями, установами, що виступають роботодавцем й розподіляють частину виробленого ВВП між найманими працівниками. Водночас вони повертають частину грошових коштів шляхом придбання товарів, робіт, надання послуг, можуть бути також інвестором, спрямовуючи свої заощадження на розвиток бізнесу. Фінансові відносини з іншими домашніми господарствами виникають з приводу формування і використання спільних грошових фондів, але за винятком відносин взаємного обміну. Внутрішні фінансові відносини виникають при розподілі фінансових ресурсів в фонди, які мають різне цільове призначення. Виокремлюють два основні фонди, які формують домашні господарства: споживання та заощадження [2, с. 58].

Домогосподарства на фінансовому ринку, певною мірою, присутні в якості інвестора, який вкладає особисті заощадження. Водночас, через сплату податків, обов'язкових платежів до бюджетів різних рівнів, вони беруть участь у наповненні бюджету, а отже сприяють у ефективному функціонуванню фінансової системи держави.

Необхідно зауважити, що фінанси домогосподарств можуть мати і деструктивний вплив на елементи фінансового простору країни за рахунок того, що вони пов'язані з усіма ланками фінансової системи і можуть в результаті своєї діяльності нести збитки для фінансової системи загалом за такими напрямками: тіньових операцій; участі у корупційних схемах; заощадження коштів поза фінансовою системою, виводячи тим самим частину активів з фінансового ринку; розбалансування фінансового ринку.

Таким чином, для стимулювання розвитку домогосподарств і спрямування їх діяльності на розвиток фінансового простору країни доцільно:

- спрямувати політику НБУ на стабілізацію національної валюти;
- підвищити соціальні стандарти для населення, що призведе до стимулювання економіки країни шляхом формування платоспроможного попиту;
- зменшення диспропорцій в структурі доходів і витрат за рахунок підвищення ролі доходів від трудової діяльності та зменшення значення соціальних трансфертів;
- створення належних умов для надання можливості отримання доходів від власності;

- запровадження прогресивної шкали оподаткування доходів громадян;
- розвиток гарантованих недержавних фондів пенсійного забезпечення і страхування життя та здоров'я;
- впровадження дієвих механізмів детінізації доходів населення;
- сприяння підвищенню фінансової освіченості населення [2, с. 109].

Підсумовуючи вищенаведене, можна зробити висновок, що домогосподарства у фінансовій сфері виконують насамперед функцію розпорядження фінансовими ресурсами, які їм фактично належать. Фінанси домашніх господарств відіграють значну роль в суспільному відтворенні, головна суть якого полягає в забезпеченні безперервного процесу відновлення робочої сили фінансовими ресурсами, і створенні засад для інвестиційного розвитку національної економіки. Попри певні проблеми, що існують в сучасних економічних реаліях фінанси домогосподарств займають вагоме місце в структурі фінансової системи та здійснюватимуть активний вплив на розвиток вітчизняної економіки.

Список використаних джерел

1. Колеватова А.В., Кондрацька К. В. Роль та значення фінансів домогосподарств у ринковій економіці. *Modern Economics*. 2019. №18. С. 55-60. URL: [https://doi.org/10.31521/modecon.V18\(2019\)-09](https://doi.org/10.31521/modecon.V18(2019)-09)

2. Хом'як М.С. Особливості фінансів домогосподарств в Україні та їх місце в фінансовому просторі країни. *Причорноморські економічні студії*. 2017. №19. С. 106-109.

УДК 334.012.6:658.1

Воронко О.Г. к.і.н., доцент

*Національний університет "Чернігівський колегіум" ім. Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів, Україна)*

Калінько І.В. к.т.н., доцент,

ПВНЗ «Фінансово-правовий коледж» (м. Київ, Україна)

Бирзул В.В.

*Національний університет "Чернігівський колегіум" ім. Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів, Україна)*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Теперішня ситуація в Україні, яка пов'язана з повномасштабним вторгненням, вимагає нових підходів державного регулювання економіки та нових ефективних методів управління. Насьогодні в Україні має місце падіння виробництва, ріст числа безробітних, послаблення стійкості державних фінансів, загрози валютній стабільності.

Малі підприємства можуть забезпечити гнучкість та стійкість економічної системи, наблизити її до потреб конкретних споживачів та виконати важливу соціальну роль, надаючи робочі місця та забезпечуючи джерело доходу для значних прошарків населення [1].

Розвиток малого і середнього бізнесу важливий для формування середнього класу суспільства [2, 3]. Малий та середній бізнес виконують ряд важливих економічних і соціальних функцій [4, 5]: створення нових робочих місць, гнучкості та адаптивності ринку, швидка реакція на потреби ринку, формування конкурентного середовища, задають темп економічного зростання економіки, завдяки новим ідеям.

Законодавство України підтримує створення малих та середніх підприємств, які здатні оперативно реагувати на зміни ринку і надавати необхідної гнучкості економіці.

У світовій практиці малим бізнесом можуть швидко створюватися нові робочі місця для виробництва товарів і послуг, на які виникає підвищений попит у певний період. Стан та значення малого підприємництва в соціально-економічному та політичному житті в розвинутих країнах характеризують комплексні показники.

Основними проблемами українських підприємств є:

1) обмеження попиту: низькі купівельна спроможність та попит на продукцію;
2) макроекономічна нестабільність: інфляція, високі та мінливі процентні ставки, коливання обмінного курсу; оподаткування.

3) не фінансові проблеми на мікрорівні: юридично-інституційні перешкоди (оподаткування та інвестиційний клімат), нерівні умови конкуренції, що заважають ринку ефективно використовувати ресурси, обмеження доступу до інфраструктури;

4) фінансові перешкоди на мікрорівні: складний доступ до зовнішнього фінансування, висока вартість капіталу, недостатньо розвинуті фінансові ринки, корупція;

5) проблема формування корпусу підприємців (з числа управляючих і спеціалістів, робітників, селян), а також необхідних компонентів підприємницької інфраструктури; проблема перенасиченості тієї або іншої ніші виробництва фірмами і підприємствами (наприклад, дуже велике число компаній, що спеціалізуються на продажі автозапчастин і т.п.);

б) проблема вдосконалення діючих законодавчо-нормативних актів з питань визначення власності та форм захисту; створення сприятливого клімату для малого та середнього підприємництва; збалансування механізмів держрегулювання та контролю підприємницької діяльності.

Взагалі вирішення проблем і підтримка МСП повинна здійснюватись на державному та регіональному рівнях. В нашій державі на даному етапі створено бізнес – центри, бізнес – інкубатори, головним завданням яких є забезпечення доступу підприємців до інформації.

Для впровадження в Україні європейських стандартів життя, встановлення сприятливих умов для високотехнологічного, інтелектуальномісткого бізнесу та інтеграції секторів вищої освіти, бізнесу, держави Уряд схвалив Концепцію реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні. Метою Концепції є створення оптимальної, якісної та ефективної державної системи правової охорони інтелектуальної власності. В документі зазначено створення Національного органу інтелектуальної власності України (НОІВ) як юридичної особи публічного права, що належить до сфери управління Міністерства економічного розвитку і торгівлі. Згідно Концепції передбачено реорганізацію системи управління майновими авторськими правами та удосконалення національної правової бази та її синхронізація з актами ЄС. З метою впровадження в Україні європейських стандартів життя в напрямку захисту інтелектуальної власності розроблено цілі сталого розвитку в рамках стратегії сталого розвитку. Результати діяльності залежать від розподілу повноважень між органами та від ефективності здійснення державного управління у сфері інтелектуальної власності. Ефективність державного управління залежить від створення комплексної дієвої системи органів управління для розв'язання поставлених перед ними стратегічних завдань та від обґрунтованості та якісного розрахунку.

Запровадження обмежувальних заходів у зв'язку із запобіганням поширенню на території України COVID-19, повномасштабне вторгнення РФ призвело до катастрофічних негативних наслідків для бізнесу внаслідок часткового або повного зупинення функціонування частини підприємств, складнощі з доставкою, зниження попиту.

З метою відновлення та створення нових малих та середніх підприємств запропоновано Державні програми стимулювання економіки України і підвищення рівня зайнятості населення шляхом збереження існуючих і стимулювання створення нових високопродуктивних робочих місць з гідними умовами праці.

Державний ресурс Дія. Бізнес пропонує актуальні програми, що є дієвою допомогою від держави для відновлення, створення власної справи з нуля, реалізації амбітних проєктів, генерування нових робочих місць та здобуття потрібних на ринку праці спеціальностей. Для малого бізнесу запропоновані програми: мікрогрантів до 250 тис. грн., "старт в ІТ", за якою можна отримати грант на навчання у сфері інформаційних технологій, маркетингу, закупівлю обладнання та сировини, сплату оренди та релокації бізнесу – перенесення виробничих потужностей підприємств із зон бойових дій у більш безпечні місця.

Список використаних джерел

1. <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/ekonomichne-zrostannya/pidtrimka-malogo-i-serednogo-pidpriemnictva>
 2. Horiunov D., Kravchenko O. (2020) Ohliad maloho i serednoho pidpriemnytstva v Ukraini [Overview of small and medium enterprises in Ukraine 2020]. Ofis rozvytku maloho i serednoho pidpriemnytstva. Available at: https://drive.google.com/file/d/1I2ckLnFpxcbePvy_ymQIJMi5Wci5RKxP/view
 3. Табінський В. А., Телятник В. М., Сімон А. П. (2017). Проблеми та перспективи розвитку малого бізнесу в Україні. “Молодий вчений”. № 3 (43), 848–851.
 4. Сілічева Н. Є. (2015). Малий бізнес в Україні: стан та перспективи розвитку. Економічні інновації. Випуск 59, 303–309.
 5. Поповенко Н. С., Ганенко О. В. (2012). Державна підтримка розвитку малого бізнесу в Україні. ЕКОНОМІКА: реалії часу. № 1 (2), 126–132.
 6. Кузнєцова Л. В. (2012). Вплив банківської системи України на розвиток малого і середнього бізнесу. Вісник соціально-економічних досліджень. № 2 (45), 249–254.
- І.О. Гордєєва, І.В. Калінько Визначення ступеню релевантності стратегічних та проектних цілей організації для адаптивного управління організацією // збірник наукових праць за матеріалами III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (17-18 березня 2021р.). – НМетАУ, УКРНЕТ, НДПВ НАПрН України, Дніпро: Юрсервіс, 2021. 540с.

УДК 330.658

Гавриленко Б.Т., студентка; Шевченко О.М., к.е.н., доцент
*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

МІЖНАРОДНА ЛОГІСТИКА: КЛЮЧОВІ ТРЕНДИ РОЗВИТКУ

В умовах поглиблення процесу інтеграції національної економіки у світове господарство виникає об'єктивна потреба у розробленні нових методів і стратегій управління зовнішньоторговельними операціями, ключовим елементом яких виступає логістичний підхід. Розвиток транспортної мережі призвів до посилення торгових зв'язків між державами всього світу, а також прогресуючі процеси глобалізації, виводять на перший план такий напрямок у логістиці, як міжнародна логістика.

У економічній літературі під міжнародною логістикою розуміють особливу область логістики, яка охоплює логістичну діяльність підприємств та організації, що виконується на міжнародному рівні [1].

Проаналізуємо найважливіші глобальні тренди у сучасній міжнародній транспортній логістиці, які безпосередньо впливають на напрями та перспективи розвитку транспортно-логістичного потенціалу.

Перший та головний тренд сучасності – цифрова трансформація у логістиці. Еволюція логістики тісно пов'язана з використанням цифрових технологій. Розвиток комунікаційних засобів та серверних систем призвело до можливості регулярного обміну між учасниками транспортного процесу всіма основними видами документів в електронній формі. Впровадження електронного документообігу (EDI) дозволяє автоматично зберігати та обмінюватися товарно-транспортними документами.

Перевагами використання EDI є спрощена схема документообігу, попереднє оформлення документів, скорочення витрат на оформлення документів, швидка передача документів, можливість інформаційного супроводу вантажу до місця призначення.

Організація логістики інтернет-торгівлі – другий важливий тренд. Покупки через інтернет та очікування швидкої та безкоштовної доставки товару чинить новий тиск на логістику: інтернет-торгівля або e-commerce зростає зі швидкістю 20% на рік. Інтернет-торгівля – драйвер попиту на сучасні транспортно-логістичні послуги, а також нового покоління складські приміщення У США та Великій Британії частка онлайн-продажів у сумарному роздрібному обороті становить приблизно 10%, у Китаї, Франції та Німеччині – близько 5%.

Третій тренд – монополізація транспортно-логістичних компаній за рахунок концентрації власності, зокрема, злиття та поглинання. Процес злиття та поглинання став домінуючим на ринку транспортно-логістичних послуг за останні роки. Внаслідок цього з'явилися транспортнологістичні гіганти, які надають клієнту географічну диверсифікацію логістичних послуг. Наприклад, на морському транспорті понад 80 % обсягу вантажів, що перевозяться, припадає на 20 найбільших морських компаній, таких як «Maersk Sealand», «P&O Nedlloyd», «Evergreen», «CMA CGM», укрупненню яких передували процеси злиття та поглинання. Така ж тенденція характерна і для повітряного транспорту, де більшість вантажної пасажиропотоку припадає на кілька десятків найбільших авіакомпаній.

Четвертий тренд – зростання вимог до якісних показників міжнародної транспортної логістики та кастомізація виробництва. Глобалізація світової економіки призвела до значного посилення конкуренції. У минулому компанії конкурували з компаніями, що діють у тому самому місті, а тепер їх конкурентами стали компанії, що розташовуються не тільки в одній країні, але й у всьому світі, навіть на інших континентах. Основна сучасна тенденція у виробництві – кастомізація (customization), тобто надання продукції властивостей та параметрів відповідно до вимог конкретного споживача, що покладає також нові вимоги до логістики, зокрема узгодження постачання з вимогою індивідуальних виробів.

Розвиток мультимодальних транспортно-логістичних центрів (МТЛЦ) – п'ятий світовий тренд. Відбувається інтеграція до МТЛЦ товарних, інформаційних, фінансових потоків та різних видів транспорту (залізничний, автомобільний). Ефективне управління з МТЛЦ товарними потоками за допомогою цифрових технологій забезпечує максимальний синергетичний ефект на основі координації різних видів транспорту. МТЛЦ призначається для оптимізації внутрішніх та зовнішніх матеріальних потоків, різних видів транспорту, а також супутніх їм інформаційних, фінансових та сервісних потоків з метою мінімізації загальних логістичних витрат. Сучасний МТЛЦ – це синтез цифрової та логістичної платформ, на яких здійснюють свою діяльність усі учасники процесу доставки товарів та вантажів кінцевим споживачам. МТЛЦ є основними функціональними елементами міжнародних транспортнологістичних систем, що забезпечують скоординовану взаємодію учасників просування та обслуговування товароматеріальних потоків, що розглядаються як стратегічні точки зростання економіки [2].

Таким чином, під впливом глобалізації світової торгівлі логістична галузь відчуває постійні трансформації. Виділяють п'ять ключових трендів, що впливають на розвиток міжнародної транспортно-логістичної галузі: цифровізація у логістиці; організація логістики інтернет-торгівлі, монополізація транспортно-логістичних компаній, зростання вимог до якісних показників міжнародної транспортної логістики та кастомізація виробництва, розвиток мультимодальних транспортно-логістичних центрів.

Список використаних джерел

1. Олійник Я.Б., Смирнов І.Г. Б. Міжнародна логістика: Навч. посібн. К.: Обрії, 2011. 540 с.
2. Шевчук А. Тренди розвитку міжнародної транспортної логістики: *Modeling the development of the economic systems*. 2022. №2. URL: <https://mdes.khmnu.edu.ua/index.php/mdes/article/view/55>
3. Козак Ю.Г. Моїсєєв Д.С. Сутність та особливості міжнародної логістики URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/09/283.pdf>

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЇ РОБОЧОЇ СИЛИ

У сучасному світі міжнародні економічні відносини стають більш широкими і різноманітними. Розвиток транспорту та сучасних засобів зв'язку, уніфікація законодавства і відкритість економіки дають змогу вільно переміщати між країнами не тільки товари й послуги, але й фактори виробництва. Одним із таких факторів, що володіє високою мобільністю, є робоча сила. Міжнародна міграція робочої сили є частиною міграційних процесів, які відбуваються у світовому масштабі, вона стає однією з найважливіших форм міжнародних економічних відносин.

У економічній літературі під Міжнародною міграцією є важливим соціально економічним індикатором розвитку держав і являє собою процес географічно-територіального переміщення людей (добровільного чи примусового) внаслідок сформованих в силу певних обставин причин, що спонукають людину до виїзду з країни постійного місця проживання на визначений період (зазвичай, більше року) чи назавжди до іншої країни з метою доступу до більш якісного та безпечного життя [1].

Глобалізація торгівлі, розвиток транспорту і комунікаційних технологій, демографічна динаміка виступають стимулами міграційних потоків. Розвиток транспорту і засобів комунікації, певна уніфікація законодавства деякою мірою спрощують процес переміщення населення з однієї країни в іншу, таким чином сприяючи міграційним процесам.

Основними причинами, які зумовлюють міжнародну міграцію робочої сили, також є:

- незадовільні економічні умови життя працездатного населення в країнах еміграції (низький рівень заробітної плати, безробіття, низький життєвий рівень, зубожіння і т. д.);
- стабільний порівняно високий рівень заробітної платні в основних імміграційних центрах (США, Західна Європа);
- порівняно вищий технічний рівень умов праці в країнах імміграції;
- соціальні умови для більш повної реалізації своїх можливостей у країнах імміграції;
- природні катаклізми в країнах еміграції і вищий рівень охорони навколишнього середовища у країнах імміграції;
- політичні причини;
- військові причини;
- релігійні причини;
- національні причини;
- культурні причини.

Міжнародна міграція робочої сили зумовлена чинниками внутрішнього економічного розвитку кожної окремої країни і зовнішніми чинниками; станом міжнародної економіки в цілому та економічними зв'язками між країнами. У певні періоди рушійними силами міжнародної трудової мобільності можуть виступати також політичні, військові, релігійні, національні, культурні, сімейні та інші соціальні чинники. Причини міжнародної трудової міграції можна також зрозуміти як конкретну сукупність названих чинників [2].

Численні дослідження проблем та наслідків міжнародної міграції у світі свідчать про значні зміни у самій галузі міграції та переміщення людей. За даними ООН, оцінка кількості міжнародних мігрантів у всьому світі збільшилась за дев'ятнадцять років у період з 2000 по 2019 рік, досягнувши 272 мільйона в 2019 році. У 2000 році цей показник становив 173 млн., в 2005 - 191 млн., у 2010 - 220 млн., в 2015 - 248 млн. У 2020-2021 рр. кількість мігрантів скоротилася у зв'язку з пандемією.

Причинами сповільнення міграційних потоків стали введені карантинні обмеження у більшості країн світу та закриття або часткова робота посольств. Так, за карантинний період з 11.03.2020 р. до 22.02.2021 р. у світі було введено майже 105 тис. обмежень на пересування. У першій половині 2020 року міграційні потоки в країни ОЕСР (за кількістю виданих дозволів) теж зазнали скорочень на 46 % [3]. Криза COVID-19 мала негативний вплив на міжнародну та внутрішню міграцію у глобальному вимірі:

- зменшився рівень міграційної зайнятості;
- призупинилися нові міграційні потоки;
- зросли обсяги зворотної міграції;
- зменшилися потоки грошових переказів від мігрантів унаслідок закриття значної кількості операторів.

Значний вплив на формування міграційних потоків у світі посприяла повномасштабне вторгнення росії в Україну. Через війну десятки мільйонів українців вимушено змінили місце проживання, з них близько п'яти мільйонів виїхали через західний кордон, де отримали тимчасовий притулок. За даними Управління верховного комісара ООН у справах біженців (UNHCR), статус тимчасового захисту у країнах Європи до 3 січня 2023 року отримали близько 4,9 млн українських біженців. Це близько 1% від населення країн Євросоюзу. Найбільше українців прийняли Польща, Німеччина та Чехія.

Характерною особливістю хвилі українських біженців є значна частка серед них неповнолітніх. За розрахунками ООН та економістів, вона становить 28-44%. Це створює додатковий тиск на бюджети держав, оскільки їм необхідно здійснювати додаткові видатки на освіту українців та їх адаптацію.

Наприклад, у Польщі видатки на освіту для майже 560 тис зареєстрованих там українських дітей становлять 2,2 млрд євро, а витрати на їх медичне забезпечення оцінюються 1,5 млрд євро, ідеться в дослідженні Нацбанку. За розрахунками економістів, держави ЄС залежно від країни витрачають від 9 тис євро до 25 тис євро на рік на кожного українського мігранта [4].

Міжнародна міграція робочої сили набуває все більшого значення в умовах сьогодення, вона є невід'ємною складовою економічних процесів розвитку України. Основними тенденціями сучасної трудової міграції є: зростання частки міжнародних мігрантів в загальній чисельності населення; збільшення частки жінок-мігрантів і молоді; зростання тривалості резиденції трудових мігрантів в країні-реципієнті; домінування міграції в розвинені країни. Якщо не враховувати і не впливати на міграційні процеси, то це може призвести до суттєвих економічних наслідків для країн. Тому кожна держава повинна приділяти увагу умовам працевлаштування. В першу чергу: створенню робочих місць, підняттю заробітної плати в залежності від кваліфікації робочої сили для своїх громадян та створенню фільтру для емігруючих в Україну. Стабільність економіки напряму залежить від державного регулювання процесу трудової міграції.

Список використаних джерел

1. Кузнецова Н.Б. Міжнародна міграція у світі: сучасні тенденції розвитку та проблеми глобального управління. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*. 2021. №26. С. 64-73. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua>
2. Короленко Н.В., Смирнов Б.Н. Міжнародна міграція робочої сили: причини та наслідки. *Ефективна економіка*. 2021. №1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/>
3. Нікітіна А.В., Цховребова Є.Н. (2020) Трудова міграція робочої сили: проблеми та шляхи вирішення еміграції в Україні. URL: http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/23499/1/Никитина_Цховребова.pdf
4. Українські мігранти підіймають економіку Європи. Що буде з Україною без них? URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/01/10/695807/>

ЗАСТОСУВАННЯ ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНИХ МОДЕЛЕЙ В АНАЛІЗІ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

Сьогодні в економічній науці математична модель займає провідне місце як ефективний інструмент дослідження та прогнозування розвитку економічних процесів і явищ. Застосування економіко-математичного моделювання дозволяє отримати більш точні та обґрунтовані прогнози, а також здійснювати оптимізацію різних параметрів діяльності підприємств.

Одним з прикладів використання економіко-математичного моделювання в аналізі діяльності сільськогосподарського підприємства є моделювання виробничих процесів та оцінка впливу різних факторів на продуктивність. За допомогою таких моделей можна визначити оптимальні параметри.

Окрім того, економіко-математичного моделювання може бути використане для планування і розробки стратегій управління ресурсами підприємства. За допомогою таких моделей можна відтворити складну структуру підприємства, включаючи виробничі та логістичні процеси, транспортування, зберігання та реалізацію продукції, а також моделювати різні сценарії розвитку підприємства в залежності від різних факторів. Це дозволяє прогнозувати ефективність різних стратегій управління підприємством та вирішувати проблеми, пов'язані з плануванням виробництва, оптимізацією витрат, збільшенням продуктивності праці та іншими.

Застосування моделей економіко-математичного моделювання в аналізі діяльності сільськогосподарських підприємств дозволяє визначити оптимальні стратегії виробництва та управління ресурсами, зокрема земельними та працездатними ресурсами. Вони також допомагають прогнозувати віддачу від введення нових технологій та знаходження оптимального балансу між виробництвом та продажом продукції.

Окремо, щодо використання економіко-математичного моделювання в аналізі діяльності сільськогосподарського підприємства, можна виділити такі напрямки: моделювання виробничих процесів та вибір оптимальних технологій та культур для вирощування; прогнозування врожаїв та визначення оптимального обсягу посівів; аналіз економічної ефективності та ризиків різних варіантів вирощування культур; моделювання цінової динаміки на ринку сільськогосподарської продукції та її вплив на прибутковість підприємства; моделювання та аналіз використання ресурсів підприємства, таких як земля, праця, капітал.

Отже, застосування економіко-математичних методів та моделей в аналізі діяльності сільськогосподарського підприємства є важливим інструментом, що сприяє досягненню ефективного управління та оптимального розвитку аграрного сектору. Використання таких методів дозволяє розглядати сільськогосподарські процеси та взаємозв'язки з точки зору математичних моделей, що допомагає зрозуміти складні економічні взаємозв'язки та передбачити можливі наслідки рішень.

В цілому, застосування економіко-математичних методів в аналізі діяльності сільськогосподарського підприємства сприяє його стійкому розвитку та досягненню поставлених цілей.

Список використаних джерел

1. Васильєва Н. К. Економіко-математичне моделювання в сільському господарстві: навч. посібник. Дніпропетровськ: Біла К.О., 2015. 155 с.
2. Карамушка О. М., Мороз С. І., Васильєва Н. К. Інформаційна складова інноваційної підтримки підприємств аграрного сектору економіки. *Ефективна економіка*. 2019. № 1.

ФАКТОРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Соціально-економічний розвиток як явище – процес досить складний та суперечливий, в якому позитивні фактори взаємодіють з негативними та навпаки, а періоди прогресивного розвитку або зростання змінюються періодами регресу чи занепаду. Політичні та військові конфлікти, соціальні потрясіння, екологічні лиха та техногенні катастрофи можуть зупинити розвиток економіки будь-якої країни, відкинути її на кілька десятиліть назад, а іноді й призвести до можливих руйнувань, про що свідчать як факти історичного розвитку цивілізацій так й сучасні реалії нашої країни.

Соціально-економічний розвиток підприємства є процесом забезпечення ефективності його діяльності, це запорука успіху підприємства у конкурентній боротьбі, а зовнішнє середовище функціонування підприємств є відображенням сучасних реалій та змін, що відбуваються в економічних та соціальних процесах. Двигуном розвитку підприємства є його соціально-економічний потенціал, який розглядається як сукупність властивостей підприємства, яке по суті є динамічною системою, та результатом високоефективної, компетентної та успішної діяльності підприємства, спрямованої на досягнення соціальної, економічної та екологічної ефективності [1].

Основними факторами, що спонукають підприємство до розвитку, є наступні:

- кризовий стан господарсько-фінансової діяльності підприємства, який є свідченням того, що існуючі внутрішньоорганізаційні форми діяльності, стиль та методи управління вичерпали себе, морально застаріли;
- зміни зовнішніх умов ведення бізнесу, що спричиняють нові загрози та виклики, на які компанія повинна знайти адекватну відповідь. Зміни, що відбуваються в підсистемах підприємств, повинні забезпечити кращу адаптацію до нових умов ведення бізнесу, максимально використати нові позитивні сигнали, що надходять із зовнішнього середовища;
- накопичення потенціалу розвитку, тобто сукупність ресурсів, можливостей та компетенцій, якими володіє підприємство і відповідно до яких поточний стан справ вже вважається таким, що не відповідає наявним можливостям. Накопичення потенціалу робить актуальним питання про ступінь його реалізації, що визначає передумови для розвитку підприємства;
- недосконалість системи управління, невідповідність форм, методів стилю управління сучасним умовам ведення бізнесу. Це обумовлює потребу в впровадженні різноманітних управлінських новацій, виникненню нових підрозділів, розукрупненню бізнесу тощо;
- досягнення межі можливостей для зростання економічної ефективності та продуктивності праці в рамках існуючої організаційної структури підприємства визначить доцільність їх реорганізації для усунення існуючих суперечностей та виявлення нових імпульсів зростання;
- зміна цільових орієнтирів споживачів (покупців) підприємства, що викликає необхідність вдосконалення як товару (товарів, робіт, послуг), так і його системи збуту (збуту), усіх складових маркетингового комплексу підприємства
- підвищення конкурентності ринку, на якому працює підприємства, зниження конкурентоздатності підприємства.

Розвиток підприємства через сукупність несприятливих зовнішніх і внутрішніх чинників може призупинитися і, врешті-решт, призвести до «антирозвитку» – переходу від вищого якісного стану економіки до нижчого і навіть до кризового [2].

Основними внутрішніми факторами «антирозвитку» можуть бути прорахунки в операційній, інвестиційній та фінансовій діяльності. Наприклад, основними операційними факторами можуть бути низький рівень управління виробництвом, неефективний маркетинг, низька якість продукції та прорахунки в асортименті продукції, відсутність належного контролю витрат, низький рівень інтенсивного використання обладнання та великих завантажень, неефективна логістика (логістика поставок, виробництво та розподіл (продаж).

Істотними фінансовими та інвестиційними факторами можуть бути недостатня надійність інвестиційних проектів та неефективне використання інвестиційних ресурсів, прорахунки при формуванні фондового портфеля, нераціональна структура авансованого капіталу, значне перевищення позичкового капіталу над його критичним рівнем, зростання дебіторської та кредиторської заборгованості, боргів, уповільнення обороту капіталу, збільшення частки низьколіквідних активів.

До ключових умов розвитку підприємств та підприємницької діяльності можна віднести:

– стабільність державної економічної й соціальної політики, спрямованої на підтримку підприємництва;

– позитивну суспільну думку по відношенню до підприємців і підприємництва;

– пільговий податковий режим, який забезпечує дійовий стимул для підприємництва;

– наявність розвинутої інфраструктури підтримки підприємництва (наявність інноваційних центрів; спеціалізованих фірм, що надають фінансову допомогу початкуючим підприємцям; консультативних центрів з питань управління, маркетингу, реклами; курсів і шкіл підготовки підприємців тощо);

– існування ефективної системи захисту інтелектуальної власності, дія якої розповсюджується не лише на винаходи, але й на всю продукцію, новаторські ідеї, концепції і методи ділової активності;

– спрощення процедур регулювання господарської діяльності з боку державних органів (скорочення форм звітності, полегшення правил реєстрації тощо);

– підприємницьку етику.

Сучасні умови розвитку підприємств в Україні можна охарактеризувати як надзвичайно важкі, враховуючи реалії, у яких перебуває країна та наслідки, що несе за собою розв'язана країною-агресором війна. Проте для забезпечення соціально-економічного розвитку підприємства повинні пристосовуватися до умов функціонування, напрацьовуючи нові механізми, впроваджуючи нові форми ведення бізнесу.

Список використаних джерел

1. Дакус А.В. Сімченко Н.О. Економічний розвиток підприємства: сутність та визначення. URL: <http://probl-economy.kpi.ua/pdf/2012-3.pdf> (дата звернення 26.05.2023)

2. Запасна Л. С. Економічна сутність розвитку підприємства URL: <http://www.nbu.gov.ua/Articles> (дата звернення 26.05.2023)

УДК 332.055:08

Григор'єва О.В., к.е.н., доцент; Сазоненко С.О., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

АКТУАЛІЗАЦІЯ СТРАТЕГІЧНИХ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ У СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ

Забезпечення реалізації цілей сталого розвитку України в умовах, що склалися – надзвичайно складне, а й іноді неможливе до реалізації завдання, враховуючи триваючу агресію, наслідками якої є жертви населення, вимушена міграція значної кількості громадян України, тимчасова втрата частини території країни, масштабні руйнації як житлових будинків, так й об'єктів виробничого, соціального призначення, критичної інфраструктури,

що призводить до припинення багатьох видів економічної та соціальної діяльності. Проте майбутнє відновлення країни вимагає ще більшої уваги та дотримання принципів сталого розвитку, бо саме на цих засадах повинно ґрунтуватися повоєнне відновлення України.

Серед стратегічних цілей сталого розвитку України передбачено, зокрема, забезпечення охорони громадського здоров'я, благополуччя та якісної освіти в безпечних і життєстійких населених пунктах (стратегічна ціль 4), яка складається з реалізації оперативних цілей розвитку, а саме з:

- забезпечення охорони громадського здоров'я та сприяти благополуччю для всіх у будь-якому віці;
- забезпечення інклюзивної та справедливої якісної освіти і сприяння можливостям навчатися впродовж усього життя для всіх громадян;
- забезпечення інклюзивності міст та населених пунктів, зробити міста та всі населені пункти безпечними, життєстійкими та збалансованими.

В умовах повоєнного відновлення країни ці операційні цілі наповнюються новими актуальними завданнями.

До першої оперативної цілі, забезпечення охорони громадського здоров'я та сприяти благополуччю для всіх у будь-якому віці, слід додати завдання медико-психологічної реабілітації населення, що зазнало суттєвого впливу під час війни. Мова йде не лише про тих, хто приймав безпосередню участь в захисті країни, а й про цивільне населення, яке в більшому або меншому ступені постраждало від війни та її наслідків.

Надзвичайно важливе значення набуває друга операційна ціль - забезпечення інклюзивної та справедливої якісної освіти і сприяння можливостям навчатися впродовж усього життя для всіх громадян. В умовах післявоєнної відбудови країни закладам загальної професійної освіти слід адаптуватися до запитів як економіки, так й суспільства. Перша буде вимагати наявності значної кількості фахівців, здатних реалізувати себе в усіх сферах економіки, зросте попит на фахівців будівельної галузі. Важливим при цьому стає аспект інклюзивності освіти та можливості запропонувати фахову підготовку людям з обмеженими можливостями. Запити на освіту з боку суспільства будуть включати також попит на професійну освіту та перенавчання актуальним спеціальностям, що вимагає постійного аналізу та прогнозування потреб економіки у фахівцях та побудови збалансованої системи їх підготовки.

Набуває нового значення також третя оперативна ціль - забезпечення інклюзивності міст та населених пунктів, зробити міста та всі населені пункти безпечними, життєстійкими та збалансованими. Як наслідок активних бойових дій та терору з боку держави-агресора багато місць та населених пунктів зазнали значних пошкоджень та руйнувань. Відновлення міст та інших населених пунктів повинно ґрунтуватися на сучасних вимогах розбудови смарт-міста, із розумним та комфортним просторовим рішенням та плануванням територій, з врахуванням екологічних вимог та кліматичних умов.

Шоста стратегічна ціль задекларована як збереження наземних і морських екосистем та сприяння збалансованому використанню їхніх ресурсів. Обстріли лісів, наземних і морських екосистем, промислових об'єктів, транспортної інфраструктури та будинків, руйнування систем водопостачання, каналізації та поводження з відходами провокують широкомасштабну та серйозну шкоду з довгостроковими наслідками довкілля та для здоров'я людей, що вимагає нових завдань та значних витрат для повоєнного екологічного відновлення країни.

Потребує значного коригування й сьома стратегічна ціль Стратегії сталого розвитку України «Забезпечення безпеки та доступу до правосуддя, створення підзвітних та інклюзивних інституцій». Перша оперативна ціль передбачає завдання сприяння мирним та інклюзивним спільнотам для сталого розвитку та забезпечення безпеки держави. Війна в Україні та відкритий тероризм з боку держави-агресора вимагає нових завдань в реалізації зазначеної цілі. В першу чергу слід забезпечити безпеку та геополітичний суверенітет країни шляхом приєднання до альянсу НАТО, разом з усіма гарантіями безпеки, які з цього

впливають. Безпека країни також вимагає створення сучасної потужної армії, інтегрованої в структуру північноатлантичного альянсу. По друге, повинно чітко окреслити мережу міжнародних гарантій, коли різні країни дають персональні гарантії безпеки України. По третє, необхідно сформувавши механізм невідворотного покарання за чисельні воєнні злочини росії: тортури, гвалтування, викрадення дітей, масові бомбардування цивільного населення і цивільної інфраструктури та геноцид української державності. Треба також розуміти, що маючи такого сусіда, як росія, економіка країни повинна містити мілітаризовану складову з отриманням сучасних технологій та можливостями забезпечення експорту продукції оборонної галузі.

Таким чином, цілі сталого розвитку, визначені Стратегією сталого розвитку України, можуть бути використані як орієнтир задля забезпечення ефективної та повної відбудови України після війни. Визначені та скориговані цілі сталого розвитку та їхні ключові показники ефективності допоможуть сформувавши політику на національному рівні та сприятимуть її впровадженню на обласному й місцевому рівнях».

Список використаних джерел

1. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. Указ Президента України № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (дата звернення 31.05.2023)
2. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/> (дата звернення 31.05.2023)

УДК 338.45

Девадзе Анзор, PhD, професор департаменту туризму,
Батумський державний університет імені Шота Руставелі, (м. Батумі, Грузія)
Чичуліна Ксенія, к.т.н., доцент,
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
Разно Марія, студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ЗЕЛЕНЕ ПОВОЄННЕ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Останнім часом Україна активно займається реформуванням сфери довкілля, що є великим кроком на шляху до повоєнного відновлення та її європейської інтеграції. Реформи в цій сфері проводяться на низці рівнях, включаючи законодавчий, інституційний, економічний та соціальний.

У довгостроковій перспективі процес післявоєнного економічного розвитку має стати фундаментальним переходом України до зеленої та чистої економіки.

Поняття зеленої економіки тісно пов'язано з Європейським зеленим курсом (ЄЗК), питання імплементації якого стане одним з першочергових завдань з відкриттям переговорного процесу за Главою 27 (Довкілля і зміна клімату).[1]

Експерти раніше стверджували, що до повномасштабної війни, подолання розриву між станом природоохоронної галузі в ЄС і в Україні не можна бути подоланим одним кроком, і для успішного виконання вимог ЄЗК Україні потрібно компенсувати певні заходи. Однак наслідки масштабних руйнувань, спричинених російською агресією, створили нові умови і реалії. Зараз, після року війни, ми можемо побачити значні можливості для України прорватися через цей розрив та швидко модернізуватися й розвиватися. Зважаючи на те, що Україна стала кандидатом на вступ до ЄС, ми повинні перейти до законодавства ЄС, у якому зелена економіка є ключовим напрямком розвитку. Процес впровадження екологічних та кліматичних зобов'язань не буде коротким і простим, порушеним у сфері довкілля та клімату

в ЄС існує приблизно 200 нормативно-правових актів (за оцінками Європейської Комісії), у відповідність до яких Україні потрібно привести своє законодавство та політики.[1]

Зелене відновлення слід розглядати як економічну необхідність для майбутнього розвитку України. Зелений перехід забезпечить більшу економічну ефективність і конкурентоспроможність України на європейському та світовому ринках. [2]

Громадські екологічні організації запропонували 7 принципів зеленого відновлення як основи стратегії повоєнної відбудови України:

1 Наскрізність природоохоронної та кліматичної політики по всіх секторах.

2 Відновлення як інструмент забезпечення базових потреб українців і сприяння сталому розвитку України.

3 Розвиток зеленої економіки.

4 Дотримання світових екологічних стандартів на всіх рівнях.

5 Дотримання європейських екологічних інструментів планування.

6 Забезпечення базових потреб українців і сприяння сталому розвитку України.

7 Ефективне функціонування і використання цільових фондів для післявоєнного відновлення і розбудови зеленої економіки.[3]

Для досягнення системного та цілісного сталого відновлення необхідно розробити рамкові вимоги на національному рівні. Ми повинні чітко визначити, яку Україну майбутнього ми бажаємо побудувати. Важливо поставити завдання, які спрямовані на досягнення цілей сталого розвитку та виконання міжнародних зобов'язань України, таких як досягнення кліматичної нейтральності до 2060 року та повна гармонізація з політикою та практиками ЄС. Також ми повинні розробити перелік заходів з мінімізації ризиків для країни, включаючи кліматичні ризики.[2]

Перехід до відповідності із законодавством та політикою ЄС не може бути формальним або лише для показу: Україна дійсно повинна бути готовою до практичного впровадження всього законодавства та політики ЄС. Нові та оновлені нормативні акти, які стосуються довкілля та клімату в ЄС, мають негайно стати частиною національного законодавства України, щоб уникнути тривалого впровадження.

Одним із необхідних елементів екологічної реформи для забезпечення успішності «зелених» перетворень є реформа процедури отримання та цільового використання екологічних коштів, включаючи створення та підтримку прозорої організації - Екологічного фонду. Утворення окремої юридичної особи, такою як Екологічний фонд, є також одним із заходів Економічної стратегії до 2030 року. Ця реформа, з міжнародною підтримкою, має потенціал вирішити не лише проблему відновлення довкілля після війни та ліквідації екологічної шкоди, завданої російською агресією, але й загальну проблему формування та розподілу екологічних коштів.[1]

Створення органів державного управління у сфері довкілля: Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, яке відповідає за розробку та впровадження національної політики в цій галузі, а також були створені регіональні управління довкілля.

Проведення реформування системи екологічного моніторингу, що включає впровадження системи збору та аналізу даних про стан довкілля. Ця система дозволяє визначити рівень забруднення та вплив на природні екосистеми.

Україна впроваджує проекти з використання відновлюваних джерел енергії, зокрема сонячної та вітрової енергії, за допомогою державної підтримки. Це сприяє зменшенню споживання вуглеводнів та інших забруднюючих речовин.

Ці реформи мають на меті покращення стану довкілля, забезпечення сталого розвитку та наближення до європейських стандартів. Вони сприяють зменшенню забруднення повітря, води та обґрунтувань, збереженню біорізноманіття та ефективному використанню природних ресурсів.

Отже, основним середньостроковим викликом для природоохоронної політики стала війна і руйнівний вплив військових дій на довкілля. Довгострокові виклики, пов'язані з

повномасштабним вторгненням, залишаються незмінними: необхідність збереження стратегічної рамки цілей та забезпечення їх ефективного досягнення.

В першу чергу уряд повинен публічно визнати, що охорона довкілля та зміна клімату є одними з найважливіших пріоритетів, а не другорядними складовими. Забезпечення їх наскрізності допоможе вирішити проблему відставання України в адаптації та впровадженні норм екологічного законодавства ЄС, а також повноцінної участі в Європейському зеленому курсі. Це сприятиме формуванню привабливого інвестиційного клімату в Україні та ефективній відбудові країни.

Список використаних джерел

1. «Одиниця» за довкілля: чому Україна провалилася у сфері, де ми вважали себе успішними [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2023/02/7/7155638/> (дата звернення 23.02.2023)

2. Повоєнне відновлення України має бути зеленим [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.dossier.org.ua/news/unpr-position-paper/> (дата звернення 23.02.2023)

3. Зелена відбудова України: позиція громадськості [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://epl.org.ua/announces/zelena-vidbudova-ukrayiny-pozytsiya-gromadskosti/> (дата звернення 23.02.2023)

УДК 339.138:659.1

Добрянська В.В., к.т.н., доцент

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

(м. Полтава, Україна)

АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ COOL BRAND-ТЕХНОЛОГІЙ НА РИНКУ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

Чому одні товари коштують дорожче інших, що не поступаються їм у своїх споживчих характеристиках? Тому, що вони мають бренд – розкручену торгову марку, яку знають всі. І пов'язана вона у свідомості споживача з гарною якістю товару і престижем.

Будь-який бренд є торговою маркою, але не всі торгові марки згодом стають брендом. Поняття «бренд» набагато ширше, ніж поняття «товар», яке обмежено і пов'язано з матеріальними властивостями, що задовольняють потреби покупця. Бренд створює основу для формування тривалих взаємин покупця і брендового товару, формує образ торгової марки і зміцнює її у свідомості споживача через комунікації, що символізують пряме чи уявне відношення до товару. Зрештою, бренд – це засіб здобування стійкої конкурентної переваги.

Поняття «бренд» увійшло у вжиток на батьківщині маркетингу в США. В англійській мові це слово має ряд прямих значень - вогонь, факел, палити, горіти. Ще одним його значенням є «тавро» (знак власності), що використовувалося в скотарстві. Бренд - це комплексний код, що формує у споживача позитивне сприйняття товару. Іншими словами, бренд - це розкручений товарний знак, його імідж, що виникає в результаті різних маркетингових зусиль з просування товару на ринку. Можна сказати, що бренд – це цільовий набір позитивно заряджених якостей, що приховуються за символом.

Сьогодні бренд формує від 30% до 70% ринкової вартості бізнесу. Він бере участь у капіталізації бізнесу, дає можливість планувати грошові потоки. Так, згідно з даними дослідження «The Banker», репутація бренду є ключовим фактором успішності банку (такої думки дотримується 65% банкірів) [1]. Бренд – рушійна сила у торгівлі і запорука комерційного успіху. Він переконає вас у тому, що їздити на автомобілі Mercedes – престижно, пити «Актімель» вранці – запорука здоров'я, Adidas – найкраще спортивне взуття, а з Соса-Сола – завжди свято. Споживач готовий розлучитися з певною додатковою

сумою, щоб купити товар відомої фірми. А компанія отримує чистий прибуток «з повітря». Точніше з міфу, який вміло просуває бренд-менеджер. Міфи і легенди давно стали умовою успішності бренду на ринку. Продукт, про яке неможливо розповісти історію, брендом не є.

Відомі бренди оповиті міфами і легендами половина з яких це реальні факти з історії їх створення, а половина – плід фантазії маркетологів. У західних компаніях навіть існує спеціальний термін «storytelling». Бренд-історія споживачам потрібна. Тому що люди не хочуть, щоб їм просто щось продавали. Вони хочуть, щоб компанії взаємодіяли з ними, прагнули задовольнити їхні інтереси і цікавість. Більшість людей здійснює покупки, ґрунтуючись на своєму емоційному відношенні до бренду. Розповідаючи потенційному споживачеві цікаві подробиці з його історії, виробник тим самим включає його в коло наближених, що доторкнулися до легенди [2].

Можна витратити мільйони на рекламу, але так і не створити бренд. Про вашу продукцію будуть кричати всі ЗМІ, місто заклеять плакатами та листівками і все виявиться лише тимчасовим струсом повітря. Тому – створення бренду, це тонке мистецтво і кропітка робота, яка починається з аналізу ринку і конкурентів, пошуку нових цінкових і продуктових ніш, позиціонування і ціноутворення продукту. Головне – з'ясувати бажання покупців, знайти ті почуття і думки, на яких можна зіграти, щоб реклама товару потрапила точно в ціль. Для цього необхідно провести масштабні маркетингові дослідження, анкетування, опитування фокус-груп, «намалювати» портрет потенційного споживача, зрозуміти його спосіб життя, звички.

У 2001 році у Великобританії групою маркетологів була створена організація, під назвою COOL BRANDEADERS COUNCIL, яка є найбільш відомою і впливовою дослідницькою організацією у світі. Метою даної організації є проведення опитувань суспільної думки у різних країнах і визначення брендів, яким може бути привласнено епітет COOL – «крутий». Щорічно дана організація повідомляє світову громадськість, про те, які бренди, споживачі у різних країнах вважають «крутими» у різних категоріях: мода, музика, технології, мистецтво, медіа. Список Cool Brands 2017-18 показав, що на гребені хвилі знову luxury бренди. Серед 38 іменитих експертів рейтингу Cool Brands цього року були модель Дейзі Лав, дизайнер Джулієн Макдональд і актриса Седі Фрост. Шорт-лист Cool Brands очолив бренд Apple. До речі, з 2005 по 2011 рік перше місце в рейтингу найкрутіших брендів за версією британців займав Aston Martin, який цього року лише на другому місці. Далі йдуть Rolex і Nike. На п'ятому місці рок-фестиваль Гластонбері. Першу десятку замикають YouTube (6 місце), Google (7 місце), Twitter (8 місце), Virgin Atlantic (9 місце) і Ray-Ban (10 місце). Цікаво, що цього року 25 % списку довелося на так звані luxury бренди, тоді як у торішньому рейтингу був помітний сплеск популярності демократичних марок. Стівен Челютіс, голова експертної комісії Cool Brands, зазначив: «Мода повернулася на перший план, стала більш помітною, поряд зі спортивними та музичними брендами. Можливо, свою роль зіграло якість продукції або цей тренд корелює із загальним відновленням економіки, але очевидно те, що цього року рейтинг хитнувся назад в сторону luxury сегмента». Серед представників моди в ТОП - 20 Cool Brands увійшли Chanel (13-е місце), Prada і Alexander McQueen (14 -е і 19 -е місця відповідно) [2].

Бренди в широкому сенсі, «оплачені» марнославством людей, виникають стихійно і створюються цілеспрямовано в рамках субкультур. За це незабутнє і вкрай приємне почуття споживач із задоволенням платить гроші. Адже, як показує досвід, люди набагато легше проходять «вогонь» і «воду», ніж «мідні труби». І якщо маркетолог використовує на практиці дану психологічну властивість людини як соціальної істоти, то він легко може усунути бар'єр психологічного захисту від впливу реклами бренду, яка за звичайних умов сприймається споживачем як вкрай нав'язлива. Таким чином, поняття бренду або «крутого» бренду – це і якась сформована в свідомості споживачів умовність, яка є зручною одиницею виміру, і якийсь об'єкт, надчуттєвими властивостями якого в соціодинамічних системах можна керувати методами психології маркетингу.

Таким чином, якщо гранично коротко викладати суть cool-brand-стратегії, то в ній слід виділити кілька найбільш важливих принципів. Бренд буде по-справжньому «крутим» для конкретного покупця, якщо покупець, купуючи його, відчував себе «крутим» сам. Щоб покупець вважав бренд «крутим», його повинні придбати ті люди, яких покупець вважає «крутими». Для розуміння психологічної суті того, що оцінюється як «крутий» бренд, необхідно розглянути об'єкт продажу в рамках так званої соціодинамічної системи. У такій системі бренд може придбати особливі «системні» або «надчуттєві» властивості, яких у нього не було раніше, підвищити свою цінність і стати «крутим». «Круті» бренди можуть виникати внаслідок особливої поведінки людей зі специфічною мотивацією самовираження, така поведінка називається дистинктивною. Для цілеспрямованого і планомірного створення «крутих» брендів необхідні психологічні дослідження, головним методом яких є психологічні експерименти і психологічні тести.

Список використаних джерел:

1. Тамберг В., Бад'їн А. Бренд: Бойова машина бізнесу. Х.: «Олімп-бізнес», 2015. 240 с..URL: <http://look.tm/content/blog/spisok-luchshikh-brendov-2013-goda>
2. Car firm Aston Martin has beaten Apple's iPhone in an annual survey of the coolest brands in the UK. <http://www.bbc.co.uk/newsbeat/article/11421174/>

УДК 338.

Дроздов О.В., магістрант

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

ПЛАНУВАННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРОГРАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасні економічні реалії переконливо доводять, що планування виробничої діяльності підприємства є особливо важливим, так як саме ефективні підприємства відрізняються здатністю планувати, як буде виглядати їх успіх. Планування діяльності є ключовим завданням у життєвому циклі кожного підприємства. Основне завдання господарської діяльності - це виробнича програма, вона є ключовим етапом серед усіх планувань підприємства. Усі інші види планів створюються залежно від її наповнення та задля її виконання.^[1]

Теорією і практикою управління в умовах ринкового господарства доведено, що план виробництва продукції (виробнича програма) – це центральний розділ системи планування підприємства. Він формується відповідно до прийнятого плану продажів. Кількість продукції, що підлягає виготовленню в плановому періоді, враховує плановану кількість поставок споживачам, а також зміни залишків готової продукції на складі на кінець і на початок планового періоду. Виробнича програма існує задля того, щоб мати можливість передбачати майбутнє, вміло планувати діяльність підприємства та забезпечити безперервний процес виробництва шляхом введення виробничих потужностей, розрахунку потреби в матеріальних ресурсах і сировині, чисельності персоналу, транспорті і таким чином забезпечує сталий розвиток підприємства.^[2]

Перш за все програма виробництва передбачає випуск конкурентоспроможної і прибуткової для виробника продукції. Для цього необхідно систематично створювати та корегувати усі види планів виробничої програми: довгостроковий (стратегічний), поточний і оперативно-календарний. Для ефективного створення виробничої програми необхідно брати до уваги наступні аспекти:

- перспективу планування виробництва продукції;
- прогнозування попиту на продукцію підприємства, що базується на аналізі змін ринкової структури;
- існуючі державні замовлення на продукт;

- кінцеві результати дослідження поточного попиту на продукцію;
- укладання договорів для закупівлі продукції з закупівлі продукції для виробництва, що базується на вільному виборі;
- дії для координування та підтримування виробництва;
- дії для нарощування виробничих потужностей;
- облік нереалізованої продукції за минулий період.^[3]

Основою формування довгострокового плану виробництва продукції можуть бути генеральна мета, базова стратегія, а також обрана на їх основі перспективна концепція маркетингу. По суті, прийнята в стратегічному плані базова стратегія може бути виробничою або товарною. Зміст виробничої стратегії (перспективної концепції маркетингу) полягає в тому, що розвиток підприємства, зокрема зростання збуту продукції, може бути реалізований за рахунок підвищення рівня виробничого потенціалу підприємства. Суть товарної стратегії – диверсифікація виробництва, тобто розширення і оновлення номенклатури продукції та видів діяльності фірми.

На основі аналізу інформації про ринкову кон'юнктуру та виробничі можливості підприємства вибирається той асортимент продукції, який найбільшою мірою пристосований до окремих сегментів ринку. Іншими словами, фірма повинна вибрати свою ринкову направленість, тобто найбільш сприятливий ринковий сегмент. Важливим критерієм відбору номенклатури продукції для включення у виробничу програму є показники прибутковості, стадії життєвого циклу, оновленість продукції.^[4]

Таким чином, порядок планування виробничої діяльності підприємства у більшій частині залежить від важливості продукції, її затребуваності та економічного статусу. У першу чергу головне значення має технологічний зв'язок між підрозділами, кількість незавершеного виробництва в них та властивості циклу виготовлення продукції, її орієнтованість на подальшу обробку, задоволення потреб на ринку за межами підприємства.

Список використаних джерел

1. Гринчуцький В. І., Сабецька Т. Формування виробничої програми підприємства: маркетинговий аспект: монографія. Тернопіль. 2014. 225 с.;
2. Білов М. А. Управління виробничою інфраструктурою: навчальний посібник. К: КНЕУ, 2003. 345 с.;
3. Швайка Л. А. Планування діяльності підприємства: навчальний посібник. Л.: Новий світ – 2000, 2004. 410 с.;
4. Тарасюк Г. М., Шваб Л. Планування діяльності підприємства: навчальний посібник. К.: Каравела, 2003. 356 с.

УДК: 330.101

Дубіщев В.П., д.е.н., професор

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

Островський І.А., к.е.н., доцент

*Харківський національний університет міського господарства імені О.М.Бекетова
(м. Харків, Україна)*

ЕВОЛЮЦІЯ ПРЕДМЕТУ ТА МЕТОДОЛОГІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ У ВИМІРАХ СВІТОВИХ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ

Ефективність організації економічних відносин прямо та побічно залежить від розуміння цього процесу на теоретичному рівні. Теоретичний рівень відрізняється особливостями методології в залежності від економічної школи.

Враховується той факт, що економічна наука розробляється і розвивається економістами, що сповідають різноманітні ідеології та концепції, а через таке

велике розмаїття виникає різноманіття в предметі економічної науки та методології її теоретичної основи.

Категоріальне визначення теоретичних напрямків економіки мають свою ретроспективу. Так, термін походить від давньогрецького слова οἰκονομία (οἰκονομία, «управління домогосподарством») від οἶκος (οἶκος, «дім» + νόμος (νόμος, «звичай» чи «право») [1]. Ксенофонт запропонував цей термін на позначення науки про господарство, управління домом і майном.

Аристотель науку про господарство поділив на дві. Терміном «економіка» він позначав організацію господарства в маєтку рабовласника включно з виробництвом благ для задоволення потреб людей — господарювання. Терміном «хрематистика» (від грец. χρέμα — майно, володіння) Аристотель позначав мистецтво наживати статки, діяльність з накопичення багатства.

У 1615 французький економіст Антуан де Монкретьєн увів у науковий обіг термін «політична економія» (грец. πολιτικός — державний, суспільний), який означає «мистецтво державного управління господарством». Цей термін був найуживанішим до початку ХХ ст. Його став витіснити термін «економіка» після виходу в світ праці англійського економіста Альфреда Маршалла «Принципи економічної науки» (Principles of Economics) у 1890 році [2].

Заслуговує на увагу категорія каталактика, що за етимологією визначення як праксеологічна теорія. Практиологія (від грец. πράξις — дія та грец. λογία} — мова, вчення) — галузь досліджень, що вивчає людську діяльність, зокрема в аспекті її ефективності. Термін вперше використав у 1890 році французький соціолог і філософ Альфред Еспінас [3].

Розвиток праксеології пов'язаний із австрійською школою економіки і, особливо, роботами Людвіга фон Мізеса. Основна робота Людвіга фон Мізеса має назву «Людська діяльність: трактат з економічної теорії» («Human Action: A Treatise on Economics»), 1949 р., США. Завдяки цій фундаментальній праці найбільш розробленим розділом праксеології є економічна теорія в її «австрійському» варіанті.

Людвіг фон Мізес про виникнення праксеології: "З політичної економії класичної школи виникла загальна теорія людської діяльності - праксеологія"[4].

За визначенням економіста Австрійської школи Людвіга фон Мізеса, предметом каталактики є усі ринкові явища зі своїм корінням, відгалуженням і наслідками. Люди, які торгують на ринку, спонукаються не тільки бажанням отримати їжу, дах, але й багатьма ідеалістичними мотивами. Вони роблять вибір між різними альтернативними варіантами, не важливо, чи вони класифікуються як матеріальні, чи ідеальні. На реальній шкалі цінності матеріальні і ідеальні речі хаотично змішані. Навіть якщо б було можливо провести чітку межу між матеріальними і нематеріальними інтересами, необхідно розуміти, що кожна конкретна дія або спрямована на реалізацію й матеріальних, й ідеальних цілей, або є результатом вибору між матеріальним та ідеальним. [5].

Доцільно передбачити, що предмет вивчення каталактики межує з предметом інституціоналізму. Інституціональна економіка закономірно є продовженням німецької історичної школи.

Авторське дослідження зосереджене, у даному разі, на визначенні етимологічного змісту категоріального визначення економічної теорії у відповідності з особливістю етапів розвитку людства.

Доцільно розглядати економічну теорію античного європейського континенту, середньовіччя на традиціях феодалізму, сходу на основі ісламських принципів життєдіяльності та економічного регулювання, економічну теорію і відповідну методологію капіталізму. економічну теорію епохи глобалістики.

Предмет економічної теорії, її етимологічне визначення та методологія пов'язуються в авторському дослідженні як з етапами розвитку суспільства, так і з новими інститутами, інституційними явищами (структурами) та інституційними цінностями.

Нові інститути, інституційні явища (структури) та інституційні цінності впливають на мотивацію суб'єктів економічних відносин, що вносить корективи в традиції чи закономірності в економічних відносин. До таких правомірно віднести, наприклад, вплив Хрестових походів на економіку Європи після ознайомлення європейців із східними товарами та попитом на них, великі географічні відкриття та їхній вплив на розуміння в економічній теорії інституту колоній та їхнього впливу на світове господарство, монополізації економіки, створення центральних банків, як фінансової інституції з відповідно новою системою регулювання у світі, зростанням інституту держави в теорії Дж.Кейнса та монетаризму М.Фрідмана, орієнтація на екологічну базову методологію енвайронментології, як інституційної цінності в сучасних умовах і на перспективу.

Етап формування неокласичного синтезу, як нового предмету економічної теорії та методології 70-х років ХХ століття пов'язаний, передусім, з посиленням монополій, стагфляційних проявів. поглибленням глобалізаційних ознак. Значну роль в становленні неокласичного синтезу відіграв Пол Самуельсон Він писав: «Моя точка зору зводиться до загальної неокласичної теорії, яка включає в класичну традицію будь-яку частину кейнсіанського і некейнсіанського аналізу, яка являється придатною для сучасної економіки»[6].

До сучасних напрямків економічної теорії П.Самуельсон відносив: неокласицизм; кейнсіанство, інституціоналізм та неокласичний синтез.

Список використаних джерел

1. Harper, Douglas (November 2001). Online Etymology Dictionary. Economy. Архів оригіналу за 29 січня 2010.
2. Мочерний С.В., М.В. Довбенко. Економічна теорія : підручник. Київ : "Академія". 2004. 856 с.
3. Whately's Introductory Lectures on Political Economy (1831)
4. <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%81%D0%B5%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F>
5. Von Mises, Ludwig, 1881-1973. (2008). Human activity: a treatise on economic theory. Sot'sium. ISBN 978-5-91603-002-0. OCLC 881547909.
6. <https://phm.cuspu.edu.ua/nauka/naukovo-populiarni-publikatsii/854-stvorennya-ta-rozvytok-teoriyi-neoklasychnoho-syntezu-v-interpretatsiyi-pola-samuelsona.html>

УДК: 330.101(075.8)

Дубіщев В.П., д.е.н., професор; Жиленко К.С., студентка
(Національний університет «Полтавська політехніка імені Ю.Кондратюка»)
(м. Полтава, Україна)

ЕВОЛЮЦІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ НАУКИ

Правомірно вважати, що економічна наука зародилася у Стародавньому Сході. В надрах натурального господарства східного рабства з властивою йому активною участю держави в економічних процесах розширювалися масштаби товарно-грошових відносин і стають більш злободенними проблеми співіснування державної, общинної та приватної власності.

Протягом першого тисячоліття до нашої ери розвиток економічної науки проявив себе в державах класичного (античного) рабства VIII - VII ст. до н.е., основ економічного вчення Арістотеля і Ксенофонта [1].

Меркантилісти Томас Мен (Англія), Антуан Монкретьєн (Франція), Антоніо Серра (Італія) та інші вчені вбачали багатство в грошах та в активному протекціонізмі, у підтримці експансії торговельного капіталу, сприянні розвитку вітчизняної промисловості, особливо мануфактурної. [2].

Меркантилізм як перша теоретична спроба пояснити суть капіталістичного способу виробництва виник на підставі узагальнення досвіду первісного нагромадження капіталу й вирішував практичні питання прискорення цього процесу.

Фізіократи XVIII ст. на чолі з Ф.Кане вивели економічну теорію на новий якісний рівень. Фізіократія, народжена в 1750 р., була течією економічної думки, яка ґрунтувала свою основну ідеологію на незначному втручанні держави в економіку. Течія, заснована на тому, що в економіці було природне явище, що породжує частину терміна "фізіократ" ("physis", природа по-грецьки), який сам регулював ринок. Ф.Кане, як і А.Тюрго, створили одну з перших шкіл проти втручання держави.

Багатство народів А.Сміта, теорії Т.Мальтуса і Д.Рікардо завершили процес становлення класичної політичної економії.

А. Сміт у досліджених про природу та причини добробуту націй вперше сформував концепцію вільного ринку, коли через власний інтерес виграють усі. «Невидима рука ринку» сформована в тріаді земля, праця, капітал і є класичним фундаментом економічних теорій. Особливу значимість природних ресурсів і землі підкреслив Д.Рікардо у теорії ренти.

Марксизм розвинув теорії трудової і доданої вартості,

Маржиналісти австрійської школи, а саме Карл Менгер, Фрідріх фон Візер, Ейген Бем-Баверк та інші вчені сформували теорію граничної корисності, намагаючись описати економічні процеси того часу і надаючи їм логічно-наукове завершення.

Граничні величини, суб'єктивізм, статичність, курс на ринкову економіку, що економічно нейтральна до політики формує економікс А. Маршалла.

Школу неокласиків об'єднує методичний індивідуалізм, раціональність поведінки і ринкова рівновага.

Регуляторні інститути держави були підняті у 1936 році Д.Кейсом, коли кейсіанство сформувало методологію регуляторної політики та особливу роль держави в економічному розвитку.

Макроекономічна теорія монетаризму є однією з головних теорій сучасної неокласичної думки з 1950 років на чолі з М.Фрідманом, що несе витоки від Д.Юма «Нарис про гроші».

Неокласична модель економічного зростання була розроблена Р. Солоу в 1950 – 1960-ті роки. Ця модель показує, як три основні фактори пропозиції – капітал, праця і науково-технічний прогрес – впливають на обсяг виробництва, тобто на економічне зростання.

Кембріджська школа неокласиків представлена економічною теорією А.Маршалла, неокласичною теорією зростання Р.Солоу, Т.Свона. Неокласична доктрина економічного зростання формувалася на базі двох джерел - теорії факторів виробництва, що бере початок від Ж.Сея, Н.Сеніора, Дж.Мілля, Дж.Кларка, та концепції виробничої функції, що враховує взаємодію двох факторів — праці і капіталу.

Історична школа з її методологією XIX – XX ст. (В. Рошер, Б.Гільдебранд, В.Зомбарт, М.Вебер, А.Левицький, М.Туган-Баранівський, А.Муллер та ін) започаткувала якісно новий етап формування економічних знань у світовій економічній науці.

Послідовники А. Мюллера і Ф.Ліста в Німеччині проблему класичної науки вбачали в тім, що абстрактні узагальнення не розкривали всієї глибини економічних явищ і не могли бути використані на практиці. Вони застосовували конкретний індуктивний метод - метод історизму до економіки замість дедуктивного, вивченого класичними та неокласичними теоретиками.

Загальній теорії класиків історична школа протиставляє особливу теорію розвитку національної економіки і, як один з наслідків, підвели наукову думку до інституціоналізу В.Гамільтона, Д.Норта, Д.Гелбрейта.

Нова класична теорія сформувалася в континентальній Європі (Фрайнбурдська школа) німецькою групою вчених. Також на сьогодні існують нова історична і соціальні школи, що знаходяться на узбіччі економічної науки, але мають право на життя.

Сучасні наукові школи:

1. Неокейсіанство – (С.Кузнець, П.Самюельсон, Д.Тобін, Р.Солоу);

2. Неоінституціоналізм – (Д.Марг, Р.Коуз, Дж. Гелбрейт, Д.Норт, М.Бюкенен);

3. Конституційна економіка – формують сучасний економіко-науковий світогляд чи не найбільше .

Різні вчені вказують на вирішення окремих проблем розвитку, та інституціоналіст К.Азармадіс довів, що освіта забезпечує економічний ріст і це важливо для народів Африки і Азії.

Р.Коуз довів, що трансакційні витрати, права власності в інституціональній структурі, чи не єдиний шлях детінізації економіки.

Окремо необхідно охарактеризувати порівняно новий напрям економічної теорії: конституційну економіку, яка передбачає формальне закріплення економічної системи в конституційних нормах: економічній конституції, коли правила економічної гри підводять опортунізм суб'єктів до потреб розвитку суспільства (Дж. Б'юкенен, В. Кемпбел, Р. МакКормік, Р. Толлісон, Р. МакКензі, П. Баренбойм, В. Нерсесянц, Е. Сото та ін.)

В останні роки вчені все більше звертаються в еколого-економічну сферу. Так К.Пінар (Канада) – відстоюючи теорію інституціональних договорів розвиває економічні школи в сфері природокористування, а особливо водокористування.

Список використаних джерел

1. Арістотель: традиція, адаптація, переклад / Упорядник О.Палич. Київ : Дух і літера, 2017. – 184 с.

2. Мешко І.М. Історія економічних вчень: Основні течії західноєвропейської та американської економічної думки : Навч. посібн. – Київ: Вища шк. 1994. – 175 с.

УДК 339.138

Дідечкіна А.Ю., студентка

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

МАРКЕТИНГОВИЙ ПІДХІД В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Підвищення значення маркетингу в Україні останнім часом очевидне. Сучасний український ринок стає все більш насиченим, диференційованим, динамічним і конкурентним. Боротьба за споживача ставить постійно зростаючі вимоги до всіх учасників ринку, й особливо до промислових підприємств.

Завдяки глобалізації ринку українські підприємства мають нагоду застосовувати нові методи ведення бізнесу, в тому числі й маркетингові. У той же час на сьогодні не існує єдиної загально визнаної концепції маркетингу, а різних визначень поняття «маркетинг» налічується близько півтори тисячі.

З погляду сучасної економічної теорії маркетинг розуміється як єдність трьох складових, трьох аспектів - філософії бізнесу, комплексу засобів та інструментів управління і функції управління.

Перший аспект, тобто розгляд маркетингу як філософії бізнесу, означає, що маркетинг - це, скоріше, деяка точка зору. Підприємство будує свою роботу на поєднанні власних інтересів з інтересами споживачів, при виробленні рішень орієнтується на вимоги ринку, досягає своїх цілей через задоволення потреб окремих споживачів і ринку в цілому.

Другий аспект маркетингу - це розгляд його як комплексу засобів та інструментів, за допомогою яких підприємство вивчає ринок і впливає на нього.

Сукупність засобів впливу на ринок називають маркетинговим комплексом (marketing-mix). Елементи цього комплексу об'єднані в чотири групи (концепція «4Р»):

product (товар), place (місце розповсюдження), price (ціна) і promotion (засоби і способи розповсюдження)

Товарна політика промислового підприємства включає вибір асортименту вироблених товарів, оптимальних параметрів їх якості і споживчих властивостей, дизайну, упаковки, гарантій ремонту або заміни. Для розповсюдження товарів повинні бути знайдені дистриб'ютори (канали розповсюдження), вирішені питання транспортування, транспортної упаковки, зберігання. Ціноутворення передбачає визначення преїскурантної ціни, знижок, термінів та умов оплати, можливості кредитування. Просування товарів базується на елементах маркетингових комунікацій: рекламі, пропаганді, прямому продажу, стимулюванні збуту, формуванні відношення суспільства до торгової марки.

Третій аспект маркетингу - це функція управління, менеджменту, в межах якої здійснюються організація, планування, контроль і мотивація ринкової діяльності підприємства. У цьому «управлінському» значенні маркетинг одержав назву маркетингового менеджменту. Основні етапи проведення маркетингового менеджменту: аналіз ринкових можливостей підприємства, вибір цільових ринків, розробка маркетингової стратегії підприємства, а також комплексу маркетингу і програми маркетингу, реалізація маркетингових заходів, контроль та аналіз маркетингової діяльності.

Необхідність маркетингу для окремого підприємства й економіки у цілому полягає в наступному. Організації та фахівці повинні продукувати товари, ідеї, послуги, щоб існувати і розвиватися. Продаж цих продуктів потрібен для отримання прибутку та інновацій, для функціонування економіки і суспільства в цілому. Саме маркетинг визначає весь шлях товару від виробника до споживача, а також забезпечує зворотний зв'язок, що робить даний процес у декілька разів ефективнішим. Маркетинг стверджує: у досягненні своїх цілей організація повинна прагнути задовольнити потреби споживачів своїх ідей, товарів, послуг. Задоволення споживача - головний орієнтир концепції маркетингу.

Отже, можна зробити висновок, що конкурентоспроможність будь-якого підприємства напряму залежить від застосування на практиці маркетингового підходу до управління. Крім того, маркетингова концепція управління має на увазі тенденцію до децентралізації повноважень у системі управління, що, у свою чергу, забезпечує гнучкість і швидкість реакції в умовах динамічного зовнішнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Баценко Л.М., Зв'язок між структурою та стратегією розвитку організації. *Підприємницька модель економіки та управління розвитком підприємства: тези II Міжнародної науково-практичної конференції* (6-8 листопада 2019 р.). Житомир. 2019. С. 29-32
2. Дуляба Н., Озарчук К. Особливості формування системи управління персоналом підприємств у сучасних умовах. *Інфраструктура ринку*. 2020. № 3. С. 165–170. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/39_2020_ukr/29.pdf
3. Лилик І.В. Маркетинг в Українській економіці: Монографія. Київ. Вид. КНЕУ, 2008, 237 с.

УДК 336.276

Дорош В. В. студентка; Шевченко О.М., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

СВІТОВИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ

Найпоширенішим інструментом фінансування дефіциту бюджету є державні позики. Тенденція стрімкого зростання державного боргу охопила майже всі країни світу. Українська економіка знаходиться на низькому рівні та вимушена користуватися кредитами, оскільки перебуває в умовах війни. Невміння якісно та раціонально здійснювати процес

кредитування, через відсутність потрібного механізму його здійснення негативно впливає не лише на економіку, а і населення.

Як у розвинених країн, так і у країн, що розвиваються обсяг боргів постійно зростає. Розвинені країни виступають в ролі кредиторів світової економіки та водночас мають найбільші обсяги державного боргу. Сучасна економічна наука отожднює поняття «зовнішня заборгованість» з «зовнішнім боргом» та трактує як сумарні грошові зобов'язання країни, що підлягають поверненню зовнішнім кредиторам на певну дату. Отже, зовнішній борг – це загальна заборгованість країни за зовнішніми позиками та несплаченими за ними відсотками. Однією з основних економічних проблем світу є проблема боргових зобов'язань, вона не минула і нашу державу. Незважаючи на це, деякі країни, маючи зовнішню заборгованість, мають гарний економічний стан. Для аналізу рівня боргової безпеки економісти використовують такий критерій, як відношення загального обсягу державного боргу до ВВП [1].

Для України боргова криза стає все більшим тягарем, оскільки виникає проблема неспроможності погашення боргів. Неefективне управління заборгованістю спричиняє дефіцит державного бюджету та дефіцит платіжного балансу країни, бо запозичення проводяться з метою покриття вже існуючого бюджетного дефіциту [2].

Деякі країни, зокрема, які входять до G-7, мають державний борг, який наближається або перевищує ВВП, але ці країни є економічно стабільними. Це пояснюється ефективним механізмом управління державним боргом та високим рівнем довіри до економіки цих держав.

Розвинуті країни світи не використовують єдиного підходу до управління державним боргом, проте, виокремлюють основні моделі інституційного забезпечення такого управління [3]:

– *агентська*: окрема структура обирає найбільш оптимальні методи управління боргом. Агентство повинно дотримуватися основних напрямів боргової стратегії, встановлених урядом, і підпорядковуватися Міністерству фінансів, главі уряду, Центральному банку або казначейству (Велика Британія, Німеччина, Польща, Франція, Латвія, Нідерланди та інші);

– *банківська*: Центральний банк здійснює управління зовнішнім боргом (Мальта, Данія, Кіпр);

– *урядова*: управління державним боргом здійснює певна структура, зазвичай Міністерств фінансів чи Державне казначейство (Естонія, Литва, Україна та інші).

Аналізуючи дослідження відношення державного гарантованого боргу до ВВП різних країн світу, можна виокремити наступні приклади ефективного управління державним боргом, що допоможе Україні напрацювати власний план стабілізації економіки:

- Японія. По усім ознакам має критично великий державний борг. Переважно їх борг складається з внутрішніх позик, країна винна «собі»: власним компаніям, банкам, цільовим фондам, урядовим організаціям. Борг формується у валюті, яку контролює країна – єнах. Країна активно створює умови для інвестування власних громадян у розвиток своєї держави, що є частиною опори економіки [4].

- Сполучені Штати Америки. Мають один з найбільших світових державних боргів, але при цьому успішно розвиваються за рахунок того, що мають самостійну повноцінну грошову одиницю. США мають досвід ефективного управління облігаціями, що допомагає запобігати додатковим позикам та визначати напрямок розвитку країни. Вони експортують, імпортують, приймають інвестиції [4].

- Польща. Укладання угод про реструктуризацію зовнішнього боргу з офіційними кредиторами та комерційними банками допомогло уряду знизити заборгованість під наглядом МВФ. Спочатку відбулося списання 80% боргу, потім, шляхом конверсії боргів у спеціальні фонди ще 10%. На сьогоднішній день відсоткове відношення державного боргу до ВВП країни не перевищує встановленої межі [1].

Виокремлюють п'ять кроків до ефективного управління державним боргом [4]:

- зменшення відношення чистого державного боргу до ВВП;
- збільшення частки боргу, номінованого в гривні, у портфелі державного боргу;
- збільшення уваги до зовнішніх позик, орієнтованих на розвиток;
- оптимізація вартості та ризиків загального портфеля державного боргу;
- розвиток ринку казначейських цінних паперів.

Зважаючи на війну в Україні всі визначені рекомендації виконати неможливо. Тож із них варто виокремити ті, що стосуються розвитку ринку облігацій та орієнтування на інвестиційно-інноваційні зовнішні позики.

Проблема України не в масштабах боргу, а в темпах його зростання та здатності обслуговувати борги. За для оптимізації боргової політики в Україні повинно бути розроблено та впроваджено цілісну стратегію, яка поєднає вдосконалення нормативно-правового та інституційного забезпечення боргової політики зі створенням короткострокових і середньострокових орієнтирів управління зовнішнім боргом. За для переймання досвіду управління державним боргом, можна виокремити політику управління державним боргом провідних країн світу, яка націлена на встановлення контролю за рівнем боргу; розробленні пакетів жорстких фіскальних заходів; зменшення дефіциту державного бюджету; реалізацію пенсійної реформи. За умов сучасної боргової ситуації в Україні, дані заходи повинні мати місце і в нашій країні для поліпшення платоспроможності, що є запорукою підвищення довіри кредиторів.

Список використаних джерел

1. Кнір М.О., Плешакова О.А., Криворучко Я.В. Зарубіжний досвід управління державним боргом і перспективи його імплементації в Україні. *Бізнес Інформ*. 2019. № 12. С. 70-75.
2. Кудрицька Ж. В., Коваленко Т. В. Перспективи застосування світового досвіду щодо управління державним боргом України. *Економіка і суспільство*. 2017. № 9. С. 265-269.
3. Кончаківський І.В., Пензлик Ю.В. Світовий досвід управління державним боргом. *Вісник Львівського ун-ту. Серія Економічні науки*. 2011. №45. С. 131-137.
4. Мигаль М. Управління державним боргом: світовий досвід для України. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/02/8/696799/>

УДК 336.2

Ермоленко С.В., студентка; Шевченко О.М., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
 (м. Полтава, Україна)

КРАУДФАНДИНГ: СУТЬ ТА ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ

Світовий досвід свідчить, що малі підприємства відіграють важливу роль в економіці держав. Адже вони найбільше надають робочих місць і саме цим забезпечують основне джерело доходу великої частки населення. В сучасному світі багато компаній постають перед труднощами одержання банківських позик та відчують брак фінансування, що заважає розвитку підприємства. Інформаційні технології, що швидко розвиваються, пропонують підприємцям широкий спектр фінансових інновацій, завдяки яким вони можуть отримувати ресурси для поточної та майбутньої ділової діяльності. На цьому тлі з'явилася концепція краудфандингу, як новий метод фінансування підприємств, що дозволяє підприємцям, які займаються комерційними, культурними або соціальними проектами, залучати фінансування від багатьох осіб, часто в обмін на майбутні продукти або акціонерний капітал.

Термін «краудфандинг» має іншомовне походження і складається з двох слів «crowd» і «funding», що в перекладі з англійської означає «фінансування громадою». Вперше цей термін був введений Майклом Салліваном у своєму блоці у 2006 році.

Науковці, які досліджують поняття «краудфандинг», трактують його по-різному. Такі вчені як А. Швієнбахер і Б. Ларралд називають краудфандинг «відкритим викликом, в основному через Інтернет, до надання фінансових ресурсів або у вигляді пожертвувань, або в обмін на певну винагороду і /або на право голосу з метою підтримки ініціативи для конкретної цілі» [1].

Дослідник Єлісеєва Л.В. під краудфандингом розуміє колективне співробітництво людей (донорів), які добровільно об'єднують свої гроші або інші ресурси разом, як правило через інтернет, щоб підтримати зусилля інших людей або організацій (реципієнтів) [2].

Потрібно зауважити, що різними науковцями закладено різні сутнісні ознаки в основі трактування поняття «краудфандинг». Так, деякі дослідники першочерговою та найважливішою вважають фінансову характеристику. Іншою групою науковців краудфандинг характеризується як засіб маркетингових досліджень.

Провівши аналіз зарубіжних та вітчизняних наукових праць, можна зробити висновок, що краудфандинг – це процес фінансування широким колом осіб конкретного проекту на основі відкритого заклику.

Незважаючи на те, що технологія краудфандингу відносно нова і не має значного поширення на вітчизняному ринку, їй властива низка безумовних переваг порівняно з класичними джерелами фінансування. Разом із фінансуванням краудфандинг отримує можливість не тільки зібрати кошти, необхідні на реалізацію проекту, але й ефективно розрекламувати його, отримати зворотний зв'язок про затребуваність продукту або кінцевої мети проекту. До основних переваг краудфандингу варто віднести:

- умовна безоплатність фінансування та незалежність. За винятком залучення акціонерного чи боргового капіталу через краудфандингові проекти, винагорода для вкладників є формальною та нефінансовою, особливо якщо ідея носить соціальний або благодійний характер. Також при традиційних формах зовнішнього фінансування кредитор чи інвестор матимуть вплив на те, як будуть використовуватися надані кошти. При бажанні грошовий потік може бути перекритий, і розвиток проекту зупиниться. У разі краудфандингу рахунок інвесторів переходить на тисячі, тож конфлікт інтересів, що може вплинути на результат, відсутній;

- доступність та легкість входу в процес краудфандингу, відсутність бюрократизації. Автор проекту може не мати досвіду запуску успішного бізнесу, репутації, потрібних зв'язків, стартового капіталу і навіть працівників, головне – це ідея, якою зацікавляться потенційні вкладники. Завдяки використанню краудфандингових інтернет-платформ збір коштів не обмежується географічно та розширює коло потенційних вкладників. До того ж інтернет дає можливість скоротити часові і фінансові витрати на пошук вкладників;

- відсутність посередників, що характеризується вільним доступом до фінансів без участі банків, бірж чи венчурних капіталістів. Це говорить про спрощення самого процесу фінансування. Крім того, за рахунок прямого діалогу вкладники можуть взяти участь в удосконаленні ідеї проекту;

- зниження ризиків. Попередній збір коштів наглядно демонструє споживчий інтерес до проекту, його потенційний успіх. Якщо люди його неохоче фінансують – то це сигнал, що з проектом щось не так і треба або міняти концепцію, або скорочувати витрати. Якщо ж фінансування йде хорошими темпами, то є велика вірогідність, що продукт буде популярним на ринку серед споживачів [3].

Для України краудфінансування явище нове, недостатньо розвинене як за кількістю платформ, так і за масштабами реалізованих проектів. Його ресурсів достатньо лише для задоволення дрібних потреб малого бізнесу та населення. Вітчизняні краудплатформи орієнтовані в основному на місцевий ринок. Вони популяризуються і застосовуються у

різних громадських сферах: від суто комерційних структур до культурних, творчих, соціальних та інноваційних, які націлені на розвиток суспільства.

Від початку повномасштабної війни в Україні використання краудфандингових платформ набуває все більшої актуальності, оскільки на них відбувається збір коштів на фінансування таких проєктів: на Спільнокошті – «FluRArium – прихисток для біженців», «Etis.help доставка гуманітарної допомоги», «Школа естетичного виховання дітей вимушених переселенців». На платформі «dobro.ua» створено Скарбничку «dobro.ua – Україна понад усе!». Цей проєкт створений з метою збору благодійних внесків користувачів, які бажають підтримати проєкти, спрямовані на подолання наслідків військових дій в Україні, в тому числі на допомогу військовим та мирним громадянам, які постраждали. На платформі «Моє місто» вирішили усі зібрані кошти направити на оборону міста Одеса. Загальна сума становила 89 278 гривень. Кошти були спрямовані на закупівлю ліків, продуктів харчування для ЗСУ, лікарень та пологових будинків [4].

Отже, можна зробити висновок, що краудфандинг є одним із сучасних способів залучення фінансових ресурсів для реалізації різноманітних проєктів, стартапів тощо. Основними перевагами краудфандингу порівняно з традиційними джерелами фінансування проєктів є наступні: умовна безоплатність фінансування, доступність та легкість входу в процес краудфандингу, відсутність посередників, низький рівень ризиків.

Список використаних джерел

1. Schwenbacher A., Larralde B. Crowdfunding of small entrepreneurial ventures, Handbook of entrepreneurial finance forthcoming. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1699183
2. Єлісеєва Л.В. Краудфандинг в Україні: проблеми та перспективи в контексті зарубіжного досвіду. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : «Економіка і менеджмент»*. 2017. № 23. С. 8 – 11.
3. Степура В.В. Сутність та переваги краудфандингу як зовнішнього джерела фінансування проєктів. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. 2019. № 30(69). С. 165-170.
4. Теслик С.А., Матвійчук Н.М., Демчук Н.В. Краудфандинг як сучасний спосіб фінансування: проблеми та перспективи його розвитку в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. №37. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-16>

УДК 338

Жигилій В., магістрант

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Розвиток системи цивільного захисту є раціональним процесом безперервних економічних, соціальних, політичних та екологічних змін, спрямованих на підвищення якості життя суспільства, має задовольняти потреби людей, не становлячи загрози майбутнім поколінням. Українська організація системи цивільного захисту покращує місцеві соціально-економічні умови шляхом збільшення можливостей працевлаштування та збільшення доходів населення.

Відповідно до аналізу тенденцій та особливостей функціонування системи цивільного захисту України, основними проблемами її розвитку визначено:

- недотримання єдиної системи цивільного захисту;
- перевантаження території України техногенними аваріями, що підвищують ризики виникнення техногенних та природних катастроф;
- не підтримання у належному технічному стані ядерних установок України, ризик техногенного тероризму.

Слід зазначити, що в контексті євроінтеграції членство України в Механізмі цивільного захисту ЄС – європейській системі солідарної допомоги країнам, які постраждали від стихійних лих – є особливо вигідним для української економіки. Як повноправний учасник Україна зможе повною мірою скористатися всіма інструментами та програмами ЄС для розвитку національної системи цивільного захисту та допомоги. Тому, економічна інтеграція України та ЄС означає наближення завдань розвитку системи цивільного захисту до європейських стандартів.

З метою розвитку та стабілізації цивільного захисту основним напрямком удосконалення має стати державне регулювання. Підхід, форма та масштаб державного регулювання мають бути пристосовані до характеру та гострої проблеми в конкретному місці та часі. Розбудова системи цивільного захисту України зосереджується на врахуванні трьох факторів, що зміцнюють економіку:

- розумне зростання, тобто економічний розвиток на основі знань та інновацій;
- сталий розвиток, тобто розвиток економіки на основі цілеспрямованого використання ресурсів, екології;
- всебічне зростання, тобто сприяння підвищенню рівня зайнятості населення та реалізації соціальної згуртованості.

Для подальшого розвитку системи цивільного захисту України необхідно вдосконалити державне управління, змінити чинну законодавчу базу та прийняти новітнє законодавство, використовуючи досвід державного управління та функціонування систем цивільного захисту в країнах-членах ЄС.

З огляду на це подальші дослідження щодо мінімізації проблем та пошуку найважливіших шляхів удосконалення систем цивільного захисту є надзвичайно актуальними на сьогодні.

Тому, виходячи з аналізу, вважаємо, що перспективи розвитку системи цивільного захисту залежать від фундаментальної зміни державного регулювання. Для забезпечення розвитку цивільного захисту в контексті реалізації державної політики необхідно використовувати найкращі надбання країн ЄС.

Список використаних джерел

1. Кодекс цивільного захисту України від 2 жовтня 2013 р. № 5403-VI. URL:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>.
2. Артем'єв С. Р., Малько О. Д. Цивільний захист як чинник системи забезпечення національної безпеки. *Наука і правоохоронна система*. 2018. № 2. С. 42–49.
3. Бойко О. А. Стратегія реформування державного управління у сфері цивільного захисту з урахуванням євроінтеграції України. *Аспекти публічного управління*. 2019. Т. 7. № 9–10. С. 32–39.
4. Подскальна О. А. Розвиток наукової думки щодо організації цивільного захисту як складової національної безпеки держави». *Вісник НАДУ при Президентові України*. (Сер. : Державне управління). 2017. № 4. С. 20–27.

УДК 56.76.20

Жовнір Н.М., к.е.н., доцент; Дубляк В.С. Ляшенко М.С. студенти,
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

СПОЖИВАННЯ ДОМОГОСПОДАРСТВ

У ринковій системі надзвичайно важливе місце посідає домашнє господарство. Воно є власником більшої частини ресурсів і відіграє помітну роль в організації всього суспільного виробництва. Це економічна одиниця, яка складається з однієї або більше осіб, постачає економіку ресурсами і використовує отримані гроші для купівлі товарів і послуг, які

задовольняють матеріальні потреби людини. Споживання домогосподарств - це їхні витрати на споживчі товари та послуги, які залежать від їхніх доходів. Або іншими словами домогосподарство – особа або сукупність осіб, які спільно проживають в одному житловому приміщенні або його частині, забезпечують себе всім необхідним для життєдіяльності, ведуть спільне господарство, повністю або частково об'єднують та витрачають кошти. Ці особи можуть перебувати в родинних стосунках або стосунках свояцтва, не перебувати у будь-яких із цих стосунків, або перебувати і в тих, і в інших стосунках. Також існують ще такі види домогосподарств:

- Індивідуальні домогосподарства – домогосподарства, що складаються з однієї особи, яка проживає в окремій житловій одиниці або займає в якості мешканця окрему кімнату (кімнати), але не об'єднаний з будь-ким, хто проживає в цій житловій одиниці з метою утворення спільного господарства;

- Інституціональні домогосподарства – домогосподарства, що складаються з осіб, які постійно проживають в спеціалізованих соціальних або медичних установах, закладах соціального обслуговування та соціального захисту, військових частинах або, які як це можна очікувати, будуть проживати в зазначених установах на протязі тривалого або невизначеного періоду часу.

Домогосподарства взаємодіють з підприємствами через ринок ресурсів і ринок продуктів. Головними рисами домашнього господарства є:

- Приватна власність на економічні ресурси (земельні, капітальні, трудові, підприємництво);
- Здатність самостійно приймати власні рішення (суверенітет споживача);
- Прагнення до максимального задоволення своїх потреб.

У процесі цієї взаємодії домогосподарства формують свої доходи і здійснюють витрати на споживання. Вони володіють усіма економічними ресурсами безпосередньо або опосередковано (через власність на капітал), виходять на цей ринок із своїми ресурсами. До ресурсів належать: нерухоме майно; цінні папери; депозити; харчування. Підприємства для здійснення виробництва купують ці ресурси у домогосподарств. В результаті куплі - продажі виробничі витрати підприємств, що пов'язані із купівлею ресурсів, одночасно формують грошові доходи домогосподарств. Сума цих доходів є доходом домогосподарств, або особистим доходом. Покупцями на ринку благ є основні макроекономічні суб'єкти: сектор домашніх господарств, підприємницький сектор, державний та закордонний. Діяльність домогосподарств спрямована на задоволення особистих потреб. Тому свої доходи вони спрямовують переважно на купівлю споживчих товарів і послуг. Сума витрат домогосподарств на цьому ринку визначає величину їхнього споживання, яке можна назвати приватним споживанням. Об'єктом характеристики категорії споживання і заощадження виступає приватна економіка закритого типу. Це означає, що в загальній характеристиці витрат відсутні державні витрати і витрати на чистий експорт. За цих умов ВВП визначається як сума $C+I$. Де C - витрати домашніх господарств на придбання товарів та послуг, I - сума інвестиційних витрат. Ринок товарів та платних послуг являє собою систему економічних відносин між суб'єктами господарювання з приводу їх руху. Цей рух призводить до задоволення споживчого та інвестиційного попиту суб'єктів господарювання. Споживчий попит - це платоспроможний попит домогосподарств на: - товари поточного споживання (35-40%); - товари довгострокового використання (15-20%); - послуги (35-40%). Сама структура споживчих витрат є змінною і на цю зміну впливає багато факторів. Інвестиційний попит - це попит підприємницького сектора на блага для відновлення зношеного капіталу і збільшення реального капіталу.

Можна зробити такий висновок, що споживання домогосподарств є важливою складовою сучасного суспільства і має значний вплив на економіку, соціальні процеси та навколишнє середовище. Воно відображає спосіб життя, потреби та цінності населення. Урбанізація також впливає на споживання. Зростання міського населення до змін у побутових звичках та споживанні. Наприклад, люди можуть віддавати переваги меншим житловим приміщенням, більш компактним технологіям та енергоефективним рішенням.

Споживання домогосподарств має економічні наслідки. Воно стимулює виробництво товарів і послуг, створює робочі місця та сприяє економічному зростанню. Однак, інші також виклики, пов'язані зі споживанням, такі як енергозалежність, виробництво відходів та забруднення довкілля. Тобто, споживання домогосподарств є складним і багатограним явищем, які відрізняються від різних аспектів нашого життя. Розуміння споживання суспільству розвиватися, розвивати потреби споживачів та забезпечувати сталі та відповідне споживання.

Список використаних джерел

1. Макроекономіка “Споживання домогосподарств”

URL: https://pidru4niki.com/67979/ekonomika/spozhivannya_domogospodarstv

2. Економіка домогосподарств. URL: <https://naurok.com.ua/lekciya-ekonomika-domogospodarstva-313143.html>

УДК 543.21.3

Жовнір Н.М., к.е.н., доцент; Лимар Д.О., Колегова Н.В. студентки
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
 (м.Полтава, Україна)

СУКУПНІ ВИТРАТИ І ВВП

Сукупні витрати (AE) - це витрати резидентів і нерезидентів, спрямовані на закупівлю вітчизняних товарів і послуг. Можливість забезпечення рівноваги між ВВП і сукупними витратами впливає із того, що ВВП, з одного боку, є доходом (розподільчий метод), з іншого — витратами, спрямованими на закупівлю товарів і послуг (метод кінцевого використання). Але для правильного розумінні рівноважного ВВП слід розрізняти заплановані та фактичні сукупні витрати. Заплановані сукупні витрати є грошовим еквівалентом сукупного попиту. Вони дорівнюють сумі витрат, які планують здійснити економічні суб'єкти для купівлі вітчизняних товарів і послуг. Фактичні сукупні витрати не завжди можуть збігатися із запланованими.[1]

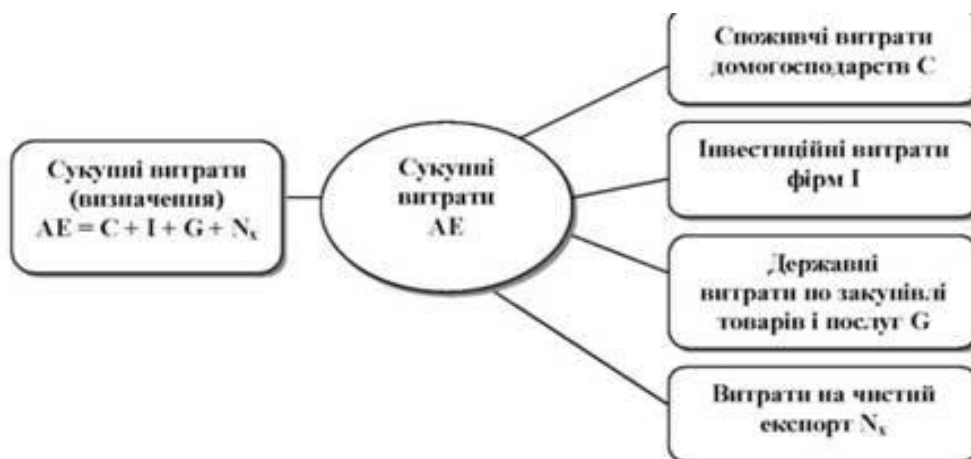

Рис. 1 Структурно-логічна схема викладення сукупних витрат

Сукупні витрати такого складу (рис.1) мають місце в умовах змішаної економіки відкритого типу. В даній темі об'єктом аналізу буде лише приватний сектор економіки, це означає, що держава не приймає участі в економіці, тому державні закупки відсутні. Оскільки аналізується економіка закритого типу, то витрати на чистий експорт теж відсутні. Отже, сукупні витрати (AE) = C + I. Характеризуючи сукупні витрати, потрібно відмітити,

що споживчі витрати відносно стабільні, вони змінюються повільно, інші (інвестиції) — динамічні і своїми змінами можуть спричинити коливання ділової активності.

Так, залежність сукупних витрат і ВВП може бути впливати різними факторами.

Наприклад, рівень безробіття може мати значний вплив на споживчі витрати і, відповідно, на ВВП. Коли безробіття зростає, доходи населення знижуються, що зменшує їх споживчу здатність і, внаслідок цього, сукупні витрати. Це може впливати на економічне зростання і ВВП.

Також міжнародна торгівля може впливати на залежність між сукупними витратами і ВВП. Експорт товарів і послуг збільшує ВВП країни, оскільки це сприяє збільшенню виробництва і доходів. З іншого боку, імпорт може зменшити сукупні витрати, оскільки певна частина витрат спрямовується на імпортовані товари і послуги.

Фіскальна політика також може впливати на залежність між сукупними витратами і ВВП. Зміни в державних витратах і податковій політиці можуть стимулювати або стримувати споживання і інвестиції, що впливає на сукупні витрати та економічне зростання.

Важливо зазначити, що залежність між сукупними витратами і ВВП може бути різною для кожної країни і відповідати її конкретним економічним умовам, політиці та структурі господарства. Аналіз цієї залежності вимагає детального дослідження і врахування багатьох факторів, що впливають на економічну ситуацію країни.

Список використаних джерел:

1. Сукупні витрати і рівноважний ВВП. URL:<https://studfile.net/preview/5390620/>(дата звернення: 29.05.2023).

2. Сукупні витрати і ВВП. URL:https://pidru4niki.com/67981/ekonomika/sukupni_vitrati_vvp (дата звернення: 29.05.2023)

УДК 456.21.34

Жовнір Н.М., к.е.н., доцент; Михайленко І.І., Матуйзо В.О. студентки
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м.Полтава, Україна)

АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИНАМІКИ: ФАКТОРИ ВПЛИВУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.

Економічна динаміка відноситься до змін і руху в економіці впродовж певного періоду часу. Вона включає аналіз різних економічних показників, таких як виробництво, споживання, інвестиції, зайнятість, ціни, доходи та інші економічні змінні. Економічна динаміка досліджує тенденції, коливання та зміни, що відбуваються в економіці з часом. У рамках економічної динаміки вивчаються такі поняття, як економічний ріст, спад, циклічність, стабільність та флуктуації. Вона дозволяє аналізувати, як економіка розвивається, як змінюються виробництво, зайнятість, доходи і інші економічні фактори з часом. Економічна динаміка базується на теорії і моделях, які пояснюють поведінку ринків, взаємодію економічних суб'єктів і фактори, що впливають на економічні процеси. Дослідження економічної динаміки допомагають прогнозувати тенденції та розвиток економіки, а також розробляти політику і стратегії для досягнення стійкого економічного зростання та покращення життя населення.

Фактори впливу економічної динаміки:

1. Макроекономічні політики: Монетарна політика, фіскальна політика та інші політичні рішення, що приймаються владою, можуть суттєво впливати на економічну динаміку. Наприклад, зміни в процентних ставках, грошові поставання, податкові ставки та бюджетні витрати можуть впливати на інвестиції, споживання та загальний рівень економічної активності.

2. Світова економічна ситуація: Стан світової економіки, включаючи зовнішню торгівлю, фінансові ринки та глобальні економічні тренди, може суттєво впливати на економічну динаміку країни. Наприклад, світовий спад або зростання попиту на експортні товари може вплинути на експортні можливості країни та її виробництво.

3. Інвестиції: Рівень інвестицій в економіку, які включають приватні інвестиції та державні витрати на інфраструктуру та розвиток, може мати значний вплив на економічну динаміку. Інвестиції сприяють розвитку нових підприємств, створенню робочих місць, підвищенню продуктивності та зростанню виробництва.

4. Технологічний прогрес: Впровадження нових технологій та інновацій може суттєво змінити економічну динаміку. Висока продуктивність, автоматизація, цифрові технології та розробка нових продуктів можуть сприяти зростанню економіки

Загальні фактори, які можуть впливати на економічну динаміку в майбутньому:

1. Технологічний розвиток: Продовження швидкого технологічного прогресу може мати значний вплив на економіку. Інновації в сфері штучного інтелекту, робототехніки, автоматизації та інших галузях можуть покращити продуктивність та створити нові ринки.

2. Демографічні зміни: Зміни в розподілі населення, зокрема старіння населення, можуть мати вплив на економіку. Це може створити виклики, пов'язані з пенсійною системою та охороною здоров'я, але також може відкривати нові можливості для індустрій, спрямованих на потреби старшого населення.

3. Світова торгівля: Зміни в торговельних угодах та політичних відносинах між країнами можуть вплинути на економічну динаміку. Зростаючий протекціонізм або, навпаки, відкритість до міжнародної торгівлі можуть мати наслідки для економічного зростання.

4. Екологічна стійкість: Збільшення уваги до проблем зовнішнього середовища може вплинути на економіку шляхом впровадження нових стандартів щодо виробництва та споживання, стимулювання використання відновлювальних джерел енергії та зменшення забруднення.

5. Політичні реформи: Реформи в сфері оподаткування, регулювання бізнесу, освіти та інфраструктури можуть мати вплив на економічну динаміку країни.

Аналіз економічної динаміки вимагає врахування багатьох факторів, які впливають на економічне зростання і розвиток. Основні фактори, що впливають на економічну динаміку, включають технологічний прогрес, глобалізацію, інфраструктурні проекти та зміни в енергетичному секторі. Швидкий розвиток технологій може стимулювати економічне зростання шляхом підвищення продуктивності і створення нових можливостей для бізнесу. Водночас, глобалізація сприяє зростанню міжнародної торгівлі і інвестицій, що може створити нові ринки, але також приносить конкуренцію. Інфраструктурні проекти можуть підтримати економічне зростання шляхом створення робочих місць і поліпшення логістичної ефективності. Крім того, перехід до відновлювальних джерел енергії і енергоефективні технології можуть мати великий вплив на економіку. У майбутньому, перспективи розвитку економічної динаміки залежатимуть від того, як країни вмістять ці фактори в свої стратегії розвитку. Важливо сприяти інноваціям і розвитку нових технологій, що може стимулювати економічне зростання і конкурентоспроможність. Крім того, необхідно зосередитися на розвитку інфраструктури, яка забезпечує ефективний транспорт, енергетику та комунікації. Важливо також зайнятися питаннями сталого розвитку, зменшенням викидів вуглецю і підвищенням використання відновлювальних джерел енергії.

Список використаних джерел:

1. Економічна динаміка: сучасні досягнення та перспективи розвитку. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0264550-08#TextСавлук>
2. Гладка О.М., Карпович І.М., Сінчук А. М. Моделі економічної динаміки для фахівців з інформаційних технологій: навчальний. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/297135502.pdf>Марцин
3. Бродський Ю. Б., Молодецька К. В. Моделювання економічної динаміки: підручник URL: <http://simulation.su/uploads/files/default/2016-uchebnik-brodsky-molodetskaya.pdf>

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ У СИСТЕМІ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Зовнішньоекономічна діяльність - це діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, побудована на відносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами.

Ознаки ЗЕД:

а) за своєю сутністю вона є господарською діяльністю, тобто "діяльністю суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямованою на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність" (ч. 1 ст. 3 ГК);

б) ця діяльність побудована на відносинах між суб'єктами господарювання, що перебувають під юрисдикцією різних держав;

в) вона може здійснюватися як на території України, так і за її межами, як з перетином митного кордону України, так і без такого перетину.

Методи:

а) метод автономних рішень суб'єктів господарювання (добровільно вступати в зовнішньоекономічні зв'язки; здійснювати будь-які види ЗЕД і зовнішньоекономічні операції, окрім заборонених законом; укладати зовнішньоекономічні договори та визначати зобов'язання за ними в межах законодавства тощо);

б) метод владних приписів, згідно з яким діяльність суб'єктів господарювання підпорядковується обов'язковим моделям правовідносин, визначеним законодавством (необхідність отримання експортних або імпорتنих ліцензій; дотримання порядку розрахунку в іноземній валюті; дотримання порядку та строків проведення окремих видів зовнішньоекономічних операцій);

в) метод рекомендацій, згідно з яким держава регулює поведінку суб'єктів господарських відносин шляхом рекомендованих моделей відповідних правовідносин.

Принципи зовнішньоекономічної діяльності - це керівні начала, що визначають спрямованість правового регулювання зовнішньоекономічних відносин.

1. Принцип суверенітету народу України у здійсненні зовнішньоекономічної діяльності, що полягає у:

виключному праві народу України самостійно та незалежно здійснювати ЗЕД на території України, керуючись законами України;

обов'язку України неухильно виконувати всі договори і зобов'язання України в галузі міжнародних економічних відносин.

2. Принцип свободи зовнішньоекономічного підприємництва, що полягає у:

праві суб'єктів ЗЕД добровільно вступати у зовнішньоекономічні зв'язки;

праві суб'єктів ЗЕД здійснювати її в будь-яких формах, які прямо не заборонені чинним законодавством України;

3. Принцип юридичної рівності і недискримінації, що полягає у:

рівності перед законом всіх суб'єктів ЗЕД незалежно від форм власності при здійсненні ЗЕД;

забороні будь-яких, крім передбачених Законом, дій держави, результатом яких є обмеження прав і дискримінація суб'єктів ЗЕД, а також іноземних суб'єктів господарювання за формами власності, місцем розташування та іншими ознаками;

неприпустимості обмежувальної діяльності з боку будь-яких її суб'єктів, крім випадків, передбачених цим Законом.

4. Принцип верховенства закону, що полягає у: регулюванні ЗЕД тільки законами України; забороні застосування підзаконних актів та актів управління місцевих органів, що створюють для суб'єктів ЗЕД умови менш сприятливі, ніж ті, які встановлені законами України.

5. Принцип захисту інтересів суб'єктів ЗЕД, який полягає у тому, що Україна як держава:

забезпечує рівний захист інтересів всіх суб'єктів ЗЕД та іноземних суб'єктів господарювання на її території згідно з законами України;

здійснює рівний захист всіх суб'єктів ЗЕД за межами України згідно з нормами міжнародного права;

здійснює захист державних інтересів України як на її території, так і за її межами тільки відповідно до законів України, умов підписаних нею міжнародних договорів та норм міжнародного права.

Організація та здійснення діяльності в галузі проведення виставок, аукціонів, торгів, конференцій, симпозіумів, що здійснюються на комерційній основі за участю суб'єктів ЗЕД. товарообмінні (бартерні) операції між суб'єктами ЗЕД. орендні, лізингові операції між суб'єктами ЗЕД. роботи на контрактній основі фізичних осіб України з іноземними суб'єктами господарювання як на території України, так і за її межами.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст.356)

2. Господарський кодекс України. ГКУ від 16.01.2003 № 436-IV (ГК) rada.gov.ua <https://zakon.rada.gov.ua> rada.gov.ua <https://zakon.rada.gov.ua> /

УДК 654.32.12

Жовнір Н.М., к.е.н., доцент; Сокол М.В., Балко Є.В. студенти,
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

РИНОК ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Ринок праці є важливим аспектом економіки країни, оскільки забезпечує злагоду між попитом та пропозицією на працю, а також утворенням заробітної плати. Розуміння ринкових відносин на ринку праці є ключовим для розвитку стратегій зайнятості та соціальної політики, а також для забезпечення економічного зростання та стабільності в довгостроковій перспективі. Тому ця тема є такою важливою та актуальною.[1]

Хотілося би також звернути увагу на основні поняття до цієї теми. У дослідженнях ринку праці в Україні використовують такі поняття та підходи:

1. Робоча сила - це економічний ресурс, що складається з людей, які здатні і готові працювати.

2. Безробіття - це відсутність роботи у людей, які є готовими до праці та активно шукають її.

3. Зайнятість - це наявність роботи у людини, яка заробляє на життя.

4. Підходи до дослідження ринку праці включають аналіз структури ринку праці та дослідження попиту та пропозиції праці, а також моніторинг заробітної плати, робочого часу та умов праці. Також проводяться соціологічні опитування, що дають можливість оцінити відношення працівників до умов праці, рівня заробітків та можливості професійного розвитку.[2]

Якщо аналізувати ринок праці на 2023 рік в Україні спостерігається збільшення кількості вакансій в інформаційних технологіях, фінансовому секторі та логістиці. Зараз

вимагається більше кваліфікованих кадрів, особливо знавців мов програмування та аналітики даних. Також спостерігається зростання ринку фрілансу та роботи з віддаленням, що дозволяє компаніям з економити на оренді офісів та зарплатні, а також це є зручним, тому що дозволяє людям заробляти на життя навіть тоді, коли вони вимушено виїхали через ситуацію в країні. З іншого боку, ринок традиційних галузей, таких як важка промисловість та сільське господарство, залишається стабільним, але не розвивається так швидко, як технологічні галузі.[3]

На 2023 рік в Україні рівень безробіття становить близько 7%. Однією з основних причин появи безробіття в країні є ситуація в країні, недостатньо розвинений внутрішній ринок праці, який не може забезпечити достатню кількість робочих місць для всього населення. Відсутність інвестицій та висока конкуренція на ринку праці також впливають на цю проблему. Додатково, низька економічна активність населення та нездорове сприйняття людьми певних видів робіт також можуть призвести до безробіття.[4]

На 2023 рік актуальні проблеми ринку праці в Україні включають:

1. Низький рівень заробітної плати, який не відповідає рівню життя.
2. Брак кваліфікованих кадрів та нерозвинений ринок праці в окремих регіонах країни.
3. Відсутність ефективної системи мотивації працівників та підвищення їхньої професійності.

Усі ці проблеми потребують вирішення, тому ми можемо запропонувати такі варіанти:

1. Розвиток внутрішнього ринку праці та підтримка малого та середнього бізнесу, який є одним з основних джерел створення нових робочих місць.
2. Зменшення податкового навантаження на підприємства, що дозволить збільшити їхню конкурентоспроможність та можливість збільшення кількості робочих місць.
3. Розвиток освіти та підвищення рівня кваліфікації працівників через залучення іноземних інвестицій та ініціативи держави.
4. Створення сприятливих умов для розвитку нових галузей економіки, зокрема, ІТ сектору та криптовалют, які можуть стати джерелом нових робочих місць та притягти інвестиції в країну.
5. Підвищення рівня заробітної плати та розв'язання проблеми низької оплати праці.[5]

На жаль, прогнозування розвитку ринку праці в Україні на 100% не можливе, оскільки ринок праці залежить від багатьох факторів, таких як економічний стан країни, політична ситуація, технологічний розвиток та інші. Однак можна очікувати, що деякі сектори, такі як інформаційні технології та логістика, продовжать розвиватися та збільшувати кількість вакансій. Також може відбутися розвиток ринку праці в регіонах, які в даний момент не є основними центрами бізнесу та промисловості.[5]

Ринок праці в Україні протягом тривалого часу був складною сферою з високим рівнем безробіття та низьким рівнем можливостей працевлаштування. Були проведені різні дослідження ринку праці в Україні, і вони виявили деякі важливі результати, які політики можуть використати для покращення ситуації. Одним із головних висновків цих досліджень є те, що урядові методи управління ринком праці не були ефективними у зниженні безробіття. Існує потреба в кращій політиці та стратегіях управління ринком праці, що призведе до збільшення можливостей працевлаштування та підвищення рівня зайнятості. Крім того, уряд має розглянути питання підтримки малого та середнього бізнесу, який є основним джерелом робочих місць. Крім того, освітні та професійно-технічні програми також можуть відігравати важливу роль у вирішенні проблеми рівня зайнятості в Україні. Існує потреба у більш комплексній та актуальній системі освіти, яка могла б озброїти людей навичками, необхідними на поточному ринку праці. Цього можна досягти завдяки партнерству з промисловістю, яка може запропонувати студентам стажування та програми навчання без відриву від виробництва. Ще одна сфера, на якій повинні зосередитись політики, — це інвестиції в технологічний розвиток та інновації. Ця інвестиція створить нові

робочі місця, які вимагають спеціальних навичок, а також підвищить конкурентоспроможність місцевої промисловості. Навчальні програми та співпраця з дослідницькими установами мають бути пріоритетними для підготовки висококваліфікованого персоналу, здатного рухати технологічний прогрес. Нарешті, соціальний захист працюючих і безробітних має бути критично важливим питанням. Існує потреба в міцнішій системі безпеки для тих, хто залишився без роботи, із системами пільг і підтримки, які допоможуть їм швидко знайти роботу. Соціальний захист також важливий для тих, хто працює, оскільки такі заходи, як закони про мінімальну заробітну плату та політика рівної оплати праці, відіграють вирішальну роль у зменшенні дискримінації в оплаті праці. Підсумовуючи, ринок праці в Україні потребує поєднання політичних заходів для підвищення рівня зайнятості та скорочення безробіття. Серед найважливіших – стратегії створення робочих місць, інвестування в освіту та навчання, технологічний розвиток та соціальний захист як зайнятих, так і безробітних.[6][7]

Список використаних джерел

1. Сайт Міністерства соціальної політики України. URL:<http://www.msp.gov.ua/ua/main/employment/>.
2. Сайт Державного агентства з питань зайнятості. URL:<https://www.dcz.gov.ua/>.
3. Сайт Центру розвитку кар'єри студентів та випускників КНУ ім. Т. Шевченка. URL:<https://career.knu.ua/>.
4. Васильєва О. С. Механізм регулювання ринку праці в Україні. К.: Наукова думка, 2017. 256 с.
5. Руденко О. В. Актуальні проблеми ринку праці в Україні: аналіз та прогнозування. К.: Видавництво КНЕУ, 2018. 192 с.
6. Беляєва І. Ю. Функціонування ринку праці в Україні: проблеми та перспективи. К.: НУХТ, 2019. - 148 с.

УДК 876.34.23

Жовнір Н.М., к.е.н., доцент; Геращенко В.А., Шевченко О.О. студенти,
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ В УКРАЇНІ

Забезпечення інвестиційної привабливості є пріоритетним завданням національної економіки. Інвестиції є каталізатором структурної перебудови економіки та вирішення соціально-економічних проблем. Активізація інвестиційної діяльності, формування інвестиційних ресурсів є основою економічного зростання. Інвестиції є основним джерелом розвитку галузі; вони нерозривно пов'язані з інноваційними процесами та є одним із ключових елементів сталого економічного зростання. [1]

Інвестиційний клімат – це важливий та визначальний момент при прийнятті іноземними чи вітчизняними інвесторами рішення щодо інвестування в конкретній країні. Це комплексне поняття включає в себе політичні, економічні, правові, адміністративні та інші аспекти. Сюди входять умови діяльності іноземного інвестора, що існують в конкретній країні, включаючи заходи, що вживаються в ній з метою залучення іноземного капіталу. Сприятливий інвестиційний клімат передбачає розумні умови для залучення інвестицій. [2]

Чинники, що формують інвестиційний клімат держави: рівень розвитку продуктивних сил та стан ринку інвестицій; правове поле держави (законодавча база); політична воля усіх гілок влади; стан фінансово-кредитної системи; статус іноземного інвестора; інвестиційна активність населення. [3]. Загалом Україна має потужний потенціал для залучення значних обсягів іноземних інвестицій завдяки своєму вигідному географічному розташуванню, великому ринку з численними вільними «нішами», багатим природним ресурсам, потужній виробничій базі, дешевій та добре освіченій робочій силі та іншим важливим факторам.

Однак обсяги іноземних інвестицій в Україну залишаються на дуже низькому рівні та недостатні для сприяння енергійному економічному розвитку країни. До війни країна регулярно і значно прогресує за показниками інвестиційного клімату в індексі Світового банку Doing Business. У 2020 році Україна посідає 64 місце (зі 190 економік) у звіті Doing Business, піднявшись на 7 позицій порівняно з попереднім роком. [1] Повномасштабна війна є головним негативним фактором впливу на рівень інвестиційної привабливості України. Про це свідчать результати опитування, проведеного Європейською бізнес асоціацією у I півріччі 2022 року. Зокрема, інтегральний показник Індексу інвестиційної привабливості України у першій половині 2022 року знизився на 0,56 балів з 5 можливих – до 2,17, що є найнижчим значенням з 2013 року. Відсоток керівників компаній, які вважають інвестиційне середовище в Україні несприятливим, зріс з 5% до 53% за останні пів року. Ще 34% вважають його скоріше несприятливим. Нейтрально оцінюють поточний інвестиційний клімат 9% директорів, і ще 4% вважають його сприятливим. Найбільше позитивних оцінок ділового середовища було отримано від представників юридичного та консультативного бізнесу, а також підприємств FMCG сфери. Оцінка піврічної динаміки інвестиційного клімату також відчутно погіршилася. Негативну динаміку спостерігають 79% інвесторів, ще 17% вважають, що діловий клімат не зазнав суттєвих змін. Деякі кращими є прогнози на наступні шість місяців. Тільки 38% очікують подальшого погіршення ситуації, тоді як 36% вважають, що інвестиційний клімат не зазнає суттєвих змін, а 26% прогнозують його покращення до кінця року. [4]

Інвестиційна привабливість України зростає, згідно з показниками міжнародних рейтингових агентств. Проте чи відчувається це в реальному секторі економіки — велике питання. Сьогодні залученню інвестицій у довготривалі проекти заважають такі процеси як корупція, нестабільність валюти, адміністративний тиск, перемінність українського законодавства. Протягом останнього часу на законодавчому рівні було впроваджено низку реформ, спрямованих на покращення процесів ведення бізнесу. [5] Попри війну, 99% компаній Асоціації планують продовжувати працювати на ринку України у 2023 році, а 63% збираються інвестувати в Україну навіть у воєнний час. Водночас тільки 17% вважають, що новим інвесторам буде вигідно заходити в Україну. Зокрема, CEO розповідають про плани інвестицій на 2023 рік в першу чергу у підтримку власного бізнесу – в зарплати, податки, сталий розвиток, диджитал, внутрішні процеси, енергоефективність, логістику. Найбільш популярними галузями для інвестицій залишаються агрономія, IT, фармакологія, транспорт, FMCG. З'являються підприємці, що мають плани інвестувати в військову/оборонну сферу.[6]

Наразі пріоритетом політики України є об'єднання всіх її сил для перемоги та відновлення економіки України після війни. В майбутньому Україна повинна стати більш відкритою для міжнародного бізнесу, оскільки проникнення іноземного капіталу та інтелектуальної власності не тільки відродить паралізований промисловий сектор країни і, таким чином, знизить рівень безробіття, а й сприятиме створенню нових ресурсозберігаючих виробництв на основі останніх технологічних розробок, які сприяли б новому народженню України як технологічно розвиненої держави. [1]

Список використаних джерел

- 1.Інвестиційний клімат України: основні проблеми та перспективи формування; 01.16.2023 <http://confmanagement.kpi.ua/proc/article/view/271617#:~:text=%D0%94%D0%BE>
- 2.Інвестиційний клімат та методи покращення інвестиційного потенціалу на постконфліктних територіях України; 20.12.2017. [http:// https://cutt.ly/KwtVuqgW](http://https://cutt.ly/KwtVuqgW)
- 3.Інвестиційний клімат держави; 13.06.2011.https://osvita.ua/vnz/reports/econom_pidpr/20598/
- 4.55% компаній збирається інвестувати в Україну навіть у воєнний час: ситуація в економіці та на фінансових ринках; 10.08.2022 https://lb.ua/blog/bogdan_danylysyn/525844_55_kompaniy_zbirayutsya_investuvati.html
- 5.Потепління інвестиційного клімату в Україні; 24.05.2019. <https://cutt.ly/vwtVuugZ>
- 6.Індекс інвестиційної привабливості України відновився до «ковідного» значення; 17.12.22 <https://cutt.ly/gwtVufdv>

Жовнір Н.М., к.е.н., доцент;
Гавриленко Б.Т., Цибулько М.П. студенти,
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ІНФЛЯЦІЯ. ПРИЧИНИ, НАСЛІДКИ ТА АНТИІНФЛЯЦІЙНА ПОЛІТИКА

Інфляція — це соціально-економічне явище, породжене диспропорціями виробництва в різних сферах ринкового господарства. Вона є одним із найтяжчих проявів макроекономічної нестабільності. Економісти давно намагаються з'ясувати першопричини інфляції, щоб запропонувати ефективні методи боротьби з нею та її негативними соціально-економічними наслідками.

До найважливіших причин інфляції можна віднести наступні:

1. Непродумана політика центрального банку: якщо центральний банк з певних причин (економічних чи політичних) швидко збільшує пропозицію грошей, то неминуче розвивається інфляція попиту.

2. Незбалансованість державних видатків і прибутку призводить до дефіциту державного бюджету, фінансування якого за допомогою додаткової емісії прямо розкручує інфляцію попиту.

3. Кредитна експансія - надмірне розширення кредиту веде до емісії грошей в безгрошовій формі.

4. Інфляційно небезпечні інвестиції (військові витрати, утримання збиткових підприємств) збільшують державний борг, для покриття якого випускаються додаткові паперові гроші.

5. Переважання в ринкових структурах олігопольнихринків

6. Імпортована інфляція, роль якої зростає зі зростанням відкритості економіки й втягнення її в світогосподарські зв'язки тієї чи іншої країни.

Інфляція має кілька наслідків, які можуть впливати на економіку та суспільство. Ось кілька загальних наслідків інфляції:

1. Зниження купівельної спроможності: Інфляція призводить до зростання загального рівня цін, що означає, що гроші стають менш вартісними. Це знижує купівельну спроможність громадян, оскільки їм потрібно витратити більше грошей на ті самі товари і послуги.

2. Розподільчі ефекти: Інфляція може вплинути на розподіл доходів у суспільстві. Зазвичай, під час інфляції, люди з фіксованими доходами, наприклад, пенсіонери або люди з низькими заробітками, стикаються зі зменшенням своєї купівельної спроможності. У той же час, ті, хто володіє активами, такими як нерухомість або акції, можуть зазнати прибутків завдяки зростанню цін на ці активи.

3. Вплив на експорт та імпорт: Якщо інфляція в країні вища, ніж в її торгових партнерів, це може призвести до зростання вартості її товарів та послуг порівняно з імпортованими товарами. Це може призвести до зменшення експорту та збільшення імпорту, що може вплинути на торговий баланс країни.

4. Зниження заощаджень: Висока інфляція спонукає людей витратити свої гроші, оскільки вони втрачають вартість з часом. Це може призвести до зниження рівня заощаджень, що може ускладнити інвестиції та економічний зріст.

Антиінфляційна політика включає широкий спектр заходів, спрямованих на зменшення темпів інфляції і забезпечення стабільності цін. Ось деякі засоби, які використовуються для боротьби з інфляцією:

1. Монетарна політика: Центральні банки можуть вживати монетарних заходів для зниження інфляції. Найпоширенішим засобом є підвищення процентних ставок. Вищі

процентні ставки зменшують попит на кредити та витрати споживачів, що впливає на загальні рівні цін.

2. Фіскальна політика: Уряд може використовувати фіскальні заходи для боротьби з інфляцією. Наприклад, він може зменшити рівень громадських витрат або підвищити податки для зниження загального попиту в економіці. Це може допомогти знизити тиск на ціни.

3. Регулювання грошової маси: Контроль за обсягом грошей, що знаходяться в обігу, може бути ефективним засобом боротьби з інфляцією. Центральні банки можуть встановлювати обмеження на підвищення грошової маси або контролювати кредитні установи, щоб зменшити ризик надмірної ліквідності.

4. Стабілізаційні заходи: Уряд може приймати стабілізаційні заходи, щоб уникнути виникнення злочинних спекуляцій і штучного зростання цін. Наприклад, він може встановити максимальні ціни на окремі товари і послуги або запровадити тимчасові обмеження на збільшення цін.

5. Валютна політика: Уряд і центральний банк можуть вживати заходів для зміцнення валютного курсу. Це може бути досягнуто за допомогою інтервенцій на валютному ринку, підвищення облікової ставки або введення валютного контролю. Сильна національна валюта може знизити вартість імпортованих товарів і послуг, що вплине на загальний рівень цін.

6. Податкова політика: Застосування податкових заходів може бути одним з інструментів антиінфляційної політики. Наприклад, підвищення податків на споживчі товари або активи може знизити попит на них і сприяти зниженню цін.

7. Політика доходів і зарплат: Регулювання зростання заробітної плати та доходів може впливати на інфляцію. Контроль за зростанням заробітної плати може обмежити витрати підприємств на оплату праці і знизити тиск на ціни.

Таким чином, з викладеного вище видно, що інфляція – це складний багатопротилежний процес, який впливає на ціноутворення та завдає серйозної шкоди економіці країни. Інфляція неодмінно призводить до кризи державних фінансів.

Через неї реальна вартість доходів бюджету постійно зменшується, тому державі доводиться зменшувати свої витрати. Антиінфляційна політика змінюється і коригується залежно від ситуації в економіці. Нині одним із пріоритетних завдань стратегії й тактики економічної політики в Україні є розробка антикризової програми, яка покликана убезпечити країну від впливу інфляційних процесів, що відбулися у 2014 році.

Передусім – це проблема цін на продовольчі товари, енергоресурси, вплив монополій на ціноутворення, стабілізування курсу гривні. На сьогоднішній день існує досить багатий асортимент самих різних грошово-кредитних, бюджетних, податкових стабілізаційних заходів, за допомогою яких можна впливати на інфляційні процеси.

Список використаних джерел

1. Міністерство фінансів України. Фінансовий портал. - URL: <http://index.minfin.com.ua>
2. Савлук М.І., Мороз А.М., Лазепко І.М. Гроші та кредит: Підручник. 6-те вид.,перероб. і доп. К.: КНЕУ, 2011. 589 с.
3. Марцин В. С. Деякі підходи до регулювання інфляційних процесів на сучасному етапі розвитку економіки. *Економіка розвитку*. 2013. №1(65). С. 42-48.
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України. - URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Жовнір Н.М., к.е.н., доцент;
Курило О.С., Шолох Д.В. студенти
*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ПРОДОВОЛЬЧИХ ТОВАРІВ

Продовольчі товари - це товари, призначені для споживання людиною з метою задоволення її харчових потреб. Продовольчі товари є важливою частиною нашого щоденного життя і мають суттєвий вплив на наше здоров'я та життєвий рівень.

Актуальність теми полягає в тому, що продовольчі товари становлять основу нашої харчової безпеки та мають велике значення для економіки країни. Розуміння особливостей цієї галузі є важливим для забезпечення сталого розвитку та забезпечення населення якісною харчовою продукцією.

Продовольчі товари мають свої особливості, які відрізняють їх від інших видів товарів: По-перше, продовольчі товари є необхідними для життя людей, оскільки мають прямий вплив на здоров'я та добробут людей.

По-друге, продовольчі товари мають обмежену тривалість зберігання і вимагають особливих умов зберігання та транспортування, що створює виклики для виробників та постачальників.

По-третє, продовольчі товари підпадають пильному контролю та регулюванню з боку державних органів з метою забезпечення безпеки та якості харчових продуктів.

По-четверте, ринок продовольчих товарів є досить конкурентним і динамічним. Велика кількість виробників та постачальників конкурують між собою за сприйняття споживачів, що спонукає їх до постійного удосконалення продукції та забезпечення високої якості за доступну ціну. [1]

Виробництво продовольчих товарів є важливою складовою економіки багатьох країн і має свої особливості. Перш за все, воно вимагає наявності сільськогосподарських ділянок, а також використання різноманітних технологій і процесів для отримання готових продуктів.

Виробництво продовольчих товарів передбачає фази посіву, вирощування, збирання, переробки і фасування сільськогосподарських продуктів, а також виготовлення готових продуктів на базі цих сировинних матеріалів. [2]

Торгівля продовольчими товарами є важливим елементом світової економіки і має свої особливості. Продовольчі товари, такі як зернові культури, м'ясо, риба, овочі та фрукти, молочні продукти, цукор, кава та інші, є основними товарами, які забезпечують харчові потреби населення.

Торгівля продовольчими товарами здійснюється як на внутрішньому ринку країни, так і на міжнародному рівні. Багато країн мають власні специфічні продукти, які вони експортують і за якими вони відомі у світі. Наприклад, Південна Корея відома своїм експортом автомобілів, електроніки та суднобудування, тоді як Україна славиться своїми зерновими культурами, соняшниковою олією та сільськогосподарською продукцією.[3]

Якість продовольчих товарів відноситься до їх характеристик, які визначають їхню придатність для споживання. Це включає такі аспекти, як свіжість, смакові якості, харчову цінність, текстуру та зовнішній вигляд. Виробники мають дотримуватися встановлених стандартів якості та проводити внутрішні контрольні заходи, щоб гарантувати, що їхні продукти відповідають вимогам споживачів.

Однак, безпека продовольчих товарів має ще більше значення. Вона охоплює заходи, спрямовані на запобігання потенційно небезпечних речовин або мікроорганізмів у продуктах, які можуть призвести до захворювань або інших негативних наслідків для здоров'я. Виробники повинні дотримуватися гігієнічних стандартів, проводити аналізи

продуктів на наявність шкідливих речовин та вживати заходів для їх контролю та запобігання.[4]

Продовольчі товари мають значний вплив на економіку та суспільство з різних аспектів.

Економічний вплив: Виробництво, обробка, переробка та торгівля продовольчими товарами створюють значну кількість робочих місць та сприяють економічному зростанню. Продовольчий сектор також сприяє розвитку сільських районів та підтримує життєздатність сільськогосподарських господарств.

Забезпечення продовольчої безпеки: Забезпечення доступності і якості є важливим завданням для продовольчої безпеки. Недостатня доступність продовольства або його низька якість можуть призвести до негативних наслідків для здоров'я населення та зростання захворюваності.

Вплив на соціальну сферу:

- Продовольчі товари також мають соціальний вплив на суспільство.

- Доступ до достатнього харчування є основним правом людини, і недостатність продовольства може призводити до соціальних проблем, таких як голод, нутріціоністські захворювання та нерівність.

- Забезпечення стабільного доступу сприяє покращенню якості життя, підвищенню продуктивності праці та загальному розвитку суспільства.

Культурна спадщина: Продовольчі товари можуть втілювати національну ідентичність, традиції та цінності, сприяючи збереженню та передачі культурних цінностей через покоління. [5]

Продовольчі товари мають велике значення в економіці, суспільстві та культурі. Особливості продовольчих товарів включають їх виробництво, торгівлю, якість та безпеку, а також їх вплив на економіку та суспільство.

Продовольчі товари також мають великий вплив на економіку та суспільство. Вони створюють робочі місця, сприяють економічному зростанню та підтримують торговельний баланс. Виробництво продовольчих товарів забезпечує зайнятість і сприяє економічному зростанню.

Однак, якість та безпека продовольчих товарів є критичними аспектами. Забезпечення високої якості продуктів та їх відповідність вимогам безпеки є важливим завданням для забезпечення здоров'я та добробуту населення.

Продовольчі товари також мають великий вплив на економіку та суспільство. Вони створюють робочі місця, сприяють економічному зростанню та підтримують торговельний баланс. Крім того, доступ до якісного харчування є основним правом людини та має соціальний вплив на суспільство.

Список використаних джерел

1. Сайт Електронного журналу «Ефективна економіка». URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=725>
2. Наказ Міністерства Аграрної політики та продовольства України . URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/503686__687051
3. Реферат на тему: Особливості торгівлі продовольчими товарами, тютюновими та алкогольними виробами. URL : <https://ukrreferat.com/chapters/pidpriemnictvo/osoblivosti-torgivli-prodovolchimi-tovarami-tyutyunovimi-ta-alkogolnimi-virobami-referat.html>
4. Наукова праця ВНАУ. URL: <http://repository.vsau.org/getfile.php/6269.pdf>
5. Економічна робота Б.М Маркова. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/12_2016/10.pdf

**SMM ЯК ДІЄВИЙ ІНСТРУМЕНТ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ У
КОНТЕКСТІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ**

Останні роки великого дискурсу набула тема розуміння «маркетингової стратегії» у світлі нової реальності, а саме трансформації сфери бізнесу під впливом цифрових технологій. В науковій економічній літературі, як закордонній, так й вітчизняній, й досі відсутня єдність щодо тлумачення сутності та змісту маркетингової стратегії організацій. Серед експертів у сфері маркетингу існує багато підходів до тлумачення цього економічного явища, а отже і не менша кількість бачення ролі, алгоритму формування та реалізації, й набору інструментарію маркетингової стратегії. Саме відсутність уніфікованого визначення, різноманіття підходів обумовлене самою категорією «стратегія», її поширення, масштабами використання.

Розробка маркетингової стратегії розвитку регіону – це трудомісткий процес, що вимагає значних витрат часу, вміння правильно аналізувати ситуацію, що склалася і креативно мислити. Цей процес починається з аналізу зовнішнього і внутрішнього середовища і закінчується аналізом ефективності прийнятих рішень. Причому, на останній стадії, необхідно дізнатися, не просто наскільки заплановані дії, виконані точно, коректно і в термін, але і те, наскільки ці дії правильно обрані для досягнення поставленої мети

В свою чергу SMM-стратегія – частина маркетингу регіону та передбачає опис цільових груп і завдань комунікації з кожною групою; визначення платформи, формату, архітектури; формулювання комунікаційної стратегії, пошуку споживчого інсайту; підготовки контент-плану (типи публікацій/активацій, підготовка прикладів); SMO (напрями оптимізації веб-ресурсів компанії) інтеграції із загальною маркетинговою стратегією; моніторингу та управління репутацією (алгоритм реагування). Стратегія просування території у соціальних мережах повинна здійснюватися з такою послідовністю: розробка етапів здійснення стратегії; пошук інвестицій; організація досліджень під час планування стратегії.

Основним трендом останніх років маркетингу територій є прагнення наблизитися якомога ближче до цільової аудиторії. Одним з інструментів є формування ефективної SMM-стратегії, адже це надає йому наступні переваги:

- забезпечення відкритість для стейкхолдерів;
 - налагодження ефективної комунікації з аудиторією;
 - сприяння підвищенню лояльності аудиторії;
 - спрощення процесу вимірювання ефективності комунікацій;
 - підвищення ефективності спілкування з потенційними та реальними споживачами товарів та послуг;
 - можливість досліджувати цифрову поведінку споживачів;
 - сприяння гнучкості комунікацій та можливість вчасно реагувати на негативні реакції.
- Все це робить SMM досить економічним каналом комунікації.

Вдало сформована і вміло реалізована стратегія дозволяє території не тільки досягати конкурентних переваг, але і максимально задовольнити потреби, підвищити або зберегти їх лояльність. У перспективі маркетингова стратегія розвитку регіону створює передумови для зміцнення та збереження іміджу та соціально-економічній діяльності територіальної громади та регіону.

Стратегія SMM територій має стати зокрема інструментом впливу на цільову аудиторію через канали соціальних платформ.

Унікальність соціальних медіа полягає в тому, що вони дають можливість територіям взаємодіяти безпосередньо зі споживачами, без нав'язливої дії традиційних маркетингових технологій.

Формування стратегії SMM територій як складової маркетингової стратегії передбачає: ретельний аналіз та визначення цільових груп і завдань комунікації з кожною групою, відтворення портрета споживача товарів та послуг територій; визначення соціальної мережі як платформи для комунікацій, обрання формату, формування архітектури комунікацій; генерування комунікаційної стратегії, пошуку споживчого інсайту, вибудовування стратегії відповідно до очікувань цільового ринку, робота з їх страхами; формування контент-плану за типи публікацій та активностей; SMO інтеграція із загальною маркетинговою стратегією; моніторинг та управління репутацією (розробка алгоритму реагування).

Інструментами ж стратегії SMM територій має бути: ком'юніті-менеджмент, контент-маркетинг, робота з інфлюенсерами (лідерами думок), моніторинг та аналітика.

Список використаних джерел:

1. Зозуля І.В. Дослідження сутності поняття «маркетингова стратегія підприємства». XLVI Науково-технічна конференція факультету менеджменту та інформаційної безпеки. Секція менеджменту, маркетингу та економіки. Сайт. 2017. URL: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/17103/3004.pdf?sequence=3>

2. Сак Т. В., Стасюк І. М. Комплексний підхід до обґрунтування стратегії маркетингу підприємства. *Ефективна економіка*. 2015. № 6. С. 1-9.

3. Крайнюченко О., Запорожан Ю. Етапи створення SMM-стратегії. *The world of science and innovation*. Abstracts of III International Scientific and Practical Conference. London, United Kingdom. 14-16 October 2020 URL: <http://surl.li/eidnf>

УДК 519.237.8:631.55

Кобець С.П., к.е.н., доцент

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка
(м. Полтава, Україна)*

ВИКОРИСТАННЯ КЛАСТЕРНОГО АНАЛІЗУ ПРИ ДОСЛІДЖЕННІ УРОЖАЙНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР

Аналіз ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств регіону є актуальним науково-практичним завданням. При такому аналізі часто виникає необхідність проведення класифікації великої кількості підприємств за великою кількістю змінних. Для проведення такої багатовимірної класифікації використовуються методи кластерного аналізу.

Одними з найважливіших показників, які відбивають рівень інтенсифікації сільськогосподарського виробництва є врожайність і витрати на вирощування сільськогосподарських культур. Отже, здійснимо кластерний аналіз сільськогосподарських підприємств регіону на основі показників урожайності та витрат на вирощування однієї з найважливіших сільськогосподарських культур – озимої пшениці.

За даними про рівень урожайності та витрат на вирощування озимої пшениці у сільськогосподарських підприємствах Полтавського району Полтавської області за 2022 рік за допомогою пакету статистичного аналізу «STATISTICA 10.0» побудована дендрограма ієрархічної агломеративної кластеризації сільськогосподарських підприємств, що досліджувалися (рис. 1).

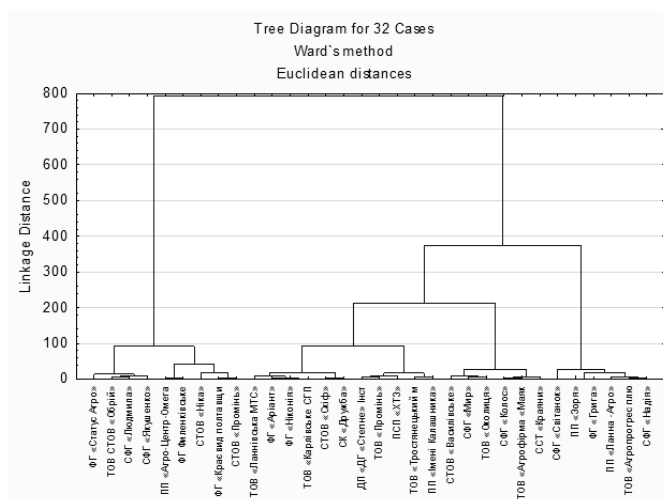

Рис.1. Дендрограма ієрархічної агломеративної кластеризації сільськогосподарських підприємств Полтавського району Полтавської області за рівнем урожайності, та витрат на вирощування озимої пшениці

Грунтуючись на даних дендрограми ієрархічної агломеративної кластеризації сільськогосподарських підприємств Полтавського району Полтавської області за рівнем урожайності та витрат на вирощування озимої пшениці (рис. 1), прийнята попередня гіпотеза про наявність шістьох кластерів.

Після попередньої ідентифікації кількості та складу кластерів сільськогосподарських підприємств Полтавського району Полтавської області за рівнем урожайності та витрат на вирощування озимої пшениці з використанням ієрархічного методу кластеризації уточнено та остаточно прийнято рішення про склад заданої кількості кластерів. Для цього, в даному дослідженні, використано ітераційний кластерний аналіз.

На першому етапі ітераційного кластерного аналізу здійснено вибір методу неієрархічної кластеризації.

У даному дослідженні, виходячи з попередньої гіпотези щодо розподілу сукупності сільськогосподарських підприємств Полтавського району Полтавської області за рівнем урожайності та витрат на вирощування озимої пшениці на шість кластерів, в якості методу неієрархічної кластеризації, використано метод k-середніх.

Ітераційний кластерний аналіз підтвердив попередню гіпотезу про наявність шістьох кластерів сільськогосподарських підприємств Полтавського району Полтавської області за рівнем урожайності, та витрат на вирощування озимої пшениці.

Отже, відповідно до постановки задачі ідентифікації та розпізнавання сільськогосподарських підприємств Полтавського району Полтавської області за рівнем урожайності та витрат на вирощування озимої пшениці, було здійснене їх групування у шість кластерів: підприємства з середнім рівнем урожайності, та вищим за середній рівнем витрат на вирощування озимої пшениці (1-й кластер); підприємства з середнім рівнем урожайності, та середнім рівнем витрат на вирощування озимої пшениці (2-й кластер); підприємства з вищим за середній рівнем урожайності, та нижчим за середній рівнем витрат на вирощування озимої пшениці (3-й кластер); підприємства з середнім рівнем урожайності, та вищим за середній рівнем витрат на вирощування озимої пшениці (4-й кластер); підприємства з низьким рівнем урожайності, та високим рівнем витрат на вирощування озимої пшениці (5-й кластер); підприємства з високим рівнем урожайності, та низьким рівнем витрат на вирощування озимої пшениці (6-й кластер).

Діаграма розподілу на кластери сільськогосподарських підприємств Полтавського району Полтавської області за рівнем урожайності та витрат на вирощування озимої пшениці наведена на рис. 2.

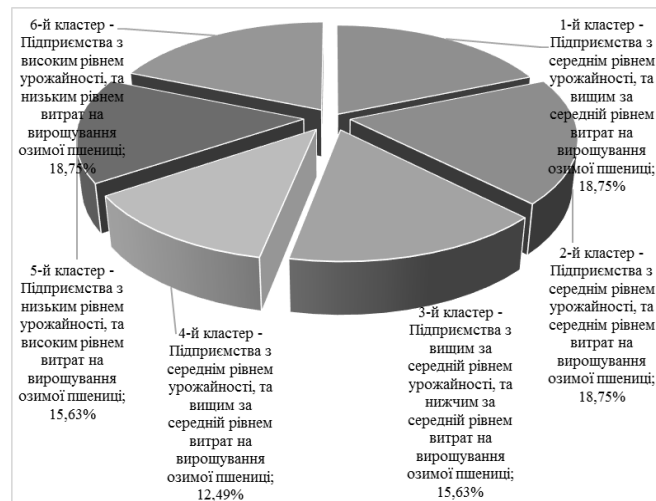

Рис. 2. Діаграма розподілу на кластери сільськогосподарських підприємств Полтавського району Полтавської області за рівнем урожайності та витрат на вирощування озимої пшениці

Як видно з розрахунків, як при ієрархічному агломеративному, так і неієрархічному ітераційному методах кластеризації, кількість і склад кластерів не змінюється. Групування сільськогосподарських підприємств Полтавського району Полтавської області за рівнем урожайності та витрат на вирощування озимої пшениці у шість кластерів є основою для подальшого проведення дослідження, а саме – побудови економіко-математичних моделей.

Список використаних джерел

1. Ткачова А. В. Кластерний аналіз металургійних підприємств на основі виробничих, фінансово-економічних та логістичних показників діяльності. *Вісник Запорізького національного університету*. 2012. №1 (13). URL: <http://web.znu.edu.ua/herald/issues/2012/econ-1-2012/037-44.pdf> (дата звернення: 01.05.2023).
2. Фермерські господарства України. Трипілля. URL: <https://tripoli.land/ua/farmers> (дата звернення: 01.05.2023).

УДК 336.1:352

Кудінов О.М., аспірант

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВО-АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Система адміністративного управління більшості Європейських країн базується на децентралізації основа якої є делегування певних повноважень від державних органів управління місцевим органам самоврядування. Головною метою процесу децентралізації є розвиток територіальних одиниць враховуючі їх географічні, ресурсні, соціальні можливості та місцеві потреби. Відповідно розвиток мікрорівня є запорукою розвитку всієї країни, а розвинута країна розвиває в свою чергу союз, континент і світ. Україна, як кандидат в членство до Європейського Союзу та країна з великим потенціалом обрала для себе європейську модель розвитку та у 2015 році провила низьку реформ, щоб відповідати європейським стандартам та покращити внутрішній розвиток країни. Відповідно однією з запроваджених реформ, стала реформа децентралізації за результатами якої було утворено новий регіональний територіальний мікрорівень – об'єднана територіальна громада (далі – ОТГ). Однією із форм децентралізації є бюджетна децентралізація яка має за мету створити самостійні, фінансово-незалежні територіальні одинці. Наслідком бюджетної децентралізації

в Україні є значні зміни в Бюджетному та Податковому кодексі, що значно збільшило рівень надходжень ОТГ однак залишається невизначеним питання використання бюджетних коштів, оскільки територіальні громади не мають на сьогодні самостійності в питанні видаткової частини бюджету. Після восьми років реалізації реформи необхідно дослідити основні заміни в бюджетуванні ОТГ та проаналізувати ефективність бюджетної децентралізації. Поточний аналіз дозволить визначити найсильніші територіальні об'єднання і в свою чергу дослідивши їх адміністративно-управлінську політику визначити секрети успіху. А також визначити менш ефективні територіальні громади та запропонувати стратегію подальшого розвитку.

Тож постає завдання на основі статистичних даних проаналізувати виконання місцевих бюджетів територіальними громадами та ефективність бюджетної децентралізації. За приклад візьмемо ОТГ Полтавської області, що мають публічну статистичну інформацію за період з 2019 по 2022 рік.

Для оцінки ефективності розвитку фінансової незалежності визначимо п'ять критеріїв:

- критерій динаміки доходів бюджету (K_1). Визначається як індекс росту власних доходів до індексу росту міжбюджетних трансферів і має еталонне значення більше 1;
- критерій структури доходів бюджету (K_2). Визначається як частка власних доходів у зведеному бюджеті і має еталонне значення більше 50-60%;
- критерій структури трансферів бюджету (K_3). Визначається як частка дотацій у міжбюджетних трансферах і має еталонне значення менше 2%;
- критерій динаміки власних доходів до видатків (K_4). Визначається як індекс росту власних доходів до індексу росту видатків (без трансферів) і має еталонне значення більше 1;
- критерій динаміки видатків на економічну діяльність (K_5). Визначається як індекс росту видатків на економічну діяльність до індексу росту видатків (без трансферів) і має еталонне значення більше 1.

Оцінка ефективності бюджетної децентралізації проведена в декілька етапів. На першому етапі зібрано статистичну інформацію на оцінному державному веб-порталі Open budget [1] та на основі статистичного збірника «Бюджет України 2021» опублікованим Міністерством фінансів України [2]. На цьому етапі чітко спостерігається перехід від бюджетно централізації до децентралізації.

Другий етап – це розрахунок критеріїв. Важливо розрахувати і загальнонаціональні критерії, що визначити чи покращує критерій ефективності територіальної громади загальнонаціональну економіку у разі якщо навіть він не відповідає еталонному значенню. На цьому етапі визначено що із 25 обраних територіальних громад всі виконують еталонне значення другого критерію, попри те дуже низьке виконання критерію 3 та 5. А це говорить про те, що хоч бюджети громад у більшому співвідношенні наповненні власними силами, однак цього не достатньо, щоб зменшити відсоток дотацій.

На третьому етапі згрупуємо досягнення критеріїв по роках і визначимо найефективнішу у плані фінансової політики громади Полтавської області (таблиця 1).

Таблиця 1

Оцінка ефективності бюджетної децентралізації ОТГ Полтавської області

ОТГ/Роки	Кількість досягнених критеріїв				Ефективність за період 2019-2022
	2019	2020	2021	2022	
1	2	3	4	5	6
Білоцерківська територіальна громада	3	2	3	2	10
Великобагачанська територіальна громада	4	3	3	3	13
Великосорочинська територіальна громада	2	4	2	3	11
Глобинська територіальна громада	3	3	1	1	8
Гребінківська територіальна громада	2	2	1	2	7

Продовження таблиці 1

1	2	3	4	5	6
Драбинівська територіальна громада	3	2	1	1	7
Козельщинська територіальна громада	2	2	2	2	8
Ланнівська територіальна громада	3	2	4	2	11
Лохвицька територіальна громада	4	2	2	3	11
Мачухівська територіальна громада	2	4	4	3	13
Михайлівська територіальна громада	3	3	1	3	10
Нехворощанська територіальна громада	3	3	2	2	10
Новогалещинська територіальна громада	2	3	4	3	12
Новосанжарська територіальна громада	2	3	4	3	12
Оболонська територіальна громада	2	4	1	1	8
Омельницька територіальна громада	2	4	1	3	10
Петрівсько-Роменська територіальна громада	2	5	3	2	12
Пирятинська територіальна громада	4	4	1	2	11
Піщанська територіальна громада	3	3	2	3	11
Пришибська територіальна громада	2	4	3	3	12
Решетилівська територіальна громада	3	2	2	2	9
Семенівська територіальна громада	2	2	1	2	7
Скороходівська територіальна громада	2	4	4	2	12
Шишацька територіальна громада	2	2	3	2	9
Щербанівська територіальна громада	2	2	1	2	7

За результатами наукового дослідження виявлено, що найефективніша політика бюджетної децентралізації територіальних громад Полтавської області є у Мачухівській та Великобагачанській ОТГ. Попре те позитивну динаміку мають Мачухівська, Новогалещинська, Новосанжарська та Великосорочинська територіальна громада. Громадам, що отримали найнижчі показники мають змінювати власну фінансову політику шляхом розробки ефективних стратегій розвитку, розширенням підприємницької та/або туристичної діяльності, зберегти власне населення та покращити благоустрій вцілому.

Список використаної літератури

1. Open Budget. Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/> (дата звернення: 27.04.2023).
2. Бюджет України – 2021. Статистичний збірник. К. : Міністерство фінансів України, 2022. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/2_Budget_of_Ukraine_2021.pdf

УДК 339.138

Кубрак Н.С., студентка

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

МАРКЕТИНГ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ У КОНТЕКСТІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

В умовах розвитку ринкових відносин, становлення економіки та функціонування підприємств, що базуються на засадах маркетингу, велика увага повинна приділятися формуванню цілісної системи організації, формування та управління підприємством у сучасних умовах. Такою системою може стати маркетингове управління діяльністю

підприємства, тобто створення та функціонування таких підприємств, які б найбільш задовольняли потреби та попит на ринку та гнучко та адекватно реагувати на зміни у зовнішньому та внутрішньому ринковому становищі.

Маркетингове управління підприємством – це можливість організувати його діяльність на принципах оптимального використання наявного потенціалу та отримання найбільшого прибутку з урахуванням задоволення потреб споживачів. Аналіз можливостей підприємства дає змогу отримати достовірну інформацію щодо стану активів і пасивів виробництва, здійснювати аналіз зовнішнього маркетингового середовища.

Системний підхід до організації маркетингу є необхідною умовою для успішної діяльності підприємства на ринку. Він характеризує підприємство, яке застосовує методологію маркетингу, як відкриту складну систему, орієнтовану на ринок та зовнішнє середовище.

Маркетингове управління діяльністю підприємства – це процес аналізу, розробки та втілення в життя засобів, які розраховані на встановлення, укріплення та підтримку вигідних обмінів з покупцями для досягнення головної мети підприємства – отримання прибутку, росту обсягів збуту, збільшення частки ринку тощо.

Можна виділити такі функції маркетингу в системі управління підприємством:
розроблення комплексу завдань та мети фірми, стратегічної програми розвитку організації;
визначення орієнтованих ринків збуту та ринкових позицій для підприємства;
планування, розробка та просування та збут продукції;
розроблення комплексу завдань фірми, стратегічної програми розвитку;
розроблення планувального процесу щодо здійснення закупівель ресурсів матеріально-технічного призначення;
формування та введення в дію методів впливу керівництва.

Реалізація концепції маркетингового менеджменту в умовах конкретного підприємства можлива за допомогою практичного впровадження і застосування комплексної системи управління на основі маркетингу (КСУП). КСУП на основі маркетингу являє собою складну систему елементів і дій, за допомогою яких забезпечується збалансованість системи управління і її загальної ефективності.

Структура КСУП є багаторівневою: 1- й рівень – місія підприємства; 2- й рівень – цілі підприємства; 3- й рівень – приватні системи управління на підприємстві; 4- й рівень – підсистеми приватних систем управління.

Місія підприємства дає уявлення про його призначення, необхідність і корисність для суспільства загалом і його співробітників зокрема. Центральним моментом місії є визначення головної мети підприємства з урахуванням інтересів, очікувань і цінностей споживачів в стратегічній перспективі. В свою чергу, КСУП є місією підприємства, що об'єднує такі масштабні цілі, як управління маркетинговими дослідженнями, управління організаційно-технологічною діяльністю, управління персоналом і економічним потенціалом підприємства.

Впровадження і реалізація комплексної системи управління підприємствами на основі маркетингу дозволить забезпечити маркетингову орієнтацію управлінської діяльності, буде сприяти підвищенню внутрішньої і зовнішньої ефективності підприємств, що забезпечить зміцнення їх ринкових позицій і отримання довготривалих конкурентних переваг.

Однак для забезпечення стабільної стійкості підприємства в умовах мінливого ринкового середовища недостатньо застосування КСУП – на основі маркетингових досліджень ринку, системи збуту, споживчих характеристик товарів, прибутків, цін і інших показників повинно здійснюватися планування маркетингової стратегії. Ця стратегія у вигляді сформованих цілей та поставлених задач знаходить конкретне виконання в програмі маркетингу.

Маркетингова діяльність є загально визнаною ознакою сучасного успішного управління підприємством, оскільки жодне підприємство не може нормально функціонувати без застосування маркетингу для визначення свого положення на ринку, аналізу своїх можливостей, вивчення ринкового середовища, визначення стратегії розвитку тощо.

Список використаних джерел

1. Баценко Л.М., Зв'язок між структурою та стратегією розвитку організації. *Підприємницька модель економіки та управління розвитком підприємства: тези II Міжнародної науково-практичної конференції (6-8 листопада 2019 р.)*. Житомир. 2019. С. 29-32
2. Дуляба Н., Озарчук К. Особливості формування системи управління персоналом підприємств у сучасних умовах. *Інфраструктура ринку*. 2020. № 3. С. 165–170. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/39_2020_ukr/29.pdf
3. Ціх Г. Особливості вибору маркетингової стратегії. *Галицький економічний вісник*. 2010. №2(27).

УДК 330

Кузьменко О.К., к.е.н., доцент; Шевченко Т.К., студентка
Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМАМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану фінансова система України стикнулася з низкою перешкод та загроз. Проте не дивлячись на кризові тенденції в економіці, система продовжує їх успішно долати.

Фінансова система – це система форм, методів, інструментів для формування, розподілу і перерозподілу та використання фондів грошових коштів. Ця система є фундаментом економіки в Україні, що підтримує стабільність в країні та допомагає розвитку в її межах. Вона складається з: фінансів суб'єктів господарювання, державних фінансів, фінансового ринку, фінансів домогосподарства і фінансів ЗЕД. Кожна ланка має свою специфіку і визначним способом впливає на процес відтворення, виконуючи свої особливі функції.

Метою роботи є з'ясувати проблеми та визначити перспективи розвитку управління фінансово-економічної системи в умовах воєнного стану.

Фінансовий потенціал підприємства, тобто його можливості здійснювати витрати з метою отримання прибутку, значною мірою залежить від наявності фінансових ресурсів. Фінансові ресурси у поєднанні з матеріальними і трудовими ресурсами є важливим елементом ресурсного забезпечення підприємства.

Оцінка приросту фінансових ресурсів підприємства пов'язана з ефективністю управління фінансовими ресурсами у поточному році. Система управління фінансовими ресурсами складається з таких етапів: визначення проблеми, вивчення досвіду менеджерів щодо управління фінансовими ресурсами, визначення альтернативних рішень, ухвалення управлінського рішення, його реалізація та оцінка результатів.

Управління фінансовими ресурсами є процесом, що здійснюється циклічно, і тому вимагає постійного вдосконалення з метою підвищення ефективності та отримання кращих результатів.

Фінансово-економічний стан підприємства та його успішна конкурентна позиція на ринку значною мірою залежать від ефективної організації та правильного управління його фінансовими ресурсами в сучасних умовах конкуренції.

Для забезпечення стабільного та надійного функціонування фінансової системи країни під час воєнного конфлікту, виконавчі та законодавчі органи влади внесли ряд змін і правил щодо надання окремих фінансових послуг, застосування певних обмежень, спрощення процедур і зменшення податкових тягарів. Серед внесених змін в рамках забезпечення стабільного функціонування фінансової системи під час воєнного стану стали [1]: 1) зміни до місцевих бюджетів; 2) перерозподіл видатків бюджету та надання кредитів з бюджету в

рамках бюджетних програм; 3) касування обмежень, що стосуються максимального розміру резервного фонду; 4) недотримання термінів подання звітності про виконання місцевих бюджетів та річного звіту; 5) скасування норми щодо складання Бюджетної декларації та прогнозів; 6) спрямування коштів державного дорожнього фонду на розвиток та утримання автомобільних доріг; 7) випуск облігацій внутрішньої державної позики; 8) передача коштів між бюджетами здійснюється без укладання договорів.

Ці зміни спрямовані на забезпечення ефективного функціонування фінансової системи під час воєнного конфлікту шляхом спрощення процедур та забезпечення необхідних фінансових ресурсів.

Тимчасові зміни в податковому законодавстві призвели до збереження стабільних цін на продукти та запобігли спекуляціям на ринку. В результаті цих змін стало доступніше придбання різних товарів для побутових потреб, а також збільшилися можливості громадян захистити своє життя.

Щодо підтримки бізнесу, то була запущена масова програма релокації (переміщення) підприємств у безпечні місця. Це дозволило продовжити діяльність окремих підприємств, відповідно це дозволило створити робочі місця та продовжити сплачувати податки. Завдяки цьому продовжило своє функціонування близько 500 підприємств. Також в Україні було впроваджено ряд програм, спрямованих на фінансову підтримку бізнесу, зокрема через отримання міжнародних грантів, «дешевих» кредитів, співфінансування на умовах державно-приватного партнерства [2].

З державним бюджетним дефіцитом уряд країни борюся завдяки надходженню міжнародної фінансової допомоги. Це дозволило зменшити тиск на державний бюджет країни та покрити його дефіцит. Так, з початку війни надходження від іноземної допомоги дозволило покрити близько 55% усіх витрат бюджету. До фінансової допомоги Україні долучилися велика кількість фінансових міжнародних організацій та уряди інших країн (Канада, США, Італія, Велика Британія, Франція тощо). Саме зовнішнє фінансування стало одним з головних факторів макростабільності в Україні [3].

Таким чином, фінансова система України в умовах війни показала себе дієвою та міцною, витримала перші дні війни та швидко адаптувалася до воєнного стану та продовжила розвиток економіки. Отже, перспективами розвитку фінансової системи України в умовах війни мають стати [4; 5]: ефективне управління фіскальними ризиками, розвиток державного внутрішнього фінансового контролю, підвищення прозорості бюджету, реформування бухгалтерського обліку та аудиту, підвищення ефективності розподілу та використання бюджетних коштів за рахунок впровадження середньострокового бюджетного планування, розвитку програмно-цільового методу у бюджетному процесі, удосконалення міжбюджетних відносин, підвищення інституційної спроможності Міністерства фінансів України, верифікації державних виплат, моніторингу адміністрування Державною податковою службою України баз даних та інформаційних ресурсів, спрощення, побудова ефективної, справедливої податкової та митної системи, що сприяють економічному розвитку та відповідають стандартам Європейського Союзу.

Список використаних джерел

1. Останні ключових зміни у бюджетному законодавстві: [Електронний ресурс]. URL : <https://gr.org.ua/ostanni-klyuchovyh-zminy-u-byudzhetnomu-zakonodavstvi/>.
2. Доронцева Є. Державне регулювання під час війни: як НБУ адаптував фінансову систему України до нових умов впродовж ста днів воєнного стану. URL: <https://voxukraine.org/derzhavne-regulyuvannya-pidchas-vijny-yak-nbu-adaptuvav-finansovu-systemu-ukrayiny-do-novyh-umov-vprodovzh-sta-dniv-voennogostanu/>.
3. Железняк Я. Держбюджет у серпні поставив позитивні рекорди, але розслаблятися не можна. URL: https://lb.ua/blog/yaroslav_zhelezniak/5218_derzhbyudzh_et_serpni_postaviv.html.
4. Замкова Н., Гнидюк І. Фінансова політика субнаціонального рівня. Вісник КНТЕУ. 2020. № 3. С. 66–78.
URL: <http://visnik.knute.edu.ua/files/2020/03/06.pdf>.

5. Маршук Л. М., Мовчан Д. О., Покойовий О. О. Особливості фінансової системи в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство. 2022. № 37. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1228>

УДК 339.13.021:004(477)

Кулакова С. Ю., к.е.н., доцент; Горбунова М.Р., студентка
*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

РОЛЬ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА В ПРОЦЕСІ ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Управління витратами має важливу роль у досягненні ефективного використання ресурсів та забезпеченні стійкого розвитку підприємств та виступає передовим елементом у відновленні повоєнної економіки України.

Дослідженням даної теми займалися чимало науковців, аналітиків, економістів фінансистів та експертів, зокрема: Богдан Т., Голов С.Ф., Гордієнко В.М., Грещак М.Г., Давидович І.Є, Данилишин Б., Бойцун А. тощо.

Метою дослідження є визначення ролі управління витратами підприємства в процесі відновлення післявоєнної економіки країни та з'ясувати важливість певних заходів які спрямовані на допомогу та підтримку України.

Сучасна Україна знаходиться в стані серйозний та складних викликів, які з'являються у зв'язку з військовим конфліктом який розпочався 24 лютого 2022 року. Дані події спричинили значні збитки у всіх сферах діяльності і економіки загалом. Управління витратами може стати ключовим елементом в процесі відбудови економіки, адже ефективне управління витратами сприяє забезпеченню стійкого розвитку підприємств і економіки в цілому шляхом зниження витрат, підвищення прибутковості, підтримки інвестицій та стимулювання інноваційного потенціалу.

Київська школа економіки провела оцінювання, в якому зазначено, що загальна сума які необхідна для відновлення України становить близько \$165.1 млрд або майже 4,8 трлн гривень. Загальні непрямі втрати економіки України оцінили майже у \$126,8 млрд або в 3,7 трлн гривень. Загальні втрати економіки України через війну, враховуючи як прямі, так і непрямі втрати, знаходяться в рамках \$564 млрд до \$600 млрд. Дивлячись на дану оцінку, ватро зазначити що Україна як ніколи має необхідність у фінансовій допомозі, яка може мати прояв у залученні інвестицій, та звичайно у військовій допомозі, як у матеріальній так і у грошовій формах [1].

Підприємства на разі також знаходяться у стані невизначеності, через ситуацію яка склалась. Згідно з даними Центру економічних стратегій, з \$13 млрд, 9 млрд.— це збитки великих та середніх підприємств. Щонайменше 109 великих та середніх підприємств зазнали прямих збитків. 19 з них зруйновано повністю, ще 90 пошкоджені частково».[2]

Оскільки підприємства мають потенціал стати важливими факторами у відновленні та розвитку економіки, шляхом створення робочих місць, інвестицій, сприяння місцевому підприємництву та здійснення соціальної відповідальності, саме тому значна увага має приділятися управлінні витратами, адже вони допомагають бізнесу та організаціям підтримувати свою позицію на ринку та успішно розвиватися, тим самим давати поштовх для відновлення та подальшого розвитку економіки загалом.

Ефективне управління витратами підприємства може стати саме тим елементом який допоможе в процесі повоєнної відбудови економіки.

Розглянемо чому управління витратами є важливим аспектом ефективного управління підприємством. (рис 1.).

Рис.1 Аспекти управління витратами підприємства

Основна мета управління витратами полягає в ефективному використанні ресурсів підприємства з метою досягнення позитивних економічних результатів.

Нижче наведено елементи які відіграють важливу роль в системі управління витратами у процесі повоєнної відбудови економіки України:

1. Оптимізація витрат: Управління витратами допомагає підприємствам уникнути розтрат та оптимізувати витрати на необхідні ресурси. Це може включати пошук ефективних постачальників, перегляд контрактних угод, впровадження енергоефективних заходів та інших заходів з раціоналізації витрат.

2. Бюджетування та контроль витрат: Управління витратами передбачає розробку бюджетів, планів та контроль за виконанням витрат підприємства. Це дозволяє планувати та контролювати витрати на відновлювальні проекти, реконструкцію інфраструктури та інші заходи, необхідні для повоєнної відбудови економіки.

3. Стимулювання інвестицій: Зниження витрат та підвищення прибутковості підприємств створює сприятливі умови для залучення інвесторів та спонсорів, що сприяє прискоренню повоєнної відбудови.

4. Підвищення конкурентоспроможності: Ефективне управління витратами сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємств. Зниження витрат дозволяє підприємствам пропонувати більш конкурентні ціни на ринку, покращувати якість продукції та послуг і залучати більше клієнтів, що сприяє сталому розвитку економіки.

Таким чином можемо зробити висновок, що управління витратами підприємства відіграє ключову роль у відновленні повоєнної економіки України, адже ефективне управління витратами є важливим інструментом для підприємств у процесі відновлення економіки, сприяючи підвищенню продуктивності, залученню ресурсів, стимулюванню інвестицій та зниженню загального рівня витрат, що свою чергу створює сприятливе середовище для сталого розвитку економіки та країни в цілому

Список використаних джерел

1. Проект Плану відновлення України. Матеріали робочої групи «Аудиту збитків, понесених внаслідок війни»: Національна рада з відновлення України від наслідків війни. Липень 2022. 86 с. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/audit-of-war-damage.pdf> (дата звернення 02.06.2023)
2. Горюнов Д. Втрати українського бізнесу від війни. *Центр економічних стратегій*. 30 січня 2023 р. URL: <https://ces.org.ua/vtraty-ukrains-koho-biznesu-vid-viyny/> (дата звернення 02.06.2023)

ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА СИСТЕМУ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

У 2022 році, внаслідок повномасштабного вторгнення на територію України підприємства опинилися в складній ситуації: багато з них були зруйновані, значна кількість припинила або призупинила діяльність, а ті, що намагалися працювати, зазнали збитків, які, ймовірно, будуть значно більшими, ніж за роки пандемії. Це все вимагає постійних зусиль для оптимізації витрат та забезпечення стійкості підприємств.

Витрати – це грошові або ресурсні витрати, які підприємство або організація здійснює для забезпечення своєї діяльності та досягнення своїх цілей. Вони представляють собою суму грошей, яку необхідно витратити на придбання товарів, послуг, оплату праці, амортизацію майна, операційні витрати та інші необхідні ресурси.

Управління виробничими витратами та вдосконалення системи управління витратами в умовах нинішньої економічної кризи є важливим аспектом діяльності будь-якого бізнесу. Основною метою підприємств є максимізація прибутку при мінімізації витрат. Досягнення максимальної ефективності від ресурсів компанії при мінімальних витратах залежить від стратегії управління витратами, яка фокусується на зниженні собівартості. Точний аналіз виробничих витрат, стратегії зниження витрат і планування витрат на майбутні періоди можуть бути досягнуті лише за наявності правильно сформованої системи управління витратами. Така система регулює раціональне та ефективне використання ресурсів, тим самим забезпечує ефективне виробництво.

В умовах невизначеності управління витратами спрямоване на створення цілісної, раціональної, постійної системи, що функціонує на основі чітко визначених керівництвом підприємства цілей. Під невизначеністю можна розуміти відсутність інформації стосовно ймовірності майбутніх подій, що впливають на ефективність діяльності підприємств [1].

Створення ефективної системи управління витратами – це процес прийняття управлінських рішень щодо всіх аспектів їх формування та розподілу на підприємстві [2].

Воєнний стан суттєво вплинув на систему управління витратами підприємств в Україні, особливо у зоні воєнного конфлікту або в районах, де воєнний стан оголошений. Він несе в собі нестабільну політичну та економічну ситуації, що може спричинити значні зміни в ринковому середовищі та умовах діяльності підприємств. Це може призвести до збільшення ризиків і несподіваних змін, що впливають на вартість і наявність ресурсів, які необхідні для функціонування підприємства. Наприклад, збільшення витрат на охорону, зміни в логістичних маршрутах доставки сировини та готової продукції через обмеження в руху та контроль на кордоні, можливість зниження попиту на товари або послуги через зміни у споживчому попиті. Ці проблеми вимагають від керівників компаній впроваджувати та використовувати новітні методи управління витратами, щоб заощаджувати та запобігати збиткам [3].

Особливо, воєнний стан має вплив на стабільність фінансової системи та валютного курсу країни, що в свою чергу може призвести до зростання інфляції та знецінення місцевої валюти. Це може вплинути на вартість імпортованих матеріалів, сировини та обладнання, а також на вартість кредитування і фінансування діяльності підприємства. Наприклад, можливість знищення або пошкодження обладнання, будівель та інфраструктури через бойові дії. Відновлення та заміна таких активів можуть бути дуже витратними і вплинути на фінансову стійкість підприємства.

Безумовно, підприємства в Україні відчувають наслідки воєнного стану та змушені змінювати свої стратегії та витрати. Розглянемо як саме воєнний стан впливає на систему управління витратами.

Збільшення витрат на безпеку. Підприємства під час воєнного стану змушені вкладати значні зусилля та ресурси у забезпечення безпеки своїх працівників та майна. Це може включати додаткові витрати на соціальні програми, медичне обслуговування, евакуацію та заходи безпеки працівників та їх сімей. Вони повинні інвестувати в системи безпеки, охоронні послуги, контроль доступу, системи виявлення загроз, що призводить до зростання загальних витрат підприємств. Також безпеку потребує майно – зберігання, страхування та резервування активів значно зростає. Підприємства змушені витратити кошти на відновлення та ремонт пошкодженого майна внаслідок воєнних дій.

Зміна стратегії виробництва та постачання. Воєнний стан вимагає переорієнтації виробництва підприємств на вироблення та постачання товарів та послуг. Це може включати зміну асортименту, технологічні зміни, закупівлю спеціалізованого обладнання та матеріалів. Ці зміни зазвичай супроводжуються додатковими витратами на розробку нових процесів та зміну виробничої логістики. Воєнний стан в Україні супроводжується обмеженнями руху товарів, перевезенні та постачанні ресурсів. Підприємства стикаються зі складнощами в транспортній логістиці, збільшеними витратами на доставку, пересування та зберігання товарів. Зміни в логістичних процесах можуть вимагати додаткових витрат для забезпечення надійного постачання та підтримки виробництва.

З метою ефективного управління витратами в умовах воєнного стану, підприємства повинні зосередитись на таких аспектах:

- аналіз та моніторинг ризиків: наприклад, диверсифікація постачальників та пошук альтернативних джерел сировини;
- контроль витрат: для цього можуть використовуватись фінансові та управлінські інструменти, такі як бюджетування, контроль за витратами, управління запасами тощо.
- аналіз ринку та попиту: підприємства повинні ретельно вивчати ринкові тенденції та зміни у споживчому попиті, щоб адаптувати свою стратегію та виробництво до сьогоденних умов;
- резервування фінансових ресурсів;
- запровадження ефективних систем управління.

Враховуючи вплив воєнного стану на систему управління витратами підприємств в Україні, важливо пам'ятати, що кожна ситуація є особливою і потребує індивідуального підходу. Розуміння ризиків, гнучкість та швидкість адаптації є ключовими факторами для успішного управління витратами в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Занора В.О. Ризик-орієнтоване управління виробничо-технологічними витратами машинобудівних підприємств. *Бізнес Інформ*. 2014. № 4. С. 157–161.
2. Ващенко Є. А., Олійник Н. М., Макаренко С. М. Сучасні методи управління витратами та їх особливості. *Соціально-гуманітарний вісник*. 2018. Вип. 22. С. 58-59. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sochumj_2018_22_46.
3. Чорна М.В. Смірнова П.В., Бугріменко Р.М. Управління витратами: навч. посіб. Харків, 2017. 166 с.

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ ВИТРАТАМИ: АВТОМАТИЗАЦІЯ, ОПТИМІЗАЦІЯ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ

В умовах конкурентної цифрової економіки сучасні підприємства потребують впровадження ефективних технологій та інновацій для забезпечення свого раціонального функціонування та стійкої довгострокової ринкової переваги. Стійкість та конкурентоспроможність підприємств формуються завдяки впровадженню єдиної управлінської інформаційної системи, що безпосередньо пов'язано з використанням цифрових технологій та трансформацією існуючих бізнес-процесів відповідно до нових цифрових бізнес-моделей.

Цифрові технології в управлінні витратами, такі як автоматизація процесів, оптимізація аналітики та використання штучного інтелекту, стають все більш важливими для суб'єктів підприємництва у досягненні ефективного управління витратами. Ці технології дозволяють підприємствам забезпечити точність, швидкість та ефективність у процесах контролю та оптимізації витрат, що сприяє зниженню витрат і покращує фінансові результати організацій.

Автоматизація процесів в управлінні витратами є ключовим елементом цифрових технологій. Застосування автоматизованих систем дозволяє організаціям автоматизувати рутинні завдання, такі як облік, категоризація та контроль витрат. Це відбирає необхідність в ручній роботі та знижує ймовірність помилок. Автоматизовані системи також можуть забезпечити постійний моніторинг витрат, що дозволяє організаціям бути в курсі актуальної інформації про свої витрати в режимі реального часу.

Оптимізація є ще одним важливим аспектом цифрових технологій в управлінні витратами. Використання аналітики даних та штучного інтелекту дозволяє організаціям аналізувати великі обсяги даних про витрати, виявляти тенденції, патерни та нераціональні витрати. Це дозволяє приймати обґрунтовані рішення щодо зниження витрат, виявляти потенційні області для оптимізації та розробляти ефективні стратегії управління витратами.

Ефективність управління витратами досягається завдяки впровадженню цифрових технологій. Автоматизація та оптимізація процесів дозволяють організаціям зосередитися на стратегічних аспектах управління витратами, таких як розвиток стратегій зниження витрат, укладення оптимальних угод з постачальниками та впровадження інноваційних підходів у витратні процеси. Цифрові технології дозволяють знизити час та зусилля, витрачені на адміністративні завдання, і перенаправити ресурси на стратегічні завдання, що мають більший вплив на фінансові результати організації.

У підсумку, цифрові технології в управлінні витратами пропонують організаціям широкий спектр можливостей для автоматизації, оптимізації та підвищення ефективності процесів управління витратами. Впровадження цих технологій дозволяє організаціям забезпечити точність, ефективність та стратегічну спрямованість у керуванні витратами, що сприяє поліпшенню фінансових результатів та конкурентоспроможності.

Список використаних джерел

1. Попрозман О. І. Управління витратами для підвищення показників ефективності діяльності підприємства. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2022. № 1. С. 75-83. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2022_1_13.
2. Квасницька Р. С. Теоретичний базис управління витратами підприємства. *Modern economics*. 2022. № 34. С. 50-54. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/modecon_2022_34_9

ОПТИМІЗАЦІЯ ВИТРАТ ЯК ЗАСІБ ОТРИМАННЯ ЦІЛЬОВОГО ПРИБУТКУ

Управління витратами - це складний економічний процес, спрямований на формування оптимального рівня витрат підприємства. Правильно налагоджена система управління витратами допомагає економити наявні ресурси і отримувати максимальну віддачу від них.

Оптимізація витрат на виробництво продукції відіграє важливе значення для вітчизняних підприємств, бо виступає одним з найважливіших джерел підвищення конкурентоспроможності підприємства, збільшення прибутків для розширення виробництва і підвищення рівня мотивації і стимулювання праці персоналу. Після зниження витрат на виробництво підвищується прибуток і рівень рентабельності.[1]

Найпоширенішими шляхами зниження витрат виступає економія всіх видів ресурсів, використовуваних у виробництві. Через це і актуально понизити трудомісткість продукції, що випускається, збільшити продуктивність або скоротити виробничих робітників. Зниження трудомісткості і зростання продуктивності можна досягти за допомогою автоматизації виробництва, модернізацією обладнання, за допомогою застосування високопродуктивних технологій.

Для забезпечення виробничо-технологічної стійкості підприємства при підготовці виробництва та освоєнні випуску нової продукції слід враховувати різні чинники і перш за все людський фактор. Успішність трудової діяльності визначається індивідуальними психофізіологічними особливостями людини, особливостями мотиваційної спрямованості, кваліфікацією працівника, соціальними факторами. Особливо варто звертати увагу на вік працівників, при створенні в трудовому колективі балансу між молодими працівниками та працівниками старшого віку.

Одним з статистичних методів, який дозволяє ефективно управляти витратами виробництва виступає моделювання. Сутність цього методу полягає в вирішенні якої-небудь проблеми через систему представлену математично за допомогою комп'ютерної програми. Якщо розглядати виробничу систему як систему накопичення даних, їх обробки і перетворення оброблених даних в інформацію, то ця система являє собою сукупність таких взаємопов'язаних і взаємодіючих елементів, як: прямі матеріальні витрати; прямі витрати на оплату праці; інші прямі витрати; змінні і постійні загальновиробничі витрати.[1]

Зниження витрат виробництва – необхідна умова для вирішення головної проблеми, метою якої вважається формування такого внутрішнього управління, яке дозволило б керувати вартістю продукції та здійснювати дієвий контроль витрат. Тільки комплексний підхід до аналізу численного складу факторів здатний допомогти керівництву організацій здійснити більш оптимальне і аргументоване рішення щодо оптимізації виробничих витрат підприємств.

Також існують десять правил боротьби з витратами:

1. Не прагніть “вбити” витрати, їх потрібно зробити “слухняними”, а саме навчитися ними управляти. У деяких випадках їх корисно збільшити.
2. ”Правило ефективності” – кожна одиниця витрат має приносити максимальний результат, або – для досягнення результату, потрібно витрати звести до мінімуму.
3. Витрати виникають, як при будь-якій дії, так і при бездіяльності.
4. Не потрібно бути максималістом. Навіть мінімальне зниження витрат або утримання їх на колишньому рівні є хорошим результатом.
5. На шляху оптимізації витрат не буває дрібниць. Змиріться з тим, що вас будуть називати занудою і параноїком. Вимагайте від співробітників економити на папері,

електриці, воді і т.п. Звикнувши економити на дрібницях, підлегли почнуть акуратно ставитися до масштабних витрат. У боротьбі із зайвими витратами перемагають параноїки.

6. Витрати неможливо знизити, не витративши на це ні копійки.

7. Бувають корисні витрати, які можуть вберегти від великих втрат (страхування, охорона, підвищення якості).

8. Аналіз і оптимізація витрат – це гонка без фінішу. У цієї роботи немає дати закінчення, вона є щоденною, планомірною, рутинною.

9. Боротися з витратами повинні всі співробітники, але перед кожним потрібно поставити індивідуальне “бойове” завдання.

10. Виходячи на “стежку війни” з зайвими витратами, озбройтеся олівцем, папером, калькулятором і недовірою. Будь-яка помічена неефективність або ідея щодо її усунення повинні зберігатися не в пам’яті, а на папері. [2]

У цілому, підвищення оптимізації та ефективності виробництва можливо за допомогою таких пунктів:

- Реструктуризація системи обліку витрат - принципова і одна з найголовніших складових оптимізаційного процесу. Тільки грамотний і коректний підхід до перекваліфікації та перерозподілу витрат здатний вивести виробництво на новий рівень.

- Розрахунок та аналіз поточної собівартості продукції – маєтсья на увазі обрахунок витрат на сировину, заробітну плату працівників підприємства, оплату послуг комунального господарства, знос обладнання тощо.

- Проведення трансформації циклу виробництва - знаходження критичних моментів у виробничому круговороті та усунення факторів, котрі гальмують процес.

- Модернізація обладнання - заміна старого, повністю амортизованого робочого інвентарю на нове технічне обладнання відкриє можливість підвищити коефіцієнт корисної дії на виробництві в декілька разів.

- Збільшення виробничих потужностей - розширення виробництва служить основою для зростання прибутків підприємства, виходячи з отримання нових можливостей.

- Автоматизація робочого процесу - знижуючи витрати на виплату заробітної плати додатково найманому штату співробітників, у керівництва виробничого підприємства з'являється можливість зберегти велику суму коштів.

- Пошук оптимального переліку сировини - аналіз дійсно потрібних запасів, котрі купуються підприємством для виробництва готового продукту, допомагає визначити виключно пріоритетні напрямки і приділяти увагу саме їм.

- Мінімізація відходів - для оптимізації витрат варто використовувати вторсировину, застосовувати переробні комплекси, не викидати відходи, які цілком придатні для переробки та вторинного використання.

- Зведення власної електропідстанції - великі підприємства втрачають величезні кошти, щоб забезпечити цехи електроживленням. Розробка власної розподільчої електричної станції надасть можливість звести ці витрати до мінімуму.

Таким чином, для успішного функціонування підприємство керівники мають приділити більшу увагу стабільності системи управління витратами, використовувати інноваційні заходи і напрями оптимізації витрат та аналізувати і приміняти на практиці досвід зарубіжних компаній.

Список використаної літератури

1. Чупріна М.О. Оптимізація витрат як складова системи підвищення конкурентоспроможності на вітчизняних підприємствах [Електронний ресурс] – 2020. URL: <http://confmanagement.kpi.ua/proc/article/view/201171>

2. Оптимізація і зниження витрат на підприємстві. *Бізнес-UA!* URL: <https://biznesua.com.ua/optimizatsiya-i-znizhennya-vitrat-na-pidpriyemstvi/>

Оптимізація процесів: методи та цілі. *Publish Ukraine*. 03 травня 2021 р. URL: <https://publish.com.ua/navchannia/optimizatsiya-protsesiv-metodi-ta-tsili.html>

Ковальов Б.Л., к.е.н., доцент,
Сумський державний університет (м. Суми, Україна)
 Кулакова С. Ю., к.е.н. доцент; Чорновол Н. С., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

РОЛЬ ТА МІСЦЕ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ У КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

У сучасних умовах глобалізації та посиленої конкуренції на світовому ринку, конкурентоспроможність національних підприємств є вирішальним фактором для сталого соціально-економічного розвитку країни. Вона має великий вплив на зміцнення національної економіки, залучення інвестицій, створення робочих місць та підвищення рівня життя громадян. Динаміка глобалізації надає підприємствам широкі можливості для здійснення міжнародних операцій, але одночасно ставить перед ними серйозні виклики у забезпеченні конкурентоспроможності.

У сучасному розумінні конкурентоспроможність підприємства визначається його здатністю ефективно управляти власними ресурсами та використовувати їх разом з позиковими ресурсами в умовах конкурентного ринку. Це досягається завдяки наявності конкурентних переваг, які підприємство має в усіх аспектах управління своєю діяльністю.

У сьогоднішній виокремлюють декілька чинників, що впливають на конкурентоспроможність підприємства (рис.1).

Рисунок 1 – Фактори, що впливають на конкурентоспроможність підприємства [3].

Наразі, конкурентоспроможність національних підприємств знаходиться у стані низької активності, оскільки останні роки підпадала під вплив дестабілізуючих чинників, спричинених COVID-19 та повномасштабним вторгненням російських військ на територію України. Загальні втрати економіки України від пошкодження заводів та підприємств склали 2921\$ млн. дол. США [1].

Пошкодження заводів та підприємств внаслідок вторгнення російських військ на територію України мало серйозний вплив на конкурентоспроможність національних підприємств. Руйнування і зупинка виробництва, а також порушення ланцюгів постачання призвели до значних втрат і втрати ринкової позиції багатьох підприємств. Однак, Україна прагне відновити та зміцнити конкурентоспроможність своїх підприємств. Державні органи влади вживають заходів для підтримки реконструкції та відновлення пошкоджених підприємств, надають фінансову допомогу та стимулюють підприємців. Також проводяться реформи, спрямовані на поліпшення бізнес-середовища, спрощення адміністративних процедур та залучення іноземних інвестицій.

Одним із ключових напрямків для підвищення конкурентоспроможності є інновації. Україна активно сприяє розвитку науково-технічного потенціалу, стимулює дослідження та розробки, сприяє впровадженню нових технологій у виробництво. Такі заходи сприяють підвищенню якості продукції, покращенню ефективності і зниженню витрат.

Значна увага також приділяється розвитку людського капіталу. Підвищення кваліфікації працівників, розвиток освіти та професійної підготовки сприяють формуванню конкурентних переваг національних підприємств. Також здійснюються заходи для покращення бізнес-освіти та підтримки підприємництва.

Слід відзначити, що конкурентоспроможність національних підприємств:

- сприяє збільшенню виробництва та експорту товарів і послуг, що позитивно впливає на зовнішньоекономічний баланс країни. Зростання експорту сприяє залученню іноземних валютних коштів, зміцненню національної валюти, створенню нових робочих місць та підвищенню доходів населення. Крім того, експортно-орієнтовані підприємства змушені підвищувати свою конкурентоспроможність, що сприяє покращенню якості продукції та підвищенню рівня технологічного розвитку;

- має безпосередній вплив на привабливість країни для іноземних інвесторів. Іноземні компанії шукають надійних партнерів і місця для розміщення своїх інвестицій. Якщо національні підприємства демонструють високу конкурентоспроможність, це створює сприятливі умови для приваблення іноземних інвестицій. Іноземні інвестиції, у свою чергу, сприяють модернізації технологій, підвищенню якості продукції, створенню нових робочих місць та розвитку інфраструктури країни;

- впливає на рівень життя громадян. Сильні та конкурентоспроможні національні підприємства забезпечують стабільне виробництво і надійні робочі місця. Це дозволяє знизити рівень безробіття, збільшити доходи населення і покращити загальний рівень життя. Крім того, конкуренція між підприємствами спонукає їх до постійного покращення якості товарів і послуг, зниження цін і впровадження нових технологій, що призводить до зростання ефективності виробництва та задоволення потреб споживачів.

Конкурентоспроможність національних підприємств є ключовим елементом соціально-економічного розвитку України. Вона впливає на економічне зростання, створення робочих місць, покращення якості життя населення та привабливість країни для іноземних інвестицій. Проте, для досягнення високої конкурентоспроможності необхідно вирішувати проблеми, що пов'язані з інфраструктурою, підтримкою малого та середнього бізнесу, якістю освіти та кваліфікацією працівників.

Загалом, хоча останні роки були важкими для конкурентоспроможності національних підприємств в Україні, країна прагне відновити свою економіку та зміцнити позиції на ринку. Підтримка реконструкції підприємств, розвиток інновацій, розвиток людського капіталу та політична стабільність відіграють важливу роль у досягненні цієї мети.

Отже, роль та місце конкурентоспроможності національних підприємств у контексті соціально-економічного розвитку України є надзвичайно важливими. Забезпечення конкурентоспроможності вимагає створення сприятливих умов для розвитку підприємництва, підтримки інновацій, розвитку інфраструктури, забезпечення якості освіти та кваліфікованих працівників. Держава повинна сприяти створенню сприятливих умов для підприємницької діяльності, а також розробляти ефективну стратегію підтримки конкурентоспроможних національних підприємств.

Список використаних джерел

1. Прямі збитки, нанесені інфраструктурі України в ході війни. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zbitki-naneseni-infrastrukturi-ukrayini-v-hodi-viyeni-skladayut-mayzhe-63-mlrd/>
2. Кошельок, Г. В., О. С. Царьов. Фактори, що впливають на конкурентоспроможність підприємства. *Вісник Одеського національного економічного університету*. 2017. № 6 с. 89-92.

Кулакова С. Ю., к.е.н. доцент;

Янко А.О., студентка

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МАРКЕТИНГУ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Українська економіка зараз переживає процес трансформації, зумовлений динамічним зростанням глобалізації. Українські компанії вже давно втрачають гроші та потенційних клієнтів через недооцінку свого маркетингового потенціалу. Це пов'язано з нездатністю українських компаній адаптуватися до цієї динаміки та ускладнює впровадження інноваційних зарубіжних маркетингових інструментів.

Основною метою маркетингу є забезпечення досягнення повних показників, обґрунтування прийнятих управлінських рішень і планів роботи фірми та розширення обсягу продажів, ринкової частки й прибутку. Для досягнення даної мети треба постійно розвиватися та вдосконалюватися.

На сьогоднішній день в нашій країні більшість організацій усвідомлюють відповідальність в відносинах між виробником та споживачем. Маркетинг створює умови, які сприяють пристосуванню підприємств до ринкової ситуації, тобто вивільняє ініціативу знизу, стимулює свідоме застосування ризику.

Сьогодні маркетинг став основним стратегічним інструментом у плануванні та функціонуванні підприємств. Це можна пояснити стрімким розвитком науково-технічних процесів та посиленням конкуренції.

Крім того, багато ринків переміщуються в кіберпростір, що, безсумнівно, робить комунікацію між компаніями і споживачами швидшою і простішою.

Найактуальнішою проблемою розвитку маркетингу все ще залишається: недостатня увага до маркетингових досліджень та аналізу конкурентного середовища, що може призвести до неправильного вибору цільової аудиторії та стратегії продажу, висока конкуренція на ринку, що вимагає від компаній постійного оновлення продукту та стратегії маркетингу та низький рівень розвитку інфраструктури та логістики, що ускладнює доставку товарів до споживачів і збільшує витрати на їх транспортування.

Одним із можливих рішень проблем високої конкуренції є зосередження уваги на розвитку інноваційних продуктів та сервісів, які відповідають потребам споживачів.

Також важливо проводити регулярні маркетингові дослідження та аналізувати конкурентне середовище, щоб забезпечити ефективну стратегію продажу та маркетингу. Крім того, компанії можуть співпрацювати з іншими бізнесами та організаціями, щоб забезпечити синергетичний ефект та знизити витрати на рекламу та маркетинг.

Не менш важливим є постійне вдосконалення процесів та оптимізація витрат, щоб забезпечити конкурентоспроможність на ринку.

Список використаних джерел

1. Бутко Н. В., Радзіховська Ю. М. *Маркетинг в Україні: перспективи та проблеми розвитку*. Інтелект ХХІ. 2021. № 2. pp. 13-17.

ВТЛ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОСУВАННЯ ТОВАРІВ І ПОСЛУГ

Світова практика ринкової діяльності доводить, що реклама здобуває максимальну ефективність тільки в комплексі маркетингу. Очевидно, що в умовах насиченого ринку вже мало створити відмінний товар. Продавцю вже недостатньо встановити на товар прийнятну ціну і забезпечити його доступність і додаткові зручності покупцю. Досягнення успіху можливо тільки в тих випадках, коли продавець налагодить взаємозв'язок, взаєморозуміння з ними, створить атмосферу відкритості і взаємовигідного співробітництва.

Були часи, коли товарний світ був набагато простішим і одноріднішим, а споживачі відрізнялися консерватизмом у виборі товару. Сьогодні все змінилося. Збільшення виробництва, демографічні процеси, зростання споживчих тенденцій, інфляція – все це позначається на зниженні престижу одних марок і підвищенні інших. Іміджеві характеристики товарної марки придбали найважливіше значення в боротьбі за споживача. Саме тому виробники та продавці всерйоз задумалися про «брендовість» товарів і послуг.

Існування реклами в сучасному світі, її присутність у засобах масової інформації та комунікації - це соціальний факт. Реклама, так чи інакше, займає величезний простір в житті сучасної людини, вона впливає на нашу свідомість і поведінку, створює певні образи сучасного світу. Реклама - це цілеспрямований вплив на суспільні маси, які є споживачами того чи іншого товару (послуги).

Покупець, як правило, добре відрізняє просто слова від реальності, тому метою даного дослідження є виявлення джерел його суб'єктивних оцінок, установок, мотивації. Зрозуміти цей психологічний принцип реклами не важко, набагато складніше навчитися використовувати його на практиці. Адже покупці настільки психологічно розрізняються, а товари іноді абсолютно не розраховані на їх вживання в ситуації спілкування з іншими людьми, що зробити це вдається лише дуже креативним і психологічно добре підготовленим рекламістам, і то далеко не у всіх випадках.

Вже багато років одним з найпопулярніших способів рекламування товарів (послуг) є ВТЛ-реклама. ВТЛ (below the line – під лінією) – рекламна діяльність і заходи з просування, які включають стимулювання збуту, прямий маркетинг, зв'язки з громадськістю, участь у виставках, реклама в Інтернеті [1, с. 612]. Основні складові комплексу ВТЛ- заходів: торгівельний маркетинг (мерчандайзинг, стимулювання збуту, персональний продаж); прямий маркетинг (поштова розсилка; каталог-маркетинг; телефонний маркетинг; маркетинг з використанням баз даних; Інтернет-маркетинг); подвійний маркетинг (свята торгівельних марок; участь у публічних святах; виставки; презентації; road-show; конференції; вечірки тощо); паблік рилейшнз; спонсоринг.

Торгівельний маркетинг - стимулювання збуту в торговельній мережі і серед торгових посередників. Сучасний торговий маркетинг - комплекс ефективних заходів для розвитку дистрибуції та підвищення продажів. До завдань торгового маркетингу можна віднести: розвиток нових каналів дистрибуції продукту, збільшення представленості марки, прискорення товарообігу, підвищення якості обслуговування клієнтів.

На сьогодні, наймасовішим видом ВТЛ носіїв є стимулювання збуту серед споживачів (Consumer Promotion) - це комплекс заходів по стимулюванню збуту і представлення товару кінцевому споживачеві. Даний вид реклами - це не лише чітке виділення цільової аудиторії і підвищення впізнаваності бренду, але і індивідуальний підхід до споживача, а також можливість двостороннього зв'язку, тобто діалог з споживачем. [3]. Використовуються наступні види Consumer Promotion: дегустація; семплінг; подарунок за покупку, розіграш;

ліфлетінг консультації; флеш-моб; виставки; перемикання споживача з продукту конкурента (Switch-Selling).

Мерчандайзинг (англ. merchandising від merchandise – товари) – засоби, спрямовані на збільшення обсягів продажу безпосередньо на місцях збуту товару через його ефективне розміщення на прилавках і вітринах магазинів. Персональний (особистий) продаж — інструмент комплексу просування, який передбачає індивідуальне спілкування працівника підприємства з потенційним покупцем. Він широко розповсюджений у світі. Засобами такого спілкування є бесіди по телефону, листування, особисте спілкування з клієнтами. Наступною складовою BTL - заходів є подвійний маркетинг. Подвійний маркетинг – Event marketing – комплекс BTL-активності, спрямований на масові комунікації зі споживачем — корпоративні свята торговельних марок, Road-show, участь торговельних марок у публічних святкуваннях і т. д. Road-show — це формат організації спеціальних відкритих чи публічних заходів з переїздами з місця на місце, з міста в місто. Паблік рілейшнз – це будь-яка платна форма особистого чи неособистого інформаційного впливу на громадськість з метою формування позитивного її ставлення до фірми, її діяльності та товарів, що вона випускає за допомогою засобів масової інформації. Спонсоринг – проведення маркетингової комунікаційної кампанії(переважно рекламної) за кошти юридичної або фізичної особи, яка прямо не зацікавлена в збільшенні прибутку рекламованого підприємства чи обсягів продажу його товару.[2]

Популярність тих чи інших BTL-інструментів залежить від етапу розвитку ринку. Найбільш затребуваними сьогодні в Україні є BTL-інструменти в підтримку дистрибуції, для залучення уваги кінцевого споживача до продукту, для генерування перших проб. Вже звичними для споживачів стали засоби торговельного маркетингу. Наявність набору стандартних POS-матеріалів (воблери, стікери) перестала бути достатньою мотивацією для учасників каналів збуту. На зміну традиційним POS-матеріалам приходять так звані мобільні заходи, такі як промоушн-акції (рекламні кампанії) із залученням відомих артистів, шоу-програми, спеціальні заходи. Отже, комплекс просування товару за допомогою BTL-реклами та інтегрованих маркетингових комунікацій – це поєднання основних (реклама, стимулювання збуту, паблік рілейшнз, персональний продаж, прямий маркетинг) і синтетичних засобів маркетингових комунікацій (виставки, спонсорство, брендинг та інтегровані маркетингові комунікації на місці продажу) для досягнення рекламних і маркетингових цілей.

Список використаних джерел:

- 1.Божкова В. В. Реклама та стимулювання збуту: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]/ В. В. Божкова, Ю. М. Мельник; — К.: Центр учбової літератури, 2018. 200 с.
2. Інтернет та інші рекламні канали. // Рекламодавець в Інтернеті та інших медіа - 2019. - № 6 С. 9-13
3. Забарна Е. М. Позиціонування бренду як чинника інновативності торговельної марки / Е. М. Забарна. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.confcontact.com/2007nov/zabarna.htm>
4. Муромкина І. Маркетингові фактори успіху на споживчих ринках // Маркетинг. 2012. 1(56).С.23
5. Муромкина І.І., Кравець А.І. Вдосконалення марочної політики підприємств // Маркетинг. - 2013. - № 5. С.47-53.
6. Хамініч С. Ю. Характерні особливості брендингу на споживчому ринку України / С. Ю. Хамініч. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу : nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr_ep/2010_2/files/EC210_47.pdf
7. Car firm Aston Martin has beaten Apple's iPhone in an annual survey of the coolest brands in the UK. <http://www.bbc.co.uk/newsbeat/article/11421174/>
8. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.prostobiz.ua/biznes/razvitie_biznesa/stati/brend_marketing_bazovye_osnovy_i_ponyatiya

ЕКОНОМІЧНЕ ТА ТОРГОВЕЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО УКРАЇНА-ЄС ЯК СКЛАДОВА СТАБІЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Україна, попри всі виклики сьогодення, має перспективи інтегруватися до європейської економіки, яка є найбільш конкурентною і ефективною з усіх можливих для нашої країни моделей соціально-економічного розвитку. У 2022р. зроблено ряд важливих зустрічних кроків у напрямі активізації економічного та торговельного партнерства., зокрема: лібералізація торговельних контактів; запровадження безвізових режимів у різних сферах співробітництва Україна-ЄС. У 2022р. Україна отримала статус кандидата на вступ до ЄС, який матеріалізував перспективи приєднання до євроспільноти, сприяв подальшим внутрішнім реформам, став стимулом для влади і громадян країни, а також позитивним сигналом для європейських і світових інвесторів.

Сьогодні та у найближчому майбутньому повинна відбуватися невідпинна адаптація національного законодавства до європейського правового простору, поглиблення інтеграції українського бізнесу до ринків ЄС – метою розвитку торговельного партнерства. Набуття статусу кандидата важливий, але не завершальний етап євроінтеграції. Тому, навіть в умовах війни, необхідно не збавляти темпів на шляху до ЄС, використовувати переваги нового статусу, здійснювати реформи, необхідні для набуття членства в ЄС і забезпечувати умови для повоєнного відновлення України за європейськими нормами і стандартами [1].

Військові дії, припинення поставок енергоносіїв з країни-агресора, блокада українського агропромислового експорту, несприятлива світова кон'юнктура призвели до загострення економічних і соціальних проблем на теренах ЄС. Руйнування українських підприємств, перенесення їх до більш безпечних регіонів, відтік людських ресурсів стали негативними викликами на шляху функціонування як вітчизняної економічної системи, так і економічних систем країн Європи.

Взаємна торгівля з Євросоюзом стала важливим зовнішньоекономічним фактором стійкості відкритої економіки України в умовах тривалої російської агресії та значних людських і матеріальних втрат. ЄС поступово став основним торговельним партнером — його питома вага в зовнішній торгівлі України у 2013-2021рр. зросла з 32,1% до 39,2% (відповідно в експорті з 26,5% до 39,4%, імпорті з 35,1% до 39,8%) [2].

Загалом структура торгівлі з країнами ЄС протягом останнього десятиліття свідчить про те, що підприємства України досить повільно інтегрувалися в європейські мережі доданої вартості. Така інтеграція відбувалася переважно на початкових (експорт сировини) та фінальних стадіях (імпорт готової продукції) таких мереж з незначною концентрацією доданої вартості саме в українських компаніях. Російська військова агресія призвела до фактичного переривання економічних мереж між Україною та відомими європейськими компаніями.

З одного боку, у воєнні часи ускладнюються контакти України з ЄС в окремих галузях (сталеливарні вироби, електрообладнання). Водночас, з іншого боку, війна пришвидшує інституціональну, секторальну (в окремих галузях) інтеграцію національної економіки до внутрішнього ринку ЄС, трансформацію структури експорту шляхом товарної диференціації. Майбутній розвиток зовнішньої торгівлі України у цілому та з країнами-членами ЄС значною мірою залежатиме від відновлення експортної структури країни та доступу до морів, тому принципово важливим є рішення ЄС започаткувати спеціальну «Платформу відбудови України», яку очолюють Єврокомісія та Уряд України [3].

До війни більша частка українських поставок зернових культур, які забезпечували вагомий внесок у річні надходження від експорту, відбувалася через чорноморські порти. Нині перебудова логістики в умовах війни здійснюється на основі Плану дій ЄС від 12 травня 2022р. «Шляхи солідарності» [4].

Корисними для українських експортерів також є платформи, які підтримуються Єврокомісією, для пошуку партнерів та оптимізації шляхів постачання. У липні 2022р. Єврокомісія ухвалила рішення про оновлення індикативних мап Транс'європейської транспортної мережі [1].

У 2022р. ЄС скасував торговельні обмеження для українських виробників, щоб допомогти вітчизняному бізнесу витримати навантаження війни та зміцнити свої позиції на європейському ринку. В умовах війни такий крок сприяє експорту вітчизняної продукції та поглиблює торговельні відносини з ЄС, а також третіми країнами, до яких транзитом прямує українська продукція. Рада ЄС 25 травня 2023р. продовжила ще а рік торговельну лібералізацію на українську продукцію (повне скасування мит і квот до червня 2024р.), що стало новим етапом секторальної інтеграції економіки [5].

Для ЄС лібералізація торгівлі з Україною – це можливість збільшити товарну пропозицію, уповільнити зростання цін на сільськогосподарську продукцію. Водночас скасування мит та антидемпінгових заходів на українську металургію спрямоване на зменшення дефіциту чорних металів для європейської промисловості. Усунення обмежень і бар'єрів у торговельних відносинах з ЄС створює можливості поглиблення ступеня переробки сировинної продукції саме на українських підприємствах, зокрема молочної та м'ясної продукції [1].

Для українських товаровиробників з'являються додаткові товарні ніші для заповнення ринку ЄС. Ця тенденція може бути посилена за рахунок усунення російських і білоруських експортерів з ринку ЄС внаслідок економічних санкцій. При цьому, чинними залишаються вимоги щодо відповідності українських товарів європейським стандартам якості. Триває робота над впровадженням «промислового безвізу» – Угоди про оцінку відповідності та прийняття промислової продукції (АСАА).

Скасування обмежень для українських товаровиробників, реалізація «безвізових» режимів у різних сферах співробітництва сприятиме подальшому зміцненню економічних контактів і прискоренню інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС. Такі важливі кроки допомагатимуть імплементації Угоди про асоціацію і забезпеченню умов для нового етапу євроінтеграції – вступу України до ЄС, а також це підтримає стабільність внутрішньої ситуації в Україні, сприятиме зміцненню потенціалу соціально-економічного відродження.

Таким чином, важливе значення для стабілізації внутрішньої ситуації в Україні та економічного становища європейських партнерів, забезпечення стабільного розвитку має поглиблення економічного та торговельного співробітництва з ЄС, поступове розширення присутності України на європейських товарних та промислових ринках.

Список використаних джерел

1. Євроінтеграція в умовах війни: стан, проблеми, виклики. – Національна безпека і оборона, 2022р., №1-2, С.4-23, URL: https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD187-188_2022_ukr_full.pdf
2. Бюлетень поточного стану торговельних відносин між Україною та ЄС. – Міністерство економіки України, <https://www.me.gov.ua/Documents/>
3. ЄС створить платформу для повоєнної відбудови України. — Європейська правда, 4 липня 2022р., <https://www.pravda.com.ua/news/2022/07/4/7356285>.
4. Комісія відкриває «Шляхи солідарності, щоб допомогти Україні експортувати сільськогосподарські товари. — Єврокомісія, 12 травня 2022р., https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/uk/ip_22_3002
5. ЄС продовжив на рік режим безмитної торгівлі з Україною. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3713985-es-prodovziv-na-rik-rezim-bezmitnoi-torgivli-z-ukrainou.html>

Манож Гупта, доктор, професор
Школа комп'ютерних наук та інженерії VIT-AP (SCOPE) Університету VIT-АП,
(м. Амраваті, Індія)
Чичуліна Ксенія, к.т.н., доцент; Путря А.М, студентка
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)

КРЕАТИВНІ ІНДУСТРІЇ ЯК ГОЛОВНИЙ ПРІОРИТЕТ СМАРТ-СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ УКРАЇНИ ТА ЄС

На сьогодні найбільш широкоживаним є визначення поняття «креативних індустрій», яким керується ЮНКТАД (Конференція ООН з торгівлі та розвитку), що ґрунтується навколо наступних засадничих принципів: креативні індустрії передбачають створення та виробництво товарів та послуг з використанням переважно інтелектуального капіталу (тобто креативні товари та послуги характеризує висока творча та інтелектуальна складова); 24 квітня 2019 року Кабінет Міністрів України прийняв розпорядження № 265–р «Про затвердження видів економічної діяльності, які належать до креативних індустрій».

Документ містить перелік видів діяльності, які значною мірою формують обсяг сектору та включають низку креативних індустрій, зокрема:

- візуальне мистецтво: живопис, графіка, скульптура, фотографія тощо; сценічне мистецтво: жива музика, театр, танець, опера, література, видавнича діяльність та друковані засоби масової інформації;

- аудіальне мистецтво та аудіовізуальне мистецтво: кіно, телебачення, відео, анімація, мультиплікація, дизайн; мода; нові медіа та інформаційно–комунікаційні технології: програмне забезпечення, відеоігри, цифрові технології в мистецтві (3D–друк; віртуальна, доповнена, змішана реальність тощо);

- архітектура й урбаністика; реклама, маркетинг, зв'язки з громадськістю та інші креативні послуги; бібліотеки, архіви та музеї [1].

Креативні індустрії в Україні генерують близько 3,5% ВВП і забезпечують 2% зайнятості. Хоча цей показник є значно нижчим за європейський показник зайнятості (6,5%) [2], але він свідчить про те, що Україна має потенціал для подальшого розвитку сектору.

Помірний внесок індустрії в національну економіку України можна порівняти з середнім світовим показником (3% світового ВВП). Однак він є суттєво нижчим за середній показник у ЄС (6,8%) або у провідних країнах світу (11,2% у США, 10,3% в Австралії, 6% у Нідерландах) [3].

Дизайн є провідним підсектором в експортному кошику креативних товарів Україна є нетто–імпортером креативних товарів та нетто–експортером креативних послуг.

Важливим фактом є те, що по креативній індустрії завдала серйозного удару не тільки повномасштабна війна, значна частина сектору зазнали серйозних обмежень і перепонів у роботі вже третій рік, після запровадження карантину.

Виділимо додаткові проблеми, спричинені війною:

1) 37% працівників у сфері креативних індустрій втратили роботу або не отримують зарплату під час війни.

2) 39% креативних бізнесів відзначають зменшення/зникнення замовлень і продажів.

3) у чверті креативних бізнесів падіння оборотів становить понад 90%.

4) 20% представників креативних індустрій виїхали за кордон через війну.

Основними напрямками розвитку у сфері креативних індустрій на коротко- і середньострокову перспективу виступають:

- відновлення і збільшення фінансування Українського культурного фонду, просування культурного продукту для промоції України за кордоном (до кінця 2025 року);

- навчання представників креативних індустрій компетенцій роботи на міжнародному ринку (продажі на міжнародних онлайн-маркетплейсах, користування міжнародними платіжними системами, логістика між країнами, захист авторських прав тощо);

- комунікація та поширення ініціативи Spend with Ukraine, що заохочує іноземців купувати українські товари та послуги; заохочення українських брендів до реєстрації на платформі;

- надання грантів на виготовлення музичних відеокліпів; підтримка креативних фахівців, які повернулися в Україну чи відновлюють діяльність після війни;

- грантова програма підтримки виробничої та експортної спроможності креативних індустрій (на 2023-2025 рр., кошти на закупівлю сировини та обладнання, логістику, відправку замовлень Україною та за кордон, релокацію, витрати на маркетинг, комунікації, діджитал, IT-підтримку);

- підтримка креативних хабів; стимулювання відкриття офісів міжнародних компаній Apple, Spotify, YouTube в Україні для кращого просування і представлення українського креативного контенту на цих платформах.

Механізм реалізації проекту – політична медіація.

На довгострокову перспективу пропонуються такі напрями розвитку (2026-2032 роки):

1) запуск програми "Креативний рюкзак", у межах якої школярі подорожують Україною та знайомляться із сучасними креативними практиками та професіями.

2) вдосконалення освіти у сфері креативних індустрій.

Для досягнення економічного розвитку креативних індустрій на 2023-2024 роки варто виділити такі стратегічні цілі як:

1) організація та консолідування сектору креативних індустрій.

2) адаптація та модернізація української пропозиції товарів та послуг сектору креативних індустрій (у пріоритетних підсекторах).

3) сприяння інтернаціоналізації та експортній орієнтації з метою розширення ринкових можливостей та сталого зростання сектору.

Підсумувавши вищесказане, можна зробити висновок, що креативні індустрії в Україні лише нещодавно отримали визнання свого економічного потенціалу на рівні державної політики. На жаль, наразі соціально-економічний внесок креативних індустрій у національну економіку України можна порівняти з середнім світовим показником; однак, він все ще залишається значно нижчим, ніж у ЄС. Експорт українських креативних товарів традиційно орієнтований на ринки Європи та СНД.

Підсектор дизайну домінує у експорті креативних товарів, хоча й комп'ютерні послуги займають сильні позиції у секторі, а аудіовізуальний підсектор має потенціал для розвитку інших підсекторів.

Також можна сказати, що при державних витратах в креативних індустріях для досягнення більш значного економічного ефекту варто не просто збільшувати витрати на галузі і споживання їх продукції, а робити наголос саме на розвитку виробничої потужності цих галузей.

Список використаних джерел

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 квітня 2019 р. № 265-р «Про затвердження видів господарської діяльності, які належать до креативних індустрій»: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhnoyi-diality-yaki-nalezhat-do-kreativnih-industrij>

2. Економічний внесок креативних індустрій в ЄС в розрізі ВВП та робочих місць, "TERA Consultants", 2014 рік: <http://www.teraconsultants.fr/en/issues/The-Economic-Contribution-of-the-Creative-Industries-to-EU-in-GDP-and-Employment>

3. Скавронська І., Креативні індустрії в Україні, аналіз та перспективи розвитку, 2017 рік: https://www.economics-sociology.eu/files/11_413_Skavronska.pdf

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ВИЗНАЧЕННЯ ІНДЕКСУ ЗАБРУДНЕННЯ АТМОСФЕРИ (НІМЕЧЧИНА)

Мова йтиме про оцінку стану атмосферного повітря в Європі на прикладі Німеччини (Саксонії). Відповідно до офіційного сайту Саксонії, в межах моніторингу якості атмосферного повітря говориться, що відповідальність за якість повітря та його моніторингу лежить на Державному відомстві з питань навколишнього середовища, сільського господарства та геології (LfULG). У Саксонії, якість повітря виявляється безперервно із записом відповідних показників. [1]

Мережа моніторингу забезпечує точну оцінку якості повітря та впливу забруднюючих речовин в Саксонії.

Для контролю якості атмосферного повітря в Саксонії, національно орієнтована мережа моніторингу повітря працює з безперервним вимірюванням концентрації забруднюючих речовин. Всього наразі працює 29 автоматичних багатокомпонентних вимірювальних станцій, де визначаються концентрації наступних забруднюючих речовин: діоксид сульфуру (SO₂), дрібний пил <10 і 2,5 мкм (PM₁₀, PM_{2.5}), озон (O₃), оксиди нітрогену (NO_x), та летючі органічні сполуки, такі як бензол, толуол і ксилол (БТК). В лабораторних умовах також визначаються деякі компоненти пилу (важкі метали, зола, поліциклічні ароматичні вуглеводні). У доповненні до забруднюючих речовин вимірюються метеорологічні змінні: напрям та швидкість вітру, температура повітря, вологість, тиск, сонячна радіація.

Вимірювання окису карбону (CO) врегульоване в 2008 році. Через дуже низькі концентрації CO у всій мережі моніторингу, більше не існує зобов'язання до його вимірювання. Для визначення твердих частинок PM₁₀ використовується два методи вимірювання. Перший метод вимірювання за допомогою безперервного відбору проб забезпечує попередні, пошукові результати, що вимагаються законом, та для щоденного інформування громадськості.

Другий метод вимірювання дає остаточні дані в якості основи для визначення граничних значень PM₁₀, визначення кількості їх перевищень та для підготовки планів дій щодо забезпечення чистого повітря. Так, вибіркові фільтри транспортуються до лабораторій, а потім оцінюються ваговим методом.

Індекс якості повітря є оцінкою якості повітря на основі аналізу окремих забруднюючих речовин. Виміряним концентраціям окремих забруднювачів повітря призначається індексний клас за рейтинговою шкалою. Потім найвищий класифікований забруднювач повітря визначає значення показника якості повітря в точці вимірювання.

Лише наукові дослідження впливу на здоров'я людини використовуються для визначення діапазонів концентрацій індексних класів. Також, була зроблена спроба врахувати виникнення можливих комбінованих ефектів, тобто посилення впливу на здоров'я за рахунок одночасного впливу кількох розглянутих забруднювачів повітря. На рисунку 1 наведено приклад карти з індексами якості повітря. Для оцінки довгострокових ефектів (Табл. 1.) якість повітря необхідно постійно контролювати протягом більш тривалого періоду (від місяців до років).

Щодо моніторингу викидів в атмосферне повітря слід відмітити, що моніторинг специфічних для системи викидів забруднюючих речовин повітря та пахучих речовин знаходиться у "Федеральному законі про контроль над викидами" (BImSchG) та законодавчо регламентовано у відповідних постановах (BImSchV).

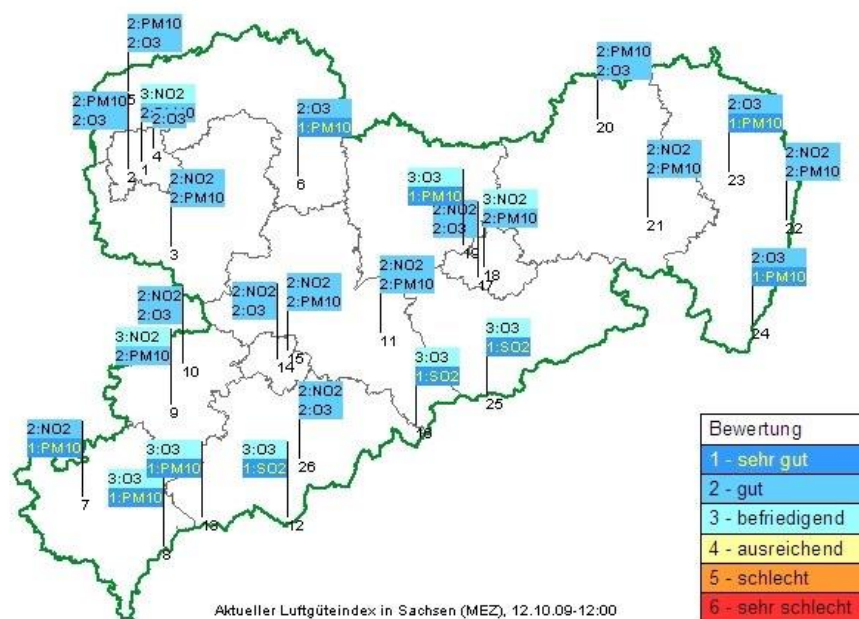

Рисунок 1 - Приклад подання показника якості повітря в Саксонії (джерело [2]), де: 1 - дуже добре, 2 – добре, 3 – задовільно, 4 – достатньо, 5 – погано, 6 – дуже погано

Крім того, положення щодо впровадження BImSchG та його розпорядження для всіх органів моніторингу навколишнього середовища закладені в адміністративних регламентах щодо BImSchG та інших нормативних актах (зокрема, "Технічні інструкції з контролю забруднення повітря" (TA Luft) та "Федеральна уніфікована практика моніторингу викидів" (BEP).

Таблиця 1

Шкала груп для оцінки якості повітря в Німеччині

Шкала	SO ₂ середнє значення за годину (µg/m ³)	NO ₂ середнє значення за годину (µg/m ³)	O ₃ середнє значення за годину (µg/m ³)	PM ₁₀ середнє значення за день (µg/m ³)
Дуже добре	до 24	до 24	до 32	до 9
Добре	до 49	до 49	до 64	до 19
Задовільно	до 119	до 99	до 119	до 34
Достатньо	до 350	до 200	до 180	до 50
Погано	до 999	до 499	до 240	до 99
Дуже погано	більше 1000	більше 500	більше 241	більше 100

Вимірювання викидів використовуються для визначення поведінки у рослин, щоб дати змогу саксонським органам контролю за викидами оцінювати відповідність визначеним обмеженням викидів. У рамках цих вимірювань вихлопні гази досліджуються кількісно та якісно в розрізі різних забруднювачів повітря.

Розрізняють первинні, періодичні та постійні вимірювання.

Первинні та періодичні вимірювання проводяться від імені системних операторів із оголошених вимірювальних пунктів за допомогою мобільної вимірювальної технології. Постійні вимірювання проводяться самими операторами підприємств, використовуючи постійно встановлені вимірювальні та оціночні пристрої. Ці автоматичні вимірювальні та оціночні пристрої перевіряються на правильність встановлення та щорічно на належну роботу оголошеними вимірювальними пунктами та регулярно калібруються (зазвичай кожні 3 роки).

Список використаних джерел

1. Luft in Sachsen – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.luft.sachsen.de/>.
2. Aktueller Luftgüteindex in Sachsen (12.10.2009) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.luft.sachsen.de/img/klima/LQI_rdx_87.jpg.

УДК 502/504

Максюта Н.С., Ph.D.

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ ПОРЯДКУ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО МОНІТОРИНГУ У ГАЛУЗІ ОХОРОНИ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ

Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання здійснення державного моніторингу у галузі охорони атмосферного повітря» від 14.08.2029 р. №827 розкриває поняття державного моніторингу атмосферного повітря як моніторинг, що здійснюється з метою забезпечення збирання, оброблення, збереження та аналізу інформації про якість атмосферного повітря, оцінювання та прогнозування її змін і ступеня небезпечності, розроблення науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття управлінських рішень у галузі охорони атмосферного повітря та захисту навколишнього природного середовища, а також інформування населення про якість атмосферного повітря, вплив його забруднення на здоров'я та життєдіяльність населення [1]. У відповідності до постанови, місто Полтава є агломерацією – зоною, що становить місто з населенням понад 250000 осіб. Враховуючи зміни, внесені даною постановою, державний моніторинг міст України має ряд недоліків, висвітлених, які можливо усунути спираючись на європейський досвід. Враховуючи створену мережу громадського моніторингу [2] результати напрацювань виступають допоміжним інструментом в імплементації постанови щодо здійснення моніторингу. Головними напрямками громадського моніторингу в рамках імплементації постанови можна виділити наступне:

- проведення незалежного оцінювання стану забруднення атмосферного повітря твердими частками PM_{2.5} та PM₁₀ з подальшим обґрунтуванням встановлення пунктів державного моніторингу (враховуючи верхній та нижній пороги оцінювання за додатком 2 постанови);

- інформування населення щодо стану забруднення атмосферного повітря.

За пів року функціонування мережі громадського моніторингу в місті Полтава (01.09.2019-30.06.2020) спостерігалися підвищені концентрації твердих часток в атмосферному повітрі: ≥ 20 мкг/м³ для PM_{2.5} та ≥ 35 мкг/м³ для PM₁₀.

Слід відмітити, що перевищення граничних концентрацій в 3 рази спостерігалось 18-19 квітня, в період, коли по всій території України була встановлена надзвичайна запиленість атмосферного повітря у зв'язку з лісовими пожежами. На рисунку 1 представлено скріншот із розробленого сайту інформування населення [3] за даний період. Говорячи про весь період спостережень (грудень 2019 року – липень 2020 року), якщо припустити, що тенденція стану забруднення атмосферного повітря до кінця року залишиться такою ж, то стан забруднення атмосферного повітря твердими частками, відповідно до постанови, не виходить за норми верхнього та нижнього порогу оцінювання.

Найчастіше підвищені концентрації твердих часток спостерігалися за показниками датчика №9 (Подільська районна рада). Провівши аналіз, щодо можливих причин таких показників, було встановлено, що найбільш вірогідним фактором впливу служить рельєф місцевості.

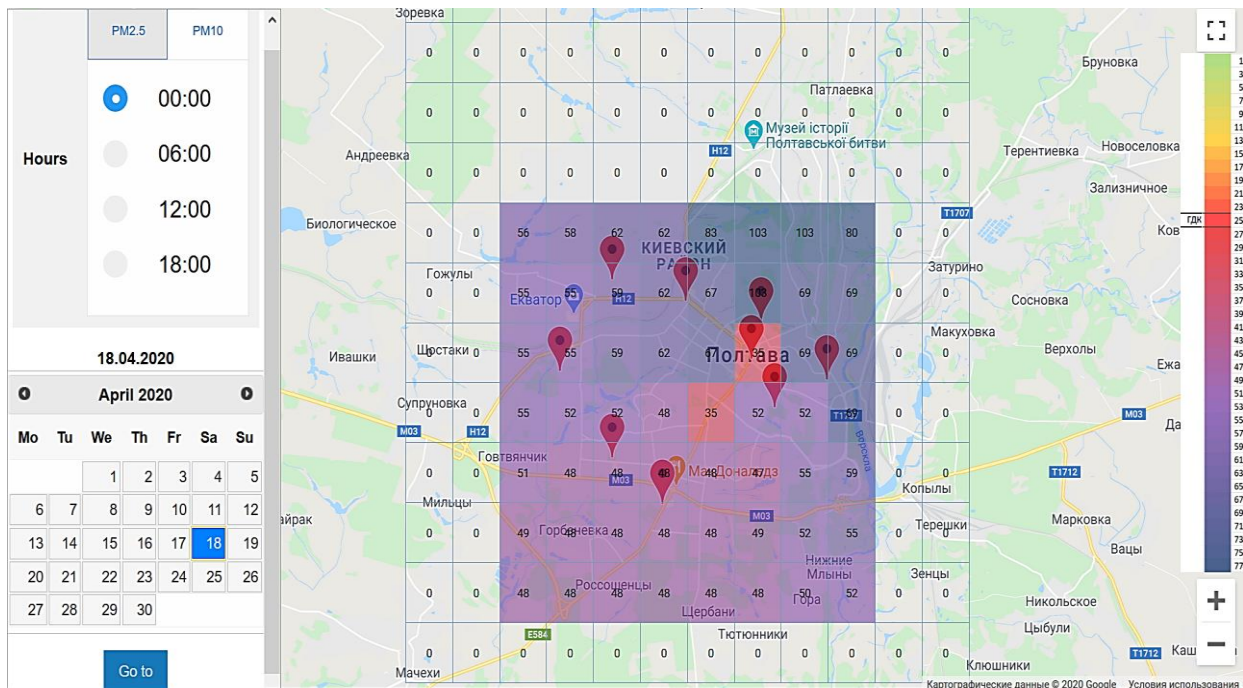

Рисунок 1 – Концентрація PM2.5 за 18 квітня 2020 року

Відповідно до рис. 2 у східній частині міста спостерігається зниження рельєфу приблизно на 80 м. Цей фактор за відповідних метеорологічних умов перешкоджає розсіюванню забруднюючих речовин на даній території міста. Тобто, за допомогою громадського моніторингу вдалося своєчасно встановити необхідність створення додаткового посту державного моніторингу атмосферного повітря. На території східної частини міста державні пункти спостереження були відсутні, а отже в програмах розвитку міста не враховувались можливості удосконалення екологічної складової міста.

Таким чином, мережа громадського моніторингу виступає допоміжним інструментом в імплементації постанови щодо здійснення моніторингу.

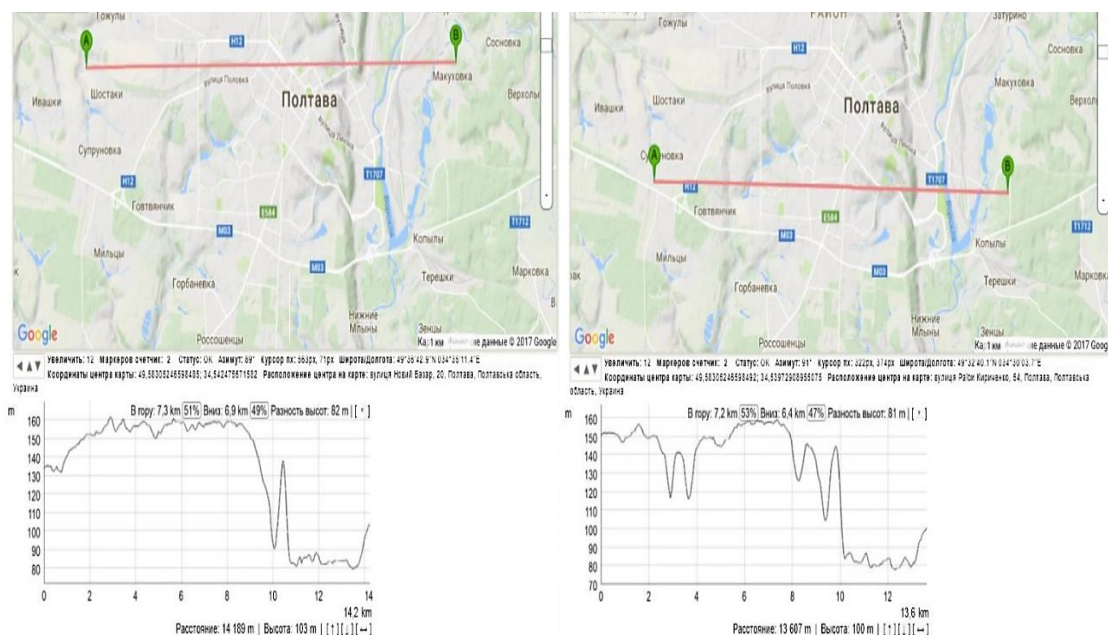

Рисунок 2 – Різниця висот рельєфу м. Полтава

Список використаних джерел

1. Постанова Кабінету міністрів України від 14 серпня 2019 року №827 «Деякі питання здійснення державного моніторингу у галузі охорони атмосферного повітря» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/827-2019-%D0%BF>.
2. Голік Ю.С., Максютя Н.С. Громадський моніторинг як інструмент контролю стану атмосферного повітря. *Збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції «ENVIRONMENT PROTECTION - 2020»*, 5 червня 2020 року. Випуск 1. – Київ: Київського національного університету будівництва і архітектури, 2020. – С. 22-23.
3. Holik Yu., Maksyuta N. Establishment of a network for the public atmospheric air monitoring and informing the population. *Technology audit and production reserves* (2020) – №4/3(54), pp. 36-40, DOI: 10.15587/2312-8372.2020.210376.

УДК 334.722(477):339.92.025

Міняйлєнко І.В., к.е.н., доцент; Давидов В.В., Хурса В.В., магістранти
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО СЕКТОРУ

Внаслідок сучасних трансформаційних зрушень виникають якісно відмінні від попередніх періодів концептуальні проблеми ринкових перетворень, серед яких чільне місце посідають теоретичні положення про підприємництво, вміння практично застосувати їх до нових форм господарювання.

Вплив євроінтеграційних процесів на розвиток підприємницького сектора – складна, багатоаспектна проблема, вирішення якої передбачає формування комплексного конкурентноздатного механізму підприємницької діяльності в єдності та взаємодії власних зусиль підприємця із законодавчим, інституційно-організаційним, фінансово-кредитним і зовнішньоекономічним напрямками, враховуючи при цьому, що регіональний рівень слугує мікромоделлю трансформаційних процесів [1].

Враховуючи, що роль і місце вітчизняних підприємницьких структур у новій архітектурі Європи визначатиметься здатністю України максимально використати нові можливості та знайти адекватні відповіді на виклики розширення ЄС, існує необхідність оцінки наслідків і подальших перспектив цього процесу, його впливу на розвиток підприємництва.

Інтеграція України у світовий економічний простір, зокрема в Європейський Союз є одним з найважливіших завдань вітчизняної економіки. Але процес інтеграції породжує низку проблем в науково-методологічних і практичних підходах до економіки, як в цілому, так і на рівні підприємництва.

Принципово важливим є розв'язання питань, пов'язаних з процесом формування і розвитку підприємництва, оцінки його потенціалу і реального внеску в справу стабілізації економічного зростання, забезпечення інтегрування української економіки у світовий, зокрема європейський, економічний простір.

Ринкові засади господарювання, підвищення інтенсивності конкуренції, насичення інформаційного простору, світова фінансова криза, війна тощо вимагає від сучасних підприємств нових методів та підходів до вирішення повсякденних задач для забезпечення повноцінного функціонування, економічної ефективності та виживання на конкурентному ринку.

Підприємництво - комплексне, історично обумовлене соціально-економічне, пов'язане з різними сферами життєдіяльності суспільства явище, динамічний розвиток якого виражається в кількісних та якісних трансформаціях.

Вплив євроінтеграційних процесів на розвиток підприємництва проявляється:

- у створенні нових умов господарювання, активізації різних форм і напрямів взаємного співробітництва;
- в ускладненні ділових обмінів, торгівлі у зв'язку із запровадженням візового режиму, зростанням вартості здійснення комерційних угод, посиленні контролю на кордонах з новими членами ЄС;
- виникненні проблем регулювання трудової міграції;
- обмеженні доступу української продукції на ринки нових держав-членів ЄС (проте, зважаючи на структуру експорту України до ЄС, наявність торговельних обмежень і дискримінаційних заходів щодо українського експорту можна розцінювати з позитивної позиції блокування подальшого її погіршення) [2].

У зв'язку з розширенням ЄС відбувається зміна умов ведення бізнесу, при цьому важливим аспектом є дотримання та швидкість адаптації до міжнародних норм і стандартів ведення бізнесу, що відповідним чином впливає на конкурентоспроможність позицій вітчизняних підприємств.

Список використаних джерел

1. Єрмолаєв А. В., Парахонський Б. О., Яворська Г. М., Резнікова О. О. Європейський проект та Україна: монографія. К.: НІСД, 2012. с. 111-117.
2. Мовчан В. Торговельна політика України: перспективи та пріоритети інтеграції. К.: Світовий банк. 2012. 78 с.

УДК 338.246.8(477):339.96.027

Міняйлєнко І.В., к.е.н., доцент; Дяконенко К., магістрант; Горбунова М.Р., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

РОЛЬ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ПІДТРИМКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Досліджено роль соціально-економічної підтримки України в воєнних умовах та розглянуто заходи, які спрямовані на соціально-економічну підтримку.

Соціально-економічна підтримка виступає системою заходів, які спрямовані на поліпшення соціального благополуччя та економічного розвитку населення та є передовим елементом у відновленні повоєнної України.

Дослідженням даної теми займалися чимало науковців, аналітиків, економістів, фінансистів та експертів, зокрема: Ржеутська Л., Богдан Т., Ніцевич А., Безпаленко О., Данилишин Б., та інші.

Метою дослідження є визначення ролі соціально-економічної підтримки України в умовах війни та з'ясувати важливість соціально економічних заходів які спрямовані на підтримку країни.

У сучасному стані Україна зазнала значних викликів, у зв'язку з військовим конфліктом який розпочався у 24 лютого 2022 року. Війна спричинила серйозні збитки як для соціально-економічного розвитку країни так і для економіки в цілому, саме тому підтримка країни має стати пріоритетним напрямком для розгляду, адже вона сприяє поліпшенню якості життя населення, зменшенню соціальної та економічної нерівності, стимулює розвиток країни, забезпечує соціальну стабільність та сприяє зміцненню працездатності населення.

За оцінками команди Київської школи економіки загальна сума які необхідна для відновлення України становить \$165.1 млрд або майже 4,8 трлн гривень. Загальні непрямі втрати економіки України оцінюються у \$126,8 млрд або в 3,7 трлн гривень. Загальні втрати економіки України через війну, враховуючи як прямі, так і непрямі втрати, які коливаються в межах \$564 млрд до \$600 млрд. Аналізуючи ці дані, не можемо не відмітити, що Україна вже

зараз потребує фінансування, залучення іноземних капіталовкладень та військової матеріальної та фінансової допомоги [1].

Задля майбутнього відновлення України, зараз має приділятися основна увага військовій підтримці країни. Задля розуміння стану який складається на сьогодні у військовій галузі, проведемо SWOT-аналіз.(табл.1).

Таблиця 1

Сильні, слабкі сторони, можливості та загрози

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> • створення державних адміністрацій при надзвичайних ситуаціях, • Президент виступає військовим головнокомандувачем країни, • в період військового стану з боку держави збільшується фінансування Міністерства оборони, • згуртування людей для захисту держави 	<ul style="list-style-type: none"> • при веденні військового стану вся влада йде у руки військовим, • державні та комерційні підприємства починаю працювати на військову галузь, • держава має право вилучати майно підприємств на військові потреби, • не достатня кількість фахівців при роботі з військовою справою в надзвичайній ситуації.
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> • розвиток військової галузі, • збільшення можливостей приєднання до НАТО та Євросоюзу при належному управлінні державним комплексом та державою загалом, • розширення ЗСУ, • розвиток виробництва та експорту оборонної промисловості. 	<ul style="list-style-type: none"> • ворожі дії з боку країни-агресора, • зрада всередині владних структур, • брак часу при укладанні договорів про постачанні зброї, • загроза демографічної кризи, • ризик екологічної катастрофи, • гуманітарна криза на тимчасово окупованих територіях.

Державна підтримка з боку нашої та інших країн, фінансування армії зможе допомогти з подоланням теперішніх загроз, які зазначені вище та у випадку належного державного управління, та дотримання належних стандартів, Україна має великі шанси вступити до Євросоюзу та НАТО.

Україна разом з іншими країнами здійснювали та продовжують здійснювати різноманітні заходи для соціально-економічної підтримки в умовах війни, зокрема:

1. Гуманітарна допомога: Україна отримує гуманітарну допомогу від міжнародних партнерів, гуманітарних організації для забезпечення основних потреб населення на постраждалих територіях.
2. Економічна підтримка: Уряд здійснював кроки для залучення інвестицій, що включає в себе підтримку малих і середніх підприємств, розвиток інфраструктури, створення привабливих умов для бізнесу та інші заходи, спрямовані на зміцнення економіки та зменшення соціально-економічних наслідків війни.
3. Соціальний захист: Уряд забезпечує соціальний захист для постраждалих громадян, внутрішньо переміщених осіб та біженців, що включає надання житла, медичної допомоги, освіти та інших соціальних послуг.
4. Відновлення та реконструкція інфраструктури: Соціально-економічна підтримка включає відновлення та реконструкцію постраждалих територій, що сприяє поліпшенню умов життя і створенню сприятливого середовища для розвитку.
5. Євроінтеграція: Після війни, Україна продовжує прагнути до євроінтеграції та зближення з Європейським Союзом. Соціально-економічна підтримка є важливим чинником у здійсненні реформ

Група Світового банку працює з міжнародними партнерами та разом допомагають Уряду України підтримувати надання державних послуг. Станом на 2 квітня 2023 року Світовий банк мобілізував понад 23 млрд дол. США екстреного фінансування, щоб допомогти пом'якшити масштабні людські та економічні наслідки війни.[2]

Таким чином можемо зробити висновок, що соціально-економічна підтримка відіграє ключову ролі у відновленні повоєнної України, адже вона створює сприятливе середовище для сталого розвитку країни, покращення благополуччя громадян, забезпечення соціальної справедливості та зменшення соціальних нерівностей. Це все може допомогти країні зміцнювати свою соціальну та економічну стабільність, просуватися вперед і досягати своїх стратегічних цілей, включаючи євроінтеграцію.

Список використаних джерел

1. Проект Плану відновлення України, Матеріали робочої групи «Аудиту збитків, понесених внаслідок війни» / Національна рада з відновлення України від наслідків війни – URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/audit-of-war-damage.pdf>

2. Світовий Банк, Підтримка України під час війни - URL: <https://www.worldbank.org/uk/country/ukraine/brief/peace>

УДК 332.14(477):339.924

Міняйленко І.В., к.е.н., доцент; Черкас М.Ю., Богдан Б., магістранти
*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Регіональна політика сучасної України формується і реалізується з огляду на поточну макроекономічну ситуацію в країні та перспективи регіонального розвитку. Соціально-економічний стан країни зумовлює проведення обмежувальних заходів щодо фінансування потреб регіонів, а прагнення регіонів до отримання більшої кількості фінансових ресурсів для забезпечення нагальних потреб посилює необхідність активації ними власних джерел розвитку та залучення інших, позабюджетних ресурсів. Ресурсна складова стає домінуючою у сучасній регіональній політиці – і це повністю відповідає як проголошеним цілям державної регіональної політики в Україні, так і напрямкам розвитку, визначеним для країн ЄС. Однак реформування системи регіонального розвитку неможливе без розвитку інституційної складової, без зміни формату відносин «центр-регіони». У такому взаємозв'язку – фінансових і матеріальних чинників, з одного боку, та інституційного оформлення регіональних трансформацій, з іншого, відбувається переформатування регіональної політики в Україні на сучасному етапі.

Основи здійснення та принципи державної регіональної політики унормовані у Державній стратегії регіонального розвитку. У ній проголошено інтегрований підхід до формування та реалізації державної регіональної політики, який передбачає поєднання трьох складових регіональної політики: галузево-секторальної, територіально-просторової, управлінської. Такий підхід дозволяє комплексно оцінити реалії соціально-економічного стану кожного регіону та виробити бачення їх перспективного розвитку, механізми розкриття внутрішніх резервів, інструменти побудови господарського комплексу, що стабільно розвивається.

У нормативних документах ЄС, зокрема у «Порядку денному для Європейського Союзу у регіональному розрізі» (Territorial Agenda 2020) вказано, що необхідно забезпечити гідну відповідь на виклики, які створені світовими структурними змінами, спричиненими економічною кризою, зростаючою незалежністю регіонів ЄС, демографічними і соціальними змінами, різномірним впливом змін клімату та довкілля, енергетичним забезпеченням,

зменшенням біологічної різноманітності, мінливістю природної, ландшафтної та культурної спадщини. Тому з метою гідного протистояння названим викликам сформовано такі пріоритети у територіальному розрізі: забезпечення поліцентричного і збалансованого регіонального розвитку; підтримка інтегрованого розвитку міст, сільських та особливих/спеціальних територій; підтримка інтеграції транскордонних та транснаціональних функціональних макрорегіонів; забезпечення світової конкурентоспроможності регіонів, яка базується на міцних регіональних економіках; покращення рівня сполучення та зв'язків між регіонами для окремих мешканців, громад, підприємств; управління екологічними, ландшафтними і культурними ресурсами регіонів.

Кореляція цілей розвитку регіонів (територій) для ЄС та України очевидна. Так, галузево-секторальна складова регіональної політики України означає проведення оптимізації та диверсифікації структури економіки країни, забезпечення ефективної спеціалізації регіонів з пріоритетним використанням власного ресурсного потенціалу і на цій основі – зміцнення конкурентоспроможності регіонів. Ефективне використання конкурентних переваг регіонів передбачає створення у регіонах оптимальних умов, які надавали б їм можливість розкрити свій потенціал – ресурсний та виробничий – на основі поглибленої спеціалізації регіональної економіки. Завдяки цьому регіон стає конкурентоспроможним – тобто здатним досягати визначених цілей розвитку, більш ефективно, ніж інші регіони, конкурувати за ресурси та мати вищі показники розвитку у певних секторах економічної діяльності. Конкурентоспроможний регіон стає сприйнятливим до інновацій, застосовує енергоощадні технології, виробництво у ньому не завдає значних збитків довкіллю; у такому регіоні створені умови для розвитку традиційних сільських і міських поселень.

Список використаних джерел

1. Україна – ЄС: проблеми інтеграції. URL: <http://gazeta.dt.ua/international/ukrayina-yes-problemi-integraciyi-html>

УДК: 330

Міняйленко І.В., к.е.н доцент; Чорновол Н. С., Щур-Дунець О.І., студенти
*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Досліджено роль цілей сталого розвитку (ЦСР) Європейського Союзу у розвитку національної економіки України та розглянуто перспективи досягнення цих цілей у контексті євроінтеграції.

Цілі сталого розвитку (ЦСР) – це набір глобальних цілей, які були прийняті у 2015 році на Загальній Асамблеї Організації Об'єднаних Націй у рамках «Порядку денного 2030». Дані цілі спрямовані на вирішення найважливіших соціальних, економічних та екологічних проблем, з якими стикається світове співтовариство, і на досягнення сталого розвитку у всіх його аспектах [1].

Цілі сталого розвитку включають 17 окремих цілей, таких як подолання бідності, боротьба з голодом, забезпечення доступної та якісної освіти, досягнення гендерної рівності, забезпечення доступу до чистої води та забезпечення належних санітарних умов, збереження екосистем та біорізноманіття, зменшення нерівності, створення сталої енергетики та багато інших. ЦСР є взаємопов'язаними і враховують соціальні, економічні та екологічні аспекти розвитку. Вони визнають необхідність балансу між економічним зростанням, соціальною справедливістю та екологічним збереженням, забезпечуючи здатність майбутніх поколінь задовольняти свої потреби.

Дослідженням окресленого питання займалися чимало науковців, економістів та експертів, зокрема О.В., Орленко, Є.В., Буряк, К.Ю., Редько, Ж.В., Дерій, Т.І., Зосименко, А.О., Коваленко та інші.

Метою дослідження є визначення перспектив та шляхів досягнення Цілей сталого розвитку Європейського Союзу економікою України.

Сучасне суспільство характеризується амбітністю, активністю, націленістю на удосконалення та трансформацію світу. У контексті євроінтеграції Цілі сталого розвитку виступають як орієнтир, що надає суспільству чітко визначені цілі та завдання для перетворення світу у більш сталий, справедливий та екологічно свідомий. ЦСР стимулюють до здійснення інноваційної діяльності, наукових досліджень, націлюють на соціальні зміни та політичні реформи.

Реалізація Цілей сталого розвитку націлена на здоров'я та добробут населення;

1. мир та безпеку;
2. майбутнє дітей;
3. економічний розвиток;
4. соціальний захист та справедливість;
5. стійку державу;
6. розвиток громад.

Перспективи досягнення Цілей сталого розвитку полягають у впровадженні конкретних заходів та стратегій на різних рівнях починаючи від глобального до локального. Це охоплює роботу урядів, громадських організацій, приватного сектору та громадянського суспільства для забезпечення сталого розвитку національної економіки.

Основними аспектами у досягненні сталого розвитку є економічне зростання, соціальна інтеграція та охорона навколишнього середовища, слід відзначити, що забезпечення балансу між наведеними аспектами дозволить забезпечити благополуччя теперішнього покоління без шкоди майбутнім.

У першому Добровільному національному огляді щодо Цілей сталого розвитку в Україні у 2020 році, було проведено ранжування цілей за інтегральною оцінкою прогресу у досягненні ЦСР, у розрізі кожної цілі за відповідними показниками [2].

Рис. 1. Ранжування цілей за інтегральною оцінкою прогресу у досягненні ЦСР Європейського Союзу

Зауважимо, що ціль під номером 1 «Подолання бідності» знаходиться у секторі високої ймовірності досягнення, проте Добровільний національний огляд в Україні за 2021 рік показав зниження рівня бідності з 58,3 % у 2015 році до 43,2 % у 2018 році. Однак ці позитивні тенденції швидко змінюються: ранні прогнози ПРООН показали, що до 90 % населення України можуть зіштовхнутися з бідністю та вразливістю до бідності, якщо війна триватиме ще рік [3].

Майже недосяжними, вважаються цілі, що зазначені під номерами 9, 10, 13, 14, 15. Україна стикається зі значними викликами щодо модернізації своєї інфраструктури та індустріального сектору. Низькі інвестиції, бюрократичні перешкоди, корупція та відсутність стабільного бізнес-середовища можуть ускладнювати реалізацію 9 цілі.

Що стосується 10 цілі, то Україна має значні проблеми з нерівністю, яка виявляється у розподілі доходів, доступі до освіти, охорони здоров'я та інших соціальних послуг. Системні проблеми в управлінні та відсутність ефективних механізмів соціального захисту гальмують зусилля зі скорочення нерівності.

Наша держава має значні проблемами, які пов'язані зі зміною клімату, такі як забруднення довкілля, низька енергоефективність, велика залежність від викопних копалин тощо. Фінансові та технологічні обмеження ускладнюють реалізацію 13 цілі.

Відзначимо, що Україна, має доступ до Чорного та Азовського морів, проте має виклики щодо забезпечення сталого використання морських ресурсів. Недостатня екологічна свідомість, незаконний риболовецький промисел, недостатня контрольна та регуляторна політика ускладнюють досягнення 14 цілі.

Стосовно 15 цілі, то Україна має значні проблеми з охороною та відновленням екосистем, таких як ліси, степи, болота тощо. Недостатня усвідомленість, недостатність ресурсів для охорони природних територій, нелегальна вирубка лісів та великі втрати біорізноманіття ускладнюють досягнення цієї цілі.

Отже, можемо зробити висновок, що основними факторами досягнення цілей сталого розвитку є глобальне співробітництво, взаємодія між країнами та секторами суспільства, залучення громадськості до цього процесу. Лише шляхом спільних зусиль та колективної відповідальності Україна зможе досягти цілей сталого розвитку та створити більш розвинений, справедливий та сталий світ.

Список використаних джерел

1. Цілі сталого розвитку: –URL: <https://globalcompact.org.ua/tsili-stijkogo-rozvytku/>
2. Перший Добровільний національний огляд щодо Цілей сталого розвитку в Україні присвячено питанням трансформаційних перетворень суспільства на шляху до досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР).
3. Незважаючи на війну, що триває, Україна планує у 2023 році провести Добровільний національний огляд прогресу в досягненні Цілей сталого розвитку –URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/press-releases/nezvazhayuchy-na-viynu-shcho-tryvaye-ukrayina-planuye-u-2023-rotsi-provesty-dobrovilnyu-natsionalnyu-ohlyad-prohresu-v>

УДК 330.341.1-026.16(477):339.94ЄС

Мінняйленко І.В., к.е.н., доцент; Чорновол Н., студентка; Губаренко О., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

СМАРТ СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ ЯК ОСНОВНИЙ ДРАЙВЕР СТАЛОГО РОЗВИТКУ У СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ З ЄС

Сьогоднішній світ стає все більш конкурентним, і майже кожна країна намагається розвивати свою економіку та підтримувати її на стабільному рівні. Україна не є винятком. У наш час ключовим фактором для досягнення цієї мети є інновації та високі технології.

Одним з основних інструментів досягнення цих цілей є смарт спеціалізація. Це підхід, який полягає в тому, щоб кожна країна визначила свої сильні сторони та зосередилася на розвитку конкретних галузей. Тобто це допомагає країні зосередитися на своїх конкурентних перевагах та забезпечити більш ефективне використання ресурсів.

Практика ЄС засвідчила, що основними перевагами застосування підходу СМАРТ-спеціалізації є сприяння інклюзивному та сталому розвитку, адже мета впровадження СМАРТ-спеціалізації корелює з досягненням 17 Глобальних цілей людства, вона є драйвером регіонального економічного зростання та сприяє ефективності місцевих громад, виокремлюючи регіональні конкурентні переваги, посилює локальні можливості, а також прискорює інноваційні трансформації шляхом координації науки-бізнесу й суспільства.

Смарт спеціалізація базується на партнерстві між представниками: влади, бізнесу, громадськості та науково-технічних установ та передбачає їх взаємодію з метою досягнення поставлених цілей.

Концепція Смарт Спеціалізації - це стратегія розвитку, яка передбачає концентрацію інноваційних зусиль на певних галузях, де країна або регіон володіє потенціалом для розвитку та отримання конкурентних переваг.

Основна ідея Смарт Спеціалізації полягає в розвитку нових, унікальних технологій та продуктів, які дають можливість зміцнити економічний, інноваційний, науковий та соціальний потенціали країни, що зміцнюють ринкові позиції на міжнародному ринку.

Україна вже визначила п'ять пріоритетних напрямків для розвитку своєї економіки, а саме: енергоефективність та екологічна безпека, інформаційні технології, машинобудування та металообробка, агропромисловий комплекс та лікарські засоби та біотехнології. Ці напрямки є дуже важливими для розвитку економіки України та забезпечення сталості.

Успіх реалізації концепції Смарт Спеціалізації в Україні залежить від ефективності державної політики та управлінських процесів. На даний момент в Україні існують проблеми, які перешкоджають розвитку Смарт Спеціалізації, такі як нечіткість управлінських процесів, неефективність лідерів проєктів, недостатня комунікація між різними групами зацікавлених сторін та низька якість аналітики.

Для усунення цих проблем, Україна повинна розглядати впровадження гнучких та інноваційних моделей управління, які забезпечують швидку реакцію на зміни в умовах динамічного ринку.

СМАРТ-спеціалізація - це стратегія розвитку, яка базується на концентрації ресурсів в обмеженому числі галузей або технологій з метою досягнення конкурентних переваг та сталого економічного зростання. Вона має ряд переваг, а саме виступає:

Драйвером економічного регіонального зростання;

Сприяє ефективності місцевих громад, виокремлюючи регіональні конкурентні переваги;

Посилює підприємницькі можливості та розкриває інноваційний потенціал регіону;

Прискорює інноваційні трансформації шляхом координації науки-бізнесу й суспільства;

Корелює з досягненням 17 Глобальних цілей людства;

Покращує інвестиційний імідж регіону;

Дозволяє залучати кошти державних програм підтримки, грантові кошти ЄС;

Підвищує експортні можливості регіону.

Смарт спеціалізація регіонів України ґрунтується на формотворчих чинниках, таких як:

1.Цілі сталого розвитку – які були ухвалені з метою вирішення найбільш важливих проблем людства та збереження планети для майбутніх поколінь;

2.Державна та регіональна політика - формування стратегій, програм та ініціатив, які підтримують розвиток смарт спеціалізації в регіонах;

3.Зовнішні загрози - відсутність стабільності та безпеки може перешкоджати розвитку смарт спеціалізації в регіонах;

4. Підприємницький сектор - розвиток смарт спеціалізації потребує активної участі бізнесу в інноваційних процесах та реалізації проектів.

5. Смарт-міста - розвиток інфраструктури та впровадження смарт-технологій у містах може збільшити конкурентоспроможність регіону та підтримати розвиток смарт спеціалізації;

6. Інновації та смарт-технології - інновації та смарт-технології є ключовими складовими успішного розвитку смарт спеціалізації;

7. Цифрова трансформація - цифрові технології можуть допомогти покращити ефективність різних секторів економіки та забезпечити розвиток смарт спеціалізації;

8. Суспільство знань - формування суспільства знань та розвиток освіти є важливими факторами успішної реалізації смарт спеціалізації;

9. Попит та пропозиція - дослідження попиту та ринкової кон'юнктури можуть допомогти визначити потенційні спеціалізації та підтримати їх розвиток;

Отже, СМАРТ-спеціалізація в Україні є важливим драйвером сталого розвитку та єдиною можливим шляхом для країни досягнення конкурентних переваг на світовому ринку. Співпраця з ЄС у цій сфері є ключовою та надає Україні можливість реалізувати свій потенціал та забезпечити сталий розвиток на довгу перспективу.

УДК 339.923:061.1ЄС

Міняйленко І.В., к.е.н., доцент; Федорцова Н.Ю., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ МІЖРЕГІОНАЛЬНОЇ СПІВПРАЦІ РЕГІОНІВ У КРАЇНАХ ЄС

У регіональній політиці ЄС значна увага приділяється підвищенню рівня конкурентоспроможності регіонів на основі всебічного розвитку і розкриття внутрішнього потенціалу. Законодавчі акти країн ЄС роблять акцент на необхідності розвитку конкретних галузей та сфер діяльності як основи для розкриття внутрішнього потенціалу регіонів, активізації місцевої господарської ініціативи і також досягнення цілей збалансованого соціально-економічного розвитку в межах усього ЄС. Вказані законодавчі акти планують розвивати у галузевому розрізі освіту та спорт, сільське господарство, сільськогосподарські ринки та фермерство, наукові дослідження та інновації, питання збереження довкілля.

Територіально-просторова складова формування та реалізації регіональної політики в Україні передбачає досягнення рівномірного та збалансованого розвитку територій, розвиток міжрегіонального співробітництва, недопущення поглиблення соціально-економічних диспропорцій. Цього можна досягнути за допомогою формування точок зростання, стимулювання їх та поширення ареалів розвитку на прилеглу територію, активізації місцевої економічної ініціативи та зміцнення потенціалу сільських територій. Забезпечення соціально-економічної єдності і рівномірності розвитку регіонів спрямовується на створення на всій території України рівних умов для розвитку людини.

Також, ця складова передбачає створення інфраструктури для співпраці різних регіонів України в рамках конкретних проектів з метою отримання ефекту синергії від окремих регіональних ініціатив на національному рівні. Посилення співпраці регіонів країни можна досягти за допомогою використання різних інструментів державної регіональної політики – державно-приватного партнерства, співробітництва у межах кластерних утворень, угод про міжрегіональне співробітництво. Розширення масштабів та сфери їх дії можливо досягти на основі підвищення інтересу до співробітництва між регіонами всередині країни та стимулювання цього процесу з боку держави. Визначення місця регіону в загальноекономічній системі поділу праці, його внеску у валовий внутрішній продукт стає

основою для подальшого формування стратегій розвитку кожного регіону і системи взаємодії регіонів.

Законодавчі акти ЄС передбачають вжиття заходів щодо забезпечення рівномірного збалансованого розвитку територій, «підтягнення» показників територій (країн ЄС та регіонів всередині них) із низьким рівнем розвитку до середніх показників розвитку територій. Для цього ухвалені законодавчі акти стосовно розвитку сільських територій; зменшення безробіття, забезпечення зайнятості, запровадження соціальних інновацій, у т.ч. – забезпечення соціального, забезпечення конкурентоспроможності підприємств, у тому числі – малих та середніх, фінансування територіальної кооперації.

А в контексті зміцнення міжрегіональної співпраці регіонів у країнах ЄС значно зростає роль політики згуртування як чинника збільшення регіональних можливостей.

Список використаних джерел

1. Україна – ЄС: проблеми інтеграції. URL: <http://gazeta.dt.ua/international/ukrayina-yes-problemi-integraciyi-html>

УДК 338.24:330.341]-021.475(477)

Мінняйленко І.В., к.е.н., доцент; Пивоваров В.О., студент; Карпович В. А., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ВПРОВАДЖЕННЯ РОЗУМНИХ СПЕЦІАЛІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Впровадження розумних спеціалізацій в Україні викликає обговорення їх переваг і недоліків. Ця робота ставить мету розглянути переваги та виклики, пов'язані зі впровадженням розумних спеціалізацій в Україні. Ось кілька основних аспектів:

Переваги впровадження розумних спеціалізацій в Україні:

1. Збільшення конкурентоспроможності: Розумні спеціалізації дозволяють фокусуватись на розвитку конкретних галузей, в яких країна має природні або інші переваги, тим самим підвищуючи конкурентоспроможність у світовому ринку.

2. Стимулювання інновацій: Розумні спеціалізації сприяють спрямованому розвитку інноваційних галузей та технологій, що може призвести до появи нових продуктів, послуг та ринків, зміцнення дослідницького потенціалу та залучення інвестицій.

3. Економія ресурсів: Концентрація на обмеженому наборі галузей дозволяє ефективніше використовувати ресурси, такі як робоча сила, капітал та інфраструктура, що може сприяти зростанню продуктивності та зменшенню витрат.

Незважаючи на ці переваги, впровадження розумних спеціалізацій також може мати недоліки:

1. Ризик залежності: Концентрація на обмеженому наборі галузей може зробити економіку України вразливою до змін у попиті на ці галузі або зовнішніх шоків, що може мати негативний вплив на економічну стійкість.

2. Недостатній розвиток інших галузей: Концентрація на розумних спеціалізаціях може викликати недостатній розвиток інших галузей економіки, що може призвести до нерівномірного розподілу розвитку та можливих дисбалансів.

3. Проблеми з реалізацією: Успішне впровадження розумних спеціалізацій потребує ефективного управління, координації та взаємодії між різними галузями та державними структурами. Проблеми з управлінням можуть утруднити реалізацію стратегії розумних спеціалізацій.

Впровадження розумних спеціалізацій в Україні має потенціал для економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності. Переваги включають зростання конкурентоспроможності, ефективне використання ресурсів та розвиток

високотехнологічних галузей. Водночас, необхідно враховувати деякі недоліки, такі як ризики концентрації та нестабільність балансування попиту та пропозиції. Також, впровадження розумних спеціалізацій може зробити економіку України більш залежною від зовнішнього попиту. Щоб досягти успіху, необхідно уважно аналізувати та управляти цими перевагами та недоліками, забезпечуючи рівновагу та різноманіття у галузевому розвитку.

Список використаних джерел:

1. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, URL: <https://www.me.gov.ua/>
2. Інститут економіки та прогнозування НАН України, URL: <http://www.iep.org.ua/>
3. Центр "Економічний розвиток", URL: <http://www.edc.org.ua/>

УДК 332.1:330.341.1(477)

Міняйленко І.В., к.е.н., доцент; Щербина Е.О., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ У СПІВПРАЦІ З ЄС

Із часу здобуття незалежності Україна мала не одну спробу європейської інтеграції. Спроби мали не завжди результативні наслідки. З початком військових дій можливості України в цьому напрямку значно розширилися. На жаль, ці поступальні кроки даються сьогодні ціною людських життів. Сучасні здобутки на шляху євроінтеграції вже відкривають широке коло можливостей для українських підприємств.

Для компаній України відкривається вільний спрощений доступ на ринки ЄС, скасовуються ввізні мита на більшість імпортованих товарів, посилюється захист інтелектуальної власності і ще низка переваг. Підприємства отримують можливість набуття знання і досвід роботи компаній, які знаходяться у високорозвинених країнах. Це покращить конкурентоспроможність та інвестиційну привабливість підприємства за рахунок проведення модернізації вітчизняного виробництва.

Євроінтеграційні процеси значно спростять систему логістики і регулювання мита. Можливості ефективної європейської системи регулювання митних процесів виводить на новий рівень захисні, фіскальні та регулюючі функції при експорті/імпорті товарів українських підприємств. Спрощення операцій експорту та імпорту вплине на зростання ВВП та благоустрій країни.

У свою чергу, ефективність зовнішньоекономічної діяльності вплине на підвищення конкурентоспроможності українських підприємств. Розширюючи території збуту, підприємці мають розуміти, що зростання експортного потенціалу можливе лише за умови вироблення якісної продукції, модернізації виробництва, використання новітніх технологій.

Євроінтеграція може мати як позитивні, так і негативні наслідки. Багато підприємств не витримають нових конкурентів ринку, якщо не почнуть модернізуватися та удосконалюватися. У переважній більшості це стосується малого бізнесу. Для підтримки невеликих підприємств необхідна безпосередня участь держави у вигляді реалізації інвестиційних програм. Адже, малі та середні підприємства займають значну частку у наповненні державного бюджету та є важливою складовою економічної системи.

Серед негативних сторін євроінтеграційних процесів – відтік робочої сили, який активізувався ще й з початком повномасштабного вторгнення рф на територію України.

Для більшості українців переконливим аргументом для працевлаштування на європейських підприємствах є спрощені та модернізовані технологічні процеси, а також висока, за українськими мірками, заробітна плата. Саме тому створення робочих місць з

суттєвим рівнем заробітної плати на сьогодні чи не найголовніше завдання уряду, якщо він дійсно хоче повернути українців додому та стримати від економічної міграції.

Отже, євроінтеграція має низку як позитивних, так і негативних чинників, які мають врахувати українські підприємства, що хочуть повноцінно працювати на європейському ринку. Співпраця з розвиненими країнами ЄС сприятиме конкурентоспроможності вітчизняних підприємств, виробництву якісного товару, що відповідає європейським стандартам.

Список використаних джерел

1. Зона вільної торгівлі між Україною та ЄС: Представництво України при Європейському Союзі. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/torgoveln-ekonomichne-spravrobitnictvo-ukrayina-yes/zona-vilnoyi-torgivli-mizh-ukrayinoyu-ta-yes> .

2. Внутрішні й зовнішні аспекти євроінтеграційної політики України». URL: http://academy.gov.ua/NMKD/library_nadu/Mater_konf_NADU/b0028be2-6815-428c-8c70-3c03e25b9552.pdf

3. Особливості зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств в умовах євроінтеграції». URL: https://www.researchgate.net/publication/337301706_OSOBLIVOSTI_ZOVNISNOEKONOMICNOI_DIALNOSTI_VITCIZNANIH_PIDPRIEMSTV_V_UMOVAN_EVROINTEGRACII

УДК 330

Ноженко К., магістрант

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

(м. Полтава, Україна)

ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Війна, розв'язана росією проти України, має ряд складових і різноспрямованих наслідків. З одного боку, російська збройна інтервенція де-факто прискорила євроінтеграційні процеси в Україні, сприяла проєвропейському об'єднанню нації. Війна призвела до масової «вестернізації» українського суспільства і вкоренила ідею безальтернативності та незворотності руху до ЄС.

В умовах тривалої «війни на виснаження», з огляду на обмежені внутрішні ресурси, європейська інтеграція, вимушено забезпечується у скороченому масштабі. Водночас політичні рішення і дії української влади, увага суспільства і загалом громадсько-політичний дискурс нині зосереджені на темі війни. Європейська інтеграція, реалізація Угоди про асоціацію, секторальне співробітництво з ЄС розглядаються переважно в контексті воєнної, фінансово-економічної підтримки України, спільного опору країні-агресору та повоєнного відновлення [2].

Важливою особливістю нинішнього етапу євроінтеграції є нова якість відносин Україна-ЄС, що обумовлено набуттям Україною кандидатського статусу, безпрецедентною інтенсивністю контактів на високому та вищому рівнях, високим рівнем довіри, лібералізацією торгово-економічних відносин, спільним протистоянням російській експансії. Саме політико-дипломатична підтримка, військово-технічна, фінансово-економічна, гуманітарна допомога країн ЄС є критично важливими для України в умовах війни [1].

Перспективи соціально-економічного розвитку України в контексті європейської інтеграції є значними та містять великий потенціал для країни. Європейська інтеграція є довгостроковою метою України, і вона пропонує численні переваги в різних сферах [1-2]:

забезпечує доступ до ринку Європейського Союзу (ЄС), який є найбільшим єдиним ринком у світі. Це дозволяє українському бізнесу розширювати торгівлю та залучати

іноземні інвестиції. Це також сприяє економічному зростанню та заохочує розвиток конкурентоспроможних галузей;

приєднання до поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі ЄС сприяло активізації торговельних відносин України з ЄС. Це скасовує більшість тарифів і торгових бар'єрів, сприяючи збільшенню експорту та імпорту. Ця інтеграція відкриває нові ринки для української продукції та спонукає іноземні компанії інвестувати в Україну;

Європейська інтеграція сприяє розвитку більш прозорого та передбачуваного бізнес-середовища в Україні. Приведення у відповідність зі стандартами та правилами ЄС заохочує прямі іноземні інвестиції, забезпечуючи стабільну правову базу та захист інвесторів. Він також сприяє передачі технологій, ноу-хау та передового досвіду, що сприяє економічній модернізації;

інтеграція в ЄС вимагає від України здійснення комплексних реформ у різних секторах, включаючи судову систему, урядування та державне управління. Ці реформи є важливими для покращення верховенства права, боротьби з корупцією та підвищення прозорості. Такі зміни зміцнюють демократичні інститути та сприяють більш підзвітному та ефективному уряду;

Європейська інтеграція заохочує соціальний розвиток шляхом заохочення прав людини, рівних можливостей і соціальної єдності. Співпраця з державами-членами ЄС сприяє обміну знаннями та вивченню успішного європейського досвіду в таких сферах, як освіта, охорона здоров'я та соціальне забезпечення. Це може призвести до підвищення рівня життя, збільшення соціальної мобільності та зниження рівня бідності в Україні;

інтеграція з ЄС відкриває можливості для диверсифікації джерел енергії та підвищення енергоефективності. Співпраця в енергетичній сфері допомагає Україні зміцнити її енергетичну безпеку. Він також сприяє розвитку відновлюваних джерел енергії, які сприяють більш стійкій та екологічно чистій економіці;

Європейська інтеграція уможлиблює лібералізацію візового режиму та полегшує мобільність громадян України в межах ЄС. Це сприяє культурним обмінам, освітнім можливостям і транскордонній співпраці. Це дозволяє українцям вільно навчатися, працювати та подорожувати в ЄС, сприяючи взаєморозумінню та розбудові міцніших зв'язків між Україною та європейськими країнами.

Незважаючи на багатообіцяючі перспективи, важливо зазначити, що процес європейської інтеграції вимагає постійної відданості реформам, подолання викликів і відповідності стандартам і критеріям ЄС. Це вимагає постійних зусиль як від українського уряду, так і від суспільства, щоб повною мірою усвідомити переваги інтеграції та подолати перешкоди на шляху до більш процвітаючої та розвиненої України.

Таким чином, Україні наразі опинилася в досить складних політико-економічних умовах, у першу чергу викликаною війною. Єдиною альтернативою для зміцнення національної економіки та забезпечення соціально-економічного розвитку України є подальша євроінтеграція, яка в умовах війни набула якісно нових обрисів та значно активізувалася. Однак важливо зазначити, що перспективи соціально-економічного розвитку в контексті європейської інтеграції також залежать від різних факторів, таких як внутрішня політика країни, її готовність до інтеграції та здатність ефективно використовувати можливості, які надає ЄС.

Список використаних джерел

4. Гаріфуллін М.В. Відповідність політичної, економічної та правової ситуації України критеріям вступу до Європейського Союзу. *Нове українське право*. 2022. Випуск 6. С. 74-80.

5. Євроінтеграція в умовах війни: виклики і перспективи. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2022/12/28/2022-MATRA-IV-KVARTAL-7.pdf> (дата звернення: 08.06.2023)

ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Європейська інтеграція і місце в цьому процесі України – надзвичайно складна проблема. Стратегічним напрямом розвитку України є європейська інтеграція, яка задекларована не лише як зовнішньо-економічний вектор, а й як орієнтир сталого економічного розвитку для всього українського суспільства. При цьому слід виділити не вирішені проблеми, що мають як об'єктивний, так і суб'єктивний характер.

Сьогодні українська економіка стикнулася з небаченим за всю свою історію шоком. Повномасштабне військове вторгнення північних сусідів завдало потужного удару по всіх ланках економічної системи нашої держави. Знизилося виробництво основних видів продукції, зокрема тієї, що становить основу експортного потенціалу України. Крім того, заблоковані порти, а відтак і лівова частка зовнішньої торгівлі. Нищиться транспортно-логістична, соціальна, маркетингова та інженерна інфраструктура цілих регіонів. Відбувається відтік кадрів за кордон та їх часткова передислокація на захід держави, що тимчасово викидає з активного економічного життя сотні тисяч, або й мільйони людей.

Досвід євроінтеграції України в умовах війни має унікальний характер. Захищаючи східний фланг ЄС і НАТО від збройної російської інтервенції, потерпаючи від колосальних людських і фінансово-економічних втрат, країна набула статусу кандидата на вступ до ЄС, продовжує проєвропейські реформи в різних сферах, поглиблює секторальне співробітництво з Брюсселем, виконує на практиці положення Угоди про асоціацію і рекомендації Єврокомісії. Нинішня фаза євроінтеграції обумовлена комплексом різновекторних факторів, викликів і загроз зовнішнього і внутрішнього характеру, серед яких можна виокремити турбулентність і непередбачуваність світових політико-економічних процесів, зростаючу конфронтацію між світовими центрами впливу, накопичення кризових явищ на теренах ЄС, внутрішні українські проблеми тощо. Але очевидно, що ці фактори тією чи іншою мірою обумовлені та інспіровані агресією кремля, яка становить найбільшу загрозу для України, її європейського майбутнього.

Війна, розв'язана росією проти України, має ряд складових і різноспрямованих наслідків. З одного боку, російська збройна інтервенція де-факто прискорила євроінтеграційні процеси в Україні, сприяла проєвропейському об'єднанню нації. Але на жаль, слід констатувати, що російська експансія мала і негативний вплив на європейську інтеграцію України. Наша країна зазнала величезних людських та фінансово-економічних втрат.

В умовах тривалої «війни на виснаження», з огляду на обмежені внутрішні ресурси, європейська інтеграція, вимушено забезпечується у скороченому масштабі. Водночас політичні рішення і дії української влади, увага суспільства і загалом громадсько-політичний дискурс нині зосереджені на темі війни. Європейська інтеграція, реалізація Угоди про асоціацію, секторальне співробітництво з ЄС розглядаються переважно в контексті воєнної, фінансово-економічної підтримки України, спільного опору країні-агресору та повоєнного відновлення.

Важливою особливістю нинішнього етапу євроінтеграції є нова якість відносин Україна-ЄС, що обумовлено набуттям Україною кандидатського статусу, безпрецедентною інтенсивністю контактів на високому та вищому рівнях, високим рівнем довіри, лібералізацією торгово-економічних відносин, спільним протистоянням російській експансії. Саме політико-дипломатична підтримка, військово-технічна, фінансово-економічна, гуманітарна допомога країн ЄС є критично важливими для України в умовах війни. ЄС активізував військово-технічне співробітництво з Україною, доповнюючи на практиці

спільну європейську політику безпеки новими заходами та ініціативами у відповідь на ескалацію російської загрози.

Умовами успішного просування України на євроінтеграційному шляху є імплементація цінностей і норм ЄС, виконання пакета рекомендацій Єврокомісії, успішна реалізація базових реформ, передбачених Угодою про асоціацію. Однак очевидно, що попри помітні здобутки у виконанні «домашнього завдання» Єврокомісії, цей процес потребує продовження і вдосконалення.

У нинішніх умовах політична підтримка, військова, фінансова, гуманітарна допомога країн ЄС є критично важливими для України. Також дієвим інструментом протистояння країні агресору є санкційна політика ЄС, координована з іншими країнами світу. Умовами успішного просування України на євроінтеграційному шляху є імплементація цінностей і норм ЄС, ефективна реалізація базових реформ у різних сферах. Українська влада зосередила зусилля на виконанні рекомендацій Єврокомісії. Загалом оцінюючи дії української влади, є підстави констатувати позитивні результати і помітний прогрес на визначених напрямках. Ідеться про ухвалення ряду євроінтеграційних законів (насамперед про медіа та національні меншини), просування реформи судочинства, здійснення прозорих процедур обрання керівників антикорупційних структур тощо. Але очевидно є необхідність запровадження на практиці ухвалених законодавчих актів, концентрації зусиль на ключових сферах євроінтеграції, вирішення комплексу внутрішніх проблем, що уповільнюють наближення до євроспільноти.

Список використаних джерел

1. Гордей О. Д., Миркун Б. А. Сучасний стан соціального та економічного розвитку України. *Бізнес Інформ*. 2019. №10. С. 151–157.
2. Кормич Л. І., Краснопольська Т. М. Специфіка політичного розвитку України в світлі євроінтеграційних процесів: навчально-методичний посібник для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти. Одеса: Фенікс, 2021. 98 с.
3. Богдан Т. Євроінтеграція: крізь терени до зірок. – URL: https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/549521_ievrointegratsiya_kriz_tereni.html/
4. Пашков М. Євроінтеграція в умовах війни: виклики і перспективи - URL: <https://razumkov.org.ua/images/2022/12/28/2022-MATRA-IV-KVARTAL-7.pdf>

УДК 339.97(4):330.341]:338(477)

Олійник О.С., к.е.н., доцент

*Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
(м. Кам'янець-Подільський, Україна)*

Міняйленко І.В., к.е.н., доцент; Дорошенко В., магістрант; Ткаченко А., студентка
*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

ІННОВАЦІЙНІ ТРЕНДИ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЗМІН ЕКОНОМІКИ ЄВРОПИ ДЛЯ УКРАЇНИ, ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ

За останні роки економіка Європи пройшла значні зміни під впливом інноваційних трендів. Ці зміни впливають на всі аспекти суспільного життя і відкривають нові можливості для розвитку. Україна, як країна, яка прагне до європейських стандартів і розвитку, має вивчати і застосовувати ці тенденції для свого власного успіху. У цій доповіді розглянемо деякі інноваційні тренди, які трансформують економіку Європи, та їх можливе застосування для України.

Першим інноваційним трендом виступає «цифрова трансформація». Цифрова трансформація є одним із найбільших впливових трендів, які змінюють економіку Європи.

Вона використовує сучасні технології, такі як штучний інтелект, блокчейн, Інтернет-речей тощо, для покращення процесів у всіх сферах життя. Україна може навчатися від європейських країн і розвивати цифрові технології для підвищення продуктивності, впровадження електронного урядування, створення «розумних» міст та розвитку інноваційних стартапів. Європа активно використовує цифрові технології для підвищення ефективності своїх економічних секторів. Загальні ознаки цифрової економіки, які застосовують розвинені країни. (рис.1.)

Рисунок 1. Загальні ознаки цифрової економіки

Другим трендом трансформаційних змін є «зелена економіка». Європа активно розвиває зелену економіку, що забезпечує перехід до сталого розвитку та зменшення впливу на навколишнє середовище. Цей тренд базується на використанні відновлювальних джерел енергії, енергоефективних технологій, зменшенні викидів парникових газів та інших заходах. Україна має значний потенціал у сфері відновлюваної енергетики та зелених технологій, і може залучити інвестиції та технологічний досвід з Європи для розвитку цієї галузі. Зелена" економіка стає важливим напрямом структурних реформ і має на меті:

1. Підвищення обізнаності щодо екологічного, енергетичного та соціально-економічного стану світу, шляхом виявлення ідеологічних варіантів для кращого розуміння дилеми "економічне зростання проти захисту довкілля".
2. Знаходження оптимальних шляхів та більш ефективних інструментів для вирішення проблем, з якими стикається суспільство. Основна мета "зеленої" економіки полягає у забезпеченні переходу до сталого виробництва та споживання, враховуючи екологічні питання при прийнятті рішень [2].

"Зелене" фінансування розглядається як інструмент майбутнього, який поєднує фінансування з досягненням глобальних цілей сталого розвитку і визнається все більшою кількістю учасників світової економіки. Важливу роль відіграє угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у сприянні сталого розвитку. Згідно з угодою, Україна зобов'язалась гармонізувати своє законодавство з європейським з метою забезпечення сталого розвитку.

Третім трендом виступають інноваційні стартапи та підприємництво. Розвиток світової екосистеми стартапів став ключовим напрямом у розбудові інтелектуальної економіки провідних країн Європи протягом останніх років. Функціонування цієї екосистеми спрямоване на створення інструментів для генерації нових бізнес-ідей та їх успішної реалізації на ринку у вигляді інноваційних товарів або послуг. Екосистема стартапів включає в себе різноманітні структури такі як інкубатори, прискорювачі, венчурні фонди, університети, науково-дослідні центри та інші інноваційні організації в [3]. Ці структури забезпечують підтримку стартапам на різних етапах їх розвитку, починаючи від створення концепції до залучення інвестицій та масштабування. Формування екосистеми стартапів завдяки створенню сприятливого середовища для творчості, інновацій та підприємництва. Вона сприяє обміну знаннями та досвідом між учасниками, стимулює взаємодію між стартапами та інвесторами, а також покращує розвиток мережевих зв'язків і партнерств між більш галузями та гравцями екосистеми. Результатом екосистеми стартапів є поява нових інноваційних продуктів та послуг, які сприяють економічному зростанню та

конкурентоспроможності країни. Така екосистема є великим каталізатором для створення робочих місць, залучення інвестицій та розвитку нових технологій.

Функціонування різних підрозділів організацій, інституцій та окремих людей, як суб'єктів даної системи здійснюється за одним із даних ключових напрямків, які необхідні для успішного розвитку стартапів показано на рисунку 2.

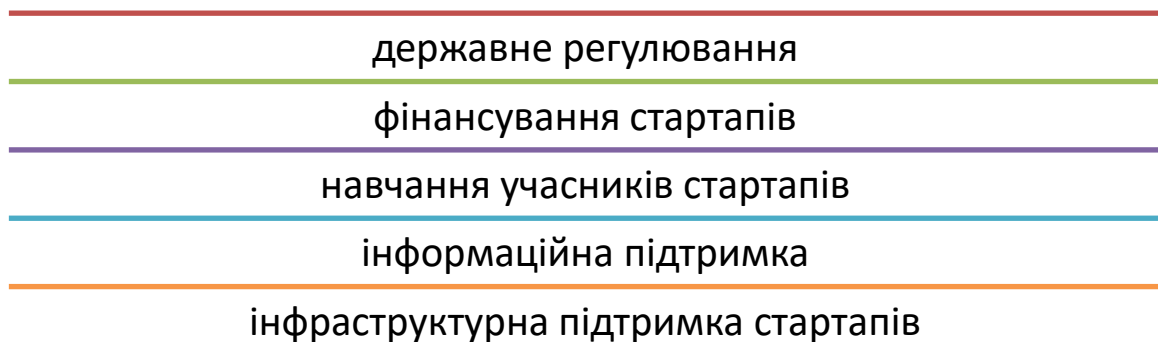

Рисунок 2. Ключові напрямки, за якими здійснюються стартапи

Україна має виклик у створенні сприятливого середовища для розвитку підприємництва, залучення інвестицій та створення інноваційних стартапів.

Загалом, інноваційні тренди економічних змін в Європі створюють як можливості, такі і виклики для України. Впровадження цих трендів вимагатиме активної підтримки від уряду, сприяння підприємству та створенню сприятливих умов для розвитку інноваційного сектору. При успішній реалізації Україна може досягти стабільного економічного зростання та позиціонуватися як конкурентоспроможна країна в європейському просторі.

Список використаних джерел

1. Ситник Н.І. Сучасний стан та перспективи розвитку екосистеми стартапів в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Випуск 27. Частина 2. 2017. -URL: www.ej.kherson.ua/journal/economic_27/2/30.pdf
2. Європейське агентство з навколишнього середовища. (2020). Європейське довкілля — стан і перспективи 2020: знання для переходу до сталої Європи. - URL: <https://www.eea.europa.eu/soer/2020>
3. Eufordigital(2020) Інноваційні екосистеми для стартапів: ключові складові успіху. - URL: <https://eufordigital.eu/ru/innovation-ecosystems-for-start-ups-highlighting-the-key-ingredients-for-success/> (дата звернення 23 травня 2023)

УДК 330.101.8

Пашенко А.Г., магістрант; Кунатенко М.О., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ВПЛИВ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ НА РОЗВИТОК МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Україна, вступивши до процесу європейської інтеграції, відкрила нові можливості для розвитку свого економічного сектору, зокрема малого та середнього бізнесу. Європейська інтеграція сприяє створенню сприятливих умов для підприємницької діяльності, розвитку ринку та залученню іноземних інвестицій.

По-перше, відкриття ринку Європейського Союзу для українських підприємств стало важливим кроком у забезпеченні доступу до нових ринків збуту. Загальна площа ринку ЄС

становить понад 500 мільйонів споживачів, що надає українським підприємствам широкі можливості для зростання і розширення своєї діяльності. Це особливо важливо для малих та середніх підприємств, які зазвичай не мають достатніх ресурсів для виходу на зовнішні ринки самостійно. Відкриття ринку ЄС дозволяє їм експортувати свою продукцію та послуги і залучати нових клієнтів, що сприяє зростанню обсягів виробництва та підвищенню доходів.

По-друге, європейська інтеграція сприяє гармонізації законодавства та стандартів у сфері бізнесу. Україна зобов'язана адаптувати своє законодавство до вимог ЄС, що сприяє покращенню бізнес-клімату в країні. Це означає спрощення процедур реєстрації підприємств, зниження бюрократичних бар'єрів та підвищення рівня захисту прав власності. Для малих та середніх підприємств це особливо важливо, оскільки вони часто стикаються з високими адміністративними та правовими витратами. Гармонізація законодавства з європейськими стандартами сприяє створенню сприятливих умов для розвитку малого та середнього бізнесу, спонукає до збільшення інвестицій та стимулює підприємницьку активність.

По-третє, європейська інтеграція сприяє розвитку фінансової системи та доступу до фінансування для малих та середніх підприємств. Україна активно співпрацює з європейськими фінансовими інституціями, такими як Європейський банк реконструкції та розвитку, для залучення фінансової підтримки та кредитування малого та середнього бізнесу. Це дозволяє підприємствам отримати доступ до додаткових фінансових ресурсів, необхідних для розширення виробництва, модернізації технологій та розвитку нових продуктів. Крім того, співпраця з європейськими банками сприяє впровадженню сучасних практик фінансового управління та підвищенню рівня фінансової грамотності серед підприємців.

Важливою передумовою успіху європейської інтеграції для малого та середнього бізнесу є підтримка держави в реалізації необхідних реформ, створення сприятливих умов та забезпечення доступу до інформації та освітніх ресурсів для підприємців. Тільки за умови виконання всіх цих факторів можливо наголосити, що європейська інтеграція несе не лише переваги, але й виклики для малого та середнього бізнесу в Україні.

Для того, щоб успішно скористатися можливостями, які надає європейська інтеграція, малий та середній бізнес в Україні повинен активно працювати над підвищенням своєї конкурентоспроможності та інноваційного потенціалу. Це може включати впровадження нових технологій, модернізацію виробничих процесів, підвищення якості продукції та послуг, а також підготовку кваліфікованого персоналу. Крім того, важливо активно використовувати доступ до фінансування, що надається через європейські фінансові інституції, для здійснення інвестицій у розвиток бізнесу.

Держава також має відігравати активну роль у сприянні розвитку малого та середнього бізнесу в умовах європейської інтеграції. Необхідно забезпечити створення сприятливих правових умов, спрощення адміністративних процедур та зменшення бюрократичного тягаря для підприємців. Також важливо здійснювати системну підтримку та консультування малих та середніх підприємств у сферах, пов'язаних з експортом, маркетингом, інноваціями та доступом до фінансування.

Крім позитивних аспектів, необхідно також звернути увагу на певні виклики та проблеми, з якими зіткнулися малі та середні підприємства в контексті європейської інтеграції.

Одним із викликів є конкуренція на ринку ЄС. Вступаючи на цей ринок, українські підприємства стикаються з високим рівнем конкуренції від європейських компаній, які вже мають визнану репутацію та великий досвід. Це може створити труднощі для малих та середніх підприємств, які можуть бути менш конкурентоспроможними з точки зору ціни, якості або масштабу виробництва. Для успішного вступу на ринок ЄС необхідно вчитися від європейських колег, вдосконалювати продукцію та послуги, а також знаходити свою нішу, де можна пропонувати унікальні та конкурентоспроможні пропозиції.

Ще одним викликом є вирівнювання стандартів і норм у виробництві. Україна, приступаючи до європейського ринку, повинна відповідати вимогам щодо якості продукції,

екологічних стандартів, безпеки, упаковки тощо. Це може вимагати значних інвестицій у модернізацію виробничих процесів та упровадження нових технологій, щоб задовольнити європейські стандарти. Для малих та середніх підприємств це може бути фінансово й організаційно важким завданням.

Також, варто зазначити, що нерівність у регіональному розвитку в Україні може впливати на розвиток малого та середнього бізнесу. Деякі регіони мають кращий доступ до ресурсів, інфраструктури та підтримки з боку держави, що сприяє їхньому розвитку. У той же час, інші регіони можуть зазнавати недоліків у розвитку та недостатньої підтримки, що може ускладнити розвиток малого та середнього бізнесу в цих областях.

Отже, вплив європейської інтеграції на розвиток малого та середнього бізнесу в Україні має багатогранний характер. Вона надає нові можливості, але також ставить перед підприємствами виклики та завдання, пов'язані з конкуренцією, вирівнюванням стандартів та урівноваженим регіональним розвитком. При правильному підході, активній підтримці держави та інноваційному підході підприємців, європейська інтеграція може сприяти створенню стійкого та конкурентоспроможного малого та середнього бізнесу в Україні.

Список використаних джерел

1. Вжити за всяку ціну. Що перешкоджає розвитку малого бізнесу. URL: <http://ua.korrespondent.net/journal/1568905-korrespondent-vizhitiza-vsyaku-cinu-rozvitok-malogo-biznesu-v-ukrayini-galmuetsyapotuzhnim-tiskom-b>
2. Діяльність суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва: стат. зб. К.: ТОВ «Видавництво «Консультант», 2014. 497 с.
3. Діяльність суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва: стат. зб. К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство» (Держаналітінформ), 2009. 181 с.
4. Купівельна спроможність населення – в дефіциті. URL: <http://www.fpsu.org.ua/napryamki-diyalnosti/sotsialnij-zakhist/4604-kupivelnaspromozhnist-naselennya-v-defitsiti>

УДК 347.7:658.715.2

Передерій Ю.В., к.т.н., студентка
*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Для забезпечення вирішення тактичних і стратегічних завдань держави важливе значення мають публічні закупівлі. Як відомо, найбільшим споживачем у країні є держава.

Публічні закупівлі – це придбання державою товарів, робіт та послуг для виконання покладених на неї функцій. З огляду на це, публічні закупівлі можуть формувати ринки товарів і послуг, впливати на витрати і споживання, сприяти впровадженню інновацій та нових технологій. Основним законом, котрий регулює сферу публічних закупівель в Україні є Закон України «Про публічні закупівлі» № 922-VIII від 25.12.2015 р. (далі – Закон), який передбачає здійснення закупівель на основі таких принципів, як: добросовісна конкуренція серед учасників; максимальна економія, ефективність та пропорційність; відкритість та прозорість на всіх стадіях закупівель; недискримінація учасників та рівне ставлення до них; об'єктивне та неупереджене визначення переможця процедури закупівлі/спрощеної закупівлі; запобігання корупційним діям і зловживанням. Відповідно до статті 20 Закону: «Відкриті торги є основною процедурою закупівлі», тобто конкурентні процедури закупівель.

Введення воєнного стану в Україні внесло зміни в усі аспекти життя та діяльності українців і публічні закупівлі не є винятком.

Таким чином, для задоволення нагальних потреб та спрощення здійснення публічних закупівель з метою оперативного задоволення нагальних потреб 28.02.2022 р. Кабінетом Міністрів України була прийнята постанова №169 «Деякі питання здійснення оборонних та публічних закупівель товарів, робіт і послуг в умовах воєнного стану» (зі змінами) (далі – Постанова №169). Нею передбачено, що в умовах воєнного стану оборонні та публічні закупівлі здійснюються без застосування процедур закупівель та спрощених закупівель, визначених Законами України «Про публічні закупівлі» та «Про оборонні закупівлі», а шляхом укладання прямих договорів щодо товарів, робіт та послуг, які визначалися рішенням замовника. Також інформацію щодо закупівель дозволялося не розміщувати в електронній системі закупівель до закінчення воєнного стану в Україні, що певним чином породжує корупційні ризики.

До Постанови № 169 вносилося безліч змін, але найбільш суттєвими були зміни від 24.06.2022 р. спрямовані на забезпечення певного рівня конкуренції, а саме: якщо вартість предмета закупівлі дорівнює або перевищує 50 тис. грн, проводять спрощені закупівлі в електронній системі закупівель або використовують електронні каталоги. Ці зміни є позитивними, адже такий підхід до здійснення закупівель врешті більше відповідає принципам здійснення публічних закупівель, є прозорим та забезпечує відкритість та прозорість.

Постановою Кабінету Міністрів України № 1178 від 12 жовтня 2022 р. затверджено Особливості здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування (далі – Постанова № 1178). Вказана Постанова № 1178 встановлює порядок та умови здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для забезпечення потреб держави, територіальних громад та об'єднаних територіальних громад. В зв'язку з чим, замовники, здійснюючи публічні закупівлі, мають їх проводити з урахуванням Закону України «Про публічні закупівлі» та затвердженої Постанови № 1178. Постанова № 1178 містять низку положень, які направлені на швидке та гнучке забезпечення потреб замовників в умовах воєнного стану шляхом проведення закупівель в прозорий та конкурентний спосіб.

До основних переваг Постанови № 1178 можна віднести:

1. Встановлені наступні порогові межі для проведення відкритих торгів: для товарів і послуг (крім послуг з поточного ремонту), вартість яких становить або перевищує 100 тисяч гривень; для послуг з поточного ремонту, вартість яких становить або перевищує 200 тисяч гривень; для робіт, вартість яких становить або перевищує 1,5 мільйона гривень.

2. Зменшено строки проведення відкритих торгів та оскарження. Так, строк проведення відкритих торгів орієнтовно може становити до 20 днів (подання пропозицій – мінімум 7 днів; розгляд пропозицій – до 5 робочих днів; період оскарження переможця – 5 днів). Строк розгляду скарги органом оскарження становить сім робочих днів з дати прийняття скарги до розгляду та може бути аргументовано продовжено до дванадцяти робочих днів.

3. Передбачено можливість здійснення закупівлі товарів з використанням електронного каталогу без обмеження граничних вартісних значень. У разі здійснення закупівлі товару, вартість якого становить або перевищує 100 тис. гривень, з використанням електронного каталогу, замовник здійснює відбір постачальника шляхом запиту ціни пропозицій постачальників.

4. Передбачена можливість подавати тендерну пропозицію у відкритих торгах з ціною, що перевищує очікувану вартість предмета закупівлі, визначену замовником в оголошенні про проведення відкритих торгів (за умови, що таке право і відповідний відсоток перевищення встановлені замовником).

5. Встановлено широкий перелік випадків, коли придбання товарів, робіт і послуг може здійснюватися без застосування електронної системи закупівель, шляхом укладання

прямих договорів (з подальшим розміщенням в електронній системі закупівель звітів про такі договори).

6. Передбачено перелік випадків зміни істотних умов договору, у тому числі надано право змінювати ціну за одиницю товару у договорі про закупівлю пропорційно коливанню ціни такого товару на ринку за умови документального підтвердження такого коливання тощо.

7. Розширено механізм застосування можливості усунення невідповідностей учасником процедури закупівлі, виявлених замовником під час розгляду тендерної пропозиції.

8. Замовнику для закупівлі товару надано право самостійно визначати необхідність встановлювати до учасника процедури закупівлі кваліфікаційні критерії, визначені статтею 16 Закону України «Про публічні закупівлі».

9. Передбачена можливість за рішенням замовника його відокремленим підрозділам здійснювати закупівлю самостійно для задоволення потреб такого підрозділу. У такому випадку предмет закупівлі визначається замовником окремо для відокремленого підрозділу. Інформація про потребу в закупівлі, що повинна бути здійснена відокремленим підрозділом, вноситься до річного плану замовника.

Отже, зміни в нормативно-правових актах щодо проведення публічних закупівель направлені на оперативне та швидке, ефективне та гнучке забезпечення потреб замовників в умовах воєнного стану шляхом проведення закупівель в прозорий та конкурентний спосіб із використанням механізмів та інструментів закупівель, реалізованих в електронній системі закупівель.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про публічні закупівлі» (зі змінами) від 25.12.2015 р. № 922-VIII: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text>.

2. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання здійснення оборонних закупівель товарів, робіт і послуг в умовах воєнного стану» (зі змінами) від 28.02.2022 р. № 169: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/169-2022-%D0%BF#Text>.

3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України “Про публічні закупівлі”, на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування» від 12.10.2022 р. № 1178: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1178-2022-%D0%BF#Text>

УДК 519.86

Підосва Д.Г.

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

Математичне моделювання економічних явищ і процесів є важливим інструментом економічного аналізу. Модель – умовний образ об’єкта управління (дослідження). Суб’єкт управління буде модель так, щоб відобразити суттєві характеристики об’єкта – властивості, взаємозв’язки, структурні і функціональні параметри тощо. В економічному аналізі використовують здебільшого математичні моделі, що описують досліджуване явище чи процес за допомогою рівнянь, нерівностей, функцій та інших математичних засобів. Розрізняють математичні моделі з кількісними характеристиками, записаними у вигляді формул; числові моделі з конкретними числовими характеристиками; логічні, записані за допомогою логічних виразів, і графічні, які виражені в графічних образах.

Процес моделювання можна умовно поділити на три етапи:

- 1) аналіз теоретичних закономірностей, які властиві явищу чи процесу, що досліджується, а також емпіричних даних про його структуру й особливості; на підставі такого аналізу формуються моделі;
- 2) визначення методів, за допомогою яких можна вирішити задачу;
- 3) аналіз отриманих результатів.

При економіко-математичному моделюванні часто виникає ситуація, коли економічна система, що вивчається, має занадто складну структуру, відсутні математичні методи, схеми, які б охоплювали всі основні особливості і зв'язки цієї системи. Такою економічною системою, наприклад, є економіка підприємства в цілому, у її динаміці, розвитку. Виникає необхідність спрощення досліджуваного об'єкта, виключення й аналізу деяких його другорядних особливостей задля того, щоб підвести цю спрощену систему під клас уже відомих структур, що піддаються математичному опису й аналізу. При цьому ступінь спрощення повинен бути таким, щоб всі істотні для даного економічного об'єкта риси відповідно до мети дослідження були включені в модель.

Важливим моментом першого етапу моделювання є чітке формулювання кінцевої мети побудови моделі, а також визначення критерію, згідно якого будуть порівнюватися різні варіанти розв'язку. В економічному аналізі такими критеріями можуть бути: найбільший прибуток, найменші витрати виробництва, максимальне завантаження устаткування, продуктивність праці та ін.

Другим етапом моделювання економічних процесів є вибір раціонального математичного методу для розв'язку задачі. Деталізація ускладнює побудову моделі, не дає переваг в аналізі економічних взаємозв'язків і не збагачує висновків. Натомість зайве укрупнення моделі призводить до втрати істотної економічної інформації, а іноді до неадекватного відображення реальних умов.

Третім етапом моделювання є всебічний аналіз отриманого результату. Остаточним критерієм достовірності та якості моделі є: практика, відповідність отриманих результатів і висновків реальним умовам виробництва, економічний зміст отриманих оцінок. Якщо результати не відповідають реальним виробничим умовам, то необхідно зробити економічний аналіз причин невідповідності. Після того, як причина визначена, в модель треба внести відповідні корективи, і повторити процес розв'язування задачі.

Таким чином, економіко-математичне моделювання роботи підприємства базується на аналізі його діяльності і, у свою чергу, збагачує цей аналіз результатами і висновками.

Список використаних джерел

1. Самойленко А.М. Математичне моделювання. НАН України, Ін-т математики. Київ: Наукова думка, 2015. 327 с.

УДК 330.34

Скриль В.В., к.е.н., доцент; Бура Я. А., студентка

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ТА ВІЙНИ

Зараз українська економіка стикається з безпрецедентними викликами у своїй історії. Повномасштабне військове вторгнення завдало серйозної шкоди кожній частині економічної системи держави. На сьогоднішній день, економічний фронт стає все важливішим для України. Без здобуття перемоги на цьому фронті, усі подальші військові успіхи нашої армії стануть складними. Ключовим шляхом до цієї перемоги є перехід України до європейських принципів управління економікою. Саме тому наближення економічної системи України до стандартів Європейського Союзу стає необхідною умовою для перемоги у війні з росією.

У воєнний час, формати співпраці між Україною та ЄС в значній мірі визначаються потребами України. Наприклад, спільні закупівлі зброї через Інститут підтримки миру дозволяють країнам-членам ЄС координувати свої зусилля для задоволення потреб Збройних Сил України на полі бою. Також, заходи, такі як скасування мит для українських товарів, покращення транспортних коридорів між Україною та ЄС, а також лібералізація перевезень, сприяють нашій економіці. "Дороги солідарності" для українських товарів також є заходом економічної безпеки, оскільки вони дозволяють українському експорту частково не залежати від морського транспорту та "зернової ініціативи".

На додаток до українських потреб, ініціативи підтримки з боку ЄС відображають структуру та динаміку процесів інтеграції всередині ЄС. Складні політичні дебати впливають на зовнішньополітичні та безпекові рішення, які потребують погодження всіх країн-членів. Наприклад, процес надання Україні статусу держави-кандидата у ЄС супроводжувався політичними дебатами та скептицизмом деяких держав, таких як Нідерланди та Данія. Погодження санкцій, зокрема щодо відключення банків країни-агресора від SWIFT, також було складним процесом. Однак, ініціативи, які можуть бути ухвалені євроінституціями самостійно, були швидко прийняті, що свідчить про залученість усіх або майже усіх директоратів Єврокомісії та успішну координацію між ними. Значну роль у цій координації відіграє Група підтримки України в Єврокомісії, яка виступає як зв'язуюче звено між різними структурами ЄС, що займаються співпрацею з Україною.

Слід відмітити, що Групу підтримки було створено в 2014 році, так само, як і багато інших інтеграційних форматів взаємодії між Україною та ЄС. Багато ініціатив допомоги Євросоюзу під час війни ґрунтуються на наявних форматах і механізмах співробітництва, які існували до початку повномасштабного конфлікту. Крім того, перед вторгненням в Україну вже діяли дві місії Євросоюзу, які займались питаннями безпеки: Консультативна місія ЄС та Місія ЄС щодо прикордонної допомоги Молдові та Україні. Після початку повномасштабної війни багато з цих проєктів були переорієнтовані на задоволення потреб у воєнний час. Наприклад, проєкт з децентралізації та регіонального розвитку U-LEAD почав збирати інформацію про гуманітарні потреби громад та розподіляти відповідну допомогу від ЄС та держав-членів. Мандат КМЕС був розширений, щоб місія могла підтримувати українських експертів у розслідуваннях воєнних злочинів, скоєних РФ. Тому одним з факторів швидкого впровадження ЄС нових ініціатив у сфері державотворення та безпеки є наявні структури, фонди, працівники та мережі контактів, які вже працюють в Україні.

Список використаних джерел

1. Як повномасштабна війна змінила формати співпраці України та ЄС. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/11/8/7150040/>

УДК 330.34

Скриль В. В., к.е.н., доцент; Кулинич А. О., студентка 3 курсу
*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇНИ

Євроінтеграція відкриває перед країною широкі перспективи соціально-економічного розвитку. Цей процес включає в себе різні аспекти, які сприяють покращенню якості життя громадян і стимулюють економічний зріст.

Однією з основних переваг євроінтеграції є доступ до великого європейського ринку, що створює нові можливості для зовнішньої торгівлі та інвестицій. Інтеграція у європейські

економічні структури сприяє залученню іноземних інвесторів, що сприяє створенню нових робочих місць і розвитку бізнесу.

Крім того, процес євроінтеграції передбачає гармонізацію законодавства країни з європейськими стандартами. Це сприяє покращенню правової системи, зміцненню прав людини і захисту інвестицій. Інтеграція з Європейським Союзом також включає співпрацю у сфері освіти, науки та культури, що сприяє розвитку громадянського суспільства і розширенню можливостей міжнародного співробітництва [1].

Зокрема, у контексті євроінтеграції можна очікувати такі переваги:

- Економічний зріст: Вхідження до європейського ринку дозволяє підприємствам країни збільшити свої можливості збуту, залучити нових клієнтів і інвестиції. Інтеграція з ЄС стимулює розвиток торгівлі, зокрема експорту, і сприяє модернізації та конкурентоспроможності економіки.

- Покращення життєвого рівня: Європейські стандарти дозволяють підвищити якість товарів і послуг, забезпечити високі стандарти охорони навколишнього середовища, охорони праці та соціального захисту. Це сприяє покращенню якості життя громадян.

- Розвиток інфраструктури: Євроінтеграція надає можливості для отримання фінансування та технологічної підтримки для розвитку інфраструктури. Це охоплює будівництво та модернізацію доріг, залізниць, енергетичних систем, інформаційних технологій та інших галузей.

- Розширення можливостей освіти та науки: Європейська інтеграція надає можливостей для студентів, науковців та інтелектуальної еліти країни отримати доступ до європейських освітніх і наукових програм, обміну досвідом та співпраці з колегами з інших країн.

Україна має значний потенціал для соціально-економічного розвитку, особливо в контексті євроінтеграції. Вступ до Європейського Союзу (ЄС) відкриває нові можливості для України в багатьох сферах, включаючи торгівлю, інвестиції, технологічний обмін і суспільні стандарти [2].

Одним з головних переваг євроінтеграції є підвищення конкурентоспроможності української економіки. Вхідження в європейський ринок дозволить українським підприємствам отримати доступ до більш широкого кола споживачів і розширити експортні можливості. Це сприятиме зростанню виробництва, залученню нових інвестицій та створенню нових робочих місць.

Євроінтеграція також стимулює модернізацію економіки та підвищення якості життя громадян. Україна зобов'язана впроваджувати європейські стандарти в таких сферах, як охорона навколишнього середовища, енергоефективність, охорона прав споживачів, медицина, освіта та багато інших. Це сприятиме покращенню якості продукції та послуг, а також підвищенню рівня життя громадян.

Україна також може скористатися фінансовою підтримкою та інвестиціями з боку ЄС. Європейські програми та фонди надають можливості для залучення коштів на реалізацію інфраструктурних проєктів, розвиток малих і середніх підприємств, підтримку науково-дослідницької діяльності та інновацій.

Важливо також зазначити, що євроінтеграція не є лише процесом, який відбувається на рівні держави. Вона також вимагає залучення та підтримки громадськості та громадянського суспільства. Свідоме сприйняття європейських цінностей, активна участь у громадських ініціативах та розвиток громадського сектору є важливими складовими успішної євроінтеграції.

Однак, виклики та перешкоди також існують. Проведення необхідних реформ, боротьба з корупцією, підвищення конкурентоспроможності, адаптація до європейських стандартів - усі ці завдання потребують часу, зусиль та визначеності. Важливо, щоб Україна продовжувала впроваджувати необхідні зміни і реформи для досягнення поставлених цілей [3].

Отже, євроінтеграція відкриває перед країною значні перспективи соціально-економічного розвитку. Вхідження до європейського ринку дозволяє залучити нових інвесторів, збільшити зовнішню торгівлю та створити нові робочі місця. Гармонізація законодавства з європейськими стандартами сприяє покращенню правової системи та захисту прав людини. Крім того, євроінтеграція включає співпрацю у сфері освіти, науки та культури, що сприяє розвитку громадянського суспільства та міжнародному співробітництву. Процес євроінтеграції також вимагає проведення реформ, зміцнення правової системи та боротьби з корупцією. Загалом, успіх залежатиме від належної реалізації реформ, підтримки населення та впровадження кращих європейських практик у всіх сферах суспільства.

Євроінтеграція не обмежується лише торгівлею, вона також передбачає прийняття нового світогляду та нульову терпимість до корупції, що означає не лише уникання отримання хабарів, але й від їх надання. Також вона сприяє рівності прав та можливостей для жінок і чоловіків, повагу до один одного, гідність та загальні для всіх закони – це норми, які характеризують життя за європейськими стандартами. Вдосконалення інфраструктури, забезпечення безпечних продуктів та відповідальне управління є результатами цього світогляду. Євроінтеграція передбачає зміну світогляду, відмову від "радянщини" як основи життя, і встановлення відповідальності, поваги до один одного, закону та гідності як нових стандартів українського суспільства.

Список використаних джерел

4. Про Євроінтеграцію простими словами. URL: <http://www.drs.gov.ua/yevrointegratsiya/pro-yevrointegratsiyu-prostymy-slovamy/>
5. Ставська Ю. В., Дмитренко І. А. Переваги та ризики євроінтеграції для АПК України: *Збірник наукових праць ВНАУ*. Вінниця, 2013. URL: <http://socrates.vsau.org/repository/getfile.php/9552.pdf>
6. Український центр економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова, (2020). Секторальна інтеграція України до ЄС: передумови, перспективи, виклики. Київ: Заповіт. 100 с.

УДК: 330.354

Скриль В. В., к. е. н., доцент; Никифорова А. В., студентка
*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Діджиталізація або цифровізація економіки є процесом перетворення звичайної економічної системи до цифровізованої економіки, який прогнозує зміну порядку системи економіки та її складових.

Наразі діджиталізація увійшла майже в усі сфери нашого життя, її вважають четвертою промисловою революцією. Від України вимагають посиленої цифровізації економічних процесів в умовах євроінтеграції, що дасть можливість ефективніше проводити торговельні, виробничі та бізнес-відносини з країнами Європейського Союзу.

Ми вже можемо бачити, що країна досягла великого прогресу, провівши цифровізацію як на місцевому так і на державному рівнях. Одним із прикладів цього є портал «Дія», запущений у 2020 році, який є інструментом зв'язку громадян із владою та за допомогою якого можна здійснювати безліч функцій (серед них відкриття ФОП чи допомоги по безробіттю). В рамках проекту EU4DigitalUA розпочали розробляти Єдину державну електронну систему документів e-Permit (має на меті діджиталізацію системи ліцензування, видачі дозволів та ліцензій) та створили сайт «Підтримка paperless» (інформує юридичних та фізичних осіб про цифрові сервіси держави).

Швидкий розвиток діджиталізації в Україні полегшив бізнесу вихід на зовнішні ринки, покращив процеси управління та удосконалив обладнання та розвинув економіку через високий попит на послуги ІТ, а з початком війни Міністерство цифрової трансформації та українська ІТ-спільнота прискорили свої зусилля. Станом на 2021 рік частка сфери ІТ у ВВП склала 4%, а експорт на них – 6,9 млрд. дол., а у січні-листопаді 2022 року показник експорту дорівнював 6,6 млрд. дол. (це на 13% більше аналогічного періоду минулого року). Зараз ІТ займає 45% від усього експорту послуг.

Україна бере участь у всеєвропейській Програмі Digital Europe, що діє до 2027 року та є складовою «цифрового безвізу» з Європейським Союзом, та яка передбачає сплату внесків. Україні дали 95% знижку на внески у період із 2021 по 2027 роки. Також держава звільняється від сплати внесків у період з 2021 по 2022 роки. Доступно 4 головні напрямки, які фінансуються цією програмою:

- 1) Високопродуктивний комп'ютинг – 2,36 млрд. дол. (проекти, що обраховують багато даних для рішень у галузях економіки, оборони, охорони здоров'я);
- 2) Штучний інтелект, дані та хмарні послуги – 2,25 млрд. дол. (проекти, що розробляють продукти на основі ШІ для спрощення роботи на підприємствах, державних адміністраціях чи науково-дослідницьких установах);
- 3) Цифрові навички – 621,79 млн. дол. (проекти, що дають можливість навчатися у ІТ-сфері);
- 4) Використання цифрових технологій в економіці та суспільстві – 1,18 млрд. дол. (проекти, які вводять діджиталізацію в галузі електронного управління, освіти, культури, охорони здоров'я, бізнесу та ін.)

Також Єврокомісія у період до 2023 року надавала кошти на такі програми як основна (1,48 млрд. дол.), кібербезпека (288,49 млн. дол.), забезпечення роботи мережі Європейських центрів цифрових інновацій (352,83 млн. дол.).

Пріоритетним напрямком у рамках галузевої інтеграції є інтеграція до Єдиного цифрового ринку Європейського Союзу. Україна має поетапно зближувати свої закони та правила до європейських на рахунок електронних платежів та розрахунків, кібербезпеки, електронної ідентифікації та персоналізації, захисту особистих даних і т. д. На саміті Україна-ЄС, який відбувся 6 жовтня 2020 року, було наголошено на першочерговій важливості цифрового сектору для посилення його економічної інтеграції та наближення нормативно-правової бази в рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Головні переваги цифрової інтеграції отримані від:

- 1) Зменшення транскордонних регуляторних бар'єрів та лімітів для цифрової торгівлі між Україною та Євросоюзом;
- 2) Пришвидшення розвитку діджиталізації економіки України за стандартами ЄС.

Основні переваги включають нижчі ціни та більший доступ до онлайн-ринків ЄС для українських споживачів і бізнесу, цифрові інноваційні продукти та послуги, кращий захист споживачів онлайн, нижчі транзакційні витрати для бізнесу, покращену якість і прозорість державних цифрових послуг та електронного урядування, а також активізація інноваційного розвитку в Україні.

Є перспектива щодо посилення регуляторного та цифрового зв'язку між Україною та ЄС, яка збільшить український експорт товарів та послуг до країн ЄС на 11,8-17% та 7,6-12,2% відповідно. Водночас прискорення цифрової трансформації української економіки та суспільства позитивно вплине на її продуктивність та економічне зростання – збільшення цифровізації української економіки та суспільства на 1% може призвести до зростання її ВВП на 0,42%.

Інтеграція України до цифрового ринку передбачає декілька зобов'язань: привести національне законодавство та стандарти у відповідність до законодавства та стандартів ЄС; забезпечити інституційну та технічну спроможність, а також сумісність цифрових систем. Для бізнесу в Україні це означає нові вимоги ЄС, спрямовані на покращення захисту споживачів і персональних даних, а також посилення конкуренції з боку європейських

компаній на цифрових ринках. Однак ці зміни необхідні, якщо країна хоче побудувати спільний економічний простір з ЄС, особливо з огляду на зростаючий вплив цифрових технологій на міжнародну торгівлю та економіку.

Отже, покращення цифровізації та зменшення регуляторних бар'єрів у цифровій сфері між Україною та ЄС матиме позитивний вплив на торгівлю як для України, так і для ЄС. Також в Україні є значний потенціал для економічного зростання за рахунок підвищення цифровізації та продуктивності різних сфер економіки та суспільства.

Однак реалізація цього потенціалу вимагала б суттєвого регуляторного наближення з української сторони для досягнення узгодженості з DSM ЄС. Основний акцент потрібно зробити на електронній ідентифікації та транзакціях, платіжних системах та електронних платежах, захисті прав інтелектуальної власності в Інтернеті, кібербезпеці та захисті персональних даних.

Список використаних джерел

1. EU4DigitalUA. Підтримка ЄС: EU4DigitalUA починає розробку системи e-Permit. URL: <https://eu4digitalua.eu/news/pidtrymka-yes-eu4digitalua-pochynaye-rozrobku-systemy-e-permit/>
2. Hi-tech. Україна долучилася до програми «Цифрова Європа» - з бюджетом 7,5 млрд. євро на розвиток ІТ-сектору. URL: <https://hi-tech.ua/ukra%D1%97na-doluchilasya-do-programi-cifrova-%D1%94vro-pa-z-byudzhetom-75-mlrd-%D1%94vro-na-rozvitok-it-sektoru/>
3. Мінцифри: Україна розпочала консультації з ЄС щодо участі у «цифрових» програмах фінансової підтримки до 2027 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mincifri-ukrayina-rozpochala-konsultaciyi-z-yes-shchodo-uchasti-v-cifrovih-programah-finansovoyi-pidtrimki-do-2027-roku>
4. Український центр Європейської політики. На шляху до Єдиного цифрового ринку ЄС: електронна комерція, телекомунікації, довірчі послуги. URL: <https://ucerp.org.ua/doslidzhennya/na-shlyahu-do-yedynogo-czyfrovogo-rynku-yes-elektronna-komercziya-telekomunikacziyi-dovirchi-poslugy.html>

УДК 338.242.4

Скриль В.В., к.е.н., доцент

Тацій М. М., студентка

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

(м. Полтава, Україна)

УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Ст. 1 Основного закону визначає Українську державу як соціальну, а у ст. 13 зазначено про соціальну спрямованість її економіки [1]. Щодо управлінських аспектів, то основні стратегічні напрями державного управління процесами, які відбуваються в суспільному житті України, визначено в Стратегії реформування державного управління України на період до 2021 року [2], схваленій відповідно до Розпорядження Кабінету Міністрів України «Деякі питання реформування державного управління України» № 474-р від 24.06.2016 р.. Ця Стратегія покликана покращити систему державного управління, яка повинна забезпечити невпинний та прогресивний поступ у сфері соціально-економічного розвитку.

Зважаючи на реалії сьогодення та тенденції цифровізації економічних процесів як на національному, так і на міжнародному рівнях, Кабінет Міністрів України Розпорядженням №831-р від 21.07.2021 р. схвалив Стратегію реформування державного управління України на 2022 – 2025 роки та затвердив План заходів з її реалізації [3], у якій акцентовано увагу на забезпеченні побудови в Україні спроможної сервісної та цифрової економіки. Це своєю чергою, повинно забезпечувати захист інтересів громадян на

основі європейських стандартів та досвіду, оскільки саме на території Європейського Союзу активно впроваджуються технології у сфері цифровізації, які є основою усіх економічних процесів у державі.

Ефективна економічна політика держави прямо впливає на соціальний розвиток та життя громадян. Так, зростання рівня добробуту населення, соціальний захист, забезпечення рівних прав і можливостей всіх громадян, права на власність, працю та заробіток, гідне соціальне забезпечення, освіту, охорону здоров'я тощо є наслідком результативності управління економічними процесами в державі. Відповідно, це дає змогу реалізовувати такі основні завдання соціальної політики, як: покращення якісних показників життєдіяльності населення; підвищення його зайнятості; забезпечення можливості кожному громадянину реалізовувати свій потенціал для задоволення його потреб щодо розвитку його особистості; покращення оплати праці працівників в усіх сферах; забезпечення наявності достатньої кількості об'єктів соціальної інфраструктури в державі. Необхідно зазначити, що стандарти соціально-економічного розвитку в Україні відрізняються від своїх аналогів у розвинених європейських країнах. Зважаючи на євроінтеграційні прагнення Української держави, необхідно забезпечувати невідпинні та результативні трансформаційні перетворення, які стосуються зазначеної сфери, та покращувати інституційне забезпечення цього процесу, що б відповідало основним принципам, стандартам та нормам Європейського Союзу.

На сьогодні складно говорити про достатність державно-управлінських дій у сфері соціально-економічного розвитку Української держави, які б відповідали європейським стандартам. Свідченням цього є неефективність управління державними фінансами, незавершеність децентралізаційних перетворень, недосконалість нормативно-правового забезпечення процесів в економічній та соціальній сферах.

Зокрема, до 6,4 трлн грн. може вирости державний борг України за підсумками 2023 року. За останніми даними Міністерства фінансів, у кінці серпня 2022 року ця сума становила 3,9 трлн грн. Накопичення державою боргів має низку ризиків, один з найбільших – валютний. Уже зараз більша частина запозичень – зовнішні. У 2023 році їхній обсяг може зрости, адже 95% дефіциту бюджету уряд планує покривати саме зовнішнім фінансуванням[4]. Таким чином, сфера державних фінансів потребує суттєвої уваги в контексті покращення соціально-економічного розвитку. Окрім того, його основою повинен бути регіональний розвиток, спеціалізація кожного територіального формування та децентралізація владних повноважень на місцях. Адже саме врахування регіональних особливостей дає змогу окремим територіям розвиватися у напрямі покращення економічних показників їх функціонування та підвищення якісного рівня життя населення. Це своєю чергою призведе до всебічного розвитку людського потенціалу як окремих регіонів, так і країни загалом. Проте децентралізація, яка активно розпочалася у 2014 р., все ще потребує значної уваги з боку державних органів влади, оскільки у цій сфері є ще багато невирішених питань, які безпосередньо впливають на соціально-економічний розвиток як окремих регіонів, так і держави загалом. Тому напрацювання шляхів подальшого поступу у досліджуваній сфері вимагає врахування потреби ґрунтовних децентралізаційних перетворень у країні. Зважаючи на ці та інші проблеми, які існують на сьогодні в сфері соціально-економічного розвитку, а також потребу врахування євроінтеграційного аспекту Української держави, необхідно вирішувати це питання за допомогою комплексного підходу. Він має базуватися як на оцінці внутрішнього потенціалу України та особливостей її розвитку в історичному періоді часу, так і на специфіці застосування позитивного досвіду провідних країн Європейського Союзу.

У напрямі застосування Україною цього досвіду необхідно здійснити такі дії:

– уніфікувати нормативно-правову базу в контексті врегулювання регіонального соціально-економічного розвитку. Зокрема, йдеться про врахування реального стану та чинників, які позитивно чи негативно впливають на процеси економічного та

соціального розвитку в окремих регіонах, а також закріплення на цій основі інструментів, механізмів та засобів реалізації прогресивних регіональних трансформацій;

– переформатувати ресурсний розподіл у державі з тим, щоб кожна територіальна одиниця мала змогу максимально використовувати свій потенціал. Важливу роль при цьому повинна відігравати спеціалізація регіонів, тобто їх функціонування та бази розвитку тих видів діяльності, які притаманні певній територіальній одиниці;

– акцентувати увагу на вдосконаленні фінансових потоків, а контексті покращення перерозподілу фінансових ресурсів між регіонами із урахуванням їх спеціалізації та вдосконаленні механізмів перерозподілу податкових платежів та міжбюджетних трансфертів. Цей підхід сприятиме зменшенню рівня розбіжностей між регіонами щодо використання фінансових ресурсів держави;

– диференціювати державну підтримку регіонів за прикладом країн Європейського Союзу, відповідно до чого необхідно розробити та впровадити в життя національну стратегію соціально-економічного розвитку та регіональні стратегії.

Отже, підсумовуючи зазначене, потрібно зауважити, що успішний соціально-економічний розвиток держави потребує злагоджених управлінських дій із урахуванням позитивного європейського досвіду реформування зазначеного сектора. Окремий акцент повинен ставитися на підвищення якості соціально-економічного розвитку на регіональному рівні, тобто на потребі здійснення децентралізаційних перетворень в українському суспільстві.

Список використаних джерел

1. Конституція України. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254-vr>.
2. Висновки Рахункової палати про результати аналізу річного звіту про виконання Закону України “Про державний бюджет України на 2020 р.”. Київ, 2021. 87 с.
3. Стратегія реформування державного управління України на 2022 – 2025 роки. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KR210831?an=10>.
4. Державний борг України перевищить 100% ВВП. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/10/25/692991/>.

УДК 330.3:338

Скрильник А.С., к.е.н., доцент

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

ЄВРОПЕЙСЬКІ ПРІОРИТЕТИ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Інклюзія вважається важливим елементом сталого розвитку, оскільки сприяє справедливому та рівному доступу до ресурсів, можливостей і благ для всіх людей, незалежно від їхнього соціального, економічного та культурного статусу. Країни Європейського союзу останні роки активно прагнуть до інклюзивного розвитку, спрямовуючи свої зусилля на створення рівних можливостей, боротьбу з нерівностями та включення всіх громадян у соціальний, економічний і політичний життя [1].

Актуальність інклюзивного розвитку для Європейського Союзу (ЄС) залишається високою з кількох причин:

- *забезпечення соціальної справедливості*: допомагає зменшити нерівності, боротися з бідністю та соціальною виключеністю, і гарантує рівні можливості для всіх громадян;

- *зростання економічної стійкості*: забезпечення рівних можливостей на ринку праці та підприємництва сприяє розширенню потенціалу робочої сили та створенню інноваційних і підприємницьких ідей;

- *подолання демографічних викликів*: сприяють інтеграції мігрантів та розширенню можливостей для старшого покоління;

- зменшення впливу змін клімату та сталість екологізації територій: ЄС зосереджений на екологічній інклюзії, сприяє переходу до зеленої економіки та зменшенню впливу на зміну клімату;

- зміна соціального контексту: забезпечення рівних можливостей та захист прав меншин сприяє міжкультурному діалогу та справедливому суспільству.

Європейське бачення інклюзивного розвитку базується на принципах соціальної справедливості, рівних можливостей та участі всіх громадян у суспільному житті. Основні риси європейського бачення стратегічних засад інклюзивного розвитку включають: *людський центризм*; *соціальна справедливість: участь громадян у прийнятті управлінських рішень*; *партнерство між різними секторами суспільства* [2].

Європейське бачення інклюзивного розвитку використовує інтегрований підхід, що охоплює різні аспекти розвитку, такі як соціальний, економічний, екологічний та культурний. Це сприяє взаємодії між політиками, програмами та проектами з метою досягнення суспільного благополуччя та сталого розвитку територій в наступному:

- ставить людину в центр усіх процесів стратегічного планування та управління, що впливає на забезпечення достойних умов життя, доступу до освіти, охорони здоров'я, праці та культурних ресурсів для всіх громадян;

- прагне до зменшення нерівностей та боротьби з бідністю. Це означає забезпечення рівних можливостей, розподілу ресурсів та соціального захисту для всіх громадян;

- наголошує на участі громадян у прийнятті рішень, формуванні політик та розвитку суспільства. Це означає залучення громадських організацій, громадянського суспільства та інших зацікавлених сторін до процесів прийняття рішень;

- підтримує співпрацю та партнерство між різними секторами суспільства, такими як урядові органи, бізнес, громадські організації та академічний сектор. Це сприяє обміну знаннями, ресурсами та експертизою для досягнення інклюзивного розвитку.

Ці принципи і підходи визначають європейське бачення інклюзивного розвитку, яке спрямоване на створення справедливого, рівного та стійкого суспільства для всіх його громадян.

Автором, в таблиці 1, проведено порівняльну характеристику аспектів інклюзивного розвитку в стратегіях розвитку територій Європейського союзу з міжнародною практикою.

Таблиця 1

Інтерпретація аспектів інклюзивного розвитку в стратегіях розвитку територій Європейського союзу

№	Аспекти	Практична інтерпретація	Європейська інтерпретація
1	2	3	4
1	Соціальна інклюзія	Соціальна інклюзія включає забезпечення рівних можливостей для всіх людей, усунення дискримінації, боротьбу з нерівностями та включення вразливих груп населення, таких як люди з інвалідністю, мігранти, маргіналізовані групи тощо.	Європейські країни розробляють і реалізують політики та програми, спрямовані на включення вразливих груп населення, таких як люди з інвалідністю, мігранти, молодь, літні люди, безробітні та інші. Це включає забезпечення доступу до освіти, охорони здоров'я, житла, праці та інших соціальних послуг.
2	Економічна інклюзія	Економічна інклюзія спрямована на забезпечення рівних можливостей до праці, підприємництва, фінансових послуг та інших економічних ресурсів. Вона передбачає розвиток справедливого інклюзивного ринку праці,	Європейські країни розвивають стратегії для забезпечення рівних можливостей у доступі до ринку праці, підприємництва та фінансових послуг. Вони сприяють створенню справедливих умов праці, підтримці малого та середнього бізнесу, розвитку соціального підприємництва.

1	2	3	4
		зменшення нерівностей у доходах та підтримку розвитку малого бізнесу.	та економічному зростанню, яке включає всіх громадян.
3	Політична інклюзія	Політична інклюзія означає забезпечення рівних можливостей для всіх громадян у виконанні політичних прав та участі у прийнятті рішень. Вона включає активне включення громадян у політичний процес, забезпечення прав і свобод людини, а також боротьбу з корупцією та недемократичними практиками.	Європейські країни працюють над забезпеченням політичної інклюзії через підтримку громадянського суспільства, залучення громадян до прийняття рішень, захист прав і свобод людини, розвиток демократичних процесів та боротьбу з корупцією.
4	Культурна інклюзія	Культурна інклюзія передбачає повагу до різних культур, традицій та ідентичностей, а також забезпечення рівних можливостей для всіх людей у доступі до освіти, мистецтва, культурних заходів та інших культурних ресурсів.	Європейські країни підтримують різноманітність культур та ідентичностей, розвивають міжкультурний діалог, сприяють доступу до культурних ресурсів для всіх громадян і борються з дискримінацією на основі культурних особливостей.

Список використаних джерел

1. Зінчук Т. О. Стратегія інклюзивного сільського розвитку на базі громад: проекти, реалії та європейські перспективи для України : монографія. Київ : «ЦУЛ», 2019. 352 с.
2. Козак Л.С. Економіко-правове забезпечення сталого функціонування господарських систем у контексті посилення ефективності реалізації принципів інклюзивного розвитку / Л.С. Козак, О.В. Федорук // Вісник Національного транспортного університету. Серія «Економічні науки». Науковий журнал. – К.: НТУ, 2022. – Вип. 4 (54).

УДК 339.9

Сокол М.В. студентка; Шевченко О.М., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО ТРАНСФЕРТУ ТЕХНОЛОГІЙ У СВІТІ ТА УКРАЇНІ

Завдяки стрімкому розвитку процесу, за якого відбувається зростання взаємозв'язку національних політичних і соціальних систем, та зростанні ролі міжнародного поділу праці між країнами, трансфер технологій є найважливішою умовою, яка значною мірою впливає на конкурентоспроможність як окремих компаній, так і національних економік держав. Все частіше постає питання, пов'язане з переміщенням знань, що є факторами соціально-економічного зростання країни. Освоєння інноваційного процесу залежить від готовності держави до структурних перетворень економіки та міжнародної інтеграції, і впливає на продуктивність праці, якість продукції та рівень добробуту суспільства тощо. На сьогоднішній день можна стверджувати, що трансфер технологій – це процес досягнення країною певного економічного зростання швидкими темпами, яке ґрунтується на впровадженні інновацій у різних галузях економіки держави.

Першою в сучасному розумінні мережі трансферу технологій була Європейська мережа бізнес-інноваційних центрів – EBN, яку створили на початку 1980-х рр. за ініціативою та фінансування Єврокомісії та європейських промислових лідерів і перших бізнес- та інноваційних центрів. Більш схожими на мережі трансферу технологій слід вважати інноваційні релей-центри (IRC) та інноваційні регіони Європи (IRE), які здійснювали допомогу малому та середньому підприємству у трансфері технологій, мали розгалужену мережеву структуру, могли похизуватися чималою членською базою, до якої входили провідні інноваційні підприємства ЄС.

Згодом з розвитком новітніх технологій постала необхідність у створенні єдиної мережі трансферу технологій, тому Єврокомісією було прийнято рішення про створення Європейської мережі підтримки підприємства (EEN) на базі мереж IRC та IRE [1].

У більшості країн, міжнародне співробітництво є важливою частиною інноваційної політики, тим паче, уряди деяких країн (наприклад Ізраїль, Тайвань) встановили чіткі (іноді жорсткі) межі цієї співпраці, тобто в цих країнах насамперед надаються переваги національним підприємствам. До прикладу, уряд Фінляндії сприяє експорту, інвестиціям вітчизняних компаній за кордон і міжнародному науково-технічному співробітництву.

Провідну роль у регулюванні інноваційної діяльності підприємств посідає власне Тайвань. Саме уряд цієї країни не лише сформулював стратегію розвитку досліджень технологій, але й фінансував ці дослідження (як це свого часу робили США та Ізраїль), але і значною мірою брав на себе відповідальність за їх виконання.

США, як найбільша економіка в світі, користуються здатністю залучати видатних дослідників з інших країн у науково-дослідні інститути, що фінансуються державою. Данія з погляду інноваційної діяльності є цікавою країною, тому що вона змогла побудувати власну інноваційну модель за більш низьких початкових витрат на науково-дослідні та дослідно-конструкторські розробки, ніж це робилося в інших країнах, що активно підтримували інноваційну активність своїх економік.

Досвід розвинених країн свідчить, що комерціалізацією технологій повинні займатися спеціалісти у сфері передачі технологій, які працюють у спеціально створених для цих цілей структурах. У більшості зарубіжних університетів діють офіси щодо ліцензування і трансферу технологій – спеціалізовані відділи з передачі технологій: Technology Licensing Offices – TLO, Technology Transfer Offices – TTO, як їх називають у США, відділи зі зв'язків із промисловістю: Industrial Liaison Offices – ILO, як їх називають у Великобританії. Економічна корисність від діяльності TTO полягає не стільки в отриманні великих роялті, скільки в тому, що в ході комерціалізації створюються нові малі підприємства, високооплачувані робочі місця для кваліфікованих працівників, а також зростають податкові надходження до бюджету [2].

У сучасному світовому співтоваристві багато уваги приділено процесам передачі технологій, у яких вбачають шанс для успішної конкуренції з країнами, що мають вищий технологічний потенціал. Якщо зауважити на ситуації у нашій країні, то це один із способів повернення наших економічних зв'язків та можливостей на той самий, а у подальшому на вищий рівень. Для цього необхідні цілеспрямовані зусилля держави та бізнесу для формування сприйнятливої інновацій економічної системи. Є нагальна потреба удосконалення механізму економічної взаємодії суб'єктів господарювання, для конкурентних переваг та активній інноваційній діяльності та ефективним рішенням з метою досягнення сталого інноваційного розвитку країни.

Стратегічну мету з формування в Україні високорозвиненої соціально орієнтованої економіки, що базується на знаннях та інноваціях, передбачено Національною економічною стратегією України на період до 2030 року [3], планом заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони.

Конкурентна позиція України є нестійкою. Широкомасштабна агресія РФ призвела до втрати значної частини промислового та інвестиційного потенціалу нашої держави, а значна

міграція – до переформатування людського потенціалу держави. Водночас фінансово-технологічна допомога Україні з боку США і ЄС мала результатом істотний прорив у сфері трансферу технологій. Уперше за свою історію Україна отримала доступ до найсучасніших технологій та розробок, зокрема медичного, військового, оборонного та подвійного призначення [4].

Хоча інноваційний потенціал України характеризується значною кількістю висококваліфікованих науковців, високим рівнем освіти і величезним потенціалом у низці високотехнологічних галузей, у наш час існують значні перешкоди для набуття Україною статусу конкурентоспроможної в інноваційному сенсі країни і для підвищення загального рівня глобальної конкурентоспроможності національної економіки. по-перше, створення істотно нових технологій – ресурсоємний і доступний переважно великим технологічним компаніям процес; по-друге, для створення нових технологій необхідна певна вже напрацьована технологічна платформа. Це обумовлює необхідність поетапної реалізації принципово нової стратегії інноваційного розвитку, головними критеріями якої, відповідно до висновків проведеного дослідження, повинні стати критерії реалістичності та точкового залучення іноземних технологій у визначені пріоритетні галузі для підвищення продуктивності та забезпечення швидкої самоокупності цільових галузей із наступним поступовим розширенням імпорту технологій для поетапного створення бази для стійкого економічного зростання.

Список використаних джерел

1. Новіков Є.А. Історія розвитку мереж трансферу технологій в ЄС. *Право та інновації*. 2017. № 1 (17). С.41-45.
2. Когут М.В. Аналіз розвитку трансферу технологій у країнах світу. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Випуск 18. Частина 1. 2016. С. 36-39.
3. Національна економічна стратегія України на період до 2030 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/179-2021-%D0%BF>.
4. Бакалінська О. Міжнародний трансфер технологій в умовах сучасних викликів. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2022. №4. С. 10-120.

УДК 519.86

Старокожко Д.В.

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

ПРОГНОЗУВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

На даний час існує досить широкий набір різноманітних підходів до прогнозування показників фінансового стану підприємства. Склад методів фінансового прогнозування і послідовність його етапів залежать від концепції прогнозу, тому їх складно визначити однозначно, але все таки можна побудувати певну логічну послідовність: вибір чинників і прогнозованого параметра, збір початкових даних, вибір виду прогнозної моделі, вибір адекватних методів оцінювання параметрів прогнозної моделі, побудова моделей, оцінювання адекватності побудованих моделей, вибір найкращої моделі, побудова прогнозу, моніторинг даних і адаптація моделі з урахуванням нових даних

Традиційне прогнозування здійснюється на основі аналізу попередніх показників діяльності підприємства та перенесення тенденцій розвитку на майбутнє. Даний вид прогнозування широко використовується у більшості методів прогнозування.

Альтернативне прогнозування передбачає різні варіанти розвитку вибраних показників з узгодженням поступового і нерівномірного розвитку підприємства.

Необхідно відмітити, що останнім часом значна увага приділяється методам математичного прогнозування. Найчастіше вони є складовими підсистемами систем прийняття управлінських рішень.

Кожний з методів фінансового прогнозування здійснюється в три етапи фінансового прогнозування: ретроспекція; діагноз; проспекція.

Ретроспекцією називається етап фінансового прогнозування, на якому досліджується історія розвитку фінансових показників для одержання його систематизованого опису. На стадії ретроспекції відбувається збір, збереження й обробка фінансової інформації, визначення джерел, необхідних для прогнозування, оптимізація як складу джерел, так і методів виміру і подання ретроспективної інформації, уточнення й остаточне формування структури і складу характеристик фінансів підприємств.

Діагноз являє собою такий етап фінансового прогнозування, на якому досліджується систематизований опис фінансів підприємств з метою виявлення тенденцій їх розвитку та вибору моделей і методів прогнозування.

Проспекція являє собою етап фінансового прогнозування, на якому за даними діагнозу розробляються прогнози фінансового стану підприємства, виробляється оцінка вірогідності чи точності обґрунтованості прогнозу (верифікація), а також реалізація мети прогнозу шляхом об'єднання конкретних фінансових прогнозів на основі принципів прогнозування (синтез).

Реально, прогнозування є лише однією із початкових стадій планового процесу, його недостатнім, проте необхідним елементом. Незважаючи на те, що прогноз після його складання та оцінки є основою для здійснення процесу планування. Без прогнозу планування неможливе, як і, одночасно, без складання плану неможливий процес управління. Дане твердження відноситься як до управління підприємством в цілому, так і до кожної його складової: управління трудовими ресурсами, управління технологічним процесом, маркетингу та управлінню фінансовими ресурсами.

Безсумнівний інтерес викликає питання про напрями і специфіку застосування прогнозної моделі на рівні підприємства. Процес формування, безпосереднє проведення і оцінку прогнозу необхідно здійснювати в залежності від його конкретного призначення та потреб зовнішніх і внутрішніх користувачів.

Список використаних джерел

1. Ставерська Т.О. Принципи і процедури фінансового планування і прогнозування на підприємстві. *Науково-виробничий журнал: Держава та регіони.* 2011. №5. С. 167-170.

УДК: 330

Тарасенко О.

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

КОНЦЕПЦІЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Реформа Міністерства освіти і науки України передбачає створення школи, за принципом закордонних прикладів, де наголошується про створення школи, де діти матимуть змогу приємно навчатися і отримати не лише знання, а й змогу застосувати навички на практиці. [2]

Таким чином виникає поняття Нова українська школа (НУШ). Починаючи з 2017 - 2018 навчального року тестували новий стандарт 100 шкіл, а з наступного року усі перші класи навчаються за ним.[1]

Мета реформи – це створення школи у якій дитині буде приємно навчатися. Школа за новим стандартом освіти має виховувати в першу чергу гідного члена суспільства та інноватора, який вміє правильно аналізувати та ухвалювати важливі рішення [2]

Метою повної загальної середньої освіти є всебічний розвиток особистості, виховання гідного громадянина України, соціалізація дитини в суспільстві, яка матиме змогу правильно і цілковито взаємодіяти з природою, закладання прагнень до самоосвіти та саморозвитку. [4]

Для досягнення мети НУШ розроблена відповідна формула, яка складається з дев'яти компонентів. Лише поступова, та точна реалізація цих компонентів надає можливість концепції НУШ, а саме:

Формування компетентностей – новий зміст освіти, потрібен для успішної реалізації дитини у суспільстві.

Умотивований вчитель – що має можливість творчо та з допомогою новітніх методів навчання у школах впроваджувати нові напрацювання.

Ціннісне виховання – являє прозорий, наскрізний процес виховання особистості у закладі освіти.

Автономія для шкіл – передбачає децентралізацію та ефективне управління закладам освіти, що надасть реальний розвиток.

«Трикутник партнерства учень-вчитель-батьки» – концепція говорить про партнерство вчителя – учня – батьків. Такий трикутник взаємодії надає найбільшій можливості виховати особистість.

Дитиноцентризм – являє повну орієнтацію на потреби дитини у освітньому середовищі, а також за її межами (школи), але за сприяння «трикутника партнерства учень – вчитель – батьки».

Нова структура школи – ґрунтується на широкому наданні нового змісту учневі, його засвоєння для набуття компетентностей для дорослого життя.

Справедливий розподіл публічних коштів – передбачає рівний доступ усіх дітей до якісної освіти.

Сучасне освітнє середовище – яке забезпечуватиме необхідні умови, технології та засоби, які відповідатимуть вимогам часу для навчання учнів (освітня) не тільки у приміщенні закладу освіти, а й за його межами. [3]

Усі перелічені компетентності є вкрай важливими. До даного переліку належить включити також: екологічну грамотність і здоровий спосіб життя; математична компетентність; спілкування не лише державною мовою, а й іноземними мовами; уміння вчитися впродовж життя та інші.

Перелічені компетентності важливі, адже розвивають особистість на певному етапі шкільного життя впродовж всього навчання. Натомість спільне між компетентностями є – це уміння грамотно писати, вміння читати і вкрай важливо уміння усвідомити прочитане, навички критичного мислення, здатність логічного обґрунтування власної позиції, проявляти ініціативу та творчу наполегливість, уміння правильно проявляти емоції та стримувати за потреби, здатність працювати в команді та правильно оцінювати свою роль у ній. [5]

Тож, керуючись новим підходом до навчання та новою методикою оволодіння вище обумовленими компетентностями буде створено нову систему оцінювання навчальних результатів учня, що в подальшому надасть змогу змінити зміст Зовнішнього Незалежного Оцінювання (ЗНО). Подальші зміни вкрай важливі для формування висококваліфікованого громадянина держави у стінах школи.

Список використаних джерел

1. Нова стара українська школа. Наше слово (pl-PL). 9 жовтня 2018.
2. Сектор освіти - Нова українська школа. decentralization.gov.ua.
3. Формула Нової української школи — структура НУШ. Практика управління дошкільним закладом (укр.). 16 травня 2017.
4. Нова українська школа - концептуальні засади реформування середньої школи, ст.11
5. Ключові компетентності учнів НУШ з 01.09.2018 = 11. Практика управління дошкільним закладом (укр.). 22 лютого 2018

МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЦІЛЬОВОЇ АУДИТОРІЇ РЕКЛАМИ

Будь-який суб'єкт ринку повинен мати інформацію про можливих споживачів його продукції, про стан на товарних ринках, про загальну економічну і політичну кон'юнктуру в країні і світі, про довгострокові тенденції розвитку економіки та соціальної сфери. Ефективне функціонування підприємств у маркетингових умовах вимагає отримання необхідної об'єктивної інформації про зовнішнє і внутрішнє середовище діяльності.

Цінність маркетингової інформації полягає в тому, що вона :

- створює передумови одержання конкурентних переваг;
- допомагає зменшити міру ризику;
- визначає та попереджує про зміни в навколишньому середовищі;
- сприяє формуванню і координації стратегій;
- підтримує й обґрунтовує рішення;
- сприяє зростанню іміджу фірми;
- дає можливість аналізувати діяльність фірми з метою підвищення її ефективності.

Достовірна інформація дозволяє маркетологам вирішувати такі задачі:

- отримувати конкретні переваги над конкурентами;
- знижувати ступінь фінансового ризику;
- стежити за реакцією споживачів та зовнішнім середовищем;
- координувати підприємницьку стратегію;
- підвищувати ефективність маркетингової діяльності тощо.

Якщо докладно описати ланцюжок дій рекламіста, то він буде виглядати приблизно так: от об'єкт; ось, що хотів сказати рекламодавець; ось що зможуть дізнатися про об'єкт, якщо помітять нашу рекламну кампанію, її адресати. Тому доцільно, з метою економії коштів починати вирішувати проблему з виявлення як типових, так і нетипових стереотипів аудиторії. Бо, як показує практика, набагато легше врахувати і використовувати в своїх цілях вже наявні стереотипи, ніж займатися благородним, але безпросвітним завданням «перероблення» і «перевиховання» населення.

Існують декілька прийомів виявлення стереотипів. Використання суб'єктивного досвіду рекламістів. Прийом зручний тим, рекламіст вже був в якості, скажімо, сім'янина, туриста, автолюбителя і т.п. Підступність прийому в тому, що особисті рекламіста можуть не збігатися з основною масою споживачів.

Виявлення стійких тем розмов, тематики публікацій про вже відомий об'єкт. Вільне обговорення товарів/послуг та ідей можна «запускати» серед запрошеної групи споживачів. Це допоможе зафіксувати стійкі теми їх дискусій.

Методика незакінчених речень. Суть прийому: респондент продовжує тестові фрази, початі дослідником. Методика асоціацій по суті схожа з попереднім прийомом. Полягає в аналізі відповідей респондентів на питання типу: Що цей об'єкт (або їх реклама) Вам нагадують? На що це схоже? На чії дії це схоже? На які Ваші дії це схоже? Це приємні або неприємні Вам об'єкти / дії? Припустимо, Ви можете зробити абсолютно вільний вибір - Ви придбали б ці об'єкти чи ні? Чому? Що особисто Вам заважає їх придбати (проголосувати «за» і т.п.)?

Вибір із кількох зразків. Якісно працюючі рекламісти майже завжди використовують цей прийом. Він полягає у виборі рекламодавцем і/або респондентами одного або декількох зразків з гамми представлених. В найбільш складному випадку, коли вибір кращого зразка здійснюється групою співробітників рекламодавця, з метою виключення суперечок і взаємної економії часу, можна рекомендувати таку процедуру. Рекламіст просить всіх

віддалитися від столу, і потім розкладає, скажімо, 12 варіантів товарного знаку фірми. Після чого пропонує співробітникам фірми - починаючи з молодшого за посадою, зрушити вгору по столу на пару сантиметрів вибраний ескіз. Через кілька хвилин після цієї простої процедури «розподіл переваг» наочно представлено на столі. Але іноді має сенс вчинити інакше: запропонувати рекламодавцю, вибрати зразок без логічних обґрунтувань, за принципом «подобається - не подобається», бо тривалі з'ясування «чому подобаються» не виправдано затягують час.

Конструктор л.с. Школьника. Прийом названий по імені психолога Леоніда Семеновича Школьника. Він взяв листівку Міністерства охорони здоров'я, що приводить з десяток доводів про шкоду куріння та орієнтовану на молодь і розрізав її на смужки. На кожній смужці - свій «антитютюновий довод». Далі він попросив випробовуваних розкласти ці доводи по значущості для них. Зазначений хід «Вибір з декількох зразків» дає рекламодавцю приємну можливість - при здачі йому ескізу - взяти участь у виготовленні замовленої реклами. Іноді має сенс спільно з рекламодавцем зібрати з «конструктора» (кілька слоганів, графічних рішень і т.п.) ескіз реклами, що підлягає подальшому тиражуванню.

Після виходу реклами у світ, йдуть дзвінки від адресатів. Щоб виявити їх стереотипи, використовується «кольоровий листок паперу перед телефоном». Чому кольоровий? Щоб не загубився серед інших паперів в офісі. Що написано на аркуші? Він розграфлений вертикальною рисою на дві частини: зліва виписані позитивні стереотипи, праворуч - негативні. Якщо в рекламі враховано всього кілька стереотипів, то на «кольоровому аркуші» написані всі виявлені при тестуванні Клієнтів. Більш того - залишено місце для вписування нових стереотипів. Спираючись на питання тих, хто дзвонить, розмови з ними і відзначаючи порушені Ст, можна досить просто знайти як кількісний розподіл стереотипів, так і нові рекламні доводи.

Після ознайомлення кожного Клієнта з проектом реклами, загальних розмов на нейтральні теми, з боку рекламіста раптово, але спокійним, «домашнім» тоном слідують питання: Що Вам впало в око, коли Ви побачили рекламу? Що Вас здивувало? Це Вам було зрозуміло чи ні? Що Вам запам'яталося з усієї реклами? Це Вам приємно чи неприємно? Що саме неприємно, що дратує? Досить імовірно, що рекламіст почує «спогади» мало пов'язані з інформацією, закладеною в тестовану рекламу. І тут - найголовніше - не можна сперечатися і пояснювати: «У цій рекламі ми хотіли сказати, про те, що ..., а Ви зрозуміли неправильно». Навпаки, доцільно отримати максимум зауважень, зробити неагресивними, але такими що запам'ятовуються емоційно-сміслові наголоси, довести тестову рекламу до якісного рівня.

Методик багато, але найкраща з них та, що дає результати, і з якою вміє працювати виконавець. Виявити «інтерес, що викликається рекламою» намагалися також за допомогою зміни температури, кров'яного тиску, частоти пульсу, шкірно-гальванічної реакції, висоти голосу, електроенцефалограми, електрокардіограми, частоти дихання, реєстрації мікрорухів очей і розширення зіниці на цікаву адресату реклами інформацію.

Якісна реклама розрахована на аудиторію. Замість того, щоб перевиховувати, розумніше використовувати те, що вже є. І в першу чергу - стереотипи. Уміння не боятися і уникати стереотипів, а використовувати їх - основа рекламної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Барабанова В.В. Маркетингові дослідження: навч. посіб. Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2020. 136 с.
2. Жегус О. В. Маркетингові дослідження ринку: монографія / О. В. Жегус, Л. О. Попова, Т. М. Парцирна. – Х. : ХДУХТ, 2016. 176 с
3. Ілляшенко С.М., Баскакова М.Ю. Маркетингові дослідження: навч. посіб. для студ. Київ: Центр навчальної літератури, 2016. 192с.
4. Телетов О. С. Рекламний менеджмент: Підручник. Суми: ВТД «Університетська книга», 2016. 365с.

ЗАГРОЗИ ТА ОСНОВНІ ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

У зв'язку з військовою агресією, якої зазнала і продовжує відчувати Україна дедалі більше постає важливість такого питання, як «фінансова безпека держави». Вітчизняна фінансова система в умовах воєнного стану зазнала значних деструктивних змін, поглибилася макроекономічна нестабільність, боргова залежність від зовнішніх кредиторів. Наявність значних кризових явищ та процесів у фінансовому секторі засвідчують диспропорції фінансової, валютної, грошово-кредитної, банківської та податкової систем, а також неспроможність держави вчасно реагувати на наявні та потенційні ризики й загрози, що потребує належної уваги до проблем функціонування національної економічної системи.

«Фінансова безпека» трактується досить по-різному.

Економіст Власюк О.С. вважає, що фінансова безпека – це захищеність інтересів держави у фінансовій сфері, зокрема такий стан бюджетної, податкової, грошово-кредитної, валютної систем, фондового ринку, фінансів банківського та реального секторів, детінізації економіки, який гарантує спроможність держави ефективно формувати і використовувати фінансові ресурси для забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку [1, с. 34].

Досить повно характеризує зміст фінансової безпеки держави визначення вітчизняного вченого М.М. Єрмошенка, який визначає фінансову безпеку як стан фінансової сфери держави, що характеризується збалансованістю і якістю системної сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних чинників (загроз), здатністю цієї сфери забезпечувати захист національних фінансових інтересів, достатні обсяги фінансових ресурсів для всіх суб'єктів господарства та населення і в цілому – ефективне функціонування національної економічної системи і соціальний розвиток [2, с. 33].

Наявність значної кількості ризиків і загроз фінансового характеру, які чинять значний деструктивний вплив на сферу фінансово-економічних відносин, провокують зниження рівня фінансової, а відповідно і економічної безпеки держави. Загрозою фінансової безпеки держави є реальні та потенційні явища і чинники, які являють собою перепони щодо реалізації головних інтересів держави у фінансовій сфері. Також вони спричиняють неефективність функціонування фінансової системи. Виокремлюють чимало класифікаційних ознак загроз фінансовій безпеці держави, а саме: середовище виникнення, ступінь сформованості, тривалість, термін дії, ступінь небезпеки, масштаби впливу, об'єктивність зумовленості, безпосередність впливу, сфера походження та ймовірність реалізації. Відповідно до рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року» було визначено головні загрози у сфері фінансової безпеки. Ними являються:

– низький рівень бюджетної дисципліни, низька інституційна спроможність розпорядників бюджетних коштів розробляти плани діяльності більш як на 1 рік, обмежені зв'язки між бюджетним плануванням та пріоритетними напрямками розвитку держави;

– суттєвий обсяг дефіциту державного бюджету, що перевищує визначений Бюджетним кодексом «3» відсотки прогнозного номінального обсягу валового внутрішнього продукту України на відповідний рік, що за фактичної відсутності неборгових джерел його фінансування спричиняє зростання державного боргу та відповідного навантаження на державний бюджет;

- недостатній рівень фінансової інклюзії, недосконала застаріла система пенсійного забезпечення;
- невирішені питання активів та фінансових зобов'язань на тимчасово окупованих територіях;
- втрата доходів бюджету внаслідок поширених схем ухилення від оподаткування та розмивання бази оподаткування через низькоподаткові юрисдикції, непослідовність правового регулювання відносин у податковій сфері;
- недостатній розвиток довгострокового кредитування, значна частка непрацюючих кредитів у кредитному портфелі банків, у тому числі державного сектору, низький рівень ліквідності фондового ринку та захисту прав інвесторів поряд із недостатньою спроможністю регулятора протидіяти зловживанням на ринку [3].

З метою недопущення дестабілізації національної економіки і порушення стабільності та стійкості всієї фінансової системи необхідним є посилення фінансової політики держави через удосконалення механізмів забезпечення фінансової безпеки. Основними шляхами забезпечення фінансової безпеки держави є: вжиття головними розпорядниками коштів державного бюджету заходів щодо підвищення ефективності планування своєї діяльності відповідно до пріоритетних напрямів розвитку держави з урахуванням бюджетних показників на середньостроковий період, підвищення бюджетної дисципліни; поступове скорочення дефіциту державного бюджету; стимулювання банківського сектору спрямовувати кредитні кошти, насамперед, на розвиток реального сектору економіки; створення умов для збільшення залучення довгострокового фондування, розширення довгострокового та інвестиційного кредитування; зменшення рівня непрацюючих кредитів та підвищення стійкості банківської системи; активізація розвитку національного фондового ринку для забезпечення його ефективності та конкурентності; мінімізація ризиків інвестора через забезпечення ефективного захисту прав інвесторів на фондовому ринку; забезпечення зниження вартості позикових коштів для потреб держави; реформування українського страхового ринку через сприяння широкому впровадженню страхування життя, медичного та інших видів особистого страхування, законодавче посилення прав страхувальників; розвиток сфери публічних закупівель шляхом подальшого приведення системи публічних закупівель у відповідність із стандартами ЄС.

Фінансова безпека держави – основна умова здатності здійснювати самостійну фінансово-економічну політику у відповідності до національних інтересів. У загальному фінансова безпека держави полягає в здатності його органів: забезпечувати стійкість економічного розвитку держави; забезпечувати стійкість платіжнорозрахункової системи та основних фінансово-економічних параметрів; нейтралізувати вплив світових фінансових криз і навмисних дій світових структур на національну економічну та соціально-політичну систему; запобігати великомасштабній втечі капіталу за кордон, запобігати конфліктам між владою різних рівнів з приводу розподілу і використання ресурсів національної бюджетної системи; найбільш оптимально для економіки країни залучати і використовувати кошти іноземних запозичень; запобігати злочинам та адміністративним правопорушенням у фінансових правовідносинах.

Список використаних джерел

1. Власюк О.С., Актуальні проблеми фінансової безпеки України в умовах посткризової трансформації: монографія. Київ: НІСД. 2014. 432 с.
2. Єрмошенко М., Горячева К. Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємництво: монографія. К.: НАУ. 2010. 232 с.
3. Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року: Указ Президента України від 11 сер. 2021 р. № 347/2021 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text>.

Хадарцев О.В., к.е.н., доцент; Степченков С.І., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ВПЛИВ НА УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ

Інвестиційна діяльність на будь-якому рівні (держава – галузь – регіон – підприємство) – це вкладення інвестиційних ресурсів і сукупність практичних дій по реалізації інвестицій. Інвестиційна діяльність у всіх її формах здійснюється за рахунок можливих джерел – грошових і інших активів, що залучаються для вкладень в об'єкти інвестування. Тому управління інвестиційною діяльністю вимагає перш за все проведення аналізу потенційних інвестиційних ресурсів з урахуванням їх можливих джерел. У сьогоdnішніх умовах, база формування інвестиційного потенціалу має важливе значення. Основними складовими елементами, що здійснюють формування інвестиційного потенціалу є фінансовий, майновий, кадровий, виробничий, інноваційний, тощо. Так управління інвестиційними процесами, запровадження змін у таке управління здійснюється шляхом поступового накопичення інвестиційних можливостей (потенціалу), які можуть бути реалізовані в майбутньому. Фактори, що можуть здійснювати вплив на управління інвестиційними процесами, а також підходи до управління інвестиційним процесом, залежать від співвідношення внутрішніх та зовнішніх чинників впливу. Тому євроінтеграційні процеси є потужним джерелом формування і зовнішніх позитивних факторів, і внутрішніх якісних змін управління інвестиціями.

Слід також відзначити, що управління інвестиційними процесами обумовлюється неоднозначним розумінням ефекту, який мають забезпечити інвестиції. Ефект може бути спрямований не лише на отримання прибутку (у вузькому розумінні), а й на все суспільство в цілому. Оскільки економічний ефект знаходить своє відображення у різних вартісних показниках (збільшення обсягу продукції чи реалізованих товарів, зростання прибутковості, економія ресурсів, зниження витрат чи собівартості, тощо), то соціальний ефект полягає у збільшенні робочих місць, зайнятості населення, покращенні умов праці, поліпшенні екологічної ситуації та інше. Досліджуючи стан залучення іноземних інвестицій, А. Завербний відзначає [1], що попри довоєнну позитивну динаміку, темпи нарощування інвестиційного забезпечення не відповідають існуючим потребам, і в першу чергу щодо матеріального і технічного забезпечення, а тому на його думку в умовах євроінтеграції необхідно наступне:

- максимізація рівня ефективності діяльності національних підприємств;
- удосконалення кредитного забезпечення;
- диференціація фінансово-кредитних інструментів залучення інвестицій на довгостроковій основі.

Слід також звернути увагу, що з початком збройної агресії росії проти України, виконати такі завдання доволі проблематично, до того ж О.М. Шуплат зауважує [2], що в ході війни відбуваються колосальні руйнування, тож партнерам країни цілком очевидно, що міжнародна допомога і співпраця мають бути довгостроковими, а підтримка українців повинна супроводжуватися заходами обґрунтованості змін, зміцнення довіри та відповідного контролю. Тому підготовка масштабного плану відновлення України та реалізація програм швидкої відбудови сам по собі є активним рухом у площині європейської інтеграції. Фінансування в ході такого руху має відбуватися поетапно з ходом війни та будь-яким можливим миром, переходячи від надання допомоги та реконструкції до модернізації та остаточного вступу до Євросоюзу.

Тож доцільно звернутись до праць А. Кауа і J. de Наан [3], для розуміння впливу євроінтеграційних процесів на управління інвестиціями. За результатами дослідження авторів важливості іноземного капіталу як джерел фінансування трансформації, аналізу рушійних сил потоків капіталу та впливу інтеграції в ЄС, визначено наступні ключові особливості:

1) глобальна фінансова криза не істотно вплинула на значущість інтеграції в ЄС, хоча це не змогло захистити країни від різкого скорочення потоків капіталу;

2) вплив інтеграції в ЄС на інвестиційні потоки капіталу головним чином залежить від вдосконалення внутрішніх інституцій;

3) існує значна неоднорідність між різними типами інвестиційних потоків з точки зору їхньої поведінки, їх рушійних сил, впливу інтеграції в ЄС – позитивний вплив на чисті загальні потоки, але негативний вплив пов'язаний з потоками портфельних інвестицій.

Так ряд дослідників відзначає [4], що з позицій євроінтеграції стратегічно орієнтоване регулювання інвестиційними процесами має передбачати:

1) приведення нормативно-правової бази у відповідність до стандартів ЄС;

2) залучення кредитів міжнародних фінансових організацій, у тому числі ЄБРР;

3) удосконалення митно-тарифного регулювання з урахуванням необхідності імпорту новітніх розробок, що дозволить виробляти в Україні найкращу інноваційну продукцію;

4) налагодження в рамках ЄС науково-освітнього співробітництва та обміну, довгострокових програм стажування.

Оскільки інвестиційні процеси мають бути спрямовані на удосконалення інноваційної складової національної економіки, тому управлінські стратегії будуть націлені на [4]:

- використання інструментів бюджетного регулювання та податкового стимулювання інноваційної активності;

- формування національної інноваційної системи на принципах врегулювання взаємовідносин суб'єктів інноваційної діяльності;

- створення інноваційної інфраструктури, зокрема технопарків, на базі провідних університетів;

- створення технополісів для впровадження розробок у реальний сектор;

- удосконалення законодавства щодо регулювання діяльності бізнес-інкубаторів; формування інноваційних кластерів для посилення конкурентоспроможності регіонів;

- створення індустріальних парків; використання потенціалу Українського банку реконструкції та розвитку та Державної інноваційної фінансово-кредитної установи для стимулювання інноваційної діяльності та підтримки вітчизняних інноваційно-орієнтованих товаровиробників;

- стимулювання розвитку венчурних фондів;

- формування громадської думки щодо можливості побудови інноваційної моделі розвитку.

Список використаних джерел

1. Завербний А.С. Проблеми та перспективи інвестиційного забезпечення українських підприємств за євроінтеграційних умов. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2021. №3. С. 153-160.

2. Шуплат О.М. Аспекти поліпшення інвестиційного клімату України в умовах євроінтеграції. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2022. №2(60). С. 129-137. DOI: 10.24144/2409-6857.2022.2(60).129-137.

3. Kaaya A.I., de Naan J. Capital flows, EU integration and the global financial crisis: an empirical analysis. *Journal of Applied Economics*. 2022. №25:1. Pp. 1025-1049. DOI: 10.1080/15140326.2022.2099726.

4. Boronos V., Shkarupa O., Demchyshak N., Sineviciene L., Kubakh T. Strategic orientation of innovative activity regulation: Ukraine and EU integration process. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2020. Vol.1. Iss.32. Pp. 307-318. DOI: 10.18371/fcaptp.v1i32.200526.

АКТУАЛЬНІ ДЖЕРЕЛА ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Зміст та цілі забезпечення сталого розвитку трактуються доволі неординарно. Так фахівці Інституту економіки та прогнозування НАН України відзначають, що розуміння сутності сталого розвитку ґрунтується на принципі «конкуруючих цілей» із забезпечення стійкості:

- збереження довкілля та природних ресурсів;
- економічне зростання та задоволення потреб людини.

Разом з тим, використання концепції сталого розвитку в стратегіях національного розвитку формує істотні конкурентні переваги країни і сприяє більш ефективному подоланню кризових явищ. Як зазначає Є. Редзюк [1], на сучасному етапі розвитку соціально-економічної системи світу існуючі визначення сталого розвитку відрізняються направленістю на найбільш пріоритетні проблеми:

- тип економічного зростання;
- якість життя;
- екологічний захист;
- відносини між розвиненими країнами і країнами що розвиваються;
- управління глобальними процесами;
- раціональне використання ресурсів, тощо.

Враховуючи багатоаспектність цілей і стратегій сталого розвитку, ключова проблема щодо його забезпечення полягає у пошуку відповідних джерел інвестиційного забезпечення. Про це також свідчать праці багатьох дослідників. Зокрема О.І. Карінцева разом із науковим колективом відмічає фактори, що формують особливості сучасного розвитку [2]:

- глобальні суспільні трансформації;
- імплементація цілей сталого розвитку;
- цифровізація економіки;
- розвиток альтернативної енергетики;
- інтернаціоналізація економічних відносин та інше.

Дослідники також відзначають [2], що динаміка розвитку будь-якої країни істотно обумовлена рівнем інвестиційної діяльності, а саме прямого іноземного інвестування. Це також стосується й української економіки, для якої підвищення інвестиційної привабливості має стати складовою стратегії на шляху сталого розвитку. До того ж (на думку дослідників) проблема інвестування пов'язано з потребою у фінансових ресурсах, при цьому державний бюджет не має значних можливостей. Проблема джерел фінансування інвестицій тісно пов'язана з проблемою функціонування ринку цінних паперів. Фінансування інвестицій здебільшого відбувається за рахунок внутрішніх джерел, особливо нерозподіленого прибутку. Переважно внутрішнє фінансування може негативно вплинути на стан капіталу. Держава також може приймати участь у фінансуванні, інвестиційна діяльність держави виступає своєрідним каталізатором, який сприяє надходженню інвестиційних коштів з інших джерел, тим самим стимулюючи розвиток економіки. Зарубіжний досвід показує, що бюджетне фінансування стало чинником структурної трансформації економік США, Китаю, Індії, а в економічно розвинутих країнах Європи державні інвестиції є одним із найважливіших важелів структурних змін в економіці.

Враховуючи сучасне становище економіки, найбільш привабливими є зовнішні джерела фінансування інвестицій у сталий розвиток (табл. 1). Деякі дослідники при цьому відзначають важливу роль іноземних інвесторів, але тут також присутня індивідуальна

специфіка країни. Іноземним інвесторам потрібна сировина, дешева робоча сила, доступ до нових ринків, а також гарантії безпеки для інвестицій. Тому вони інвестують щоб усе це отримати і у найближчому майбутньому вони навряд чи можуть стати істотним джерелом.

Таблиця 1

Зовнішні джерела фінансування сталого розвитку [3]

Джерело	Переваги	Недоліки	Ризики
Довготерміно вікредити банків	Можливість великого обсягу залучення, суворий зовнішній контроль	Додаткові витрати на оформлення, боргова залежність, складність і тривалість залучення	Ризик зростання відсоткової ставки за користування кредитом, ризик несвоєчасного погашення заборгованості
Емісія облігацій	Обсяг залучення може бути великим, можливість здешевлення своїх позикових засобів	Необхідність довгострокового планування грошового потоку, наявність жорстких правил для виходу на ринок	Відсутність попиту на облігації, ризик відсутності коштів для своєчасного погашення облігацій
Бюджетне фінансування	Створення імпульсів для економічної активності, пожвавлення кон'юнктури,	Обмеженість обсягів, суворо цільове використання коштів, необхідність	Покарання за нецільове використання коштів
Емісія акцій	Можливість залучення необмеженої кількості інвесторів, не вимагає гарантій, розподіл ризиків	Додаткові витрати на залучення капіталу, необхідність отримання дозволу, обмеженість обсягів	Ризик втрати контролю над підприємством
Іноземні інвестиції	Відносна простота залучення, мінімальні фінансові витрати	Обмеженість обсягу, складність залучення	Ризик втрати економічної безпеки
Інвестиційні податкові пільги	Стимул до здійснення інвестиційної діяльності	Обмежений обсяг, можливість використання тільки на заключних етапах	Ризик зміни законодавства або мораторію на застосування пільг
Венчурне фінансування	Можливість диверсифікації джерел фінансування, безоплатність	Нестача венчурних інвесторів	Втрата ділової репутації

Зарубіжний досвід показує, що змішане фінансування відіграє важливу роль в економічно розвинених країнах протягом останніх 50-ти років. Змішані способи фінансування включають і класичне поєднання різних джерел, і використання податкових пільг, і інші джерела [4]. До того ж при виборі інвестиційних напрямків, аналітики та інвестори зазвичай використовують індекси сталого розвитку як інтегрований показник ефективності бізнесу, що в свою чергу стимулює до все більшої імплементації принципів такого розвитку.

Список використаних джерел

1. Редзюк Є.В. Проблеми сталого розвитку світової та української економіки в умовах глобалізації. Сучасні виклики сталого розвитку бізнесу: тези виступів ІІ Міжнар. наук.-практ. конф.з пит. вищ. осв. і науки – Житомир: Житомирська політехніка. 2021. С. 343-344.
2. Карінцева О.І., Дегтярьова І.Б., Харченко М.О., Долгошеєва О.І., Кіріл'єва А.В. Залучення іноземних інвестицій як інструмент забезпечення конкурентоспроможності та сталого розвитку країни. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*. 2020. №3. С. 199-211. DOI: 10.21272/1817-9215.2020.3-22.
3. Заїка С.О. Інвестиційний потенціал підприємства та варіанти його формування. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2015. Вип. 13. С. 84-87.
4. Jain M., Gagan D.S., Srivastava M. Can sustainable investment yield better financial returns: A comparative study of ESG indices and MSCI indices. *Risks*. 2019. №7.1. 18 Pp. DOI: 10.3390/risks7010015.

УДК 004.9:005.591.1

Циган В.С., магістрант

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка
(м. Полтава, Україна)*

ОСНОВНІ ЗАДАЧІ ЩОДО ОПТИМІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ

Одним з основних призначень оптимізаційних моделей є встановлення зв'язку між змінними параметрами системи або процесу і цільовою функцією, що підлягає дослідженню на пошук екстремумів при заданих обмеженнях і обраних критеріях оптимізації.

Якщо мається формалізована модель системи, що представляється за допомогою наступного співвідношення загального виду:

$$y_i = f_i(x_1, x_2, \dots, x_k, x_n),$$

де в y_i – вихідні змінні, змінні стану ($i=1, 2, \dots, m$), x_k – вхідні змінні, змінні управління ($k=1, 2, \dots, n$), то цільова функція (ЦФ) також залежить від цих змінних і має так звану F -форму ЦФ: $F=F(y_1, y_2, \dots, y_m; x_1, x_2, \dots, x_n)$

При відомій моделі від F -форми ЦФ можна перейти до так названої G -форми, виключивши з неї $\{y_j\}$. $G = G(x_1, x_2, x_3, \dots, x_n)$... Аналогічним чином у функції обмеження R_p можна виключити змінні y_i

$$R_p(y_1, y_2, \dots, y_m; x_1, x_2, \dots, x_n) = Q(x_1, x_2, \dots, x_n)$$

Після цього задача оптимізації зводиться до дослідження цільової функції на пошук екстремумів: $G = G(x_1, x_2, x_3, \dots, x_n)$ при обмеженнях $Q_p(x_1, x_2, x_3, \dots, x_n) = 0$...

Так як при цьому критерієм служить адекватність моделі та точність прогнозування поведінки модельованої системи при доцільному ступені складності, то можна вважати, що при побудові моделі враховуються найістотніші вимоги практики.

Розглянемо деякі типові варіанти оптимізаційних задач, зв'язаних із топологічним проектуванням інформаційних систем. Можлива наступна їхня класифікація:

1. Вибір оптимальної пропускної здатності. Дано: топологія мережі, потоки, маршрути. Необхідно: мінімізувати затримки T по змінній пропускній здатності каналів C , при обмеженнях на вартість W і пропускні здібності C ;
2. Розподіл потоку. Дано: топологія мережі, потоки, пропускні здібності каналів. Необхідно: мінімізувати T по змінній «маршрут руху» при заданих обмеженнях на потоки;
3. Оптимальний розподіл потоків і одночасно вибір пропускних здібностей. Дано: топологія мережі, потоки. Необхідно: мінімізувати W по змінних «маршрут» і «пропускна здатність» при заданих обмеженнях на потік і час затримки;

4. Визначення оптимальної топології мережі. Дано: характеристики трафіка інформаційної системи. Необхідно: мінімізувати по змінним «топология», «маршрут» і «пропускна здатність» при обмеженнях на потік, затримки й топологію.

Список використаних джерел

1. Козак К.Б., Осипчук В.Ю. Роль оптимізації інформаційних потоків на підприємстві. *Економіка харчової промисловості*. 2013. № 4. С. 17-21.
2. Мицишин О.Я. Опорний конспект лекцій з дисципліни “Ефективність інформаційних систем” з освітньо-кваліфікаційного рівня “Магістр” для спеціальності “Інформаційні технології в бізнесі”. Львів:, 2017. 98 с.
3. Савенко Р.Г., Лисенко М.В. Інформаційні системи та технології в економіці: навчальний посібник. Полтава: ПолтНТУ, 2013. 299 с.
4. Томашевський О.М., Цигелик Г.Г., Вігер М.Б., Дудук. Інформаційні технології та моделювання бізнес-процесів: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 296 с

УДК 340.134

Чижевська М.Б., к.е.н., доцент; Ананенко І.В., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ БЛОКЧЕЙН

Технологія блокчейн привертає увагу і гроші різних гравців: від держав, організацій до наукової спільноти та пересічних користувачів. У доповіді Всесвітнього економічного форуму наведено наступне визначення технології блокчейн (blockchain) або технології розподіленого реєстру (distributed ledger technology): це технологічний протокол, який дозволяє обмін даними безпосередньо між різними сторонами всередині мережі без необхідності в посередниках [3]. Блокчейн використовує криптографічні методи для гарантії цілісності та недоторканості даних, а також для забезпечення довіри між учасниками мережі.

Основною особливістю технології блокчейн є децентралізована природа. Вона не потребує центральної управлінської або контрольної структури, оскільки дані розподіляються між безліччю комп'ютерів, відомих як вузли. Кожен вузол має повну копію блокчейн-ланцюжка, і для того, щоб змінити будь-які дані, потрібно отримати згоду більшості вузлів у мережі. Це робить систему блокчейн надзвичайно стійкою до зламу, маніпуляцій та шахрайства [1].

Одним з найвідоміших застосувань технології блокчейн є криптовалюта, така як Bitcoin, Ethereum та інші. Блокчейн використовується для створення, зберігання та передавання транзакцій криптовалюти. Кожна транзакція записується у блокчейн-ланцюжку, що дозволяє перевірити її легітимність та унікальність.

Однак технологія блокчейн не обмежується лише криптовалютами. Вона має широкі застосування в різних галузях, включаючи:

1. Фінансові послуги: Блокчейн-технологія може спростити та прискорити процеси в області переказу коштів, міжнародних платежів, кредитування та страхування. Вона може зменшити витрати, покращити безпеку та забезпечити більшу прозорість у фінансових операціях.
2. Логістика та постачання: Блокчейн може забезпечити стеження за постачальницькими ланцюгами, відстежувати рух товарів від виробника до споживача, перевіряти походження та автентичність товарів. Це сприяє більшій прозорості, відповідальності та ефективності в галузі логістики.
3. Управління даними та кібербезпека: Блокчейн може використовуватись для зберігання та керування даними в безпечний спосіб. Він може допомогти управляти даними про особу, медичні записи, інтелектуальну власність та багато іншого. Блокчейн також може

покращити кібербезпеку шляхом захисту від DDoS-атак, фальсифікації даних та несанкціонованого доступу.

4. Смарт-контракти: Блокчейн може використовуватись для реалізації розумних контрактів - програм, які автоматично виконують умови, записані в них. Це може спростити та автоматизувати процеси угод та транзакцій, знижуючи витрати на посередників та забезпечуючи більшу надійність та точність.

5. Громадські послуги та управління: Блокчейн може використовуватись для поліпшення громадських послуг, таких як голосування, державні реєстри, програми соціальної підтримки та багато іншого. Він може забезпечити більшу прозорість, довіру та ефективність у взаємодії між урядом та громадянами.

6. Медична сфера: Блокчейн може бути використаний для зберігання та обміну медичної інформації, електронних медичних записів та даних про пацієнтів. Це дозволяє лікарям та медичним закладам ефективно спілкуватись та отримувати доступ до актуальної інформації про пацієнтів, забезпечуючи кращу якість медичного обслуговування.

7. Галузь нерухомості: Блокчейн може забезпечити безпеку та надійність угод з нерухомістю, включаючи купівлю, продаж та оренду власності. Він дозволяє створювати цифрові записи про власність, перевіряти їх автентичність та виконувати умови угод за допомогою розумних контрактів.

8. Ланцюжок постачання харчових продуктів: Блокчейн може бути використаний для відстежування шляху продуктів від постачальника до споживача. Він забезпечує прозорість та достовірність інформації про походження, якість та умови зберігання харчових продуктів, допомагаючи уникнути шахрайства та покращити безпеку харчових систем.

9. Інтелектуальна власність та авторські права: Блокчейн може використовуватись для зберігання та захисту прав на інтелектуальну власність, таку як авторські права, патенти та товарні знаки. Він надає можливість створювати недоторкані цифрові записи про власність та передавати їх безпосередньо між сторонами без посередників.

10. Соціальна справедливість та благодійність: Блокчейн може сприяти підтримці соціально справедливих програм та благодійних ініціатив. Він дозволяє прозоро відстежувати та контролювати використання коштів, забезпечувати їх ефективне розподілення та допомагати виявляти корупцію та недобросовісне використання ресурсів [2].

Це далеко не повний список і лише кілька прикладів використання технології блокчейн. Її потенціал безмежний, і вона може суттєво змінити технології і обслуговування багатьох галузей, надаючи безпеку, ефективність та прозорість у різних процесах.

Список використаних джерел

1. Використання технології блокчейн. Перспективи її розвитку. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e719f7d3-fa9f-427a-bb0c-b0562b2ca0e8/content>

2. Блокчейн: принцип роботи, сфери застосування та перспективи. URL: <https://mc.today/uk/blokchejn-printsip-roboti-sferi-zastosuvannya-ta-perspektivi/>
Chyzhevska M., Romanovska N., Ramskyi A., Venger V., Obushnyi M. Behavioral Biometry as a Cyber Security Tool. CEUR Workshop Proceedings, 2021, 3188, pp. 88–97.

УДК 330.101.8

Чижевська М.Б., к.е.н., доцент; Долга А.І., магістрантка
*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

РОЛЬ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ДЛЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

З набуттям незалежності України поступово визначився головний вектор її розвитку – інтеграція до європейського співтовариства. Євроінтеграційна ідея є свідомим і природним

стратегічним вибором українського суспільства, підтвердженим багатьма випробуваннями. Дорогоказом внутрішніх реформ стала Угода про асоціацію з ЄС, яка набула чинності у 2017 р. Україна рухається на шляху до ЄС. Очевидно, не так швидко як би хотілося. З одного боку, існує чимало внутрішніх проблем, що уповільнюють проєвропейські реформи. Небезпечним є й вплив російського фактору. З іншого боку, і ЄС нині перебуває на етапі складних трансформацій, у пошуках нової моделі розвитку [1].

Роль євроінтеграції для розвитку України була і залишається важливою. Євроінтеграція означає процес наближення України до Європейського Союзу (ЄС) і встановлення партнерських стосунків з країнами-членами ЄС. Цей процес передбачає виконання ряду політичних, економічних, соціальних і правових реформ з метою впровадження європейських стандартів і цінностей в українському суспільстві.

Однією з головних переваг євроінтеграції для України є забезпечення доступу до європейського ринку. ЄС є найбільшим торговельним партнером України, і членство в ЄС дає можливість українським компаніям збільшити експорт своєї продукції, залучити іноземні інвестиції та розвиватися на конкурентному європейському ринку.

Крім економічних переваг, євроінтеграція також сприяє політичній і соціальній модернізації України. Демократичні стандарти, права людини, правова держава, боротьба з корупцією - це основні цінності, які відповідають європейським стандартам і є невід'ємною частиною євроінтеграції. Процес євроінтеграції вимагає впровадження реформ у сферах правосуддя, антикорупційної політики, медіа, громадянського суспільства та інших сферах, що сприяють модернізації країни.

Крім того, євроінтеграція забезпечує Україні більшу безпеку та стабільність. Партнерські відносини з країнами-членами ЄС допомагають Україні зміцнити свої оборонні можливості, енергетичну безпеку та здатність протистояти зовнішнім загрозам.

Важливо також відзначити, що євроінтеграція впливає на розвиток українського суспільства в цілому. Вона сприяє культурному обміну, освітній співпраці, молодіжним обмінам та іншим формам людського контакту між Україною та країнами-членами ЄС, що сприяє зближенню народів і поглибленню взаєморозуміння [2].

Україна активно працює над виконанням європейських стандартів і впровадженням необхідних реформ для досягнення членства в ЄС. Хоча цей процес може бути складним і тривалим, він надає Україні можливість реалізувати свій потенціал і стати сильним і розвинутим суспільством.

Роль євроінтеграції для розвитку України в умовах війни є особливо важливою. Війна в Україні створює серйозні виклики і перешкоди для розвитку країни, але євроінтеграція може виступати як каталізатор для стабілізації ситуації та підтримки розвитку.

Однією з основних переваг євроінтеграції в умовах війни є економічна підтримка. Європейський Союз надає фінансову допомогу Україні для відновлення економіки, забезпечення гуманітарної допомоги та соціальної підтримки. Це може допомогти зменшити негативні наслідки війни і стимулювати розвиток регіонів, що постраждали [3].

Крім того, євроінтеграція сприяє політичній та правовій стабілізації. Вступ України до ЄС передбачає впровадження реформ у сферах правосуддя, боротьби з корупцією, демократичних стандартів та захисту прав людини. Це допомагає українському суспільству зміцнити свої інституції, забезпечити правову державу і створити сприятливі умови для розвитку.

Також варто відзначити, що євроінтеграція пропонує Україні можливість залучити міжнародну підтримку та співпрацю. Країни-члени ЄС, а також інші міжнародні партнери, активно сприяють мирному врегулюванню конфлікту в Україні та надають допомогу у відновленні та розвитку.

Євроінтеграція важлива для українців, оскільки вона є яскравим свідченням, що Україна – це невід'ємна частина Європи, що ми можемо у себе імплементувати кращі практики європейських країн і стати у майбутньому повноправним членом ЄС.

Україна вже досягла значного прогресу у євроінтеграції незважаючи на виклики, пов'язані з війною. Цей процес допомагає забезпечити стабільність, розвиток і перспективи для країни навіть у нелегкий період.

Війна в Україні створює складні виклики та обмеження для розвитку країни, але євроінтеграція може стати важливим фактором у забезпеченні стабільності, відновленні та реформуванні країни [4].

Однією з ключових переваг євроінтеграції є підтримка та допомога Європейського Союзу для України в умовах конфлікту. ЄС надає фінансову допомогу, гуманітарну допомогу, політичну підтримку та технічну допомогу для відновлення постраждалих регіонів, підтримки внутрішньо переміщених осіб та забезпечення гуманітарних потреб населення. Це допомагає зменшити гуманітарну кризу та полегшує процес відновлення.

Євроінтеграція також стимулює економічний розвиток України. Членство в ЄС надає можливість для залучення іноземних інвестицій, розвитку торгівлі та економічного співробітництва з країнами-членами. Це може допомогти у забезпеченні стабільності фінансової системи, створенні нових робочих місць, підвищенні рівня життя та зменшенні економічної залежності.

Крім того, євроінтеграція сприяє зміцненню міжнародної позиції України. Членство в ЄС надає країні можливість активно брати участь у міжнародних форумах, політичних та економічних договорах, а також сприяє політичному діалогу та співробітництву з іншими країнами. Це допомагає українському уряду захищати національні інтереси, залучати міжнародну підтримку та сприяти врегулюванню конфлікту.

Умови війни, безумовно, ускладнюють процес євроінтеграції, але саме у таких часах важливо підтримувати та прискорювати реформи, спрямовані на модернізацію країни. Євроінтеграція може стати механізмом для зміцнення України, забезпечення її стійкості, розвитку та відновлення навіть у найскладніших умовах війни.

Список використаних джерел

1. Юрій Якименко, Михайло Пашков. *Україна на шляху до ЄС: оцінки, думки і сподівання громадян*. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/ukraina-na-shliakhu-do-yes-otsinky-dumky-i-spodivannia-hromadian>

2. Хмарська, І., Кучерява, К., & Клімова, І. (2022). Особливості післявоєнного відновлення економіки України. *Економіка та суспільство*, (42). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-31>

3. Кіндзерський Я. Повоєнне відновлення промисловості України: виклики та особливості політики. *Економічний аналіз*. 2022. Том 32. № 2. С. 101-117.

4. Гуменюк В. В. Зарубіжний досвід повоєнної трансформації державного управління і уроки для України. *Економіка України*. 2022. № 8. С. 34–54.

УДК 339.924

Чижевська М.Б., к.е.н., доцент; Колісник Л.І., магістрантка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ: ЕКОНОМІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО

Стратегічні завдання та цілі зовнішньополітичного курсу України формуються на основі її базових національних інтересів та геополітичних пріоритетів. На даний момент, основним національним інтересом та геополітичним пріоритетом України в зовнішній політиці є розвиток країни як незалежної держави, збереження національних цінностей, соціально-культурної ідентичності, економічної безпеки та політичного суверенітету. Реалізація цього базового національного інтересу є важливою умовою для гарантування безпеки, добробуту, соціального і культурного прогресу для всіх громадян України.

Стратегічний інтерес України у побудові партнерських стосунків із Європейським Союзом полягає у необхідності технологічної модернізації вітчизняного виробництва, впровадження наукомістких технологій, заміну традиційного індустріального розвитку на інноваційний підхід.

Активізація євроінтеграційних процесів передбачає більш інтенсивне залучення України до міжнародного співробітництва та існуючої системи розподілу функцій та ролей у сучасній світовій економічній і політичній системах.

До основних напрямків співробітництва між Україною та Європейським Союзом можна віднести торгівлю та інвестиції, енергетику, юстицію та внутрішні справи, гармонізацію українського законодавства з європейським, охорону навколишнього середовища, транспортну сферу, а також співробітництво у галузях науки, технологій та космосу.

Приєднання до економічного простору ЄС має додаткові конкурентні переваги для України, особливо в умовах сталої тенденції формування певної автономії основних світових центрів впливу, забезпечення їх економічної безпеки у стратегічних галузях на основі процесів ресорсингу та створення регіональних стійких мереж доданої вартості, адже економіка ЄС складає 17,8% світового ВВП та займає третє місце у світі після КНР (18,5%) та США (23,9%).

У 2022 році відбулись значні проєвропейські зрушення у географічній структурі зовнішньої торгівлі України за відносно короткий відрізок часу – було здійснено низку важливих кроків для посилення економічного партнерства між Києвом та Брюсселем. Ці кроки включали лібералізацію торговельних контактів та введення безвізових режимів у різних сферах співробітництва між Україною та Європейським Союзом.

Взаємна торгівля з Євросоюзом стала важливим зовнішньоекономічним фактором стійкості відкритої економіки України. ЄС поступово став основним торговельним партнером – його питома вага в зовнішній торгівлі України у 2013-2021 рр. зросла з 32,1% до 39,2% (відповідно в експорті з 26,5% до 39,4%, імпорті з 35,1% до 39,8%). 12 травня 2022 року був прийнятий план дій ЄС «Шляхи солідарності», на основі якого здійснюється перебудова логістики України [1].

У рамках плану передбачається збільшення пропускної здатності наявних транспортних маршрутів, встановлення нових логістичних ланцюгів для постачання продукції в Україну, пошук нових партнерів серед країн Європейського Союзу та третіх країн. Будуть розроблені додаткові вантажні можливості для наземного та водного транспорту в межах ЄС, створені перевалочні пункти та складські приміщення, а також забезпечена максимальна гнучкість при проходженні прикордонних формальностей. Це дозволить значну частку українського зерна вже зараз експортувати за допомогою європейської логістики, а також збільшить обсяги інших експортно-імпортних операцій.

Впродовж 2022 року була проведена робота над функціонуванням секторальних «безвізів» з ЄС, а саме: енергетичного, митного, цифрового, транспортного тощо. Це відкриває нові можливості для бізнесу та додаткові прибутки. З 1 жовтня 2022 року запрацював «митний безвіз», завдяки якому з'явилась можливість обмінюватись митною інформацією щодо транзитних вантажів із 36-ма країнами в режимі реального часу, спеціальні транзитні спрощення та рівні фінансові умови [2].

Триває робота над впровадженням «промислового безвізу» – Угоди про оцінку відповідності та прийняття промислової продукції (АСАА) [3], що дозволить українським експортерам маркувати свою продукцію знаком СЕ та вільно продавати її на європейському ринку без додаткової сертифікації. Промисловий безвіз значно спростить процедуру експорту товарів українського виробництва до країн Європи.

З отриманням Україною статусу кандидата на вступ до ЄС у відносинах Києва і Брюсселя завершився період «стратегічної невизначеності» і на порядку денному – започаткування переговорного процесу про вступ до Євросоюзу.

Характерною рисою нинішнього етапу співробітництва Україна-ЄС є те, що об'єднана Європа демонструє послідовну та незмінну політико-дипломатичну солідарність з Києвом, здійснює військово-технічну, фінансово-економічну, гуманітарну підтримку нашої країни.

Враховуючи зазначене вище, відмітимо, що скасування обмежень для українських товаровиробників та впровадження «безвізових» режимів у різних сферах співробітництва сприятимуть подальшому зміцненню економічних зв'язків та прискоренню інтеграції України на внутрішній ринок ЄС. По-перше, це сприятиме виконанню положень Угоди про асоціацію та створенню передумов для нового етапу євроінтеграції – переговорів про вступ до ЄС. По-друге, це сприятиме стабільності внутрішньої ситуації в Україні, зміцненню потенціалу для протидії російській інтервенції та майбутнього розвитку нашої країни.

Список використаних джерел

1. Комісія відкриває «Шляхи солідарності, щоб допомогти Україні експортувати сільськогосподарські товари. Єврокомісія, 12 травня 2022 р. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/uk/ip_22_3002.

2. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. «Митний безвіз в цифрах». URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/premier-ministr-z-1-zhovtnia-zapratsiuie-mytnyi-bezviz-iz-ies-a-nastupnoho-roku-promyslovyi>.

3. Міністерство економіки України «Україна та ЄС активізували підготовку до підписання «промислового безвізу». URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=2c0c9a28-880c-46f4-b192-c09fc155e277&title=UkrainaTasAktivizovaliPidgotovkuDoPidpisanniapromislovogoBezvizu>

УДК 338.242.2

Чижевська М.Б., к.е.н., доцент; Товстун В.В., аспірант
*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ МЕТАЛУРГІЙНОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ

Україна має розвинену металургійну галузь, яка відіграє важливу роль в підвищенні потенціалу національної економіки, яка включає видобування руди, виробництво металів і сплавів, переробку, виготовлення виробів і торгівлю. Це створює робочі місця та сприяє економічному зростанню. Україна є одним з найбільших виробників сталі в Європі та достатньо великим експортером металургійних продуктів, зокрема сталі, залізної руди, алюмінію, міді та інших металевих виробів. Це допомагає країні отримувати значні доходи від зовнішньої торгівлі. При цьому підприємства вітчизняної металургійної галузі займаються впровадженням інноваційних технологій. Наприклад, впровадження високопродуктивних конвертерів і електропечей, а також застосування новітніх методів управління і автоматизації процесів.

Складовими елементами вітчизняної металургійної галузі України є:

1. Металургійні комбінати: країна має декілька великих металургійних комбінатів, які займаються виробництвом чавуну, сталі та різноманітних металевих виробів. Найбільшими комбінатами є «Метінвест», «АрселорМіттал» Кривий Ріг та Дніпровський металургійний комбінат. Виробництво металів в Україні частково здійснюється за допомогою електропечей. Ці печі використовуються для плавлення і переплавлення металів, а також для виробництва ливарних форм. В країні існує розвинена виробнича база для виготовлення ливарних форм і пресів, які використовуються для отримання різних металевих виробів залежно від потреб ринку і споживачів.

2. Вуглецеві ресурси: Україна багата на вугілля, яке використовується як джерело вуглецю для металургійних процесів. Крім того, є коксохімічні підприємства, які виробляють

кокс для металургійної галузі.

3. Рудні ресурси: Україна має значні природні ресурси, включаючи залізну руду, марганцеву руду, нікелеву руду та інші. Ці руди використовуються для виробництва металів і сплавів.

4. Спеціальні прилади і устаткування: Металургійна галузь України також включає використання спеціальних приладів і устаткування для різних процесів, таких як вакуумне плавлення, термічна обробка, обробка поверхні тощо.

В українській металургійній галузі можуть бути прийняті різні стратегічні засади розвитку в залежності від поточної ситуації на ринку та зміни національних пріоритетів соціально-економічного розвитку в післявоєнний період. Виходячи з сьогоденних реалій міжнародного ринку металопрокату, стратегічними напрямками розвитку металургійної галузі в Україні, на наш погляд, є наступні, які наведені на рисунку 1.

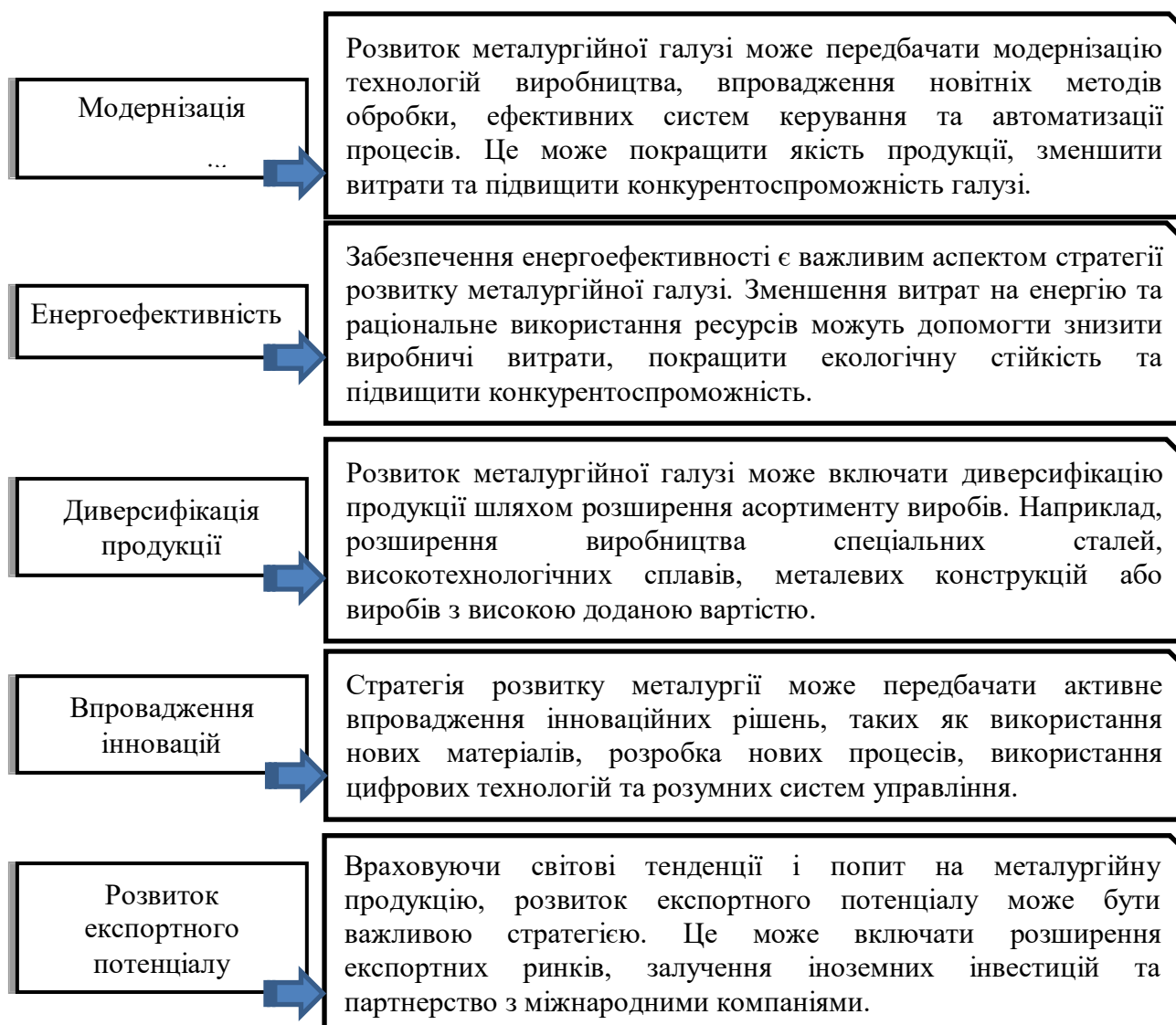

Рисунок 1. Стратегічні напрямки розвитку металургійної галузі в Україні

Україна має потенціал для розвитку металургійної галузі, особливо з урахуванням наявних природних ресурсів та історичних традицій у виробництві металевої продукції. Однак, розвиток металургійної галузі також залежить від кількох факторів та викликів, які потребують уваги:

1. Глобальний ринок: Металургійна галузь залежить від глобальних тенденцій та

попиту на металеву продукцію. Флуктуації цін на метали, конкуренція з боку інших країн та зміни у світовому попиті можуть впливати на рентабельність українських металургійних підприємств.

2. Екологічні аспекти: Забезпечення сталого розвитку металургійної галузі передбачає урахування екологічних аспектів. Покращення енергоефективності, зниження викидів шкідливих речовин та впровадження чистих технологій стають все більш важливими вимогами, які металургійні підприємства повинні виконувати.

Враховуючи ці фактори та прийняття відповідних заходів, Україна може мати перспективи для розвитку металургійної галузі, зберігаючи свою важливу роль на міжнародному ринку металевої продукції. Проте, важливо також враховувати соціальні та екологічні наслідки розвитку галузі та забезпечувати сталість та ефективне управління в цьому процесі.

Список використаних джерел

1. Павленко О. Перспективи розвитку та негативні наслідки чорної металургії в Україні. Географія та туризм : матеріали V Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. Харків. нац. пед. ун-ту ім. Г. С. Сковороди, Харків, 28 лют. 2022 р.; [за заг. ред. П. І. Лоцмана]. Харків, 2022. С. 100–111.

2. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 03 березня 2021 р. № 179. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>

УДК 339.137.2

Чижевська М.Б., к.е.н., доцент; Турков О.В., аспірант
*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

ПРІОРИТЕТНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ КОНКУРЕНЦІЇ В ГАЗОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ

Газовий сектор нашої країни має величезний потенціал для розвитку: в надрах України знаходиться щонайменше 1,1 трильйони кубометрів блакитного палива. Як збільшити вітчизняний видобуток і чи можливо це в реаліях руйнівної війни? Кривава війна Росії проти України кардинально змінила національний газовий сектор: відбулося суттєве зменшення як споживання, так і видобутку внаслідок російських бомбардувань наших газових родовищ [1].

Газове господарство в Україні має велике значення для розвитку країни та регіону. Україна має значні природні газові ресурси та численні газові родовища і є (за статистикою) однією з найбільшими запасами природного газу в Європі. Визначення запасів газу та можливостей його видобутку має стратегічне значення для України, оскільки газ - той важливий чинник в енергетичній безпеці країни та благо для задоволення потреб населення, підприємств та промисловості.

Разом з тим, Україна потребує імпорту газу для задоволення всіх своїх потреб. Протягом останніх років країна намагається диверсифікувати свої газові постачання, щоб зменшити залежність від зовнішніх імпортерів [2].

Україна активно стимулює розвиток власних газових родовищ та інвестиції в модернізацію газопровідної інфраструктури. Країна прагне збільшити видобуток газу з власних резервів та привернути іноземні інвестиції в галузь. Вона продовжує працювати над розвитком своїх газових ресурсів та реформами у галузі для досягнення більшої енергетичної незалежності та стійкості [3].

Основні проблеми функціонування системи газового господарства України включають наступні аспекти:

1. Залежність від імпорту: Україна продовжує залежати від імпорту газу, для задоволення своїх енергетичних потреб. Це створює проблеми з енергетичною незалежністю та може призвести до значних економічних ризиків.

2. Застаріла інфраструктура: Газопроводна інфраструктура в Україні часто має застаріле обладнання і потребує модернізації. Це може призводити до втрат газу через витоки та зменшення ефективності транспортування.

3. Корупція та недостатня прозорість: Газовий сектор в Україні страждає від проблем корупції та недостатньої прозорості. Це може впливати на рівень довіри до системи та інвестиційну привабливість.

4. Висока споживча субсидія: Україна має систему споживчої субсидії, яка призначена для підтримки малозабезпечених громадян при оплаті за газ та інші комунальні послуги. Однак, ця система створює фінансове навантаження на бюджет та може спричиняти втрати для газових компаній.

Авторами сформовано першочерговий перелік засад розвитку конкуренції в газовому господарстві України, які включають наступні аспекти, що наведені на рисунку 1.

Регулювання та прозорість

I

Ефективне регулювання газового сектору є важливим для забезпечення конкуренції. Регулятори повинні встановлювати прозорі та неупереджені правила гри для всіх учасників ринку, що забезпечує рівні умови конкуренції та запобігає дискримінації.

Розділення власності та функцій

II

Важливо розділити власність на газові ресурси, газотранспортну і постачальну діяльність, щоб уникнути конфлікту інтересів та сприяти виникненню конкуренції. Це може включати розділення мережевих активів від компаній, що займаються постачанням газу.

Доступ до інфраструктури

III

Забезпечення недискримінаційного доступу до газотранспортної інфраструктури для всіх гравців ринку є важливою умовою розвитку конкуренції. Це дозволяє новим учасникам вступати на ринок і конкурувати з існуючими гравцями.

Регульовані тарифи

IV

Встановлення прозорих та обґрунтованих регульованих тарифів на доступ до газотранспортної мережі сприяє забезпеченню конкурентоспроможних умов для всіх учасників ринку.

Захист прав споживачів

V

Забезпечення захисту прав споживачів є важливим елементом розвитку конкуренції. Це включає чітку інформацію про ціни, якість та умови постачання газу, а також механізми врегулювання спорів та скарг.

Рисунок 1. Пріоритетні засади розвитку конкуренції в газовому господарстві України

Уряд України здійснює реформи в газовому секторі для вирішення цих проблем. Це включає диверсифікацію джерел постачання газу, створення прозорих та конкурентних ринків, модернізацію інфраструктури та боротьбу з корупцією. Прогрес в цих напрямках є важливим для забезпечення стійкого та ефективного функціонування газового господарства України.

Список використаних джерел

3. Стати на власні ноги: як збільшити видобуток українського газу та відмовитись від імпорту. URL: <https://www.unian.ua/economics/energetics/stati-na-vlasni-nogi-yak-zbilshiti-vidobutok-ukrajinskogo-gazu-ta-vidmovitis-vid-importu-12050862.html>

4. Пушак Г. І., Василів М. Ю. Проблеми розвитку ринку природного газу в Україні на конкурентних засадах. *Вісник економічної науки України*. 2021. № 2 (41). С. 76-83.
Шевцова Ю. П. Стан розвитку конкуренції на ринку постачання природного газу для потреб побутових споживачів. URL: https://amcu.gov.ua/storage/app/sites/1/imported_content/5d690f7b173ca.pdf (дата звернення: 10 жовтня 2021 р.).

УДК 004.9:519.873

Шахов В.О., магістрант

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка
(м. Полтава, Україна)*

ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА НАДІЙНІСТЬ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ

Для розгляду факторів, що впливають на надійність та ефективність інформаційних систем (ІС) розкриємо основні терміни та визначення, що характеризують надійність системи, як визначальну характеристику ефективності її функціонування.

Надійність системи – властивість технічних об'єктів зберігати протягом встановленого часу значення всіх параметрів, які характеризують здатність виконувати потрібні функції в заданих режимах та умовах застосування, технічного обслуговування, зберігання та транспортування [1]. Говорячи про надійність, необхідна відразу казати про працездатність та про критерій відмови системи. Відмова – це подія, після виникнення якої система втрачає здатність виконувати задане призначення [2]. Ці два поняття в певному розумінні виражаються одне через друге: відмова – це втрата працездатності. Але для тієї чи іншої інформаційної системи конкретне визначення відмови залежить від багатьох факторів: призначення системи, виконуваного завдання, вимог до виконання даної конкретної функції та ін.

У теорії надійності розрізняють дві основні категорії відмов: раптові та поступові [3].

Раптова відмова виникає внаслідок стрибкоподібної зміни вихідного параметра системи, в результаті чого він виявляється поза областю допустимих значень.

Причинами раптових відмов є, наприклад, обриви, порушення контактів, короткі замикання тощо.

За характером прояву така відмова стійка, тобто приводить до втрати працездатності апаратури на час усунення відмови.

Поступова відмова виникає внаслідок дрейфів параметрів системи під впливом зовнішніх факторів: зміни температури середовища, вологості, напруги живлення, часу тощо. Дрейфи приводять до відмови в момент перевищення вихідним параметром допустимого значення. Оскільки дрейф параметрів може бути оборотним, працездатність системи в багатьох випадках відновлюється при зменшенні інтенсивності зовнішньої дії.

Відмови, що самоусуваються, називаються збоями.

Комп'ютер, що є в складі ІС, може вийти з ладу не тільки внаслідок збою операційної системи, дій користувача чи зловмисника, а й в результаті збою апаратного пристрою. Навіть

найкращі операційні системи є надійними настільки, наскільки надійною є їх апаратна платформа. Відмови апаратних пристроїв, їх компонент приводять в кращому випадку до простоїв системи, в гіршому – до втрати даних. У зв'язку з цим не можна ігнорувати наступне:

будь-який механічний або електронний пристрій рано чи пізно відмовить, у тому числі жорсткий диск чи материнська плата;

електрична енергія, що використовується для живлення більшості комп'ютерних систем, може бути непередбачено вимкнена, спотворена шумами, викидами.

Висока складність та мініатюрні розміри електронних пристроїв роблять їх дуже чутливими до якості електричного живлення. В той же час якість сучасної енергетичної системи не розрахована на відповідність вимогам до живлення комп'ютерних систем.

Розрізняють чотири типи проблем, властивих енергетичним системам:

вимикання живлення;

“зашумлення” електричної напруги;

викиди напруги;

падіння напруги.

Основні ознаки класифікації відмов подані в таблиці 1 [4].

Таблиця 1

Класифікація відмов

Ознака класифікації	Вид відмови
Характер змін параметра до моменту відмови	раптова поступова (параметрична) збої
Ступінь втрати корисних властивостей	повна часткова
Відновлюваність корисних властивостей	незворотня зворотня
Зв'язок з іншими відмовами	незалежна залежна
Наявність зовнішніх ознак	явна неявна
Причина виникнення	конструктивна технологічна експлуатаційна
Період появи	період напрацювання при роботі з нормальною експлуатацією період старіння при зберіганні при випробуваннях
Ціна відмови	простоявання техніки (збитки від ремонту) невиконання завдання (втрати від цього) моральні збитки

Ефективність та рівень надійності ІС залежать від таких основних факторів:

1) складу та рівня надійності використовуваних технічних засобів, їх взаємозв'язку в надійнісній структурі комплексу технічних засобів (КТЗ) ІС;

2) складу та рівня надійності використовуваних програмних засобів, їх змісту (можливостей) та взаємозв'язку в структурі програмного забезпечення (ПЗ) ІС;

3) рівня кваліфікації персоналу, організації його роботи та рівня надійності його дій;

4) раціональності розподілу завдань, які вирішує система, між КТЗ, ПЗ і персоналом ІС;

- 5) режимів, параметрів та організаційних форм технічної експлуатації КТЗ ІС;
- 6) міри використання різних видів резервування (структурного, інформаційного, часового, алгоритмічного, функціонального тощо);
- 7) міри використання методів та засобів технічної діагностики;
- 8) реальних умов функціонування ІС.

Список використаних джерел

1. Надійність. *Вікіпедія*. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Надійність> (дата звернення: 01.05.2023).
2. Фермерські господарства України. Трипілля. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Відмова_\(техніка\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Відмова_(техніка)) (дата звернення: 01.05.2023).
3. Пузир В.Г., Крашенінін О.С., Клименко О.В., Крамчанін І.Г. Надійність залізничного рухомого складу: Конспект лекцій. Харків: УкрДУЗТ, 2020. 100 с. URL: <http://lib.kart.edu.ua/bitstream/123456789/5231/1/Конспект%20лекцій9.pdf> (дата звернення: 01.05.2023).
4. Вишнівський В.В., Василенко В.В., Гніденко М.П., Звенігородський О.С. та ін. Основи надійності та діагностики інформаційних систем: Навчальний посібник. Київ: ННІТ ДУТ, 2020. 184 с. URL: https://dut.edu.ua/uploads/l_2056_23619480.pdf (дата звернення: 01.05.2023).

УДК 339.9

Шевченко О.О., студентка; Шевченко О.М., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ В СВІТІ

На етапі глобалізації світової економіки відбувається розширення та поглиблення виробничих зв'язків між підприємствами різних країн, зростає роль транснаціональних корпорацій (ТНК) в процесі міжнародного руху капіталу. Формування потужних транснаціональних корпорацій, здатних адекватно реагувати на зовнішні впливи, активно розвивати міжнародні господарські зв'язки повинно стати одним із пріоритетних напрямів розвитку національних бізнес-структур.

За офіційним визначенням Конференції ООН з торгівлі та розвитку, транснаціональні корпорації – це міжнародні підприємства, що об'єднують юридичних осіб будь-яких організаційно-правових форм і видів діяльності в двох чи більше країнах і проводять єдину економічну політику та загальну стратегію завдяки одному або декільком центрам прийняття рішень. Центром ТНК є материнська компанія, яка розміщена в країні базування і здійснює централізоване планування, управління та контроль за діяльністю своїх закордонних підрозділів – дочірніх підприємств, асоційованих компаній і філій, що розташовані в приймаючих країнах [1].

Сучасні етапи процесу формування стратегій ТНК представлено в табл. 1 [2].

Оцінюючи вплив ТНК на динаміку світового економічного розвитку можна виділити декілька основних напрямів:

- формування динаміки, структури та рівня конкурентоспроможності економіки на світовому ринку товарів і послуг;
- контроль міжнародного руху капіталу та прямих іноземних інвестицій, оскільки ТНК є основним інвестором в країні, що розвиваються, й досить відчутно впливають на їхній економічний розвиток;
- прискорення створення та передачі інновацій, концентруючи їх у своїх наукових центрах і підприємствах. Завдяки виробничим і фінансовим можливостям ТНК сконцентрували у своїх руках найбільш наукоємні виробництва. Вони виробляють найновіші

види продукції з найбільш затребуваними споживачами характеристиками, тим самим сприяють процесу технологічного розвитку виробництва;

– розширення і прискорення міжнародної трудової міграції, сприяння розповсюдженню професійних знань, процесу обміну досвідом між співробітниками з різних країн руху робочої сили слідом за прямими іноземними інвестиціями. Тим самим створюється міжнародний ринок праці, для якого характерною рисою є конвергенція професійної підготовки персоналу.

Таблиця 1

Сучасні етапи розвитку ТНК

Період	Форми	Транснаціональні корпорації	Організаційно-юридична/економічна форма
Друга пол. XIX ст. – перша пол. XX ст.	Колоніально-сировинні ТНК першого покоління	Баєр, Хенкель, Бош, Маннесманн, Істмен кодак, Нестле, Дженерал моторз, ІБМ	Переважно АТ/картелі, синдикатії перші трести
Період між двома світовими війнами	ТНК другого покоління	Локхід Мартін, Нортроп Грумман, Рейтеон, Сайенс апплікейшенз	Переважно АТ/трести
Кінець 50-х – 70-ті роки XX ст.	ТНК третього покоління	Тойота, Мацусіта, Тошиба, Міцубісі, Кобе стіл, Шарп, Фольксвагенверк, Рено, Л'Ореаль	Переважно АТ/концерни і конгломерати
Поч. 80-х рр. XX ст. - сьогодні	Глобальні ТНК четвертого покоління	Нестле, Філіпс, Брітіш петролеум	Переважно АТ/холдинги (головні компанії)

Провідну роль у світовій економіці відіграють 100 найбільших ТНК. Більшість з них розміщуються в промислово-розвинутих країнах. 100 провідних ТНК контролюють 70% усіх прямих іноземних інвестицій. Географічна структура розміщення 100 найбільших ТНК: США приблизно 30%; Японія - 20%; Німеччина і Франція по 10%; Великобританія - 7%; Швейцарія - 5% (за даними доповіді ЮНКТАД). Загалом у цих шести країнах розміщено 82 із 100 ТНК. Щодо загальної суми активів 100 найбільших компаній світу, то на дві країни: США і Японію припадає 70% активів 100 ТНК. Регіональний розподіл активів ТНК: 40% вартості майна 100 найбільших ТНК перебуває за межами країни базування. На частку ТНК припадає до 2/3 всієї світової торгівлі. При цьому ТНК - ключова ланка процесу інновацій володіють більш ніж 80% патентів і ліцензій на нову техніку, технологію і ноухау. Близько 75-80% загальносвітового обсягу наукових досліджень і розробок здійснюється в рамках ТНК [3].

Таким чином, дослідження особливостей формування і розвитку транснаціональних корпорацій свідчить про те, що вони пройшли історично ряд етапів, кожний з яких супроводжувався появою нових стратегічних галузей промисловості, здійсненням революційних відкриттів у різних сферах виробництва та надання послуг, завоюванням нових ринків шляхом використання різних методів експансії: від агресії до тихого проникнення в національні економічні, політичні процеси, вживання стратегій непрямого впливу тощо. На сучасному етапі розвитку спостерігається постійне зростання ролі транснаціональних корпорацій та масштабів транснаціоналізації, що проявляється в їх участі у створенні світового валового продукту, підвищенні частки міжнародного руху капіталу, праці та інших ресурсів. Їх значимість у світовій економіці підтверджується масштабністю зарубіжних операцій в усіх галузях та сферах суспільного виробництва.

Список використаних джерел

1. United nations conference on trade and development / World Investment Report/ Transnational Corporations and Export Competitiveness Washington 2003. URL.: http://archive.unctad.org/ru/docs/tdxiii_report_ru.pdf.
2. Рокоча В. Плотніков О., Новицький В. Транснаціональні корпорації: навчальний посібник. К.: Таксон, 2001. 304 с.
3. Пенська І.О. Особливості впливу ТНК на економічний розвиток України. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Науковий журнал. Серія: Економічні науки. № 3 (80). 2015. С 114-124.

УДК 330.322

Шевченко О.М., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ БІЗНЕС-АНГЕЛІВ НА РИНКУ НЕФОРМАЛЬНОГО ВЕНЧУРНОГО КАПІТАЛУ

Головною проблемою впровадження інноваційно-орієнтованої системи розвитку економіки є фінансове забезпечення інноваційних проектів. В значній мірі вирішення даної проблеми залежить від можливості і вміння використовувати сучасні фінансові інструменти і механізми залучення у високотехнологічну сферу економіки позабюджетних інвестицій. Одним із найбільш перспективних шляхів реалізації високоризикових наукомістких інноваційних проектів є грошові кошти приватних венчурних інвесторів, що представляють собою неформальний венчурний капітал, ефективність якого підтверджена світовою практикою економічно розвинутих країн.

Неформальний ринок венчурного капіталу складається з приватних інвесторів, які інвестують свої особисті фінансові ресурси в нові й малі фірми, що зростають. Їх прийнято називати «неформальними інвесторами», або «бізнес-янгелами». Відмінною рисою бізнес-ангелів є те, що вони фінансують проекти на початкових стадіях їх розвитку.

Згідно з положенням Асоціації приватних інвесторів України (АПУ), приватні інвестори («бізнес-ангели») – є найважливішим класом інвесторів, що заповнюють розрив між початковими вкладеннями власників компаній і наступними джерелами фінансування, такими як традиційний венчурний капітал, банківське фінансування, розміщення акцій на біржі і т. п. Крім надання стартового капіталу, приватні інвестори приносять в компанію найцінніший внесок – професійний і управлінський досвід, чого зазвичай не вистачає компаніям на початкових стадіях, а також необхідні зв'язки і репутаційну підтримку [1].

Різновиди «бізнес-ангелів», які ведуть пошук перспективних малих інноваційних підприємств, стали набагато різноманітнішими в останні роки. У міру розвитку інноваційної економіки разом з типовими венчурними інвесторами з'являються нові види підприємців-інвесторів, а саме: підприємницькі бізнес-ангели, професійні бізнес-ангели, бізнес-ангели мікроменеджери, бізнес-ангели – ентузіасти, корпоративні бізнес-ангели. Приватні венчурні інвестори за своєю економічною природою є неоднаковими в силу суб'єктивної та індивідуальної діяльності, тому що серед них є активні і пасивні люди, новачки та досвідчені професіонали свого бізнесу і відповідно величина прибутку від вкладених інвестицій також буде відрізняється.

Аналіз наукової зарубіжної та вітчизняної літератури та практики функціонування приватних венчурних інвесторів у розвинутих країнах світу дає можливість виокремити наступні характерні риси функціонування бізнес-ангелів на неформальному ринку венчурного капіталу, а саме [2, 3, 4]:

1. Приватні венчурні інвестори виправдовують поняття «венчур» (з англ. мови – ризиковане), оскільки фінансують малі та середні високотехнологічні фірми з високим ступенем ризику на ранніх стадіях їх розвитку, але в той же час з такою ж вірогідністю потенційного зростання, які у майбутньому можуть перетворитися на епіцентри інноваційного зростання та виступати основою потужних інноваційних кластерів.

2. Початкові обсяги інвестицій «бізнес-ангелів» в переважній більшості це еквівалент 70–150 тис дол США, а в окремих випадках, верхня межа може становити до декількох млн дол США.

3. Венчурний капітал, що надається «бізнес-ангелами», прийнято називати «терплячим капіталом»: приватні венчурні інвестори, надаючи компанії інвестиції, не вимагають виплати відсотків або дивідендів протягом всього інвестиційного періоду, що становить в середньому близько 5 років.

4. Мотивація неформальних інвесторів різноманітна, тобто проявляється як у комерційній, так і у некомерційній формах. Крім можливості прибуткового вкладання капіталу, для них має значення й отримання задоволення від фінансового успіху венчурного підприємства, можливості передати свій досвід і знання молодим підприємцям та брати участь у створенні нової компанії, в основі якої лежить цікава і перспективна технологія і впевненість у тому, що вона сприятиме важливому соціальному ефекту.

5. Приватні венчурні інвестори забезпечують профінансованим фірмам комплексний консалтинговий супровід, а саме: створення бізнес-плану та загальної стратегії компанії, розробку маркетингової стратегії, налагодження системи збуту тощо.

6. Фінансування підприємства неформальними інвесторами збільшує вартість та підвищує його привабливість в очах інших потенційних інвесторів. Реальне інвестування з боку «бізнес-ангела» автоматично підвищує ступень довіри до фірми та імовірність отримання фінансування від інституційних венчурних фондів.

7. «Бізнес-ангели» часто здійснюють декілька інвестицій, розподіляючи свої кошти і знижуючи, таким чином, ризики. Вони здійснюють інвестиції від свого імені або через свої компанії, що може бути пов'язано з оподаткуванням або іншими причинами.

8. Фактично будь-яка галузь економіки в економічно розвинутих країнах може стати місцем появи «бізнес-ангелів», але в основному це інформаційні та телекомунікаційні технології, сфера послуг, промислове виробництво, роздрібна та оптова торгівля, фінанси і страхування. Так, згідно з даними мережі «бізнес-ангелів» Німеччини з понад 100 поданих заявок на участь, значну частку – 27% представляють підприємства у сфері ІТ (розвиток програмного забезпечення, технології безпеки). Друге місце – 24% займають фірми у сфері фармакології, біотехнології та медичної техніки, а третє - сфера послуг (13%)

9. Неформальні венчурні інвестори можуть об'єднуватися в мережі (асоціації) та синдикати для спільного інвестування в проекти з метою диверсифікації ризиків. Синдикати «бізнес-ангелів» – об'єднання декількох приватних венчурних інвесторів, які організують свою діяльність на добровільній основі, використовуючи форму колективного інвестування, збираючи кошти в єдиний пул, спільно управляють ним та інвестують кошти в різноманітні проекти. Бізнес-ангельські мережі та асоціації являють собою організації, основна функція яких – інвестиційне посередництво, тобто надання інвесторам можливості знайти якісний проект для інвестування і об'єднати капітали, а потенційним реципієнтам інвестицій – знайти собі «підходящого» «бізнес-ангела».

10. Неформальне венчурне інвестування – глобальне явище, оскільки «бізнес-ангели» присутні у всіх регіонах світу. Тому вони зазвичай є складовою регіональної інноваційної системи і сприяють активізації процесу налагодження неформальних партнерських стосунків між іншими учасниками цієї системи.

Отже, неформальний ринок венчурного капіталу – це достатньо ефективне джерело фінансування малих інноваційних підприємств на ранніх етапах їх розвитку. Основні переваги «бізнес-ангелів» у порівнянні з інституціональними інвесторами проявляються в

тому, що неформальні інвестори допомагають фірмам не тільки фінансами, а й передають їм корисні зв'язки та управлінські навички.

Список використаних джерел

1. Асоціація приватних інвесторів України. URL: <http://www.uaban.org/about.html>.
2. Бунчук, М. Неформальный рынок венчурного капитала: бизнес-ангелы URL: <http://www.techbusiness.ru/tb/archiv/number2/page02.htm>.
3. Хилл, Б. Бизнес-ангелы. Как привлечь их деньги и опыт под реализацию своих бизнес-идей. URL: доступа: http://www.kniga.com/books/preview_txt.asp?sku=ebooks312246.
4. Матей, В.В. Характерні особливості та сучасні тенденції неформального ринку венчурного капіталу. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2008. №9. С.32–39.

УДК 330.332

Шолох Д.В., студентка; Шевченко О.М., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України є пріоритетним напрямом розвитком держави й важливим компонентом подальшого розвитку зовнішньоекономічних зв'язків та являється одним з показників ступеня інтеграції країни в світове господарство.. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) є важливим джерелом фінансування нових проектів, розширення виробництва, модернізації обладнання, підвищення конкурентоспроможності підприємств і економіки в цілому. В Україні в даній сфері існує чимало проблем, пов'язаних з індикаторами інвестиційного середовища, прогалинами у ринковому механізмі та політико-економічній системі країни. Тому дослідження проблем залучення іноземних інвестицій в економіку України є актуальною.

На сьогоднішній день багато організацій та експертів проводять дослідження з проблем залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України. Розглянемо деякі з останніх досліджень. За даними аналітичної компанії Dragon Capital, у 2021 році прямі іноземні інвестиції в Україну зросли на 65% порівняно з попереднім роком і склали 4,4 мільярда доларів США. [1] Однак, досі Україна залишається на останньому місці серед країн Центральної та Східної Європи за обсягом прямих іноземних інвестицій. У дослідженні, проведеному Американською торговельною палатою в Україні, експерти вказали на низький рівень правової захищеності та корупції як головні проблеми, що обмежують залучення іноземних інвестицій в Україну. [2] Згідно з дослідженням Європейського банку реконструкції та розвитку, українські компанії потребують більш ефективного управління та зниження бюрократичних перешкод, що можуть допомогти залученню прямих іноземних інвестицій. Дослідження, проведене Українською асоціацією розвитку капіталовкладень, вказує на необхідність створення сприятливих умов для іноземних інвесторів, зокрема, подальшої лібералізації законодавства щодо іноземних інвестицій та створення податкових пільг для інвесторів. У дослідженні, проведеному Міжнародним центром перспективних досліджень, зазначено, що зниження вартості електроенергії та удосконалення механізмів її регулювання можуть підвищити інтерес іноземних інвесторів до України. [3]

В цілому, останні дослідження показують, що Україна має потенціал для залучення прямих іноземних інвестицій, але потребує реформування у ряді сфер, зокрема, в боротьбі з корупцією та створенні більш сприятливих умов для іноземних інвесторів.

Дослідження свідчать, що до найбільш поширених проблем залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України відносять:

1. Нестабільність політичної та економічної ситуації. Нестабільність ситуації у країні, пов'язана з повномасштабним вторгненням росії, зменшує інтерес іноземних інвесторів до вкладення грошей в українську економіку.

2. Високий рівень корупції. Україна має проблеми з корупцією, що ускладнює привабливість країни для іноземних інвесторів. Вони бояться вкладати свої гроші у країну, де немає чітких правил і де корупція може стати перешкодою для їхнього бізнесу. [4]

3. Високі податки та складна бюрократія. Україна має високі податки та складну бюрократію, що ускладнює бізнес іноземних інвесторів в країні. Це може призвести до того, що інвестори шукатимуть більш сприятливі умови в інших країнах. [5]

4. Недостатній розвиток інфраструктури. Україна потребує значних інвестицій у розвиток інфраструктури, такої як транспортна і енергетична інфраструктура, щоб стати більш привабливою для іноземних інвесторів.

5. Недостатня правова захист. Іноземні інвестори також можуть перейматися недостатнім рівнем правового захисту в Україні. Це може призвести до того, що вони не будуть відчувати себе захищеними та будуть обмежувати свої інвестиції.

6. Високі ризики. Україна є країною з високими ризиками, пов'язаними з інвестиціями. Це пов'язано з політичною та економічною нестабільністю, низьким рівнем правової захисту, високим рівнем корупції та іншими факторами, що можуть впливати на успішність бізнесу.

7. Низький рівень розвитку інноваційного середовища. Україна ще не розвинула сильне інноваційне середовище, що може обмежувати інтерес іноземних інвесторів до вкладення грошей в українські стартапи та інноваційні проекти.

8. Недостатній розвиток ринку праці. Україна має низький рівень розвитку ринку праці, що може стати причиною відтоку фахівців з країни та створення проблем для іноземних інвесторів у пошуку кваліфікованих робітників.

Загалом, залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України є важливою задачею, яка потребує вирішення багатьох складних проблем. Проте, зробивши необхідні реформи та створивши сприятливі умови для бізнесу, Україна може стати привабливішою для іноземних інвесторів та отримати значний економічний розвиток.

Отже, залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України є важливим завданням для подальшого розвитку країни. Щоб привернути іноземних інвесторів, необхідно розробити та впроваджувати ефективні заходи щодо поліпшення інвестиційного клімату та забезпечення стабільності економічного середовища. Це включає проведення необхідних реформ та заходів з поліпшення адміністративної та правової сфери, розвитку інфраструктури, підвищення якості громадських послуг та боротьби з корупцією. Також важливо активно сприяти розвитку міжнародної торгівлі, підписанню вільної торгівельної угоди з ЄС, США та іншими країнами, що сприятиме збільшенню обсягів експорту та залученню іноземних інвесторів. Для успішного залучення іноземних інвестицій також потрібно залучати до співпраці міжнародні організації та державні структури, які можуть надавати фінансову, технічну та іншу підтримку в цьому напрямку. Нарешті, важливо розвивати культуру підприємництва та забезпечувати належний рівень охорони прав інтелектуальної власності, що також може сприяти залученню іноземних інвестицій в Україну.

Список використаних джерел

1. Dragon Capital погіршив прогноз зростання ВВП України у 2021 році до 3,5%. URL: <https://dragon-capital.com/ua/media/our-comments/dragon-capital-ukhudshil-prognoz-rosta-vvp-ukrainy-v-2021-g-do-35/>

2. Івченко В. Україна на ринку світового капіталу: які шанси на залучення інвестицій? URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/09/28/678248/>

3. Михайленко О. Г. Вплив іноземних інвестицій на розвиток економіки України в умовах глобалізації URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7_2020/56.pdf

4. Рогофф К., Мовчан В. Відбудова України: торгівля та прямі іноземні інвестиції. URL: <https://voxukraine.org/vidbudova-ukrayiny-torgivlya-ta-pryami-inozemni-investytsiyi>

5. Маркуц Ю. Залучення інвестицій і податкові пільги: чи дійсно це шлях до економічного зростання? URL: <https://voxukraine.org/zaluchennya-investitsij-i-podatkovii-pilgi-chi-dijsno-tse-shlyah-do-ekonomichnogo-zrostannya>

УДК 330.101.8

Штокаленко М.Л., магістрант
*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ

Проблема соціально-економічного розвитку на сьогоднішній день стоїть перед людством як одна з найважливіших. Концепція соціально-економічного розвитку полягає у забезпеченні максимальних економічних і соціальних вигод в процесі розвитку національної економічної системи, з урахуванням захисту довкілля та довгострокового відтворення природних ресурсів. У економічному контексті, розвиток означає не тільки зростання національної економіки і підвищення доходів населення, але й покращення всіх аспектів соціального забезпечення [1]. Цей процес потребує необхідних структурних змін як в економічній, так і в соціальній сферах.

Війна росії проти України вимагає від держави перегляду підходів до створення та практичної реалізації стратегії соціально-економічного розвитку.

Війна в Україні призвела до руйнації стійкості економічної системи. Це спричинило дефіцит деяких товарів, порушення правил обміну, погіршенням інвестиційного клімату, значне зменшення доходів населення та втратою робочих місць. Війна також призвела до зростання внутрішньої та зовнішньої міграції населення, значного зниження податкових надходжень та митних платежів, що призвело до значного бюджетного дефіциту. Крім того, війна спричинила руйнування логістичних ланцюгів в національній економіці, розвиток інфляційних процесів та спекулятивного ціноутворення, а також руйнування активів держави [2].

Україна, незважаючи на війну, здійснює значні зусилля для досягнення соціально-економічного розвитку і наближення до стандартів Європейського Союзу. Навіть у складних умовах війни, українська влада проводить реформи, спрямовані на зміцнення правової держави, покращення умов бізнесу, забезпечення соціальної справедливості та підвищення якості життя громадян.

Інтеграція України в європейський економічний простір стала пріоритетним завданням країни, незважаючи на воєнний стан. Україна активно впроваджує європейські стандарти та норми у сфері торгівлі, права, енергетики, галузей виробництва та інфраструктури. Це сприяє підвищенню конкурентоспроможності українських підприємств, покращенню якості товарів та послуг, створенню нових робочих місць та залученню іноземних інвестицій.

Крім того, Україна розпочала процес гармонізації законодавства з європейськими стандартами, що сприяє спрощенню бізнес-процесів, забезпеченню прозорості та боротьбі з корупцією. Такі кроки сприяють побудові довіри з європейськими партнерами та зміцненню позицій України на міжнародній арені.

Україна також активно співпрацює з Європейським Союзом у сфері соціального розвитку. Завдяки програмам та проектам, запровадженим за підтримки ЄС, забезпечується розвиток освіти, охорони здоров'я, соціального захисту населення та інфраструктури. Це

сприяє покращенню якості життя українських громадян та зменшенню нерівностей у суспільстві [3].

Соціально-економічний розвиток України в контексті євроінтеграції під час війни також сприяє зміцненню безпеки та стабільності в регіоні. Запровадження європейських стандартів у сфері безпеки, правосуддя та боротьби з корупцією сприяє зниженню ризиків і загроз, а також підвищує довіру іноземних інвесторів та партнерів.

Україна активно співпрацює з Європейським Союзом у рамках різних ініціатив та програм. Ці спільні зусилля сприяють розбудові демократичних інституцій.

Крім того, євроінтеграція надає Україні можливість відкрити нові ринки збуту для своїх товарів та послуг. Залучення до європейського економічного простору допомагає розширити можливості експорту, залучити іноземні інвестиції та підвищити конкурентоспроможність українських компаній на міжнародному рівні. Це стимулює розвиток підприємництва, створення нових робочих місць та збільшення доходів населення.

Отже, в Україні стає вельми важливим пріоритетне розглядання таких цілей розвитку, як подолання бідності, гарантування гідної праці та економічного зростання, промислового розвитку, інновацій та інфраструктури, не дивлячись на те, що за мирних часів основними пріоритетами розвитку в Україні були відповідальне споживання і виробництво, якісна освіта, захист та відновлення екосистем, доступна та чиста енергія, скорочення нерівностей, промисловість, інновації та інфраструктура.

Список використаних джерел

1. Мельник В. В. Соціальні і економічні аспекти забезпечення збалансованого екологоекономічного розвитку в Україні. *Економіка і суспільство*. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/26.pdf

2. Сайт Міністерства юстиції. URL: <https://minjust.gov.ua/eurointergration>

3. Урядовий портал. Реформа інфраструктури. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/ekonomichne-zrostannya>

4. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>

УДК 332

Щербініна С.А., к.е.н.

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ЖИТЛОВОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ

Енергоефективність виступає одним із критеріїв якості функціонування національної економіки та її сталого енергетичного розвитку, що ставить перед Україною нові економічні й технологічні виклики, які потребують проведення реформи енергоефективності в усіх сегментах національної економіки. Результатом цього має стати побудова ефективної системи регуляцій, інституцій та інструментів забезпечення енергоефективності економіки та її складових, а також створення міцного підґрунтя для сталого майбутнього країни.

Енергоефективність житлового сектора України можна розглядати як результат досягнення оптимального рівня енергетичних потреб житлових будинків з використанням меншої кількості енергії, включаючи розумне споживання й упровадження сучасних енергоефективних технологій, що створює комфортні умови проживання людей. Для забезпечення енергоефективності житлового сектора України потрібний процес створення та підтримання умов виникнення й відтворення економічних ефектів від використання енергоресурсів, ефективних енергозберігаючих технологій.

Потенціал енергоефективності слід розглядати як комплекс ресурсів, можливостей та інструментів, що може бути використаний для зменшення витрат енергоресурсів у житлових будинках при одночасному забезпеченні оптимального рівня комфорту для проживання населення, а також як сукупність об'єктних і суб'єктних складових.

Об'єктні складові потенціалу енергоефективності пов'язані з матеріальною формою потенціалу житлового сектора. Вони споживаються й відновлюються в такій чи інакшій формі в процесі життєвого циклу будівлі. До них належать: житловий фонд (сукупність усіх житлових приміщень незалежно від форми власності), інфраструктура житлового сектора (будь-який об'єкт, який перебуває в державній чи приватній власності та надає або розподіляє послуги в інтересах населення, такі як водопостачання, водовідведення, енергопостачання, теплопостачання), енергоефективне обладнання й матеріали (для впровадження заходів щодо ефективного використання енергетичних ресурсів та енергозбереження), енергоресурси, що споживаються в житловому секторі (природний газ, електроенергія, теплоенергія тощо).

Суб'єктні складові пов'язані із суспільною формою їх прояву, вони формують передумови й фактори (загальноекономічні, загальногосподарські, соціальні, екологічні, технічні, нормативно-правові) щодо раціонального використання об'єктного потенціалу житлового сектора України.

До суб'єктів потенціалу житлового сектора України, що визначають процеси управління, фінансування, експлуатації, відносять: центральні органи влади, органи місцевого самоврядування, міжнародні фінансові організації, агентства з розвитку, банки та інші фінансові установи, комунальні підприємства, ОСББ, домогосподарства. Реалізація наявного об'єктного й суб'єктного потенціалу організаційно-економічного забезпечення енергоефективності житлового сектора України потребує системного вдосконалення діючої системи управління соціально-економічним розвитком країни.

На національному рівні забезпечення енергоефективності житлового сектора можна визначити як сукупність політичних, економічних, соціальних, екологічних та інших дій, спрямованих на реалізацію реформи енергоефективності з урахуванням кращих практик європейських країн.

На регіональному рівні забезпечення енергоефективності житлового сектора можна визначити як сукупність форм і методів реалізації заходів з енергоефективності відповідно до положень національного законодавства з урахуванням регіональних особливостей.

На муніципальному рівні забезпечення енергоефективності житлового сектора може бути подано як сукупність завдань з урахуванням локальних особливостей житлового сектора (моніторинг енергоспоживання, планування впровадження заходів з підвищення енергоефективності, залучення джерел фінансування, контроль за ефективністю, упровадження заходів, кадрове забезпечення, мотивація ощадного енергоспоживання).

Результативність забезпечення енергоефективності житлового сектора України визначається низкою параметрів, а саме: оптимальним співвідношенням результатів діяльності (споживання) й енергетичних витрат; здатністю житлового сектора використовувати свій енергетичний потенціал; структурою енергоспоживання житлового сектора України та рівнем задоволення потреб споживача (населення) енергоресурсами. Кожна із зазначених вище складових має проблеми та невирішені питання на різних рівнях управління. Неefективна структура імпорту енергоресурсів і нераціональне використання енергоресурсів перешкоджає отриманню оптимального співвідношення продуктивності (споживання) та енерговитрат на національному рівні. Скорочення світових запасів вичерпних природних енергоресурсів, які складають основу енергетичного балансу України, зокрема нафти, вугілля й природного газу, викликає постійне збільшення їх вартості. Питання нераціонального використання енергоресурсів ускладнюються застосуванням застарілих технологій, високим рівнем зносу основних фондів, а також витрат на виробництво. У той же час ефективність використання енергоресурсів має прямий вплив на

показники, що характеризують конкурентоспроможність та ефективність національної економіки, а отже, і держави в цілому.

На регіональному рівні взаємозв'язок між витратами енергоресурсів та споживанням пов'язаний із труднощами визначення ефективності використання енергоресурсів і багатокритеріальністю визначення об'єктів управління енергоефективністю в житловому секторі. Успішному впровадженню політики з енергоефективності в житловому секторі на регіональному рівні часто перешкоджає відсутність даних для розроблення відповідних показників, щодо яких енергоефективність може бути адекватно оцінена. Управління енергоефективністю в житловому секторі є складним завданням, котре полягає в досягненні оптимальної економії енергії з енергетичної, економічної та екологічної точок зору.

Важливою складовою результативності організаційно-економічного забезпечення енергоефективності житлового сектора України є рівень задоволення потреб споживачів (населення) енергоресурсами.

Забезпечення балансу економічних інтересів виробників (постачальників) продукції, постачальників послуг та їх споживачів передбачає, з одного боку, встановлення достатньо економічно обґрунтованих тарифів на житлово-комунальні послуги, а з іншого, врахування економічних можливостей споживачів – рівень платоспроможного попиту.

Недостатність інформування широких верств населення щодо необхідності ефективного та ощадливого споживання паливно-енергетичних ресурсів також зменшує ефективність забезпечення енергоефективності житлового сектора України на рівні регіону.

Таким чином, методологічним базисом дослідження житлового сектора національної економіки з позицій організаційно-економічного забезпечення енергоефективності його функціонування є концепція сталого розвитку, що сприяє забезпеченню збалансування розвитку економічних, соціальних і екологічних систем. У той же час, забезпечення енергоефективності житлового сектора України є вагомою частиною реалізації концепції сталого енергетичного розвитку України, що має бути спрямований на задоволення енергетичних потреб місцевого населення без шкоди для майбутніх поколінь.

Список використаних джерел

1. Денисюк С. П., Таргонський В. А. Сталий розвиток енергетики України у світових вимірах. *Енергетика: економіка, технології, екологія*. 2017. № 3. С. 7-31.
Giacomo Di Foggia Energy efficiency measures in building for achieving sustainable development goals. *Heliyon*. 2018. Vol. 4, Issue 11.

УДК 330

Ярмухаметова В.В., студентка

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Національна економіка - це структурно і організаційно єдина система взаємозв'язаних галузей і сфер діяльності людей, якій властива відповідна пропорційність, взаємозумовленість розміщення на території, обмеженій державними кордонами. Національна економіка є продуктом певних історичних процесів і періодів, оскільки становлення її здійснюється досить тривалий час. Національна економіка містить такі сфери: матеріальне й нематеріальне виробництво, а також невиробничу сферу.

Стрижнем національної економіки є матеріальне виробництво, тому що саме тут створюються необхідні для суспільства засоби виробництва й предмети споживання.

Економічний розвиток це не лише про гроші та підвищення загального добробуту громадян. Звичайно, якісне покращення рівня життя є кінцевою метою трансформацій, однак шлях для досягнення цієї мети є комплексним, а методи, подекуди, – не такими очевидними.

Структурна модернізація економіки, відчутне покращення умов ведення бізнесу, імпульс для розвитку вітчизняної промисловості – ось життєво важливий базис для динамічного та інклюзивного зростання, що планується забезпечити низкою системних реформ на досягнення цілі.

Останнім часом в Україні та світі проблеми соціальної відповідальності бізнесу набувають все більшої актуальності, що обумовлено розвитком ринкових відносин і прагненням країни долучитися до європейської спільноти. Одним з показників соціальної відповідальності бізнесу є формування фінансової прозорості підприємств, тобто складання фінансової і нефінансової звітності так, щоб максимально задовольняти інтереси стейкхолдерів. Актуальність зазначеної теми обумовлена й тим, що в Україні соціальна відповідальність бізнесу тільки декларується й у більшості є своєрідною PR-акцією.

Людський капітал – це соціально-економічна категорія, яка відображає сформовані унаслідок інвестицій у здоров'я, знання, уміння, навички, досвід мотивацію, культуру та інші характеристики людини економічної, які приносять дохід. Загалом думки вчених однакові в тому, що знання, освітота здоров'я є головними та базовими елементами у структурі людського капіталу. людина з вищою освітою має більші конкурентні переваги на ринку та приносить більший економічний ефект на підприємстві, ніж людина з базовою середньою освітою.

Основною метою регулювання національної економіки має бути досягнення добробуту в країні. У світовій економічній думці питання добробуту розглядають не тільки як поєднання економічних і соціальних чинників, «а й організаційних, правових, морально – етичних та політичних відносин».

Вивчення процесів і розв'язання проблем динаміки національної економіки (зростання, розвитку, трансформації, відтворення та ін.) потребують індикаторів (критеріїв та показників), здатних адекватно діагностувати параметри економіки та їх динамізм. Складність полягає у тому, що процеси динаміки: взаємопов'язані та взаємообумовлені, але мають свої якісні та кількісні характеристики; набувають різноманітних форм та проявів.

Сьогодні українська економіка стикнулася з небаченим за всю свою історію шоком. Повномасштабне військове вторгнення північних сусідів завдало потужного удару по всіх ланках економічної системи нашої держави. Загальновідомим є той факт, що без надійного економічного тилу досягати військових перемог доволі складно, а забезпечити стійке повоєнне зростання – фактично неможливо. Тому сьогодні вітчизняна економіка дедалі очевидніше стає одним з пріоритетних фронтів, який визначатиме як подальший перебіг військових дій, так і спроможність нашої держави успішно відбудовуватись після їх закінчення. Це означає, що вже сьогодні має формуватися стратегія повоєнного економічного розвитку України, орієнтована на її максимальну дерегуляцію та демонополізацію. А зважаючи на реалії військового часу, коли бомбардуванням піддаються насамперед великі склади палива та продовольства, а також потужні логістичні вузли, доцільно вести мову про якнайшвидше закладення основ своєрідної «москітної економіки». Відповідно до даних Міжнародного валютного фонду, скорочення ВВП України у 2022 році сягне 35 % через повномасштабне військове вторгнення Російської Федерації. Міністерство економіки України оцінює падіння ВВП України за 2022 рік на рівні 30,4% ($\pm 2\%$), що є кращим показником, ніж передбачалось за попередніми прогнозами.

7 лютого 2022 року, Міжнародне рейтингове агентство Fitch Ratings знизило прогноз зростання ВВП України у 2023 році до 2,9% із 3,9%. Загальні витрати на фізичні активи, необхідні Україні для забезпечення кліматичної нейтральності за сценарієм Net Zero 2050, становитимуть понад 15% від сукупного ВВП у період 2021-2050 рр. Така оцінка міститься в новому звіті McKinsey Global Institute – дослідницькому підрозділі консалтингової компанії McKinsey, передає портал GreenDeal. У Бюджетній декларації Кабінету Міністрів України, прогнозується, що у 2022 році зростання ВВП буде на рівні 3,8%, у 2023 році – на 4,7%, у 2024 році – на 5%.

В результаті повномасштабної війни, розв'язаної Росією проти України, українська економіка скоротилася більш ніж на 35%. Як йдеться у звіті ООН, через російське вторгнення щомісячний дефіцит бюджету України оцінюється в 5 млрд доларів.

Список використаних джерел

1. https://uk.wikipedia.org/wiki/Національна_економіка
2. <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/ekonomichne-zrostannya>
3. <https://www.prostir.ua/?news=ekonomika-vijny-ta-povojennyj-ekonomichnyj-rozvytok-ukrajiny-problemy-priorytety-zavdannya>

ДЛЯ ПОДАТОК